¶ In principio c.d.c. Non dixit·in principio dixit deus:fiat celum ⁊ terra.ſed dixit·fiat lux:⁊ facta eſt lux.quoniā vniuerſaliter nomine celi ⁊ terre comphendendū erat q̇dq̇d fecit deus. Deinde ꝑ ꝑtes explicandū quomodo fecit. Unde ſequit᷑· Dixit deus. Fiat·i·ꝑ verbū ſuū fecit·vel qꝛ cū primū fiebat informis materia ſpūalis vel corꝑalis·non erat dicendum:dixit deus·fiat.incongruum eñ erat a deo dici·fiat:qꝛ formā verbi non imitat᷑ impfectio;niſi cū generis ſui conuerſione ad creatorē fit perfecta creatura. vt cum dicit᷑·dixit deus:fiat intelligam⁹ eū ad ſe impfectionē creature reuocare. Cum ergo dicitur: In principio fecit de⁹ celū ⁊ terrā· cōmemoratio filij fit: qꝛ principiū eſt. Sꝫ cū dicitur;dixit deus fiat·commemorat᷑:qꝛ verbū eſt. Per principium notat exordium creature exiſtētis ab illo.per verbum· ꝑfectionem creature ab illo ad ipſum reuocate: vt formetur imitando formā verbi incommutabilem. Nō eñ habet vitam informē verbum dei: cui eſt eſſe qd viuere imo idem viuere qd beate viuere. Creatura vero ſpūalis habet informē vitā:cui nō eſt hoc eſſe qd viuere·nec viuē qd beate viuere.qꝛ auſa a ſapiētia dei:ſtulte ⁊ miſere viuit.

¶ In princi c·d·c·⁊·t· Creationē mūdi inſinuās ſcriptura:primo verbo eternitatē ⁊ oīpotentiā dei oſtēdit. Quē eñ ī principio temporū mūdū creaſſe:eundē ante tpa eternaliter ſignificat extitiſſe.⁊ quē in ꝯditōis initio celum ⁊ terrā creaſſe narrat·tanta celeritate oꝑationis oīpotentē eſſe declarat:cui voluiſſe facere eſt. Bene ergo dicit᷑: In principio·c·d·c ⁊·t· Utrūqꝫ·ſ·ſimul:quāuis vtrūqꝫ ſimul ab homine nō dicat᷑. Un̄ propheta·terrā in initio factā oſtendit dicens: Initio tu dñe·t·f·⁊c.

In principio·c·d·c·et·t· Celum nō viſibile firmamentū·ſed empireum·i·igneū·vel intellectuale:qd nō ab ardore·ſed a ſplendore dicit᷑.qd ſtatim repletuꝫ eſt angelis. Unde in iob; vbi eras cū me laudarent aſtra matutina ⁊c· Et nota tria h̄ cōmemorari elemēta. Noīe celi aerē intelligim⁹. Noīe terre·ipſā ⁊ ignē q̇ in ea latet. Quarti·i·aq̄ ī ſeq̄ntibꝫ fit mētio

¶ In prin· Alc· Filio·quo hūanato patuit qui eſſēt celeſtes:q̇ terreni.

¶ Celum. Creatura ſpiritualis ab exordio ꝑfecta ⁊ beata . Terra·corporalis materies adhuc impfecta.

¶ Celum. Informem materiam ſpiritualis vite:ſicut in ſe poteſt exiſtere nō conuerſa ad creatorē in quo format᷑. Terram corporalem·ſine oīū qualitate:que apparet in materia formata.

¶ Scriptura ait·qui feciſti mundū de materia informi. Materia facta eſt de nichilo. Species mundi de materia informi.

¶ Beda. Proinde duas res fecit deus ante omne tempus :angelicaꝫ creaturā·⁊ materiā informē:q̄uis ſalomon dicat: Qui viuit ineternum : creauit omnia ſimul. Secunduꝫ origenē tn̄ informis materies antecedit formatā ſpeciem. Itaqꝫ mundū·⁊ angelos·⁊ animā·de nichilo fecit de⁹: hominē ⁊ creaturas ceteras de aliquo.

¶ Beda· Septem ſunt celi·quoꝝ h̄ ſunt nomina·aer·ether· olimpus· ſpaciū ⁊ igneū·firmamentū·celū angeloꝝ·⁊ trinitatis. Hieꝝ·aūt dicit celum trinitatis primum. Secundum angeloꝝ. Terciū firmamentū.

¶ Miſtice. In principio·c·d·c·⁊·t·eos·ſ·q̇ celeſtis imaginē portauerūt·⁊ terrā·i·eos q̇ poſtea ſupbiēdo terrā·i·trēni hoīs imaginē portātes ſe fecerūt deformes Terra erat īanis·qꝛ depoſuerat formā bonā·⁊ vacua boni opis fructu.⁊ tenebre erāt. veri·ſ·lumīs ꝓuatō.ſup faciē abiſſi.corda·ſ·ſupboꝝ

¶ Terra aūt er·ina·et ua. Be· Qd vel quale celū ī principio cū terra factū eſt·oſtendit. Hoc eñ de terra ſubdit:qd de celo intelligi voluit . Hoc enim ſuperius celuꝫ qd a volubilitate mundi ſecretū eſt:mox vt creatum eſt:ſanctis angelis eſt impletum.quos in principio cum celo ⁊ terra cōditos teſtatur dñs dicens : Ubi eras cū me laudarēt aſtra matutina:⁊

C. I.

† Temporis·vel ante cetera·vel in filio ſuo.

In prīcipio creauit

† pater. tanquā omnium creator·
·¦· i·ſpūales qui celeſtia meditātur. ·¦· carnales·ſ·qui terrenum hominē necdū depoſuerunt.
i·ſpiritualem ⁊ corporalem creaturam.
omnem·ſ·creaturā corporalem ſuperiorem ⁊ inferiorem. † noſtre carnis
corporalis ſubſtantia.

†de⁹ ¦celum ⁊ ¦terrā. †Terra autē

† priuſquā doctrine formam acciperet. infor mis imperfecta. ·¦· his que de ipſa erant formanda. ¦ peccatorum. ignorātie cecitatis ſpiritualem naturam ſignificat.que conuerſa

erat †inanis ¦⁊ vacua. Et ¦ tenebre

ad creatorē formatur ⁊ illuminatur. quia nō erat lux que ſupereſſet ⁊ ſuperfunderetur.
† humani cordis. ·¦· ſpiritusſanctus. bona voluntas creatoris cui ſubiacebat qd formandum erat. tanquā dominus.

erant ſuꝑ faciem †abyſſi. Et ¦ ſpūs

† ſira lingua fouebat ſicut auis oua. ſicut ſapiētia artificis ſupfertur fabricādo opi ·¦· informē:ſed ductilē materiam. totam corporalē machinaꝫ.qꝛ ex humida natura formantur que videmus in ſpecies varias. vel ſpiritualē vitā quaſi fluitantem ante conuerſionis formam.
cor tenebroſum ⁊ fluidum.

domini †ferebatur ſuper ¦ aquas.

† nō temporaliter:nō ſono vocis:ſed in verbo ſibi coeterno. ·¦· hic incipit diſtinguere opera
angelica natura:vel corporalis lux. illuminatio fidei ſcꝫ appareat. lux a luendo·i·purgando tenebras ·¦· bene ab eterna luce prius fit temporalis lux:vt per eam cetera viderētur.
angelica natura dei viſione illuſtrata.

†Dixitqꝫ de⁹· ¦fiat lux: ¦⁊ fcā ē lux

iubilarēt oēs filij dei: Aſtra matutina·eoſdē angelos ⁊ filios dei vocat. de celo eīꝫ in quo poſita ſūt lumīaria.quomō vl̓ qū factū ſit:poſtea dicit.

¶ Stra. Ina·⁊ va· Inutilis·ſ·⁊ infructuoſa ⁊ incōpoſita. Oīa eñ elemēta cōmixta ⁊ confuſa·⁊ totū hoc aeris ſpacium aquis plenum·non quales nunc ſūt:ſed ſicut nebule tenues erāt·quales adhuc ſupercleſtes ſunt.

¶ Et tene·e·ſ·f·a· Ang· quia·ſ·nō erat lux·q̄ ſi eſſet·etiā ſupeſſet ⁊ ſupfunderet᷑·qd fit in creatura ſpūali;cum ꝯuertit᷑ ad incōmutabile lumen· qd deus eſt.

¶ Be· Tenebre·e·ſ·f·a· Nō ſunt audiendi·qui reſplendendo dicūt deū prius creaſſe tenebras q̄ꝫ lucem: quia nullas in aqua vl̓ aere fecit tenebras ſed diſtincto ordine ꝓuidentie prius aq̄s cum celo creauit ⁊ terra:has cū voluit lucis gratia venuſtauit Et notandū· ꝙ cum celo duo elemēta mūdi creata ſunt· quibꝫ alia duo inſerta ſūt· aqua·ſ·⁊ terra:quibꝫ inſūt ignis ⁊ aer. Aq̄ aūt totā ſupficieꝫ terre tāta altitudine tegebāt·vt ad illos vſqꝫ locos pertingerēt: vbi nūc vſqꝫ ſuꝑ firmamentū partim reſidēt. Ipſa aūt terra ⁊ aqua informiſ dicuntur materia·qꝛ oīa q̄ videmus·vel ex iſtis ſumpſerūt exordiū·vel ex nichilo.⁊ priuſqꝫ in lucē venirent:nō erat vnde formā haberent.

¶ Aug. Hiſtorice. Et ſpiritus domini ferebat᷑ ſuper aquas. Siue totā corporalem materiā aquā appellauit·vt inſinuaret vnde facta ⁊ formata ſunt oīa;que ex humida natura per ſpecies varias in terra formari videmus. Siue ſpiritualē vitā ante ꝯuerſionis formā quaſi fluitantē. Spiritus dei ſupferebat᷑·qꝛ ſubiacebat bone voluntati creatoris:qd formandum ⁊ ꝑficiendū inchoauerat. Dictū eſt etiā: Spiritus dñi·f·ſ·a· Ne faciendo opera poti⁹ per neceſſitatē indigentie:q̄ꝫ ꝑ abundantiā bñficētie de⁹ amare putaret᷑.cōmode eñ prius inſinuat᷑ aliquid inchoatum·cui ſuperferretur;nō loco·ſed omnia ſuperante potentia.

¶ Et ſpūs·d·f·ſ·a· Hie. In hebreo habet᷑ merephet·i·incubabat vel fouebat·more volucris oua calore animantis. Intelligimus ergo non de ſpiritu mundi dici·vt putant multi:ſed de ſpiritusſancto·qui ⁊ ipe eſt oīm viuificator. Si aūt viuificator:⁊ conditor.ſi conditor:⁊ deus. Emitte eñ (ait) ſpiritum tuum ⁊ creabuntur.

¶ Et ſpiritus· In quo ſubſiſtentes req̇eſceremus:flatu eius viuificati ⁊ vnda baptiſmi abluti.

¶ Et ſpiritus·d·f·ſ·a· Sicut deus·ſ·⁊ ꝯditor ſ̄erat fluitanti ⁊ ꝯfuſe materiei:vt diſtingueret qū vellet. Tota ergo trinitas hic oꝑata intelligitur:deus·pater ſcilicet. Principiū·filius. Spiritus dei·ſpiritusſanctus.

¶ Et ſpūs· Iſi· Miſtice. Corda·ſ·fluctuātia.q̄ mētis quietē amiſerāt: qꝛ eiſ ſpūs n̄ īnitebat᷑ ſꝫ ſupferebat᷑:q̄i potēs nāꝫ a ꝯfuſiōe ī meli⁹ reuocare· Deinde ꝑ totū hui⁹ ſcripture textū ſex q̄ſdā oꝑoſas etates videm⁹·licet quaſi ꝓximis limitibꝫ diſtinctas; vt in ſeptima quies ſperet᷑· ⁊ eas hr̄e ſimilitudinē ſex dieꝝ·quibꝫ ea fcā ſunt;q̄ deū feciſſe ſcriptura memorat᷑. Primordiū eñ generis humani quo iſta luce frui cepit:compat᷑ primo diei quo lucē de⁹ fecit. Hec etas tanqꝫ infātia eſt toti⁹ ſecli·qd tanqꝫ vnū hoīeꝫ,ꝓ portione magnitudinis ſue cogitamus.homo eñ cū primo naſcit᷑ in lucē·infātiā agit primā etatē:q̄ tendit᷑ ab adā vſqꝫ ad noe generatōibꝫ decē.diluuiū q̄ſi veſpa hui⁹ diei ē:qꝛ infātia nr̄a obliuiōis diluuio delet᷑

¶ Dixit Alc· ꝑfecit·poſuit: vt celeritatē vl̓ facilitatē opis dei oſtēderet.

¶ Dixit·d·f·l· Lux primo die facta·ſpiritualis vel corporalis intelligit᷑ Si ſpiritualis·nō illa patri coeterna:per quā facta ſunt omnia. Sed de qua dicit᷑:prior omniū creata eſt ſapiētia·i·intellectualis ⁊ angelica vita. q̄ informiter fluctuat:niſi ad creatorē conuerſa.que poteſt eſſe prima creatura·⁊ celum dicta·cū dicit᷑: In principio·c·d·c·⁊·t. Sed ad creatorem conuerſa·cuꝫ dicit᷑· Fiat lux;Et facta eſt lux. In qua luce ſpirituali forte

diuiſio lucis a tenebris·diſtinctio rei intelligitur iam formatę ab informi. Appellatio diei ⁊ noctis·ſignificatio diſtributõis·qua ſignificat͛ nihil de um inordinatũ relinquere: nec ꝑfectus creaturaꝝ ſine ſupplemento vniuſi decoris eſſe. Veſpera in triduo anteq̃ fierent luminaria: conſũmati opis terminus. Mane·futuri inchoatio. Si autẽ primo die corporalis lux fa/ cta eſt: congrue mundi ornatus a luce inchoat͛: vnde cętera quę creanda erant videbant͛. Si aũt querit͛·vbi eſt facta·cũ abyſſus omnem terrę alti tudinem tegeret: pa/ tet·q: in illis partibꝫ quas nũc illuſtrat ſo lis diurna lux. Nec mirum lucem in aq̃s poſſe lucere·cum etiã nautaruꝫ operatione ſepius illuſtrent͛: qui in ꝓfundo merſi·miſ ſo ex oreoleo·aquas ſibi illuſtraut. q̃ tunc mlto rariores q̃ꝫ ſint modo·fuere in prin cipio: quia nondum ꝯgregatę ĩ vno loco.

† ſ.i.videri voluit. ſ.i.placuit ei in ſua eſſẽtia qđ prius placuerat in ſapientia.

Et vidit deus lucẽ ꝙ eſſet bona·

† ſ.i.filios lucis. ſrem formatã. ſin qua ope rentur homines. ⁖ ſinformitatem. ſpeccato res. ſin quibus quieſcerent. ſtenebras a tenẽ do dictas: tenent enim oculos.

⁊ diuiſit lucẽ ac ⁖ tenebras: appel

† ſperfectionem rei. ⁖ ſdefectũ ſcilicet.

lauitq̃ꝫ lucem diẽ·⁊ tenebras no/

⁖ ſperfecte rei terminus. ſperfectio boni opis ⁖ ſexordium. ſinitium fidei.

ctẽ. Factuꝫq̃ꝫ ẽ ⁖ veſpere ⁖ ⁊ mane

⁖ ſprima diuinorum operum diſtinctio. ⁖ ſverbo domini celi firmati ſunt ⁊c.

⁖ dies vnus. Dixit ⁖ quoq̃ꝫ deus·

⁖ ſdiuine ſcripture. de qua dicitur: celũ ſicut li ber plicabitur. ſintranſgreſſibilis terminus. ⁖ ſquarum ſuperior pars in modum criſtallini lapidis cõgelata eſt. inferior in matricẽ redacta. ſvaporaliter ſuſpenſarum ⁊ ꝑ terrã labentiũ.

⁖ Fiat firmamẽtũ ĩ medio ⁖ aquaꝝ

¶ Dixitq̃ꝫ deus. ſ. Aug. hiſtorice·non temporaliter· Si eñ tꝑaliter· ⁊ mutabiliter. Si mutabiliter: ⁊ per ſubiectam creaturam. Si per ſubie/ ctam creaturam: non eſt lux prima creatura. Sed forſitan quia iam dictũ erat: In principio fecit deus cęlum ⁊c· poterat ꝑ cęleſtem creaturam vox iſta tꝑaliter fieri: fiat lux. Nõ ſi ita·iſta corporalis lux facta eſt ꝑ ſubiectã creaturam quã ante fecerat: dicente domino·fiat lux. Quomodo per ſpiri tualis creaturę occultũ motum dici potuit diuinitus. Nõ eñ corporaliter ſonuit vox dei: ſicut illa· Tu es filius meus ⁊c· Qua eñ lingua ſonaret͛: cũ linguaꝝ diuerſitas nondũ eſſet·nec lingua erat vna ⁊ ſola quę loquere tur: nec erat quẽ oporteret audire ⁊ intelligere. Bene ergo accipitur vox dei verbũ: qđ in ſono vocis intelligit͛. Ad naturam enim verbi·ꝑ qđ om/ nia facta ſunt·ꝫ ipſum pertinere dicit͛. Eternũ ergo eſt·qđ dixit deꝰ: Fiat lux. quia verbũ dei patri coęternũ. cũ enim audimus·⁊ dixit deus·fiat: in/ telligimus in verbo eſſe vt fieret. Cũ vero addit·⁊ factum eſt ita: intelligi/ mus factam creaturam nõ exceſſiſſe ꝓfixos in verbo terminos generis ſui. Cum vero dicit͛: vidit deus ꝙ eſſet bonuꝫ. intelligimus in benignitate ſpi ritus eius nõ quaſi cognitũ poſtq̃ꝫ factũ eſt placuiſſe: ſed in eadem bonita/ te placuiſſe vt factũ maneret: in qua placuit vt fieret. Ideo enim diligit deus creaturam ſuã: vt ſit: ⁊ vt maneat.

¶ Fiat lux. Aug. Hyſtorice. ea conditione·ſ·qua cuncta ſubſiſtunt in temporaliter in dei ſapientia·priuſq̃ꝫ in ſe ipſis Et facta eſt lux·i·angelica ⁊ cęleſtis ſubſtantia·in ſe temporaliter·ſicut erat in ſapientia·quantũ ad eius incõmutabilitatẽ ęternaliter. Vel notat͛ huiꝰ creaturę informitas·ſ· ⁊ imꝑfectio·anteq̃ꝫ formaret͛ in amore cõditoris. Format͛ enim·cũ conuer titur ad incõmutabile lumen verbi.

¶ Fiat lux. Aug. Si corporalis lux facta eſt: quę nam illa eſt·quã cũ ſol occiderit·videre nõ poſſumus: quia nec luna erat·nec erant ſtellę. Sꝫ forſitan in ea parte cęli eſt·in qua ſol: nõ ſolis lux·ſed ſic ei iuncta·vt di/ ſcerni non poſſit. vel forte in ea parte lucem deus fecerat: in qua hominem facturus erat: vt cũ ab illa parte lux diſceſſiſſet: veſpera diceret͛. Sed qua re factus eſt ſol in poteſtatem diei·ſi lux illa faciendo diei ſufficiebat: Sꝫ forte lux prior ſuperiores tantũ partes illuſtrabat: ⁊ ad illuminationẽ in/ feriorum ſolem fieri oportebat. Poteſt quoq̃ꝫ dici auctũ eſſe fulgorẽ diei ſole addito. Emiſſionẽ vero contractionẽq̃ꝫ illius lucis·ſi noctem ⁊ diem intelligimus: quę cauſa reddet͛: Nonduꝫ enim erant animalia·quibus ꝫ viciſſitudo exhiberetur.

¶ Et vidit deus lucẽ ⁊c. Aug. Non q̃ſi incognitã lucẽ laudauit: ꝫ iã factam dignam laude declarauit. Sed quia nõ totas mundi tenebras lu ce expulit: recte ſubdit͛·⁊ diuiſit·l·ac·t·diuiſit eñ non ſolum qualitatis·ꝫ ⁊ locorum diſtantia: diffundendo lucem in ſuperiori parte·inferiori in te/ nebris remanẽte. Appellauitq̃ꝫ lucem diem ⁊c· Nulla lingua hec appella/ tio facta eſt: quia apud deũ purus intellectus eſt ſine ſtrepitu linguę. Sꝫ appellauit·i·appellari fecit: q: ſic diſtinxit·vt diſcerni poſſent ⁊ nominari.

¶ Et diuiſit·l·⁊c· Aug. Hoc factũ eſt ex quo lux facta eſt. Sed nõ po tuit ab homine ſimul dici: ſicut a deo fieri. Diſcretio aũt lucis a tenebris· diſtinctio eſt inter perfectũ cuiuſq̃ꝫ rei ſtatum·⁊ quẽ habet ex ſe defectum. Diem quippe in ſpecie rei conditę intelligimus·noctẽ vero in eius rei pri/ uatione vel defectu·qui rebꝫ temporaliter conditis ex ſe ineſt·etiã ſi deſit ef fectus. Veſpera in omnibꝫ perfectę conditionis terminus eſt. Mane exor dium incipientis. Omnis eñ creatura certis initijs ⁊ terminis continetur Nondũ enim erant ſolares dies: vt ortus ſolis dies·occaſus veſpera di/ ceretur·qđ quarta die factum eſt·cũ luminaria primum in firmamento or dinata ſunt.

¶ Strabus. Lucẽ ⁊ tenebras fecit deus· Vnde benedicite lux ⁊ tene brę domino·cũ oĩs creatura ad benedicendũ inuitatur.

¶ Iſi. Moraliter. Habet quiſq̃ꝫ in operibus ⁊ recta vita diſtinctos ſex dies poſt quos requiem ſperet. Primo die lucẽ fidei·qñ primo inuiſibili bus credit·ꝓpter quã fidem dominus apparere dignatus eſt.

¶ Factũq̃ꝫ eſt ue ſpere Aug. Occidẽ te luce paulatĩ·⁊ poſt ſpacium diurnę lon/ gitudinis inferiores partes ſubeunte·fa/ ctum eſt veſpere·ſi/ cut nunc vſitato cir/ cũitu ſolis ſolet fieri. Factum eſt aũt ma/ ne eadem ſuper terrã redeunte·⁊ aliũ dieꝫ inchoante: ⁊ dies ex/ pletus eſt vnus vi/ gintiquattuor horaꝝ Notanduꝫ vero ꝙ nox in illo triduo omnino tenebroſa fuit·quę poſt cre ata ſidera aliqua luce claruit. decebat etiam vt dies a luce inciperent·⁊ in mane ſequẽtis diei tenderent·vt opera dei a luce inchoata·⁊ in lucẽ cõple ta eſſe ſignificarentur.

¶ Factũq̃ꝫ ueſpere ⁊c· Greg. Nequaq̃ꝫ ĩ hac vita ꝑ exercitatõeꝫ iuſti cię peccatum deſerit͛·vt in ipſa incõcuſſe maneat͛·quia ſi culpam rectitudo eliminat·cogitationis noſtrę foribꝫ aſſidẽs: vt ſibi aperiatur pulſat. Vn de ait moyſes: Facta eſt lux. ⁊ pauloPoſt·factum eſt veſpere. Creator eñ humanę culpę pręſcius·tunc expreſſit in tempore·qđ nũc verſatur in men te. Lumen nanq̃ꝫ rectitudinis·ſequitur vmbra tentationis. Sed quia electorum lux tentatione non extinguitur·non nox·ſed veſpera facta me/ moratur: quia tentatio lumen iuſticię abſcondit·nõ interimit.

¶ Auguſtinus. Notandũ qđ cętere creaturę·quę infra lucem ſũt ſpi/ ritualem·ſine eius cognitione non ſunt. Iõ. Idem dies vbiq̃ꝫ repetitur: vt eius repetitione tot fiant dies·quotiens diſtinguuntur genera reꝝ crea tarum perfectione ſenarij terminanda. ita·ſ·vt veſpera primi diei ſit ſui cognitio: non ſe ſcilicet eſſe·qđ deus eſt. Mane aũt poſt hanc veſperam· quo clauditur primus dies·⁊ inchoatur ſecundus·conuerſio eius: vt ꝙ cre ata eſt·ad laudem referat creatoris. ⁊ cognitionem creaturę percipiat de verbo dei·quę poſt ipſam fit·i·firmamenti·qđ prius per verbũ in eius co/ gnitione fit: poſt in natura ipſius firmamenti. deinde fit veſpera huius lu cis: cũ firmamentũ non iam in verbo dei ſicut ante: ꝫ in firmamenti natu/ ra cognoſcitur. quę cognitio·q: minor eſt: veſpera vocat͛. Poſt fit mane· quo clauditur ſecundus ⁊ incipit tercius. In quo ſimiliter mane cõuerſio lucis eſt·i·huiꝰ diei ad laudandum deũ qui fecit firmamentũ: ⁊ ad percipi endum de verbo eius cognitionẽ creaturę poſt firmamentũ faciendę. ⁊ ſic vſq̃ꝫ ad mane poſt veſperam ſextę diei. Multũ eñ intereſt inter cognitio/ nem rei in verbo dei: ⁊ cognitionẽ eius in natura. vt illud·ſ·ad diem perti neat: hoc ad veſperam.

¶ Fiat firmamentũ ⁊c. Greg. Angelicę virtutes·quę in dei amore perſtiterunt·hoc in retributione acceperũt: vt in contemplatione condito/ ris perenni felicitate maneant·⁊ in hoc qđ conditę ſunt ęternaliter ſubſi/ ſtant. Vnde apud moyſen·cęlum factũ dicitur: ⁊ idem poſtea firmamen/ tum vocatur. quia angelica natura prius ſubtilis eſt in ſuperioribus con/ dita: ⁊ poſt ne vnq̃ꝫ cadere poſſit mirabilius confirmata.

¶ Fiat firmamentũ ⁊c· Aug· Queritur vtrũ illud cęlum nunc fiat qđ excedit aeris ſpacia·an ipſe aer vocet͛ firmamentũ: Aſſerunt eñ aquas ſuper cęlũ ſydereũ eſſe non poſſe·cum eaꝝ pondus exigat hoc·vt ſupra ter ram fluant·vel ferãtur vaporaliter in aere. Nec quiſq̃ꝫ dicat fieri hoc om̃i potentia dei. Quomodo eñ deus naturas reꝝ fecerit queritur: non ꝙ ex eis ad miraculũ potentię operetur. Qui vero negant aquas ſuper cęlũ eſ/ ſe poſſe·non tantũ locis: ꝫ ⁊ qualitatibꝫ diſtinguũt elementa·pro quibus ſortiantur ꝓpria loca: vt ſit aqua ſuper terrã·aer ſuper aquã·cęlum ſuper aerem. Vnde colligitur·ꝙ ſi aer ſuper cęlum maneret·pondere ſuo cade ret: ⁊ ſic aquã ſuper cęlum eſſe nõ poſſe. Vnde quidam conantur demon/ ſtrare aquas eſſe ſuper cęlos: aerem hic cęlum ⁊ firmamentũ accipientes. ꝓpter hoc tantum·quia interuallum eius diuidit inter quoſdam vapores aquarum·⁊ aquas quę ſunt in terris.

¶ Fiat firmamentũ ⁊c· Aug· Hiſtorice. Notandũ ꝙ firmamentum nõ ꝓpter ſtationẽ·ꝫ ꝓpter firmitatem ⁊ intrangreſſibilẽ terminum ſuꝑioꝝ ⁊ inferioꝝ aquaꝝ appellatum eſt. Siue cęlum intelligamus aereum. ſiue

qð excedit ſpacia nubiloſi aeris· qui exalatõe terre aquas vaporaliter trahit· ⁊ per ſubtiles minutias ſuſpendit: ⁊ poſt corpulentiꝰ conglobatas pluuialiter refundit. Si vero poteſt aqua· ſicut videmus ad tantas minutias peruenire: vt feratur vaporaliter ſup aerem aquis naturaliter leuiorē. cur non credamus· ⁊ ſup illud leuius celum: minutioribus guttis ⁊ leuioribꝫ immanare vaporibꝫ? Sed quoquo modo ibi ſint· ibi eſſe nō dubitamus.

¶ Beda· Fiat firmamentum in medio ⁊c. Celi in quo fixa ſunt ſidera· creatio deſcribit̃: qð conſtat eſſe in medio aquaꝝ. Nam ſuppoſite ſunt ei aque in aere ⁊ in terra: ſuppoſiteqꝫ· de quibus dicit̃ Qui tegis aquis ſuperiora eius. In medio ergo firmamētū eſt ſidereum celū: qð de aquis factum eſſe credi poteſt. Criſtallus em̄ lapis· cuiꝰ magna firmitas· magna perſpicuitas: de aq̄s factus eſt. Si quem mouet· quomodo aq̄ nature fluide ⁊ ĩ imalabiles ſup celū poſſūt ꝯſiſtere· cuiꝰ figura rotūda videt̃ eſſe: de quo ſcriptum eſſe meminerit: Qui ligat aq̄s in nubibꝫ ſuis. Qui em̄ infra celū ligat aq̄s ad tempꝰ vaporibꝫ nubiū retētas: pōt ſuper celi ſperaꝫ ne labant̃ nō vaporali tenuitate: ſed glaciali ſoliditate aquas ſuſpendere. qui etiā terre molē appendit in nichilo. Quales aūt ⁊ ad quid vtiles: nouit ipſe qui condidit.

¶ Et fecit· d· f· ⁊c. Aug· Queritur quare cū dixiſſet fiat firmamentum ⁊ factum eſt ita· poſtea addidit: ⁊ fecit deus firmamentū: cum in creatione lucis additū non ſit. In quo demonſtratur primo die quo facta eſt lux: conditionē ſpiritualis creature· i· ſanctos angelos ꝑ lucē ſignificari. Ideo nō repetitur poſtqꝫ dixit facta eſt lux: quia nō primo nouit rationalis creatura formationem ſuam· ⁊ poſt formata eſt: ſed in ipſa ſua formatione cognouit. Cōditio em̄ lucis in eis eſt priꝰ in ſapiētia· poſt in ꝯditione ſua. illic genita· hic facta· i· ex informi formata. Unde fiat lux: ⁊ facta eſt lux. vt qð erat in verbo: eſſet in ope. Cetera prius fiunt in ſapientia· poſt in angelorum cognitione: tandē in ꝓprio genere. Cū ergo audimꝰ· dixit deus· Fiat lux: intelligimus ad ſapientiā dei ſcripturaꝫ recurrere. Cum audimus· factum eſt. intelligimus in creatura ſpirituali factam cognitionem faciende creature. Cum addit̃· ⁊ fecit deus· fieri intelligimus ipſam naturam in genere ſuo. Nec totiens dixit deus· fiat· quotiēs ſcriptura dicit: quia vnū verbū genuit· in quo omnia dixit: per qð ſingula facta. Sed ſcriptura cōdeſcendens paruulis: in vno quoqꝫ genere creature reſpicit in verbo dei eternam rationem dicens: dixit deꝰ· fiat ⁊c.

¶ Augu· Sup aerem purus ignis dicitur eſſe celū. Unde ſidera ⁊ luminaria facta coniectant· illius· ſ· ignee lucis cōglobata diſpoſitaqꝫ natura in eas formas: quas in celo cernimus. Quidā etiā noſtri· aquas nō eſſe ſuper celū ſydereū· qualitatibus ⁊ meatibꝫ conuincere volunt· aſſerētes tū ſtellam ſaturni eſſe frigidiſſimam. Queritur ergo ab eis· vnde frigida ſit: que tanto debet eſſe ardentior. quanto ſublimior ⁊ celo ꝓpinquior. Cū em̄ rotunda moles circūagitur· interiora tardius· ⁊ exteriora eius mouent̃ celerius: ⁊ ideo feruentius. debuit ergo magis eſſe calida· qꝫ frigida. Facit ergo frigidam aquaꝝ ſuperceleſtium vicinitas.

¶ Aug. Notandū vero ꝙ prima die cū facta eſt lux: dictum eſt tantum fiat lux: ⁊ hoc in verbo. ⁊ facta eſt lux: in opere. ſtatimqꝫ adheſit increate luci lux creata: ut vicinior ⁊ omni creatura capacior. In ſecunda die quedā mora eſt· ⁊ verboꝝ multiplicatio· fiat· ⁊ fecit deus· ⁊ factū eſt ita: vt intelligamus iſtas naturas ad deficiendū ꝓnas· ⁊ ad obediendū minus aptas.

¶ Hie· Notandū etiā ꝙ huiꝰ diei ſcdi opa ſcdm hebreos ñ dicunt̃ bona cū bona ſint: ſicut cetera· qð fit ꝓpter binarium principem alteritatis· qui primus ab vnitate diſcedit· ⁊ in figura bigamie ponit̃: ⁊ multoꝝ reprehenſibiliū. Unde que bina ingrediunt̃ in arcā· immunda ſunt: impar numerus mundus. Uel ideo bona non dicuntur: qꝛ in hoc ope diſtinctio aque nō fit perfecta: que in ꝓximo fit. vbi dicit: Congregent̃ aq̄· vt ibi dicet̃.

¶ Augu· Queri ſolet cuiꝰ figure ſit celū? Sed ſpirituſſanctus· quāuis autores noſtri ſcierint· per eos docere noluit: niſi qð ꝓſit ſaluti. Queritur etiā ſi ſtet an moueat̃ celū? Si mouet̃ inquiūt: quomodo eſt firmamentū?

† ſuperiores. ſ populos angeloꝝ qui ñ indigent firmamento ſcripture. ⁑ ſ inferioribus. ſ populis hominū qui indigent.
⁊ diuidat † aquas ab ⁑ aquis. Et
† ſ cauſaliter. ⁑ ſ in cognitione angelorum. ſ ſcripture. ſ moraliter vt per ipſum firmamētum ſcripture ſcꝫ· inter carnalia ⁊ ſpūalia quaſi inter ſupiores ⁊ inferiores aquas diſcernat.
† fecit deꝰ ⁑ firmamentum: diuiſitqꝫ
† ſ vaporaliter inminutas. ſ angelos. ⁑ ſidereum celum.
† aquas que erant ſuper ⁑ firmamentū: ab † his que erant ſub ⁑ firmamēto
† ſ denſioribus aquis. ſ hominibus. ⁑ ſ ſidereo celo.
† ſ actualiter ſcilicet.
† Et factum eſt ita· Uocauitqꝫ deus firmamentum celum

Si ſtat: quomodo ſidera in eo fixa circūeunt? Sꝫ firmamentū· nō ꝓpter ſtationem: ſed propter firmitatem· aut terminū aquarum intranſgreſſibilē dici poteſt. Si autem ſtat: nichil impedit moueri ⁊ circūire ſidera.

¶ Moraliter. Secundo die factū eſt tanqꝫ firmamentū diſcipline· qð diſcernit inter carnalia ⁊ ſpiritualia: ſicut inter inferiores ⁊ ſuperiores aq̄s.

¶ Iſi· Die ſecūda poſuit firmamentū ſcās· ſ· ſcripturas in eccleſia. de quibus dicit̃: Celū ſicut liber plicabit̃· Hoc firmamēto diſcernit aq̄s ſuperiores· i· populū angeloꝝ quibus nō eſt neceſſe vt in lectōe audiant dei verbū. Sed illud firmamentū poſuit ſup infirmitatē inferiorū populoꝝ: vt ſuſpicientes in eo cognoſcant qualiter diſcernat inter carnalia ⁊ ſpiritualia· quaſi inter aq̄s ſuperiores ⁊ inferiores

¶ Et factū eſt ue· ⁊c. Miſtice. Incipit mane ſecunde diei a noe· tanqꝫ a Puericia ⁊ tēdit̃ vſqꝫ ad abraam· alijs generatōibꝫ decem. Et bene comparat̃ ſcdo diei· quo fcm̄ ē firmamētū int̃ aquas· Sicut arca noe inter aq̄s inferiores· in quibꝫ natabat: ⁊ ſuperiores· quibꝫ complucbat̃. Hec etas nō diluuio deletur· quia puericia noſtra obliuione de memoria nō delet̃· meminimꝰ em̄ nos pueros fuiſſe: infantes nō meminimꝰ. Huius veſpera eſt ꝯfuſio linguaꝝ· in eis qui turrē faciebant: ⁊ fit mane ab abraā. Sed nec etas ſcda generauit ꝓplm dei· qꝛ nec puericia apta eſt generatōi

¶ Dixit uero deus Cong· ⁊c. Augi. In hoc die factū videt̃: vt duo tm̄ inferiora elemēta ſecernerent̃. De aeris tm̄ formatione intelligi poteſt: qui tūc primū notā nobis formā accepit: cū aqua q̄ aeris ⁊ terre ſpaciū occupabat: in vnā terre partē ſeceſſit. Ita in ſecundo ⁊ tercio die quattuor elementa in ꝓprias formas vident̃ eſſe diſtincta. Et quoniā ꝑ enumerationem dieꝝ ex informibꝫ formata numerant̃: ⁊ ex corporali materia iā factum celū moyſes dixerat: cuiꝰ multū a terrenis ſpecies diſtat: qð ex ea formandū in infima parte reſtabat. noluit ĩſolitis verbis inſerere: vt diceret fiat. qꝛ infirmiorē ⁊ informitati ꝓximā ſuſcepturū erat ſpeciē. vt his verbis congregent̃ aq̄· ⁊ appareat arida: intelligamus hꝫ duo ꝓprias formas accepiſſe nobis notas ⁊ tractabiles: aquas· ſ· mobilē. terrā immobilē. Unde aqua ꝯgregat̃: terra apparet. aqua em̄ labilis ⁊ fluxa: terra ſtabilis ⁊ fixa.

¶ Congregentur aque. Beda. Que inter celū ⁊ terrā vniuerſa cōpleuerāt· in vnū locū ꝯgregant̃: vt lux q̄ ꝑterito biduo aq̄s clara luce luſtrauerat· in puro aere clarior fulgeat· ⁊ appareat terra· q̄ latebat· ⁊ q̄ aq̄s limoſa erat: fiat arida· ⁊ germinibꝫ apta. Si querat̃ vbi ꝯgregate ſūt aq̄ q̄ om̄s partes terre vſqꝫ ad celū texerāt? Potuit fieri· vt terra ſubſidens ꝯcauas ꝑtes ꝑberet· quibꝫ fluitātes aq̄s reciperet. Pōt etiā credi ꝑmarias aq̄s rariores fuiſſe· q̄ ſicut nebula tegerēt terras· hꝫ ꝯgregatōe eſſe ſpiſſatas

¶ Et uocauit· d· a· t· Aug· Prius ad diſtinctionē aquaꝝ· totam ſolidiorē mundi partē terrā appellauit dicēs· In principio· c· d· c· ⁊· t· Poſtqꝫ mundus iā formari incipit· ⁊ terre facies apparet· recedentibꝫ aquis ad diſtinctionē partis q̄ adhuc premebat̃ aq̄s· portio quā aridā eſſe licebat· terre nomē accepit: eo ꝙ pedibꝫ terat̃· congregationeſqꝫ aquaꝝ appellauit maria. Sic em̄ appellant̃ apud hebreos om̄es ꝯgregationes aquarum. ſiue ſalſe: ſiue dulces. Et qꝛ ꝑ cōtinuationē omniū aquaꝝ q̄ in terris ſunt· dixit eas congregatas in vnū locū· nūc vocat pluraliter congregationes aquarum ꝓpter multifidos ſinus earum.

¶ Beda. Cū multa ꝯſtet eſſe maria· in vnū tm̄ locū dicit aquas cōgregatas: qꝛ cūcta magno mari iunguntur Si q̄ lacus in ſemetipſis ſtricti videntur· occultis tm̄ meatibꝫ in mare reuoluūtur· foſſores quoqꝫ puteorum hoc ꝓbant. qꝛ om̄is tellus per inuiſibiles venas aquis repleta eſt: quibus ex mari principium eſt.

¶ Et uidit deus. Beda. Nondū terra germinabat· nec aq̄ animātia viua ꝓduxerat. ⁊ tm̄ dicitur deꝰ videre· ꝙ eſſet bonū cedentibꝫ aquis apparuiſſe aridā· qꝛ eſtimator vniuerſitatis ꝓuidens que ſunt futura· quaſi iā perfecta laudat: que adhuc in primo operis exordio ſūt· qꝛ apud eū rerūꝫ perfectio· nō in conſūmatione eſt opis: ſed in ꝓdeſtinatōe voluntatis.

¶ Germinet· t· ⁊c· Aug· Aduertendū eſt moderamē ordinatoris· qꝫuis

Et factum eſt veſpere et mane
† ſ auguſtinus· diuinorū opum ſcda diſtinctio. ⁑ verbo ſeparauit.
† dies ſecundus. ⁑ Dixit vero deꝰ
† ſ ſecedant in vnam partem terre. ſ infideles qui cupiditatum tempeſtate ⁊ tētationibus fluminum quatiuntur.
† Cōgregētur aque q̄ ſub celo ſūt
† ſ fontem fidei ſitientes.
in locum vnū: ⁊ appareat † arida.
Factumqꝫ eſt ita. Et vocauit deꝰ aridam terram: cōgregationeſqꝫ
† ſ qð placuit in verbo placuit in opere.
aq̄rūꝫ appellauit maria † Et vidit
† ſ· i· potens ſit germinare.
deꝰ ꝙ eſſet bonū: ⁊ ait † Germinet

diſtincta eſt creatura herbaꝝ atqꝫ lignoꝝ a ſpecie terraꝝ ⁊ aquarum. vt in elementis numerari non poſſint. quia tamen fixa radicibus terre nectũtur: ad eundem diem voluit pertinere.

¶ Germinet. t. ⁊c. Beda. Patet in his verbis. quia verno tempore mundus perfectus eſt ⁊ ornatus: in quo ſolent herbe virentes apparere. ⁊ ligna pomis onuſta. Simulqꝫ notandũ ꝙ nõ prima herbaꝝ germina. vel arboꝝ genera. de ſemine ꝓdierunt: ſed de terra. quia ad vnam iuſſionem ꝯditoris apparuit arida herbis compta. nemoribuſqꝫ veſtita: ꝗ ſui generiſ ex ſe poma ꝓduxerunt ⁊ ſemina. Oportebat eñ vt forma rerũ dei imperio primo perfecta prodiret: quomodo homo ꝓpter quẽ omnia. iuuenili etate plaſmat⁹ eſt.

¶ Auguſtinus. Queritur etiã de ſpinis ⁊ tribulis ⁊ quibuſdam lignis infructuoſis. cur. vel quando creata ſint: cum deus dixerit: Germinet terra herbam. v. ⁊ f. ⁊c. Sed fructuſ nomine quedã vtilitas ſignatur. Multe autẽ vtilitateſ ſunt manifeſte vel occulte. omnium que terra radicitus alit. Poſſumus autem abſolute reſpondere: ſpinas ⁊ tribulos poſt peccatum terram homini ad laborem peperiſſe. nõ ꝙ alibi antea naſcerent: ⁊ poſt in agris quos homo coleret. ſꝫ ⁊ prius ⁊ poſtea in eiſdem locis. prius tamẽ nõ homini: ſꝫ poſt. Vnde pariet tibi. i. vt tibi naſci incipiãt ad laborem: que ad paſtum tantũmodo alijs animalibꝫ ante naſcebantur.

¶ Facientem ſemen. Beda omĩa creata ſunt perfecta. ⁊ homo perfect⁹ etate erat: ⁊ arbores cũ folijs ⁊ fructu. Vnde dicit hic lignũ pomiferꝝ.

¶ Et protulit. t. ⁊c. Greg. Qd teſtatur hyſtoria. ſic eſt veraciter factum: vt ſignificaret aliud faciendũ. Terra eñ eſt eccleſia. que verbi pabulo nos reficit: ⁊ patrocinij vmbraculo cuſtodit. loquendo paſcit. opitulando protegit. vt nõ ſolum herbam refectionis ꝓferat: ſꝫ etiã arborẽ ꝓtectõis.

¶ Lignũqꝫ ⁊c. Greg. Lignum ſecundum ſpeciem ſuã ſemen ꝓducit. cum mens noſtra ex ſui conſideratione qd in alterum faciat colligit: ⁊ recti operis germen parit. Hinc quidam ſapiens ait: Qd tibi non vis fieri: alij non feceris. Et alibi: Quecunqꝫ vultis vt faciant vobis homines: ⁊ vos eadem illis facite. Quaſi ſpeciem veſtrã alterutꝝ reſpicite. ⁊ ex vobiſmet ipſis cognoſcite: quid oporteat vos alijs exhibere.

¶ Sementem. Strab. R. Sementis. frugũ ⁊ arboꝝ. Semen hoĩm ⁊ animalium. Seminiũ vel ſementum cuiuſqꝫ rei exordium.

¶ Moraliter. Tercio die. quo mentem ſuã ad ferendos bonoꝝ opeꝝ fructus preparat homo. ſeparata labe ac fluctibꝫ carnalium tentationum. tanqꝫ aridam habet terram tentationibꝫ ſeparatis. vt dicere poſſit: Mente ſeruio legi dei ⁊c.

¶ Et factum eſt veſpere et mane. Iſi. Miſtice. Mane tercij diei incipit ab abraam: ⁊ ſuccedit tercia etas. ſimilis adoleſcentie. ⁊ bene cõparatur diei tercio: quo ab aquis terra ſeparata eſt. Ab omĩbus eñ gentibꝫ quaꝝ error inſtabilis. ⁊ vanis ſimulacroꝝ doctrinis. tanqꝫ ventis omnibꝫ mobilis (qd maris nomine bene ſignificatur) populus dei ꝑ abraam ſeparatus eſt. tanqꝫ terra cum apparuit arida. i. ſitiens imbrẽ diuinoꝝ mandatorum. qui vnum deũ colendo. tanqꝫ irrigata terra vt fructus afferat. ſanctas ſcripturas accepit ⁊ ꝓphetias. Hec etas iam potuit generare populũ deo. qꝛ ⁊ tercia etas. i. adoleſcentia: filios habere iam poteſt. Vnde abrae dictum eſt: Patrem multaꝝ gentium poſui te ⁊c. Hec etas porrigitur ab abraam. vſqꝫ ad dauid: generationibꝫ quattuordecim. Veſpera in peccatis populi: quibus diuina mandata ꝑteribant vſqꝫ ad ſaulis maliciam.

¶ Beda. Die tercia congregauit aquas inferiores ⁊ ſalſas. infideles. ſ. concupiſcentiaꝝ ⁊ tentationum fluctibus ſeſe quatientes. ⁊ ſegregauit ab eis aridã. i. fideles. fontem fidei ſitientes. Infideles vero coercuit. ne iniquitatis ſue fluctibus aridam. i. animã ſitientem deũ conturbent: ſed liceat ei germinare fructus bonoꝝ operũ. ⁊ diligere ꝓximum. vt habeat in ſe ſemen ſecundũ ſimilitudinem ſuã: vt ſcilicet ex ſua infirmitate compatiatur alij

† ſ ab aquis liberata. ſ anima fructifera.
† ſ bonorum operum fructus.
terra herbam virentem: ⁊ faciẽtem ſemen: ⁊ lignum pomiferum
† ſ vt ex ſua infirmitate cõpatiatur indigẽtibus
faciẽs fructũ iuxta genus ſuum:
† ſ de quo ſimilia propagentur.
cuius ſemen in ſemet ipſo ſit ſuper
† ſ cauſaliter. † ſ actualiter.
terraꝫ. Et factũ eſt ita. Et ꝓtulit
† ſ greg. pabulum verbi. opera miſericordie.
terra herbam virentem: ⁊ afferẽ-
† ſ de tritico triticũ. de legumine legumen.
tem ſemen iuxta genus ſuũ. Lignumqꝫ faciens fructuꝫ: ⁊ habẽs vnumquodqꝫ ſementẽ ſecundũ ſpeciem ſuam. Et vidit deus ꝙ eſſet bonũ: Et factuꝫ eſt veſpe ⁊ mane
† ſ auguſtinus. tercia diſtinctio.
dies tercius. Dixit autem deus
† ſ hic ordinantur ornamenta ſuꝑioris mũdi.
† ſ doctores. † ſ qꝛ vicina ñ qꝛ ĩfra
Fiant luminaria in firmamẽto
† ſ ſcripture † ſ diſcernẽdo
celi. ⁊ diuidant diem ac noctem
† ſ ſerenitatis ⁊ tempeſtatis. ſ virtutum.
† ſ ver. eſtatem. autumnũ. hiemẽ. ſ cũ ſuũ compleuerint curſum. ſ quia predicatores propriis temporibus viuunt ⁊ tranſeunt: prius germinauit terra. deinde facta ſunt luminaria. quia poſt bona opera venit illuminatio lucis. ad contemplandã ſpeciem ſuperne veritatis.
⁊ ſint in ſigna ⁊ tempora. ⁊ dies ⁊ annos. vt luceãt in firmamento

indigenti. ⁊ producat lignum forte fructiferꝝ. i. beneficiũ: eripiendo oppreſſum: ⁊ pretendo ei protectionis vmbraculum.

¶ Fiant luminaria. ⁊c. Aug. Quia viſibili mundo duo dies ſunt attributi. ſuppreme. ſ. ⁊ infime parti mundi. Viſibilibus ⁊ mobilibus mũdi partibus. que intra mundũ creantur: tres reliqui deputati ſunt. Et qꝛ celum prius factum: prius erat ornandũ. quarto fiunt ſidera. quibꝫ illuſtretur inferior pars: ne eſſet habitantibus tenebroſa. Infirmitati quoqꝫ hominum prouiſũ eſt: vt circumeunte ſole. diei noctiſqꝫ viciſſitudine ꝓpter vigilandi ⁊ dormiendi viciſſitudinẽ potirentur. Et ne nox ĩdecora remaneret: ſed luna ⁊ ſideribus conſolarentur hoĩes. quibꝫ operandi nocturna neceſſitas ĩcumberet. et quedam animalia ſunt que lucem ferre non poſſũt. Qꝛ autem dictum eſt ⁊ ſint inſigna ⁊c. ita dictũ videtur. quaſi quarto die cepiſſent tempora: cum prius triduũ ſine tempore nõ fuerit. Nam ſi aliquis motus corporalis vel ſpiritualis conditionem luminariũ ꝓceſſit. vt aliquid a futura expectatione per preſens in preteritum trãſierit: ſine tempore eſſe non potuit. Ideo tempora que fiunt per ſidera. non ſpacia morarum: ſed viciſſitudinem affectionum celi debemus accipere. quia dies ⁊ anni. quos vſitate nouimus: motibus tantum ſiderum fiunt. Vel forte circa ſpeciem facte rei dies eſt appellatus. ⁊ circa priuationem nox. vt materia nondum per ſpeciem formata ſit nox dicta: vnde formanda erãt cetera. Vel potius in ipſa re facta atqꝫ formata. mutabilitas. id eſt. deficiendi poſſibilitas nox dicitur. Poſſunt enim res mutari: etiam ſi non mutentur. Veſpere autem ⁊ mane intelligantur: non per temporis preteritionem ⁊ aduentum. ſed per terminum. quo intelligitur vſqꝫ quo ſit nature modus. ⁊ vnde exordiũ. Nimirꝝ ꝙ dicit ſint in ſigna ⁊ tempora. non ſigna dicit. que obſeruare ſit vanitatis: ſed vtilitatis. que. ſ. naute obſeruãt vel quilibet homines: ad preuidẽdas aeris qualitates. De ſole quippe certum eſt. ꝙ circũitum compleat trecentis. lxv. diebus ⁊ quadrante: qui eſt annus ſolaris. Sic reliqui planete. annos ſuos complent breuiores ⁊ prolixiores. Eſt etiã ſol ad diſtinctionem temporũ. quia ab equinoctiali circulo vernali ad ſolſticiũ eſtiuum aſcendens. ⁊ inde ad equinoctium autũnale tranſiens. atqꝫ inde ad ſolſticium brumale perueniens. tandemqꝫ ad equinoctium vernale rediens. quattuor anni tempora determinat. Luna poſt equinoctium vernale veſpere plena procedens. paſchalem terminum facit: que regula vſqꝫ hodie viget. De qua cum queratur utrum plena an prima facta fuerit: reſpondendum eſt: deũ quotacũqꝫ fuerit. perfectã feciſſe. quia (vt aiunt) non decebat deum illa die aliquid imperfectum facere. Alij dicunt. debuit luna prima fieri nõ quartadecima: qꝛ nemo ſic incipit numerare. Si tamen aliquid imperfectum feciſſe deum dicatur: reprehenſibile non eſt. Qd eñ ab illo inchoatum eſt: ab ipſo nõ ab alio perfectum eſt. Creditur etiã ideo plena facta. qꝛ verba ſic habent. lxx. Lunam factã inchoatione noctis. qd fit: cum plena eſt.

¶ Fiant. l. ⁊c. Beda. ea ſcilicet diuiſione. vt ſol diem: luna noctem illuminet. Hoc enim factis ſideribus ad augmentum primarie lucis acceſſit: vt etiam nox prodiret luminoſa. lune vel ſtellarũ ſplendore radiata: que hactenus tantum tenebras nouerat. Etſi enim nox tenebroſa videtur: obſcurato aere qui terris proximus eſt: ſuperiora tamen aeris ſpacia ſemper ſiderum fulgore ſunt lucida.

¶ Auguſtinus. Solet queri. vtrum hec luminaria corpora ſola ſint. an habeant rectores ſpiritus. ⁊ ab eis vitaliter inſpirent: ſicut per animas animaliũ carnes animãtur. Sed de tã obſcura re nichil temere credendũ.

Et ſint in ſigna ⁊c. Beda. Quia priuſqꝫ ſidera fierent. ordo temporꝝ nullis notabatur indicijs: vel meridiana hora. vel quelibet alia. Sunt ergo luminaria in ſigna ⁊c. nõ ꝙ a ꝯditione horũ tempora ceperint. vel dies vel anni: ſꝫ qꝛ ꝑ ort⁹ eoꝝ vel trãſitus. temporꝝ dierꝝ annorũqꝫ ſignat ordo

¶ Vt luceant ⁊c. Beda. Semper luminaria in firmamento lucent: ſed

oportunis temporibus terram illuminant. Aliquotiens enī nebuloſus aer obſiſtit. ortus etiā ſol· maiori lumine lunam· ſtellaſqꝫ ne terrā illuminent· impedit. Unde ⁊ ſic vocatur: quia ſolus obtuſa luna ſtelliſqꝫ ceteris per diem fulgeat terris.

Feciṫqꝫ deus·d·m·l· Beda. Luminaria magna poſſumus accipere· nō tam alioꝝ comparatione: qꝫ per ſe. vt celū dicit᷑ magnū· ⁊ magnū mare. Sol enī magnuſ dicit᷑· q: complet orbem terre ſuo calore: ſicut luna ſuo lumine. que in quacunqꝫ parte celi fuerint· totam terrā illumināt: ⁊ a cunctis videntur. Magnitudinis coꝝ magnum eſt argumentū: qꝫ oībus hominib idem orbis coꝝ videtur. Nam ſi longe poſitis minor· ⁊ ꝓpe maior: exiguitatis indiciū eſſet.

Luminare maius ⁊c. B. Solē· ſ· nō ſolū corporis formā ſed luminis magnitudine: quia luminare minus ⁊ ſtellas illuſtrat. Maior eſt etiā in calore: q: mundum calefacit: cū preteritis ante eius creationē dieb· nihil caloris habuiſſet. Qꝫ aūt equalis vniuſqꝫ magnitudinis luna cū ſole cernitur· hinc eſſe aiunt: qꝫ malto longinquior a terris atqꝫ altior qꝫ luna incedit· ideoqꝫ magnitudo eius a nobis non poſſet dinoſci· Omnia enī longius poſita vidētur breuiora.

† ſ ne homo in tenebroſam adducatur habitationem. † ſ cauſaliter.

celi· ⁊ † illuminent terrā. Et † factū

† ſ in manifeſto.

eſt ita. † Fecitqꝫ deus duo magna luminaria. Luminare maius· vt preeſſet diei: ⁊ luminare minus·

† ſ virorum numeroſitatē. † ſ ad decorē noctis

vt preeſſet nocti. ⁊ † ſtellaſ· † ⁊ poſuit

† ſ luce ſapientie.

eas in firmamēto celi· vt † lucerēt ſuper terram· ⁊ preeſſent diei ac no-

† ſ perfectorum. † ſ paruulorum.

cti: vt diuiderēt † lucē ac † tenebraſ

† ſ quia que faciēda placebant vt fierent· facta placuerunt vt manerent

† Et vidit deus qꝫ eſſet bonū. Et

† ſ auguſtinus· quarta diſtinctio.

factum eſt veſpere ⁊ mane † dies quartus. Dixit etiam deus. Pro-

† ſ quia vicinior eſt aqua celo quā terra· preordinantur aquatilia. ſ aquarū dicuntur reptilia quia pauca repunt in terra. pedibus gradiūtur plura. † ſ piſces. † ſ renatos per ſacramentum baptiſmi.

† ducant aque † reptile † aīe viuētiſ

Et luminare minus ⁊c. Etſi lunam ⁊ ſtellas maiores in die aliquando videri ꝯtingat: nō tū diei· ſed nocti lucis ſolatiū eas afferre ꝯſtat.

Aug. Tunc enī noctis in exordio videt᷑ luna cū plena eſt. alias nō. et ꝓ die incipit videri ante plenitudinē ⁊ in progreſſu noctis.

Ut lucerent ⁊c. Hec de magnis luminarib intelligi poſſunt ⁊ ſtellis. ut qđ dictum eſt· vt preeſſent diei. ad ſolem ſpecialiter. qđ ſubiunctum eſt· ⁊ nocti: ad lunam ⁊ ſtellas pertineat. Qđ vero additur· vt diuiderent lucem ac tenebras· omnib eque conueniat: que quocūqꝫ incedunt· lucē circunferunt. Unde. Abſunt: tenebroſa cuncta relinquūt. Si querat᷑ quale potuit eſſe lumen diurnum ante creationem ſydeꝝ: Reſpondemus· quale videmus ſolis ortu proximante· nec dum apparente· quando ſcilicet lucet obtuſis radijs ſtellaꝝ dies: ſed minime ſol ortus refulget.

Miſt· Die qrta micuerūt lumīaria ī firmamēto celi· i· legiſdoctores ſcripture ſancte inherentes· ⁊ inferiorib lumē ſapientie demonſtrātes. Prodijt quoqꝫ ſiderum turba· i· viroꝝ doctoꝝ ſcilicet ⁊ legiſperitoꝝ numeroſitas. qui in huius vite nocte fulgentes· diuidant ſcripture ſenſibilia ⁊ intelligibilia· quaſi inter lucē perfectoꝝ· ⁊ tenebras peccatoꝝ: faciētes ſigna virtutum ⁊ miraculoꝝ. Qui ſunt in tpa ⁊ annos: q: ꝓprijs temporib viuunt ⁊ tranſeunt. Verbū aūt domini in eternum manet. Bene aūt terra germinauit primo: ⁊ poſtea facta ſunt luminaria: quia poſt bona opera venit illuminatio· qua videtur ſpecies superne veritatis.

Moraliter. Quarto die quo in illo firmamento diſcipline· mens ſpirituales intelligentias operat᷑ atqꝫ diſtinguit: videt que ſit incōmutabilis veritas: que ſicut ſol fulgeat in anima. ⁊ quomodo anima ipſi⁹ particeps fiat· ⁊ corpori ordinem ⁊ pulcritudinem tribuat: tanqꝫ luna illuminans noctem. Et quomodo ſtelle omnes· i· intelligentie ſpirituales· in huius vite obſcuritate: tanqꝫ in nocte fulgeant.

Et factū eſt ue· et ma· ⁊c· Beda. In hac veſpera populus dei in egipto agnū obtulit: ⁊ verus agnus ſacramenta ſui corporis inchoauit. In hoc mane· populus iſrael iugum ſeruitutis excuſſit: et chriſtuſ nos ſuo ſanguine redimens· a dyaboli ſeruitute liberauit. que dies lune pleniſſime in creatione mundi quarta proceſſit. At in tempore dominice paſſionis· altioris gratia ſacramenti in quintā ſabbati incidit. vt dominus ſexta ſabbati crucifix⁹· ſabbato in ſepulcro quieſceret: ⁊ prima ſabbati reſurgeret. In qua nobis reſurgendi· ⁊ lucē ꝑpetuam intrandi ſpem atqꝫ fidē donaret.

Et factū eſt· v· ⁊c. Iſi· Miſtice. Mane qrte diei regnū dauid. Hec etas ſimilis eſt iuuentuti· que inter oīs regnat etates: ⁊ firmum eſt omniū etatum firmamentū. Unde comparat᷑ quarto diei: quo facta ſunt ſidera in firmamento celi. Splendor ſiquidem ſolis regni figurat excellentiam. plebem obtemperantem regi lune ſplendor oſtendit: tanqꝫ ſinagogam. Stelle vero principes eius ſunt: et omnia fundata in regni ſtabilitate tanqꝫ in firmamento.

Dixit etiā deus· p· a· r· Poſt ornatū quarto die celi faciē luminaribus: ornantur ſuis animalib die quinto inferiores mundi partes· aque ſcilicet ⁊ aer.

Augu· Dixit etiā· d· Produ· a· rep· ⁊c· Oportebat in creandis habitatorib inferioris partis· que tota ſepe terra vocat᷑· prius ꝓduci ex aquis animalia: poſtea de terra. eo qꝫ ita ſit aeri aqua ſimilis· vt eius exalationibus pingueſcat· ⁊ ſpiritum ꝓcelle ⁊ ventoſ faciat· ⁊ nubila cōtrahat: aues ſuſſicat volātes. Eſt ergo ordo ſeruatus: vt pri⁹ memorentur animalia aquarum qꝫ terrarum. Nec putandū eſt ꝑtermiſſum eſſe aliqđ elementū: quāuis de aere tacere videatur. Sꝫ aer ad celū more ſcripture pertinere intelligit᷑: ſi qua ſunt in eius ſuperiorib pacatiſſima ſpacia. vł ad terram· ꝓpter turbulentum ⁊ caliginoſū locum· qui humida exalatione pingueſcit: qꝫuis ⁊ ipſe aliquādo celi nomine nuncupet᷑. Ideo non eſt dictum· ꝓducant aque reptilia· ⁊ aer volatilia: ſed vtrunqꝫ ex aqs productum eſſe narratur. Quidquid enī aquaꝝ ſiue labiliter vndoſum ſiue vaporaliter tenuatū eſt: vtrunqꝫ tū humide nature deputatur. Unde quidam elementa ſic diſtinguūt· vt oculos ad ignē· aures ad aerē pertinere dicant: olfactū ⁊ guſtū tribuant humide nature. Tactus aūt cōgruit terre. Ignis tū omnia penetrat: vt motū in eis faciat. Inchoat enī anima motū ſuum in omnib ſenſib a ſubtilitate ignis: ſed nō in omnib ad idem peruenit. In viſu enī peruenit repreſſo calore vſqꝫ ad eius lucem. In auditu· vſqꝫ ad liquidiorem aerem calor ignis penetrat. In olfactu· tranſit aerem purum: ⁊ peruenit ad humidā exalationem· vnde craſſior h aura ſubſiſtit. In guſtu vero etiā hanc tranſit: ⁊ peruenit ad humorem corpulentiorem. Quo traiecto· cū ad terrenam peruenit grauitatem: tangendi vltimum ſenſum agit. Hunc ordinem non ignorabat· qui conditionē eorum que intra mundū ſunt inducens· pri⁹ celi lumina· poſt aquaꝝ animantia: terraꝝ poſtrema narrauit. nec aerem preter miſit· ſed quietiſſimam partem eius celo: turbulentā aque vel terre deputauit. Unde ⁊ pſal· oīa ſuperiora celum dicendo· Laudate dnm de celis· oīa inferiora terre nomine comprehendit: Laudate dnm de terra ⁊c. vbi ſpiritus tempeſtatis ⁊ oēs abyſſi nominantur. Et ignis iſte qui vrit tangentem· qui de terrenis ⁊ humidis motib ita exiſtit: vt vertatur in aliud elementum. Ac per hoc in ſuperiorem tranquillitatem euadere non valens· in iſta pinguiori parte turbulentis motib agitatur: ad temperandum eius rigorem· ⁊ ad vſus terroreſqꝫ mortaliū. In ſummo aūt aer tam tenuis eſſe dicitur· vt neqꝫ nubibus obumbretur· nec vento turbetur· nec aues ſuſtineat· nec homines ſiqui forte aſcenderint craſſiori ſpiritu alat: ſicut aer iſte. Aer tamē eſt ⁊ in humidam naturam tpe diluuij conuerſus creditur. Aereos etiā celoſ diluuio periſſe in quadā canonica epiſtola legi. Qđ intelligendū non eſt niſi in aquaꝝ naturam pinguioris aeris qualitate conuerſos.

Anime uiuentis. Aug· i· que ſunt in animabus viuis. ſicut dicitur Ignobilia hominum· i· qui ſunt in hominib ignobiles. Qđ quidā ꝓpter tarditatem ſenſus putant dictum eſſe. vel quia piſces nullius ſint memorie. ſed certiſſimum eſt eos habere memoriam.

Augu· De conuerſione elementorum queſtio eſt. Alij dicunt omnia poſſe conuerti in omnia. Alij aliquid ꝓprium eſſe ſingulis: qđ in alterius qualitatem nequeat conuerti. Dicit᷑ etiam nichil ſine igne videri· nec ſine terra tangi· ⁊ ſic omnia omnib ineſſe: ſed vnūqđqꝫ ex eo qđ plus habet vocabulū accepiſſe. Inde aūt caloris priuatione cum corpus nimiū frigeſcit: ſenſus obtunditur. quia mot⁹ pigreſcit· qui ex calore ineſt corpori: dū ignis aerem· aer humorem· ⁊ humor terrena afficit· ſubtiliorib craſſiora penetrantib. Aer ergo ſuperior· quia ad celeſtem pertinet partem· vel q: nullum viſibilem habet habitatorem· neqꝫ pretermiſſus eſt celo nominato: nec annumeratus in creandis animalib. Inferior vero nō niſi ex aqs accipit animalia. Qđ enī humidū eſt· aues ſuſtinet· que innituntur pennis volantes: vt piſces quibuſdam ſuis alis natantes. Unde ex aquis dicuntur producta volatilia. Aquaꝝ enī natura bipertitum locū ſortita eſt.

Inferiorem in vnda labili: Superiorem in aura flabili. Illũ natantibus hunc volantibꝰ. Ex hoc elemento duo ſenſus animalibꝰ dant᷑. Olfactus vaporibꝰ: Guſtꝰ explorandis liquoribꝰ. Nã cũ tactu aquas ventoſq̃ ſentimus. hinc eſt: ꝙ ſolida terra omnibꝰ elementis miſcet᷑. ſed in his craſſioribus ſentitur amplius.

¶ Sub firmamento ⁊c. Etſi immenſo interiacente ſpacio. volãt tñ aues ſub ſidereo celo: que ſuper terram volant. ſicut homines qui in terra ſunt: ſub celo eſſe dicuntur. Alia trãſlatõ Secus firmamentũ celi: quia vicina ſunt etheri ſpacia huiꝰ aeris. q̃ aues ſubuehit.

¶ Auguſtinus. Notandũ quoſdam philoſophos ita ſua cuilibet elemento diſtribuiſſe aĩalia. vt terrena dicerent. non tñ que in terra repũt aut gradiunt᷑: ſ; etiã aues. que in terra requieſcũt. Aeria animalia demones eſſe. Celeſtia. deos: quorũ nos partẽ luminaria partem angelos dicimus. Iidem tñ aq̃s piſces. ⁊ generis ſui beſtias diſtribuũt: vt animalibꝰ ſuis nullũ vacet elementum.

† ſ volantes ad ſuperna. ſ productũ ex aquis. † ſ non vſq̃ ad firmamentum.
⁊ † volatile ſuper terrã ſub † firma-
† ſ a maximo vſq̃ ad minimum.
mento celi. Creauitq̃ deus † cete
† ſ q᷑ ſunt aquarũ animãtia. q̃ nõ reptando. ſ; natando. vel pedibus ambulando incedũt. ſunt ⁊ volatilia q̃ pennas habẽt. ſed omnino volatu
grandia. ⁊ † omnẽ animã viuentẽ
carent. ne aliq̃d genus pretermiſſũ videretur. generaliter comprehendit omẽ genus. reptiliũ. na
motabileq̃. quã pduxerant aque
tatilium. volatiliũ. ⁊ que cautibus inherent fixa
in ſpecies ſuas: et omne volatile
vt concarũ plurima genera.
ſecundũ genus ſuũ. Et vidit deꝰ
ꝙ eſſet bonũ. ⁊ bñdixit eis dicẽs:
† ſ hoc ad vtrumq̃ genus de aquis factum. et
† Creſcite ⁊ mltiplicamini. ⁊ reple

¶ Auguſtinus. Demones aerea dicuntur animalia: quoniã corporũ aereorũ natura vigent. Nec p mortẽ diſſoluuntur: q᷑ p̄ualet in eis elementum aptius ad faciendũ: q̃ ad patiendũ. Ad patiendũ enĩ humor ⁊ humꝰ ad faciendũ aer ⁊ ignis. Tranſgreſſores vero angeli cũ principe ſuo nunc dyabolo. tũc archangelo. ſi fuerũt ante tranſgreſſionẽ ſuã in puriore aeris parte (Quidã enĩ noſtri nõ putant eos celeſtes. vel ſuperceleſtes angelos fuiſſe) nõ mirũ. ſi poſt peccatũ in hanc caliginem detruſi ſunt: vbi tamẽ aer ſit (Si ſaltem ante peccatũ celeſtia opa gerebant). Neq̃ hoc mirũ eſt. ſi cõuerſi ſunt ex pena in aereã qualitatẽ: vt poſſint ab igne. i. elemento ſuperioris nature pati. Caliginoſa tñ aeris loca tenere tm̃ pmiſſi ſunt: qui eis quaſi carcer ſit vſq̃ ad tempus iudicij.

¶ Et omne. a. u. Ad differentiam hominis qui faciendus ad imaginẽ dei. etſi p̄cepta ſeruaret: perpetua immutabilitate maneret. Cetera vo animalia ſic facta ſũt. vt alia alijs in alimoniã cederent: vel ſenio deficerent.

Creſcite et m. Ad vtrũq̃ genus animantiũ de aquis factorũ. i. piſces ⁊ aues ptinet. q᷑ ſicut oẽs piſces nõ niſi aquis viuere poſſũt: ita plurime aues que ſi in terris aliqñ requieſcũt. fetuſq̃ faciunt. nõ tñ de terra. ſed de mari viuũt: ⁊ libentius mari q̃ terra vtunt᷑. Qd̃ vero ſubiũgit. aueſq̃ multiplicentur ſup terrã. ad vtrũq̃ genus aiũ: que. ſ. de aquis. vel de terra viuũt reſpicit. q᷑ etiã aues que ſine aquis nõ viuũt. que etiã in pfundo ſepe ſicut piſces latent. nõ nunq̃ ſup terrã egredi ſolẽt: maxĩe cũ fetꝰ faciũt ⁊ nutriũt

¶ Miſtice. Die quinta facta ſunt in aquis reptilia animarũ viuarũ. i. homines in vitam renouati per ſacramentum baptiſmi. facta ſunt volatilia. i. anime volantes ad ſuperna.

¶ Moraliter. Incipit pfecta mens quinto die in actionibꝰ turbulẽti ſeculi. tanq̃ in aquis maris opari. pp̄ter vtilitatẽ fraterne ſocietatis. ⁊ de corporalibꝰ agnitionibꝰ. q̃ ad mare. i. ad hanc vitam ptinent. pducere animarũ viuarũ reptilia. i. opa que pſunt animis viuis. et cetos magnos. id ẽ fortiſſimas agnitiones. quibꝰ fluctꝰ ſeculi dirumpunt᷑ ⁊ contemnunt᷑. ⁊ volatilia celi. i. voces celeſtia p̄dicantes.

¶ Et factũ eſt. u. et. m. Iſid. Miſtice. Mane tranſmigratio in babiloniã: cũ ea captiuitate pplus leuiter in peregrino ocio eſt collocatus. ⁊ porrigitur hec etas. vſq̃ ad aduentũ xp̄i. id eſt. quinta declinatio. ſ. de iuuentute vſq̃ ad ſenectutẽ. nondũ ſenectꝰ. nec iã iuuentꝰ. ſed ſenioris etas: quã greci p̄ſbiten vocant. Nam ſenex apud eos nõ preſbiten. ſed geron dicit᷑ Et reuera ſic iſta etas a regni robore eſt inclinata ⁊ fracta in populo iudeorum: ut homo a iuuentute ſenior fit. Que bene comparat᷑ diei quinto: quo facta ſunt animalia in aquis. ⁊ volatilia celi. poſtquã inter gentes tanq̃ in mari viuere ceperunt: ſedem incertam ⁊ inſtabilem habentes. ſicut aues volantes. Ibi ceti. i. homines magni. qui magis dñari fluctibꝰ ſeculi: q̃ in captiuitate ſeruire potuerũt. nullo enĩ terrore ad ydolatriã deprauati ſunt

Vbi aduertendũ ꝙ benedixit deꝰ aĩalia dicẽs: Creſci. ⁊ mul. q᷑ gens iudeorum. p gentes diſpſa. valde multiplicata eſt. Huiꝰ diei. i. huiꝰ etatis q̃ſi veſpera eſt multiplicatio peccatorũ in populo iudeorũ. q᷑ ſic excecati ſũt: ut nec poſſent chriſtum cognoſcere.

¶ Producat. t. ⁊c. Poſt celũ repletum ſideribꝰ ⁊ aerem volatilibus. qui pp̄ter viciniã celũ nominat᷑. poſt impletas animalibꝰ ſuis aquas: que aeri vicine ſũt. ꝯſequẽs erat terrã aĩalibꝰ ſuis impleri. Ipa enĩ cognatõem habet cũ aq̃s: ſine q̃rũ ſuco ⁊ irrigatõne nec fructificare poteſt. nec ſubſiſtere. Iubet ergo deꝰ terrã pducere iumenta ⁊ reptilia ⁊ b. t. In beſtijs. q̃dq̃d ore ſeuit vel vnguibꝰ p̄ter ſerpentes comp̄hendit᷑. In reptilibus etiam ſerpentes. Nomĩe iumentorũ. q̃ in vſu hoĩ; ſũt aĩalia deſignant᷑. Cõditõẽ vero ceterorũ q̃drupedũ: vt ceruorũ ⁊ huiꝰ modi. p indomita feritate int᷑ beſtias numeramꝰ. Iuxta antiquã tranſlatõẽ quã ſcriptũ eſt. quadrupedia ⁊ reptilia ⁊ beſtias terre. Nomĩe quadrupedum oĩa comp̄henſa ſunt. p̄ter beſtias ⁊ reptilia: ſiue domita: ſiue fera ⁊ agreſtia.

ad piſces. ⁊ ad aues pertinet. † ſ que vel de aquis vel de terra viuunt.
te aquas maris: † aueſq̃ multipli
centur ſuper terrã. Et factum eſt
† ſ Auguſtinus. quinta diſtinctio
veſpere et mane † dies quintus.
† ſ infime partis ornamenta.
Dixit quoq̃ deus. † Producat
† ſ caro abſtinens ab opibus malis † ſ germina virtutũ. † ſ Auguſtinus. vitã imitando ſanctorum quaſi proximorum.
† terra † animã viuentẽ in † genere
† ſ H. humanos vſus iuuantia † ſ ſcrutãtes terrena. per que intelligant celeſtia ſ que vngue ledunt vel dente. † ſ Auguſtinus: ferocitate ſuperbientes.
ſuo: † iumenta. ⁊ † reptilia. ⁊ † beſtias terre ſecundum ſpecies ſuas.
† ſ Beda. ne homo vacuã domũ intraret.
Factumq̃ eſt ita. † Et fecit deus

¶ Producat. t. Aug. Hiſtorice. Cõſequẽs erat. ut terrã iam ornaret ſuis animalibꝰ. Ter dicendo iuxta genus ſuũ: tria genera ſignificat. Primo iuxta genus ſuũ: quadrupedia ⁊ reptilia. Vbi poteſt intelligi. q̃ quadrupedia dixerit. ſ. que ſunt in genere reptiliũ. vt lacerti ⁊ hmõi. Vñ in repetitione quadrupedũ nomina nõ iterauit: q᷑ reptiliũ vocabulo ea intellexit. Ideo non ſimpliciter dixit. reptilia: ſed oĩa reptilia terre. Sũt enĩ ⁊ aquarũ. Ideo omnia: vt comp̄henderet ea q̃ quattuor pedibꝰ gradiuntur Beſtias de quibꝰ item ait. iuxta genus ſuũ. intellexit quidq̃d ore ſeuit aut vnguibꝰ: preter ſerpentes. Pecora vero de quibꝰ tercio dixit iuxta genus ſuũ. que neutro ledunt: vel cornibꝰ. Nã late pateat quadrupedum nomen: numero pedũ poteſt facile dinoſci. Et nomine pecorũ ⁊ beſtiarũ omne irrationale animal ſolet comprehendi.

¶ In genere ſuo. Aug. Hec forſitan ſecundũ genus dicunt᷑: q᷑ ita orta vt ex eis naſcant᷑ alia. ⁊ originis formã ſucceſſione ꝯſeruent. De hoĩe autẽ h̃ dictũ nõ ẽ: q᷑ vnꝰ fiebat. de q̃ ⁊ femina fc̃a. nõ enĩ mlta genera hoĩm fc̃a ſũt. ſic herbarũ ⁊ lignorũ: vt dicat᷑ ſecundũ genꝰ ſuũ. ac ſi diceret᷑ generatĩ ut inter ſe ſimilia atq̃ in vnã originẽ ſemĩs ptinẽtia diſtinguerẽt᷑ a ceteris

Aug. De quibuſdã minutis aĩalibꝰ queſtio eſt. vtrũ in primis ꝯditõibus creata ſint. an ex rebꝰ pductis? Pleraq̃ enĩ de humidorũ corporũ vicijs vl̃ exalationibꝰ vel cadaueribꝰ gignunt᷑. Quedã etiã de corruptõe lignorũ et herbarũ ⁊ fructuũ. ⁊ deus auctor omniũ eſt. Poteſt aũt dici. minutiſſima que ex aquis ⁊ ex terra naſcunt᷑. tũc eſſe creata: in quibꝰ ⁊ illa intelliguntur que naſcunt᷑ ex eis q̃ terra germinante orta ſunt. Que vero de corporibus animaliũ maxime mortuorũ. abſurdũ eſt dicere cũ aĩalibꝰ ipſa creata eſſe: niſi ꝙ potentialiter in ipſis ⁊ materialiter erant preſeminata.

Aug. De venenoſis ⁊ pniciosis querit᷑. vtrũ poſt peccatũ hoĩs ad vindictam creata ſint. an potiꝰ creata innoxia peccatoribꝰ nocere ceperũt. Potuerunt ergo creata nil nocere. ſi cauſa nõ fuiſſet. vel terrendorũ puniendorũq̃ viciorũ: vel pbande ⁊ pficiende virtutis. q᷑ ⁊ exempla virtutis ⁊ patientie alijs danda. ⁊ homo tentatus certiꝰ ſibi innoteſcit. ⁊ iure ſalꝰ illa turpiter p voluptatẽ amiſſa: p dolorẽ fortit᷑ eſt recupanda. Beſtie tñ beſtijs nocẽt. que peccatũ nõ habent. vt nec vindicta dicat᷑: nec tali exercitio recipiant virtutẽ. S; alie ſunt cibꝰ aliarũ: nec ideo recte non eſſent quibꝰ alie veſcuntur. Habent enĩ omnia q̃diu ſunt menſuras. numeros. ordineſq̃ ſuos: que cuncta merito conſiderata laudantur.

Aug. Illud etiã mouet. Si aĩalia noxia viuos ledũt penaliter. exercent ſalubrit᷑. aut ignorãter docent. cur in eſcas mortuos lacerãt? Quaſi quicq̃ interſit. caro iã exanimis p quos iã tranſitꝰ eat: q̃ mirabili potẽtia eſt reformanda. Quis ⁊ hinc doceat᷑ pp̄ter inanes curas exanimatorum corporũ ſuorum nulla genera mortiũ eſſe horrenda.

¶ Augu. Sic ꝗuis ⁊ hinc fiat quedam prudentib⸫ admonitio. ut ita ſe cōmendent creatori omnia maxima ⁊ minima occulto nutu adminiſtrāti. cui etiā noſtri capilli numerati ſunt; ne ꝓpter inanes curas exanimatorum ſuoꝝ corporum vlla genera mortiū perhorreſcant. ſed pie fortitudinis numeros ad omnia preparare non dubitent.

¶ Aug. Queritur quare hic non ſit additum. qđ dictum eſt de animalibus aquarum. Benedixitq; ei deus dicēs. Creſcite ⁊ m. ⁊c. Forte qđ de prima creatura anime viuentis dictum erat. de ſecunda ſubintelligendū reliquit maxime quia in hui⁹ diei operib⸫ alia plura dicturus. Herbas aūt atq; ligna. quia non habent generandi affectū: hui⁹ benedictionis forſitan indigē indicauit. Qđ neceſſario repetitū eſt in hoīe. ne quis putet in officio gignendi filios eſſe peccatū: ſicut in fornicatōe ſine coniugio.

Beſtias terre. ⁊c. Beda. Ordinis mutatio. nichil curandum in noſtra loquela. qđ prius in creaturarum ordine nominemus: cum deus creauerit omnia ſimul.

bestias terre iuxta ſpecies ſuas: ⁊
† ſ ſimplices.
† iumenta et omne reptile terre in
† ſ De. preparatis que hominibus famulentur
genere ſuo. † Et vidit deus ꝙ eſſet
† ſ trinitatem ſignificat. ·|· ſ facta et ornata habitatione mūdana homo tanq; habitator et dñs omniū erat creandus.
bonum. et ait: † Faciam⁹ ·|· hominē
† ſ vnitatē trinitatis inſinuat. ſ in eternitate. ſ rationalem. immortalem ·|· ſ morū ſanctitate. et iuſtificatione. ſ innocentie et iuſticie.
ad † imaginem et ·|· ſimilitudinem
† ſ trinitatis. ·|· ſ irrationali creature. dominus omniū inferiorum.
† noſtram. ⁊ ·|· preſit piſcib⁹ maris

⁊ volatilibus celi. ⁊ beſtiis terre.
vniuerſeq; creature: omniq; repti
† ſ qr ſpiritalis quiſq; effectus et deo ſimilis
li qđ mouet in terra. Et † creauit
omnia iudicat. et ipſe a nemine iudicatur.
† ſ in ratione qua ꝯtemplande veritati inheret
deus hominem ad † imaginē ⁊ ſi
† ſ repetit. vt confirmet et quales facti ſimus diligentius inculcet ·|· ſ i. ſuam ſ non patris non filii.
militudinē ſuā. Ad † imaginē ·|· dei
† ſ ſpirituales doctores. ·|· ſ pleſ ſis. nōdum erat mulier formata ſ obedientes.
creauit illum. † Maſculū ⁊ ·|· feīaꝫ

¶ Miſt. Bed. Iſi. Sexta die producit terra animam viuam: quādo caro noſtra ab operibus mortuis abſtinens viua virtutū germina parit: ſecundum genus ſuum. id eſt. vitam imitando ſanctorum. Vnde. Imitatores mei eſtote. ⁊c. Secundum genus noſtrum viuimus. quando ſāctos quaſi proximos imitamur. Producit terra beſtias. id eſt. homines ferocitate ſuperbientes. ⁊ pecora. i. ſimpliciter viuentes. ⁊ ſerpentes aſtutos. ſ. et bonum a malo diſcernentes. ⁊ quaſi reptando ſcrutantes terrena per que intelligant celeſtia.

¶ Faciamus hominē ad ⁊c. Augu. Inſinuatur pluralitas perſonarū p. ⁊ f. ⁊ ſ. ſ. ⁊ ſtatim vnitas deitatis cum dicitur. ⁊ fecit deus hominē ad imaginem dei. nō pater ad imaginem tantum filii: non enim vere diceretur ad imaginem noſtram. Sed ita dictum eſt. Fecit deus hominem ad imaginem dei: ac ſi diceretur ad imaginem ſuam. Cum autem dicitur ad imaginem dei. cum ſuperius dictum ſit ad imaginem noſtram. ſignificatur: ꝙ non ħ agit pluralitas perſonarum. vt plures deos credamus: ſed ⁊ patrem ⁊ filium ⁊ ſpiritūſanctum vnum deum accipiamus.

¶ Beda. Faciamus hominem ad ⁊c. Apparet quare dictum ſit vt cetera fierent. iuxta genus ſuū ⁊ ſpecies ſuaſ. erat enī homo creandus. qui nō ſolum generi ſuo ⁊ ſpeciei congrueret: ſed ad imaginem creatoris fieret. cuius dignitatis magnitudo oſtenditur: cum quaſi conſilio creaturarum. nec ſimpliciter dicitur ſicut de ceteris. fiat homo: ſed faciam⁹. h. a. i. ⁊ ſ. n. In quo vnitas trinitatis oſtenditur ⁊ cōmendatur. Trinitas enim in precedentibus inſinuatur. cum dicitur. dixit deus fiat. ⁊ fecit deus. ⁊ vidit deus ꝙ eſſet bonum: ſed manifeſtius cum dicitur. Faciamus hominem ad. i. ⁊ ſi. n. Dum enim qui doceretur non erat: occulta fuit predicatio deitatis. Vbi creari cepit homo: fides ⁊ dogma veritatis emicuit. In eo enī ꝙ dicitur faciamus: vna operatio trium perſonarum oſtenditur. In hoc vero ad imaginem ⁊ ſimilitudinem noſtrā: vna ⁊ equalis ſubſtantia trinitatis. Angelis enim a deo non dicitur. Faciamus. h. a. i. ⁊ ſ. n. Dei enī ⁊ angelorum non eſt vna ⁊ eadem imago vel ſimilitudo. Nō autem ſecundum corpus. ſed ſecundū intellectū mentis ad imaginē dei creatus eſt homo: quanq; in corpore quandā ꝓprietatem habeat q̄ hoc indicet. quia eſt erecta ſtatura. ſecundū quā corp⁹ anime rationali ꝯgruit: qr in celū erectū eſt.

¶ Querit quomodo immortalis factus ſit homo pre aliis animantibus ⁊ cum illis cōmunē acceperit alimoniā? Sed alia eſt immortalitas carnis quā in adā accepimus: alia quā in reſurrectione ꝑ xp̄m ſperamus. Ille factus eſt homo immortalis: vt non poſſet mori. ſi non peccaret. Moreretur aūt ſi peccaret. Filii vero reſurrectionis equales angelis. nec poterunt vltra peccare: nec mori. Caro ergo noſtra poſt reſurrectionem non eget ciborum refectione: qr nec fame. nec laſſitudine. nec alia infirmitate adeſt defectio. vel poterit corrumpi. Caro ade ante peccatum ita immortalis creata eſt. vt per alimoniam adiuta eſſet mortis ⁊ doloris expers. donec corporalibus incrementis ꝑductus ad etatem que conditori placeret. multiplicata progenie ipſo iubente ſumeret etiā de ligno vite. quo perfecte immortalis factus: cibi vlterius adiumenta non requireret. Sic ergo immortalis ⁊ incorruptibilis condita eſt caro hominū: vt ſuam immortalitatem ⁊ incorruptionem per cuſtodiam mandatoꝝ dei cuſtodirent. In quib⸫ ⁊ hoc erat. vt de illis lignis cōceſſis manducarēt; ab hoc interdicto abſtinerēt. Per hoꝝ eduliū immortalitatis dona conſeruarent. illius tactu mortem inuenirent. Sic vero incorruptibilis ⁊ immortalis erit in fine caro noſtra: vt ſicut angeli. in eodē ſtatu ſemper maneat: ⁊ corporalibus cibis (qui ibi non erunt) egere nō poſſit. Nā ꝙ angeli cū patriarchis mādūcauerunt: non indigentia ſed benignitate factū eſt. vt hoībus familiarius congruerent. Chriſtus quoq; poſt reſurrectionem manducauit. non vt cibo indigeret: ſed vt veram poſt mortem ſe carnem recepiſſe mōſtraret.

¶ Et preſit. Augu. Notandū etiā quia cū dixiſſet ad imaginem noſtram. continuo ſubiunxit: ⁊ preſit piſcib⸫ maris ⁊ v. c. Vt ſcilicet intelligamus in hoc factum hominem ad imaginem dei: in quo irrationabilibus antecellit. Id eſt aūt ratio vel mens vel intelligētia vel ſi alio nomine cōmodius vocetur: in quo ſcilicet contemplande veritati inheret.

¶ Et creauit. d. h. Qui non quemlibet ſanctorum imitando. ſed ipſā veritatem intuendo operatur iuſticiam: vt ipſam veritatem intelligat ⁊ ſequatur. ħ accipit poteſtatem ſuper omnia: quia ſpiritualis quiſq; effectus ⁊ deo ſimilis omnia iudicat: ⁊ ipſe a nemine iudicatur.

¶ Et creauit ⁊c. Augu. Notandum ꝙ ſicut in creanda luce dicitur. fiat lux. ⁊ ſtatim ſequitur. ⁊ facta eſt lux. ſic cum dicitur faciamus hominē. infertur: ⁊ fecit deus hominem ad ymaginē dei. quia iſta natura intellectualis eſt: ſicut illa lux. et hoc eſt ei fieri. qđ agnoſcere verbum per qđ fit. Si enī diceretur. ⁊ factum eſt ita. ⁊ adderetur. ⁊ fecit deus. quaſi prius intelligeretur factum in cognitione rationalis creature: ⁊ tandem in creatura q̄ rationalis non eſſet. Quomodo aūt homo immortalis factus ſit. ⁊ alimoniam vel eſcam cum aliis animalibus acceperit. herbam afferentem ſemen ⁊c: difficile eſt dicere. Si enim mortalis peccato effectus eſt ante non indigebat his cibis: quia non poſſet fame corrumpi. Qđ enim dictuꝫ eſt. Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ r. t. ꝗuis niſi per concubitum poſſe fieri non videatur (Vnde hinc quoq; mortalium corporum extitit indicium) potuit tamen alius modus eſſe in corporib⸫ immortalib⸫. vt charitatis affectu: nulla corruptionis concupiſcentia filii naſcerent. nec mortuis parentib⸫ ſucceſſuri. nec ipſi morituri: donec terra hominib⸫ impleret. ⁊ ſic inſtituto ſancto populo. qualē poſt reſurrectionē futuꝝ credimus: naſcendi etiā modus fieret. Quidam ſuſpicati ſunt nūc interiorem hominē factū: corpus aūt cū ait. ⁊ finxit deus hominem de limo terre: nec attendunt maſculū ⁊ feminā ſecundum corpus tm̄ fieri potuiſſe. Ne putaretur enī ſolū ſpiritū eſſe fem ꝗuis ſecundū eū ſolū ad imaginē dei ſit factus. addit: Maſculū ⁊ f. c. e. vt corpus factū intelligatur. Rurſus ne in vno homine vterq; ſexus deputaret. ſicut quos androgenos vocāt. pluraliter ſubiecit. fecit eos: ꝗuis mulier nōdum eſſet a viro diuiſa. ſed materialiter preſeminata.

Maſculū et fe. ⁊c. Augu. Poſtea plenius ⁊ vnde ⁊ quomodo homines facti ſunt. exponitur. Sed nunc breuiter creati referuntur: vt ſexti diei operatio. ⁊ ſeptime dedicatio cū ceteris explicetur. Maſculum vnum ⁊ feminam vnam in principio creauit deus. non vt cetera animantia. que in ſingulis generationibus creauit deus plura. vt humanum genus firmiori copula conſtringeret: cum ſe ex vno ortum meminiſſet. Vnde cum ſubiungeret. Maſculum ⁊ feminam creauit eos: noluit addere ad imaginē dei. qđ vnitate coniunctionis etiā in femina intelligendum reliquit. Bene autem in hoc loco creati dicuntur. etſi modus creationis non explicatur: vt congrue inducatur diuina benedictio. qua dicitur: Creſcite ⁊ multiplicamini. Multiplicatio enim hominum. coniunctione maris et femine perficitur. Non igitur damnande nuptie. quas ad propagationē ſuperna benedictio inſtituit: etſi virginitas preferatur.

¶ Miſtice. Bed. Iſi. Poſt hec fecit deus hominem ad imaginem ⁊ ſimilitudinem ſuā. virum. ſ. perfectū. qui ipſam veritatem contemplando:

operatur iuſticiam.hic accipit poteſtatem piſcium maris·⁊ volatilium celi
pecorum·ferarum·atqꝫ repentium:quia ſpiritualis ſimilis deo factus·om
nia iudicat:⁊ ipſe a nemine iudicatur. Maſculum ⁊ feminam·c·e.qꝛ ſicut
viro mulier:ſic ſpirituali ⁊ perfecto viro minus perfectus obedire debet.di
citur enim eis· Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊·r·t· In ſpiritualibus ſcilicet do
nis·vt ratio dominetur carni·quaſi inſenſato animanti:⁊ perturbatio/
nibus eius. Per herbam ſeminalem ⁊ lignum fructuoſum in eſcam homi/
nibus datum·intelli
gimus oblationes ſã
ctorum. Unde pau/
lus· Seminauimus
ſpiritualia vobiſ:ma
gnum eſt ſi carnalia
veſtra metamus.
Et dominamini
p·m· Quod prius quaſi
conſulendo dixerat de
eis:nunc dicit impe/
rans:vt habeant ſcꝫ
dominiuꝫ omniũ cre
aturaruꝫ in inferiore
parte mundi.qꝺ per
ſingula exequitur.
Et dominamini
p·m· Beda. Queri
tur qua vtilitate ho/
mo dominatum inter
cetera animantia per
cepit:⁊ ad quos vſuſ
que ue ſolacia ſunt h̄
creata homini·ſi non
peccaret: Nõ eñ ad
eſcam.ſed herbe tm̃·⁊
arborꝝ fructus primo
conceſſa ſunt. Sed for
te quia peccaturum preſciebat deus hominem:⁊ ſic futurum mortaleꝫ·quẽ
creauerat immortalem.ea primordialiter inſtituit:quibus ſe iam morta/
lis poſſet tueri.habens ſcilicet ex his alimentum·⁊ indumentum:⁊ laboris
adiumentum. Poſtqꝫ autem conditori ſubiectus eſſe noluit:iure domini
um perdidit. In teſtimoniũ vero prime creationis legimus aues viris ſan
ctis ſeruiſſe:⁊ rictus beſtiarꝫ·⁊ ſerpentũ venenum ceſſiſſe.
Ecce dedi·u·o·h· Bed· Patet ꝙ ante peccatũ hominis terra nichil
noxiũ protulit·non herbam venenatam:non arborem ſterilem. Omnis eñ
herba ⁊ ligna data ſunt hominibus·⁊ volatilibus·⁊ animantibus terre in
eſcam. Unde patet ꝙ tunc animalia animalium eſu nõ viuebant:ſed cõ
corditer herbis ⁊ fructibus veſcebantur.
Et factum eſt ita. Aug. Notandum ꝙ vbi datur poteſtas homini
herbas ⁊ fructus edendi·ſubinfertur:⁊ factum eſt ita.in quo ſignificatur·
quia hoc dicente deo·hec ſibi in eſum conceſſa cognouit homo:non ꝙ ſta
tim ederit. Si enim ad omnia ſupradicta referimus ꝙ ait ⁊ factum eſt ita·
conſequens erit·vt dicamus eos iam multiplicatos ſexta die:qꝺ poſt mul
tos factum eſt annos.
Uiditqꝫ deus·c·q·f·⁊c· Aug· Queritur cũ ſingillatiꝫ cetera bona di
cantur:cur homo ad imaginem dei factus cum ceteris hoc dicatur: Sed
forte preſciebat deus eum peccaturum:nec in perfectione imaginis manſu
rum. Qui enim ſingillatim bonus eſt·magis cũ omnibus:ſed nõ conuerti
tur. Cautum eſt ergo vt diceretur qꝺ in preſenti verum eſſet:⁊ preſcientiã
futuri ſignificaret. deus autem ſic om̃ia ordinauit:vt ſiqua ſingillatim fu
erint delinquendo deformia·ſemper tamẽ cum eis vniuerſitas ſit formoſa
Et factum eſt·v·et·m· Miſtice. Iſi. Mane ſexti diei fit predicatiõ
euangelij per chriſtum. Finito vero quinto·incipit ſextus:in quo veteris
hominis apparet ſenectus. Hac enim etate vehemẽter attritum eſt illud re
gnum:quando templum deiectum eſt ⁊ ſacrificia ceſſauerunt.⁊ nũc gens
illa quantũ ad vires regni·quaſi vitam extremam trahit. In hac tamen
etate tanqꝫ in veteris hominis ſenectute·naſcitur nouus homo:qui ſpiritu
aliter viuit. Sexto enim die dictum eſt·producat terra animã viuentem
⁊c·quia in quinto die dictum erat· Producant aque·non animam viuã
ſed reptilia animarum viuarum. Quomodo enim corpora ſunt reptilia:
ſic corporali circumciſioni ⁊ ſacrificijs tanqꝫ in mari gentium populus ille
ſeruiebat. Iſtam vero animam viuam dicit:quia vita iam incipit eterna
deſiderari. Serpentes vero ⁊ pecora que terra producit:gentes ſignificãt
euangelio ſtabiliter crediturās.de quibus dicitur petro: Macta ⁊ mãdu/
ca.⁊ cum illa immunda diceret·audiuit: Que deus mundauit:tu immun
da ne dixeris. Tunc fit homo ad imaginem ⁊ ſimilitudinem dei:ſic in
ſexta etate naſcitur chriſtus.de quo dicitur:⁊ homo eſt·⁊ quis cognoſcit
eum: Et ſicut in illa die maſculus ⁊ femina·ſic in iſta etate chriſtus ⁊ eccle
ſia. In illa die preponitur homo pecoribus ⁊ ſerpentibus ⁊ volatilibus ce
li:⁊ in hac etate chriſtus regit animas ſibi obtemperantes.que partim de
gentibus·partim de iudeis venerũt:vt ab eo domite manſueſcerent.car/
nali ſcilicet concupiſcentie deditis:ſicut pecora.vel tenebroſa curioſitate ob
tenebrati:quaſi ſerpẽ
tes. vel ſuperbia ela/
ti:quaſi aues. In il/
la die paſcitur homo
⁊ animalia que cũ ip
ſo ſunt·herbis ſemi/
nalibus·lignis fructi
feris·⁊ viridibus her
bis. In iſta quoqꝫ e
tate homo ſpiritualiſ
quicunqꝫ bonus mi/
niſter eſt chriſti·⁊ euꝫ
pro poſſe imitatur:cũ
ipſo populo ſpiritua
liter paſcitur ſcriptu/
re alimentis ⁊ diuine
legis.partim ad con
cupiſcendam fecundi
tatem rationum atqꝫ
ſermonum:tanqꝫ her
bis ſeminalibꝰ.partĩ
ad vtilitatem moruꝫ
⁊ humane conuerſa/
tionis:tanquã lignis
fructiferis.partim ad
vigorem fidei·ſpei·
⁊ charitatis in vitam
eternam tanquã her/
bis viridibꝰ·i·vigẽtibus.que nullo eſtu tribulationũ areſcãt. Sꝫ ſpũalis
ſic paſcit:vt m̃ſta intelligat. Carnalis aũt·i·paruulꝰ in xp̄o tanqꝫ pecꝰ dei
vt credat·⁊ ſi non intelligat.eoſdẽ tñ cibos omnes habent. Huius etatis
veſpera eſt de qua dominus ait:putas veniens filius hominis inueniet fi/
dem ſuper terram: Poſt illam veſperam fiet mane:cuꝫ chriſtus veniet in
claritate:tunc requieſcent cum chriſto ab omnibus operibus ſuis·quibus
dicit:eſtote pfecti·ſicut ⁊ pater veſter celeſtis pfectꝰ eſt. Hi eñ faciũt ope/
ra valde bona:poſt que requieſcent in die ſeptimo·qui veſperã nõ habet.
Moraliter. Sexto die producit terra animam viuam·i·homo de ſta
bilitate ſue mentis·vbi habet fructꝰ ſpirituales·i·bonas cogitationes·oẽs
motus animi ſui regit:vt ſit in illo anima viua·i·rationi ⁊ iuſticie ſeruiẽs
non terrenitati ⁊ peccato. Ita fit homo ad imaginem ⁊ ſimilitudinem dei
maſculus ⁊ femina·i·intellectus ⁊ actio.quorum copulatione ſpiritualis fe
tus terram impleat·i·carnem ſubijciat·⁊ cetera que iam in hominis perfe/
ctione dicta ſunt. In iſtis tanqꝫ diebus veſpera eſt ipſa perfectio ſingulo
rum operum.⁊ mane inchoatio ſequentium. C. II.
Igitur perfecti·ſ·c·et·t· Alc· Nullomodo dici poteſt:quomodo
fecit deꝰ celũ ⁊ terrã. Sed hec expoſitio per ordinẽ dierꝝ indicat tanqꝫ hy
ſtoriã factarꝝ rerꝝ·ſed maxime obſeruat pdicationem futurorꝝ. Si quẽ mo
uet ꝙ in etatibꝰ ſeculi due prime denis generationibus explicant·tres ſe/
quentes ſingule·xiiij·ſexta vero nullo numero generationũ diffinit:facile
eſt videre etiã in vnoquoqꝫ homine infantiã ⁊ puericiam quinqꝫ ſenſibus
corporis inherere. Quinarius aũt duplicatꝰ (qꝛ duplex eſt ſexus humanꝰ
Unde generationes tales fiunt) denariũ facit. Ab adoleſcentia vero vbi
ratio preualere incipit in homine·accedit quinqꝫ ſenſibus cognitio ⁊ actio
quibus vita regitur ⁊ adminiſtrat.vt ſit ſeptenarius·qui duplicatus pro
pter duplicẽ ſexũ·xiiii·generationibꝰ eminet:quas habent tres etates ado
leſcẽtis·ſ·iuuenis ⁊ ſenioris. Senectus vero nullo annorꝝ termino finitur
ſed poſt illas quinqꝫ etates quantũ quiſqꝫ vixerit·ſenectuti deputat. In
hac quoqꝫ etate ſeculi nõ apparent generationes·vt etiã occultus ſit vlti/
mus dies:quẽ dominus vtiliter latere monſtrauit.
Igitur perfecti·⁊c. Alt· Poſt illorꝝ quaſi ſex dierꝝ opa valde bo/
na·ſperet homo requiẽ perpetuam:⁊ intelligat quid ſit requieuit deus die
ſeptimo ab operibus ſuis.quia ⁊ ipſe in nobis hec bona operat:qui iubet
vt operemur.⁊ recte quieſcere dicitur:quia poſt hec omnia opera requieꝫ
nobis preſtabit. Quomodo paterfamilias domum edificat cum ſeruienti
bus facere imperat.⁊ poſt ab operibus requieſcere:cuꝫ perfecta fabrica iu
bet quieſcere.

† ſ non ſimul in tempore·ſed in preſcientia.
†creauit eos. Bñdixitqꝫ illis deꝰ
† ſ fecunditatem ſexus accipite. ſ ſpiritualis intelligentie gradibus.
et ait: †Creſcite ⁊ multiplicamini·
† ſ nuptie replent terram·virginitas celum.
† ſ neceſſarius vſibus.
⁊ †replete terram:⁊ †ſubijcite eaꝫ·
† ſ vt ratio dominetur om̃i carnali pturbationi
Et† dominamini piſcibus mariſ·
quaſi inſenſibili animanti.
⁊ volatilibꝰ celi:⁊ vniuerſis ani/
mantibus que mouent̃ ſup terrã.
Dixitqꝫ Ecce dedi vobis omnem
† ſ vt de oblationibus ſubditorũ viuãt prelati.
†herbam afferentem ſemen ſuper
terram:⁊ vniuerſa ligna que ha/
bent in ſemet ipſis ſementẽ gene
ris ſui:vt ſint vobis in eſcam·et
cunctis animantibus terre. Om̃i
qꝫ volucri terre·⁊ vniuerſis que
mouentur in terra·⁊ in quibꝰ eſt
anima viuens:vt habeant ad ve
† ſ·i·in eſum ſibi conceſſa cognouit homo.
† ſ non cõmendat hominẽ ſpecialiter ſicut cete
ſcendum. Et †factũ eſt ita. † Uidit
ra:quẽ ab ordine receſſurum preſciebat.
qꝫ deus cuncta que fecerat:⁊ erãt
valde bona. Et factuꝫ eſt veſpere
† ſ Auguſtinus.ſexta diſtinctio.
⁊ mane dies †ſextus.

C. II.

ſ cauſaliter quidẽ ⁊ potẽtialiter·quorũ nume
ros profectus ⁊ defectus tempus poſt viſibili
ter explicaret. ſ perfectione ſenarii. ſ ſex die
bus pfecta eſt rerũ conditio·Sex etatibus pficitur
IGitur perfecti ſũt
hominum reparatio.
celi ⁊ terra·et om̃is ornatꝰ eorũ.

¶ Iſi· Moraliter. Habet vnuſquiſqꝫ noſtꝝ in noſtris opibus ⁊ recta vi tanqꝫ diſtinctos iſtos ſex dies: poſt quos debeat quietē ſperare. Primo die lucem fidei· quãdo primũ viſibilib⁹ credit: ꝓpter quã fidem dominus viſibiliter apparere dignatus eſt. Secundo die factum eſt tanqꝫ firmamẽtum diſcipline· qđ diſcernit inter carnalia ⁊ ſpiritualia opa: ſicut firmamẽtum inter inferiores aquas ⁊ ſuperiores. Tercio die quo mentem ſuã ad ꝑferendos bonoꝝ operũ fructus ꝑparat ⁊ erigit· ſeparata labe ⁊ fluctib⁹ temptationũ carnalium· tanquã aridam terrã habet· mentẽ videlicet tanquã a perturbationib⁹ maris· ut iam poſſit dicere: Mente ſeruio legi dei· carne aũt ſeruio legi peccati.

Compleuitqꝫ deus ⁊c· Augu· Alia tranſlatio· Conſummauit deus die ſexto opa que fecit· que nichil queſtionis affert: quia manifeſta ſunt q̃ in eo facta ſunt. Sed ſecundũ hebraicam veritatem querendũ eſt quomodo dicatur deus ſeptima die opus ſuũ compleuiſſe· in quo nichil nouum creaſſe dicitur. niſi forte ipſum tunc feciſſe· ⁊ in eius factura opus compleuiſſe dicatur: ꝙ eo facto menſurã numerũqꝫ ꝑfecit dieꝝ· quoꝝ circũitu oĩa ſecula voluuntur. nam in reuolutõe idem eſt octauus qui ⁊ primus. Compleuit igitur die ſexta opus ſuũ· addito· vij· quẽ ſabbatũ dici ⁊ eſſe voluit et miſtica ꝑ ceteris benedictione ⁊ ſanctificatione donauit. Vnde ⁊ dies iudicij· quia poſt ſeptimam ſabbati ventura eſt: octaua in ſcripturis dicta eſt. quaſi ſeptẽ tantũ preceſſerint. dies quoqꝫ reſurrectionis dñi· cum poſt tot dieꝝ milia ventura eſſet: octaua dicta eſt. Poteſt dici compleuiſſe deum die ſeptima opus ſuũ: q2 ipſũ benedixit ⁊ ſanctificauit· opus eñ eſt benedictio ⁊ ſanctificatio: aliqđ eñ opis fecit ſalomon: cũ templũ dedicauit

¶ Die· In hebreo habet' die ſeptima. Arctabimus ergo iudeos· qui de ocio ſabbati gloriant'. q2 iam tũc in principio ſabbatũ ſolutum eſt: dñ de⁹ operatur in ſabbato complens opera ſua in eo.

Compleuitqꝫ deus ⁊c· Aug· Querit' vtrũ illi ſex dies preterierunt: ⁊ addito ſeptimo nunc per volumina tempoꝝ non re ſed nomine repetantur: In toto eñ tempore multi veniunt ꝑteritis ſimiles: nullus idem. Vnde dubitatur vtrũ illi ſex dies preterierint: an iſtis vſitatis quotidie trãſcurrentib⁹· illi maneant in reꝝ conditionib⁹· vt non ſolũ in trib⁹ ante luminaria· ſed etiã in reliquis tribus intelligamus diẽ in ſpecie rei que creata eſt: noctẽ in defectu vel priuatione: cũ ·ſ· amittitur ſpecies aliq̃ mutatõe ꝗ ineſt om̃i creature ſiue poſſibilitate· cũ deſit effectus: ſicut in celeſtib⁹ corporibus. ſiue actu· vt in terrenis ⁊ mortalib⁹ Veſpera aũt in om̃ibus perfecte conditionis terminus ſit· Mane incipientis exordiũ: Om̃is eñ creatura certis initijs ⁊ finibus continetur. Sed ſiue hoc· ſiue illud· ſiue aliud ꝓbabili⁹ dicatur: perfecto numero dieꝝ· i· ſenario· perfecit deus opera ſua. que menſura· ⁊ numero dieꝝ. ⁊ pondere diſpoſuit· i· in ſe. qui eſt menſura· om̃iqꝫ rei modum prefigens: ⁊ numeros prebens ⁊ ſpeciem· ⁊ pondus. quia omnia ad quietẽ ⁊ ſtabilitatem trahit. omnia eñ terminat· format· ordinatqꝫ. Vel ſic diſpoſuit omnia· vt haberent menſuram· numerũ· ⁊ pondus: ſicut dicit' de⁹ corpora in colorib⁹ diſpoſuit. non vt colores in ſe prius habuerint: ſed vt ipſa colores haberent. Nec ſenarius numerus iõ perfectus eſt· quia ſex diebus deus opera fecit· ſed ideo perfecit opera ſex dieb⁹: quia ſenarius eſt ꝑfectus. Sine his ergo perfectus eſſet. qui niſi eſſet perfectus: ſecundũ eum perfecta non fierent.

Cõpleuitqꝫ deus die ſeptimo op⁹ ſuũ. †Et requieuit de⁹ die ſeptimo

† ſ in ſemet ipſo· q2 poſt nichil nouũ fecit·

¶ Et requieuit deus. Beda. Non quaſi operando laſſus· ſed ab vniuerſo ope requieuit: q2 nouã creaturã facere ceſſauit. Requieſcere eñ ceſſare dicit': vt in apocalipſi· Requiẽ non habebãt dicentia· ſanctus· ſanct⁹ ſanctus· i· dicere non ceſſabant.

¶ Beda. Altius quoqꝫ intelligitur requieuiſſe ab vniuerſo opere ſuo· i· non opus habuiſſe illis opibus· in quib⁹ requieſceret: cuius requies in ſemet ipſo vera eſt ſemper ſine initio ⁊ fine. ſed ſola bonitatis cauſa feciſſe opera· que in ipſo requieſcerent. humana vero indigentia quotidie laborat: vt in opibus ſuis requieſcat. dicente deo: In ſudore vultus· t· ve· p· t· Deus autẽ non habuit neceſſe in creaturis ſuis requieſcere: ſed creaturis rationalibus in ſe requiem dedit.

¶ Augu· Et requieuit deus ⁊c· Non laborauit deus in opando: qui ſolo verbo fecit om̃ia· dicendo fiat. Nec homo dicẽdo fiat· laborat. Sed forte dicit' laboraſſe cogitando quid fieret. A qua cura perfectis reb⁹: quieuiſſe dicitur. Sed hoc ſapere· deſipere eſt. Deinde ergo requieuiſſe eſt creature rationali in ſe requiem preſtitiſſe. vt illuc· ſ· deſiderio feramur: quo requieſcamus· i· nichil amplius requiramus. Sicut eñ facere dicit'· qđ ipſo in nobis operãte facim⁹: ⁊ cognoſcere· cũ cognoſcimus. ſic requieſcere· cuꝫ eius munere requieſcimus.

¶ Aug. Non eſt mirum· ſi diem quo xp̃s erat in ſepulchro quieturus· ꝓ modo prenuncians dixit: die ſeptimo requieuit· deinceps operaturus ordines ſeculorum.

¶ Aug. Poteſt aũt intelligi· deum requieuiſſe a faciendis generib⁹ creature: q2 vltra noua nõ condidit· vſqꝫ nunc tñ operat' adminiſtrationem eorũdem geneꝝ: que tunc inſtituta ſunt. Creatoris eñ virtus cauſa ſubſiſtendi eſt om̃is creature. Qđ eñ dicit': Pater meus vſqꝫ modo opatur vniuerſe creature continuã adminiſtrationẽ oſtendit. die ſeptimo requieuit: vt nouã creaturam vlterius non faceret. ſed vſqꝫ nunc opatur: vt qđ condidit· continere ⁊ gubernare non ceſſet.

¶ Augu· Deus autem nec creando defeſſus· nec ceſſando refectus eſt. ꝓ per ſcripturã ſuã ad quietis deſideriũ nos hortat': dicendo ſe diem ſanctificaſſe in quo requieuit. ceteros enim non legitur ſanctificaſſe: tanqꝫ apud ipſum plus quies qꝫ operatio valeat.

¶ Auguſtinus. Viciũ quoqꝫ anime eſt· ita ſuis operib⁹ delectari: vt potius in ipſis qꝫ in ſe requieſcat ab eis. cum in ipſa vel anima vel ratione aliquid melius ſit quo fecerit: qꝫ ipſa ſint que fecerit. Ideo oſtendit' deus cum dicitur requieuiſſe· nullo opere ſic delectatus: quaſi faciendi eguerit. Vel minor· ſi non fecerit: vel beatior· cũ fecerit. Qđ ex illo ita eſt: vt ei debeat qđ eſt. ipſe aũt nulli: q2 ex ipſo eſt ꝙ beatus eſt. Se ipſum reb⁹ quas fecit: diligendo prepoſuit. Ideo non ſanctificans diem quo ea faciẽda inchoauit· nec illum quo fecit ea: ne illis faciendis vel factis gaudium ei creuiſſe videretur. ſed eũ quo ab ipſis in ſe ipſo requieuit: qui nunqꝫ requie caruit. Sed eam nobis per diem ſeptimũ oſtendit· ſignificans eam nõ dari niſi perfectis: cui deputauit diem· qui perfectionẽ reꝝ omniũ ſequebat'. Qui eñ ſemper quietus eſt· tunc nobis requieuit: cum ſe requieuiſſe monſtrauit. ⁊ requieſcit in nobis· cũ in ſe requieꝫ tribuit. Requies ergo dei eſt qua nullius indiget bono. ⁊ ideo certa eſt nobis in illo: quia beatificamur bono qđ ipſe eſt· nõ ipſe bono qđ nos ſumus. porro nec vllo ꝑter ſe alio bono eget: qui bono qđ fecit nõ eget. Hec eſt eñ requies ei⁹ ab omnibus operibus que fecit. quia bono qđ fecit non eget: nec egeret ſi non feciſſet. Nam ſic poteſt dici· nullis egens bonis: non a factis requieſcẽdo· ſed nulla faciendo. Sed facere ſi non poſſet nulla potentia eſſet. Si poſſet et non faceret: magna eſſet inuidia. Sed om̃ipotẽs ⁊ bonus· om̃ia valde bona fecit. Quia vero ſe ipſo bono perfecte beatus eſt: a bonis que fecit in ſe ipſo requieuit: ea requie· a qua nunqꝫ receſſit.

¶ Aug· Si autem diceretur requieuiſſe a faciendis: intelligeret' tantum non feciſſe. Si a factis. forte ipſis factis egere videret'. nos aũt non in nobis· ſed in illo requieſcamus· nec ita velimus ſimiles eſſe deo· vt in nobis requieſcamus: ſicut ipſe in ſe. Sed ſicut non requieuit niſi in ſe ipſo: quia beatus eſt ſe ipſo. ita in ipſo nos quieturos ſperemus: qui non noſtro bono· ſed ipſo beati ſumus.

¶ Aug· In ſe autem requieuit deus ſemp. In dieb⁹ vero quib⁹ rerum conſummatio narratur· in ſeptimo tantum requieuit: qui rerum ſequitur perfectionẽ. a perfectis eñ requieſcit· qui perfectis non eget: vt beatior ſit.

¶ Aug· Opera eius videmus bona: quietem vero eius poſt bona opera noſtra videbimus. Ob quã ſignificandaꝫ· vnã diem ſabbati precepit obſeruari. qđ in tempore gratie oblatũ eſt: in qua perpetuũ obſeruat ſabbatum· qui ſpe futuri om̃ia bona operatur. nec in bonis operibus ſuis· quaſi non acceperit· gloriatur.

¶ Aug· Apud illum quieti eius nec mane nec veſpera eſt. quia nec aperitur initio: nec clauditur fine. In perfectis autem operib⁹ mane habet· et non veſperam. quia perfecta creatura incipit conuerti ad quietem creatoris. ſed illa non habet finem ſue perfectionis. ⁊ ſic requies dei nõ ipſi deo ſed rerum perfectioni inchoatur. ⁊ habet in eo mane: ꝙ ab ipſo perficitur. ſed in ſuo genere tanqꝫ veſpera terminatur· qđ in deo veſperam nõ habꝫ q2 nichil erit perfectius ipſa perfectione.

¶ Aug· In illis aũt diebus· quib⁹ om̃ia creabant': veſpera eſt terminus condite creature. Mane initium alterius condende. ⁊ ſic quinti diei veſpera eſt terminus condite in eo creature. Mane poſt ipſam initium faciende ſexta die· qua condita: terminus eſt veſpera. ⁊ quia nichil condendũ reſtabat· ita poſt illam mane factum eſt· vt non eſſet initium alterius creature condende: ſed quietis omnis creature in creatoris requie· Intelligitur eñ completo ſexto die poſt eius veſperam mane· quo ſignificat' initiũ manendi ⁊ quieſcendi: que quies dei nec initiuꝫ habet nec terminũ. Creature habet initium: ſed nõ finem. Ideo eñ ſeptimus dies cepit a mane: ſed nullo terminatur veſpere. Si aũt in ceteris dieb⁹ veſpere ⁊ mane vices tempoꝝ

ſignificant·qualia quotidie peraguntur:nichil probibet ſeptimum diem veſpera maneqꝫ concludi. Ut mane poſt veſperam ſeptimi diei ſit initium occaſi·de quo ſilendum fuit:quia idem primus ad quem reditur. Unde probabilius eſt·hos ſeptem dies ſub illorum nominibus ſibimet ſuccedentes tempora peragere. Illos autem primos inuſitata nobis ſpecie in ipſis rerum conditionibus explicatos permanere.qđ de tribus fateri cogimur:qui conditi ante luminaria memorantur.

¶ Aug. Queritur quomodo dicatur in die ſeptimo in ſe ipſo requieuiſſe deus·cuꝫ ſcriptum ſit·et requieuit deus die ſeptima quaſi non in ſe ipſo: Quid eſt ergo dies ſeptim⁹:creatura·an temporale ſpacium: qđ ⁊ ipſum creature temporali concreatum eſt.⁊ ſic creatura: Nulla enim tempora ſunt:que a deo creata nō ſint. Sex aūt dies cū quib⁹ ⁊ in quib⁹ creaturis creati ſunt:ſuperius dictū eſt. Sꝫ ſeptimū qn̄ creauit: In ipſo em̄ nichil fecit:ſed ab his q̄ fecerat requieuit. Quomodo ergo requieuit in die quē nō creauit: Aut quomodo eū poſt ſex dies creauit·cū ſexto die oīa cōſummauerit:nec aliquid in ſeptimo creauerit: Forte vnū tantū diem creauerit deus:vt ei⁹ repetitione multi preterirent.nec opus erat·vt ſeptem crearet:quia illius quem creauerat ſeptima repetitio hunc faciebat. Lucem enim diſcreuit a tenebris·diemqꝫ vocauit:⁊ tenebras noctē. Huius diei repetitionem ſcriptura appellat ſecundum diem·deinde tercium·⁊ deinceps vſqꝫ ad ſextuꝫ quo conſummauit opera. Cuius repetitio ſeptimi diei nomen accepit vel contraxit.⁊ ita dies ſeptimus·nullus dies·nulla creatura:niſi illa que prius condita·⁊ dies vocata

ab vniuerſo opere qđ patrarat. Et benedixit diei ſeptimo·⁊ ſanctificauit illum:q̄ꝛ in ipſo ceſſauerat ab om̄i opere ſuo qđ † creauit de⁹ ‡ vt facereꝫ ‖ Iſte ſūt generationes

† ſ in verbo. † ſ in opere. ‡ ſ recapitulatio ſ concluſio ſuperiorū ſ vel hiſtorice vel miſtice.

¶ Aug. Sed quomodo circūire poterat lux·ad exhibendam diurnam nocturnamqꝫ viciſſitudinem·non ſolum ante luminaria·ſed ante factum firmamentum·immo ante ſpeciem terre vel maris:que circūitum lucis admitteret: Hac difficultate compulſi ſupradiximus lucem factam prius eſſe ſpiritualis creature conſummationem vel confirmationem. Noctem vero adhuc formandam in ceteris operibus materiam·que fuerat inſtituta:cū primo fecit deus celum ⁊ terram ⁊ omnia cetera.

¶ Aug. Sed facilius eſt vt nos ignorare fateamur·quomodo lux·que dies dicitur·circūitu ſuo ſi corporalis eſt·vicem diei noctiſqꝫ egerit: Si ſpiritualis eſt·condendis omnibus preſentata ſit ſuiqꝫ preſentia diem·abſentia noctem: Veſperam initio abſentie· Mane initio preſentie ſue fecerit: qꝫ contra naturam diuine ſcripture conemur·dicendo alium diem eſſe ſeptimum:qꝫ illius diei quā fecit deus·ſeptimā repetitionem. Alioquin aut non creauit deus diem ſeptimum:aut ſeptimus poſt illos ſex.falſumqꝫ erit eum ſexta die conſummaſſe omnia opera ſua.

¶ Aug. Sed quoniam lux corporalis anteqꝫ fieret celum·quo circūitu noctem diemqꝫ exhibuerit:non inuenimus:ſic queſtionem terminamus. Lux prius creata non corporalis·ſed ſpiritualis·ſicut poſt tenebras facta id eſt·a ſua informitate conuerſa ad creatorem·ita poſt veſperam habet mane·cum poſt cognitionem proprie nature·qua non eſt qđ deus·refert ſe ad laudandam lucem que eſt deus:cuius viſione formatur.⁊ quia creature inferiores ſine eius cognitione non fiunt:vnus dies vbiqꝫ repetitur.cuius repetione tot dies fiant:quotiens diſtinguūtur rerum genera ſenarij perfectione terminanda.vt veſpera primi diei ſit ſui cognitio:qua ſcit ſe non eſſe qđ deus. Mane poſt veſperam quo clauditur dies vnus·⁊ inchoatur ſecundus:conuerſio eius·vt ꝙ eſt creata ad laudem referat creatoris.et cognitionem creature percipiat de verbo dei:que poſt ipſam fit·i·firmamēti.qđ in eius cognitione fit prius·cum dicitur: Et factuꝫ eſt ita.poſt in natura firmamenti·cum additur:⁊ fecit deus firmamentum. Deinde veſpera lucis huius·cum ipſum non in verbo dei ſicut ante·ſed in ipſius natura cognoſcitur:que cognitio tanqꝫ minor veſpera dicitur. Poſtea fit mane·quo clauditur dies ſecundus:⁊ incipit tercius.in quo itidem eſt mane·conuerſio huius lucis ad laudem dei.quia fecit firmamentum ad percipiendā de verbo dei cognitionem poſt firmamentum faciende creature. Et ſic cetera vſqꝫ ad mane poſt veſperam ſexti diei. Multum enim intereſt·inter cognitionem cuiuſqꝫ rei in verbo:⁊ in ipſius natura. Unde h ad diem·illud pertinet ad veſperam. Prelucet enim que in verbo conſpicitur cognitio:⁊ illa qua creatura in ſe ipſa noſcitur recte veſpera dicitur.

¶ Aug. Quia vero angeli creaturam in ſe ipſa ſic ſciunt:vt preponant qđ eam in veritate ſciunt:per quā facta ſunt omnia.per ſex dies non nominatur nox:ſed poſt veſperam ⁊ mane dies vnus.⁊ ſic per cetera. Diei ergo cuius veſpera ⁊ mane ſecundū predictam rationem accipi poteſt·ſenaria repetitione:facta eſt omnis creatura.factumqꝫ eſt mane:quo finiretur dies ſextus·⁊ inciperet ſeptimus ſine veſpera.q̄ꝛ dei requies non eſt creatura·q̄ per ceteros dies aliter in deo·aliter in ſe facta cognoſcit:cui⁹ cognitionis quaſi decolor ſpecies veſperam facit. Non ergo forma opis dies·termin⁹ veſpera·⁊ alterius operis initium mane debet intelligi.ne cogamur dicere preter ſex dies ſeptimi conditam creaturam:aut ipſum non eſſe creaturaꝫ.ſed dies idem per omnia opera repetitur:nō circūitu corporali·ſed cognitione ſpirituali.cū angeli prius contemplātur creaturam in verbo dei·deinde in ſua cognitione·⁊ poſt in ſe ipſa:qđ ſignificat veſpera facta.⁊ hāc cognitionem ad ipſi⁹ veritatis laudem referūt:qđ mane ſignificat.

¶ Intelligitur etiam vt non creature·ſed ſibi requies dei diei ſeptimi habuerit mane ſine veſpera·i·initium ſine termino. Si em̄ diceret: Requieuit die ſeptimo·nec adderet ab opibus ſuis:fruſtra initiū quietis quereremus.nō em̄ incipit requieſcere. Requies aūt ab operib⁹ ex eo cepta eſt:ex quo illa perfecit. Neqꝫ em̄ ab operibus ſuis eoꝝ nō egendo requieuiſſet·priuſqꝫ eſſent:quibus nec perfectis eguiſſet.⁊ q̄ꝛ eis nunqꝫ omnino eguit:nec beatitudo qua eis non eget tanqꝫ perficienda perficietur. Ideo ſeptima die nulla veſpera acceſſit.

¶ Aug. Nec putet quis qđ de luce ſpirituali dictū eſt·⁊ de die ſpirituali condito in ſpirituali ⁊ angelica creatura·de contemplatione quā habet in verbo dei·⁊ de cognitione qua in ſe creatura cognoſcit·eiuſqꝫ relatione ad laudem veritatis·non iam proprie:ſed figurate ⁊ allegorice cōuenire ad intelligendū diem veſperam ⁊ mane. Sed aliter qꝫ in conſuetudine hui⁹ corporalis lucis.non tn̄ hic tanqꝫ proprie:ibi figurate. Ubi em̄ certior lux:ibi verior dies.cur ergo nō verior veſpera·⁊ verius mane:

¶ Aug. Dies ergo ille primus angelica·ſ·creatura eſt preſentata omnib⁹ operibus dei hoc ordine preſentie quo ſcientie·qua in verbo facienda preſciret:⁊ in creatura facta ſciret.non per interualla tempoꝝ:ſed prius ⁊ poſterius habens in cōnexione creaturaꝝ.in efficientia creatoris oīa ſimul cognouit. Sic em̄ fecit deus futura·vt non temporaliter temporalia:ſed ab eo facta currerent per tempora. Lux em̄ creatura ſpiritualis omnibus operib⁹ dei preſentari potuit per ſenarij perfectionē·atqꝫ inde ſeptimi requiem diei mane habere·non veſperam:vt nō ſit deo hoc requieuiſſe ſeptima die·tanqꝫ ipſo eguerit ad requiem.ſed ꝙ in conſpectu angeloꝝ requieuerit ab omnib⁹ operib⁹·nō niſi in ſe ipſo:qui non factus eſt·i·vt creatura angelica·que cognoſcendis operib⁹ in ipſo ⁊ in illis tanqꝫ dies cū veſpera preſentata eſt·nichil poſt omnia bona valde melius cognoſceret·qꝫ illum qui ab omnibus operib⁹ in ſe ipſo quieſceret:nullo eoꝝ egentem quo ſit beatior· In qua cognitione non habente veſperam benedici et ſanctificari ob hoc meruit.

¶ Beda. Alr· Unde dicitur· Memento vt diem ſabbati ſanctifices.h aūt benedictio ⁊ ſanctificatio maiorem benedictionē ⁊ ſanctificationem ſignificat·ſicut em̄ crebris victimis ſanguis xp̄i ſemel fundendus ſignificabatur:ita per requiem diei ſeptime poſt opera ſex dieꝝ ſepe celebratam ſignabatur ille dies ſabbati·quo xp̄s ſemel in ſepulcro quietur⁹ perfectis ſexta die om̄ib⁹ operib⁹·quib⁹ mundū ſex dieb⁹ perfectum reſtaurauit. In qua antiqui memor operis·ſaluationē mundi ſe perfeciſſe declarauit. Dixit em̄ conſummatū eſt·⁊ inclinato capite·e·ſ· Hec ſanctificatio ⁊ benedictio ⁊ requies poſt opera valde bona·ſignificat nos poſt opera bona (que in nobis operatur ipſe) peruenturos ad requiē celeſtis vite·fruituros eterna ſanctificatōe ⁊ benedictione. Ideo hec dies veſperā habere nō ſcribit

¶ Iſte ſunt generationes. Be· Eos tangit q̄ mundū ſine initio dicunt ſemper fuiſſe. Uel qui a deo factum putant:ſed ex materia quā non fecerit:ſed coeterna ei. In die quo fecit celum ⁊ terrā ⁊c· Diem ponit pro omni tempore·quo primordialis creatura formata eſt.non em̄ in quolibet ſex dieꝝ celum factum vel ſiderib⁹ illuſtratū·⁊ terra ab aquis ſeparata·arboribus herbiſqꝫ conſita. Sic ap̄ls dicens· Ecce nunc dies ſalutis·ſignificat totum tempus quo hic viuimus. Sed difficile eſt intelligere quomodo fecit deus in hac die·c·⁊·t·⁊ omne virgultum:niſi dicamus·ꝙ in materia informi pariter omnis creatura formata eſt.iuxta illud: Qui viuit ineternum·creauit om̄ia ſimul. Si ergo in hoc die tempus intelligimus·quo ante omnem huius ſeculi diem facta ſunt omnia ſimul. Patet ꝙ herba ⁊ omnis arbor in vna ſubſtantia cauſaliter facta ſunt:priuſqꝫ viſibiliter orirentur ⁊ germinarent. Si vero hūc diem pro illo tempore accipimus·quo mundus per ſex dies ornatus eſt·poſſumus intelligere·quia protulit terra

herbam virentem·non ſicut modo cum irrigatione pluuiaꝝ·vel induſtria hominum multa procreantur.ſed aliter prima herbarum ⁊ arboꝝ facta eſt creatio:ſolo·ſ·dei imperio·ſine pluuia ⁊ ope humano. Unde ſequit̄: Nō enim pluerat dominus deus ſup terram.

Miſtice. Iſid. Iſte ſunt generatōes·c·⁊·t· Numerati ſunt ſex dies·quibꝫ vniuerſitas ſeculi a capite vſqꝫ ad finem·quaſi breuis imago figurata eſt. Unde h̄ pars libri liber generatōis celi ⁊ terre dicta eſt. In hac vero cōcluſione vnuſ dies dicit̄·quo fecit de⁹ celum ⁊·t·ꝛc. In quo tempus ſignificatur. His ergo paucis verbis inſinuata eſt oīs creatura ante peccatū anime. In celo ⁊ in terra omnis viſibil' creatura. Nomine diei omne tp̄s: qꝛ ſimul facta ſunt tē pus ⁊ tēporalia. Nomine virgulti ⁊ herbe creatura inuiſibilis:ꝓpter vigorem vite immarceſſibilem·ſi nō peccaſſet. Antequā oriret̄ in terra·i·priuſ qꝫ peccaret·i·terrenis cupiditatibus ſe ſubderet. Unde ſequit̄: Non enim pluerat deus ſuper terram·h̄ eſt.nondū ꝓpheticis vel euangelicis nubibꝫ imbre verbi miſſo animā viuere fecerat. Et hō nō erat qui oparetur·t·qꝛ poſt peccatum homo laborare cepit in terra·⁊ neceſſarias habuit nubes illas:vnde virgultū·i·anima virebat. Irrigabat eam fons vite·i·inundatio veritatis·loquens in intellectu eius:vt pluuia de nubibus non egeret antequā peccaret. Hic erat ſtatus hominis ante peccatum.

celi et terre quando create ſunt·
† ſ Be·in tempore. † ſ Augu·omniū viſibiliū materiam.
† in die quo fecit dominus † celum
† ſ omniū inuiſibiliū propter vigorem vite
⁊ terram † et omne virgultū agri·
† ſ antequā homo terrena ↄcupiſceret. † ſ omē viride agri·qđ tercio die factum apparet. ſ propter vitam immarceſſibilem.
† anteqꝫ oriretur ī t̄ra: † omēqꝫ her
† ſ mala concupiſcentia coaleſceret in mente.
bā regionis· † priuſqꝫ germinaret

Auguſtinus. Alia tranſlatio habet·hic eſt liber creature celi ⁊ terre Cum factus eſt dies·fecit deus celū ⁊ terrā·⁊ omne viride agri ꝛc. Firmior fit ſententia·qua dicit̄ vnū diem feciſſe deum:vnde illi ſex dies vel ſeptem·hui⁹ vni⁹ repetitione numerari potuerūt.quando ſcriptura concludens cuncta que ab initio huc uſqꝫ dixerat·ait:hic eſt liber creature·c·⁊·t·cum factus eſt dies. Non enim memorata ſunt celū ⁊·t·ſicut in principio antequā fieret dies:cum tenebre erant ſup abyſſum.ſed quomodo factum eſt celum ⁊ terra·cum factus eſt dies·iam diſtinctis·ſ·reꝝ generibꝫ:quibꝫ oīs creatura compoſita eſt in hanc ſpeciem·que mundus vocatur.hic ergo celum memoratur qđ eſt firmamentū·cū oībus que in illo ſunt.⁊ terra illa que cū abyſſo vnū obtinet locum cū oībus que in ea ſunt. Cū enim dicit̄ cū factus eſt dies·ſiue ſuperioribꝫ nectat̄·vt ſit vna ſententia:hic eſt liber creature celi ⁊ terre·cū factus eſt dies.ſiue inferioribꝫ·vt ſit plena ſentētia: Cū factus eſt dies·fecit deus celū ⁊ terram.cogit ſic intelligi.celum ⁊ terra quomodo·ſ·facta ſunt:cum factus eſt dies. Cum vero addit̄·⁊ omē viride agri·qđ tercio die factum eſt:plane apparet·illum eſſe diem vnū quē fecit deus·quo repetito:factus eſt ſecundus ⁊ tercius dies·⁊ ceteri vſqꝫ ad ſeptimū. Cum enim nomine celi ⁊ terre omnem creaturā vellet accipi:ſuppoſuit omne viride agri:vt hunc diem apertius ſignificaret. Cū enim conditorum ordinem recolimus·inuenimus viride agri tercio die creatum:antequā ſolis preſentia dies quotidianus peragereť. Quando etiā audimus·cum factus eſt dies:fecit deus omne viride agri.admonemur ipſius diei: quē ſiue corporalem lucem nobis incognitam:ſiue ſpiritualem in ſocietate angelica intelligimus. Item cū dicitur feciſſe deū·c·⁊·t·ꝛc.cum factus eſt dies:ſimul oīa feciſſe ſignat̄·⁊ cum ſex dieꝝ ordine creata memorantur·⁊ nunc ad vnum reducuntur:hunc ſepties repetitum·⁊ illā ſenariam vel ſeptenariā repetitionē non interuallo temporis factam intelligimus. Scriptura enim altitudine ſuperbos irridet:ꝓfunditate attentos terret.magnos veritate:paruulos nutrit affabilitate.

Augu. In prima mundi conditione cū deus omnia ſimul creauit·homo factus eſt·qui eſſet ratio creandi hominis:nō actio creati. Sed aliter hec in verbo dei·vbi iſta non facta ſunt:ſed eterna.aliter in elementis mūdi·vbi omnia ſimul facta ſunt futura.aliter in rebꝫ·que iam non ſimul:ſed tempore ſuo queqꝫ creantur.aliter in ſeminibꝫ·in quibꝫ rurſus primordiales cauſe repetunt̄ de rebꝫ deducte·que ſecundū cauſas quas primū condidit extiterant:velut herba ex terra·ſemen ex herba.

Omne virgultū ꝛc. Augu. Intelligit̄ terra cauſaliter ꝓduxiſſe herbam ⁊ lignum·i·ꝓducendi virtutē accepiſſe. In ea enim tanquā in radicibus facta erant·que per tempora futura erant.fecit ergo antequā eſſent ſup terrā ſecundū formabilitatem materie:que formanda erāt verbo eius.ꝓcedens formationē non tempore:ſed origine.

Non enim pluerat ꝛc. Aug. Quaſi non fecit deus ſic tunc·ſicut nūc cum pluit ⁊ homines opantur:⁊ ꝑ moras tempoꝝ fiunt que non erant.cū fecit omnia ſimul.tempora enim nō fuerunt ante creaturā:ſed cum creatura ⁊ ipſa creatura. Motus enim ſi nullus eſſet vel corporalis vel ſpiritualis creature:quo ꝑ preſens ꝑteritis futura ſuccederent:temp⁹ omnino non eſſet: nec creatura moueri poſſet.

† ſ quaſi nō ex ꝓuentu pluuiarū nati ſunt frutices aut herbe.nec vſqꝫ ad diluuiū legitur pluiſſe ſ prophetica vel euāgelica predicatione. † ſ mentem humanam.
† Nō enim pluerat dn̄s † ſup terram
† ſ nō erat neceſſe corda hominū humano ope irrigari.
† et homo nō erat qui operaretur
† ſ ſapiētie·diuiſus in quattuor partes virtutū ſ vite. ſ inundatio veritatis.
terram: † ſed fons aſcēdebat e ter
† ſ inſpirans corda vtilia ⁊ honeſta.
ra † irrigans vniuerſam ſuperficiē
† ſ iubendo·volendo.
terre. † Formauit igitur dominus

Sed fons ꝛc. Bed. Huius fontis qualiſcūqꝫ irrigatione iam terra herbis ⁊ lignis veſtita ſuperuenit. Fons vnus aſcēdiſſe dicit̄:ꝓ aliqua in terre finibꝫ vnitate. vel ſingularis poſitus eſt ꝓ plurali.

Sed fons ꝛc. Augu. Hic intimare videtur que fiant ſecundū tempoꝝ interualla:ex prima conditione vbi fiunt oīa ſimul.incipiēs ab elemento·ex quo oīa naſcunt̄ germina animaliū herbaꝝ vel lignorum:vt agant temporales numeros ꝓprijs naturis diſtributos. Primordia enim omniū ſeminum humida ſunt:⁊ ex humido concreſcunt. Si dicat̄ quantolibet fonte non poſſe faciem omnē terre irrigari:etſi montes irrigaret·diluuiū eſſet. Reſpondetur·qꝛ viciſſim fieri poſſet:ſicut nilus plana egipti irrigat. Poſſunt ⁊ per vnū fontem intelligi multi fontes regiones ꝓprias irrigantes.⁊ omnis terre facies irrigata·ſicut omnis veſtis facies colorata.etſi non continuatim ſed maculatim ab hoc fonte que narrant̄·per moras tempoꝝ fiunt:non ſimul. Cū ergo aliter ſint creaturaꝝ rationes in verbo dei·aliter opa a quibꝫ die ſeptima requieuit.aliter que ex illis vſqꝫ nunc opatur.vltimū vtcunqꝫ corporis ſenſu ⁊ conſuetudine cognoſcimus:duo remota a ſenſibus noſtris ⁊ humane cognitionis vſu·prius autoritate diuina credenda: poſt ꝑ h̄ que nota ſunt vtcunqꝫ noſcenda.

Formauit ꝛc. Aug. Miſtice. Latior de homine figurate explicat̄ narratio:vt querentes inſtruat ⁊ exerceat·hec formatio non eſt noui opis inchoatio:ſed diligens retractatio. Si hic hominē ex corpore ⁊ anima iam factum intelligimus:bene iſta cōmixtio limus dicit̄. Sicut enim fit lim⁹ cōmixtione pulueris ⁊ liquoris:ſic anima corporis materiā viuificādo vnit nec patitur diſſolui. Inſpirauit in faciem eius ſpi·vi· Si corpus tantum erat:hic animā corpori adiunctā intelligimus. Si vero homo factus iam corpus ⁊ anima erat·anime hac inſpiratione ſenſus eſt additus:cū factus eſt homo in animā viuentē.non quia illa ſufflatio verſa ſit in animam viuentem:ſed operata eſt animā vi. Nondum tn̄ hominē ſpiritualem debemus intelligere·ſed animalem:qui tunc ſpiritualis factus eſt:cū in paradiſi beata vita eſt cōſtitutus. Unde prius animales ſumus·de illo poſt peccatum nati:donec ꝑ ſpiritualem adam ſpirituales renaſcamur. Paradiſi vero nomine beatitudo in qua homo poſitus eſt ſignificatur. Sed quia in nemoribꝫ delicioſa quies hominū eſt:⁊ corporeis ſenſibꝫ de oriēte lumē oritur·celumqꝫ conſurgit:qđ eſt ſuperius corpore noſtro atqꝫ excellentius his verbis ſpirituales delicie·quas habet beata vita·explicant̄. Intelligimus autem gaudia noſtra ſpiritualia ſignificare omne lignū formoſum·ad aſpectum intelligentie:⁊ bonū ad eſcam·que non corrumpit̄.vt eſt oīs ratio ⁊ virtus ſpiritualis·que cibꝫ eſt anime. Productū eſt hoc lignū de terra:quia gaudiū ſpirituale debet ſupereſſe terre. Lignū vite plantatum in medio paradiſi:quia debet anima intelligere ſe ordinatā in medio reꝝ vt cū ſub ſe habeat corporeā creaturā:ſup ſe tn̄ intelligat eſſe naturā dei: vt nec contemnat qđ eſt:nec arroget qđ non eſt.

Aug. Formauit igit̄·d·h·ꝛc. Prius de limo terre formatū eſt corp⁹ animale·quale nunc habemus:non ſpirituale·cum quali reſurgem⁹. Unde queritur quomodo reformemur:ſi non ad hoc per xp̄m reformamur:qđ in adam fuimus.non autem immortalitatem perdidit:ſi prius animale fuit·neqꝫ animale corpus erit·ſed ſpirituale cū incorruptionē induerit. Unde quidam putauerunt hominem corpore fuiſſe animalem:ſed mutatum cū in paradiſum poneretur:ſicut mutabitur in reſurrectione. Sed ſi ita eſt fruſtra conamur paradiſum ⁊ illas arbores ⁊ fructū ſecundū geſtoꝝ ꝓprietatem accipere. Non enim cibi ex arboꝝ pomis immortalibꝫ corporibꝫ ſūt neceſſarij. Ipſa quoqꝫ mors hominis quā peccato meruit:indicat cū non

moriturum ſi nō peccaſſet. Sed quomō ſine morte mortalis? Aut quomō ſi corpus animale: non mortalis? Unde putant cū non corporis mortem: ſed anime peccato meruiſſe. credentes ꝓpter corpus animale exiturum fuiſſe de hoc corpore. ad requiem quā nunc habent ſancti: ⁊ in fine ſeculi idem corpus immortale recepturum. Contra qd̓ apoſtolus. Corp⁹ qd̓ mortuū eſt ꝓpter peccatum. ⁊ ſic non moreretur etiā corpore. ſi non peccaſſet. animale tamē poſſet eſſe ante peccatum: ⁊ poſt vitam in paradiſo iuſticie. cū deus vellet. fieri ſpirituale. Sed aiunt: Quomodo renouamur: ſi non recipim⁹ qd̓ perdidit homo primus? Recipimus qd̓ammodo. ⁊ nō recipimus: Nō enim immortalitatem ſpiritualis corporis recipim⁹: quā nondū habuit homo: ſed iuſticiam. a qua ꝑ peccatū lapſus eſt homo. Renouabimur a vetuſtate peccati: non in corpus animale in quo fuit: ſed in melius. i. ſpirituale. Renouamur mente ſecundū imaginē dei. que peccando eſt perdita. Renouabimur carne: cum hoc corruptibile ⁊ mortale induet incorruptionem ⁊ immortalitatem. in quā mutandus erat adā. niſi mortem corporis animalis peccando meruiſſet. Non ait apoſtolus. corpus mortale ꝓpter peccatū ſed mortuum. Illud eñ ante peccatum mortale ⁊ immortale: quia poterat mori ⁊ nō mori. Aliud eſt aūt non poſſe mori: aliud poſſe non mori. Quodam modo creatus eſt homo immortalis: qd̓ erat ei de ligno vite. non de condicione nature. Mortalis erat condicione corporis animalis: Immortalis. beneficio conditoris. Non eñ immortale qd̓ mori omnino nō poſſit erit niſi ſpirituale. Ideo factū eſt per peccatū. nō mortale qd̓ erat: ſed mortuum. qd̓ non fieret: niſi peccaſſet. animale eſt enim hoc corpus. ſicut primi hominis. Sed iam veterius: habet eñ neceſſitatem moriendi.

Aug. Stola ꝓma aut iuſticia ē. de ꝗ lapſus ē. vel ſi corꝑalē īmortalitatē ſigt̄ hanc amiſit. cū peccando ad eā ꝑuenire non potuit. Sic ergo adā corpus animale habuit: non modo ante paradiſum. ſed ⁊ in paradiſo. q̄uis in interiori homine fuerit ſpiritualis. qd̓ amiſit peccando. ⁊ meruit corporis mortem: qui non peccando mereretur in corpus ſpirituale mutationē.

Aug. Formauit ⁊c. Videndū eſt vtrum recapitulatio ſit. vt dicatur quomodo homo factus ſit: quē ſexta die factum legimus? An tunc cū fecit oīa ſimul. ⁊ hominem ī hiſ fecit: vt acceſſu tēporis etiā hoc modo fieret quo in hac perſpicua forma vitam gerit: ſicut fenum factum anteꝗ̄ exoriret̓. accedente tempore ⁊ fontis irrigatione exortum eſt: vt ſuper terram eſſet.

✝ ſ quantū ad corpus. ✝ ſ. i. ſpiritum contemplatiue virtutis dedit. ſ vita rationali animauit.

hominē ✝ de limo terre. ✝ Et inſpi-

Aug. Secundum recapitulationem prius videamus: Forte fact⁹ eſt homo die ſexto. ſicut ipſe dies prius factus: ſicut firmamentū. terra ⁊ mare que non ſunt dicenda ante in primordijs iā facta latuiſſe: ⁊ poſt in hāc faciem qua mundus eſt inſtructus acceſſu temporum tanꝗ̄ exorta claruiſſe. Nec ſidera in elementis prius facta ⁊ recōdita acceſſu temporis in has formas emicuiſſe: ſed ſenario perfectionis creata ſimul oīa. cum fact⁹ eſt dies. Sic forte ſexta die hac viſibili forma de limo factus eſt homo: ſ; tunc non cōmemoratū eſt. qd̓ nunc recapitulando inſinuat̓. Sed hoc ſcripture congruere non videt̓. Scriptum eſt eñ cum adhuc ſexta diei opera narrarentur: Faciamus. h. a. i. ⁊. ſ. n. Iam ergo de limo homo factus erat: ⁊ mulier ex ei⁹ latere. non eñ ſexta die factus maſculus: ⁊ poſt acceſſu temporis femina. Inquit enim. Maſculū ⁊. f. c. e. Quomodo ergo iam in paradiſo homine conſtituto (ſicut ſequit̓) facta eſt mulier? Sed forte hoc pretermiſſum ſcriptura recolit: Nam ſecundū hoc ſexto die paradiſus plantat⁹ eſt. vbi locatus homo. ſoporatus eſt: vt formaret̓ eua. qua formata. euigilauit: nomenq; impoſuit. Verba vero hominis cū animantib⁹ vel cum muliere nomen impoſuit: vel cum dixit: ꝓpter hoc relinquet. h. p. ⁊. m. nō niſi temporali mora fieri potuerunt. Non ergo hec facta ſunt. ſicut creata ſūt omnia ſimul. Aut igitur nō oīa opa ſex dieꝝ ſimul. ſed per moras temporum facta ſunt. Aut ſi ſimul facta ſunt. ſecundū illud. Qui viuit in eternum. creauit oīa ſimul: non eſt dubium ꝙ homo de limo terre formatus eſt: eiq; formata vxor ex latere: non ad conditionem qua ſimul facta ſunt oīa pertinere: ſed ad eam que fit per tempora. qua deus nunc vſq; opat̓. Qd̓ his verbis innuit̓. plantauit deus paradiſum in eden: ⁊ eiecit adhuc de terra omne lignū ⁊c. Cum eñ dicit adhuc. apit. ꝙ aliter nunc eijcit: aliter tunc. cū forte tercio die. ꝓduxit terra herbam virentem ⁊c. tunc. ſ. potentialiter ⁊ cauſaliter: ſicut creantur oīa ſimul. nunc viſibiliter temporis acceſſu. Niſi dicat̓. nō omne genus ligni tercio die factum: ſed aliqd̓ dilatū qd̓ ſexta die formaret̓ cū factus eſt homo: ⁊ in paradiſo poſitus. Sed fruſtra per ſingulos dies diſtincta ſunt opa oīa. ſi remaneret permixtio vlla. Maſculus ergo ⁊ femina aliter ſexta die. aliter nunc creati: nec eñ tūc. ⁊ non poſtea. aut poſtea. ⁊ nō tunc: nec alij poſtea. ſed iidem ipſi aliter tūc aliter poſtea. ſ. viſibiliter. non tamen de parentib⁹. ſed ille de limo. illa de coſta. tunc autem inuiſibiliter potentionaliter ⁊ cauſaliter: quomodo fiūt futura non facta.

Beda. Formauit ⁊c. Factura hominis. qui ſexta die factus eſt. latius deſcribit̓: ꝙ factus ſit corpore. ſ. ⁊ anima. ⁊ corpus de limo. anima vero de nichilo deo inſpirante creata eſt: ⁊ femina de latere dormientis. S; ne carnaliter putemus deū corporeis manib⁹ formaſſe corpus: vel faucib⁹ inſpiraſſe animā vel vitam. Qd̓ eñ dictum eſt. Manus tue. d. f. ⁊. plaſ. metropica locutio eſt. Spiritus eñ eſt deus: nec liniamentis menbroꝝ compoſitus. Formauit ergo de limo hominē. i. verbo ſuo de limo fieri iuſſit. Inſpirauit in faciem eius ſpi. vi. Subſtantiam. ſ. anime ⁊ ſpiritus in qua viueret. creauit:

Aug. Querit̓ vtrū deus repente hominem in etate virili fecerit: an perficiendo ⁊ etates augendo. ſicut nūc format in matris vtero? Sed quidqd horū fecerit. hoc fecit: qd̓ deū omnipotentē ⁊ ſapientem decuit. Ita enim tempoꝝ leges generib⁹ qualitatibuſq; reꝝ diſtribuit: vt voluntas ſua ſuper oīa ſit. Potentia eñ ſua numeros creature dedit: non ipſam eis alligauit. nec expectati ſūt dies. vt virga moyſi verteret̓ in draconem. Nec talia contra naturā fiunt. niſi nobis. quib⁹ aliter nature curſus innotuit. deo aūt eſt natura qd̓ fecit. Sic adam in etate virili continuo factus eſt: quē tamē fecit ſecundū cauſalem rationem in qua prius factus eſt. alioqn eñ eum in ſex dieꝝ opibus nō fecerat. Neq; eñ contra diſpoſitionē ſuā faceret: erat eñ in prima cauſaꝝ conditione. ſic hominē fieri poſſe: ſed non ibi erat neceſſe. Hoc eñ non erat in condicione creature: ſed in beneplacito creatoris: cui⁹ voluntas neceſſitas eſt. Nos aūt in reb⁹ temporaliter exortis. ſcimus quid cuiuſq; natura ſit: qd̓ experimento accipimus. ſed vtrū futurū ſit: ignoramus. In natura iuuenis eſt vt ſeneſcat: ſed vtrum in dei voluntate ſit: neſcimus. hoc enim neceſſario futurū eſt: qd̓ vult ⁊ preſcit. Multa vero ſecundū inferiores cauſas futura ſunt: ſed in preſcientia dei futura non ſunt. Si autem ibi aliter ſunt: potius futura ſunt: ſicut ibi ſunt: vbi preſcit. qui nō poteſt falli. Futura eñ ſenect⁹ eſt in iuuene. Sed futura nō eſt: ſi ante moriturus eſt. Nam ſcd̓m quaſdā īferiores futuroꝝ cauſas moritur⁹ erat ezechias: cui de⁹ addidit. xv. ānos. qd̓ ante oīa ſe facturꝫ eſſe ꝓſciebat. Nō ergo fecit qd̓ futurum non erat. Hoc enim magis futurꝫ erat: qd̓ preſciebat. Secundū ergo inferiores cauſas iam finierat vitam. ſed ſecundū dei voluntatem ⁊ preſcientiam. qui ab eterno nouerat qd̓ facturus erat: tunc finiturus erat quando finiuit. Etſi eñ oranti conceſſum eſt: ⁊ iam orando meritꝫ ille preſciebat: ⁊ ideo neceſſario futurꝫ erat.

✝ ſ totū quidē corpus animauit. ſed hec pars ſēſibus ornata eſt ad intuēda ſupiora ꝑ ꝗ̄ rationali aīe naturaliter inditū ē. vt ſapiat ꝗ̄ ſurſū ſūt.

rauit ✝ in faciem eius ſpiraculum

Et inſpirauit ⁊c. Aug. Sine dubitatione flauit vel ſufflauit dicendū eſt. non ꝙ faucib⁹ ſufflauerit. vel hominis animā de ſua ſubſtantia formauerit vel creauerit: ſed flauit. i. flatū hominis. ſ. animam fecit. Flare eñ eſt flatum facere. flatum facere. eſt animā facere. Unde omnē flatum ego feci. Queritur aūt vtrū animā ex nichilo fecerit: an ex re que iam facta erat. ſ; anima non erat? Si eñ dicimus deū aliquid ex nichilo nō creare. poſtꝗ̄ oīa ſimul creauit: non credimus adhuc ex nichilo animas creare. S; ſi fuit materies vnde anima fieret. vel adhuc anime fiunt: quid eſt ipſa? qd̓ nomen. quā ſpeciē. quē vſum in rebus conditis tenet? viuit an non? Si viuit. quid agit? Quid in vniuerſitate agit vel efficit. Beatam vitam gerit. an miſerā. an neutrā? Viuificat aliquid. an non? Si nulla vita erat quomodo erat future vite incorporea nec viua materia? aut falſū eſt: aut latet nimis. Si viuebat. nec beate. nec miſere: quomodo rationalis erat? Si tunc rationalis facta eſt. cū ex illa materia natura humana anime facta eſt: irrationalis vita materia erat anime rationalis. i. humane. Quid ergo a pecoris anima diſtabat? Dicendū eſt ergo deū in illis primis operibus que ſimul oīa creauit: animā etiā humanam creaſſe: quā ſuo tempore corpori inſpiraret. Qd̓ eñ dictum eſt ad imaginē ſuā. in anima: maſculū ⁊ femina in corpore intelligit̓. Credatur ergo hominem ita factū ſexta die. vt corporis humani ratio cauſalis in elementis mundi. anima vero iam ipſa crearetur. ſicut prius creatus eſt dies: donec eam ſuo tempore formato corpori inſereret. Sed ſi iam facta erat anima: vbi ei melius eſſet ꝗ̄ ibi? Quare ergo innocenter viuens carni inſerta eſt: in qua creatorem offenderet. ⁊ merito periret? Sed forſitan ad corpus regendū voluit inclinari: vbi ⁊ iuſte ⁊ inique viuere poſſet. ⁊ qd̓ elegit. hoc haberet. vel de iuſticia premiū: vel de iniqtate ſuppliciū. Cur ergo nō credat̓ ꝙ dei nutu ad corpus venerit: vbi ſi obedire vellet. vitam eternam acciperet: penam ſi contemneret.

Augu. Dicendum eſt animam non ſic creatam: vt preſcia eſſet opis futuri iuſti vel iniuſti. Non eñ credibile eſt eam ſponte inclinari ad corporis vitam. ſi ſe ita ſciret peccaturam: vt ſupplicio puniretur perpetuo. hãc creaturam qui ſic vult eſſe: contradicit dei bonitati. Qui vero nō vult eã pro peccatis penam luere: inimicus eſt veritati.

Aug. Non ſunt audiendi qui putant animã eſſe partem dei: Si eniꝫ ħ eſſet: nec a ſe: nec ab alio decipi poſſet: nec ad malū faciendum vel patiendum compelli. nec in melius vel deteri⁹ im mutari. Flatus autē quo hominē animauit. factus eſt a deo: nō de deo. Nec flat⁹ hominis pars ipſius eſt. quē facit nō de ſe ipſo. ſed aerio anheli tu aſſumpto ⁊ effuſo. deus vero potuit de nichilo viuū ⁊ rationabileꝫ facere: qđ nō poteſt homo. Quidā tñ eſtimant non tunc animatum hominem quãdo deus inſufflauit in eius facieꝫ. ⁊ factus eſt in animam viuentem: ſed ſpiritumſanctum accepiſſe. Animã vero ex nichilo factam dubitare fas non eſt.

† ſprius animalem. poſtea ſpiritualem.
vite. Et factus eſt homo † in aiam
† ſquaſi vbi poſuit eũ deus.
viuentem. † Plantauerat aūt do
† ſlocū amenitatis. ſvitam beatam. ſortum deliciarū. hebraice eden. ſeccleſiam. ſBe. remotis aquis a ſuperficie terre
minus † paradiſum voluptatis. a
† ſchriſto. ſtemporis. ſ hic. apparet ꝙ priuſ ꝙ celū ⁊ terrã faceret paradiſum condiderat.
† ſdatur intelligi nō ibi fuiſſe hominē ꝯditum qꝛ deus preſciebat illū peccaturum. ⁊ inde pellendum ad hãc terrã. vbi condidit eum.
† principio † in quo poſuit hominē
quē formauerat. Produxitqꝫ do
† ſdiſciplinas vtiles. vnde fructus ſumitur: mores ſcilicet piorum.
minus de⁹ de humo † om̄e ligniꝫ
pulchꝛuꝫ viſu. ⁊ ad veſcendū ſua
† ſhec eſt ſapientia mater omnium bonorum.
ſſapientia que eſt in medio ordinata. ne viſurpet qđ nō eſt. vel deiciat qđ eſt.
ue † Lignū etiã vite i medio padiſi
† ſquo tacto per experientiã ſcitur quid ſit inter bonū qđ relinquitur: ⁊ malū qđ ſequitur.
† ſhoc eſt tranſgreſſio mandati. ſin expientia
† Lignumqꝫ ſcientie boni ⁊ † mali.

Aug. Queri ſolet. vtrum ſi nelit incorporari. compellat᷑? Sed melius traditur ħ naturaliter velle. i. ſic creari ut velit: ſicut naturale nobis eſt velle viuere. Male aūt viuere non nature. ſed voluntatis peruerſe. Si quis aūt nō vult eã exiſtimare factam. niſi cū formato corpori eſt inſpirata: qđ reſpondeat cū queritur vnde facta ſit? aut ex nichilo dicet deum feciſſe aliquid poſt illã conſummationē opeꝝ. aut de iam exiſtente factam: ⁊ laborabit querendo que illa natura ſit? Qđ ſi vitare voluerit. dicendo ſexta die de limo terre factum eſſe hominem: ſed recapitulando poſtea memoratum videat. quid de muliere dicat? qꝛ maſculum ⁊ feminam fecit eos.

Aug. Sed forte anime ſexta die facte. vbi imago dei relucet: vt poſtea corpora formarentur. ſed ħ credere ſcriptura nō permittit. tum ꝓpter ſenariam perfectionē opeꝝ: tum qꝛ ſexus maſ. ⁊ femineus in corpore tantum ſūt. Si quis ſecundū intellectū ⁊ rationē vtrūqꝫ ſexum in anima vna accipiendum putauerit: quid dicet de his que ad eſcam tempore illo data corporibus tantum congrua ſunt. Si vero figurate acceperit: recedet a ꝓprietate geſte rei: que preponenda eſt in huiuſmodi.

Plantauerat aūt. d. ⁊c. Bed. Ab illo principio plantauit paradiſum: quo terrã omnē remotis aquis herbas ⁊ ligna ꝓducere iuſſit. In quo hominem ſexta die formatū poſuit: qui ⁊ ſi preſentis eccleſie vel future patrie tipum tenet. Ad literã tñ intelligendū eſt eſſe locū ameniſſimum. fructuoſis arboribꝫ magnū: ⁊ magno fonte fecundū. Qđ dicimus a principio: antiqua tranſlatio dicit ad orientem. Vnde volunt in orientali parte eſſe paradiſum. longo interiacente ſpacio. vel maris vel terre: a regionibus quas incolunt homines ſecretum. vnde nec aque diluuij illuc peruenerūt. Qualiter plantat⁹ ſit? exponit dicēs. ꝓduxitqꝫ dñs deus de humo omne lignū ⁊c. hoc eodem intelligit᷑ die factum: quo cuncta ligna fructifera deo iubente terra ꝓduxit. ſed hic repetit᷑: vt qualis ſit locus paradiſi noſcatur. ⁊ qꝛ de ligno vite ⁊ ſcientie boni ⁊ mali erat ſpecialiter dicturus

Aug. Et plantauit. d. p. in eden ad orientem ⁊c. Tres generales ſententie de paradiſo ſunt. Vna eorum qui corporaliter tantum intelligi volunt. Alia eoruꝫ qui ſpiritualiter tantū. Tercia vero eoruꝫ qui vtroqꝫ modo paradiſum accipiunt. Terciã michi placere fateor. vt homo factus ex limo. qđ corpus humanum eſt: in paradiſo corporali locatus intelligatur quomodo adam. ⁊ ſi aliud ſignificat. quia eſt forma futuri: in natura propria homo accipitur.

Aug. Plantauit aūt dominus paradiſum in eden. i. in delicijs. Deinde hoc recapitulat: vt oſtendat quomodo paradiſum deus plantauit. Et eiecit deus de terra omne lignū ⁊c. Iam eñ tunc ꝓduxerat terra om̄e lignū: die. ſ. tercio. Sed cū ex his generibꝫ ſint ligna inſtituta in paradiſo produxit in manifeſto ⁊ in tempore ſuo: que iam cauſaliter tercio die terra produxerat.

Stra. Quidam codices habent eden ad ortum. Ex quo poſſum⁹ conijcere paradiſum in oriente ſitum. vbicūqꝫ aūt ſit. ſcimus eum terrenū eſſe: ⁊ interiecto oceano. ⁊ montibꝫ oppoſitis. remotiſſimū a noſtro orbe. in alto ſitum. pertingētem vſqꝫ ad lunarem circulū: Vnde aque diluuij illuc minime peruenerunt.

In quo poſuit. Aug. Si quis putat animas corpore exutas locis corporalibꝫ contineri. cum ſint ſine corpore. nō deerunt qui faueant. ⁊ diuitem ſitientem in loco corporali fuiſſe contendãt: ipſamqꝫ animam omnino corpoream ꝓpter arentem linguã ⁊ ſtillam de lazari digito cupitam. Sꝫ melius eſt dubitare de occultis. ꝙ litigare de incertis. diuiteꝫ in ſupplicio pauperem in refrigerio eſſe non dubito. Sed quomodo intelligat᷑ flama inferni ſinus abrae ⁊ huiuſmodi; vix a manſuetis. a contentioſis nunqꝫ inuenitur. Si autē corporalibꝫ locis continent᷑ anime etiã corporibꝫ exute: potuit latro ī paradiſum induci. ubi fuit pri⁹ corpus primi hominis. Sapientia vero nō eſt corpus: ⁊ ideo nec lignū: ſꝫ potuit ſignificari per lignū. Hoc quoqꝫ addo quanqꝫ corporalem. talem tñ cibum. illã arborem preſtitiſſe: quo corp⁹ hominis ſtabili ſanitate firmaret᷑. non ſic ex alio cibo. ſed nonnulla inſpiratione ſalubritatis occulta. Quãuis eñ vſitatus panis plus habuerit: cui⁹ vna collirida de⁹ hoīem a fame qͣdraginta dieb⁹ liberauit.

Lignū etiã vite. Aug. De ſapientia dicit᷑. Lignū vite his eſt: qui apprehenderint eam. Sed eſt hierlm̄ eterna in celis: eſt ⁊ ciuitas illã ſignificans condita in terris. Sara ⁊ agar ſunt duo teſtamenta: due tñ mulieres erant. et cū xp̄s per ligni paſſionē aqua ſpirituali nos ſatiet: erat tñ petra que ligno percuſſa aquam prebuit. Aliud erat qđ ſignificabatur. ſed ipſa corporaliter erant. ⁊ quando narrata ſunt. non erat figurata locutio: ſed rerum expreſſa narratio. Erat ergo lignū vite. ſicut petra xp̄s. nec ſine miſterijs ſpiritualiū rerum corporaliter preſentatis. voluit hominem deus in paradiſo viuere. Erat in ceteris lignis alimentum: in illo ſacramentum. Ipſe etiã chriſtus ouis eſt que immolat᷑ in paſcha: cum illud non tantuꝫ dicendo. ſed etiã faciendo figurabat᷑. ouis eñ vere erat: occidebat᷑. mãducabatur. non ſicut vitulus ſaginatus reuertenti filio occiſus. ibi eñ narratio figuraꝝ: non figurata ſignificatio geſtoꝝ. Nō eñ hoc euangeliſta. ſed dominus narrat: qđ narrauit euangeliſta. etiã factum eſt: dñm. ſ. talia dixiſſe. domini narratio parabola fuit. de qua nunqꝫ exigit᷑. vt ad literã mōſtretur. Chriſtus eſt lapis a iacob vnctus. ⁊ reprobatus ab edificantibus Sed illud vere factum eſt: hoc in figura predictum. Sic ſapientia. i. xp̄s lignū vite eſt in ſpirituali paradiſo: quo miſit de cruce latronem. ħ lignū vite eſt creatum in paradiſo corporali. ſicut dicit ſcriptura. que res ſuis tēporibus geſtas narrauit.

Beda. Lignū etiã vite ⁊c. In altero hominis ſignū obedientie. quã debebat. In altero ſacramentū vite eterne: quã obediendo mereret᷑. lignū vite dictum. qꝛ diuinitus accepit. vt qui ex eo manducaret: corpus ei⁹ ſtabili ſanitate firmaret᷑. nec vlla infirmitate. vel etate in deterius vel in occaſum laberetur.

Strabus. Ligniꝫ vite hãc naturaliter virtutē habebat. vt qui ex eius fructu comederet: perpetua ſoliditate veſtiretur. nulla infirmitate. vel anxietate. vel ſenij laſſitudine. vel imbecillitate fatigandus.

Lignūqꝫ ſcientie. b. et. m. Aug. Erat corporale. ſicut alie arbores: nec cibo noxiuꝫ. qui eñ fecit om̄ia bona valde: nichil mali in paradiſo ſtatuit. Sed mala tranſgreſſio precepti. Oportebat aūt vt homo ſub domino poſitus. ab aliquo prohiberet᷑. vt eſſet merendi obedientia: que ſola veriſſime virtus eſt rationali creature degenti ſub poteſtate dei. ſicut primū ⁊ maximum viciū tumoris. velle vti ſua poteſtate. qđ eſt inobedientia. nō eñ erat. vnde homo ſe habere dominū cogitaret: niſi ei aliquid iuberetur. Arbor ergo non erat mala: ſed ſcientie dicta noſcendi bonum ⁊ malum. qꝛ poſt prohibitionem erat in illa tranſgreſſio futura: qua homo experiendo diſceret. quid eſſet inter obedientie bonū ⁊ inobedientie malum. nec de fructu qui naſceretur inde. poſitum eſt nomen: ſed de ipſa re que tranſgreſſionem ſecuta eſt.

Miſtice. Lignū ſcientie. b. ⁊. m. Anime medietas ⁊ ordinata integritas ſignatur. Qđ in medio paradiſi plantatū. ⁊ ſcientie boni ⁊ mali dictū quia anima que debet in deum extendi. ſi deo deſerto ad ſe conuerſa fuerit. ⁊ potentia ſua ſine deo frui voluerit: pena ſequente expiendo diſcit. qđ ſit inter bonum qđ deſeruit. ⁊ malum quo cecidit. ⁊ hoc erit ei guſtaſſe de ligno ſcientie boni ⁊ mali.

Et fluuius egrediebatur. Bed. Ad irrigandū paradiſum ligna .ſ. pulcra ⁊ fructuoſa. que omnē illam regionē decorabant: ſicut nilus plana egipti irrigat. Voluit eñ deus in noſtro orbe haberi ſimilitudinem celeſtis patrie. ad quā poſſidendā creati ſumus: vt ad redeundum vicino nos moneret exemplo. Cōſtat aūt fluminū que de paradiſo exire ferunt̃. in noſtra terra notos eſſe fontes. Phiſon eñ qui ⁊ ganges. in locis caucaſi mōtis. Geon qui ⁊ nilus. non pcul ab athlante: qui eſt fons africe ad occidentem. Tigris ⁊ eufrates ex armenia. Ferūt hiſtorici tigrin ⁊ eufratem ⁊ nilū pleriſq; locis terre abſumi: et paulopoſt emergētia ſolitū agere curſum.

Aug. Alia trāſlatio Fons exit de eden. q̄ irrigat paradiſuz ⁊c. Hec flumina gentibꝫ per quas fluūt notiſſima ſūt: duobꝫ vetuſtas mutauit nomīa: Geon eñ nilus nunc vocat̃. Phiſon ganges. Tigris ⁊ eufrates antiqua nomina ſeruauerūt. debemus hec prius ad litteraz accipe. nec figurataz tm̄ locutionē putare ſed ⁊ res eſſe ⁊ aliqd̄ ſignificare. Sz aliorum fontes noti dicūtur: alioꝝ omnino ignoti. Ideo non videtur ad litteraz ex vno fonte diuidi: quia ⁊ locus ille paradiſi remotus eſt a cognitione hoīm: q̄ in quattuor partes aquarum diuidunt̃. Sz flumina quoꝝ fontes noti eē dicuntur. ſub terras eunt. ⁊ poſt longos tractus erumpunt: vbi tanq̄ ſuis fontibꝫ nota eſſe phibent̃. ſicut ſepe faciunt flumina. Exibat ergo fluuius de eden. i. de loco deliciaꝝ: ⁊ irrigabat padiſū. ligna .ſ. pulcra ⁊ fructuoſa.

† ſ chriſtus. ſ affluentia interne iocunditatis ſ paterno fonte.
Et † fluuius egrediebat̃ de loco
† ſ verbo ⁊ baptiſmo. ſ eccleſiam.
voluptatis ad † irrigandū paradi
† ſ virtutes principales. ſ euangelia.
ſum. Qui inde diuiditur in † quat
† ſ flumina. ſ mutatio oris. q2 viliore faciē habet apud nos q̄ȝ in paradiſo. ſ qui ⁊ ganges ſ hic ſignificat prudentiam.
tuor † capita. Nomen vni phiſon
Ipſe eſt qui circūit omnem terrā
euilath: vbi naſcitur aurum. ⁊ au
rum terre illiꝰ optimum eſt. Ibi
q; inuenitur bdelliuz. et lapis oni
chinus. Nomen fluuio ſecundo
ſ hiatus terre. hic eſt nilus. qui ſignificat temperantiam.
Geon: ipſe eſt enim. qui circumit
ſ tetros mores .ſ. ⁊ incentiua libidinis.
terram ethiopie. Nomen fluuio
† ſ nimia velocitate. hic eſt fortitudo. ſ conſtantia contra aduerſarios prudentie.
tercio † tigris. ipſe vadit ꝯtra aſſi
rios. Fluuiꝰ aūt quartus. ipſe eſt
† ſ frugifer. q2 terrā facit fructiferam. ſ frugifer. nec dicitur quā terrā circūeat. q2 in vicino irrigat terraz promiſſionis. et facile a populo qui hec lecturus erat cognoſci poterat.
ſ aſſumpſit carnem.
† eufrates. Tulit ergo dominus
deus hominem. ⁊ poſuit eū in pa
† ſ vt ex omnibus gentibus eccleſiam impleret. ſ homo ex voluptate paradiſum. vel deus hominem faciendo iuſtum.
radiſo voluptatis: † vt operaret̃ ⁊
ſ homo paradiſū ne amitteret. vnde quos dediſti michi cuſtodiui.
cuſtodirz illū. Precepitq; ei dicēs
ſ .i. omni virtute ad beate viuendu vtere.
Ex omni ligno paradiſi comede.

Iſi. Miſtice. Fluuius de paradiſo egrediens. affluentia eſt eterne iocunditatis. de qua dicit̃: torrente voluptatis tue. p. ⁊c. Quattuor flumina quattuor principales virtutes. Phiſon. qui mutatio oris interpretat̃. eſt prudentia: que ad capacitatē auditoꝝ mutat verba ſua. Vnde omnibus oīa factus ſum. hic circūit terram: que habet optimū auꝝ. i. viuendi diſciplinam a terrenis ſordibꝫ decoctam. que niteſcit in auꝝ optimū. nec falſitate vincit̃. ſicut carbunculus: nocte non obſcurat̃. Habet quoq; ſpeciez vite eterne. que virore praſſij ſignificat̃: ppter virorē qui nō areſcit. Geon interpretat̃ hyatus terre. qui ſignificat temperantiam: que illicitis moribꝫ reſiſtit. qui ethiopiā circūit: q2 tetros mores ⁊ incentiua libidinis abſorbendo conſumit. Tigris a nimia velocitate fortitudinem ſignificat. qui vadit contra aſſirios: q2 impigrū aduerſus eos qui conſilijs prudentie reſiſtunt exercet actionē. aſſirij eñ ſepe p aduerſarijs ponunt̃: q2 iſrlitas ſepe expugnauerunt. Eufrates frugifer interpretat̃. nec contra quos vadat dicitur q2 iuſticia ad oēs anime partes ptinet. q2 ⁊ ordo ⁊ equitas anime eſt: qua ſibi copulant̃ prudentia. tempantia. fortitudo. Juſtum eſt eñ vt prudens ſit anima: veritatem contemplando. temperans. concupiſcentiā refrenando. fortis. aduerſa tolerando.

Grego. Moraliter. Quattuor fluminibꝫ de paradiſo egredientibꝫ terra irrogat̃. Solidum rationis noſtre edificium prudentia. temperantia. fortitudo. iuſticia continent. q2 his quattuor virtutibꝫ. tota boni opis ſtructura conſurgit. Quattuor flumina paradiſum irrigant: q2 dū his quattuor virtutibꝫ cor infundit̃: ab oīi deſiderioꝝ carnaliū eſtu temperat̃.

Euilath. Regio indie que poſt diluuiū poſſeſſa eſt ab euila filio ethan filij heber patriarche hebreoꝝ.

Euilath. Interptatur parturiens: quia aliquis loquens veritatem magis parturit q̄ȝ pariat.

Plinius. Dicit regiones indie pre ceteris venis aureis abundare.

Bdelliū. Secundū pliniū arbor eſt aromatica. magnitudine oleagina cuiꝰ lacrima lucida. guſtu amara. boni odoris: ſꝫ odoratior infuſione vini

Onix. Eſt lapis precioſus. ſic dictus: q2 pmixtū habet candorem ad humani ſimilitudinē vnguis. q2 vnguis grece dicit̃ onix. Antiqua trāſlatio habet carbunculū. ⁊ praſſiū. carbunculus eſt ignei coloris: ⁊ dicit̃ illuſtrare tenebras noctis. Praſſius eſt viridis. Vnde grece a porro. qd̄ praſon dicitur: nomen accepit.

Tulit ergo .d. d. ⁊c. Aug. Hominem in paradiſo poſitum iam dixit. Nunc recapitulat ad quid poſitus eſt: vt oparet̃ ⁊c. Nō eſt eñ credibile q̄ deꝰ eū ante peccatū ad laborē damnauerit. ſed videmꝰ quoſdā ex voluptate agricolare: que tunc amplior erat. cū nichil aduerſi accidebat de celo vel de terra. dederat aūt homini facultatē opandi q̄tum volēdi ſatis eſſet: nō q̄tum indigentia cogeret. Gemina eſt enim puidētie opatio. Naturalis ⁊ voluntaria. Naturalis. per occultam dei adminiſtrationē. Voluntaria. per angeloꝝ vel hominum operatōz. Secundū primā arbuſta ⁊ animalia habēt cōcipi ⁊ naſci. celeſtia ⁊ terrena ordinari. Scdm illā fiūt que interiori ⁊ naturali motu gerūtur. Secundū alterā habēt hoīes docere. diſcere. agricolare. et hmōi. In humano quoq; corpe natural̃ opatio agit̃. ſecundū quā ⁊ humanū corpꝰ naturaliter fit. creſcit ſeneſcit. Per voluntariā vero curat̃. Anima quoq; naturaliter viuit. ſentit. Voluntarie diſcit. ꝯſentit. Deꝰ aūt oēs creaturas bonas creat oēs voluntates iuſtas ordinat. Credibile eſt ergo hoīem in padiſo poſitū: ut operaret̃ nō laborioſe. ſꝫ delicioſe. ⁊ mentē prudētis magna ⁊ vtilia cōmoneret. Et cuſtodiret. ſꝫ eſt forte. vt qd̄ faceret ī terra p agriculturā: cuſtodiret in ſe p diſciplinā. vt ſicut ager obtparet colēti: ita ipſe deo pcipienti. vt .ſ. ſūpto pcepto obediētie: fructū. nō ſpinas inobediētie redderz. Sz q2 ſꝫ noluit. ſimilē ſibi agꝝ dānatꝰ accepit: q̄ .ſ. ſpinas ⁊ tribulos rēddidit. Vl̃ cuſtodirz paradiſū: ne cōmitteret vnde expelli deberet. Vn̄ accepit ⁊ pceptum. quo cuſtodito. i. quo ſeruato nō perderet. Rem eñ ſuā nō cuſtodiſſe dicit̃: qui ſic agit vt perdat. ⁊ ſi alijs ſit ſalua. Sz pcipue dicendū eſt. vt ipſum hominē oparetur deus ⁊ cuſtodiret: operatur homo terram: non vt faciat eā eſſe terram. ſed cultam ⁊ fructuoſam. et deus hominem quem creauit vt eſſet homo. operatur vt iuſtꝰ ſit: ſi ab illo per ſuperbiam non diſceſſerit. Initium enim ſuperbie hominis eſt apoſtatare a deo.

Grego. In moꝝ. li. xviij. Tulit ergo. d. d. h. ⁊. p. e. i. p. ⁊c. Penſandum eſt quia bona prodeſſe nequeunt: ſi mala nō cauentur. que ſurrepūt perit enim omne quod agitur: niſi ſollicite in humilitate cuſtodiatur. Vnde vt opераretur ⁊. c. ⁊c. Operatur enim. qui agit bonum qd̄ precipitur. ſꝫ quod operatur non cuſtodit: cum hoc ſurrepit quod prohibetur. Vnde oportet ſemper bona agere. ⁊ nos ab ipſis bonis operibus caute in cogitatione cuſtodire. ne ſi mentem eleuent. bona non ſint: que non auctori militant. ſed elationi. De libris quoq; non canonicis. ſed ad edificationem editis teſtimonium proferimus. eleazar in prelio elephantum feriens ſtrauit: ſub ipſo vero occubuit. Sunt enim qui uicia ſuperant: ſed ſub ipſis ſuperbiendo ſuccumbunt.

Hie. Et ſumpſit dominus deus. h. ⁊. p. ⁊c. Pro voluptate in hebreo habetur eden. Ipſi ergo. lxx. nunc eden interpretati ſunt voluptatem. Simachus vero. qui paradiſum florentem ante tranſtulerat: hic amenitatez vel delicias poſuit.

Et poſuit. e. ⁊c. Iſid. Miſtice. Ex eo qd̄ additum eſt. ⁊ cuſtodiret: innuitur qualis operatio eſſet. quia in tranquillitate beate vite vbi mors non eſt: omnis operatio eſt cuſtodire qd̄ tenes. Datū eſt preceptum: ut de omni ligno paradiſi ſumerēt ſed non de ligno ſcientie boni ⁊ mali. id eſt. non ſic eo frueretur: vt integritatē nature ſue vſurpādo vetitū violaret.

Precepitq; ei. ⁊c. Aug. A ligno prohibitus eſt. qd̄ malū nō erat. vt ipſa precepti conſeruatio bonum illi eſſet: tranſgreſſio malum. nec melius conſiderat̃: q̄tum malū ſit inobedientia. cum ideo reus factus ſit homo quia prohibitus rem tetigit: quā ſi nō prohibitus tetigiſſet: non peccaſſet.

Si enim venenoſam herbam ꝓhibitus tetigeris· pena ſequit̃: ⁊ ſi nemo ꝓhibuiſſet· ſimiliter ſequeret̃. Si vero ꝓhibetur res tangi· que non tangẽti· ſed ꝓhibenti obeſt: ſicut aliena pecunia. Ideo ꝓhibitio eſt peccatū: q2 prohibenti eſt damnoſum. Sꝫ cū tangit̃· qđ nec tangenti obeſt ſi nō ꝓhibet̃: nec cuilibet ſi tangat̃: quare ꝓhibet̃: niſi vt ꝑ ſe bonum obedientie· ⁊ malū inobedientie monſtret̃. A peccante aūt tm̄ appetitū eſt: nō eſſe ſub dominatione dei: quādo admiſſum eſt a quo debebat ſola iuſſio dominantis dehortari. vt dei volūtas humane p̄poneretur: dn̄s iubet: qđ iubet ſeru⁹ faciat. Magna eſt vtilitas homini q̄ deo ſeruit: qui iubendo vtile facit. Grandi ruine patet volūtas ꝓpria: ſi dei voluntati ſe extollendo p̄ponat. hoc expertus homo· didicit qđ ſit inter bonū obediẽtie: ⁊ malum inobedientie.

† quaſi medietatem qua deo ſubes· ⁊ creature prees· ne corrumpas. †† ꝓpriu arbitriu qđ in medio poſitum eſt ad cognoſcendū bonū ⁊ malū de quo qui relicta dei gratia guſtauerit morte morietur priuatus vita beata.

†De ligno aūt †† ſciẽtie boni ⁊ mali ne comedas. In quocūq3 die comederis ex eo morte morieris.

† Simachus melius mortalis eris. priuatus beata vita.

¶ Aug· Queritur ſi viro ſoli· vel etiam femine p̄cepit h̃: Scriptum eſt: Precepit dominus ade dicens: Nō dicitur p̄cepit eis. Et ſubditur: Ex omni ligno paradiſi comede· nō comedite· de ligno aūt ſcientie boni ⁊ m· ne comedas: nō dixit ne comedatis. Poſtea pluraliter alloquit̃: In quacunq3 die· c· ex eo· m· m· forte q2 facturus erat mulierē: ſic precepit· vt ꝑ virum ad mulierē ꝑueniret. Vñ apl's. Si quid diſcere voluerint: domi viros ſuos interrogent.

Precepitq3 ei dicēs Ex omni ⁊c· Si querit̃ quomodo iſta locutus ſit: nō ꝓprie a nobis poteſt comprehendi. Certū eſt em̄ aut ꝑ ſuā ſubſtātiam loqui: aut ꝑ creaturā ſubditā ſibi. Sꝫ ꝑ ſuā ſubſtantiā nō loquitur niſi ad creandas oēs creaturas· ⁊ ad ſpirituales illuminādas. cū iam poſſunt cape locutionē que eſt in verbo dei. His autē qui capere nō poſſunt: ꝑ creaturā loquit̃· aut ꝑ ſpiritualē ſicut in extaſi· vl' in ſomnis· ſimilitudīe corporaliū rex. aut etiā ꝑ corporalē: dum ſenſib⁹ corporis apparet aliqua ſpecie vel inſonante voce. Si ergo adā poterat capere locutionē dei· quā ꝑ ſubſtantiā ſuā p̄bet angelis: mentem eius ad horā mouit miro modo et ineffabili. Si aūt adhuc neceſſaria erat ſactioris creature auctoritas· qua cognoſceret iuſſionē dei: ſicut nobis ꝓphete ⁊ angeli. Locutus eſt ei deus ꝑ aliquā creaturā vocib⁹ quas intelligeret. Poſtea vero audierūt vocē dei in paradiſo deambulantis: non ꝑ ipſam ſubſtantiam: ſed per ſubditam ſibi creaturam.

¶ Aug· Querit̃ quomodo loqui potuerūt· vel loquentē intelligere· qui nō didicerāt inter loquentes creſcendo· vel magiſterio: Sed eos deus tales fecerat· qui poſſent loqui ⁊ diſcere ab alijs.

¶ Aug· De xp̄o dicit̃. Priuſq3 ſciat puer bonū aut malū· contemnet maliciā· vt eligat bonū: quomodo qđ neſcit· aut ꝯtemnit: aut eligit: hec duo aliter ſciunt̃ ꝑ prudentiā boni· aliter ꝑ experientiā mali. per prudentiā boni malū ſcitur ⁊ nō ſentitur. tenet em̄ bonū ne ſentiat̃ malū. Per experientiam mali ſcitur bonū: quid em̄ amiſerit· ſentit: cui amiſſo bono male fuerit. Puer ergo anteq3 ſciret ꝑ experientiā bonū quo careret· aut malū· qđ bono amiſſo ſentiret· contempſit malū: vt diligeret bonum· i· noluit amittere qđ habebat: ne ſentiret amittendo· qđ amittere nō debebat.

De ligno· a· ſ· b· et· m· Aug. Lignū ex eo qđ ſecutū eſt nomē accepit. Malū em̄ niſi expimento nō ſentirem⁹: q2 nullū eſſet niſi feciſſem⁹. q2 malum natura nō eſt: ſed amiſſio boni ſic vocata eſt. Si aūt obediētes eſſent nec contra p̄ceptū peccaſſent: lignū tm̄ ſcientie· b· ⁊· m· diceret̃. q2 h̃ accideret: ſi vſurparet̃. Sꝫ inquiunt quomodo intelligeret homo lignū eſſe ſciētie boni ⁊· m· qui vſum mali neſciebat omnino. Sed ex contrarijs contraria noſcuntur: vt ex plenitudine· inanitas. ⁊ auditū ex ſilentio iudicamus ſic ex vita que inerat· potuit cognoſci priuatio vite· que mors modo vocatur. Vita aūt dulcis erat: quā amittere deuitabāt. nec peccatū ꝑſuaderet̃ niſi q̄ ex illo nō eſſent morituri pri⁹ diceret̃· i· qđ amabāt nō amiſſuri.

¶ In quocūq3 enim· d· ⁊c. Non ait ſi comederis mortalis eris: ſed morte morieris. Mortuus eſt em̄ homo in anima· cum peccauit. q2 receſſit ab illo deus· qui eſt vita anime. quā ſecuta eſt mors corporis· diſcedente ab illo anima que eſt vita corporis. que ade euenit· cū preſentē vitam finiuit. Poteſt ita intelligi· q̄ qn̄ peccauerūt: ſtatim morte illa puniti ſunt· de qua dicit̃: Infelix ego homo. quis me liberabit de corpore mortis hui⁹: et alibi· corpus mortuū eſt ꝓpter peccatū· non ait mortale· ſed mortuū. q̄uis mortale: q2 moritur. non credendum eſt ante peccatū ita fuiſſe illa corpora ſed licet animalia nondū ſpiritualia: nō tm̄ mortua· que ſcilicet neceſſe eſſet mori. qđ in die p̄uaricationis factū eſt.

¶ Morte· m· Duplex mors ſignificat̃. Anime· deo diſcedente· qui eſt eius vita. Vel corporis quā in fine vite accepit. Sed ſtatim neceſſitatem moriendi incurrit.

Dixit quoq3· d· d· ⁊c Aug. Vel forte in mente ipſi⁹ hoīs dixit· ſicut loquitur quibuſdā ſanctis in ipſis. vñ audiam quid loquatur in me· d· d· aut aliq̄ ipſi homini ꝑ angelū fcā eſt reuelatio. aut in ſōnis. aut in extaſi. aut aliter ſicut ꝓphiſ. Vel ꝑ corꝑalem creaturā vox ſonuit: ſic de nube· hic eſt filius me⁹ dilectus. Sed ſi modū neſcimus: deū tm̄ dixiſſe nō dubitamus. Si autē voce corꝑali· vel ꝯ̃paliter expreſſa ſimilitudine corporis dixit: nō per ſubſtātiā ſuā· ſꝫ ꝑ ſubditā creaturā. Sicut viſus eſt albo capite ſicut lana· ⁊ inferius ſicut auricalcum. Intelligam⁹ ergo quid dixerit: quia adiutorium homini ſimile fuiſſe faciendū eterna veritas habet· ⁊ in illa audit qui poteſt cognoſcere: quid quare creatū ſit. Erat aūt faciendū adiutoriū ꝓpter filios creandos. ſicut adiutorium ſemini· terra eſt: vt virgultū ex vtroq3 naſcat̃. Unde creſcite ⁊ multiplicamini ⁊· r· t· ⁊c. Hec ratio ꝯiunctionis nec poſt peccatū penāq3 defecit. ſecundū quā terra hominib⁹ plena eſt. Emiſſi quidem de paradiſo ꝯuenerunt ⁊ genuerunt. Sed potuerunt in paradiſo eis eſſe nuptie honorabiles ⁊ thorus immaculatus ſine ardore libidinis· ſine labore pariendi. non vt morientib⁹ patrib⁹ ſuccederēt filij: ſꝫ in aliquo forme ſtatu manentib⁹· ⁊ de ligno vite vigorē ſumentib⁹· ⁊ filij ad eundē producerent̃ ſtatū: donec impleto numero ſine morte animalia corꝑa in aliā qualitatē tranſirēt. in qua omnino regenti ſpiritui deſeruirēt: ⁊ ſolo ſpiritu viuificante· ſine corporeis alimētis viuerēt. Cur ergo nō coierūt in paradiſo: q2 muliere creata: mox tranſgreſſio facta eſt: ⁊ eiecti ſunt de paradiſo. Quantū em̄ fuerit inter eos factos ⁊ natū cayn: ſcriptura nō exprimit. Vl' q2 deus nondum iuſſerat vt coirent. ⁊ poterat diuina expectari autoritas: vbi ꝯcupiſcentia nō angebat. De⁹ aūt non iuſſerat: q2 caſū eoꝝ p̄ſciebat. vnde ergo humanū mortale ꝓpagandū erat. Si aūt parētes filijs cedere oportebat: vt ꝑ ſucceſſiones certus numer⁹ expleret̃. potuerūt genitis filijs: ꝑfectaq3 hūani officij iuſticia· ad meliora trāſferri. nō ꝑ mortē· ſed per aliquā mutationē. aut ꝑ illā ſummā: qua receptis corporib⁹ fierent ſancti· ſicut angeli in celis. aut ꝑ aliquā inferiorē: q̄ haberēt meliorē ſtatū q3 habet h̃ corp⁹. Vel q̄ pri⁹ facta ſūt· viri ex limo terre· mulieris ex viri carne. Nō em̄ putandū eſt· heliā eſſe ſicut ſancti erūt accepta retributione. Vel ſicut homines· qui adhuc viuūt. Si quis aūt putat· q̄ helias hoc mereri nō poſſit: ſi vxorē duxiſſet· ⁊ filios ꝓcreaſſet. Credit̃ em̄ nō habuiſſe: quia ſcriptura nō dixit. q̄uis ⁊ de celibatu nō dixerit aliq̄d. Enoch genitis filijs deo placens· nō mortu⁹: ſed tranſlatus eſt. Similiter adam ⁊ eua trāſferri poſſent. Nā ſi enoch ⁊ helias in adam mortui· ⁊ geſtantes in carne ꝓpaginem mortis· vnde creduntur ad hanc vitā vt moriant̃ redituri· nūc tm̄ in alia vita ſunt· vbi ante reſurrectionē carnis· anteq3 corp⁹ animale fiat ſpirituale: nec morbo· nec ſenectute deficient. q̄to magis primis hominibus daretur· ſi non peccaſſent: vt in meliorē ſtatū filijs genitis cederēt. vnde finito ſeculo cū omi poſteritate in angelicā formā· non ꝑ mortē ſed per dei virtutem mutarent̃: facta eſt ergo mulier generandi cauſa: que nō eſt ſubtrahenda. Apud deū em̄ excellit virginitas. q2 cū ad implendū numerum ſanctoꝝ largiſſima ſuppetat copia: libido ſibi nō vendicat· qđ iam ſuſcipiende prolis neceſſitudo nō poſtulat. Infirmitas quoq3 prona in ruinam turpitudinis: excipitur honeſtate nuptiali. ⁊ qđ ſanis eſt officiū: egrotis eſt remediū Incontinentia quidē malū eſt: ſed nō ideo cōnubiū nō bonum: quo incontinentes copulantur. nec ꝓpter illud malū culpabile eſt h̃ bonum: ſed ꝓpter hoc bonum veniale illud malū. Bonum em̄ nuptiarū nō poteſt eſſe peccatū· hoc eſt fides· ꝓles· ſacramentū. Fides· ne ꝓpter vinculū coniugale cū altero vl' altera coeatur Proles· ut amāter ſuſcipiatur nutriatur: religioſe educetur. Sacramētum· vt coniugiū nō ſeꝑetur: ⁊ dimiſſus vel dimiſſa nec cauſa prolis alteri coniūgatur. Hec eſt regula nuptiarum· qua nature fecunditas decoratur: incōtinentie prauitas regitur.

Auguſ. forte temporalibus vocibus. vl' ratio ipſa memorata eſt· que in verbo dei principaliter erat.

Dixit quoq3 domin⁹ de⁹: Nō eſt bonum eſſe hominem ſolum. Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi.

q2 in homine ſuſcepto eccleſia copulata ē deo. feminā ad procreandos filios.

¶ Aug· Qui ſentiunt ad gignendos filios in paradiſo miſceri nō licere forte putant omne cōnubium peccatū eſſe. qđ qui nō faciunt· ſed fecunditatem carnis ꝓpter ſucceſſionem mortalitatis diuinitus datam ſentiunt: primos homines concūbere potuiſſe non conſentiunt niſi poſt peccatum.

Sed ſi recte poſſunt queri ſucceſſores morituris: rectius querunt ſocij victuris. Illi aũt animales quidem· ſed nõ morituri· niſi peccaſſent: accepturi angelicam formam· celeſtemq; qualitatẽ. vbi peccauerunt: mox mẽbris eoꝝ egritudo letalis concepta eſt. ⁊ ſi eñ nondum ſpirituale· ſed animale corpus erat: nondũ huius mortis erat· de qua ⁊ cum qua nati ſumus. Cur ergo non credamus illos ante peccatum genitalibus menbris ad procreationem impare potuiſſe ſicut ceteris· que in quolibet ope anima ſine moleſtia ulla ⁊ pruritu voluptatis habet? Cur etiã incredibile videatur deũ feciſſe talia corpora· vt ſi nõ peccaſſent· illis menbris ſicut pedib9 imparẽt: nec cũ ardore ſeminarent· vel cũ dolore parerent? Sed poſt peccatũ motũ legis illiuſ q̃ repugnat legi mentis· meruerunt: quam nuptie ordinant: continentia prohibet: vt ſicut de peccato factũ eſt ſupplicium: ſic de ſupplicio fiat meritũ.

Formatis igitur dominus deus de humo cũctis animantib9 terre et vniuerſis volatilib9 celi: addu
ſ Augu. nutu quo condidit· vel per angelos· vt ſic intelligerent dominum ſuum.
xit ea ad adã vt videret quid vocaret ea. Omne enim qđ vocauit adam anime viuentis ipſum eſt

Factam ergo viro feminam ex viro: in eo ſexu· in ea forma· ⁊ ea diſtinctione menbroꝝ qua femine note ſunt: que peperit cayn ⁊ abel. qui dubitat cogit omĩa mutare que credimus. Quid autem iuſtius: hac pena q̃ʒ vt non ad omneʒ nutũ ſeruiat corpus quaſi famulus anime: ſicut domino noluit ipſa ſeruire? Siue vtrũq; ex parentib9 fiat corpus ex corpore· anima ex anima: ſiue alio modo fiat anima.

Adduxit ea ⁊c. Non ſicut venatores vel aucupes· nec iuſſionis vox de nube facta eſt· quã rationales anime intelligere ſolent. hanc eñ naturaliter non intelligunt beſtie vel aues: ſed per miniſteria angeloꝝ· qui capiũt in verbo eius· quid quando fieri debeat. Omnis eñ anima etiã irrationalis mouetur iuſſis. Sed rationalis voluntatis arbitrio conſentit: vel nõ. Irrationalis que hoc non habet pro ſuo genere iuſſu tacta ꝓpellitur. Cũ aũt iuſſa per angelos miniſtrantur: peruenit iuſſio dei nõ ſolũ ad homineſ pecudes· aues· ſed etiã ad piſces. ſicut ad cetum qui glutiuit ionam. nec ſolum ad iſta maiora: ſed etiã ad vermiculũ. De piſcib9 nõ dicit꜄ ꝙ eis adã impoſuit nomina: ſed credibile eſt paulatim cognitis pro diuerſitate gentium impoſita eſſe. Notandũ aũt ꝙ nõ dixit· Formatis volatilib9 de aquis ſed de terra· ſecundũ vniuerſalẽ appellatõeʒ terre· qua dicit꜄: Deus qui fecit celum ⁊ terram ⁊c. ſecundũ quã: quecũq; ſiue de arida ſiue de aquis creata ſunt· de terra eſſe creata intelligunt꜄.

Hic· Videtur primã linguã humano generi fuiſſe hebreã· q: nomina que vſq; ad diuiſionẽ linguaꝝ in geñ· legim9 ꝯſtat eſſe illius.

Appellauitq; ⁊c. Augu. Miſtice. Significans gentes que ſalue fierẽt in eccleſia ꝑ chriſtum: nomẽ chriſti accepturas qđ prius nõ habebant. vnde: Vocabo ſeruos meos nomine alio.

Adam vero nõ· i· a· ⁊c. Augu. Videndũ eſt q̃uo facta ſit mulieris formatio· que miſtice dicit꜄ edificatio. Angeli nullam poſſunt creare naturaʒ ergo nec formare coſtam in mulierem· nec carnis ſupplementũ in loco coſte non ꝙ nichil agãt vt aliquid creetur: ſed nõ ideo creatores· ſicut nec agricole ſegetum aut arboꝝ. Solus eñ deus· i· trinitas eſt creator. Facta eſt ergo femina a deo· etiã ſi coſta miniſtrata ſit ꝑ angelos: ſicut vir factus ex femina nullo concubitu: cum ſemen abrae diſpoſitum eſt ꝑ angelos in manu mediatoris. Sʒ queritur an ratio quã primis opibus deus concreauit id haberet· vt ſecundũ ipſam ex viri latere feminam fieri neceſſe eſſet: an h̃ tantum vt fieri poſſet. Vt aũt ita fieri neceſſe eſſet: non ibi iam conditum· ſed in deo abſconditum erat. omnis nature iuſtiſſimus curſus habet naturales leges· ſecundum quas ⁊ ſpiritus vite qui creatus eſt· habet appetituſ ſuos qđammodo terminatos: quos etiã voluntas mala non poſſit excedere. ⁊ elementa mundi corporei diffinitam vim qualitatẽq; ſuam· q̇d qđq; valeat· vel nõ. quid de quo fieri· vel nõ. Super hunc naturalem curſum creator habet apud ſe· poſſe de omĩbus facere aliud q̃ʒ eoꝝ naturalis ratõ habet. vt virga· ſ· arida repente floreat: fructum gignat. ⁊ in iuuentute ſterilis femina in ſenectute pariat. vt aſina loquatur· ⁊ huiuſmodi. dedit autem naturis deus· vt etiã ex his hec fieri poſſent: non vt in naturali motu haberent. Habet aũt in ſe abſconditas quorundã futuroꝝ vel factorum cauſas· quas reb9 conditis nõ inſeruit: eaſq; implet· nõ opere prouidentie quo nature ſubſiſtunt vt ſint: ſʒ quo illas adminiſtrat vt voluit: quas vt voluit condidit. Omnia ergo que ad gratiaʒ ſignificandam· nõ naturali motu rerum· ſed mirabiliter facta ſunt: eoꝝ abſcondite cauſe in deo fuerũt. Quoꝝ vnũ erat: ꝙ mulier facta eſt de latere viri dormientis· que ꝑ ipſuʒ firma facta: q: ex oſſe eius. Ille ꝓpter ipſam infirmus: quia non coſta· ſed caro ſuppleta. Non habuit prima reꝝ conditio· quãdo ſexta die dictũ eſt maſculũ ⁊ fe· c· e· vt femina ſic fieret. ſed vt fieri poſſet: ne contra cauſas q̃s deus voluntarie inſtituit: mutabili voluntate aliquid faceret. Extaſis ergo recte intelligitur ad hoc immiſſa: vt mens ade particeps angelice curie ⁊ intrans ſanctuariũ dei nouiſſima intelligeret. Vñ euigilans ꝓphetico ſpiritu eructauit: Hoc nunc os ex oſſib9· m· ⁊· ca· d· c· m· que verba cũ ade ſcriptura fuiſſe dicat xp̃s in euãgelio deũ dixiſſe declarat: ut intelligamus ꝑ illã extaſim adam diuinit9 hec dixiſſe.

Ade nõ inue. a. Nullus fidelis iuſt9 chriſto equari poteſt. Speciolus enim forma pre· f· ho. Nemo eñ poterat genus humanũ liberare: niſi ipſe. Vnde nemo inuent9 eſt dignus aperire li· ⁊ ſol· ſig· e· ⁊c.

† ſ hebrea ligua q̃ ſola fuit ante ꝯfuſionẽ turris
nomen eius. † Appellauitq; adaʒ nominibus ſuis cuncta animãtia ⁊ vniuerſa volatilia celi ⁊ omnes
† ſ inter omnia animantia ſibi adducta.
beſtias terre. Ade vero nõ † inueni
ſ Ap̃ls· dei adiutores ſumus· hi nõ inueniebantur ante chriſti dormitionem.
ebatur adiutor ſimilis eius. Im
† ſ pater. † ſ per mortem crucis.
miſit ergo dominus † de9 † ſoporẽ

Miſtice. Ade vero ⁊c. Facta eſt mulier in adiutorium viri. q: adhuc erat qđ fieret· vt nõ ſolum anima corpori dominaret꜄. ſed etiaʒ virilis ratio ſubiugaret ſibi animalẽ partem ſuã· per qđ adiutorium imꝑat corpori. Ad hui9 exemplũ femina facta: quã ratio viro ſubiugauit· vt qđ in duobus plani9 apparet· i· in maſculo ⁊ femina· in vno conſideretur: vt appetitum anime ꝑ quẽ de menbris corporeis operamur: mens ſubiugatum habeat· i· iuſte regat adiutorem ſuum. Demonſtratur etiã homini quãto melior ſit pecorib9· que adducta nominatim diſtinguit: ⁊ iudicio rationis diſcernit. Sed hic intellect9 facilis· Ille vero difficilior quo intelligit aliud eſſe rationale qđ regit: aliud animale· qđ regitur. In quo datũ eſt ei irrationales mot9 diſcernere: ⁊ dominio rõis cooperãte gratia ſubiugare.

Immiſit· d· ⁊c. Iſi. Miſti. Nõ poſſũt hec corporeis oculis videri. Sʒ q̃to quis a viſibilib9 ad ſecreta intelligentie quaſi obdormiẽdo receſſerit: melius ⁊ ſincerius videt. Ipſa ergo cognitio qua cognoſcit꜄ aliud eſſe rationẽ que imperet· aliud animalitatem que obtemperet: quaſi effectio mulieris eſt de coſta viri propter coniunctionẽ ſignificandã. Vt huic parti quiſq; dominet꜄· ⁊ fiat q̃ꝯiugalis in ſe ipſo· ꝑfecta ſapiẽtia indiget: cui9 contemplatio ſecreta eſt· ⁊ a ſenſu corpis remota· que ꝑ ſoporẽ intelligitur. Tunc eñ ordinatiſſime caput mulieris eſt vir: cuʒ viri caput chriſtus eſt. In loco coſte carnem poſuit· non vt caro carnalem concupiſcentiã ſignificet· ſed affectum dilectionis: qua quiſq; animã ſuam diligit. ⁊ non eſt durus vt eam contemnat· qđ diligit quiſq; cui preeſt. Vocauit ergo adam vxorem ſuam: tanq̃ʒ potior inferiorem. et dixit: hoc nũc os ex oſſibus meis ⁊c. Os de oſſibus· propter fortitudinem. et caro de carne· propter temperantiam. He due virtutes ad inferiorem animi parteʒ pertinent: quã prudentia rationalis regit. Vnde hec pars anime virago dicta· tanq̃ʒ a viro deriuata. Qđ aũt ſequit꜄· propter hoc relinquet homo patrẽ ⁊ matrẽ ⁊c. prophetia eſt· ad ſacramentũ chriſti ⁊ eccleſie referenda.

Augu. Qui putant animam ex anima· ſicut carnem ex carne fieri: dicunt deum vnam feciſſe animam ſufflando in faciem viri: vt ex illa cetere crearentur. q̃m primo adam formatus eſt· deinde eua. Et vnde corpus et animam ille habuit: dictũ eſt. ſed non de illa ꝙ flatu dei ſit animata: tãq̃ʒ de viro vtrũq; ductũ ſit· qui iam fuerat animatus. Sed ſi propterea putant animam mulieris ex anima viri· quia ſcriptum nõ eſt· ꝙ eam de9 ſufflando animauerit: cur ex viro animatam credunt: cum ⁊ hoc ſcriptũ non ſit? Si vero deus omnes animas ſicut primam fecit: ideo de alijs ſcriptura tacuit: quia qđ in vna factũ eſt: de ceteris intelligi poſſet. Naʒ ſi aliud fiebat in femina q̃ʒ in viro: vt ex carne animata anima duceretur. nõ ſicut viri: aliunde corpus: aliunde anima. qđ aliter fiebat: ſcriptura tacere non debuit: ne ita factum putaremus· ſicut iam didiceramus. q: ergo nõ dixit ex anima viri factam animam mulieris: innuit nichil aliud putandum q̃ʒ de viro fuerat dictum.

Aug. Si queratur vnde accepit animam xp̃s: mallem audire meliores ⁊ doctiores. tamen pro meo captu libentius reſpondeo nõ de adam q̃ʒ de adam. Si vero non ſecundum animam· ſed tm̃ ſecundũ carnem dicimus leui fuiſſe in abraam: ibi erat chriſtus: qui ſecundum carnem ex abraam. et

ipſe ergo decimatus eſt. que eſt ergo differētia ſacerdotij chriſti ⁊ leuitici? Qꝛ leui decimatus eſt a melchiſedech: Niſi qꝛ neceſſe eſt aliquo modo nō fuiſſe ibi xp̄m. Nam ſecundū carnē ibi fuit: ſecundū animā non fuit. Non eſt ergo anima xp̄i de traduce p̄uaricationis. Sed dicendum eſt. q̄uis nullius anima ſit in lumbis patris ſecundū carnē: tamen in lumbis abrae decimatū leui: chriſtum nō decimatū. qꝛ ſecundū rationē ſeminalē ibi fuit leui. qua ratione per concubitum venturus erat in matrem: ſecundum quā nō erat ibi chriſti caro. quāuis ſecundum ipſam fuerit marie caro. leui eīt de carne concupiſcentia naſcit. chriſtus ſecundum carnalem ſolam ſubſtantiā. In abraā decimabatur qđ curabatur. non illud vnde curabatur. Sed ſi dicitur. ſic potuit eſſe ſecundū carnem. ⁊ non decimari ita ſecundum animā. Reſpōdetur. Si potuit de aīma fieri qđ de carne dictum eſt: ita eſt de traduce aīa chriſti. vt labem p̄uaricationis nō contraxit. Si autē ſine reatu non poſſet inde eſſe: non inde eſt. Cetere aūt anime vtrū de parentibus an de ſuper ſint: vincāt qui poterunt. ego adhuc inter vtroſqꝫ moueor aliquando ſic. aliqñ autem ſic. At omnia paria vel pene paria ex vtroqꝫ latere munimenta rationum pronunciarem: niſi ſententia eorum qui animas ex patribus creari putant: de baptiſmo paruulorū p̄ponderaret. de quibꝰ quid reſponderi poſſit: nondum michi occurrit.

† ſ chriſtū ſcilicet. ;† ſ cauſa myſterij nō de terra plaſmatur mulier ſicut vir.
in † adam. Cumqꝫ ;† obdormiſſet tu
† ſ eccleſia in chriſto eſt fortis. ;† ſ qꝛ chriſtus pro eccleſia infirmus. ſ Aliꝰ poſuit carnē pro ea. ſ. chriſtus moriendo pro eccleſia.
lit vnā de † coſtis eius: ⁊ ;† repleuit
† ſ eccleſia templū dei eſt ꝑ ſacramēta de eius latere exeuntia generata.
carnem pro ea. † Et edificauit dñs deus coſtam quā tulerat de adā
† ſ per fidem. ;† ſ eccleſia.
in mulierem: ⁊ † adduxit ;† eam ad
† ſ chriſtum. ;† ſ Quia in ceteris adiutoriū ſimile ſibi nō inuenit. ⁊ qꝛ nō ex ſua ſubſtantia. ſꝫ ex aquis ⁊ terra eē nouerat ſ qꝛ eccleſia corpus
† adam. dixitqꝫ adā: ;† Hoc nunc
xp̄i eſt. ſecundū ap̄lm. ex carne eius coſtans. i. ex infirmis. et ex oſſibus. i. fortibus menbris
† ſ in extaſi. prophetie ſpiritu intellexit coſtam ſibi eſſe ſubductam: ⁊ mulierem formatam.
os ex oſſibꝰ meis: † ⁊ caro de carne mea. hec † vocabitur virago. qꝛ de † viro ſumpta eſt. Quāobrem
† ſ Similiter in hebreo congruit. qꝛ ab is qđ eſt vir. iſſa. i. femina dicitur. Theodocio aliā ethimologiam ſuſpicatus eſt dicēs: ⁊ hec vocabitur aſſumptio: qꝛ ex viro ſumpta eſt. iſſa enim ſecundū varietatem accentus etiā aſſumptioē ſonat.
† ſ chriſti latere ſ ſicut a chriſto chriſtianū nomen datū eſt eccleſie.

Moraliter. Greg. in mor. lxxx. Immiſit. do. d ſo. ⁊c. Culmē contemplationis non attingimus: ſi non ab exterioris cure oppreſſione ceſſemus. nec nos ipſos intuemur. vt ſciamus in nobis aliud eſſe rationale qđ regit: aliud animale qđ regitur: niſi ad ſecretum ſilentij recurrentes. ab exteriori perturbatione ſopiamur. Qđ bene adam dormiens figurauit: de cuius mox latere mulier proceſſit. Qui enim ad interiora intelligenda rapitur: a rebus viſibilibus oculos claudit. ⁊ tunc intelligit in ſe ipſo aliud eſſe qđ regere debeat: tanqꝫ vir. aliud qđ regatur: tanqꝫ femina.

Et edificauit ⁊c. propter hoc relinquet. h. ⁊c. Iſid. Miſtice. Qđ per hiſtoriam completum eſt in adam. per prophetiam ſignificat chriſtum. qui reliquit patrem. id eſt. non ſic apparuit hominibꝰ. ſicut apud patrem. Et matrē. id eſt. ſinagoge carnalem obſeruantiam: de qua natus eſt ſecundum carnem. et adheſit vxori. id eſt. eccleſie: ut ſint duo in carne vna. eſt enim caput eccleſie: ⁊ ipſa corpus eius. qui ſoporatus ſomno paſſionis vt ei coniunx. id eſt. eccleſia formaretur. Vnde ego dor. ⁊ ſo. ſ. ⁊c. ergo formata eſt eccleſia de latere eius. id eſt. fide paſſionis ⁊ baptiſmi. quia de latere eius exiuit ſanguis ⁊ aqua. Factus eſt autem ex ſemine dauid ſecundum carnem. tanqꝫ de limo terre: cum homo nō eſſet qui operaretur in terra. quia nemo in virgine operatus eſt: de qua natus eſt chriſtꝰ. Fons aſcēdebat e terra ⁊ irrigabat faciē terre. Facies. i. dignitas terre. mr̄ dñi. quā irrigauit ſpūs: vt de limo tali ille hō fieret: qui ꝯſtitutꝰ eſt in paradiſo. i. in voluntate patris vt operaretur. ⁊ cuſtodiret. impleret. ſ. ⁊ conſeruaret. p̄ceptum enim nos accepimus in illo qui ait: Qđ vni ex minimis meis. f. michi feciſtis. Lignum autem paradiſi ſpirituales ſignificat delicias. fructus ſpiritus eſt gaudium. pax. ⁊ huiuſmodi. Lignum ſcientie boni ⁊ mali non debemus tangere. id eſt. de natura que nobis eſt media non debemꝰ ſuperbire: ne decepti experiamur inter bonum ⁊ malum ſcilicet inter catholicam fidem ⁊ fallacias hereticorum. Ita enim peruenimus ad noticiam boni ⁊ mali. Oportet enim hereſes eſſe: vt qui probati ſunt manifeſti fiant. Serpens eñ hereticoꝝ venena p̄ſignat.

Erat autem uterqꝫ nudus. Aug. Si dei verbis vel cuiuſlibet ꝓphete aliquid dicitur. qđ ad literam abſurdum videtur: ⁊ ideo figurate dictum. ob ſignificationem tamen dictū eſſe non eſt dubitandū. Corpora vero duoꝝ hominū in paradiſo nuda erant. nec erubeſcebant: quia nullā legem in menbris ſenſerant legi mentis repugnantem. que inobedientiam ſecuta eſt. Nichil putabant velandum: qꝛ nichil ſenſerant refrenandum.

Iſi. Miſtice. Erat aūt vterqꝫ nu. ⁊c. Qꝛ nudi erant nec erubeſcebant ſimplicitatem anime ⁊ caſtitatē ſignificat. Vñ deſpōdi eñ voſ vni viro ꝟ. caſt. exhibere chriſto. Timeo autē ne ſicut ſerpens ſeduxit euam: ita corrumpantur ſenſuſ veſtri ⁊c. Serpens diabolum ſignificat. qui non eſt ſimplex. Vnde ſequitur. Serpēs erat callidior cunctis a. in quo ſignificatur verſutia eiꝰ. Paradiſus vita beata in q̄ ſerpens nō erat: quia iam dyabolus erat. Locutio iſta tentatō occulta: ſicut acceſſit ad iudam perſuadēs vt ihesum traderet. qm̄ intrauit in cor eiꝰ ſed vir repellit. q̄ paradiſum incolit. ſꝫ ꝑ mulierem decipitur: quia ratio noſtra nō ducitur ad conſenſū niſi delectatio mota fuerit in aliqua parte anime. que debet obtemperare rationi vt viro rectori. nec alit quis ī peccato labit. In ſerpēte ſuggeſtio. in mlīere libido. ꝯſenſus rōis in viro. Si cupiditas mota eſt: perſuaſum eſt mulieri. Si ratio cōſentit ſuadenti libidini: a beata vita tanqꝫ a paradiſo expellitur homo. ⁊ imputat peccatum. etiā ſi nō ſequat factū. qꝛ in conſenſu rea tenetur conſcientia.

† ſ verbū caro factū eſt. ſ formā ſerui accipiens. ſ exiui a patre ⁊ veni in mundum.
;† ſ ſinagoge obſeruantiā: que eſt mater chriſti ſecundū carnem.
† relinquet homo patrē ⁊ ;† matrē ⁊
† ſ id eſt eccleſie. ;† ſ chriſtus ⁊ eccleſia.
adherebit † vxori ſue: ⁊ erūt ;† duo
ſ quia vnū corpus chriſtus et eccleſia.
in carne † vna. Erat autē vterqꝫ
ſ velamine duplicitatis.
nudus adam ſcilicet ⁊ vxor eius
† ſ quia nullū motū carnis ſentiebant. ſ quia ſine macula ⁊ ruga
nec † erubeſcebāt.

C. III.

ſ Aliꝰ. dyabolus vel hereticus error.

S Ed et ſerpēs
† ſ quia plenus demonio ſ quia filii tenebrarū ſapientiores ſunt filiis lucis in generatione ſua.
ſ hiero. in hebreo habetur arom qđ theodocio et aquila. nequā. vel verſipellem interpretati ſunt.
erat † callidior cunctis animantibus terre que fecerat dominus
† ſ ñ xp̄m ſꝫ xp̄anū fallit diabolus vel hereticus
deus. Qui dixit † ad mulierem:

C. III.

Sed et ſerpens erat callidior ⁊c. Aug. Alij prudentiſſimus: trāſlatiue dictum. Quidam codices habent ſapientiſſimus. nō ꝓprie: ſicut in bono ſolet accipi ſapientia dei vel angeloꝝ vel anime rationalis. Sꝫ ſicut apes vel formicas dicimus ſapientes: ꝓpter opa ſapientiam imitantia. q̄uis ſerpens nō rationali anima: ſed ſpiritu dyabolico poſſit ſapiētiſſimus dici. qꝛ mali angeli ſuperbia deiecti. natura ſunt excellentiores omnibus beſtijs: ꝓpter eminentiam rationis. Nō ergo mirum. ſi dyabolꝰ ſpiritu ſuo implens ſerpentem. ſicut vates implebat: ſapientiſſimum reddiderat omniū beſtiarum. ſecundū animam viuam ⁊ irrationalem viuentium. Ita tamen ſapientia dicitur in malo. ſicut aſtutia in bono: cū latine ſapiētes ꝓprie in bono accipiantur. aſtuti vero male cordati. nec putandū eſt ꝙ dyabolus ſerpentem per quē tentaret eligeret: ſed cū decipere cuperet. nō potuit: niſi per qđ animal poſſe permiſſus eſt. Nocendi eñ voluntas ineſt cuiqꝫ a ſe: ſed poteſtas a deo.

Strabus. Sed ⁊ ſerpens ⁊c. Sic dyabolus loquebatur ꝑ ſerpentē ignorantem. ſicut per energuminos vel fanaticos. quoſcūqꝫ eñ arripit: intellectum ⁊ rationem tollit. Spiritus vero bonus quoſcunqꝫ gratia repleuerit: vidētes ⁊ intelligētes facit. vñ ſpiritꝰ prophetaꝝ ſubiectꝰ eſt ꝓphetis.

Qui dixit ad mulierem ⁊c. Aug. Inexcuſabilis eſt p̄uaricatio mulieris. qꝛ memor erat p̄cepti dei. Obliuio tamē vnius p̄cepti ⁊ tam neceſſarij culpa eſſet negligentie damnabilis. Inde aūt maior trāſgreſſio quia memor p̄cepti erat. ⁊ deus in illo tanqꝫ p̄ſens contemnitur.

Talem inquiunt faceret hominem. qui nollet omnino peccare. Cōcedimus meliorē naturā eſſe q̄ om̄ino peccare nollet. Concedāt nō eſſe malā que talis facta eſt: que poſſet nō peccare. ſi vellet. ⁊ iuſte punitā: q̄ volūtate nō neceſſitate peccauit. Cū ergo hec bona ſit. illa melior: cur nō vtrāqꝫ fecerat. ut vberius laudaret de vtraqꝫ? Illa eñ in ſanctis angelis: hec de ſanctis hominibus eſt.

¶ Quis aũt ſanus dicat: melius nõ crearet quẽ preſciebat ex alteri⁹ iniq̃tate corrigi· q̃ȝ quẽ preſciebat pro ſua iniquitate damnari: hoc eſt dicere: Melius eſt nõ eſſe qui alterius malo miſericorditer bene vtendo coronet: q̃ȝ eſſe malũ· qui pro ſuo malo iuſte puniat.

¶ Aug· Sic aũt mouent quidam ꝙ deus adam tentari permiſerit: quaſi non videant om̃es dyaboli inſidijs quotidie tentari. qd deus permittit: forte· q: probatur ⁊ exercetur virtus. ⁊ eſt glorioſius non conſenſiſſe: q̃ȝ tentari nõ potuiſſe. cum etiã conſentiẽtes preſtant exemplũ iuſtis cupiditatem deuitandi· ⁊ tumorem ſupbiendi. fruſtra ergo dicitur Nõ crearet de⁹ quos preſciebat malos futuros. Sciebat em̃ bonis profuturos ⁊ iuſte pro mala voluntate puniendos.

¶ Alc· Quaſi cur fugitis ſcientiam latentem. Noua exquirite maliq; boniq; ſcientiã penetra te. vnde Aque furtiue dulciores ſunt.

Cur precepit vobis deus· vt non comederetiſ de omi ligno paradiſi? Cui reſpondit mulier· de fructu lignorum que ſunt in paradiſo veſcimur: de fructu vero q̃ ẽ i medio paradiſi· precepit nobis ne comederemus· ⁊ ne tangerem⁹ illd: ne

¶ Dicit aliquis. Si deus vellet: ⁊ iſti boni eſſent. Sȝ meli⁹ voluit· vt qd vellent: eſſent. Sȝ boni ñ infructuoſe. mali aũt impune nõ eſſent: ⁊ eo ipſo vtiles eſſent. Sȝ ꝓſciebat ꝙ eoꝝ futura eſſet mala volũtas. ꝓſciebat ſane: q: ⁊ falli nõ pt eiuſ ꝓſcientia: nõ ideo ipſi⁹· ẽ illoꝝ eſt Cur ergo creauit q̃s tales futuros eẽ ꝓſciebat? Quia ꝓuidit quid boni de malis eoꝝ eſſet facturus. Sic em̃ fecit eos vt relinqueret eis vnde aliquid facerent. ⁊ ſi culpabiliter aliquid facerent: illũ de ſe laudabiliter operantem inuenirent. A ſe habent voluntatem malaȝ· ab illo naturam bonam· ⁊ iuſtam penam: ⁊ ſibi debitum locum. Alij exercitationis adminiculũ: ⁊ timoris exemplũ.

¶ Poſſet inquiũt voluntatem eoꝝ vertere in bonum: q: om̃ipotens: poſſet. cur non fecit? quia noluit. cur noluit? ipſe nouit. Non debemuſ plus ſapere q̃ȝ oportet. puto aũt nõ parui boni eſſe rationalem creaturã: que malorum comparatione cauet malum. qd genus bone creature nõ eſſet· ſi deus omnes voluntates in bonũ verteret: ⁊ nulli iniquitati penam infligeret· et eſſet ſolũ genus· qd nulla peccati ⁊ ſupplicij compatione ꝓficeret. prouidet bonos· ⁊ malos futuros: ⁊ creat. ſe ipſum ad fruendũ preſtans bonis: multa etiã largiens malis.

¶ Cur precepit ⁊c. Strab⁹ Ideo callidus hoſtis: interrogat hoc· ⁊ mandatũ dei memorat: ne cũ peccauerit· excuſationẽ habeat quaſi oblita.

¶ Grego· In moꝝ· li· xxiiij· Cur precepit ⁊c. Idem quotidie agit hoſtis humani generis. verba dei de cordibus hominũ molit euellere· ⁊ minas leuiare: ⁊ ad credendũ qd falſo promittit· inuitat. Inuitat em̃ ad tempalia vt leuiet ꝙ deus minet eterna ſupplicia. Spondens ſiquidem gloriã preſẽtis vite· dicit: guſtate ⁊ eritis ſicut dij. ⁊ tempalem concupiſcentiã tangite ⁊ in hoc mundo ſublimes apparete. ⁊ cũ timorẽ diuine ſentẽtie conat amouere· qdammodo dicit: Cur precepit vo· de·

¶ Aug· Querit. Cur deus hominem tentari permiſerit: quẽ decipiendũ eſſe preſcierit? Sed non eſſet laudabile homini ſi bene viuere poſſet: q: nemo male viuere ſuaderet. cũ in natura poſſe: ⁊ in poteſtate haberet velle nõ conſentire· deo iuuante. Recte ergo tentari fuit ꝑmiſſus· qui factur⁹ erat propria voluntate aliquid per culpam· ⁊ ordinandus dei equitate per penam: vt oſtenderet anime ſupbe ad eruditionẽ futuroꝝ· q̃ȝ recte vteretur animaꝝ malis voluntatib⁹: cũ ille bonis naturis peruerſe vterent.

¶ Quidam alienare conant naturã dyaboli a creatura dei· ⁊ alteꝝ dare ei principiũ contra deũ· qui nõ intelligũt omne qd eſt bonuȝ eſſe: ⁊ ab alio eſſe non poſſe. malam voluntatem inordinate moueri bona inferiora ſuperiorib⁹ ꝓponendo. qua poteſtate rationalis creature ſpiritus delectat⁹ tumuit· ⁊ cecidit: ⁊ inuidia tabeſcit. In quo tñ bonum eſt ꝙ viuit ⁊ viuificat corpus: ſiue aereum· vt dyaboli: ſiue terrenũ· vt hominis.

¶ Aug· Nec putandũ ꝙ homo deijceretur. niſi preceſſiſſet in eo quedaȝ elatio comprimenda. ut ꝑ humilitatẽ peccati ſciret ꝙ falſo de ſe preſumpſerit. ⁊ ꝙ nõ bene ſe habet natura: ſi a faciente receſſerit. Cõmendatur enim quale bonũ deus ſit: quãdo nulli bene eſt ab ipſo recedere.

¶ Hec queſtio de beata vita· vtrum habuit eã: cũ incertum ſit an ſit permanſura: an ſuccedat miſeria: poteſt de primo homĩe fieri· Si em̃ peccati ⁊ pene preſcius erat: beatus eſſe nõ poterat. ergo in paradiſo beat⁹ nõ erat Si em̃ preſcius nõ erat: per hanc ignorantiã eiuſdem beatitudinis incert⁹ quomodo vere beatus? Si falſa ſpe certus: Quomodo nõ ſtult⁹? Sȝ hominis in animali corpore conſtituti cui obedienti dandũ erat conſortium angeloꝝ· ⁊ mutatio corporis ex animali in ſpirituale: poſſumus quodãmodo intelligere beatam vitam: etiã ſi non erat preſcius futuri peccati· ſic nec illi de quib⁹ dicit: vos qui ſpirituales eſtis: inſtruite hmõi in ſpiritu lenitatis ⁊c· beati erant· q: ſpirituales erant· non corpore: ſed iuſticia. quanto magis aũt beatus erat homo ante peccatuȝ· q̃uis incertus ſui caſus? Qui gaudebat de premio future mutationis: ſic vt nulla eſſet tribulatio: cui patientia militaret. Quãuis em̃ non vana ꝓſumptione de incerto cert⁹· velut ſtultus: ſed ſpe nõ infidelis· beatus eſſe poterat: minuſ q̃ȝ in vita ſanctorum angelorum.

¶ Non fruſtra putari poteſt ab initio tempis dyabolum cecidiſſe· nec cũ ſanctis angelis pacatum aliquãdo vixiſſe ⁊ beatum: ſed mox apoſtataſſe Vnde Ille homicida erat ab initio. In veritate nõ ſtetit. vt intelligam⁹ q: in veritate non ſtetit ex quo creatus eſt qui ſtaret: ſi voluiſſet Quomodo em̃ beatus inter angelos fuit: qui futuri peccati atq; ſupplicij preſciuſ nõ fuit? Querit autẽ cur non fuerit? Neq; em̃ ſancti angeli beatitudĩs ſue eterne ſũt inſcij· neq; eterne vite ſũt incerti. Forte de⁹ dyabolo reuelare noluit· quid factur⁹ vel paſſur⁹ eſſet. ceteris vero reuelare voluit· q: in veritate mãſuri. Sȝ hic nõ eq̃liter beat⁹· imo nõ plene beat⁹. q: plene beati ꝺ beatitudine certi. Sȝ q̃liter diſcernebat a ceteris· vt de⁹ ei que ad ipſum pertinerent non reuelaret: cum non prius vltor: q̃ȝ peccator? Non em̃ damnat innocentes· an de alio genere angelorum ſint· quib⁹ nõ dedit deus preſcientiã de ſe ipſis? Quomodo aũt beati eſſe poſſint· quib⁹ eſt incerta ſua beatitudo? Quidã em̃ ſenſerunt nõ fuiſſe dyabolũ in illa ſublimi natura angelorum· que ſupercęleſtiſ eſt: ſed eoꝝ qui inferius in mũdo facti ſunt· per officia diſtributi. tales em̃ fortaſſe poſſet aliquid illicitũ delectare: quã delectationẽ ſi peccare noluiſſent· libero arbitrio cohiberent. Sicut homo· maxime primus: qui peccati penam· nondũ habebat in menbris·

¶ Hic aũt querendũ eſt· vtꝝ ab initio ſua poteſtate delectatus diſceſſerit ab illa ſocietate ⁊ charitate bonoꝝ angeloꝝ: an in ſancto cetu fuerit: aliquãdo angeloꝝ iuſtus ⁊ beatus? Dicit em̃ ideo cecidiſſe· q: inuidit homini facto ad imaginem dei: ſed inuidia ſequit ſuperbiã. Inuidendi em̃ cauſa eſt ſuperbia: que eſt amor proprie excellentie. Inuidia vero odiũ felicitatis aliene· Qui em̃ amat excellentiã· vel parib⁹ inuidet· qui equant. vel ſuperiorib⁹: quib⁹ nõ equat. vel inferiorib⁹: ne coequentur. Quando autẽ dyabolũ ſupbia deiecerit: vt naturã ſibi bonam praua voluntate peruerteret: ſcriptura nõ dicit. ſed ex hac homini inuidiſſe ratio oſtendit.

¶ Dicere aũt de angelis ꝙ in ſuo genere beati eſſe poſſunt damnatõnis vel ſalutis incerti· quib⁹ nec ſpes eſſet· ꝙ aliquando in ipſa mutatione in melius certi futuri eſſent: nimia ꝓſumptio eſt. niſi forte dicatur· ita creatos mundanis miniſterijs diſtributos: ut pro recte geſtis accipiant vitã beatã de qua poſſent eſſe certiſſimi: ⁊ eius ſpe dici beati. de quibus ſi dyabolus cecidit: ſimile eſt ei ꝙ cadunt homines a iuſticia fidei ſupbia ſimili. Sed aſſerant duo genera angeloꝝ qui poſſunt: vnũ ſupceleſtiũ: in quo nunq̃ȝ fuit qui cecidit. Alteꝝ mundanoꝝ: in quo fuit. Michi aũt vnde aſſerant: non occurrit.

¶ Aug· Sed nõ fruſtra putandũ eſt ab ipſo creature exordio· i· ab initio tpis vel ꝯditionis ſue cecidiſſe· ⁊ nunq̃ȝ in veritate ſtetiſſe. vnde quidam in hanc maliciã libero arbitrio non eſſe flexum: ſed in hac q̃uis a deo putant eſſe creatum. ſecundũ illud· hoc eſt initiũ figmenti dei qd fecit deus: vt illudatur ei ab angelis eius. ⁊ alibi· Draco iſte quem formaſti ad il· ei· tanq̃ȝ primo factus ſit malus· inuidus· ⁊ dyabolus· nõ voluntate deprauatus. Sed fecit deus om̃ia bona valde. q̃uis nõ indocte conent oſtendere: non tñ prima conditione· ſed etiã nunc: deprauatis tot voluntatib⁹ ⁊ auerſis eque omnia creata in ſumma bona valde eſſe: non ꝙ mali ſint boni: ſed nõ efficiunt malicia· vt ſub dei imperio ordo vniuerſitatis in aliquo rumpatur. cum etiã malis voluntatib⁹ ſint certi limites poteſtatum· ⁊ pondera meritoꝝ. Sed q: iniuſtũ eſt· vt nullo merito hoc in aliquo deus damnet· qd creauit. nõ naturã· ſed voluntatẽ malam puniendã eſſe credẽdum eſt. nec eius naturam ſignificatam cũ dicit: hoc eſt initiũ figmẽti dei ⁊c. Sed corpus aerium qd tali voluntati aptauit. vel ipſam ordinationẽ in qua eũ etiã inuitum fecit vtilem bonis· vel ꝙ preſciens malum voluntate futuꝝ: fecit tñ eum preuidens· quãta de illo ſua bonitate eſſet facturus. Initiũ aũt figmenti dicitur· nõ ꝙ primitus conditus· vel in principio malus conditus: ſed cum ſciret eũ voluntate malum futurum· vt bonis noceret: creauit eum· vt de illo bonis prodeſſet. Sic em̃ luditur· cũ ſanctis proficit temptatio eius. Initiũ ad illudenduȝ: quia ⁊ mali homines· quos deus futuros preſciuit vel preuidit· creauit tamẽ ad ſanctoꝝ vtilitatem. Similiter luditur cum preſtatur ſanctis eoꝝ cõparatione cautela· ⁊ ſub deo humilitas· et exercitatio ad tolerandos malos. ⁊ probatio ad diligendos

inimicos. Sed ipſe initiũ: quia p̄cedit antiquitate ⁊ principatu malicie. Hoc autẽ p ſanctos angelos facit: ſicut creatas naturas ammĩſtrat: ſubdens eis angelos malos: vt nõ quantũ nitunt᷑: ſed quantũ ſinuntur poſſint ſicut et homines malos. Quod ergo putat᷑ dyabol⁹ nunq̄ꝫ in veritate ſtetiſſe· nunq̄ꝫ beatã vitam duxiſſe· ſed ab initio cecidiſſe: nõ ſic accipiẽdum eſt· vt malus a bono deo creatus putetur. quia ab initio nõ cecidiſſe diceretur· Non eñ cecidit ſi talis factus eſt· ſed factus ſtatim a veritate ſe auertit: ꝓpria poteſtate delectatus. Beate ergo vite dulcedinez nõ guſtauit: quoniaꝫ nõ acceptã faſtidiuit ſed nolendo accipere amiſit. Qui ergo caſus p̄ſcius eſſe non potuit: q꞉ ſapientia pietatis fructus ẽ. Continuo aũt cecidit· non ab eo qđ accepit· ſed quod accipet: ſi ſubdi voluiſſet. Qđ autem eſaias ait. Quomodo cecidiſti lucifer qui mane orie· ⁊c· et ezech· Tu ſignaculũ ſimilitudĩs ⁊c. Quedam in eum· plura in corpus eius ꝯueniũt.

forte moriamur. Dixit autem ſer
† ʃ immortalitatẽ ꝓmittũt heretici.
pens ad mulierez: † Nequaq̄ꝫ mo
† ʃ heretici diuinitatis meritũ ꝓmittẽt: et ſcientie ꝓmiſſione decipiũt: et ſimplices reprehẽdũt.
riemini. † Scit eñ deus ꝙ in quo
† ʃ oculos cordis vult claudere vt carnales aperiat.
cunq̄ꝫ die comederitis ex eo †: ape
† ʃ promiſſione altitudinis et ſcientie decipit ſimplices.
rientur oculi veſtri: † et eritis ſicut
† ʃ circũſpiciẽs ſi quid in eo nociuũ videret.
dii: ſcientes bonuꝫ et maluꝫ. † Ui
† ʃ decipit᷑ mulier· i· carnalitas nrã verbis ſerpentis· et p illam adam· id eſt· ſpiritus·
dit igitur mulier † ꝙ bonum eſſet li
gnum ad veſcendum et pulcrum
oculis. aſpectuq̄ꝫ delectabile. et
† ʃ mulier. ʃ carnales facilius ſeducuntur.
† tulit de fructu ei⁹: et comedit. de

Gre. Primũ parentẽ dyabolus trib⁹ modis temptauit: gula· vana gloria· auaricia· et ſupauit gula. Cibum vetitum comedẽdum ſuaſit· Vana gloria cum dixit: eritis ſicut dij. Auaricia cũ addidit: ſcientes bonũ ⁊ malũ. Auaricia eñ etiã altitudinis eſt· cũ ſupra modũ ſublimitas ambit᷑. vnde nõ rapinã· ar· eſt eſſe ſe equalem deo· Sed eiſdẽ modis a ſecũdo victus eſt homine quib⁹ primũ ſe viciſſe gloriabatur. Reliqua vide infra. Serpens decepit me.

Grego· Trib⁹ modis culpa ꝑpetrat᷑: ſuggeſtione· delectatõe· ⁊ conſenſu· primo p hoſtẽ. ſecundo p carnẽ. tercio p ſpũm. hoſtis eñ praua ſuggerit. caro ſubijcit ſe delectatõni: tandẽ ſpiritus delectatõni conſentit. vnde et ſerpens praua ſuggeſſit. Eua quaſi caro delectatõi ſe ſubdidit. Adã vero velut ſpiritus ſuggeſtione et delectatõne ſupatus: aſſenſit. ſuggeſtione ergo peccatũ agnoſcimus· delectatõne vincimur: cõſenſu ligamur.

Eritis ſicut dii ⁊c. Strabus. Artificiali dolo verba cõponit: vt ſi p inobedientie cõtemptũ ſubuertere nequiuerit: ſaltẽ in hoc ꝙ fidẽ corrupit: et ad ydolatriã ſuaſerit: victorẽ ſe glorie᷑. Si aũt p inobedientie cõtemptũ ſeduxerit in vtroq̄ꝫ victor exiſtat.

Miſtice. Interrogata mulier reſpondit quid p̄ceptũ ſit. At ille non morte· m· Scit eñ· d· ⁊c. Patet his verbis p ſupbiam pſuaſum eſſe peccatũ: quia dictũ eſt. eritis ſicut dij. Scit eñ d· ⁊c· vbi notat᷑ tantũ pſuaſũ eſſe· vt ſub deo nollent eſſe: ſed in ꝓpria poteſtate· ne eius legem obtemperando ſeruarent· qui inuideret ne ſe ipſi regerent· nõ indigentes interno lumine eius· ſed vtentes ꝓpria ꝓuidentia· quaſi oculis ſuis ad videndũ bonũ ⁊ malũ: quod ille ꝓhibuiſſet. ſic pſuaſum eſt: vt poteſtatẽ ſuam nimis amarent. et quia pares deo eſſe voluerunt: medietate ſua· qua deo ſubiecti corpa habebant ſubiecta· tanq̄ꝫ fructu arboris cõſtitute in medio paradiſi male vtentes· amiſerunt quod accepant. quia vſurpauerũt quod nõ accepant· i· vt per ſuã poteſtatẽ deo nõ regente beati eſſent. Nullo eñ regente p ſuã poteſtatẽ ſolus deus beatus eſt.

Vidit igitur ⁊c. Iſi. Quomõ videbant· ſi clauſi erant oculi. Sed dictũ eſt· vt intelligam⁹ eos oculos aptos fuiſſe poſtq̄ꝫ de fructu comederunt· quib⁹ ſe nudos videbant: ⁊ diſplicebãt· i· oculos aſtutie· quib⁹ ſimplicitas diſplicet. Cũ quis eñ ceciderit ab intima luce veritatis· nichil eſt vnde ſupbia placere velit: niſi fraudulentis ſimulatõibus. hinc eñ ypocriſis naſcit᷑: in q̄ multũ vident᷑ cordati· qui decipe potuerũt: quẽ voluerĩt.

Gre. Uidit igitur mulier ⁊c. Ne in lubrica cogitatõe verſemur nõ debemus intueri· quod nõ licet cõcupiſci. vt eñ mũda mens in cogitatione ſeruet᷑: a laſciuia voluptatis ſue ſeruandi ſunt· et reprimẽdi oculi· q̄ſi quidã raptores ad culpam. Nõ eua lignũ tetigiſſet: niſi pri⁹ incaute reſpexiſſet. penſandũ ergo: quantũ ab illicitis viſum debeamus reſtringere· qui mortaliter viuim⁹. ſed etiã mater viuentiũ p oculos ad mortẽ venit. hinc ſub iudee voce (q̄ exteriora videndo cõcupiſcens bona interiora pdiderat) ꝓpheta dicit: oculus me⁹ dep̄datus eſt animã meã. Concupiſcens eñ viſibilia: inuiſibiles virtutes amiſit· et p oculũ corporis ptulit predaꝫ cordis. Ad cuſtodiendã ergo cordis mundiciã: exterioꝝ quoq̄ꝫ ſenſuũ diſciplina ſeruanda eſt.

† ʃ quia p delectationes carnalis cõcupiſcentie ratio ſeducitur.
ditq̄ꝫ viro ſuo † qui comedit: et ap
ʃ pucrſi. q꞉ ſimplicitas pudenda videbat᷑ ʃ ad cõcupiſcentiã et cognitõꝫ beſtialis motus.
ti ſunt oculi amborum. † Cumq̄ꝫ
† ʃ ſentiẽtes beſtialẽ motũ † ʃ grã dei.
ʃ faciendo. ʃ fingendo.
† ʃ heretici fidei ſimplicitate ſe eſſe nudos.
† cognouiſſent ſe eſſe † nudos ꝯſu
† ʃ opimenta mendacij que pruritũ carnis et libidinis ardorem ſignificant·
erunt † folia ficus: et fecerunt ſibi
† ʃ ſuccinctoria vel bracas. ʃ quibus ſe ſuccĩgere· i· defendere querũt † ʃ p predicatores.
† perizomata. Et cum † audiſſent
† ʃ quia in eius precepto nõ ſteterũt. † ʃ nõ ſtantis vel ĩhabitãtis ʃ p ſubiectã creaturam.
† vocẽ domini dei † deambulantiſ
† ʃ eccĩa † ʃ frigeſcente charitate: et luce declinante et appropinquãtibus tenebris eorũ.
† in paradiſo † ad aurã poſt meridieꝫ

Iſi. Miſt· Deditq̄ꝫ viro ſuo qui comed᷑· ⁊ a· ſunt oc· ã· ⁊c· de quib⁹ dictũ eſt· Tunc viderũt ꝙ nudi eſſent· oculis ſcilicet pucrſis· quibus nuditas ſcꝫ ſimplicitaſ erubeſcẽda videbat᷑. vt ergo nõ eẽnt ſimplices· fecerĩt ſibi ſuccinctoria· pudenda tegenteſ· i· ſimplicitatẽ occultantes de q̄ erubeſcebat aſtuta ſuperbia· folia fici: pruritum ſignificant· quã patit᷑ anim⁹ cupiditate et delectatõne mentiendi. vnde falſi dñr qui iocari amãt: quia in iocis p̄ſidet ſimulatio. Cũ ergo deambularet dominus in paradiſo· i· cuꝫ ad eos iudicandos veniret: ante penã deambulabat· i· mouebat᷑ in eis dei p̄ſentia: q̄a ſtabiles in p̄cepto nõ erant. Ad auraꝫ poſt meridiẽ. vel ſecundũ alios ad veſperã· cuꝫ ſcilicet ſol eis occideret: ⁊ lux interior veritatis· Audierunt vocem eius ⁊ abſconde-ſe. Ille ſe abſcondit a conſpectu domini: qui ipſum deſerit. et quod ſuum eſt amare incipit. iam habebãt opimenta mendacij. Qui aũt loquit᷑ mendaciũ: de ſuo loquit᷑. Ideo ad arborẽ dicitur abſcondere ſe: que ẽ in medio paradiſi· i· ad ſe· qui infra deum et ſupra corpa ordinati erant. Ad ſe ergo ſe abſconderũt: vt turbarent᷑ miſeris erroꝛib⁹ · relicto lumine veritatꝭ quod nõ erant ipſi. Particeps eñ poteſt eſſe hũana anima: ſed ipſa veritas deus incõmutabilis eſt ſup illã· ab ea quiſquis auerſus· ⁊ ad ſe ꝯuerſus eſt· nec de rectore deo ⁊ illuſtratore· ſed de ſuis morib⁹ quaſi liber exultat: tenebrat᷑ mẽdacio. Qui eñ loquit᷑ mendaciũ de ſuo loquit᷑ et turbat᷑. ſcđm illud. Ad meipſm turbata eſt anima mea.

Augu· Qui comede. et a. ſunt o. e. ⁊c. Ad cõcupiſcendũ· ſ· inuicem ad peccati penã morte ſcꝫ carnis cõceptã. vt eſſet corpus nõ tantum animale· ſed et mortis: in quo lex mẽbroꝝ repugnat legi mentis. Nõ eñ ceci erant facti· aut ꝓhibitos fructus palpantes decerpſerant: ſed ſicut in fractione panis apti ſunt oculi diſcipuloꝝ· et cognouerũt quẽ cognoſcere nõ valebant: ſic apti ſunt oculi eoꝝ ad quod ante nõ patebant. q꞉ anima rationalis beſtialẽ motũ in carne ſua erubuit· et pudorẽ habuit· nõ ſoluꝫ quia ſentiebat qđ ante nõ ſenſerat: ſed etiã quia motus ille pudendus de tranſgreſſione veniebat. Ibi eñ ſenſit: vbi gratia neſciebatur. cũ in nuditate nichil indecẽs patiebat᷑. Ibi completũ eſt dñe in volũtate t· p̄· deco meo virtutẽ. Auertiſti faciẽ tuã a me· et factus ſum cõturbatus. p hac conturbatõe ad ficus vel ficulnee folia cõcurrerũt · et ſibi ſuccinctoria ꝯſuerĩt et qui glorioſa reliquerãt: pudenda texerunt. Nec puto eos in folijs putaſſe aliq̇d quo congrueret tegi mẽbra prurientia. Sꝫ occulto inſtinctu ad hoc cõturbatione impulſi ſunt: vt talis pene ſignificatio a neſcientib⁹ fieret: que cõuinceret peccatorẽ facto: et doceret ſcripto lectorẽ.

Conſuerunt fo. fi. Alcui. Quia gloriã ſimplicis caſtitatis amiſerũt: ad duplicẽ libidinis pruritũ confugerunt. vnde. Cũ eſſes ſub ficu vidi te: et deſcendi (ſubaudis) liberare te.

Aug· Et cũ audiſſent ⁊c. Ea eñ hora tales cõueniebat viſitari: quia defecerant a luce veritatis. fortaſſis eñ intrinſecus vel effabilib⁹ vel ineffabilib⁹ modis deus illis antea loquebat᷑· ſicut angelis· ĩmutabili veritate illuſtrans mentes eoꝝ· vbi eſt intellectus· noſſe ſil᷑ quecũq̄ꝫ per tempora nõ fiunt ſimul. forte inq̄ꝫ ſic eis loquebat᷑· ⁊ ſi nõ tanta pticipatõne diuine ſapientie· quãta capiunt angeli: p humano tamẽ modulo minus. ſꝫ ĩ ipſo genere locutõis· fortaſſis etiã illo qui fit p creaturã. ſiue in extaſi ſpũs corporalib⁹ imaginib⁹. ſiue ipſis ſenſibus corporis aliqua ſpecie p̄ſentata ad videndũ vel ad audinedũ. ſicut ſolet in angelis fieri: ⁊ in nube audiri. Nũc tamen quod dei deambulantis vocẽ audierunt: nõ niſi per creaturã factũ eſt: ne ſubſtantia inuiſibilis et vbiq̄ꝫ tota· que eſt patris et

filij et ſpiritusſancti corporalib; ſenſibus locali et temporali motu appa-ruiſſe credatur.

¶ Aug. Abſcondit ſe. &c. Cũ deus auertit intrinſecus faciẽ. et homo turbat᷑: fiunt ſimilia amentię. nimio timore ac pudore occulto quoq; inſtinctu nõ quieſcente: vt neſcientes facerent. que aliquid poſteris ſignificarẽt: ꝓpter quos hec ſcripta ſunt.

¶ Ad aurã poſt meridiẽ. Unde hora nona xp̃us ſpũm emiſit. qui ſexta hora fuit crucifixus: vt eadẽ hora reſtitueret᷑ homo. q̃ de paradiſo eſt eiectus.

¶ In medio paradiſi. abſcondit ſe qui auerſus a ꝑcepto creatoris. erroris ſui & arbitrij voluntate viuit.

¶ Aug. Uocauit q; d. d. adam. Increpando. ſ. nõ ignorando. & hoc ad ſignificatõem ꝑtinet. ꝙ ſicut viro ꝑceptum eſt datum: ꝑ quẽ veniret ad mulierẽ. ita vir interrogat᷑ prior. ꝑceptum eñ a dño ꝑ virũ vſq; ad feminam: peccatũ autẽ a dyabolo per feminã vſq; ad virũ. et hec ſignificationibus plena ſũt non id agentibus in quib; facta ſunt. ſed de his id agente ſapientia dei. nunc autem non ſignificata referimus: ſed geſta defendimus.

† ſ auertẽs ſe a veritate. ⁞ ſ ratio. ⁞ ſ concupiſcentia.

†abſcondit ſe ⁞adam & ⁞ vxor eius

† ſ deũ. ſ. deſerentes: & qđ ſuũ eſt amantes.
⁞ ſ relicta medietate in qua facti erant.

†a facie dñi dei in ⁞medio ligni paradiſi.

ſ vt redeat ꝑ penitẽtiã. vocat. q; nõ vult mortem peccatoris.

Uocauitq; dominus deus adã & dixit ei: adã vbi es? qui ait

ſ verba increpantis & ad confeſſionẽ cogentis & non ignorantis. ſ quaſi in quãta miſeria.

Uocẽ tuã audiui in paradiſo. & timui. eo ꝙ nudus eſſem: & abſcõdi me. Cui dixit deus: †Quis enim indicauit tibi ꝙ nudus eſſes. niſi ꝙ ex ligno de quo tibi preceperam ne comederes. comediſti? Dixitq; adam: Mulier quã dediſti michi ſociam. dedit michi de ligno: & comedi. Et dixit dñs deus ad mulierem: Quare hoc feciſti? Que reſpondit: Serpẽs decepit

ſ ſtulte quaſi diſpliceret nudus qui talis fuerat factus. ſ non abſconditur vt eius ſcelera dominus nõ videret. ſed vt ſe indignum eius aſpectu oſtendat. Artabantur enim duplici verecundia q; nunc primũ obſcenũ motũ in menbris ſentiebant. & q; propter tranſgreſſionẽ hoc contigiſſe ſentiebãt

† ſ. i. quis te ad hanc informitatem adduxit. niſi ꝙ preceptũ meum non obſeruaſti.

ſ non humiliter ꝯfitens. ſed ſuperbe ſe excuſãs & in auctorẽ mulieris culpam retorquens.

ſ ſimiliter ſuperbe ſe excuſat. & in ꝯditorem ſerpentis iactat culpam.

Uocẽ tuã a. &c. Aug. Hiſto. Probabile eſt ꝑ congruã creaturã ſolere humanã formã hominib; primis apparere. quos tñ nõ ꝑmiſit aduertere nuditatẽ in ſupna ſuſtollens. niſi poſt peccatũ. cuz pudendã in mẽbris motũ penali lege ſenſiſſent. Sic ergo affecti ſunt. vt ſoleat homines ſub oculis hominũ: quod erat pena peccati: eũ. ſ. velle latere: quem nihil latere poteſt. et carnẽ occultare: cũ corda inſpiciat. Sed volentes eſſe ſicut dij euanuerũt in cogitatõnibus ſuis: et obſcuratũ eſt cor eoꝝ inſipiens. Sed deo auertente faciẽ: ſtulti facti ſunt. erubeſcebãt quidẽ erga ſeipſos: et ſuccinctoria faciebant. ſed magis ab illo etiã ſuccincti videri verebãtur: qui tanq; familiari tempamento per creaturã viſibilẽ afferebat ad videnduz velut humanos oculos. Sic eñ apparebat: vt hominib; tanq; homo loq̃retur. ſicut abrae ad quercũ mambre. hac amicicia pudorẽ onerabat poſt peccatũ: quę ante dabat fiduciã. Nec nuditatẽ audebant oſtendere talib; oculis: quę diſplicebat et ſuis. dñs ergo nolens peccatores punire niſi pena qua cogebant᷑ erubeſcere: quis inquit indicauit tibi ꝙ nudus eſſes: niſi ꝙ ex &c. Inde eñ mors concepta ex dei ſententia qui ſic minatus fuerat. fecit aduerti cõcupiſcibiliter mẽbra: vbi dicti ſunt aperti oculi: et ſecutum eſt quod puderet.

¶ Iſ. Hiſti. Uocẽ tuã &c. Reſpondet voce eius audita ſe occultaſſe: quia nudus erat. Iam ſtulte reſpondit. quaſi deo nudus diſpliceret: quẽ nudũ fecerat. Sed qđ cuiq; diſplicet: h᷑ deo diſplicere arbitrat᷑. Sublimiter vero intelligenduz eſt quod dicit᷑. Quis eñ indicauit tibi &c. Nudus erat a ſimulatõne. ſed veſtitus diuina luce. vnde auerſus. et ad ſeipm conuerſus (quod ſignificat de illa arbore comediſſe) nuditatẽ ſuã vidit: et diſplicuit. quia nõ habebat aliquid ꝓprium. et more ſupbię ſe nõ accuſat ꝙ mulieri cõſenſit: ſed in eaz culpam refundit. et de aſtutia quã conceperat in deũ retorquet ꝙ peccauerat. vnde addidit: Mulier quã dediſti mi. &c. ꝓpriũ eſt peccãtib; deo tribuere velle vnde accuſant᷑. quod inde eſt. quia ſic peccauit homo vt vellet eſſe par deo. liber. ſ. vt ille ab omni dominio. Quoniã ergo in maieſtate illi par eſſe nõ potuit: in peccato eũ ſibi contendit facere parem. imo eũ vult oſtendere nocentem. ſe aũt innocentẽ. Mulier autẽ culpã refert in ſerpentem. quaſi obtempare coegiſſet. aut ipſa potuerit verba ſerpentis audire: et precepto non obedire.

¶ Grego. Uocauitq; deus adã. Quia vidit in culpa lapſum iã ſub peccato velut a veritatis oculis abſconditũ. quia tenebras erroris eius nõ approbat: quaſi vbi ſit peccator ignorat. eumq; vocat ac requirit dicens. Adam vbi es? dum vocat. ſignificat quia ad penitentiã reuocat. dum requirit inſinuat: quia peccatores iure damnatos ignorat:

Dixitq; adam. M. q. d. &c. Aug. non dicit peccaui. Superbia eniz habet confuſionis deformitatem. nõ confeſſionis humilitatem. Ad h᷑ autẽ ſcriptum eſt. & interrogatões ad hoc factę vt veraciter & vtiliter ſcriberẽtur vt ſciamus quando ſuperbi laborent hodie conantes malum in creatorẽ referre. & ſi quid boni faciũt ſibi tribuere. Mulier quã. d. m. ſ. &c. quaſi ad hoc data ſit. vt non ipſa obediret viro & ambo deo.

¶ Gre. in moralib; li. iiij. Mulier q. m. d. &c. Quattuor modis peccatũ ꝑpetratur in corde. quattuor cõſũmatur in opere. In corde ſuggeſtione delectatione. conſenſu. et defenſionis audacia. Suggeſtio fit ꝑ aduerſariũ. Delectatio fit per carnẽ. Conſenſus ꝑ ſpũm. Defenſiõis audacia per elationem. Culpa enim que terrere mentem debuit: extollit. Unde et ſerpens ſuaſit. Eua delectata ẽ. Adam ꝯſenſit. q̇ etiã requiſitus culpã confiteri ꝑ audaciam noluit. Sic quotidie hoſtis occultus ſuggerit Eua. i. carnalis ſenſus delectatõi ſe ſubſternit. Adam mulieri ꝑpoſitus ꝯſenſit. q; ſpũs. i. ratio a rectitudine infirmatus inclinatur. Adam requiſitus cõfiteri culpã noluit: quia ſpũs peccãdo a veritate diſiunctus. eo ipſo in ruinę ſuę audaciã nequius declinat. Adam ꝑ timorẽ ſeipm abſconſur᷒ fugerat: ſed tamẽ timens tumebat. Cũ ei ex peccato pena metuit᷑: et amiſſa dei facies nõ amatur: timor ex tumore eſt nõ ex humilitate. Supbit eñ qui peccatũ: ſi liceat impune nõ deſerit. Iiſdẽ etiã quattuor modis peccatũ cõſũmatur. in opere prius latens culpa agit᷑. Poſt etiã ſine cõfuſione apitur. Dehinc in cõſuetudinẽ ducit᷑. Ad extremũ falſę ſpei ſeductione. vel obſtinatõne miſerę deſperatõnis nutritur.

¶ Aug. Et dixit d. d. ad mulie. Nec iſta confitet᷑ peccatum. ſed refert in alterũ. in impari ſexu: pari faſtu. ex his tamẽ natus dauid dicit vſq; in finem ſeculi. Ego dixi domine miſerere mei. ſana aĩaz meã q; peccaui tibi. hoc ab iſtis dicendũ fuit: ſed nondũ peccatoꝝ cõciſę ceruices reſtabãt. Labores et dolores mortis. et cõtritio ſeculi. et gratia dei quę in tempore ſubuenit. docens afflictos nõ de ſe preſumere. Serpens decepit &c. quaſi cuiuſlibet ꝑſuaſio preualeat dei precepto.

Aug. Ser. dece. Nõ his verbis. ſ. Scit eñ deus ꝙ in quocũq; &c. crederet deũ ſe a re bona & vtili prohibuiſſe. niſi ineſſet menti eius amor ille ꝓprię poteſtatis. & de ſe ſupba preſumptio. quę per temptationẽ fuerat conuincenda aut ꝑimenda: Deniq; nõ contenta ſuaſione ſerpentis aſpexit lignum bonum eſu. & decoruz aſpectu. nec credẽs inde ſe poſſe mori. forte putauit deũ alicuius ſignificatõis cauſa h᷑ dixiſſe. Si manducaueritis. m. m. Ideo manducauit & dedit viro ſuo. fortaſſis cũ aliqua ſuaſione quã ſcriptura intelligendã reliquit. Uel fortaſſe nõ fuit ſuaderi neceſſe cum eo cibo. non videret eam mortuã eſſe.

Augu. Notandũ ꝙ nõ diabol᷒ eſt ꝑmiſſus fẽiaz tentare niſi ꝑ ſerpentẽ nec virum niſi per feminam. Serpente eñ velut organo vſus eſt. mouens naturam eius ad exprimendos ſonos verboꝝ & ſigna. quib; ſuam mõſtraret voluntatem. In muliere vero quę rationalis erat. non eſt ipſe locutus ſed perſuaſio eius. cuius inſtinctu adiuuaret interius: qđ ꝑ ſerpentem gerebat exterius. Serpẽs ergo nec verba intelligebat: nec rationalis eſt facta. Qđ eñ verbis marſoꝝ ſerpentes trahunt᷑ de latebris. dyabolica vis eſt. qđ permittitur ad primi facti memoriam. vt ſciatur: quia ſit ei cum hoc genere familiaritas. Callidiſſimus dictus eſt ſerpens: ꝓpter aſtutiã dyaboli. Locutus eſt autem ſicut aſina balaam. Sed hoc dyabolicum: illud angelicum. Boni enim & mali angeli ſimiliter operantur: ſicut moyſes & magi pharaonis.

¶ Hic aũt querendum eſt. vtrum ab initio ſua poteſtate delectatus diſceſſerit ab illa ſocietate & charitate bonoꝝ angeloꝝ: an in ſancto cętu fuerit aliquãdo angeloꝝ iuſtus & beatus? Dicitur eñ ideo cecidiſſe. q; inuidit homini facto ad imaginem dei: ſed inuidia ſequitur ſuperbiam. Inuidendi eñ cauſa eſt ſuperbia: quę eſt amor ꝓprię excellentię. Inuidia vero

odium felicitatis aliene. Qui em̄ amat excellentiam· vel parib⁹ inuidet· q̄ equantur. vel ſupioribꝰ: quibus non equatur. vel inferioribꝰ: ne coequentur. Quādo aūt dyabolum ſuperbia deiecerit: vt naturam ſibi bonā praua voluntate peruerteret: ſcriptura non dicit. ſed ex hac homini inuidiſſe ratio oſtendit.

¶ Alc· Peccatum angeli tacitum: hominis patefactum. quia illud incurabile: hoc curatum.

¶ Strabus. Vidit igit̄ ⁊c· Aperte inexcuſabilis oſtenditur: cui licuit ſub tali deliberatione dolos inimici aduertere.

Et ait d.d. ⁊c. Tota h̄ ſententia figurata eſt. Ubi credendū tamen omnia dicta eſſe. Serpens nō interrogatur quare fecerit· q̄ non ipſe propria voluntate 7 natura fecit: ſed de illo dyabolus 7 per illum 7 in illo· qui iam pro impietate 7 ſuperbia eterno igni deſtinat⁹ fuerat. Ad ipſum ergo refertur qd̄ ſerpenti dicitur· 7 qualis humano generi futurus ſit oſtenditur.

¶ Miſtice· Et ait d·d·a·ſ· Serpēs nō interrogatus prior excipit penam: qui nec cōfiteri poteſt· nec habet q̄ ſe excuſz. Sup pectus· t· g· ⁊c· Secūdum aliā editionem. Pectore 7 ventre repes. qd̄ in colubro aduertitur: 7 ex ipſo ad inimicum inuiſibilem locutio figuratur. In pectore ſuperbiam ſignificat: in quo impetus animi dominat̄. Carnale deſiderium in ventre: qui mollior pars in corpore. 7 quia his ſerpit quos vult decipere· dictum eſt: pectore 7 ventre repes· 7· t· co· cun· d· v· t· id eſt· oīb⁹ quibus habes poteſtatem ante vltimam iudicij penam. de hac em̄ vita gaudet 7 gloriatur. Et terram· c· dupliciter intelligitur. Vel ad te pertinebunt· quos terrena cupiditate decipies. Vel tercium tentationis genus figuratur qd̄ eſt curioſitas. Qui em̄ terram manducat: pfunda 7 tenebroſa penetrat: 7 tantū temporalia atq̄ terrena. Nō ponunt̄ inimicicie inter ſerpentem 7 virū· ſed mulierem: q̄ a dyabolo nō tentamur· niſi per animalem partē· que mulieris imaginem· 7 exemplū in vno homine oſtendit. Inter ſemen dyaboli 7 mulieris inimicicie ponunt̄. Semen dyaboli· praua ſuggeſtio. Mulieris· fructus boni opis quo ſuggeſtioni reſiſtit. Ideo obſeruat plantam mulieris: vt ſi in illicita labat̄: delectatio illam capiat. Illa obſeruat caput eius: vt ipſum initium ſuggeſtionis male excludat.

Supra pe· t· g· ⁊c. Hie· Ventrē· lxx· addiderunt: ſed in hebreo habet̄ pectus tantū: vt calliditatem 7 verſutiā cogitationū ei⁹ apiret· id eſt· q̄ omnis greſſus eius nequitie eſt 7 fraudis.

¶ Gre. In mor· li· xx· Pectore 7 ventre re· Malū luxurie aut cogitatione perpetrat̄· aut ope. Hoſtis em̄ cū ab effectu operis expellit̄: ſecreta cogitationis polluere molit̄. Ventre repit: dū lubricus p menbra humana ſibi ſubdita luxuriā exercet in ope. Serpit pectore: dū polluit in cogitatiōe. Sz q̄ p cogitationē ad opa venit̄: pri⁹ pectore 7 poſt vētre deſcribit̄ repe

Inimicicias ponā inter· t· ⁊c. Grego· in mor· Caput ſerpentis cōterere· eſt initia ſuggeſtionis manu ſollicite cōſiderationis a cordis aditu extirpare. qui cū ab initio dephenditur: pcutere calcaneo molit̄. q̄ quem prima tentatōne nō pcutit: decipe in fine tendit. Si aūt cor in tentatōne corrumpit̄ ſequentis actionis medietas 7 terminus ab hoſte poſſidetur. q̄ totā ſibi arborē fruct⁹ ferre cōſpicit: quā veneni dente in radice viciauit·

¶ Hie· Ipſa ſeruabit ca· t· 7 tu ſeruabis ei⁹ calcaneū. Meli⁹ in hebreo habet̄: Ipſa conteret caput tuū: 7 tu conteres calcaneū eius. quia 7 noſtri greſſus prepediūtur a colubro: 7 dominus conteret ſathan ſub pedib⁹ ei⁹.

me· 7 comedi. Et ait dominuſ de⁹
ſ dyabolum qui occulte ſerpit: ſicut em̄ p ſerpētem loquebatur· ita in ſerpente maledicitur.
ad ſerpentem· q̄ feciſti hoc: male
dictus eris inter om̄ia animantia
† ſ ſupbiā· q̄ in pectore impetus animi dn̄at̄. ſ in quo doli· 7 inſidie.
7 beſtias terre. Supra † pect⁹ tuū
† ſ in hebreo habet aſphar· i· fauillaz vel puluerem. ſ peccatores. ſ terrena opera.
gradieriſ: 7 † terram comedes cun
ſ dum poteſtatem habes decipiendi.
ctis diebus vite tue. Inimiciciaſ
† ſ partē animalē qua tentat ſ eccleſiā ſ genuſ humanum. ᷑ ſ prauam ſuggeſtionem· 7 omnē iniquitatem ſ originale peccatum.
ponaz inter te 7 † mulierē: 7 ᷑ ſemē
† ſ fructū qui eſt chriſtus. ſ fructū boni opis. ᷑ ſ eccleſia ᷑ ſ reſurgente chriſto.
tuū 7 † ſemē illius. ᷑ Ipſa ᷑ pteret
† ſ Mō eſt mors· vnde ſup aſpidē et ba· ambu· ſ initium ſuggeſtionis ᷑ ſ vt capias eam ſ· i· ſupplantabis chriſtum vt moriatur.
† caput tuum: 7 ᷑ tu inſidiaberis
† ſ ſi i illicita labatur· vel fim cui maxie inſidatur dyabolus. ᷑ hiſto· patet. ſ que ſignificat
† calcaneo eius. ᷑ Mulieri quoq̄
illam partem anime· que gaudet carnalitate.
dixit deus: Multiplicabo erum-

Mulieri quoq̄ ⁊c. Aug· Hiſtoī· Hec figurate 7 prophetice melius intelligunt̄. Sed quia dolor 7 gemitus parturientis de corpe mortis eſt: q̄ tranſgreſſione concepta eſt. refert̄ 7 hec pena ad ꝓprietatē littere. Sz qd̄ dictum eſt: Sub viri poteſtate eris: 7 ip· d· t· Videndū eſt quomodo proprie poſſit accipi. Sic em̄ 7 ante peccatū facta eſt: vt vir ei dominaretur. 7 ad eum conuerſa ſeruiret. Sed poteſt intelligi hanc ſeruitutez potius eſſe condicionis q̄z dilectōis. vt etiā talis ſeruitus qua poſtea homines ſeruirent hominib⁹ de pena peccati orta repiatur. poſſunt igit̄ cōiuges p charitatē ſeruire inuicē. Sz mulier in virum dominari n̄ pmittit̄· qd̄ niſi caueatur: deprauabit̄ natura· 7 augebit̄ cl̄pa.

¶ Multiplicabo erumnas ⁊c. Manifeſtū eſt multiplicatos eſſe dolores mulieriſ atq̄ ſuſpiria. Sz ſacramentū magnuz eſt. Nemo em̄ a voluptate carnali abſtinet· qui nō patiat̄ in exordio dolores: donec cōſuetudo vertatur in melius. Sz cū ad hoc puenerit· natus eſt quaſi filius· i· ad bonū patus affectus p conſuetudinē bonā: ſed prius reluctatum eſt cū dolore conſuetudini male.

Sub viri potes· eris ⁊c· Hoc eſt cū illa ps anime que carnalib⁹ gaudet· malā conſuetudinē volens vicerit· difficultatē 7 dolorē paſſa· 7 bonā pepererit· cautius obtempabit viro· i· rationi· 7 libentius ſeruiet iubenti: ne in pernicioſam cōſuetudinē defluat. Sententiā vero in adam datam patet· q̄ nemo euadit. Maledicta· t· in· o· t· Hoc em̄ ipm̄ q̄ quiſq̄ in hac terra natus difficultatem patit̄ inueniende veritatis: ex corruptibili corpore habet. Corpus em̄ qd̄ corrumpit̄ aggrauat animā. hinc dolores 7 triſticie. hec profert homini terra. Spine 7 tribuli· punctiones tortuoſaꝝ queſtionū· 7 cogitatōes de prouiſione huius vite. que niſi extirpata proijciant̄· ſuffocant verbū: ne in homine faciat fructum. hec patit̄ qui colit agrum ſuum: donec in terrā de qua ſumpt⁹ eſt redeat· i· donec hanc vitam finiat.

Maledicta terra ⁊c· Aug. Hiſto· Hos eſſe labores humani generis in terra nemo ignorat· 7 q̄ nō eſſet: ſi felicitas q̄ erat in paradiſo teneret̄· indubitanter conſtat.

Stra· Terra maledicit̄ nō adā· vt cuncti ꝓpter quos h̄ ſcripta ſūt terrerent: ne ſimilia faciētes ſili pena plecterent̄· Ipe vero cayn· q̄ prime p̄uaricatōi fratricidiū addidit maledicit̄· cū dicit̄: Maledict⁹ eris ſup terrā ⁊c

Alc· Terre maledixit nō aquis· q̄ hō de fructu terre ꝯtra vetitū manducauit: nō de aq̄s bibit. 7 in aq̄s erat pctm̄ abluendū de fructu terre ꝯctum. Aīalia quoq̄ terreſtria pl⁹ maledictōis habēt: q̄z aq̄tilia. q̄ pl⁹ viuūt de maledicta· t. Jn̄ xp̄s p⁹ reſurrectōez d̄ piſce māducauit: n̄ d̄ terreſtri aīali

Gre. In mor· Maledicta· t· i· o· t· De⁹ maledicit hōi peccāti: 7 hō maledicere phibet̄. Sz maledictū duob⁹ modis d̄r: aliud pbat̄: aliud impbatur. aliud em̄ ex iudicō iuſticie: aliud ex liuore vindicte. Maledcm̄ in iudicio iuſticie eſt: maledicta· t· in· o· t· 7 qd̄ abraā d̄r: Maledicā maledicētib⁹ tibi. De eo vero qd̄ fit liuore vindicte d̄r: Nolite maledicere: 7 alibi· ma· reg· d· n· p· Viri quoq̄ ſācti maledicūt nō deſiderio vindicte: h̄ vltōe iuſticie. Int⁹ em̄ ſublime dei iudiciū aſpiciūt: 7 mala foris exurgētia q̄ maledicto debeāt feriri ꝯgnoſcūt. 7 n̄ peccāt: q̄ ab intīo dei iudicio nō diſcordant. Hinc petr⁹ ait: Pecunia· t· t· ſ· i· p· qd̄ em̄ nō ait: eſt· h̄ ſit· nō indicatiuo h̄ optatiō mō ſe dixiſſe indicauit. hinc helias Si hō dei ſū· deſcēdat ig· de· c· 7 ꝯſumat vos. quoꝝ tn̄ ſn̄iaz rōe veritatis platā exit⁹ mōſtrauit. Simō em̄ eterna dānatōe interijt: 7 duos quinq̄genarios flama ꝯbuſſit.

In laboribus ⁊c. R· Spine antea erant· ſed non vt laborē homini

nas tuas· 7 conceptus tuos. In
ſ difficultate vincende praue ꝯſuetudinis.
dolore paries filios tuos· 7 ſub
ſ rationis. ſ per conſuetudinē bonaz. ſ vt ſpiritus dominetur carni ſ victa conſuetudine praua cautius obtpabis rationi. ne ad aliquā pernicioſam conſuetudinem defluas.
viri poteſtate eris: 7 ipſe domina
bitur tui. Ade vero dixit· q̄ au-
diſti vocem vxoris tue: 7 comedi
ſti de ligno ex quo tibi preceperā
ne comederes. Maledicta terra
ſ hiero· nō ruris colendi· ſed peccato· ſicut in hebreo habetur. ᷑ ſ inueniende veritatis.
in † opere tuo. ᷑ In laboribus co-
medes ex ea cunctis diebus vite
· ſ viciorum. ſ punctiones tortuoſarū queſtionum· et cogitatōes de ꝓuiſione huius vite.
tue. Spinas 7 tribulos germina
bit tibi· 7 comedes herbas terre.
In ſudore vultus tui veſceris
ſ· i· donec finias hanc vitam.
pane tuo: donec reuertariſ i terrā

inferrent· cui poſt peccatum fuerunt ad laborem ⁊ afflictionē· ſicut ſerpentes· ⁊ queçunq; noxia ante erant innoxia. Et notandū ꝙ ade extrinſeca pena imponitur· maledicta· t· i· o· t· mulieri vero intrinſeca· cū dicitur: Multiplicabo· e· t· ⁊c. quia ſeducta· ſeduxit virum.

Puluis es ⁊c. Grego. Homo ita conditus fuit: vt manente illo· decederent tempora: nec cū temporibꝰ trāſiret. Stabat ergo in momentis decurrentibꝰ: nec ad vite terminum ꝑ dierum incrementa tendebat. quia ſemper ſtanti inherebat· vbi vetitū contigit· offenſo creatore: ire cepit cū tempore: Vn̄ terra es: ⁊ in terrā ibis. Statu ſcꝫ immortalitatis amiſſo: curſus eum mortalitatis abſorbuit. ⁊ ad mortem tranſeundo didicit: ſtando quid fuit. cuius radicis amaritudinē quaſi in virgulto tenemus: quia eiꝰ curſum naſcendo ſortimur· vt ipſo momēto quo viuimus a vita tranſeamus. dum infantia ad puericiā· puericia ad adoleſcētiam· adoleſcētia ad iuuentutem· iuuentꝰ ad ſenectutem· ſenectus tranſit ad mortē.

de qua ſumptus es· quia puluis es ⁊ in puluerē reuerteris. Et vocauit adam nomē vxoris ſue eua[ſ· i· vitā] [ſ reddidit cauſam quare vocauerit eā vitam.] [ſ animalitas conuerſa ad rationē mater eſt viuorum· i· bonorū operum.] [ſ recte factorum quibus ↄtraria ſunt peccata q̄ dicuntur mortua] eo ꝙ mater eſſet cunctorū viuētium. [ſ anteq; de paradiſo eiiceret.] Fecit quoq; dominus deꝰ [ſ quibus ſignificatur mors que poſt peccatū debebatur nature] [ſ quia mortales ex mortalibus.] ade ⁊ vxori ſue tunicas pelliceas [ſ non ſunt verba inſultantis dei· ſed alios deterrentis a ſupbia.] [ſ yronia.] [ſ quaſi nec illud qđ volebat aſſecutus eſt· ⁊ ꝑdidit qđ factus eſt.] ⁊ induit eos· ⁊ ait: Ecce adam factus eſt [ſ trinitatis mentio inculcatur.] quaſi vnus ex nobis ſciens bonum ⁊ malū. [ſ hec verba ſunt dei.] [ſ apoſiopeſis· que irato ⁊ perturbato congruit.] Nunc ergo

Et uo· n· v· ſ· e· ⁊c. Aug. Verba primi hominis hec fuerunt qm̄ hec ē mater oīm viuentiū· tanq; reddat cauſam nominis a ſe impoſiti· cur· ſ· euā vocauerit.

Miſtice. Poſt peccatum ⁊ iudicis ſententiā vocauit adam vxorē ſuā euam: qꝛ ſit mater viuorū· cum mortem ⁊ mortales fetus parere meruerit. Sed illos fetus ſcriptura attendit: quos in dolore cum peperit· ad virum conuertitur: vt ei dominetur. Sic enī eſt vita ⁊ mater viuoꝝ· vita in peccatis mors dicitur. Recte ergo pars animalis cum ꝑ rationē de verbo vite affectum recte viuendi concepit: vita appellatur· ⁊ mater viuoꝝ· i· bonoꝝ. quouis in dolore ⁊ gemitu male conſuetudini reſiſtens· bonā conſuetudinem ad recta facta pepererit. quibꝰ contraria ſunt peccata: que mortua ſolent appellari. Mors autē que debetur nature· poſt peccatum in tunicis pelliceis figuratur. tandiu aūt in paradiſo fuerunt· quouis ſub ſententia dānantis dei: donec ad tunicas pelliceas ventum eſt· huiꝰ vite· ſ· mortalitatē. Bene aūt mors quā in corpore ſentimus: in pellibꝰ exprimitur· que mortuis corporibꝰ detrahuntur.

Fecit quoq; d· d· ⁊c· Aug. Hoc quoq; ſignificatōis cauſa factū eſt· ⁊ in factis queritur· quid factum ſit: ⁊ quid ſignificet: ⁊ in dictis· quid dictum ſit: quid ue ſignificet.

Stra. Ipſi fecerūt ſibi perizomata: vt peccatū ſuum abſconderent. deꝰ vero tunicas pelliceas· quibus totum eoꝝ corpus induit. quia ⁊ in corpore et ī anima eos iuſte damnauit. Stulta vero queſtio eſt: qualiter vel quo operante pelles ab animalibꝰ deducte ſint· querere qui eñ de nichilo oīa condidit: quomodo ⁊ qualiter voluit hec fecit.

Et ait Ecce a· f· e· q· ⁊c. Aug. Hi. Propter trinitatē pluralis numerus ponitur: ſicut ⁊ ibi faciamus ho· ⁊c. Replicatur igitur in caput ſupbi ad quē venerit exitum: qđ a ſerpente eſt ſuggeſtū· eritis ſicut dij. nec ſunt verba inſultantis dei: ſed a ſupbia deterrentis alios· videntes hominem non eſſe factum qualem voluit: ſed amiſiſſe qđ factus ſit. Videte ne forte ſumat de ligno vite ⁊c. Superiora verba dei ſunt. hoc aūt factum eſt propter verba dei ſecutū· alienatus eſt a vita· nō ſolū quā cū angelis erat accepturus ſi perſtitiſſet: ſed ab illa quā in paradiſo habebat quaſi excōmunicatus a ligno vite· qđ erat ei pro ſacramēto. ſicut in eccleſia ſolent homines a ſacramentis viſibilibꝰ eccleſie diſciplina remoueri.

Aug. Mirum eſt ſi adam ſpiritualis erat mente quouis non corpore: quomodo credidit ſerpenti· dum diceret deum lignum prohibuiſſe: quia ſciebat eos ſi comederent futuros vt deos propter ſcientiam bo· ⁊ ma· tanq; hoc ſolum: creator creature inuideret. Sed nullo modo credendū eſt· ſpirituali mente preditum hoc credere potuiſſe. Unde adam non eſt ſeductꝰ ⁊c· vt per mulierem ſcilicet vir preuaricaretur· ſecundum illud in ſimilitudinem preuaricatōis ade. Seductus tamen non eſt. Unde nō ait: Mulier ſeduxit me ⁊c. Sed ipſa dedit michi: ⁊ comedi. Illa vero inquit: ſerpens ſeduxit ⁊c. Ita ſalomon vir quidem tante ſapientie non in ſimulacrorum cultu aliquid vtilitatis credidit eſſe: ſed mulieris amori reſiſtere non valuit· ⁊ qđ ſciebat non eſſe faciendum fecit: ne mortiferas delicias cōtriſtaret. Si vxorem que iam ſeducta manducauerat: noluit adam cōtriſtare· quā credebat a ſe alienatam tabeſcere· ⁊ ſine ſolatio interire· nō quidem carnis concupiſcentia: ſed amicabili beniuolentia· qua ſepe deꝰ offenditur· ne offendatur amicꝰ. Alio ergo modo deceptus eſt quouis mulier: que falſum verū putauit.

[ſ· i· ſt. ſ impleto numero electorum guſtaturi erant de ligno vite: ⁊ ſic ad beatum ſtatū migraturi. ſed cuſtodia eſt adhibita: ne qui indigni facti ſunt attingāt vlterius.] ne forte mittat manuꝫ ſuam: ⁊ ſu[ſ qđ erat ei pro ſacramento.]mat de ligno vite ⁊ comedat: ⁊ vi[ſ hec dei actio eſt.] [ſ quaſi excōicando: ſicut modo praui emittuntur ab eccleſia.]uat ineternum. Emiſit eum deus [ſ vt in hoc corpe laboraret ⁊ meritū redeūdi ſibi collocaret.] de paradiſo voluptatis: vt operetur terram de qua ſumptus eſt [ſ quaſi excōmunicatum.] Eiecitq; adam: ⁊ collocauit ante [ſ angelicam poteſtatē.] [ſ plenitudinē ſcientie ⁊ charitatē.] paradiſum voluptatis cherubin [ſ penā temporalem vrentē· ſed tranſitoriam.] [ſ quia in aduentu filii remouendus.] ⁊ flameū gladium atq; verſatilē [ſ quia reuerti non poſſumus niſi per hec.] ad cuſtodiendā viā ligni vite.

Miſti. Ecce adā· f· e· q· v· ⁊c. Dupliciter intelligi poteſt. Quaſi vnus ex nobis· id eſt· deꝰ. quod pertinet ad inſultationem· ſicut dicitur: Unus ex ſenatoribꝰ id eſt· ſenator. vel ꝙ deus eſſet· non natura· ſed creatoris ſui bñficio: ſi ſub eo manere voluiſſet. Sciēs bo· ⁊ ma· quaſi poteſtatem dei pena ſua diſcet eſſe ineuitabilem: quam pati noluit beatus ⁊ conſentiēs et habebit ſcientiā ꝑ penā: quā deꝰ habet ꝑ ſapientiā.

Nunc ergo ne forte ⁊c. Simile dicit apoſtolus. Ne forte det illis deus penitentiam ad cognoſcendam veritatem. Videtur autē homo dimiſſus eſſe in labores huiꝰ vite· vt aliquando porrigat manū ad arborem vite· id eſt· ad crucem: per quā vita reparatur eterna. Prohibitio quoq; intelligi poteſt: vt iuſta pena poſt peccatum intercluſus ſit ad ſapientiā aditus: donec dei miſericordia reuiuiſcat: qui mortuus fuerat.

Emiſit eum ⁊c. In locum ſibi congruum· ſicut pleriq; malus cum inter bonos viuere ceperit· ſi in melius mutari noluerit: de bonoꝝ congregatione pellitur pondere praue conſuetudinis ſue.

Eiecitq; adam. Hiero. Lxx. Et eiecit· ⁊ habitare fecit contra paradiſum voluptatis· ⁊ ſtatuit cherubin ⁊ flameā rumpheā· que· vertitur ad cuſtodiendam ligni vite viam. Alius ſenſus eſt in hebreo. Ait enim ⁊ eiecit dominus adam· ſ· ⁊ habitare fecit ante paradiſū voluptatis. cherubin ⁊ flameum gla· ⁊c. non ꝙ adam habitare fecerit contra paradiſum voluptatis. ſed illo eiecto ante fores paradiſi· cherubin ⁊ flameum poſuit gladium: ne quis poſſet intrare.

Aug. Hiſtori. Et collocauit ⁊c. Hoc per celeſtes poteſtates etiam in paradiſo viſibili factum eſſe credendum eſt: vt per angelicum miniſteriū ibi eſſet quedam ignea cuſtodia. non tamen fruſtra. ſed quia aliquid de paradiſo ſignificat ſpirituali.

Strabus. Collocauit ⁊c. Hoc eſt· per miniſterium angelorum igneam cuſtodiam conſtituit. Flameus gladius tribulationes ⁊ dolores· ⁊ labores huius vite: quibus nos exercemur. Vel ſententia iuſte damnationis· que homini eſt data. qui ita damnatus eſt: vt chriſti paſſione redimi poſſet. Unde gladius verſatilis dicitur: quia poteſt remoueri. Remotus eſt enim Enoch ⁊ helie· ⁊ quotidie remouetur fidelibus de hac vita ad ſupernam beatitudinem tranſeuntibus. nec dicit flamam ⁊ gladium: ſꝫ flameum gladium. qui enim ad paradiſum redeunt· neceſſe eſt vt igne ſpiritusſancti omnes concupiſcentias huius vite exurant: ⁊ gladio verbi dei omnia noxia precidant.

Iſid. Miſtice. Et collocauit ⁊c. Cherubin plenitudo ſcientie. hec eſt charitas· que plenitudo legis eſt diuine. Gladius flameꝰ· pene temporales· que verſatiles ſunt: quoniam tempora volubilia ſunt. Ad arborē igitur vite· non reditur niſi per cherubin· id eſt· plenitudinem ſcientie· i· charitatem. ⁊ ꝑ gladium verſatilem· i· tolerantiā temporalem.

C. IIII.

Adam uero ꝛc. Aug. In paradiſo virginitas·extra nuptie· fuiſſet tamen in paradiſo honeſtum coniugium: niſi prius inobedientia meruiſſet exilium: ꝗ̃ deus induxiſſet carnale conſortium. Ideo in lumbis ade dānata eſt morti tota poſteritas: quia ante preuaricatōeꝫ nō eſt in loco vite de maſſa ſeparata·ſed poſt in exilio generata.

Concepit et peperit ꝛc. Cayn ꝛ abel de vna matre geniti·ſigna ſūt omniuꝫ hoīm qui de radice peccati in hāc vitam ꝓpagantur. ꝛ alij terrenaꝫ ciuitatē ꝛ mortiferas delicias ſunt amaturi: ꝛ ꝗ̃tuꝫ in ſe eſt ambitōe poſſeſſuri. quos ſignificat cayn. qui interp̄tat̄ poſſeſſio. Alij futuram ciuitatē queſituri· ꝛ de huius habitationis miſerijs lugentes: ad futurā gloriā toto deſiderio trāſituri. quos ſignificat abel: qui interp̄tatur luct⁹. Et eſt poſterior: qꝛ non pri⁹ eſt qd̄ ſpirituale·ſꝫ qd̄ animale. hinc cayn dicitur agricola·i· terrenis operib⁹ incūbens. abel vero paſtor ouiū ſimplicitatem·ſ· ꝛ innocētiam diligens.

Iſi. Alle. Duo filij ade· duos populos exprimūt· iudaicū ·ſ· natu maiorem. ꝛ chriſtianū minorē. Maioris ſacrificiū de terrenis opibus rep̄bat̄. Quāuis enim iudei carnalia ſacrificia recte fecerunt: temp⁹ tñ noui teſtamēti a tempore veteri nō diſtinxerunt. Unde iuxta ·lxx· Si recte offeras ꝛ recte non diuidas: peccaſti·quieſce. Recte offerebat quia deo. ſed non recte diuidebat·quia exteriora dabat: ſe in nequitia confirmabat. Iunioris ſacrificium approbatur· vel ſecundū theodocionē inflamat̄: qꝛ ꝑ dilectōe qua chriſtus dilexit nos non exteriora: ſed ſe ipſū patri obtulit. quem caput iunioris populi maior natu·i·iudaicus crucifixit in caluarie loco. ſicut cayn minorē fratrē natu occidit in agro. In confuſione vultus cayn inutilis iudeoꝝ notatur verecūdia: qui rep̄batis a deo carnalib⁹ adhuc nitunt̄ ſtatuere ea. ꝛ blaſphemantes nomē chriſtianū ꝗ̃tum in ſe eſt xp̄m interficiunt. tñ ſi reſipuerint: premia promittunt̄. alioquin pena predicitur Nōne ſi bene egeris ꝛc quas aūt cōtra primam ſuggeſtionē ratio vires habere debeat: ſignificat̄ cū dicitur: Sub te erit appetitus ei⁹·quaſi nō permittat ratio motū prauū ad effectum venire: ſed ſtudeat ſubiugare.

Fuit abel·p·o·ꝛc. In quo ſignificant̄: qui de terrena habitatione lugent. abel nanqꝫ luctus interpretat̄· vel vapor: quia luctus fuit parentib⁹ vel tanqꝫ vapor cito diſparuit.

Factū eſt ꝛc. Offert cayn de fructib⁹ terre ſacrificiū: qꝛ terrenoꝝ amatoribus cū deū in multis offendāt: largitione facultatum placari putant. cōtra quos dicit̄. Si diſtribuero in cibos pauperum·o·f·m·cha·aūt nō ha· nichil michi prodeſt. Omne em̄ qd̄ dat̄·ex dantis mente penſat̄.

Abel quoqꝫ ob·ꝛc. Quia iuſtus in omnibus que agit per fidem ꝛ charitatem (de quibus cetere virtutes oriuntur· ꝛ ſine quibus nichil proſunt) deo placere contendit. qd̄ ſignificat̄ in adipib⁹ oblatis. Unde ſicut adipe ꝛ pinguedine repleat̄·a·mea: ſine charitate macilenta eſt anima ꝛ languida· ꝛ in nullo deo placitura.

Et reſperit·d·a·ꝛc. Hier. Unde hoc potuit ſcire cayn·niſi vera eſſet interpretatio theodocionis· ꝛ inflamauit dominus ſuper abel ꝛ ſup ſacrificium ei⁹·ſuper cayn ꝛ ſacrificiū ſuum non inflamauit: Ignē aūt de celo venire ſolitum ad ſacrificium deuorandū· ꝛ in dedicatione templi ſub ſalomone legimus. ꝛ quando helias in monte carmelo conſtruxit altare.

Dixitqꝫ·d·a·c·quare concidit uul·ꝛc·Hier. Nōne ſi recte offeras·non autem recte diuidas: peccaſti. Quieſce. ad te conuerſio ei⁹: ꝛ tu dominaberis illius. In hebreo alius ſenſus eſt. Quare iraſceris: quare concidit vult⁹ tu⁹: Nōne ſi bene egeris: dimittetur tibi: et ſi male egeris: ante fores peccatum tuum ſedebit: ad te ſocietas eius. ſꝫ tu magis dominare eius·quaſi quare iraſceris· ꝛ inuidia cruciatus· vultū in terrā demittis: nōne ſi bn̄ egeris: dimittet̄ tibi omne delictum: Uel ſecundum theodocionē acceptabile erit. hoc eſt munus tuum ſuſcipiam: ſicut ſuſcepi munus fratris tui: Et ſi male egeris: ilico peccatum tuum ante veſtibulum tuum ſedebit: ꝛ tali ianitore comitaberis. Sed qꝛ liberi arbitrij es· moneo vt peccatum non tibi: ſꝫ tu peccato domineris.

Nōne ſi bene egeris. Grego. In moralibus ·li·xxxij· Si recte offeras·recte autem non diuidas: peccaſti. recte offertur cū recta intentione agitur. ſed recte non diuiditur ſi non qd̄ pie agitur: ſubtiliter diſcernat̄. Oblata eniꝫ recte diuidere·eſt bona ſtudia ſollicite diſcernēdo penſare· qd̄ qui agere diſſimulat ꝛ recte offerens peccat. Sepe enim qd̄ bono ſtudio agimus· dum diſcernere caute negligim⁹: quo iudicetur fine neſcimus. ꝛ fit reatus criminis: quod putatur cauſa virtutis.

Iſi. Si recte offeras ꝛ nō recte diuidas peccaſti. quia ꝛ ſi antea iudei recte illa offerebant: in eo rei ſunt·quia nouum teſtamentum a veteri non diſtinxerunt.

In foribus aderit. Alc. i· intrantem te ꝛ exeuntem peccatum comitabitur· nec dominus cuſtodiet introitum tuum ꝛ exitum·t·

Dixitqꝫ cayn·ꝛc· Hiero· Subaudis que locutus eſt dominus. Sup̄fluum eſt ergo qd̄ in ſamaritanorum ꝛ noſtrorum reperitur voluminibus tranſeamus in agrum.

Iſi· Dixitqꝫ cayn ꝛc. Non acquieſcit domino dicenti: quieſce: ſed feſtinat ad fratricidium. Sic iudei agreſtia ꝛ terrena cogitantes· ſi quieuiſſent a perturbatione· ꝛ tempus gratie cognoſcentes audiſſent. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis ꝛ huiuſmodi ad ſe peccatum conuertiſſet in confeſſione dicentes domino. Sana aīam meaꝫ: quia pecca· tibi. et ſic peccato dominarentur. Nūc vero ignorantes dei iuſticiam· ꝛ querentes ſuam conſtituere· non humiliati de peccatis· ſed gloriantes de operibus legis· in lapidē offēſionis offenderūt: ꝛ medicū ſuū occiderūt· cui⁹ opa domino placere videntes· ceca mente doluerunt. occiditur ergo chriſtus iunioris populi caput a maiore natu.

Et ait·d·a·c· Iſi· Interrogat dn̄s cayn nō ignarus vt diſcat: ſed iudex vt puniat. Uſqꝫ hodie iudei cū per ſcripturas eos interrogamus de xp̄o· reſpondent ſe neſcire que dicimus. Mendax cayn ignoratio iudeoꝝ eſt falſa negatio. eſſent vero xp̄i cuſtodes: ſi corde crederēt· ꝛ ore faterētur.

C. ·IIII.

(ſiam reus.) **Adam uero** (ſnon in paradiſo. ſin paradiſo virginitas·extra nuptie.) **cognouit vxorē ſuā** (ſ prius enī eſt qd̄ aīale eſt.) **que cōcepit ꝛ pepit** (ſiudaicum populū. ſhi ſunt qui terrenas diuitias ambiunt: ꝛ ꝗ̃tum in ſe eſt poſſident. cayn nanqꝫ poſſeſſio vel acquiſitio interpretatur.) **cayn dicens: Poſſedi hominē per deum. Rurſumqꝫ peperit fratrem eius abel.** (ſchriſtianū populum.) **Fuit autem abel** (ſſimplicitatis ꝛ innocentie cultor. ſterrenis incubans.) **paſtor ouium· ꝛ cayn agricola.**

Factum eſt aūt poſt multos dies (ſQuidā ſic in multis deū offendentes· putant facultatibus et oblationibus deū placari.) **vt offerret cayn de fructib⁹ terre** (ſfides noui teſtamenti grata ex innocētia deū laudat· et terrenis opibus veteriſ·t· anteponitur) **munera domino. Abel quoqꝫ obtulit de primogenitis gregis ſui** (ſfide· charitate. ſ charitate ſine qua anima arida et languida) **ꝛ adipibus eorum.** (ſprius.) **Et reſpexit** (ſpater. ſqui mentem offerentis nō oblationem attendit· que placet ex mundicia mentis. ſchriſtum caput chriſtiani populi. ſpoſt oblationem crucis.) **dominus ad abel ꝛ ad munera eius· ad cayn vero ꝛ ad munera** (ſiudaicum populuꝫ. ſqꝛ ex dantis corde datum accipitur vel reſutatur ſcarnalia ſacrificia ſcordis mundicia debuit ꝓdire munera. ſreprobatus carnalibus.) **eius nō reſpexit. Iratuſqꝫ eſt cayn vehementer· ꝛ concidit vult⁹** (ſpre verecundia. ſinuidi confuſione. ſincrepando) **eius. Dixitqꝫ dominus ad eum:** (ſliuore torqueris. ſnoli iraſci ab re. ſnō bona verecundia.) **quare iratus es ꝛ cur concidit** (ſtam interior ꝗ̃ exterior· ſſi pura mente obtuleris ſreſipiſcendo.) **facies tua: Nōne ſi bn̄ egeris** (ſpremiū ſreſpiciente deo ad te et ad tuuꝫ ſacrificium ſobſtinato pena predicitur.) **recipies: Sin aūt male: ſtatim** (ſprimo introitu quaſi principiis obſta. ſ·i·omnibus patebit·et hoc ianitore comitaberis.) **peccatū tuum in foribus aderit** (ſnon ſuper te: quia liberi arbitrii es.) **Sed ſub te erit appetitus eius:** (ſſi inſpecta nequitia cordis citius premitur.) **ꝛ tu dominaberis illius. Dixitqꝫ** (ſiudaicus populus ſchriſtum ſſecūdum carnem.) **cayn ad abel fratrem ſuum:** (ſqꝛ iudei agreſtia cogitant et terrena.) **Egrediamur foras. Cūqꝫ eſſent in agro· conſurrexit cayn aduerſus fratrē ſuuꝫ abel: ꝛ interfecit eum.** (ſnon quaſi ignarus vt diſcat: ſed vt reū puniat. fratricidium improperat.) **Et ait dn̄s ad cayn ubi eſt abel**

Dixitq̃ a. e. ꝛc. Iſid. Sicq̃ arguunt in ſcripturis iudei. habet magnã vocem ſanguis chriſti in terra. cũ ipſo accepto ab omibus gentibꝰ reſpondetur amen. hanc exprimit ipẽ ſanguis ex ore fidelium: quos redemit

Vox ſanguinis ꝛc. Nũc igitur ꝛc. Magna virtꝰ iuſticie: que vindictam expetit pro ſanguine innocentis.

Nunc igitur. m. e. ꝛc. Ra. Notandũ qꝛ in peccato ade terra maledicitur: qꝛ ſciens dãnationẽ prime ꝓuaricationis fratricidiũ addidit.

¶ Iſid. Nunc igitur m. e. ꝛc. Per locũ q̃ in loco ſunt ſignificãtur. quaſi maledictꝰ eris ab his q̃ ſũt ſuper terrã. qui apuerũt os ſuũ in cõfeſſione peccatoꝝ accipe ſanguinem qui effuſus in remiſſionẽ eoꝝ de manu pſecutoris. qui noluit eſſe ſub gratia. ſed ſub lege: vt eſſet maledictus ab eccleſia. q̃ intelligit ⁊ oſtẽdit eẽ maledictũ. qui enĩ ex opibus legis ſũt: ſub maledicto ſunt.

¶ Cũ operatus. f. ꝛc. Ad vocem nõ ad intellectũ fit relatio. qꝛ aliter hic terra. aliter ſupra accipit. ibi p eccleſia: hic p operatione terrena quã adhuc iudei exercent. i. carnalis circumciſio. paſcha. ſabbatũ. ⁊ ſimilia. q̃ habet occultam virtutẽ intelligẽ de gratie dei. ſed nõ dant iudeis fructum nolentibꝰ tranſire ad xp̃m. Poteſt i terra caro chriſti intelligi: in qua ſalutẽ noſtrã iudei crucifigẽdo ſũt opati. Mortuus eſt enĩ ꝓpter delicta nr̃a ⁊ ſurrexit ꝓpter iuſtificationẽ noſtrã. quẽ qꝛ negauerunt: iuſtificati nõ ſũt

† ſ hodie quoq̃ reſpondent iudei chriſtũ ſe neſcire.

frater tuꝰ? Qui reſpondit. †neſcio

† ſ eſſent quoquo modo iudei cuſtodes chriſti. ſi crederent et confiterentur.

nunquid †cuſtos fratris mei ſum

† ſ qꝛ confiteri noluit iuſta increpatõe arguit.

ego? Dixitq̃ ad eũ: †quid feciſti?

† ſ que ore fideliũ ipſo ſanguine redemptorum exprimitur. ſ. amen. ſ euidentia patrati ſceleris nõ indiget clamore accuſatoris ‡ ſ ore redemptorum.

†vox ſãguinis fratris tui ‡clamat

† ſ quaſi homicidii reatus eſt in meo cõſpectu. ‡ ſ qui ſciens reatũ prime preuaricationis fratricidium addidiſti.

ad †me de terra. ‡ Nũc igitur ma-

† ſ eccleſiã. ſ ab his qui ſunt ſuper terram. ‡ ſ in confeſſione peccatorum.

ledictus eris ſup †terraꝫ. q̃ ‡apuit

† ſ credendo. ſ. i. magne deuotionis deſiderio ſanguinẽ chriſti in ſalutẽ ſuſcepit. ‡ ſ fuſum in remiſſionẽ.

os ſuum: ⁊ †ſuſcepit ‡ſanguinem

† ſ perſecutoris qui vult eſſe ſub lege vt ſit maledictus ‡ ſ terrenã operationẽ vel chriſti incarnationem vel chriſti carnem.

fratris tui de †manu tua. ‡ Cũ opa-

† ſ intelligentiã ſpiritualem vel iuſtificationẽ.

tus fueris eam: nõ †dabit fructus

† ſ in gentibus ‡ ſ ab hieruſalem.

ſuos. †vagus ⁊ ‡profugus eris ſu-

ſ condemnans ſe ipſum.

per terraꝫ. Dixitq̃ †cayn ad dñm

ſ culpã aggerat. ſuperbe ꝯitetur. nec veniã rogat

Maior eſt iniquitas mea. q̃ vt

† ſ tanq̃ indignũ tuo conſpectu.

veniã merear. Ecce †eijcis me ho-

Vagus et profugus ꝛc. Iſi. Diſperſus in gentibꝰ. profugus a hieruſalem. Lxx. gemens ⁊ tremens. Gemens. dolore amiſſi regni. Tremens ſub multitudine chriſtiani populi: ne occideret. Maior eſt iniquitas mea ꝛc. Culpã exaggerat: ſed ſuperbe confitet. nec veniã flagitat.

Maior eſt iniquitas mea. Iſi. Peccata peccatis adijciens deſperat: nec credit ſe veniaꝫ poſſe adipiſci. que eſt blaſphemia in ſpiritũſanctũ que nõ remittit in hoc ſeculo. nec in futuro. qꝛ putat deũ aut nolle dimittere. aut nõ poſſe. tanq̃ oĩa aut nõ poſſit: aut inuideat ſaluti.

¶ Non deũ ſibi iratũ graue putat: ſed timet ne inueniatur ⁊ occidatur.

Omnis igitur qui ꝛc. Stra. Quia ex tremore corporis ⁊ agitatione furiate mentis: quicũq̃ inuenerit me: cognoſcet me reum mortis.

Nequaq̃ ita fiet. Nõ morieris cito. ſicut vis. pro remedio tui cruciatus. ſed puniet impſonaliter. i. punitio fiet de te ſeptuplũ. qꝛ viues in cruciatu vſq̃ ad ſeptimam generationẽ: in qua a lamech occideris. ergo oĩs qui occiderit (ſubaudis) liberabit te ab illo cruciatu male conſciẽtie. hic ſẽſus euidentiꝰ patet: ſecundũ. lxx. oĩs qui occiderit cayn ſepteꝫ vindictas exoluet. i. quicunq̃ te in ſeptima generatione occiderit: exoluet te a cruciatu p mortem. qui vſq̃ ad tempus illud reſeruandus es in vita. tñ ad penam. q̃ pena cito finiret: ſi cito interfectus eſſes. ita q̃ iudeos viſibili morte puniret: ſeptẽ vindictas ab eis auferret. quibꝰ obligati ſunt ꝓpter reatum occiſi xp̃i. qꝛ miſerias ⁊ diſperſiones eoꝝ leuiaret. quas patiunt.

Omnis qui occi. ca. Lxx. Septem vindictas exoluet. aquila ſeptempliciter. ſimachus ſeptuplũ. theodocion p hebdomadẽ interpretat. in quo ſignificat: qꝛ diu ⁊ pfecte puniet. ne quis homicidiũ audeat iterare.

¶ Hie. Qui interfe. ca. ſ. p. Si quis te interfecerit: ſeptuplũ punietur. i. grauiſſima vltione puniet. nõ debuit homo occidere eũ: cui deus reſeruanit vitam. vel ad penam ipſius. vel ad correctionẽ alioꝝ.

Iſi. Sed omis qui oc. ca. Per eclipſim legendũ. qui occiderit cayn. hic diſtinguendũ. de hinc annectendũ: Septuplũ puniet. non cayn. nec occiſor. qꝛ impſonaliter poſitũ. vt eundẽ ſenſum habeamꝰ quẽ ꝯtinent verba lxx. interꝑtum. ſ. ſeptem vindictas exoluet. Hiſtorialiter vſq̃ ad ſeptẽ generationes in diſperſione victurus erat. que pena ſtatim eſſet ſoluta: ſi tũc interfectꝰ eſſet. ita qui iudeos viſibili morte puniret. ſeptem vindictas auferret: quibꝰ ſũt obligati pro morte chriſti Miſerias enĩ ⁊ diſpſionem eoꝝ leuiaret quam in hoc tempore patiunt: qd̕ ſeptenario voluit. ⁊ implet illud: diſperge illos in virtute tua.

Hiero. Qz aquila poſuit ſeptempliciter et ſimachus hebdomada ſiue ſeptimus vlciſcet. maiores ita intellexerũt: ꝙ cayn a lamech ſeptima generatione eſt interfectus. Alij qꝛ ſeptem plenus numerꝰ ⁊ pfectus eſt: ita dicunt ꝙ q̃ occiderit cayn. ab ingenti pena ⁊ omni tranſeũti ſupplicio liberabit eũ. Alij de ſeptẽ peccatis cayn varia ſuſpicant: primũ peccatũ dicũt. ꝙ non recte diuiſerit. Secũdum ꝙ fratri inuiderit. Terciũ: ꝙ doloſe egerit. dicẽs: tranſeamus in agꝝ. Quartũ ꝙ occiderit. Quintum ꝙ procaciter negauerit. Sextũ ꝙ ſe dãnauit. Maior enĩ eſt iniq̃. m. q. vt. v. m Septimuꝫ ꝙ nec dãnatus penitentiã egerit. Inde dicũt illũ a deo vſq̃ ad ſeptimã generationem dilatum: vt ſaltem malis cõpulſus penitentiã ageret ⁊ abſolui mereretur.

ſ qꝛ michi ipſi odioſus preſẽtie tue me ſubtrahã

die a facie tre. ⁊ a facie tua abſcõ-

dar: ⁊ ero vagꝰ ⁊ profugꝰ in terra.

ſ hoc deſperando dicit. vel vt cõpendio mortis preſentes cruciatus euaderet.

Omnis igitur qui inuenerit me:

† ſ nõ cito morieris ſicut vis. ſ. i. non interibit

occidet me. Dixitq̃ ei deꝰ: †Neq̃

impium genus iudeorum. ‡ ſ per eclipſim legendũ.

q̃ ita fiet. Sed omnis ‡qui occi-

ſ hoc tempore patientur iudei qd̕ ſeptenario voluitur. ſ perfecte. ſ non cayn. nec occiſor. qꝛ imperſonaliter dictum eſt.

derit cayn. †ſeptuplum punietur.

ſ circũciſionis obſeruãtie carnalis. ſ ꝙ vagus ⁊ pfugus ⁊ ſemp timidus.

Poſuitq̃ dominꝰ †ſignũ in cayn

† ſ ne occidas eos. nequãdo obli. populi mei. ‡ ſ rex vel princeps.

vt non †eum interficeret ‡ omis q̃

ſ in regno ſuo.

inueniſſet euꝫ. Egreſſuſq̃ cayn a

ſ miſericordia dilectõis. vel participatõe lucis

facie domini. habitauit profugus

ſ qd̕ interpretatur epulatio

in terra ad orientalẽ plagã eden.

Cognouit aũt cayn vxorem ſuaꝫ:

† ſ de peruerſo patre: pũerſa generatio. ‡ ſ qd̕ dedicatio interpretatur.

que concepit ⁊ †peperit ‡enoch.

ſ fũdamentũ querens in hac vita. ſ forſitan qꝛ in timore erat ⁊ tremore.

Et edificauit ciuitatem: ⁊ vocauit

Poſuitq̃ d. ſ. ꝛc. Iſi. Cũ omes gentes a romanis ſubiugate tranſierunt in ritꝰ eoꝝ. gens iudea ſiue ſub gentibꝰ ſiue ſub chriſtianis regibꝰ nõ reliquit ſignũ circũciſionis ⁊ carnalis obſeruantie: quo diſtinguit a ceteris gentibꝰ. ⁊ quicũq̃ eos in regno ſuo cũ hoc ſigno inuenerit: nõ occidit. i. nõ efficit vt nõ ſint iudei ab oĩbus ꝓprio ſigno diſcreti. Quicũq̃ vero eorum tranſierit ad xp̃m. iam non inuenit cayn. nec exit a facie domini. nec habitat in terra naid. qd̕ interꝑtatur cõmotio. vel inſtabilis ⁊ fluctuans ⁊ incerte ſedis. qd̕ patiunt. quicũq̃ exeunt a facie dñi. i. a miſericordia dilectionis eiꝰ: ⁊ habitant in pturbatione carnali contra eden: qd̕ interꝑtatur epulatio. vbi plantatus eſt paradiſus.

Habitauit profugus. Hieꝝ. lxx. Habitauit in terra naid. In hebreo nod dicitur. i. inſtabilis ⁊ fluctuans ⁊ incerte ſedis. nõ eſt terra naid. vt vulgꝰ noſtꝝ putat. ſed explet ſñia dñi. dũ huc atq̃ illuc vagus atq̃ profugus aberrat.

Cognouit aũt cayn. ꝛc. Iſi. Figurate progenies impioꝝ. in ipſa mũdi origine fundamentũ querens in hac vita. ciuitatẽ extruxit: quã vocauit enoch. qd̕ interꝑtatur dedicatio. qꝛ in primordijs ſe dedicant: dum in hac vita q̃ ante eſt radicẽ cordis plantant: vt hic ad votũ floreant. ⁊ a futura gloria areſcant. Abraam vero in caſulis habitabat. quia ſancti hoſpites ⁊ peregrinos ſe eſſe cognoſcunt. expectantes ciuitatem habentem fundamẽtum: cuiꝰ artifex deus eſt.

Et edificauit ꝛc. Aug. Queritur quibꝰ adiutoribꝰ eam edificauerit. ſi plures homines nõ fuerint q̃ ſcriptura dicit. Sed ſciendũ eſt multo plures fuiſſe tunc. qꝛ diu viuendo plures poterant generare. nec miruꝫ cũ filij iſrael p q̃dringẽtos ãnos ſic mltiplicati legũt. vt ñ poſſit numerari exercitꝰ

Porro enoch ⁊c. Hier. Non de omnibus his certa myſteria excul
puntur: nec inuenirentur: niſi prius quedã radices hiſtorię iacerent: nec
de ramis arbo᷑ fructus legeres niſi truncos antea plantaſſes.
¶ Al. Notandum ꝙ generationes ab Adam per Cayn vndenario ter
minantur. in quo tranſgreſſio ſignatur. Lamech. nanqꝫ ſeptimus eſt.
cui tres filij ⁊ vna filia addunt. vt vndenarius impleat. per quẽ pecca
tum ſignificatur. nam ⁊ a femina claudit generatio. que initiũ peccati fuit
per quod voluptas
carnis que reſiſtit ſpũi.
Vñ noema vocatur
.i. voluptas. In hac
progenie Lamech p̃
mus contra morẽ cõ
tra naturã per biga
miam adulteriũ com
miſit.

Genuitqꝫ Ada
Iabel ⁊c. Hiero.
De bigamia naſcit
Iabel habitans in
tentorijs. que mutabi
lia. inſtabilitatẽ eo
rum figurant. qui circũ
feruntur omni vẽto
doctrinę. Naſcit et
tubal. qui fuit in
uento᷑ muſicę. que qua
dicit: aures p̃ cano
ra muſica tentat. quod
ptinet ad voluptatẽ
auriũ. Naſcit tubal
cayn. qui p̃ opa eris
concupiſcentiã oculo
rum inuitauit. ⁊ arte
ferraria crudelitatẽ
bello᷑ excitauit. p̃ cu
ius ſororem que neoma
.i. voluptas vocatur
carnis cõcupiſcentia
ſignatur. Notandũ
ꝙ he tropica locutõe
partim intelliguntur
p̃ nominũ interp̃tati
ones. ſic enoch ⁊ noe
ma. Partim p̃ hoĩm
actões bonis moribꝫ
obuiantes. ſicut iabel
tubal. ⁊ tubalcayn.

Et nomen f. e. t.
Ra. Hunc ſcribit io
ſephus: muſicã ſcri
pſiſſe in duabꝫ colũ
nis. Vna lapidea.
Altera latericia. qua
rum altera nõ diſſol
ueret diluuio: altera
ñ diſſolueret incẽdio
quę duo iudicia adã
ventura p̃dixerat.

Tubalcayn. Ra.
Qui ſecundum ioſephum res bellicas exercuit. ⁊ decenter artem ferrariã
docuit. quedã etiã quę ad oculorũ pertinent concupiſcentiã inuenit.

† Fedicatio. ‡ Fqꝛ iniquĩ terrene vite ſe dedi cant.
nomẽ eius ex noĩe filij ſui enoch.
Porro enoch genuit irad. ⁊ irad
genuit mauiael. ⁊ mauiael genuit
mathuſael. ⁊ mathuſael genuit la
Fprimus ꝯtra naturã ⁊ morẽ adulterium cõ mittens.
mech. qui accepit vxores duas.
nomen vni ada: ⁊ nomẽ alteri ſel
la. Genuitqꝫ ada iabel. qui fuit
Fquorum mutabilitas ſignificat eos qui circũ feruntur omni vento doctrine.
pater habitantiũ in tentorijs: atqꝫ
paſtorum. Et nomen fratris eius
Fipſe fuit inuento᷑ .ſ. muſice. que pertinet ad voluptatem aurium.
tubal. Ipſe fuit pater canentium
in cithara ⁊ organo. Sella quoqꝫ
† Fqui per opera .ſ. eris. incitauit concupiſcentiam oculorum.
genuit tubalcayn. qui fuit † malle
ato᷑ ⁊ faber in cuncta opera ęris
† Farte ferraria exercuit crudelitatẽ bellorum.
⁊ † ferri. Soro᷑ vero tubalcayn
Fque interpretatur voluptas in qua ſignificatur carnis concupiſcentia.
noema. Dixitqꝫ lamech vxoribꝫ
ſuis adę et ſellę: Audite vocem
meam vxores lamech. auſcultate
ſermonem meum. Quoniam oc
† Fcayn ſecundũ hebreos ‡ Fquod mixi.
‡ Fquaſi hoc facto mordente conſcientia me ip ſum grauiter vulneraui.
cidi † virum ‡ in vulnus ‡ meũ: et
† Fqui ſenem regebat. ‡ Fzelo furoris mei.
† adoleſcentulum in ‡ liuore meo.
Septuplum vltio dabitur de ca
† Fcreſcente peccato. creſcit vltio. Fqꝛ adulterio homicidiũ addidit que peccata apud hoĩes grauiora ſũt. ‡ F.i. poſt. lxxvij. generationes.
yn: de † lamech vero ‡ ſeptuageſies

Dixitqꝫ lamech. R. Aiunt hebrei Lamech diu viuendo caliginem
oculorum incurriſſe. ⁊ adoleſcentem ducẽ ⁊ rectorem itineris habuiſſe. ex
ercens ergo venationẽ. ſagittam direxit quo adoleſcens indicauit. caſuqꝫ
cayn inter frutecta latentem interfecit. ⁊ hoc eſt quod dicit: occidi virum in
vulnus meũ .i. vulnere quod infixi. non beſtiam ſed hominem occidi. Vnde
⁊ furore accenſus occidi adoleſcentem.
¶ Occidi uirum ⁊c. Stra. id eſt cayn. in vulnus meum. quia pro illo
vulnerabo᷑ .i. occidar. ⁊ adoleſcẽtulũ ĩ liuorẽ m. qꝛ p̃ illo quoqꝫ dãnabo᷑.
¶ Septuplũ ultio d. ⁊c. Alt. Alc. Peccatũ lamech (qui interp̃tatur
humiliatus) ſignificat deiectionẽ humani generis. quod p̃uaricante adam
corruit. nec per legem vel circũciſionem. nec per ſuam iuſticiam ſurgere po
tuit: donec poſt. lxxvij. generationes ſecundũ lucam Chriſtus in mundũ
veniens: effuſione ſanguinis peccatũ deleuit. Vnde non dico tibi ſepties
vſqꝫ ſeptu .ſ. hoc eſt iudeũ recipiẽdũ eſſe. poſt ſeptuagita ſeptẽ vindictas. ſi
reſipuerit: ⁊ chriſti indulgentiam quęſierit.
¶ Septenari⁹ vniuerſitatẽ ſignificat: p̃ quẽ ducto vndenario. fit. lxxvij.
in quo omnia tranſgreſſio ſignat: que tñ in euãgelio penitẽti dimitti p̃cipit.
¶ Hiero. Aiunt ab adam vſqꝫ ad chriſtum generationes eſſe. lxxvij.
ſecundum lucam Si
cut ergo ſeptima ge
neratione. peccatum
cayn ſolutũ eſt. non
enim iudicabit de⁹ bis
in idipſum. ⁊ qui ſe
mel receperit in vita
ſua nõ eoſdẽ crucia
tus patietur in morte
quos paſſus eſt in vi
ta. ita ⁊ lamech .i. to
tius mundi peccatũ
xp̃i ſoluetur aduẽtu.
Referebat michi qui
dam hebręus. lxxvij.
animas exiſſe de la
mech. quę omnes in
teriere diluuio.

¶ Cognouit quo
qꝫ adhuc ⁊c. Per
ſeth. qui interp̃tatur
reſurrectio. ſignatur
vita xp̃i ex mortuis.
quod in verbis matris
ſignificatur. Poſuit
michi dominus ſemẽ
aliud. q. d. eccleſia que
luctum p̃tuli: de mor
tuo. gaudeo de reſu
ſcitato.

Quem uocauit.
⁊c. Enos interp̃tatur
homo qui cepit inuo
care nomen domini.
qꝛ p̃ mortẽ xp̃i quã
ſignificauit abel. ⁊ p̃
reſurrectionẽ quã ſi
gnificat ſeth fit ho
mo confitens domi
num conditorem. et
vitę p̃ditę reparatorẽ.

Hic. Quẽ vocauit
enos. Enos interp̃ta
tur homo. qui cepit
inuocare nomẽ dñi.
ſicut adam homo in
terpretatur. ita etiã
enos iuxta hebraicã
veritatem. homo vel
vir. ⁊ pulcre qꝛ hoc vo
cabulũ habuit dictũ
eſt. qꝛ initiũ fuit tũc ĩ
uocandi nomẽ dñi.
Licet pleriqꝫ hebręo᷑ arbitrentur. ꝙ tũc primũ in nomine domini. ⁊ in ſimi
litudine ei⁹ fabricata ſunt ydola.

ſeptics. Cognouit quoqꝫ adhuc
adam vxorem ſuam. ⁊ peperit fili
Fpoſitio. qui loco interfecti ſurrexit.
um. vocauitqꝫ nomen illius ſeth
† Fgaudium reſurrectionis.
dicẽs. Poſuit michi deus † ſemẽ
† Fluctu mortis. ‡ Fiudaicus populus.
aliud p̃ † abel: quẽ occidit ‡ cayn.
Sed ⁊ ſeth natus eſt filius: quẽ
† F homo. ‡ Fconfitens deũ conditorẽ ⁊ vite reparatorẽ. ‡ Fcolere ⁊ deprecari.
vocauit † enos. ‡ Iſte cepit ‡ inuo
care nomen domini.

C. V.

Hic eſt liber
generationis adam
† Ftempore. ‡ Fqꝛ in claritate ꝯtemplationis ꝯditus
‡ in die qua ‡ creauit
Fintellectu. voluntate. ⁊ memoria.
deus hominem. ad ſimilitudinẽ
Fqꝛ hoc in vtroqꝫ ſexu factũ eſt.
dei fecit illum. Maſculũ ⁊ feĩam
creauit eos. ⁊ benedixit illis. ⁊ vo
F.i. homo qꝛ ſumptus eſt de humo.
cauit nomen eorum adam: in die
Fredit ad ordinem texende genealogie
qua creati ſunt. Vixit aũt adam
Fnec iſte exceptus.
cxxx. annis: ⁊ genuit filiũ ad yma
ginem ⁊ ſimilitudinem ſuam: vo
cauitqꝫ nomen eius ſeth. Et facti
ſunt dies adã poſtqꝫ genuit ſeth
octingenti anni. genuitqꝫ filios et
filias. Et factum eſt omne temp⁹
Fhomo. vel rubra terra
quod vixit adam nongentitrigin
ta anni: ⁊ mortu⁹ eſt. Vixit quoqꝫ

¶ C. V.

Hic eſt liber he. Adã ad ſiſitudinẽ dei fcs eſt. alij ad ſiſitudinẽ adę. ⁊
eſt q̃ſi ꝯcluſio a ſuperioribꝫ cũ recapitulatõe. in die q̃. c. d. h. In die eñi crea
tus eſt: qꝛ in claritate diuinę ꝯtemplatõis ꝯſtitutus. Ad ſiſitudinẽ dei. qꝛ
rõez ei dedit: qua intelligẽdo bona ⁊ mala diſcerneret. intellecta diligeret
⁊ dilecta obliuioni ñ traderet. ⁊ in hoc dei ſimilitudinẽ retineret. Sꝫ poſtquã
p̃ inobedientiã hãc ſiſitudinẽ deleuit: factus terrenus terrenos generauit.
Vnde qualis: terrenus. tales. terreni.
¶ Vixit aũt adã ⁊c. Hieroni. Sciendũ ꝙ vſqꝫ ad diluuiũ vbi ĩ nr̃is
codicibꝫ ducento᷑. ⁊ quod excurrit anno᷑ genuiſſe quis dicitur. In hebręo
habent. c. annos ⁊ reliquos qui ſequuntur.
Et genuit ⁊c. Quaſi ⁊ iſte portauit imaginẽ terreni. qui pro abel iuſto

repoſitus eſt· ⁊ interꝓtatione nominis xp̄m ſignificat. Sed om̄s prius portant imaginem terreni hominis: q̄ȝ celeſtis. licet multi ante aduentū chriſti ꝑ fidem eandem gratiā habuerūt· qua ſaluant᷑ chriſtiani.

Stra. Ferunt poſt mortem abel vouiſſe adam ſe vxorē nō vltra cogniturū. nec filium generaturū. Sed deo iubēte fregit votum: vt dei fili⁹ de eo naſceretur: ⁊ homo redimeretur. De ſtirpe em̄ cayn naſci nō debuit. Vn̄ ante ſeth nullū legit᷑ genuiſſe. poſt eū vero dicit᷑: qꝫ genuit filios ⁊ filias.

¶ Hec computatio genealogiarū quaſi ramos ſpargit hiſtoriarū· de quibus ſuis locis colliguntur fruct⁹ myſteriorū. Et notandum qꝫ in generatōe ſeth nulla femina ponitur nominatim· ſic in generatione cayn. Iuſtorū em̄ eſt om̄ia viriliter agere: nichil femineū: nichil fragile vſurpare. procedit em̄ hec generatio per denariū vſq̄ ad noe in quo p̄ceptorum ſignat᷑ impletio; ſicut ꝑ vndenariū in generatione cayn trāſgreſſio.

¶ In generatōe iniuſtorū primus enoch ponitur: qui dedicatio interꝓtatur· qꝫ reprobi in p̄ſenti vita ſpei ſue radicem figunt. ⁊ ab amore immarceſſibilis hereditatis areſcunt· de quibus dicit᷑. vidi ſtultū firma radice: ⁊ maledixi pulcritudini ei⁹ ſtatim. In generatōe iuſtorū enoch ab adā ſeptim⁹ ponitur· qꝫ h̄ manentē ciuitatem nō querūt: ſed expectationem vſq̄ in finē tēporis extendūt. qđ ſeptenaria reuolutione terminat᷑. cū eternitas octaua ſucceſſerit. vn̄ iſte enoch qui ponit᷑ ſeptimus· ⁊ tranſlat⁹ eſt· qꝫ deo placuit· ſeptimam requiē ſignificat: ad quā p⁹ hāc vitā qui deo ꝑſeuerāter adheret ſine dilatōe trāſfert᷑. Interꝓtatio quoq̄ nominū hui⁹ generatōis idē ſig̃t. Adam interꝓtatur hō· vel rubra terra. Seth poſitio vl᷑ reſurrectio Enos homo. Caynan lamētatio. Malalehel laudās deū. Iared roborat⁹. Enoch dedicatio. Mathuſalē mortis emiſſio. Lamech humiliatus. Noe requies. Procedēs ergo hō de terra· reſurgens a peccatis· erit homo inuocans deū ⁊ deflens peccata priſtina ſicq̄ laudans deum· roboratus ſpiritu dei· dedicat᷑ in vitam· e· Atq̄ victor mortis deo ſubiectus· requiem poſſidet ſempiternā· quā ſignificat noe: qui requies interpretat᷑. ⁊ decimo loco numeratur. qꝫ ꝑ impletionē mandatorum poſſidetur regnū celorū.

resurrectio· vel poſitio. *homo.*
seth· cv· annis: ⁊ genuit enos. Vixitq̄ ſeth poſtq̄ genuit enos octingētiſſeptem annis: genuitq̄ filios ⁊ filias. Et facti ſunt om̄es dies ſeth nongētorumduodecim annorum: et mortuus eſt. Vixit vero enos nonaginta annis· ⁊ genuit caynan· poſt cuius ortū vixit octingentiſquindecim annis: ⁊ genuit filios ⁊ filias. Factiq̄ ſūt omnes dies enos nongentorum quinq̄ annorum· ⁊ mortuus eſt.
lamentatio.
Vixitq̄ caynan· lxx· annis· ⁊ genuit malalehel. Et vixit caynan poſtq̄ genuit malalehel octingētiſquadraginta anniſ· genuitq̄ filios ⁊ filias. Et facti ſunt omnes dies caynan nongētidecem anni ⁊ mortuus eſt.
laudans deum.
Vixit aūt malalehel ſexagintaquinq̄ annis· ⁊ genuit iared:
roboratus.
et vixit malalehel poſtq̄ genuit iared octingentiſtriginta annis ⁊ genuit filios et filias. Et facti ſunt omnes dies malalehel octingentinonagintaquinq̄ anni: ⁊ mortu⁹ eſt. Vixitq̄ iared centumſexagintaduobus annis: ⁊ genuit enoch·
dedicatio.
et vixit iared poſtq̄ genuit enoch octingētis annis ⁊ genuit filios ⁊ filias. Et facti ſūt om̄es dies iared nōgentiſexagintaduo anni: et mortuus eſt. Porro enoch vixit ſexagintaquinq̄ annis· ⁊ genuit mathuſalem. Et ambulauit enoch cum deo. Et vixit enoch poſtq̄ genuit mathuſalem
mortis emiſſio.
trecentis annis· ⁊ genuit filios ⁊ filias. Et facti ſunt omnes dies enoch trecētiſexagintaquinq̄ anni. Ambulauitq̄ cum deo ⁊ non apparuit: quia tulit eum deus. Vixitq̄ mathuſalem centūoctuagintaſeptē anniſ· ⁊ genuit lamech
humiliatus
Et vixit mathuſalē poſtq̄ genuit lamech ſeptingētiſoctuagintaduobus annis· ⁊ genuit filios ⁊ filias. Et facti ſunt omnes dies mathuſalem nongentiſexagintanouem anni: ⁊ mortuus eſt. Vixit autem lamech centūoctuagintaduobus annis· ⁊ genuit filium: vocauitq̄ nomen eiuſ noe dicēſ: Iſte conſolabitur nos ab operibus ⁊ laboribus manuū noſtrarum in terra cui maledixit dominus. Vixitq̄ lamech poſtq̄ genuit noe quingētiſnonagintaquinq̄ annis: ⁊ genuit filios ⁊ filias. Et facti ſunt omnes dies lamech ſeptingentiſeptuagintaſeptē anni

¶ Ambulauitq̄ cū· d· ⁊c. Iſi. Enoch ſeptimus ab adā placens deo qui ⁊ tranſlatus eſt· ſeptimam requiē ſignificat. ad quā trāſfertur qui tanq̄ ſexta die· i· ſexta etate ſeculi ꝑ xp̄i aduentū formatur· tranſactis autem ſex milib⁹ annis facto iudicio· ⁊ renouato celo ⁊ terra· trāſferentur ſancti in vitam eternā. Qꝫ aūt ꝑ ſeth ab adā vſq̄ ad noe denarius numerus inſinuatur· complementū mandatorum in eccleſia in opibus figurat᷑. cui numero ſi addātur vel adijciuntur duo filij noe medio reꝓbato: duodenari⁹ ꝯſūmatur. qui ī patriarcharum ⁊ apl'orū numero inſignis habet᷑: ꝓpter partes ſeptenarij altera ꝑ alteram multiplicata. nam ter quaterni ipm̄ faciunt.

¶ Alc· Enoch tanto tempore ſeruat᷑ a morte. in quo oſtenditur qꝫ homo ſemꝑ viueret: ſi nō peccaſſet.

Vixitq̄ mathuſalem ⁊c. Querit᷑ quomodo mathuſalem ſecundū annorū computationem poſt diluuiū viuere potuerit· cū om̄s p̄ter eos qui in arca īgreſſi ſūt perierunt. Sed hanc queſtionē codicū mēdoſitas peperit. nō ſolū em̄ in hebreis alit᷑ inuenit᷑· verū etiam in lxx· interꝓtatōe paucis codicib⁹ ſeptē annis ante diluuiū mathuſalem defunctus reperitur.

¶ Qꝫ mathuſalē iuxta· lxx· vltra diluuium numerātur anni· inde eſt: qꝫ ſignificat chriſtū. cui⁹ vita nullam ſentit etatem: vt in maioribus quoq̄ nō ſenſiſſe diluuium videretur.

Et facti ſūt· o· d· ⁊c. Hiero. Et fuerunt om̄s dies mathuſalem quos vixit anni nōgentiſexagintanouem · ⁊ mortuus eſt. Iuxta diligentem ſupputationē· xiiij· annis poſt diluuiū vixiſſe refertur. Cum em̄ eſſet· clxxxvij· annorum· genuit lamech. rurſus lamech cū eſſet· clxxxij· annorū genuit noe. ⁊ ſunt vſq̄ ad diē natiuitatis noe a mathuſalem· ccclxix· Sexcenteſimo autē anno vite noe diluuiū factum eſt. nōgenteſimo· ſ· l· v· anno mathuſalē. cū aūt ſupra nōgentiſſexagintanouē annis vixiſſe dictus ſit· patet eum quattuordecim annis vixiſſe poſt diluuium. Sed octo anime tm̄ in arca ſalue facte ſunt. eſt

ergo error in numero·ſicut in pluribus. In hebreis enim ⁊ ſamaritanorum libris ita repperi. Et vixit Mathuſalez·clxxxvij·ãnis ⁊ genuit Lamech et vixit Mathuſalem poſtq̃ genuit Lamech ſeptingentos·lxxxij·annos et genuit filios et filias·⁊ fuerunt omnes dies Mathuſalẽ anni nongenti·lxix·et mortuus eſt·et vixit Lamech·clxxxij·annos·⁊ genuit noe·a die autem natiuitatis Mathuſalem vſq̃ ad diem ortus noe·ſunt anni·ccclxix·his adde ſexcentos annos noe·qꝛ in ſexcenteſimo vite eius anno diluuium factum eſt, atq̃ ita fit vt nongenteſimo ſexageſimonono anno vite ſue mathuſalem mortu⁹ ſit, eo anno·ſ·quo cepit eſſe diluuium.

¶ Noe uero ⁊c. Hiero· Noe interpretatur requies. qꝛ ſub illo oĩa retro opa: p diluuiũ quieuerũt.

Cũq̃ ce·h·m·ſ·t· Hiero· Verbum hebraicũ·eloym vtriuſq̃ numeri eſt. deum eñ ⁊ deos ſignificat· ideo aquila, filios deorũ dicere auſus eſt deos ſanctos vel angelos intelligẽs, quẽ ſequens ſimach⁹ ait. Videntes filij potentum filias hoĩm.

Videntes·f·d·⁊c Filij ſeth·religioſi intelliguntur per filios dei·qui victi concupiſcentia ex filiab⁹ hominum·i·ex ſtirpe cayn vxores acceperũt ⁊ viros potentes genuerunt·immẽſos·ſ· corporib⁹·ſupbos viribus· incõditos moribus; qui gigantes appellantur. non eſt incredibile ab hominibus·nõ ab angeliſ vel quibuſdã demonibus qui mulierib⁹ ſunt improbi·ei⁹ modi homines eſſe, peccatos. qꝛ ⁊ poſt diluuium corpa nõ ſolũ virorum·ſed ⁊ mulierũ incredibili magnitudine extiterunt.

¶ Nõ permanebit·ſ·m·⁊c. Hiero· Hebreum·nõ indicabit ſpũs·m· homines in ſempiternũ·qm̃ caro ſunt. hoc eſt, quia fragilis eſt hominum conditio: non eos eterno cruciatui reſeruab⁹. ſed hic reddam qđ merẽtur. Clementia ergo eſt: non ſeueritas q̄ peccator hic pro ſcelere viſitat. Vñ deus iratus dicit·nõ viſitab⁹ filias eorum cum fornicate fuerint. Et alibi Viſitab⁹ in virga iniquitates eorum ⁊c. Ne aũt videatur crudelis: qꝛ locũ penitentie nõ dedit: adiungit. ſed erũt dies illius·cxx·anni. nõ eñ intelliguntur p̃dicti eſſe anni vite humane·cũ poſt inueniat᷑ homo ampli⁹ vixiſſe: ſed intelligit᷑ ante annos·xx·quã inciperet arca fieri·q̃ facta legitur·c· annis·deũ ad noe h̄ dixiſſe·prenũciando diluuiũ·non vite humane deinceps future p̃ſcribendo ſpaciũ: h̄ eorum quos fuerat diluuio deleturus.

Erũtq̃·d·i·⁊c. Stra· Ante diluuiũ·ſ·ad agendã penitentiã. Sʒ qꝛ in malicia pſeuerauerũt: ante p̃fixum terminũ·centeſimo anno deleti ſunt.

† ſ requies·i·chriſtus in quo requiẽ inuenimus.
et mortuus eſt. † Noe vero cum quingentorum eſſet annorum·genuit Sem·cham·⁊ iaphet.

C. VI.

Cumq̃ cepiſſent homies multiplicari ſup terrã·⁊ filias
ſ filij ſeth religioſi.
procreaſſent: † videntes filij dei
ſ de ſtirpe cayn.
filias hominum q̄ eſſent pulcre:
ſ concupiſcentia victi.
acceperunt vxores ſibi ex omnibus quas elegerant. Dixitq̃ de⁹
ſ indignatio.
Non permanebit ſpiritus meus
ſ fragilis condicionis.
in homine in eternum: qꝛ caro eſt
ſ vſq̃ ad diluuiũ ad agendam penitentiam. quibus edificata eſt arca ſ anteq̃ inciperet fieri arca.
Erũtq̃ dies illius·cxx·annorum
ſ immanes corpore·ſupbi viribus·incõditi moribus. vñ gigantes·i·filij terre dicuntur ſ in hebreo cadentes.
Gigantes aũt erant ſup terraʒ in diebus illis: poſtq̃ enim ingreſſi ſunt filij dei ad filias hominum· illeq̃ genuerunt: iſti ſunt potẽtes a ſeculo ⁊ viri famoſi. Vidẽs aũt deus q̄ multa malicia hominum eſſet in terra: ⁊ cũcta cogitatõ cordis intenta eſſet ad malum omni
† ſ vſitatis verbis nobis loquitur ſcriptura·vt ex cognitis pcedat ad incognita
tempore † Penituit eũ q̄ hominẽ
ſ ne deterius contingat.
feciſſet in terra. Et precauẽs in futurum·⁊ tactus dolore cordis intrinſecus·delebo inquit hominẽ quẽʒ creaui a facie terre: ab hoĩe vſq̃ ad animantia·a reptili vſq̃
ſ videtur penitere·dum opus mutat: voluntate
ad volucres celi. Penitet eñ me
tñ ⁊ diſpoſitõe immobili pmanente.
feciſſe eos. Noe vero inuenit gratiam coram dño. He ſũt generationes noe. Noe vir iuſtus atq̃
ſ viator nõ comprehenſor ſ·i·ſecundũ iuſticiã pfectam preſentis vite nõ future.
† perfectus fuit in generationib⁹
ſ ſequens veſtigia eius.
ſuis·cum deo ambulauit: ⁊ genu
† ſ nomen vel nominatus † ſ callidus † ſ latitudo.
it tres filios † ſem. † chã·⁊ † iaphet.
ſ homo propter quẽ cuncta creata: quo peccante omnia dicuntur corrupta.
Corrupta eſt aũt terra coraʒ deo: ⁊ repleta eſt iniquitate. Cumq̃ vidiſſet deus terram eſſe corruptã:
ſ·i·homo quo peccante: oĩs caro dicitur corrumpiſſe viã·qꝛ propter eũ oĩs caro creata.
ſ vitam·actiones.
oĩſ quippe caro corruperat viã ſuam ſuper terram. dixit ad noe:
ſ omniũ mortaliũ preter eos qui in arca erant ſaluandi·quaſi ſeminariũ ſecũde originis.
Finis vniuerſe carnis venit corã
† ſ beneplacito michi iudicio. † ſ·i·habitatores terre.
† me. Repleta eſt † terra iniqtate a
ſ preſentia.
facie eorum: ⁊ ego diſperdaʒ eos
† ſ vt nõ ſit ſuo more fructifera. † ſ eccleſiã.
† cũ terra. Fac tibi † arcã de lignis
† ſ in hebreo bituminatis. ſ aliũ quadratis. ſ politis. ne quid nocuũ inhereret. ſ qꝛ vita ſanctorum firma ⁊ ſtabilis. † ſ ad diſtinctõeʒ animalium. ſ diuerſos ordines vite.
† leuigatis. † Manſiũculas † in ea
† ſ qđ eſt gluten feruentiſſimũ: quo linita ligna nulla violentia diſſoluuntur. ſ dilectionis ardore. † ſ ne diſſoluat᷑ ab his qui intus ſunt. vel ab his qui foris ſunt.
facies † ⁊ bitumie linies † itrinſec⁹ ⁊ extra.

Videns aũt·d·⁊c. Non in deũ penitentia cadit·aut dolor cordis: cui eſt de oĩbus tam fixa ſentẽtia·q̃ certa p̃ſcientia. ſed vtitur ſcriptura vſitatis verbis coaptans ſe noſtre paruitati·vt ex cognitis incognita cognoſcamus. nam ira dei nõ eſt pturbatio animi: ſed iudiciũ qđ irrogatur peccatori. cogitatio vero cordis ei⁹ mutandarum rerum immutabilis ratio.

Penituit·e·q·h·f· Grego·in moralib⁹·li·v· Pleruñq̃ ĩ ſacro eloquio ſapientes dei conſilium trahunt a ſapientib⁹ ſeculi. Sic nũc pro vtilitate hominis; vocem in ſe paſſionis hũane ipſe conditor hominũ ſumit. cũ conſtet: qꝛ qui cuncta priuſq̃ venerint·cõſpicit: nichil fecerit q̄ penitẽdo reſipiſcat. Ut ergo mirum nõ eſt·ſi ſpũales plerunq̃ vtãtur verbis carnaliũ: ſic neq̃ mirandũ·ſi ipſe creator oĩm vt carnem ptrahat ad intellectũ ſuũ in ſe ipſo carnis ſermonem ſeruat vel ſumat.

Noe uir iuſtus. Alſ· Hic p actus ſuos ſignificat xp̃m q̃ ait: Diſcite a me·qꝛ mitis ſum ⁊ hu·corde Solus iuſt⁹ inuenit᷑ cui pꝑter iuſticiã ſuã vij·homies donant᷑. iuſt⁹ quoq̃ xp̃s ⁊ perfectus·cui·vij· eccleſie ſeptiformi ſpiritu illuminate in vnã eccleſiam cõdonant᷑· noe p aquã ⁊ lignũ liberat᷑ ⁊ familia ei⁹: ſic familia xp̃i p baptiſmum ⁊ crucem.

Noe uir iuſtus. ⁊c. Si null⁹ ſine peccato quomõ pfect⁹: pfecti dicunt᷑ aliqui nõ: ſicut ſunt pficiẽdi qñ equabunt᷑ angel᷑. ſed ſicut poſſunt eſſe in peregrinatõne. vñ addit in generatõib⁹ ſuis·i·ſicut p mõ ſuo dei gratia poterat eẽ pfect⁹. nõ ſicut ĩ alia vita: in qua nec volet nec peccare poterit. Cũ deo ambulauit: veſtigia eius ſequens.

¶ In generatõibus ſuis quaſi nõ conſumate iuſticie: ſed iuxta generationem ſuam.

Diſperdã eos cũ·t· Tradũt doctores terre virorẽ ⁊ fecunditatẽ lõge eſſe inferiorẽ poſt diluuiũ·⁊ ideo hominib⁹ eſum carniũ conceſſum·cũ antea tantum terre fructib⁹ victitarent.

Fac tibi arcam de lignis·ſ·fortibus ⁊ inſolubilib⁹·⁊ bene coartatiſ q̃ alia trãſlatio dicit quadrata: vt nec vi uentorum nec inundatione ſoluet᷑.

Manſiũculas ⁊c. Stra· Lxx· Bicamerata ⁊ tricamerata in arca facies. Bicamerata in inferiorib⁹. Tricamerata in ſuperiorib⁹. quinq̃ ergo manſionibus diſtincta ſunt. Prima·i·inferior fuit ſtercoraria·quo ſtercora defluebant. ne qui erant in arca fetore lederent᷑. Secunda apothecaria. Tercia immitium animaliũ ⁊ ſerpentiũ. Quarta manſuetorum. Quita

id eſt· ſuprema hominū ⁊ auiū· hoſtium· vbi bicamerata ⁊ tricamerata iungebantur· i· inter apothecariā· ⁊ beſtiarum habitationem.

¶ Aug· In prima habitatione in inferioribꝫ ſemel camerata erat arca. In ſecunda ſup inferiorem habitationē bicamerata. In tercia vero ſup ſecundam tricamerata.

¶ Aug· Dicunt alij in inferioribꝫ duas fuiſſe manſiunculas· ⁊ ſic arcam fuiſſe bicameratam. harum inferior ſtercora ſuſcipiebat. ſecunda eſcas· q̄ apothecaria dicebatᷣ. In ſupioribus tricamerata erat· vbi homines ⁊ animalia cōgrua diſtinctione cōtinebantur.

¶ Iſ. Arcam cōſtruxit noe de lignis imputribilibꝫ. ⁊ chriſtus eccleſiā de victuris ī ſempiternū hominibꝫ que ſicut arca natat in fluctibꝫ. Arca de lignis quadratis· eccleſia de ſanctis· quorū ſtabilis vita ad omē opus bonū parata· ſicut lignū quadratū ab omi parte firmū ſtat. Ex bitumine cōglutinantur ligna intrinſecus ⁊ extrinſecꝰ vt ex compage vnitatis ſignificetᷣ tolerantia charitatis· ne concuſſa eccleſia ab his qui intus ſunt· vel ab his qui foris: cedat a fraterna iunctura.

⁊ extrinſecus· ⁊ ſic facies eā. Tre
geometricorū· quorū quiſqꝫ ſex cubitus humane manus impletur.
centorum† cubitorum erit longi-
area in fundamento quadrata inequalis longitudinis ⁊ latitudinis fuit ab angulis in artum conſcendens· donec in cubito longitudinis ⁊ latitudinis ſummitas pficiatur.
tudo arce· quinquaginta cubito-
rum latitudo: et triginta cubito-
† in hebreo· meridianū facies arce· Simachus dilucidum arce facies· i· feneſtram. ad emittēdum coruum vel columbam. hanc tradunt iu
rum altitudo illius. † Feneſtram
dei criſtallinam fuiſſe.
facies in ea: ⁊ in cubito conſūma
† hoſtiū in latere arce· vulnus in latere chriſti
bis ſūmitatem eius. † Hoſtiū aūt
† lxx· bicamerata ⁊ tricamerata.
arce pones in latere deorſū. † Ce-
nacula ⁊ triſtega facies in ea. Ecce
ego adducam aquas diluuij ſup

Eſt enim bitumen feruentiſſimum ⁊ violentiſſimum gluten. ⁊ ſignificat dilectionis feruorem vi magnitudinis ad tenendam ſocietatem omnia tolerantem. Qꝫ ſexies longa ad latitudinem· ⁊ decies ad altitudinem humani corpis inſtar oſtendit· in quo xp̄s apparuit. Corporis longitudo a vertice vſqꝫ ad veſtigiū ſexies latitudinē cōtinet· q̄ eſt ab vno latere vſqꝫ ad alterꝫ. ⁊ decies altitudinē· que eſt a dorſo ad ventrem. qđ· l· cubitis latitudo expanditur· latitudinē ſignificat cordis: q̄ fit charitate ſpirituali. Vñ chari· d· dif· ī cor· v· p· ſ· ſ· quīgequaſimo die poſt reſurrectionē: xp̄s ſpūm miſit: quo corda credētiū dilatauit. Trecentorūqꝫ cubitorꝫ longitudo ſexies quinquaginta continet· ſicut ſex etatibꝫ omne tempus ſeculi extēditur· in quibꝫ nō deſtitit p̄dicari chriſtus: in quinqꝫ ꝓphetiſatus: in ſexta euangelizatus.

Trecentorū cubitorū ⁊c. Iſi· Poteſt in trecentis cubitis lignū crucis oſtendi. huiꝰ eñ numeri littera tau: crucis ſignū oſtendit· quo ſocij paſſionis ꝑ baptiſmū effecti longitudinē vite eterne adipiſcimur. Altitudo xxx· cubitis ſurgit: quē numerꝫ decies habet longitudo in· ccc· cubitis. quia xp̄s eſt altitudo noſtra· qui· xxx· annorꝫ euangeliū conſecrauit. conteſtans qꝛ nō venit legem ſoluere· ſed adimplere. lex vero cū in decē p̄ceptis agnoſcitur: in decies tricenis cubitis arce longitudo pficitur. Vñ ⁊ noe decimꝰ ab adam computatᷣ. Centenarius ſolidus quadratus denario in ſe ducto multiplicatus: ſignificat electos ꝑ iuſtificationem p̄ceptorꝫ glorificandos. Vñ homo qui habebat· c· oues: vna perdita· reliquit nonagintanouē: et queſiuit eam q̄ perierat· ⁊ inuentā· vt centenariū reformaret: repoſuit. qui triplicatus gratiā immortalitatis· a patre ꝑ filiū ⁊ ſpiritumſanctū ſuſcipit apud eos· qui ꝑ gratiā trinitatis augentᷣ: ⁊ qui ex centenario lapſi ꝑ agnitionem trinitatis eidem reformantᷣ. latitudo quinquaginta cubitorꝫ remiſſionem ſignificat. qꝛ quinq̄geſimus annꝰ· i· iubileꝰ· ſeruos liberabat· poſſeſſiones reſtituebat· debitoribꝫ indulgentiā dabat· exulibꝫ patriā. xp̄s ergo in eccleſia ſua quinquageſimū numerꝫ collocauit in latitudine: niſi eñ peccatorꝫ remiſſionē donaſſet eccleſia ꝑ orbē dilatata nō eſſet· tricenarius in altitudine numerꝰ. ſimile tricentenarius ꝯtinet ſacramentū. ad vnū aūt ſūma reuocatur: qꝛ vnꝰ deꝰ ex quo oīa· ⁊ vna fides· ⁊ vnū baptiſma.

¶ Gre. Arca que trecentis cubitis fieri in longitudine iuſſa eſt· quinquaginta in latitudine· triginta in altitudine· vno cubito ꝯſūmata eſt· eccliā nanqꝫ ſignificat: que inferius ampla· ſupius anguſta. qꝛ ab ea latitudine quā adhuc in membris infirmantibꝫ habet: paruꝑper anguſtata ⁊ in altum pficiens· ad vnū tendit. Ratio eñ exigit· vt in arce longitudine· omēs beſtie quadrupedia ⁊ reptilia in inferioribꝫ fuerint: homo ⁊ volatilia in ſupioribꝫ. Iuxta ſupiorē partē feneſtra fuit in latere: de qua columbā vel coruum dimiſit homo. Homo ergo ⁊ volatilia iuxta vnū cubitum fuerunt. In multis eñ carnalibꝫ ſuis eccleſia lata. in paucis ſpiritualibꝫ anguſta. ⁊ qꝛ ad vnū hominem qui ſine peccato eſt· colligitur: quaſi in vno cubitu ꝯſūmatur. Videmꝰ multos in eccleſia ſupbire· laſciuire· ⁊ terrenis rebꝫ inhiare· iraſci· ⁊ rixari· ⁊ proximos ledere. Sed qꝛ eccleſia tolerat eos vt cōuertantᷣ: quaſi ī arce latitudine beſtie fuiſſe dicuntᷣ. Videmus alios· aliena nō rapere illatā iniuriā equanimiter tolerare· rebus ꝓprijs cōtentos eſſe· humiliter viuere. Sed qꝛ iā pauci ſūt: anguſtatur arca. Alios videmꝰ etiā poſſeſſa relinquere· terrenis rebus nullū ſtudiū dare· inimicos diligere· carnē domare· omēs motus ratōe premere ꝑ celeſte deſiderium ꝯtemplatōnis penna ſubleuari. Sꝫ qꝛ valde rari ſūt· iā arca iuxta cubitū ducitᷣ· vbi hoīes ⁊ volatilia ꝯtinentur. Sed qꝛ nullus ſine peccato eſt· niſi ille qui conceptꝰ ē ſine peccato· in vno cubitu arca ꝯſummatur. qꝛ vnꝰ eſt auctor ⁊ redēptor eccleſie ſine peccato: ad quem ⁊ ꝑ quem omēs pficiunt: qui ſe peccatores nouerunt.

terram· vt interficiā omnē carnē
in qua ſpiritus vite eſt ſubter ce-
lum: ⁊ vniuerſa que in terra ſunt
de te ⁊ de familia tua conſeruanda ad reparationem humani generis.
conſumentur. † Ponamqꝫ fedus
meum tecum· ⁊ ingredieris arcā
tu ⁊ filij tui. vxor tua ⁊ vxores fili
orum tuorum tecū. Et ex cunctis
animantibus vniuerſe terre bina
induces in arcam: vt viuant tecū
maſculini ſexus et feminini. De
volucribus iuxta genus ſuum· ⁊
de iumentis in genere ſuo· et ex

In cubito· c· ſ· e· Sic eccleſia in vnitate collecta ſublimatur atqꝫ pficitur. Vnde qui non colligit mecū diſpergit.

Hoſtiū aūt· a· p· ⁊c. Nemo eñ intrat eccleſiā niſi ꝑ ſacramentū remiſſionis peccatorꝫ· qđ de latere xp̄o emanauit.

Cenacula et triſtega ⁊c. Lxx· Bicamerata ⁊ tricamerata· ex omibꝰ eñ gentibꝫ vel bipertitam multitudinē ꝯgregat eccleſia: ex circūciſione ⁊ p̄putio. vel tripertitam ex tribus filijs noe· quorū progenie repletur orbis. inferiora autem arce diſtincta ſunt: quia in hac vita terrena eſt diuerſitas gentium. In ſūmo aūt omēs ꝯſūmantᷣ in vnum: qꝛ oīa ⁊ in oībus xp̄s.

¶ Alc· Congrue arca in ſūmo velut tecto quodam anguſto cacuminata eſt: vt imbriū minas diffunderet· ⁊ ima in aquis ſtabilitate quadrata ꝯſiſtens· nec impulſu ventorꝫ· nec impetu fluctuū· nec inquietudine animalium que intus erant: inclinari poſſet aut mergi.

¶ Grego· Arca in inferioribꝫ ampla· in ſuperioribꝫ anguſta· in ſummitate ad vnius cubiti menſurā excreuit. Inferius eñ quadrupedia ⁊ reptilia. Superius vero aues ⁊ homines habuiſſe creditur. Ibi lata: ubi beſtie. Ibi anguſta· vbi homines. qꝛ in carnalibꝫ ampla: in ſpiritualibꝫ anguſta. Ubi eñ beſtiales tolerat· latiꝰ ſinum laxat· vbi rationales habet: ad ſummū ducitur. Lata eſt quippe vita· que ducit ad ꝑditionē: ⁊ multi vadunt per eam. Anguſta eſt porta: que ducit ad vitam· ⁊ pauci veniunt ad eam. Arca in ſummis anguſtatur: vſqꝫ ad vnū cubitū. qꝛ in eccleſia: q̄to ſanctiores tanto pauciores: qui in ſummo ad illum ꝑducuntur: qui ſolus homo: ſine ꝯpatione ſanctꝰ natꝰ eſt· ſic paſſer vnicꝰ in edificatōe. Tāto ergo magis mali tolerandi ſunt: q̄to plures ſunt: qꝛ in aree tritura: pauca ſunt grana· que in horreis ſeruantᷣ· grandes acerui palearū q̄ ignibꝫ cōburuntᷣ.

¶ Gre. Dora· aūt qui ſe ab amore mundi ꝯuertit in corde edificat arcam ſalutis. habens in ſe longitudinem· i· trinitatis fidem. ac longitudinē vite ⁊ immortalitatis. Latitudinē· in charitate· qua poteſt benefacere etiā inimicis. altitudinem in ſpe: qua ſe erigat ad celeſtia ⁊ ſummam actuū ſuorum ad vnū referat.

Et ex cunctis· a· ⁊c. Aug. Queritᷣ de minutiſſimis animantibꝫ· quales ſunt mures ⁊ ſtelliones· quales ⁊ muſce ⁊ ſcrabones· ſcarabei ⁊ pulices ſi numerus ſeruaturᷣ. Sed que non ꝺ coitu generātur· ſed de terre humore vel cadauerum vel aliarum rerum corruptione naſcuntur· nō fuit neceſſe in arca eſſe. qđ innuitur cū dicitur de volucribus iuxta genus ſuū· ⁊ de iumentis in genere ſuo. Illa quoqꝫ que in domibus verſantᷣ ſicut pulices

mures·muſcę:nō fuit neceſſe ſecundū numeꝝ eſſe·quę intelliguntꝰ tunc in domibꝰ plura fuiſſe. Quę aūt ex cōmixtione diuerſi generis naſcuntꝰ:ſicut muli·burdones·⁊ hmōi·nō eſt dicendū in arca fuiſſe. Quę autē in aquis ⁊ in terris cōmuniter viuunt·ſic luteres vituli marini extra arcā habebāt loculos ꝑparatos·quibus ſe poſſent recipe velut in aridis. De auibꝰ quoqꝫ marinis ⁊ fluuialibꝰ idem ſentiendū. Q cuncta animalium genera includuntur in arca·ſignificat qđ ex oībus gentibꝰ ⁊ nationibꝰ congregatur eccleſia·ſicut in diſco petri munda ⁊ immūda ſunt animalia·ſic in eccleſię ſacramētis verſantꝰ boni ⁊ mali.

Tolles igitur. ⁊c. Solet queri de animalibꝰ q̄ tm̄ putantꝰ veſci carnibꝰ vtꝝ pręter numeꝝ ibi fuerint ſine trāſgreſſione mādati q̄ alioꝝ alendorum neceſſitas coegiſſet includi·vl' qđ magis credendū eſt ꝑter carnes alimēta eē potuerunt·q̄ oibus conuenirent. Multa em̄ animalia quibꝰ caro cibꝰ ē·fructibꝰ pomiſqꝫ veſcuntꝰ·maxie ficꝰ ⁊ caſtaneis. Potuit ergo vir iuſtus ⁊ ſapiens·et diuinitus admonitus·q̄ cuiqꝫ ꝯgrueret·alimoniam ꝑter carnes repire·et condere·⁊ oibus veſca cogit fames·⁊ nichil ē qđ deꝰ ſuaue ⁊ ſalubre facere nō poſſit·qui etiā vt ſine cibo viuerēt·diuina facultate donaret.

Ex oibus·a·m·t ⁊c. R. Non geminatum ſeptenariū·i·xiiij ſed tm̄ ſeptem debemus accipe. Similiꝰ duo ⁊ duo nō quattuoꝛ·ſed tm̄ duo.maſculū ⁊ fęminam. Et notanduꝫ ꝙ munda animalia impari numero·i·ſeptenario introducantꝰ. Immunda vero pari.qꝛ impar numerꝰ virtutis ſpeciem ꝑtendit: par vero infirmitatē.plura ſūt mūda: vt egreſſus noe de arca·haberet q̄d immolaret:⁊ mādūcaret

omni reptili terrę ſecundū genus
† ſponte nō hominis actu ſed dei nutu.
ſuum.bina de oīmibꝰ† ingredientꝰ
† ne diluuio perirent.
tecum·vt† poſſint viuere. Tolles
quaſi quereret vnde viueret.
igitur tecum ex omnibus eſcis q̄ mandi poſſunt·et compoꝛtabis apud te:⁊ erūt tam tibi q̄ꝫ illis in cibum. Fecit ergo noe oīa quę pręceperat ei deus.

C. VII.

Dixitqꝫ dominus ad euꝫ: Ingredere tu ⁊ oīmis domus tua in arcam·te eniꝫ vidi iuſtum coꝛam me in generatione hac. Ex oībus animantibꝰ mū
† vt plura eſſent·que hominibus pꝛodeſſent: q̄ꝫ que nocerent.
dis tolles† ſeptena ⁊ ſeptena·maſculum ⁊ fęminam. De animātibꝰ
† oīa munda ſunt naturaliter:ſed ꝯpatione melioꝛis nature·quedā dicūtur immunda:ſicut bos leone melioꝛ:qꝛ homini neceſſarioꝛ·pꝛopter quem creata ſunt omnia.
vero nō† mundis duo ⁊ duo·maſculum ⁊ fęminam. Sed ⁊ de volatilibus cęli ſeptena ⁊ ſeptena·maſculum ⁊ fęminam·vt ſaluent ſemen ſuum ſuper faciem vniuerſę terrę. Adhuc em̄ ⁊ poſt dies ſeptem ego pluam ſuper terrā quadraginta diebus ⁊·xl·noctibus:
ſepe maloꝛum nequitiā increpando replicat·mala ventura denunciat·vt vel ſic ad penitenti am moueat.
⁊ delebo omnē ſubſtantiā quam feci de ſuperficie terrę. Fecit ergo noe oīa quę mandauerat ei dn̄s. Eratqꝫ ſexcentoꝛū annoꝛū·quando diluuij aquę inundauerūt ſuꝑ
ſeoꝛſum viri
terram.⁊ ingreſſus eſt† noe ⁊ filij
† ſeoꝛſū femine·qꝛ abſtinendū eſt in afflictōe
eius·† vxoꝛ eiuſ:⁊ vxoꝛes filioꝛū illius cū eo in arcaꝫ·propter aq̄s diluuij. De animantibus quoqꝫ mundis ⁊ immundis·⁊ de volucribus cęli·⁊ ex oīmi qđ mouetur
† nutu diuino·quomodo adducta ſunt ad adā vt nominaret ea.
ſuper terram·duo ⁊ duo† ingreſſa ſunt in arcam ad noe·maſculus ⁊ fęmina:ſicut ꝑceperat deus noe. Cumqꝫ trāſiſſent ſeptē dies:aquę
diuino nutu.
diluuij inundauerunt ſuꝑ terram
† qđ ſupius pretaxatū eſt ꝑ oꝛdinē exequitur.
† niſan qui a latinis maius dicitur.
† Anno ſexcēteſimo vitę noe·† mēſe ſecūdo·ſeptimodecimo die mēſis
vt nō ſenſim de moꝛe fluerent:ſed repentina inundatione terram operirent.
·rupti ſunt oīs fontes abyſſi magnę·⁊ catharactę cęli apertę ſūt

Iſi. Ex oībꝰ·a·m·t·⁊c. Non ꝙ plures ſint boni q̄ꝫ mali,ſed qꝛ boni ſeruant vnitatem ſpiritus in vinculo pacis,qui ſeptifoꝛmi opatione commendatur. Sapientię·intellectus·conſcientię·foꝛtitudinis·ſcientię·pietatis·⁊ timoꝛis domini. Vn̄ quinquagenarius numerus ad aduentū ſpiritusſancti pertinens·in ſepties ſeptē conſūmatur·qui ſunt·xlix·vno addito. Vnde Solliciti ſeruare vnitatē ſpiritus in vinculo pacis. Mali vero in binario continentur·tanq̄ꝫ diuiſibiles.⁊ ad ſciſmata faciles. Noe vero cū ſuis octauꝰ numeratꝰ:qꝛ in chꝛiſto ſpes reſurrectionis apparuit·qui octaua die·i·poſt ſabbati ſeptimā reſurrexit.qui dies a paſſione tercius.in numero dieꝝ qui ꝑ omne tempus voluuntꝰ·⁊ pꝛimus·⁊ octauus.

Aug. Queritur vtꝝ tam magna arca centum annis potuit fabꝛicari a quattuoꝛ hominibꝰ·i·noe ⁊ filijs eius tribus. Sed ſi non potuit:non erat magnū alios fabꝛos adhibere.q̄uis opis ſui mercede adepta·nō curauerunt vtrum noe ſapienter·an inaniter faceret:⁊ in eā non intrauerunt·qꝛ non crediderunt qđ ille credidit.

Ego pluam ⁊c. Iſi. Quia omnis reatus cōtra decalogum cōmittitur per vniuerſum oꝛbem·qui partibꝰ quattuoꝛ diuiditꝰ. Quater vero decem xl·fiunt.ſiue reatus contrahatur ex pꝛoſperitate:qđ pertinet ad dies.ſiue ex aduerſitate·qđ ad noctes.in baptiſmo abluitur.

Eratqꝫ ſexcentoꝛū annoꝛū ⁊c. Iſi. Quingentoꝝ annoꝝ erat noe cū pꝛęcepit ei dominus vt arcam faceret:⁊ ſexcentoꝝ cū iam ingreſſus eſſet. Vn̄ colligitur ꝑ·c·annos arca fabꝛicata. Centū vero anni ſignificant ſingulas ętates ſęculi. Vnde ſexta cōpletis quingētis vſqꝫ ad ſexcentoſ·ſignificat ī manifeſtatōe euāgelij eccleſiā conſtrui. Qui ergo vult vitā·ſit lignum quadꝛatū paratus ad omne opus bonū:⁊ intret in fabꝛicam ſanctā. Secūdꝰ quoqꝫ menſis ſexcēteſimi anni·ſignificat ſenariā ętatem.duo em̄ menſes ſexagenario concludunt. A ſenario autē ſexaginta nuncupantꝰ.⁊ ſexcēti ⁊ ſex milia ⁊ ſexcenta milia·et deinceps in maioꝛibꝰ ſummis·dū ꝑ eundem articulum numerꝰ ꝯſurgit. Qđ vigeſimus ⁊ ſeptimꝰ dies memoꝛatur·ad quadꝛaturā pertinet de qua ſupꝛa ſcriptū eſt. Sꝫ ⁊ hic aptius dicenduꝫ: qꝛ nos ad omne opus bonū paratos trinitas efficit. Memoꝛia qua deuꝫ recolimus.intelligentia qua cognoſcimꝰ.⁊ amoꝛe quo diligimus.tria eniꝫ ter ⁊ h̄ ter·fiunt·xxvij·q̄ eſt ternarius quadꝛatꝰ.

Ingreſſus eſt noe ⁊c.et vxoꝛ ⁊c. Rab. Notanduꝫ ꝙ ſeoꝛſuꝫ ingreditur in arcā noe cū filijs ſuis ⁊ vxoꝛes eoꝝ ſeoꝛſuꝫ. Ideo diſtincte dicitꝰ Ingreſſus eſt noe et filij eius·⁊ diſtincte additꝰ·vxoꝛ eiꝰ ⁊ vxores filioꝝ eius. Mixtim aūt viri cū mulieribus egreſſi ſunt. Sic em̄ ſcriptum eſt: Egreſſus eſt noe ⁊ vxoꝛ eius. Tēpus em̄ amplectendi:⁊ tempus abſtinendi.

Cūqꝫ tranſiſſent ⁊c. Iſi. Quia in ſpe futurę quietis·quā ſignificat ſeptimus dies:baptizamur.omnis caro extra arcam diluuio conſumpta eſt.qꝛ extra eccleſiā aqua baptiſmi q̄uis eadem ſit·non valet ad ſalutem ſed ad perniciem.

Anno ſexcenteſimo. Al'. Notandum ꝙ ſexcenteſimo anno inundauerunt aquę diluuij:quia ſexta ętate mundi·pꝛimo commendatum eſt ſacramentum baptiſmi·⁊ hoc ſeptimadecima die ſecundi menſis:quia denarius decalogum ſignificat. Septenarius pꝛopter ſabbatum ſeptimam requiem ſignificat.⁊ quia in decalogo renunciatio vicioꝛum videtur·quicūqꝫ in baptiſmo inijciatur pꝛopter ęternam requiem:omnibus intus ſe abrenunciare pꝛofitetur.

Catharactę. Feneſtrę·nubes·ſ·quę ſūt apertę:vt inde inſolite ⁊ maioꝛes pluuię funderentꝰ. Catharactę vero ꝓpꝛię·hoſtia nili:ſed abuſiue ꝓ omnibꝰ feneſtris ponuntur.

¶ Ra. De arca ſolet queri vtrū tanta capacitate quanta deſcribitᷣ animalia oīa que ingreſſa dicuntᷣ ⁊ eſcas eoꝝ ferre potuerit? Qd̄ cubito geometrico ſoluit origenes· aſſerens nō fruſtra dictū eſſe moyſen omni ſapientia egiptioꝝ fuiſſe eruditū: qui geometriā dilexerunt· ⁊ cubitum geometricum quantum ſex noſtros continere.

Bina et bina ⁊c. Aug. Precepit ſuperius ſeptena ⁊ ſeptena de mundis· duo ⁊ duo tolli de immundis. Quomodo ergo nūc dicit duo ⁊ duo intraſſe· ſiue de mundis: ſiue d̄ immūdis. ſed hoc refertᷣ nō ad numerū mundorū ⁊ immundorum: ſꝫ ad maſculū ⁊ feminam. In oībus eñ duo ſunt: maſculus ⁊ fēīa. Notanduꝫ vero qd̄ dicitur. In qua erat ſpiritus vite: nō ſolū de hoībꝰ: ſed ⁊ de pecoribꝰ dictum. q̄ꝛ quidam de ſpiritu ſācto volūt intelligi: quod ſcriptū eſt· inſufflauit in faciem eiꝰ ſpirituꝫ vite. Sed quidā codices habent melius flatum vite.

¶ **Quadraginta diebus. ⁊c.** Alcui. Quadragenario numero pluuia inundauit: qui tribulationē pñie oſtendit. Poſt xl· dies noe feneſtraꝫ aperuit: ſignificās ieiunantibus celū aperiri. Vñ moyſes· helias· ⁊ ipſe ſaluatoꝛ q̄dragenario numero ieiunia conſecrauit: tanq̄ꝫ tribꝰ temporibꝰ neceſſaria ante legeꝫ ſub lege· ſub gratia.

Quindecim· c· a ⁊c. Si terra olimpi montis (vt tradit hiſtoria) potuit inuadere ſpaciuꝫ tranquilli aeris· vbi dicitur nec nubes videri· nec vētus ſentiri· cur non et aque creſcendo. Septima vero requies· cum octaua reſurrectione iūgitur. Reddito eñ corpore ſanctorum requies nō finitur: que poſt hanc vitam datur. Sꝫ totus homo non iā ſpe ſed ipſa re corpore et ſpiritu ꝑfecta ⁊ īmortali ſalute renouatus in eternam vitā aſſumitur. hoc ergo in ſacramento regenerationis noſtre· i· baptiſmo altū myſterium eſt· altum qd̄· xv· cubitis excreuit aqua ſuper omnem altitudinem montium. Septem eñ ⁊ octo quindecim fiunt. Septenarius quietē: octonarius ſignificat reſurrectionē. Hoc igitur ſacramentum reſurrectionis ⁊ quietis· tranſcendit omnem ſapientiam ſupbōrum: vt non poſſint indagare ſciētie ſue altitudine reſurrectionis quietem. ⁊ quia· lxx· a· vij· ⁊· lxxx· ab viij· nominātur· coniuncto vtroq̄ꝫ numero· cl· diebꝰ exaltata eſt aqua: cōmendans ⁊ confirmans eandem baptiſmi altitudinem in conſecrando nouo homine· ad tenendam quietem ⁊ fidem reſurrectionis.

Quindecim· c· Sunt qui putāt· nec terre q̄litatē talē· nec altitudinē montium tantam ante diluuiū fuiſſe· qualis ⁊ quanta eſt hodie.

¶ **Deleta ſūt de· t·** Alc· Ideo magis terrena animalia perierunt q̄ꝫ aquatilia· q̄ꝛ d̄ maledicta terra viuunt.

C VIII.

Adduxit. ⁊c. Alc· De illo ſpiritu intelligi poteſt· de quo dictum eſt. Spiritꝰ dei ferebatur ſup aquas tunc ferebatur· vt cōgregatis in ſuū locuꝫ terra appareret. nunc adducitᷣ; vt ablatis aquis diluuij· faciem terre reuelaret. Poteſt per ſpiritū ventꝰ intelligi· iuxta illud· ⁊ ſtetit ſpiritus ꝓcelle· cuiꝰ ſcilicet flatibꝰ aqua recederet.

Reuerſeq̄ꝫ ſunt. ⁊c. Alc· Videtur ꝙ oīs fluioꝝ decurſus ꝑ occultos meatꝰ ad abyſſum redeant. Iuxta illud ad locū ſuū vnde exeūt flumina reuertentur.

¶ **Requieuit arca m· ⁊c.** Iſi· Septenariā requiē ſignificat. ⁊ q̄ꝛ ꝑfecti requieſcūt ibi: ſupradicte quoq̄ꝫ quadrature numerꝰ iteratur. Nam viceſimaſeptima die ſecūdi menſis cōmendatᷣ ſacramentū. ⁊ rurſus viceſimaſeptima die ſeptimi menſis· cōfirmatur: cū arca requieuit. qd̄ eñ promittitᷣ in ſpe: exhibetᷣ in re.

¶ Aug· Vtrꝫ poſt c· l· dies h̄ facta ſūt: aut ꝑ recapitulatōeꝫ oīa memorata: que poſt· xl· dies pluuie ceperunt fieri? vt hoc ſolū ad· c· l· dies pertineat: ꝙ vſq̄ꝫ ad ipſos montes aqua exaltata. aut de fontibꝰ abyſſi iā ceſſante pluuia. aut q̄ꝛ manſit in altitudine nullo ſpiritu ſiccante. Cetera vero que dicta ſunt· non poſt· c· l· dies oīa facta ſunt: ſed cōmemorata· q̄ ex fine· xl· dieꝝ fieri ceperunt.

Decimo enim· m· Notandū ꝙ decimo menſe apparuerunt cacumīa montium: que· xv· cubitis excelſerant aque diluuij. quia ſacramēta eterne

⁊ facta eſt pluuia ſuper terrā quadraginta diebus ⁊· xl· noctibus. In articulo illius diei ingreſſus eſt noe· ⁊ ſem· ⁊ cham· ⁊ iaphet filij eius in arcam: ⁊ vxoꝛ eius: et vxores filiorum eius cū eis. Ipi ⁊ omne animal ſecundum genus ſuum· vniuerſaq̄ꝫ iumenta in genere ſuo· ⁊ omne qd̄ mouetur ſuꝑ terraꝫ in genere ſuo· cunctūq̄ꝫ volatile ſecundū genus ſuū. vniuerſe aues· oēſq̄ꝫ volucres ingreſſe ſūt ad noe in arcā· bina ⁊ bina ex oī carne: in qua erat ſpiritus vite. Et que ingreſſa ſunt maſculꝰ ⁊ femina introierunt: ſicut ꝑceperat ei deus. Et incluſit eū dominꝰ

ʃ qd̄ homo facere nō poterat· ne aque introirēt deus exterius bituminauit.

deforis. Factumq̄ꝫ eſt diluuium quadraginta diebus ſuꝑ terram Et multiplicate ſunt aque: ⁊ eleuauerunt arcam in ſublime a terra. vehementer eñ inundauerūt: ⁊ oīa repleuerunt in ſuperficie terre. Porro ferebatur arca ſuper aquas: ⁊ aque ꝑualuerūt ſuper terraꝫ nimis. Opertiq̄ꝫ ſūt oēs montes excelſi ſub vniuerſo celo. Quindecim cubitis altioꝛ fuit aqua ſuper montes quos operuerat. Cōſumptaq̄ꝫ eſt oīs caro que mouebatur ſuꝑ terram: volucrum· animantiū beſtiarum omniumq̄ꝫ reptiliuꝫ que reptant ſuꝑ terram. vniuerſi homines· et cuncta in quibus ſpiraculuꝫ vite eſt in terra: mortua ſūt. ⁊ deleuit omnem ſubſtantiam que erat ſuper terraꝫ· ab homine vſq̄ꝫ ad pecus· tam reptile q̄ꝫ volucres celi: ⁊ deleta ſunt de terra. Remanſit autem ſolus noe: ⁊ qui cū eo erāt in arca. obtinuerūtq̄ꝫ aque terraꝫ centumquinquaginta diebus.

C. VIII.

ʃ poſt inundationē· xl· dierum.

Recordatus ē autēꝫ deus noe· cunctorūq̄ꝫ animantium· ⁊ omnium iumentorū que cum eo erant in arca· ⁊ addu

ʃ ſanctū· vl' ventū cuius flatibus aqua recedereꝫ

xit ſpiritum ſuper terram· ⁊ imminute ſunt aque· ⁊ clauſi ſunt fontes abyſſi· et catharacte celi: et prohibite ſunt pluuie de celo.

ʃ videtur qd̄ fluuioꝝ ⁊ riuorū decurſus ꝑ venas terre ad matricē abyſſum redeant.

Reuerſeq̄ꝫ ſūt aque de terra· euntes ⁊ redeuntes: ⁊ ceperūt minui poſt· c· l· dies. Requieuitq̄ꝫ arca menſe ſeptimo: viceſimaſeptima die menſis ſuꝑ montes armenie. At vero aque ibāt· ⁊ decreſcebāt vſq̄ꝫ ad decimum menſem. Decimo enim menſe prima die mēſis apparuerunt cacumina montiuꝫ

quietis ⁊ gloria reſurrectionis quã neſciuit ſapientia ſupborum: intellexit eminentia ſanctorũ p impletionẽ pceptoꝝ. Unde a mandatis tuis intellexi. Et alibi. Abſcondiſti hec a ſapientib⁹ ⁊ pruden. ⁊ reue. e. p.

Egrediebatur et nõ re. Iſi. Qꝛ poſt. xl. dies corui⁹ nõ rediit. aut aqs interceptus. aut cadauere natante illectus: figurat immundicia cupiditatis teterrimos. ⁊ ideo his que foris ſunt in mundo nimis intentos. aut rebaptizari aut ab his quos pter arcam. i. eccleſiã baptiſmus occidit: ſeduci ⁊ teneri.

Aug. Queritur vtrũ coruus mortu⁹ ſit. an aliquo modo viuere potuerit? Si em̃ fuit terra vbi requieſceret: ſimilit̃ columba requiem inueniſſet. Unde conijcitur q cadaũi potuit coruus inſidere: qd naturaliter refugit columba.

Emiſit quoqꝫ. c. Iſi. Emiſſa columba. nec inuenta requie. reuerſa: ſignificat p nouum t. requiem ſanctis in h mundo non eſſe pmiſſam. poſt. xl. enim dies emiſſa eſt: quo numero vita q̃ i mundo agit̃ deſignatur.

Strabus. Arca continet coruũ ⁊ columbam. ⁊ eccleſia bonos ⁊ malos. Coru⁹ emiſſus nõ reuertit̃: qꝛ reprobi illecebris ſeculi inherentes pereunt. Columba rediit: portans ramũ oliue virentib⁹ folijs in ore ſuo. qꝛ ſancti ſimplicitate gaudentes. mun⁹ pacis in ore portant: dicentes. cũ his qui oderunt pacẽ erã pacificꝰ. cũ. l. i. ⁊c.

Reuerſa eſt. a. e. Queſtio eſt. quomõ columba nõ inuenerit vbi reſideret: cum iam nudata eſſent cacumina montiũ. ſecũdum narrationis ordinem qd recapitulatione poteſt ſolui. vt poſterius narrata intelligant̃ q̃ facta ſũt prius aut potius. nõdum ſiccata fuerant.

Cumqꝫ tranſiſſent. xl. dies. aperiens noe feneſtrã arce quã fecerat: emiſit coruum. † Qui egrediebatur. ⁊ non reuertebatur: donec ſiccarentur aque ſuper terraꝫ. Emiſit quoqꝫ columbam poſt eum: vt videret ſi iam ceſſaſſent aque ſuper faciem terre. Que cum non inueniſſet vbi requieſceret pes eius: reuerſa eſt ad eum in arcam. Aque em̃ erãt ſuper vniuerſam terram. extenditqꝫ manum ſuam: ⁊ apprehendens eam intulit in arcã. Expectatis autẽ vltra ſeptem dieb⁹ alijs: rurſus dimiſit columbaꝫ ex arca. At illa venit ad eum ad veſperum: portans ramum oliue virentibus folijs in ore ſuo. Intellexit ergo noe q ceſſaſſent aque ſuper terraꝫ. Expectauitqꝫ nihilominus ſeptem alios dies. ⁊ emiſit columbam: que nõ eſt vltra reuerſa ad eum. Igitur ſexcẽteſimo primo anno. primo menſe. prima die menſis. imminute ſunt aque ſuper terram. et aperiens noe tectum arce aſpexit: viditqꝫ q exic-

† In hebreo. egreſſus eſt. exiens ⁊ reuertens donec ſiccarentur aque.

Expectatis ⁊c. Poſt ſeptem dies alios dimiſſa columba pter ſeptenariam opationẽ ſpũalem; oliue fructuoſum ſurculũ retulit. ſignans multos extra eccleſiã baptizatos. ſi pinguedo charitatis nõ defuerit: poſteriore tempe in ore columbe tanqꝫ i oſculo pacis ad vnitatis ſocietatẽ reduci.

Portans ramũ. Alc. Columba ramũ oliue. expulſo teterrimo alite. ad noe poſt diluuiũ portat. qꝛ columba ſpiritusſancti ad chriſtum poſt baptiſmum veniens. ramo refectionis ⁊ luminis. pacem enunciat.

Expectauitqꝫ nichilominus ⁊c. Iſi. Poſt alios ſeptem dies dimiſſa columba. nec reuerſa. ſignificat finem ſeculi: quando requies ſancto erit. nõ in ſacramẽto ſpei. quo nũc eccleſia ↄſociat̃. qꝫdiu bibit qd de late-

re chriſti manauit. ſed in pfectione ſalutis: cũ tradet̃ regnũ deo ⁊ patri. vt in illa pſpicua ↄtemplatione veritatis: nullis egeam⁹ miniſterijs.

Sexcenteſimo. p. Iſi. Vite noe. i. pactis ſexcẽtis annis. aperit̃ arce tectũ: qꝛ finita ſexta etate ſeculi. reuelatur ſacramentũ. Viceſima ſeptima die ſecũdi menſis. dicit̃ ſiccata terra: tãqꝫ finita ſit baptizandi neceſſitas

cata eſſet ſuperficies terre. Menſe ſcdo. ſeptia ⁊ viceſima die mẽſis. arefacta eſt terra. Locutus eſt aũt de⁹ ad noe dicens. † Egredere de arca tu ⁊ vxor tua: filij tui. et vxores filiorum tuorum tecum. Cunctaqꝫ animãtia q̃ ſunt apud te ex omni carne. tam in volatilibus q̃ in beſtijs. ⁊ vniuerſis reptilibus que reptant ſuper terrã. educ tecum: et ingredimini ſuper terram. Creſcite ⁊ multiplicamini ſuper terrã. Egreſſus eſt ergo noe ⁊ filij eius: vxor eius ⁊ uxores filiorum eius cum eo. Sed ⁊ oĩa animantia iumẽta ⁊ reptilia que repunt ſuper terram ſecundũ genus ſuum. de arca egreſſa ſunt. Edificauit autem noe altare dño ⁊ tollens de cunctis pecoribus ⁊ volucribus mundis: obtulit holocauſta ſuper altare. Odoratus eſt dominus odorem ſuauitatis ⁊ ait ad eum: Nequaqꝫ vltra maledicam terre propter homines. Senſus em̃ ⁊ cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua. Non igit̃ vltra

† Coniuncti exeunt viri ⁊ femine qui diſiuncti intrauerunt.

Quia his replendus erat mundus. redditur prime creature benedictio.

Menſe ſecũdo. Strab. i. maio. Noe annũ fecit in arca: et ipſa die qua ingreſſus fuerat egreſſus ẽ. Ingreſſus eſt em̃. ſeptimadecima die mẽſis ſecundi. Nunc dicit. qꝛ egreſſus eſt ſeptima ⁊ viceſima die eiuſdẽ menſis. Sed ſciendũ eſt. qꝛ ſi pſenti diei addãt̃. xi. q̃lis luna hodie eſt tal̃ erit poſt annum ipa die. Nõ ergo noe ingreſſus ẽ ſeptimadecima luna. vl̃ ſeptimadecima dies menſis ſecũdi fuit. Ideo poſt annum. xi. additis. fuit viceſimaſeptima dies. ⁊ viceſimaſeptima luna.

Viſti. Mẽſe ſecũdo ⁊c. Sicut ſupradictũ eſt decimaſeptima die ſexcenteſimi anni aqs diluuij terra madefacta eſt: ſed viceſimaſeptima ſcdi menſis arefacta ẽ. qñ pceptũ eſt. ut de arca egrederent̃. ⁊ pactuꝫ acciperent; ne vltra aqs diluuij perirent. In q̃ intelligi poteſt qꝛ p. x. ⁊. vij. ſicut ſupra ſtatus inchoantiũ ſignificari pt: qñ vicijs abrenunciat̃. p. xxvij. pmotio pfectoꝝ in ↄſũmatõe virtutũ. Si em̃ decẽ ⁊ ſepteꝫ decẽ addas. fiunt vigintiſeptẽ. Si em̃. x. pceptis quib⁹ peccato renunciat̃: euãgelicã pfectionẽ adijcias qua pcipit̃ ne ſolũ ñ iraſci. ſ etiã inimicos diligere. ⁊ ſimilia. ad illã etateꝫ pfectionis pueniſti. in qua nec ſacramẽtis predictis egeas: ⁊ de arca exiẽs id eſt. de ſpe ad ſpem perueniens. requiem in ſacramentis promiſſam inuenies.

Egredere de arca. ⁊c. Iſi. Iuncti exeunt: qui diſiuncti intrauerunt qꝛ nũc caro ↄcupiſcit aduerſus ſpiritũ. ⁊ ſpiritus aduerſus carnem. Sꝫ in reſurrectione iuſtoꝝ pfecta pace ſpiritui corp⁹ adherebit. nulla mutabilitatis indigentia vel concupiſcentia reſiſtente.

Et tol. ⁊c. Aug. Ingreſſa ſũt i arcã mũda ⁊ immũda aĩalia: ſ p⁹ egreſſũ nõ offerũt̃ deo niſi mũda. Qꝛ do ait: nõ pcutiã oẽm aĩam. v. ſic feci. ⁊ addidit. q̃ largitate bonitas donat ĩdignis. forte noui. t. indulgẽtia figurata eſt: vt pterita vltio ad legis ptineat ſeueritatẽ. hoc ad gratie bonitatẽ.

Senſus enim ⁊c. Grego. in mor. li. xxxviij. Nemo ſibi attribuat: ſi cogitationes vicerit. quia corruptionis malũ qd quiſqꝫ ab ortu carnaliꝫ

deſideriorū ſumpſit
exercet in ꝓuectu eta
tis.⁊ niſi h̄ citi⁹ diuīe
fortitudinis reprimat
man⁹:oīe bonū na/
ture culpa voratī ꝓ
fundū. Neqꝫ q̄ plan
tat eſt aliq̄d·neqꝫ q̄
rigat:ſed q̄ īcre·dat·
deus. C. IX.
Creſcite et multi
plicamini. Nō in
trore ceteris aīalib⁹
ꝓponit in ſolatiū traſ
acte uidicte·⁊ ne pau
ci hoīes a pluribꝫ be/
ſtijs opprimant̄·⁊ ſci/
ant ſe irrationabilibꝫ
ſ̄ nō rōabilibꝫ dñari
¶ Et terror ac t·
Greg· Homo nō ra
tionabilibꝫ·ſ̄ irrōabi
libꝫ ꝓlat⁹ eſt natura·
ideo dicitur ei:vt ab
aīalibꝫ nō ab hoīe ti
meat̄.q: contra natu
rā ſupbire·eſt ab eq̄/
li velle timeri. Unde
antiq̄ pr̄es nō reges
hoīm:ſ̄ paſtores pe/
corum fuiſſe dicunt̄.
Oñs ergo hoīes na/
tura eq̄les genuit·ſ̄
ꝓ varijs meritis aliſ
alios diſpenſatio dei
iuſta·ſ̄ occulta ꝓpo/
nit.vt humana for/
midine peccare metu
ant:q̄ diuina iudicia
nō formidāt. Nō au
tem ꝓpoſiti ex h̄ timo
re ſupbiāt:in quo nō
ſuā gloriā·ſ̄ ſubdito
rum querāt iuſticiā.
Nō eī hoībꝫ ſed be
ſtijs dñant̄:q: ex qua
pte beſtiales ſunt:ea
formidini ſbſtrati ſūt
Manu ergo humilli
me ꝯſiderationis pre
mend⁹ eſt tumor ela/
tionis. Si eī apud
ſemet ipſā mens de/
ſcēderit d̄ vertice cul
minis·inueniet plani
ciem naturalis equi/
tatis·ut nō ꝓeſſe gau
deat:ſed ꝓdeſſe.
¶ Carnē cū·ſ·Iſi.
Dant̄ eis cūcta aīa/
lia in eſcā·q: in uoca
tione gentiū ad fidē
nulla diſtātia eſt:qd̄
in diſco petri figurat̄
Sāguinē mādūcare
ꝓhibent̄:ne vita pri/
ſtina quaſi ſuffocata
in ꝯſciētia teneat̄:ſed
effundat̄ ꝑ ꝯfeſſionē
¶ Eſus carnium ꝯceſ
ſus videt̄ poſt dilui
um·ꝓpt̄ infecunditatem terre· ⁊ hominis fragilitatē.
¶ Ecce ego ſtatuā.ꝛc. Teſtamentū poſuit deus inter ſe ⁊ homines·⁊

ſcorporali iudicio.
percutiam omnē animā ſicut feci
cunctis diebus terre·ſementis ⁊
meſſis ⁊ frigus ⁊ eſtus eſtas ⁊ hy
ſ ſeruiendo homini.
ems·nox ⁊ dies non requieſcent

C IX.

Benedixitqꝫ deus noe ⁊ filijs ei⁹·
⁊ dixit ad eos: Creſcite ⁊ multi/
plicamini·⁊ replete terram. Et ter
ror ac tremor veſter ſit ſupra cun
ſnō hominibus ſ; irrationalibus preponitur homo.
cta animalia terre·⁊ ſup omnes
volucres celi:cum vniuerſis que
mouentur in terra. Oñes piſces
ſpoteſtati.
maris manui veſtre traditi ſunt:
et omne qd̄ mouetur ⁊ viuit erit
vobis in cibum. Quaſi olera vi/
rentia tradidi vobis oīa:exce/
ſq: ſedes anime in ſanguine eſt.
pto ꝙ carnem cum ſanguine non
comedetis. Sanguinem eī ani/
marum veſtrarum requirā de ma
ſfortiū hominum.
nu cunctaꝝ beſtiaruꝫ:⁊ de manu
hominis. De manu viri·⁊ de ma
ſomnē hominem fratrem omnis hominis vult
nu fratris eius requiram animaꝫ
intelligi:quia ex vno omnes.
hominis. Quicunqꝫ fuderit ſan/
guinem humanum:fundetur ſan
guis illius. Ad imaginē quippe
dei factus eſt homo. Uos autem
creſcite ⁊ multiplicamini:⁊ ingre
dimini ſuper terraꝫ·⁊ implete eā.
Hec quoqꝫ dixit deus ad noe et
ad filios eius cū eo: Ecce ego ſta
tuam pactum meum vobiſcum·⁊
cum ſemine veſtro poſt vos·⁊ ad
omnem animā viuentem que eſt
vobiſcum·tam in volucribus q̄ꝫ
in iumentis ⁊ pecudibus terre·
cunctiſqꝫ que egreſſa ſunt de arca
et vniuerſis beſtijs terre·ſtatuaꝫ
pactum meum vobiſcū·⁊ nequa/
q̄ꝫ interficietur oīs caro ab aq̄s
diluuij:neqꝫ erit deinceps diluui
um diſſipans omnē terrā. Dixitqꝫ
deus: Hoc eſt ſignum federis qd̄
do inter me ⁊ vos:⁊ ad omnē ani
mam viuentem que eſt vobiſcuꝫ
in generationes ſempiternas. Ar
cum meum ponam in nubibus:
⁊ erit ſignum federis inter me et
terram. Cumqꝫ obduxero nubib⁹
celum·apparebit arcus meus in
nubibus· et recordabor federis
mei vobiſcum·et cum omni ani/
ma viuente que carnem vegetat:
et nō erunt vltra aque diluuij ad
delendā vniuerſam carnem. Erit
ſceruleo colore deſignans preteritū diluuium igneo futurum iudiciū.
ꝙ arcus meus in nubibus·⁊ vi/
ſiniti vel habiti
debo illum·⁊ recordabor federis
ſempiterni qd̄ pactū eſt inter deū
⁊ animam viuentem vniuerſe car
nis que eſt ſuper terram. Dixitqꝫ
dominus ad noe: Hoc erit ſignū
federis quod conſtitui inter me ⁊
omnem carnē ſuper terram. Erāt
igitur filij noe qui egreſſi ſunt de
† ſnomē vel nominatus ‡ ſcallidus ‖ latitudo.
arca † ſem ‡ cham ⁊ ‖ iaphet. Porro
chā ipſe eſt pater chanaan. Tres
iſti ſunt filij noe:⁊ ab his diſſemi
natum eſt omne genus humanū
ſuper vniuerſam terrā. Cepit aūt
ſchriſtus homo factus.
Noe vir agricola exercere terrā·
ſvinea dñi ſabaoth·domus iſrael eſt.
et plantauit vineā·⁊ bibēs vinū

omnem animā viuā:
ne perdat eam dilu/
uio.arcū·ſ·qui appa/
ret in nubibꝫ:q̄ nūq̄ꝫ
niſi de ſole reſplēdet
Illi eī non pereunt
diluuio ſepati ab ec/
cleſia·qui in ꝓphetis
⁊ in oīb⁹ ſanctis ſcri/
pturis tanq̄ꝫ ī dei nu
bibꝫ agnoſcūt gloriā
chriſti:nō ſuā q̄runt
Sed ne adoratores
hui⁹ ſolis īτumeſcāt
ſciant ita chriſtum ſi
gnificari ꝑ ſolē:ſcut
ꝑ leonem·ꝑ agnum
per lapidem·ſimilitu
dinis cauſa:nō ꝓprie
tatis ſubſtantia.
¶ Arcū meū.ꝛc.
Alc· Arcū dedit de⁹
in ſignuꝫ ſecuritatis.
Ne hoīes formidolo
ſi timerent altero di/
luuio deleri pluuiaꝝ
inundatōes ſepe cer/
nentes. Hic ī celo po
ſitus eſt·vt ab oībus
videri poſſit.⁊ ꝓ qua
cūqꝫ tribulatione ad
eū attollam⁹ oculos
cordis:q̄ habitat in
celis.q: vero arc⁹ nō
eſt:niſi ex radijs ſolis
⁊ humida nube·vide
tur ꝙ ante diluuium
nō fuiſſent pluuie.po
terat aūt ex rore ⁊ fō
tiuꝫ inundatione ter
ra fecundari.
Stra· Arcus duos
habet colores cerule/
um·⁊ igneum. Qui
duo iudicia exp̄mūt
Unū aque qd̄ ꝓte/
rijt. Aliud ignis qd̄
venturꝫ credit̄ in fine
ſeculi. Uñ ceruleus
color extrīſec⁹. Igne
us ꝯo intrinſecus.
Erant igitur filij
Hier· Sepṫ· lxx·nō
valentes het litteraꝫ·
q: duplicē aſpiratio
nem ſonat:in grecuꝫ
vertere·chi grecā ad
diderunt.docētes in
hmōi vocabulis eſſe
aſpirandum. Unde
cham tranſtulerūt.ꝓ
eo ꝙ eſt ham· a quo
egiptus vſqꝫ hodie li
gua egiptiorum dici
tur ham.
Bibens uinum
Chriſtus quoqꝫ ine/
briatus:duꝫ paſſus.
nudatus:dū crucifi/
xus. In tabernaculo
ſuo·i· inter domeſti/
cos ſanguinis ſui·tūc nudata eſt mortalitas carnis:iudeis ſcandalū.gen/
tibus ſtalticia.ipſis autē vocatis iudeis ⁊ gentibꝫ quaſi ſem·⁊ iaphet·dei

virtus ⁊ dei ſapientia. quia qđ ſtultum eſt dei: ſapienti⁹ eſt hominibꝫ.

¶ Alc. Poſt diluuiū noe inebriatus eſt: quia forte neſciebat vino poſſe inebriari. nec eñ ante diluuiū legunt' homines vino vſi. Jdeo de noe ſpecialiter dicitur q̄ plantauerit vineā. Nudatio femoris ſequit' ebrietatem ſicut libido ſatietatem.

Quod cū vidiſſet ⁊c. Iſi. Judei chriſti mortem videntes ſubſannauerunt. Sem vero ⁊ iaphet duo populi ex p̄putio ⁊ circūciſione credentes auerſi operuerūt. nec viderunt. quodā velamēto paſſionē xp̄i tegimus .i. ſacramento honoramus. eiuſq̄ myſterij rationem reddentes a iudeoꝝ detractione opimus. Veſtimentum eñ ſignificat ſacramentū: dorſa memoriam p̄teritorum. Paſſio eñ eſt trāſacta: nō expectatur futura. Cham vidit: q2 in nece dñi conſenſit. Foris nunciauit: q2 p eū eſt manifeſtū: qđ erat in p̄pheta ſecretū. Jdeo fit ſeruus ſeruoꝝ fratrum ſuoꝝ: q2 gens illa chriſtianoꝝ ſcrinaria baiulat legem et p̄phetas in teſtimonium eccleſie: vt honoremus p ſacramentū qđ illa littera nūciat.

Quod cū ⁊c. Heretici i maledicta medietate reputant': q2 nec in pariete qui ex circūciſione credidit agnoſcuntur. de quo apoſtoli. Nec in illo qui ex p̄putio ex quo gentes in vnitatē fidei tanq̄ in pacē anguli concurrentes.

¶ At uero ſem ⁊c. Greg in moꝝ. Auerſari dicimur qđ rep̄bamus. Quid eſt ergo q̄ filij verēda patris ſuperiectis dorſo pallijs auerſi venien do operuerūt: niſi q̄ a bonis ſubditis ſic p̄poſitoꝝ ſuoꝝ mala diſplicent: vt ab alijs nota occultent. operimentum auerſi deferunt. q2 diiudicantes factum ⁊ venerantes magiſtrū nolunt videre qđ tegunt.

† ſcalice paſſionis. ſpaſſus. † ſcrucifixus vbi infirmitas mortalitatis apparuit.
†inebriat⁹ ē: ⁊ †nudatus iacuit in
† ſalit in domo .i. in gente ſua .ſ. iudaica.
†tabernaculo ſuo. Qđ cū vidiſſet
† ſq2 neci chriſti conſenſit ſiſrabel ſcđm carnē ſ medius frater .i. populus iudeorum. qui nec primatū apoſtolorū tenuit: nec vltimus in gentibus credidit. † ſmortalitatē patris nudatā.
†chā pater chanaan †verēda p̄ris
† ſper literam legis ⁊ prophetie.
ſui eſſe nudata: †nūciauit duob⁹
† ſ duo filij maximus ⁊ minimus duo populi ſunt.
fratribus ſuis. At vero †ſem et ia
† ſſacramentum tranſacte paſſionis.
phet †pallium impoſuerūt humeris ſuis ⁊ incedentes retrorſum:
ſ velamēto honorantes. vnde ſint nati ſciētes
operuerunt verēda patris ſui: fa
† ſq2 in necē chriſti nō conſenſerunt.
cieſq̄ eorum auerſe erant: ⁊ †p̄ris virilia non viderunt. Euigilans
† ſprophetico ſpiritu.
aūt noe ex vino cū †didiciſſet que fecerat ei filius ſuus minor ait:
ſplebs iudaica que dū chriſtū crucifixit penā in filios tranſmiſit dicens. ſanguis eius ſup nos ⁊ ſuper filios noſtros.
Maledictus chanaan puer: Seruus ſeruorum erit fratribus ſuis
† ſex quo iudei.
Dixitq̄: Benedictus deus †ſem ſit chanaan ſeruus eius. Dilatet
† ſex quo gentes. † ſconuenientibus in eccleſia iudeis ⁊ gentibus. † ſeccleſijs. quas cōſtruxerunt apoſtoli prophetarū filij.
deus †iaphet ⁊ †habitet in †taber
† ſſcrinarius diuinorū librorū.
naculis ſem: Sitq̄ chanaan †ſeruus eius. Vixit aūt noe poſt diluuium .ccc.l. annis: ⁊ impleti ſunt omnes dies eius nongentorum quinquaginta annorum ⁊ mortuus eſt.

Maledictus c. Greg. in moꝝ. li. xxvi. Nō p̄mittit deus multa peccata: ſed ita iudiciū in noſtra correctione incipit: vt in reproboꝝ damnatiōe quieſcat. Incipit eñ iudiciū a domo dei. Quis ergo finis eoꝝ qui nō crediderunt: qui temporalia flagella nō ſentiunt. q2 in eternū peribunt quoꝝ nequitia cham peccante figurata eſt. Cui dicitur: Maledictus chanaan puer ⁊c. Patre peccante filius ſententiā accepit. q2 reproboꝝ nequitia hic diu proficit: ſed perit in poſterum.

Benedictus deus ſem. Cum deus ſit omniū gentium. quaſi p̄prio vocabulo etiā in ipſis gentibꝫ dicit' deus iſrael. qđ eſt ex benedictione iaphet. q2 in populo gentiū orbem terre occupauit eccleſia. qđ p̄nunciabatur cū diceretur: dilatet deus iaphet.

Chanaan. Strab. A quo chananei, qui hac maledictione prophetant' expellendi de loco habitationis.

Dilatet deus .i. ⁊c. Hiero. De ſem hebrei. de iaphet gentiles. Quia igitur lata eſt multitudo credentiū a latitudine que iaphet dicitur latitudo nominatur. q̄ aūt ait habitet in tabernaculis ſem. de nobis p̄phetatur qui in eruditione ⁊ ſcientia ſcripturaꝝ eiecto iſrael verſamur.

¶ Iſ. Dilatet de⁹ ⁊c. Sem maior natu ipſe eſt iudaicus populus ex quo patriarche ⁊ p̄phete ⁊ apoſtoli. Japhet pater gentiū eſt. qui latitudo interpretatur. Dilatatus eſt eñ gentilis populus qui cum p̄phetis ⁊ apoſtolis hereditatem accipit. Et in tabernacul' ſem tranſijt habitatio iaphet. hoc eſt in domo legis ⁊ prophetarum eccleſiam iuſtificari. Minor eſt enim temporis etate: ſed maior eſt lege gr̄e. Cham vero qđ interpretatur callid⁹ tanq̄ medius eſt ab vtroq̄ diſcretus: nec in primitijs iſraelitarum nec in plenitudine gentium ſignificat non ſolum iudeos: ſed etiā hereticos callidos n̄ ſpiritu ſapientie ſed impatientie: quo ſolent primo feruere et ſanctos perturbare. Significat etiā omnes falſos chriſtianos: qui paſſionē chriſti annunciant profitendo: ſed inhonorāt male viuendo. a fructibꝫ eorum cognoſcetis eos. Non in ſe: ſed in filio ſuo maledictus eſt: tanq̄ in fructu .i. in opere. Chanaan nanq̄ interp̄tatur motus eorum .i. opus eorum.

C. X.

He ſūt ge. Benedictis duobus filijs noe ⁊ medio maledicto: generationes eorum texuntur. ex quibus ſeptuaginta due generationes ſūt orte. Quindecim de iaphet. triginta de chā. vigintiſeptē de ſem. Ad quas miſit dominus .lxx. duos diſcipulos.

¶ Sem. Alc. vt eſtimant aſiam. cham africam. iaphet europam ſortitus eſt.

C. X.

Hec ſunt generationes filiorum noe Sem cham ⁊ iaphet. Natiq̄ ſūt eis filij poſt
ſgalathe.
diluuium. Filij iaphet †Gomer ⁊
† ſſcite qui ⁊ maſſagete putantur † ſmedi. † ſ iones qui ⁊ greci. a quibus ioniū mare. et quinta lingua eorū ionica dicitur. † ſ hiberes vel hiſpani.
†magog ⁊ †madai. †iauan ⁊ †tubal. ⁊ †moſoch ⁊ †thiras. Porro
† ſ capadoces quorū metropolis hodie mathaca dicitur. † ſ a quo thraces.
† ſquos greci regmos vocant † ſ paflagones † ſet friges.
filij gomer. †aſenec ⁊ †riphat ⁊ †thogorma. Filij aūt iauan. †heliſa. et
† ſa quo heliſei .i. greci qui ⁊ eolides.
† ſ cilices. quorū ciuitas tharſus paulo apoſtolo nobilis. † ſa quo cicii. quorū hodie ciuitas cicium dicitur † ſhi ſunt rhodij.
†tharſis. †cethim. ⁊ †dodanim.
Ab his diuiſe ſunt inſule gentiū
† ſhic p prolepſin .i. preoccupationē. necdum enim lingue diuiſe.
in regionibus ſuis: †vnuſquiſq̄ ſecundū linguas ⁊ familias ſuas in nationib⁹ ſuis. Filij aūt cham
† ſhec eſt ethiopia. † ſegiptus † ſlibia: vñ fluuius mauritanie: phut et om̄is regio phutenſis dicitur.
†chus. ⁊ †meſraim. et †phuth. et
† ſa quo chananei. † ſa quo ſabei. † ſpars ethiopie occidentalis ſgetuli in parte remotioris africe deſerto adherentes.
†chanaā. Filij ch⁹. †ſaba. ⁊ †euila
† ſa quo ſabatheni: qui nunc aſtabari ſecundū hieronimum.
⁊ †ſabatha. ⁊ regma ⁊ ſabathaca

¶ Japhet. Minoris filij. de quo nati ſunt ſeptem filij. qui tenuerunt ſeptentrionalem regionem a thauro ⁊ amano. montibus cilicie ⁊ ſirie. vſq̄ ad fluuium thanaim. In europa vero vſq̄ ad gadira. Nomina vero locis et gentibus relinquentes. ex quibus plurima mutata. cetera permanent.

¶ Gomer. Hi ſūt galathe ſecundum ioſephum qui latine gallogreci dicuntur.

¶ Tubal. Hiberes qui ⁊ hiſpani. a quibꝫ celtiberia. licet quidam italicos ſuſpicentur.

¶ Chanaan. Hic obtinuit terram. quā iudei poſtea poſſiderunt. eiectis chananeis.

¶ Regma et ſabathacha ⁊c. Hieroꝝ. Paulatim antiqua nomina perdiderunt ⁊ que nunc pro veteribus habeant: ignoratur.

Saba. Alia ꝗ̄ ſu-
perior ⁊ differt ī ſcri-
ptura. Illa em̄ p ſa-
mech. hec per ſyn ſcri
bit. vbi em̄ dicim⁹ re-
ges. a. ⁊. ſ. d. a. in he-
breo habet ſaba ⁊ ſa
ba.

Nemroth. Qui
vltra naturā celū pe
netrare voluit: ſigni
ficat dyabolum. qui
ait. aſcēdā ſup aſtra
celi.

Nemroth. ſecūduꝫ
ioſephū noua regna
cupiditate ⁊ tyranni
de arripuit. ⁊ fuit au
ctor edificande turris
que tangeret celum.
Ipſe cepit eſſe potēs.
vel gigas ſecundum
alios. Sed antea gi
gantes natos ſcriptu
ra cōmemorat. Sed
forte poſt diluuiū no
uitas generis huma-
ni reparandi memo-
ratur. q: ipſe cepit eē
gigas ſup terrā.

Robuſtus ue
nator. Al. i. hoim
oppreſſor ⁊ extinctor.
quos allexit. vt turrē
contra deū conſtrue
rent.

Babilon. Eſt con
fuſio. q: ibi facta eſt
linguarꝫ diuiſio.

Aſſur. Imperiū aſ-
ſirioꝝ. qd̄ primū fuit
ſub nino. qui edifica
uit niniuen. q̄ ꝓpter
penitentiā pulcra ap
pellatur.

At uero ⁊c. Hier.
Exceptis laabim a q̄
bus libies poſtea no-
minati ſunt. qui pri⁹
phuthei vocabantur
⁊ celluim. qui poſtea
philiſtijm dicti ſunt.
q̄s nos corrupte pa-
leſtinos dicimus. ce-
tere ſex gentes nobis
ignote ſunt. q: bello
ethiopico ſ̄buerſe. poſ
ſederunt aūt terraꝫ a
gaza. vſqꝫ ad extre-
mos fines egipti.

Lu. a. n. phe. ca.
Hec noīa ignorant.
vel q: delete ſunt gē-
tes bello ethiopico.
vel q: ignorat̄ q̄ no-
mina nūc habeant.

De ſem. De hoc
nouiſſime loquit̄: q:
ei⁹ generationē ⁊ ge
nerationis lineam ꝓ
ſequitur.

Heber. Qui tn̄
quint⁹ a filio noe ſeꝫ

† ſ arabia ·|· ſ ethiopie vltima regio.
Filij regma † ſaba. ⁊ ·|· dadan Por
† ſ qui princeps ſuperbe turris.
ro chus genuit † nemroth. Ipſe
† ſ poſt diluuiū ·|· ſ vel gigas.
† cepit eſſe ·|· potens in terra: ⁊ erat
† ſ animarū deceptor. q: cogebat homines ignē adorare ·|· ſ. i. nō ignorante vel contra dn̄m.
robuſtus † venator ·|· corā domino

Fuit autem principium regni ei⁹
† ſ confuſio. ·|· ſ ediſſa meſopotamie ciuitas.
·|· ſ niſibi.
† babilon. ·|· arach. ·|· et achath. et
† ſ Seleucia a ſeleuco rege aſie nunc dicta.
·|· ſ babilonia: vbi putei bituminis.
† chalanne in terra ·|· ſennaar. De
† ſ ſennaar. ·|· ſ ſecundū hebreos q̄uis ninus filius beli edificauit ⁊ niniuen appellauit
terra † illa egreſſus eſt aſſur: ⁊ ·|· edi

ficauit niniuen. ⁊ plateas ciuita-
† ſ que hebraice robooth.
tis. ⁊ † chale. Reſen quoqꝫ inter ni

niuen ⁊ chale: hec eſt ciuitas ma-

gna. At vero † meſraim genuit lu-
† ſ hec eſt libies: que prius phut.
dim. ⁊ anamim. † ⁊ laabim. neptu

im. ⁊ phetuſim. ⁊ cheſluim alias

celluim: de quib⁹ egreſſi ſunt phi
ſ filius cham.
liſtijm ⁊ capthurim. † Chanaā aūt
† ſ a quo ſydon ciuitas phenicis.
genuit † ſidoneꝫ primogenitū ſuū
† ſ hos populos expulit iſrl̄ de terra ꝓmiſſiōis
† etheum. ⁊ iebuſeum. ⁊ amorreū
† ſ hiero. hic condidit archas opidū contra tri polum in radicibus lybani.
⁊ gergeſeū. ⁊ eueum. ⁊ † aracheum
† ſ qui ciuitatem propinquā predicte noīe cyn edificauit ·|· ſ a quo aradu. qui aradū inſulam tenuerunt. ·|· ſ a quo ſamaria.
† cyneū. ⁊ ·|· aradiū. ·|· Samarithen
a ſyris. vel hebreis anthiochia: ſicut apud vete res emath vocatur.
⁊ † amatheum: ⁊ per hos diſſemi-

nati ſunt populi chananeoꝝ. Fa-

cti ſunt termini chananeoꝝ veni

entibus a ſidone iezaram vſqꝫ ga
·|· ſ he ciuitates note ſunt ſua ſubuerſione.
zam: donec ingrediaris ·|· ſodomā

⁊ gomorram ⁊ adamam ⁊ ſeboim

vſqꝫ ieſa. Hi ſunt filij cham in co

gnationibus ⁊ linguis ⁊ genera-

tionibus terriſqꝫ ⁊ gentibus ſuis

De ſem quoqꝫ nati ſunt patres
ſ minoris fratris.
omniū filiorum heber. fratre † ia-
† ſ a quo helamite ſcilicet principes perſidis.
phet maiore. Filij ſem † helam et
† ſ a quo aſſirii. ·|· ſ a quo chaldei. ·|· ſ a quo lidii. † ſ aſſirii. quorū metropolis damaſcus.
† aſſur ⁊ ·|· arfaxat ⁊ ·|· lud et † aram.
† ſ a qua terra vs: quā. lxx. auſiden. i. auſtraleꝫ dicunt. vnde vir erat in terra vs. nomine iob. hic condidit tracomtidem. ⁊ damaſcū. ·|· ſ a quo armenii. hi ab eufrate fluuio partē aſie vſqꝫ ad indicū occeanū tenēt. ·|· ſ a quo archarnanii. ſi ue acarii.
Filij aram † hus et ·|· hul et ·|· gether

† ſ a quo eſt meſii. quos. lxx. moſoch vocant. i. meones.
et † mes. At vero arphaxath genu

it ſala: de quo ort⁹ eſt heber. Na

tiqꝫ ſūt heber filij duo. nomē vni
·|· ſ diuiſio. ·|· ſ forte in diebus eius facta eſt linguarū diuiſio. per quā ⁊ gentes diuiſe.
† phaleg: eo ꝙ in ·|· diebus eius di

uiſa ſit terra: et nomen fratris ei⁹

iectan. Qui iectan genuit elmo-

dad et ſaleph et aſarmoth iare et

aduran et iazal ⁊ deda. hebal. et

abimahel ſaba ⁊ iophir ⁊ euila ⁊

iobab. Omnes iſti filij iectan. Et

facta eſt habitatio eoꝝ de meſſa

pergentibus vſqꝫ ſephat montē

orientalem. Iſti ſunt filij ſem ſe-

cundum cognationes ⁊ linguas

et regiones in gentibus ſuiſ. He

familie noe iuxta populos et na-

tiones ſuas. Ab his diuiſe ſunt

gentes in terra poſt diluuium.

C. XI.

Erat autē ter
ſ hebraice lingue.
ra † labij vni⁹. et ſermo

num eorundem. Cunqꝫ profici-
† ſ relicto vero ſole.
ſcerentur de † oriente. inuenerunt
† ſ qd̄ eſt fetor. vel excuſſio dentium. quia here ticorum dogmata nō habent bonū chriſti odorē ſed fetorem. ⁊ dentes amiſerunt: quibus cibos verbi dei molere debuerunt.
campum in terra † ſennaar. et ha-

bitauerunt in eo. Dixitqꝫ alter ad

proximuꝫ ſuum. Venite faciam⁹

lateres. et coquamus eos igni.

Habueruntqꝫ lateres pro ſaxis
† ſ qd̄ aquis diſſolui non poteſt nec aliqua re: niſi menſtruo ſanguine poſtqꝫ ſiccatum fuerit.
et † bitumen pro cemento. Venite
† ſ quā deus nō ingreditur ·|· ſ ſuperbiā mū di. vel elationē hereticorū qui figmenta ſua eri gunt contra deum. vnde merito turris babel. i. confuſio dicitur.
faciamus nobis † ciuitatē. et ·|· tur
† ſ vt nō poſſit vltra pertingere diluuium.
rim cui⁹ culmen ꝑtingat ad † celuꝫ
† ſ celebre faciamus.
et † celebremus nomen noſtrum.
† ſ diuerſitate erroris.
anteqꝫ † diuidamur in vniuerſas
† ſ deſcendere dei eſt humanorū actuum atten dere prauitatem.
terras. † Deſcendit aūt dominus

vt videret ciuitateꝫ et turrim quā

Utrū q: hebrei dicā
tur ex illo appellati.
vel q: p illuꝫ genera
tio ad abraam trāſit
Quid ergo ꝓbabili⁹
ſit hebreos dici tāqꝫ
heberꝫos. vel tanqꝫ
abraeos. merito que
ritur.

Aſſur. Qui edifica
uit niniuen.

Natiqꝫ ſunt he-
ber ⁊c. Heber trāſi-
tor. a quo hebrei. i.
tranſitores. Veri he
brei ſunt. qui de pre-
ſentib⁹ ad futura: de
caducis ad manſura
tranſeunt.

He gentes a flu-
uio chono poſſederūt
omnem regionē que
vocatur geria.

C. XI.

Erat aūt. t. Augl.
Dicrū eſt ſuperius ꝙ
filij noe. vel filiorum
eius diſtributi ſūt ꝑ
terras ſcd̄m linguas
ſuas. Sꝫ hic ꝑ reca-
pitulatōeꝫ poſtea cō
memorat quod pri⁹
erat. Sꝫ obſcuritatē
facit. ꝙ eo genere lo-
cutionis ita cōtexit.
quaſi de his narratō
que poſtea facta ſunt
conſequat̄.

Venite. Timebāt
iterū diluuium. ideo
auctore nemroth vo
luerunt ſibi ꝯſtruere
turrim: in qua dilu-
uiū nō timerent.

Stulta ⁊ impia au
dacia: vn̄ ſecuta vin
dicta. ⁊ linguaruꝫ di
uiſio.

Deſcendit. a. d.
Quando ſenſib⁹ hu
manis ſe commodat
vel opibus. Vn̄ vi-
di afflictionē populi
mei. ⁊ deſcendi libera
re eos. Et alibi deſcē
dam ⁊ videbo vtruꝫ
clamorē ope comple
uerint.

Iſido. Miſtice
Turris mundi ſuper
bia. vel hereticorum
dogmata: q̄ moti ab
oriente. i. vero lumie
⁊ venientes in ſenna
ar (qd̄ eſt excuſſio dē
tium) ſuperbiam eri-
gunt dogmatis ꝯtra
deum: volentes illici
ta curioſitate celi alti
tudinem penetrare. ⁊
ab vnitate fidei ⁊ cō
feſſione fidei ſegrega
ti diuerſitate erroris

quaſi diſſonantia lingue ab inuicem ſeparantur: quos armat contra deum pernicioſa ꝯſenſio: diuidit erroris repentina confuſio. Hos damnat trinitas ⁊ diſpergit: in quã offenderunt. Unde venite igit̃. d. ⁊. c. i. l. e. varietate. ſ. erroꝝ vel ſciſmatũ: qñ facta eſt linguaꝝ diuiſio. In ſola domo heber priſtina lingua remãſit ſicut in ſola eccleſia q̃ eſt dom᷒ xpi vnitas ꝯfeſſionis ⁊ fidei.

Uenite igitur. d. Ad angelos dixiſſe intelligit̃. Uel ſecũdũ illud faciamus. h. ad ima. ⁊ ſi. no. Nã ſingulari numero ſubiũctum eſt: ⁊ diuiſit eos ⁊c. ſicut ibi: fecit de᷒ h. ad ima. ⁊ ſi. ſuam

Grego. in moꝝ. li. ij. Uenite ⁊c. dicit̃ his qui deo adherẽt Uenite: q2 a diuina contemplatõe nunq̃ꝫ decreſcere: ſed ſemper accreſcere: ⁊ nũq̃ꝫ coꝛde r̃cedere ſtabili motu eſt ſemper venire. Aſcendũt angeli creatoꝛẽ ꝯſpiciendo. deſcendunt creaturã illicite ſe erigentẽ examine diſtrictionis r̃mendo. Dicere ergo deſcendam᷒ ⁊ ꝯfundamus lig. e. eſt in ſemet ipo qd̃ recte agatur oſtẽdere. ⁊ p vim interne viſionis coꝝ mentib᷒ exhibẽda iudicia. occultis motibus inſpirare.

Diuiſit eos. Alc. In hac diuiſione linguaꝝ. nichil nouũ fecit deus: ſed dicendi modos ⁊ formas loq̃larum diuerſis gentibus diuiſit. Unde eaſdem ſillabas. ⁊ eiuſdem poteſtatis litteras aliter coniunctas in diuerſis linguis inuenim᷒. ⁊ ſepe eadeꝫ nomina vel verba aliud ſignificãtia. vbi dicimus in pſal. In uirga ferrea: in greco habet̃ enraddo ſidera. igit̃ in latino ſidera non ferrea ſignificat: vt ĩ greco h̃ aſtra

Sem erat. c. a. Bed. Magna queſtio nobis naſcit̃ ꝑm litteram. quomõ ſem biennio poſt diluuiũ centũ eſſe annoꝝ dicat̃: cũ ſupra quingẽteſimo anno noe natus aſſeratur. ⁊ ſexcenteſimo anno eiuſdem noe diluuiũ veniſſe legatur? Ut ergo numerus tempoꝝ ſibimet ipſi non repugnet. intelligendũ eſt. aut noe duos pluſ q̃ꝫ quingentos annos habuiſſe: quãdo natus eſt ſem. aut duos minus ad ſexcentos annos quãdo venit diluuiũ. aut ſem habuiſſe centũ ⁊ duos annos quãdo natus eſt arphaxat. Solet eñ ſic loqui ſcriptura nõ nunq̃ꝫ. ut ⁊ ſi modicũ ſupſit. vl' deſit plenarium tamẽ numeꝝ et ꝑfectũ in compoto ſonet. videt̃ aũt veriſimile ut mea fert ſuſpitio. ꝙ cũ nat᷒ eẽt ſem duos ſup quingẽtoſ annos habuiſſe noe. Neqꝫ falſũ dixit ſcriptura: q2 quingẽtos annos habuit. etiã ſi quingẽtoſ ⁊ duos annos habuerit. q2 nimiꝝ minoꝛ numerus intra maioꝛẽ ꝯtinet̃. foꝛte aũt ſancte ſcriptoꝛ hiſtorie diligentius h̃ loco curauit explicare. dicendo ſem biennio poſt diluuiũ centũ fuiſſe annoꝛũ: q2 ſe meminit annum natiuitatis ei᷒ q̃ſi negligenti᷒ annotaſſe.

Nuſq̃ꝫ ĩ tota hac ſerie generationũ addidit moꝛtuus eſt: ſic in etate q̃ ꝓceſſit diluuiũ: q2 nemo erat ĩ tota hac ꝯplexione naſcentiũ. de quo et ceteris excepto dici poſſet ſicut ibi de enoch Ambulauitqꝫ cũ domino. ⁊ nõ apparuit q2 tulit eũ deus.

ędificauerant filij adam ⁊ dixit: Ecce vnus eſt populus. ⁊ vnum eſt labium omibus. Ceperuntqꝫ hoc facere: nec deſiſtent a cogitationibus ſuis donec eas ope cõpleãt.
(interlinear: ſ trinitas in perſonis. vt ibi: faciamus. h. ⁊c.*)*
Uenite igitur deſcendam᷒ ⁊ confundamus ibi linguã eoꝛũ:
(interlinear: † ſ intelligat. ⁑ ſ ſolitam.*)*
vt non † audiat vnuſquiſqꝫ ⁑ vocẽ proximi ſui. atqꝫ ita diuiſit eos
(interlinear: † ſ vnitas deitatis. ſicut ibi: fecit. d. h. ad ima. ⁊c*)*
† domin᷒. ex eo loco in vniuerſas terras: ⁊ ceſſauerũt ędificare † ciuitatem.
(interlinear: † ſ turrẽ ſupbie.*)*
Et idcirco vocatum eſt nomen loci illius babel: q2 ibi cõfuſum eſt labium vniuerſe terrę. Et inde diſperſit eos dominus ſup faciem cunctarum regionuꝫ. Hę ſũt generationes ſem. Sem erat centum annoꝝ quando genuit arphaxat: biennio poſt diluuiũ. Uixitqꝫ ſem poſtq̃ꝫ genuit arphaxat quingentis annis. ⁊ genuit filioſ et filias. Poꝛro arphaxat vixit trigintaquinqꝫ annis. ⁊ genuit ſale. Uixit arphaxat poſtq̃ꝫ genuit ſale. ccc. iij. annis. ⁊ genuit filios ⁊ filias. Sale quoqꝫ vixit triginta annis. ⁊ genuit heber. Uixitqꝫ ſale poſtq̃ꝫ genuit heber. cccc. iij. annis. ⁊ genuit filios ⁊ filias. Uixit aũt heber trigintaquattuoꝛ annis. ⁊ genuit phalech. Et vixit heber poſtq̃ꝫ genuit phalech. cccc. xxx. annis. ⁊ genuit filios ⁊ filias

Uixit quoqꝫ phalech triginta annis. et genuit reu. Uixit quoqꝫ phalech poſtq̃ꝫ genuit reu ducentiſnouem annis. ⁊ genuit filios ⁊ filias. Uixit aũt reu trigintaquinqꝫ annis. ⁊ genuit ſaruch. Uixit quoqꝫ reu poſtq̃ꝫ genuit ſaruch ducentiſſeptem annis. ⁊ genuit filios ⁊ filias. Uixit autem ſaruch triginta annis. ⁊ genuit nachoꝛ. Uixitqꝫ ſaruch poſtq̃ꝫ genuit nachoꝛ ducentis annis. ⁊ genuit filios ⁊ filias. Uixit autem nachoꝛ vigintinouẽ annis. et genuit thare. Uixitqꝫ nachoꝛ poſtq̃ꝫ genuit thare centuꝫ decem ⁊ nouem annis. ⁊ genuit filios ⁊ filias. Uixitqꝫ thare ſeptuaginta annis. et genuit abraꝫ. ⁊ nachoꝛ: ⁊ araꝫ. Hę ſunt autem generationes thare.

Thare genuit abrã nachoꝛ ⁊ arã
(interlinear: † ſ ab igne conſumptus. vt aiunt hebrei. quem adoꝛare noluit.*)*
Poꝛro aram genuit lotb. † Moꝛtuuſqꝫ eſt aram ante thare patrẽ ſuũ in terra natiuitatis ſuę in vr chaldeoꝛum. Duxerunt autem abꝛam ⁊ nachoꝛ vxoꝛes. nomen vxoꝛis abꝛam ſarai. ⁊ nomẽ vxoꝛis nachoꝛ melcha filia aram. patris melchę. ⁊ patris ieſchę. Erat aũt ſarai ſterilis nec habebat filios. Tulit itaqꝫ thare abꝛam filiũ ſuum. ⁊ loth filium aram filij ſui. ⁊ ſarai nurum ſuaꝫ vxoꝛẽ abꝛam

Thare genuit. a Aug. Nõ ſimul ſed ſuis tpib᷒ ex quo gignere cępit. nec attendend᷒ eſt in his oꝛdo natiuitatis: h̃ ſignificatio futurę dignitatis. in q̃ excellit abꝛã.

In ur chal. Hier. In hebręo in ur ceſim. i. in igne chaldeoꝛũ hic fabulant̃ hebrei. ꝙ abꝛaꝫ in ignẽ ſit miſſus. q2 ignẽ noluit adoꝛaẽ. quẽ chaldei colunt: ⁊ dei auxilio liberatus de ydolatrię igne effugerit. Unde ad euꝫ dr̃ Ego ſũ qui eduxi te de ur chaldęoꝛum.

Arã patris mel. Hier. Idẽ pr̃ vtriuſqꝫ arã filius thare frr̃ abꝛaę ⁊ nachoꝛ. duaſ filias genuit melchã ⁊ ſarai cognomento ieſchaꝫ. Melchã duxit nachoꝛ: ⁊ ſarai abꝛam. nondũ eñ int̃ patruos ⁊ neptes nuptię fuerant ꝓhibitę. q̃ in principio etiã inter fratres ⁊ ſoꝛoꝛes ſunt celebratę.

Tulit itaqꝫ. t. a. f. ſ. ⁊c. Aug. Uſqꝫ facti ſũt dies thare. cc. v. anni. ⁊

moꝛtuus in aran. prius dicitur ꝙ cũ eſſet thare ·lxx· annoꝝ · genuit abꝛam ⁊ poſtea cum om̃ibus ſuis manſit in charram: ⁊ moꝛtuus eſt. Et dictũ eſt abꝛe vt exiret de charram: ⁊ exiuit cũ eſſet ·lxxv· annoꝝ. Sꝫ ꝑ recapitulationem oſtendit viuo patre dñm p̄cepiſſe ⁊ abꝛam de charram exiſſe cũ eſſet ·lxxv· annoꝝ. ⁊ pater ·clxv·. Si dies vite eius ·ccv· anni fuerũt. Ut ideo ſcriptũ ſit: fuerũt anni vite thare ·ccv· anni in charram. q: ibi impleuit annos totius vite. Soluit ergo queſtio ꝑ recapitulationẽ que inſolubilis eſt · ſi poſt moꝛtẽ thare dicerem⁹ dñm dixiſſe abꝛe · vt exiret de terra. q: non erat ·lxxv· annoꝝ · cũ pater iam moꝛtu⁹ eſſet. qui cum anno etatis lxx · ge· vt poſt moꝛtẽ patris eſſet · c · xxxv · annoꝝ · ſi om̃es anni patris ·ccv· fuerunt. Sed q: quidã volũt annos abꝛe computari ex quo liberatus eſt de igne chaldeoꝝ ſecundũ hebꝛeoꝝ traditionẽ. poteſt dici q: ſcriptura ꝗ ait. cũ eẽt thare annoꝝ ·lxx· genuit abꝛam ⁊ nachoꝛ ⁊ aram · non intelligi voluit ꝙ · lxx · annotres genuerit · ſed qñ generare cepit: memorauit. fieri aũt poteſt vt poſterioꝛẽ abꝛam genuerit: ſed priuilegio dignitatis prioꝛ nominat⁹ ſit. ſicut factum eſt ibi · Jacob dilexi · eſau odio habui in paralipomenon. Judas oꝛdine quartus prioꝛ nominatus eſt · a quo iudei dicti ꝓpter regiam tribũ.

Egredere de ·t· ⁊c. Aug. Conſiderãda eſt narratio ſtephani de hac re · cui magis hac expoſitionũ nõ repugnet: ⁊ illud quidẽ contigit: ut nõ ſicut videt̃ narrari in geñ · poſt moꝛtẽ thare locut⁹ ſit deus abꝛe ut exiret de terra ⁊ de cognatõe ſua. Sed cũ eſſet in meſopotamia. priuſq̃ habitaret in charra iam egreſſus de terra chaldeoꝝ · vt in illo itinere intelligatur ei locutus de⁹. Sꝫ q: ſtephanus poſtea ſic narrat: tũc abꝛaã egreſſus de terra chaldeoꝝ habitauit in charra. ⁊ inde poſtq̃ moꝛtuus eſt pater eius collocauit eũ in terra hac. nõ paruas affert anguſtias huic expoſitioni ꝗ fit ꝑ recapitulatõez. Videt̃ eñ habuiſſe impium domini qui ei locutus fuerat in itinere meſopotamie egreſſo de terra chaldeoꝝ ⁊ eunti in aran. ⁊ poſt moꝛtem patris ſui impleſſe · cũ dicit̃ habitauit ĩ charra. ⁊ inde poſtq̃ moꝛtuus eſt pater eius collocauit eũ in terra hac. Ac per hoc manet q̃ſtio ſi ·lxxv· annoꝝ fuit · quando egreſſus eſt de charra. Quomodo poſſit hoc eſſe veꝝ: niſi foꝛte ꝙ ait ſtephanus: tũc egreſſus abꝛaã de terra chaldeoꝝ habitauit in charra · ſic accipiat̃: tũc egreſſus eſt poſtq̃ locutus eſt dominus. iam eñ erat in meſopotamia (ſicut ſupꝛadictũ eſt) qñ audiuit illud a dño. Sed ꝑ regulã recapitulationis contexere voluit ſtephanus ⁊ ſimul dicere vnde egreſſus: ⁊ vbi habitauit: cũ ait: Tũc abꝛam egreſſus eſt de terra chaldeoꝝ · ⁊ habitauit in charra. In medio aũt · i · int̃ egreſſum de terra chaldeoꝝ. ⁊ habitationem in charra locutus eſt ei de⁹. Quod vero adiungit ſtephanus: ⁊ inde poſtq̃ moꝛtuus eſt pater eius: collocauit eũ deus in terra hac. Notandũ q: non dixit · ⁊ poſtq̃ moꝛtu⁹ eſt pater eius egreſſus eſt de charra: ſed inde collocauit eũ deus in terra hac. vt poſt habitationẽ in charra collocaret̃ in terra chanaan. non poſt moꝛtem patris egreſſus · ſed collocatus in terra chanaan. Ut ſit oꝛdo verboꝝ · habitauit in charra. ⁊ inde collocauit eũ in terra hac poſtq̃ moꝛtuus eſt pater eius. tunc · ſ · locatus eſt · quãdo illic nepotem ſuſcepit · cui⁹ omne ſemen fuerat regnaturũ: ex promiſſo dei hereditate donata. ex ipſo eñ natus eſt hyſmael de agar · et alij de cethura. et ex yſaac eſau: ad quos non ꝑtinet hereditas. Ex iacob autem filio Yſaac quotquot nati ſunt · i · vniuerſũ ſemen ei⁹ ad illam hereditatem ꝑtinuit. Sic igit̃ locatus eſt in terra illa abꝛam: qñ ibi vixit vſq; ad natiuitatẽ iacob.

Strabus. Notãdum ꝙ iã egreſſus fuerat de terra ſua: ſed tunc egreſſus fuerat coꝛpe nõ mente ⁊ voluntate. habebat eñ animũ foꝛſitan reuertendi · qñ dictũ eſt ei · Egredere ⁊c.

Iſ. Reliquit terrã ⁊ ꝑs cognationem iudeoꝝ · ⁊ magnificat⁹ eſt in populis gentiũ. Nobis quoq; exeundum eſt de terra nr̃a · i · de facultatibus · ⁊ opibus terrenis · ⁊ cognatione · i · conuerſatione vicioꝝ ꝗ nobiſ a natiuitate coherentia · q̃ſi affinitate conſanguinitatis ſũt cõiuncta · ⁊ de domo patris · id ẽ · de memoꝛia mundi · vt ei renunciantes: poſſim⁹ cũ populo dei dilatari · et in terram ꝓmiſſionis celeſtis cũ tempus venerit introduci.

Faciãq; te in · g. Iſi. Duo ꝓmittunt̃ abꝛe. ꝙ · ſ · terrã chanaan ſemen ei⁹ poſſidebit cũ dicit̃ · ⁊ veni in terrã quã mon · ti · Aliud autẽ longe p̄ſtantius nõ de carnali · ſed de ſpirituali ſemine quo pater futurus eſt · nõ tm̃ gentis iudaice · ſed omniũ gentiũ fidem ſequentium ſuam. qđ ita ꝓmittit̃ · Et benedicent̃ in te omnes gentes terre.

Septuagintaquinq; · a · Hier. Si thare pr̃ abꝛe in regione chaldea ·lxx· annoꝝ genuit abꝛam · ⁊ in charrã ducẽteſimoquinto anno moꝛtuus eſt · quomodo poſt moꝛtẽ thare abꝛam exiens de charra ·lxxv· annorum memoꝛat̃: cũ a natiuitate ei⁹ vſq; ad moꝛtẽ patris · c · xxxv · anni fuiſſe doceant̃? Vera eſt igit̃ hebꝛeoꝝ traditio ꝙ egreſſus ſit thare cũ filijs ſuiſ de igne chaldeoꝝ · ⁊ ꝙ abꝛam vallatus babilonio incendio: q: illud adorare nolebat: liberatus ſit auxilio dei. ⁊ ex illo tꝑe reputet̃ ei tempus etatis ex quo confeſſus eſt deũ · ſꝑnẽs ydola chaldeoꝝ. Poteſt aũt fieri · vt q: ſcriptura reliquit incertũ: ante paucos annos thare de chaldea ꝑfect⁹ veniret in aran q̃ moꝛte obiret. vel ſtatim poſt ꝑſecutionem: ⁊ ibi diutius moꝛatus ſit.

Bethel. Rab. Interp̃tat̃ dom⁹ dei: ꝗ poſt bethauen vocata eſt · id eſt · domus ydoli.

Hayn. Ocul⁹ vel fons interp̃tatur. Patriarcha ergo tendẽs ad terrã

---

filij ſui · ⁊ eduxit eos de vr chaldeoꝛum: vt irent in terram chanaã
[vel charram.]
Ueneruntq; vſq; aran · ⁊ habitauerunt ibi. Et facti ſunt dies thare ducentoꝛũquinq; annoꝛum · ⁊ moꝛtuus eſt in aran.

C. XII.

[Augu · viuẽte patre.] [pater.] [chꝛiſtũ.]
Dixit aũt dominus ad † abꝛam. Egredere de
[† terreno homine] [† iudaica.] [viciorũ.]
† terra tua · ⁊ de † cognatione tua ⁊
[† dyaboli] [obliuiſcere po · tu · ⁊ · d · p · t ·] [† gentium.]
d̃ domo † patris tui: ⁊ veni in † terram quã † mõſtrauero tibi.
[† per apoſtolos noticiaꝫ tui dando.] [† pꝛima benedictio tempoꝛalis altitudinis.]
† Faciamq; te in † gentem magnaꝫ · ⁊ benedicam tibi · ⁊ magnificabo nomen tuum: eriſq; benedictus. Benedicam benedicentibus tibi · et maledicam maledicentibus tibi:
[† populus quẽ nõ cognoui ſer · michi.]
atq; in † te † benedicent̃ vniuerſe † cognationes terre.
[† in chꝛiſto qui de te.] [† Secunda benedictio ſpiritualis amplitudinis.] [† gentes.] [† Otra · firma mente vt nunq̃ rediat · iã eñ coꝛpoꝛe exierat.]
† Egreſſus eſt itaq; abꝛam ſicut p̄ceperat ei dominus · ⁊ iuit cũ eo loth. Septuagintaquinq; annoꝝ erat abꝛam
[Aug · viuente patre.]
cum egrederetur de aran. Tulitq; ſarai vxoꝛem ſuam · ⁊ loth filiũ fratris ſui. Uniuerſamq; ſubſtantiam quã poſſederant: ⁊ animas quas fecerãt in aran · ⁊ egreſſi ſũt vt irent in terram chanaan. Cũq; veniſſent in eã · ꝑtranſiuit abꝛam terram vſq; ad locum † ſychem · ⁊
[† ciuitas ꝗ coꝛrupte dicitur ſychar: ⁊ interpꝛetatur humerus.]
vſq; ad conuallem illuſtrẽ. Chananeus aũt tunc erat in terra. Apparuitq; domin⁹ abꝛam · et dixit ei: Semini tuo dabo terrã hanc.
[que nũc mare ſalis · vel moꝛtuum dicitur ⁊ lacus aſphalti · ⁊ ſalinarum vallis.] [qui renũciãs ydolatrie · altare dño edificauit] [contempto igne chaldeoꝛum.]
Qui edificauit ibi altare dño qui apparuerat ei: ⁊ inuocauit nomẽ ei⁹. Et inde tranſgrediẽs ad montem qui erat cõtra orientẽ † bethel
[ciuitas in tribu beniamin · que prius luza · i · amigdalus vocabatur.]
tetendit ibi tabernaculuꝫ ſuũ · ab occidente habens bethel · et ab oꝛiente † hayn. Edificauit quoq; ibi altare dño · ⁊ † inuocauit nomẽ ei⁹. Perrexitq; abꝛam vadens et
[† ciuitas in tribu iuda.] [† q: cultoꝛ vnius dei.]

promiſſionis: tetendit tabernaculū inter bethel ⁊ bayn. q: ſancti fonte baptiſmi regenerati in curſu hui⁹ vitę circūſpecti ad dei tabernaculum. i. celeſtem properant ciuitatem.

¶ Dic ergo obſecro ⁊c. Aug. Querit᷑ cur patriarcha voluit mentiri. vt diceret ſororem ſuam. ⁊ nō potius deo cōmiſit. qui ſi vellet ei⁹ pudiciciam apud pharaonē cōſeruare poſſet? Sʒ veritatē voluit celari non tñ mendaciū dici. Soror eñ dicitur quia filia fratris. ⁊ in hoc oſtenditur. quia nemo debet tētare deum ſuū dū habet q̄d faciat rationabili cōſilio. fecit enī ꝓ vita ſua qđ potuit: qđ aūt nō potuit. deo cōmiſit. in quem ſperauit. cui pudiciciā ꝯiugis cōmendauit. nec eū fides aut ſpes fefellit. Nō ergo audeat deum tentare homo. dū habet quo rationaliter qđ cauere oporteat euadat. nec paul⁹ de protectione dei deſperanit. aut fidē ꝑdidit. qñ in ſporta ſubmiſſus: inimicoꝝ manus aufugit. Ipē autem abram ſi interrogatus illā vxorē ſuam īdicaret: duas res deo cōmitteret. ⁊ vitam ſuam et vxoris pudiciciam.

Sublata eſt. m. Rab. Excuſatur ſarai. q̄ in domū pharaonis transfertur inuita. nō ſolum in hoc ꝙ non inquinat᷑ corpus. nec aīa niſi mentis conſenſu: ſed etiā in hoc ꝙ conueniēte ⁊ permittēte viro ſuo factum eſt.

¶ Aug. Apud pharaonem tandiu potuit eſſe intacta. quia in heſter legitur. ꝙ puellę nō ſtatim ad reges introducebātur. ſed vno anno cuſtodiebantur. ⁊ ſex menſib⁹ oleo mirtino vngebantur. ⁊ alijs ſex mēſibus in diuerſis odoramentis erant. Potuit ergo ꝑ has inducias temporis intacta manere. ⁊ interim bene vſi ſunt abrā egiptij. donec pharao a deo flagellatus ⁊ cognoſcēs ꝙ eſſet vxor ei⁹: redderet intactā.

vltra progrediens ad meridiem. Facta eſt aūt fames in terra. Deſcenditq; abram in egiptum: vt peregrinaretur ibi. Preualuerat eñ fames in terra. Cumq; prope eſſet vt ingrederetur egiptum. dixit ſarai vxori ſuę: noui ꝙ pulcra ſis mulier. ⁊ ꝙ cū viderint te egiptij dicturi ſunt: Uxor illius eſt. ⁊ interficient me. ⁊ te reſeruabunt.

† ſ. veritatem voluit celari nō mendaciū dici.
†† quia filia fratris.

† Dic ergo obſecro ꝙ †† ſoror mea ſis. vt benefit michi propter te: et viuet anima mea ob gratiam tui. Cumq; itaq; ingreſſus eſſet abraꝫ egiptum: viderunt egiptij mulierem ꝙ pulcra eſſet nimis. ⁊ nunciauerūt principes pharaoni. ⁊ laudauerunt illaꝫ apud illū: ⁊ † ſublata eſt mulier in domū pharaonis. Abram vero bene uſi ſūt propter illam. Fuerūtq; ei oues ⁊ boues ⁊ aſini ⁊ aſinę ⁊ cameli ⁊ ſerui ⁊ familię. Flagellauitq; domin⁹ pharaonem maximis plagis ⁊ domū eius propter † vxorem abraam ſarai. Uocauitq; pharao abram et dixit ei: Quid nam eſt hoc qđ feciſti michi? Quare non indicaſti michi ꝙ vxor tua eſſet? q̄ꝫ ob cauſam dixiſti ſororem tuam eſſe ut tollerem eam michi in vxorem?

† ſ. in vita.
ſ. egiptii.
† ſ. quā intactam volebat ſeruare.

C. XIII.

¶ Aſcendit ergo abram. ⁊c. Hier. De egipto liberatus. bene aſcendiſſe legitur. Sed quomodo potuit diues eſſe valde? Sed in hebraica veritate habetur grauis vehementer. egipti enim pondere grauabatur. Et licet videātur eſſe diuitię auri ⁊ argenti: ſi aūt egiptię ſunt. ſancto viro graues ſunt. Nec vt in. lxx. legitur. Abijt vnde venerat in deſertū vſq; bethel. Sed ſecundum hebręū: Abijt in itinere ſuo per auſtrum vſq; bethel. De egipto enim profectus eſt. nō vt deſertum peteret. qđ in egipto reliquerat ſed vt ꝑ auſtrum qui aquiloni contrarius eſt: veniret ad domum dei: vbi erat tabernaculū ei⁹ inter bethel ⁊ bayn.

In bethel ⁊c. Eſt aūt bethel ciuitacula ī duodecimo lapide ab helia ad dexteraꝫ euntib⁹ neapolim. q̄ pri⁹ luza. i. amigdalus vocabat᷑ in tribu beniamin. Hayn vero in tribu iuda ſepata ſacerdotibus. Bethel dom⁹ dei. Hayn ocul⁹ vel fons. bene ergo tabernaculum inter bethel et hayn figens: altare domino edificauit: q: ſancti a mūdi principe ⁊ ſeculi voluptatib⁹ recedentes. abluti ſācto fonte baptiſmi curſū ꝓſentis vitę ꝯſiderate ducentes. ⁊ hoſtiā laudis ⁊ boni operis ſup altare fidei deo exhibentes. ad domū dei. i. ad celeſtē hiꝛꝫ feliciter tendunt.

Ne queſo ſit ⁊c. Nos quoq; nihil cōcordię. ⁊ charitati ꝓponam⁹. ſ; ꝑ dextraꝫ ꝓſpitatis vel ſiniſtrā aduerſitatis in pace ⁊ dilectōe ꝑſeuerem⁹. Rixa inter paſtores loth ⁊ paſtores abrę controuerſiā ſig̃t int᷑ paſtores catholicos. ⁊ ſubuerſores hereticos. Uñ ⁊ loth hereſiarchas ſig̃t: qui declinans interꝓtatur. ⁊ circa iordanē. i. deſcenſum regionē ſibi elegit. Paſtores ei⁹ hereticos ⁊ ſciſmaticos. q̄ pulcra ⁊ deliuia petūt: nec in monte cū moyſe aſcēdunt ad dñm. pacē ⁊ vnitatē contemnentes: ⁊ optionē quo volunt eundi accipiūt. ⁊ gratiam fugiētes: libero arbitrio ſe cōmittunt. Paſtores xō abrę catholicos doctores ſignificant: qui hereticos etiā localiter fugiunt. ſecundū illud hereticuꝫ hoīem poſt primā ⁊ ſecundā correctioneꝫ deuita. ⁊ h̄ in terra chananęi et pherezei. in terra. ſ. ꝓmiſſionis. q: inter catholicos ⁊ hereticos quoꝝ ſit regnū celoꝝ ſolet eſſe contentio.

Nunc igitur ecce coniunx tua: accipe eam et vade. Precepitq; pharao ſup abram viris: ⁊ deduxerunt eum ⁊ vxorem eius: ⁊ oīa quę habebat.

C. XIII.

Aſcendit ergo abram de egipto. ipſe ⁊ vxor eius ⁊ oīa quę habebat: ⁊ loth cum eo ad auſtralem plagā. Erat autem diues valde in poſſeſſione auri ⁊ argenti. Reuerſuſq; eſt per iter quo venerat a † meridie in bethel. vſq; ad locū vbi prius fixerat tabernaculum inter bethel et bayn. in loco altaris qđ fecerat prius: ⁊ inuocauit ibi nomē dñi. Sed ⁊ loth qui erat cum abram fuerunt greges ouium ⁊ armēta et tabernacula: nec poterat eos capere terra vt habitarent ſimul. Erat quippe ſubſtantia eoꝝ multa: ⁊ nequibant habitare cōmuniter. Uñ facta eſt rixa inter † paſtores † gregum †† abram ⁊ †† loth. Eo autēꝫ tempore chananęus ⁊ pherezę⁹ habitabat ī terra illa. Dixit ergo abrā ad loth. † Ne queſo ſit iurgium inter me ⁊ te. ⁊ paſtores meos ⁊ paſtores tuos: † fratres

† ſ. cultoribus dei. licet nox inſtet. ⁊ perſecutio nō refrigeſcit tñ diuini cultus intentio.
† ſ. catholicos ⁊ hereticos.
† ſ. ſubditoꝝ †† ſ. prelatorum catholicorum.
†† ſ. hereſiarcharum
† ſ. Notandū q̄ta cura ſit ſancto viro conſeruādę pacis.
† ſ. cognatōe. loth eñ fuit filius arā fratris abrę

¶ Fratres enim. ſ. Tribus modis dicunt᷑ fratres in ſancta ſcriptura

natura: vt iacob ⁊ eſau. cognatione: vt abram ⁊ loth. gente: ſicut oĩes iu dei. Vñ ſi attenuatus fuerit frater tuus: ⁊ vendiderit ſe tibi ⁊c.

¶ Hinc diſcimus eſſe paradiſum terrenũ: cui cõparatur terrena irrigatio Hec eñ regio plana erat ⁊ campeſtris ⁊ irrigata iordane fluente: ſicut egiptus nilo.

¶ Corã domino Cui crimen puniẽdũ cõmittitur. Nã ⁊ ho minibꝰ manifeſtũ cri men. ſ; nõ puniendũ

Leua oculos ⁊c. Quaſi aſpice ꝑ quat tuor climata orbis. poſſeſſio paleſtine ꝓ mittitᷣ ei ⁊ ſemini eius Nã in quibuſdã codi cibus mare ꝓ occidẽ te ponitur. ideo fit: qꝛ paleſtina mare habet ab occidente.

Omnẽ terrã ⁊c. Nõ hoc ſolũ ꝓmiſſũ eſt: nõ eñ dictum eſt tantũ terre tibi dabo quãtã vides: ſed tibi dabo terram quã vi des. cũ eñ ⁊ vlterior vndiq; dabatᷣ. hec ꝓ̃ cipue dabatᷣ q̃ vide batᷣ. Vñ ⁊ addidit. ſurge ⁊ ꝑambula ter ram ⁊c. vt ꝑambulã do. ſ. ꝑueniat ad eã quã in vno loco ſtãs videre non poterat. Significatur aũt ea terra quã acceperat iſrael ſemen abre ꝓm carnẽ. nõ ſecundũ fi dem. qđ futurũ erat ſi cut arena maris. qꝛ numerari nõ poſſit.

Tibi dabo. Xpõ promittitᷣ hereditas oĩm gentiũ. qui eccle ſiam ſuã ꝑ totũ mun dum diffudit. cui pa ter dicit. poſtula a me ⁊ dabo tibi. g. heredi tatem tuã. Et pſal. Et dominabitᷣ a ma ri. vſq; ad mare.

In hebron. Ciui tas eſt in tribu iuda. q̃ ⁊ cariatharbe dicitᷣ id ẽ. ciuitas quattuor chariat eñ hebraice ciuitas. arbe quattu or. Ibi enim ſitus eſt Adam maximus. et abram yſac ⁊ iacob.

C. XIIII.

Amraphel Inter pretatᷣ. Dixit vt ca deret. ⁊ eſt rex ſenna ar. q̃ excuſſio dentiũ vel fetor eorũ interꝓ̃tatur. Hic ſignificat hereticos. qui ad caſum tendũt: ⁊ verbis doloſis fetidũ ſenſum euomunt. Arioth. Ebrius vel ebrietas interpretatur. Stulticiã gentiũ ſignificat: qui iniquitate ebrij creaturam pro creatore colunt ⁊ ſeculi illecebris voluuntur. Codorlaomor. De corus manipulꝰ interꝓ̃tatᷣ. q̃ eſt rex elam. i. huiꝰ ſeculi ypocriſim ſignificat. q̃ licet vana ſit ⁊ pernicioſa. tamẽ decora in ſupficie uidetur. ſed in futuro qđ fuerit apparebit. Thadal. ſciens iugum. vel explorator. q̃ eſt rex gen

enim ſumus. Ecce vniuerſa terra
† ſ Si oculus tuus ſcandalizat te eru. e. ⁊ proiice abs te.
coram te eſt. † Recede a me obſe
† ſ. i. ſiue tibi aduerſa contingãt: michi aũt ꝓſpera. ſiue tibi proſpera: michi aduerſa.
cro. Si ad † ſiniſtrã ieris: ego de
xtram tenebo. Si tu dexterã ele
geris: ego ad ſiniſtram pergam.
† ſ circũſpecta regione. † ſ placuit ei.
† Eleuatis itaq; loth oculiſ † vidit
† ſ in deſcenſu. ſ. poſitam.
omẽ circa † regionẽ iordanis. q̃
ſ a iordane.
vniuerſa irrigabatur anteq̃ ſub
uerteret dñs ſodomã ⁊ gomorrã
ſ ortus delicioſus ⁊ irriguus.
ſicut paradiſus dñi: ⁊ ſicut egiptꝰ
veniẽtibꝰ in ſegor. Elegitq; loth
ſ non ardua ſed decliuia
ſibi regionem circa iordanem. et
† ſ In occaſum ruiturus. † ſ Al. diuiſiq; ſũt alterutrũ a fratre ſuo ſ Sic heretici ⁊ catholici tam locis q̃ moribus. ſ a nobis exierunt. ſed ñ erant ex nobis.
receſſit ab † oriẽte: † diuiſitq; ſe al
terutrim a fratre ſuo. Abram ha
bitauit ĩ terra chanaan. Loth ve
ro moratus eſt in oppidis q̃ erãt
circa iordanem: ⁊ habitauit in ſo
domis. Homines aũt ſodomite
peſſimi erant ⁊ peccatores corã
domino nimis. Dixitq; dominuſ
† ſ recedente ſciſmate lata hereditas promittitᷣ per omnes partes mundi merito fidei dilatata.
ad abrã † poſtq̃ diuiſus eſt ab eo
loth: Leua oculos † tuos in dire
ctum. ⁊ vide a loco in quo nũc es
ad aquilonem ⁊ meridiem. ad ori
entem et occidentem. omnẽ terrã
† ſ. i. chriſto qui de ſemine eius.
quã conſpicis tibi dabo ⁊ † ſemini
tuo vſq; in ſempiternũ. Faciam
q; ſemen tuũ ſicut puluerem terre

tium. auariciam ſignificat: que ſagax ⁊ verſuta multos ſibi ſubiugat.

Amraphel. r. ſ. ⁊c. Hi quattuor reges. figurant quattuor principalia vicia. quattuor virtutibꝰ principalibus cõtraria. que quinq; ſenſus. per quinq; reges ſignificatos ſubiugare nitunt. per concupiſcentiam carnis. per concupiſcentiam oculorũ per ambitio nem ſeculi.

Si quis poteſt hominum nume
† ſ Semen iſrael ſecundum carnem.
rare puluerem terre: ⁊ † ſemẽ tuũ
† ſ Ne putetur ea terra tm̃ promitti q̃ ab abram in eodem loco ſtante poterat videri.
poterit numerare. † Surge ergo ⁊
perambula terram in longitudi
nem ⁊ latitudinem ſuã: qꝛ daturꝰ
† ſ his. ſ. qui de te naſcentur.
ſum eã † tibi. Mouens igitᷣ abrã
ſ qꝛ nõ habebat hic manentẽ ciuitatem.
tabernaculum ſuum venit et ha
† ſ Que ſic vocatur a manbre amico abre.
bitauit iuxta conuallem † manbre
† ſ vt exhiberet culturã cui debebat fidem.
que eſt in hebron. † Edificauitq;
ibi altare domino.

C. XIIII.

Factum eſt
† ſ dixit vt caderet. hi ſũt qui cõtra dñm loquentes cadunt.
autem in illo tempore. vt † amra
† ſ fetor dentiũ. eorũ. ſ. qui fetidam doctrinam ſpargunt. † ſ Ebrius qui. ſ. dei cultus oblitus creaturam colit.
phel rex † ſennaar. et † arioch rex
† ſ gentiũ omi errore circũdatarum. † ſ decorus manipulus. hi ſunt ipocrite qui decori vir tutibus volunt videri † ſ ſecularũ.
† ponti. ⁊ † chodorlaomor rex † ela
† ſ Sciens iugum. auariciã ſignificat dominam gentium.
mitarum. ⁊ † thadal rex gentium.
† ſ Maliciã.
inirent bellum contra † bara regẽ
† ſ pecudis ſilentis. † ſ In anguſtiis.
† ſodomorum. ⁊ contra † berſa re
† ſ populi tumentis. † ſ Qui interpretatur excuſſio vel fetor dentiũ.
gem † gomorre. ⁊ contra † ſennaar
† ſ Terrenorũ. † ſ perditionẽ.
regem † adame. ⁊ contra † ſemeber
† ſ Qđ eſt vinculũ mortis vel meroris.
regem † ſeboym. contraq; regem
† ſ deuoratio vel precipitatio. † ſ paruula.
† bale: ipſa eſt † ſegor. Omnes hij
† ſ vel illuſtrem.
conuenerunt in vallem † ſilueſtrẽ
† ſ poſt ſubuerſionẽ ſodomorũ. † ſ cauſã bel li exponit.
† que nunc eſt mare ſalis † Duode
† ſ generatio manipuli. vel habens decorũ ma nipulum.
cim eñ annis ſeruierant † chodor
† ſ impar numerus ꝯcordiã ſignificat trinitatis
laomor: et † terciodecimo anno

¶ Bale. Hiro. He braice deuoratio di citur. Tradũt hebrei hanc alibi ſaliſſam. dici ⁊ vitulã cõternã tem: quia tercio terre motu abſorpta ſit. Ex q̃ ſodoma ⁊ go morra. adame ⁊ ſebo im diuino igne ſunt ſubuerſe. Illa par uula nũcupatur: Se gor enim transfertur in paruulã. q̃ ſira lin gua zoara dicitᷣ. val lis autẽ ſalinarũ in q̃ fuerunt putei bitumi nis poſt dei irã ⁊ ſul phuris pluuiã in ma re mortuum verſa eſt qđ a grecis ſtagnum aſphalti. i. bituminis dicitur.

¶ Miſtice. Quat tuor reges. quinq; ſu perant: dum contra rie poteſtates quinq; ſenſibus corporis ab utenteſ vicijs illaque ant ⁊ captiuant.

¶ All. Tales reges ſuperant primũ bara qui interꝓ̃tatur mali cia vel creatura. ⁊ eſt rex ſodomorũ. i. cecita tis vel pecudis ſilẽtis cũ eis qui in vetuſta malicia ꝑſeuerãt mo re pecudũ cecitatẽ li bidinis ſeq̃ ꝑſuadẽt. Vincũt ⁊ berſa. i. in anguſtia ꝯſtitutũ. re gem gomorre. i. ꝑpli tumentis ⁊ ſedicioſi. cũ eos q̃ curis ſeculi anguſtiãtᷣ. ac nephas rapine agere non for midant. obruũt ⁊ ꝓ ſternũt. Vincũt quo q; ſennaar regẽ ada me. i. terrene. cũ eos q̃ terrena tm̃ ſapiunt in luxuria ꝑmanere hortantᷣ: vt dicãt co medamꝰ ⁊ bi. craſ eñ mo. Vincũt ſemeber q̃ interꝓ̃tatur ibi ꝑdi tio. ⁊ eſt rex ſeboim. i. cinguli meroris. cũ ꝑ iracundiã ⁊ inuidiã incautos decipiunt. Vnde ſtultũ interficit iracũdia. paruulũ occidit inuidia. Regẽ quoq; bale vincunt. cum puſillamines in deſperatõem mittũt. Bale nanq; interꝓ̃tatᷣ ꝓcipitatio vel abſorbitio. ad h̃ maxime dyabolꝰ certat: vt poſt lapſum peccati in deſperationem mittat.

Duodecim enim ⁊c. Duodenarius ſupfluus eſt numerꝰ. in qua ſup fluitate ſeruiũt quinq; ſenſus noſtri vane ſuperſtitioni. quã ſignificat cho dorlaomor. ⁊ quattuor vicijs ſibi adiacẽtibus. ⁊ recedere volentes grauẽ

ꝑſecutionē patiūtur. ⁊ ſepe ſuperantur.

Percuſſerūtqꝫ. Hie. Alia editio habet ⁊ ceciderūt gigantes ī aſtaroth. carnaim. ⁊ gentes fortes ſimul cū eis. ⁊ hoīes in ſabe ciuitate anqꝫ ſodomam peruenirent. Quattuor reges ꝓfecti de babilone interfecerunt gigātes. hoc eſt raphaim. Robuſtos quoqꝫ arabie et zuzim ⁊ emin in ciuitate ſabe que vſqꝫ hodie ſic vocat᷑. Zuzi3 aūt ⁊ emin terribiles ⁊ horrendi interꝑtantur pro quo. lxx. magis ſenſum ſequētes gentes fortiſſimas poſuerunt. ⁊ reuertētes venerunt ad fontem iudicij. hoc eſt. cades ꝑ anticipationē dicitur: quia poſtea ſic vocatū. ſignificat aūt locū apud petrā qui fons iudicij nominatur. qꝛ ibi ꝑplm deus iudicauit.

Raphaym in. a. ⁊c. Nomina locoꝝ et gentiū ſignificāt carnaliter viuētes. quos facile vicia vincūt.

Hebreo. Lxx. tranſfluuiali. qꝛ. ſ. de meſopotamia veniēs tranſito fluuio eufrate. ſedem poſuit in terra chanaan. Vn̄ iħs naue. Quid vultis ſeruire dijs patꝝ veſtroꝝ: qui ſūt trāſ flumen.

Quod cū audiſ. Iſi. Similiter fides noſtra cū firmata eſt ſpiritu principali quīqꝫ ſenſus corporis q̄ quinqꝫ reges ſubijcit verbo dei triumphāſ de hoīe exteriori. Ille in trecentis decem ⁊ octo adūſarios debellauit: qꝛ nos in ſacramento crucis. quā thau littera ſignificat. que trecēta ſignificat quīqꝫ ſenſus carnales. nos antea varijs vicijs captiuātes ſupam᷒. Decē ⁊ octo ex ternario ⁊ ſenario multiplicatus: fidem trinitatis ⁊ ꝑfectōem ſignificat opis: quib᷒ virtutum contra vicia plena victoria perficitur.

Strabus. Alī. Bellū abrae cū quattuor regib᷒ ſignificat bellum vir-

† Redeunte fragilitate quaternarij nituntur vicia ſuperare.
receſſerūt ab eo. Igit᷑ † anno quartodecimo venit chodorlaomor ⁊
† gigantes. i. de ſe preſumentes.
reges qui erant cū eo. Percuſſeruntqꝫ † raphaym in aſtaroth. et
† cornua vel defenſiones cōſcindens fluctum ſeu diuiſio cōmotōis. † terribiles. † hor rendi.
† carnai3 ⁊ † zuzim. cū eis † et emin
† Saturitas ꝑfecta vocatio ſpēs vel abundās
in † ſabe cariathaim. ⁊ chorreos i
† In tumore eorū qui moribus hyſpidi.
montibus ſeyr vſqꝫ ad campe-
† ferocitas eorum.
ſtria † pharam que eſt in ſolitudie
† Petrā. de qua moyſes ꝓduxit aquā. † Impetus aquarū. † vbi poſtea populuſ murmurans iudicatus eſt. † iudicium
Reuerſiqꝫ ſunt ⁊ venerunt vſqꝫ
ad † fontem † mephat: ipa eſt † ca
† Interpretatur etiā ſancta. ꝑ antiphraſim.
† deſ et percuſſerūt omnē regionē
† terrā lugentiū. † amaricantem.
† amalechitarū ⁊ † amorreoꝝ qui
† i. in vrbe palmarū vbi ſupbi reges victoriā adepti ſunt. hoc eſt. opidū engaddi. balſami ⁊ palmarum fertile. ſed aſaſonthamar vrbs palmarum interpretatur.
habitabat in † aſaſonthamar. Et
† pecudum ſilentium.
egreſſi ſunt rex † ſodomoru3. ⁊ rex
† populi tumentis † terrenorum.
† gomorre. rexqꝫ † adame. et rex
† Merentium. † voratorum.
† ſeboym. nec non ⁊ rex † bale que
eſt ſegor. ⁊ direxerunt aciem con-
† In vilitate morū incultorū.
tra eos † in valle ſiluestri. ſ. aduerſus chodorlaomor regem elamitarum. ⁊ thadal regem gentiū. et amraphel regē ſennaar. ⁊ arioch rege3 ponti. Quattuor reges ad
† quia inculti mores in profundū malorum pertinaces trahunt.
uerſus quinqꝫ. † Vallis aūt ſilueſtris habebat puteos multos bi
† canes muti: non valentes latrare. ⁊ elati cedunt vicijs.
tuminis. Itaqꝫ rex † ſodomorum ⁊ rex gomorre terga verterunt ce
† victis nō cedentes.
ciderūtqꝫ ibi: ⁊ qui † remanſerāt fu
† virtutū eminentiam. † Hoc fit cu3 vicia vincūt rationem. ⁊ immittūt famem verbi quo
gerūt ad † montem. † Tulerūt aūt
anima paſci debuit.
omnem ſubſtantiā ſodomorum ⁊ gomorreoꝝ ⁊ vniuerſa que ad ci
occultando inſidias
bum pertinent: ⁊ † abierunt. Nec
Ex ſocietate maloꝝ penas temporales ſuſtinent aliquando iuſti
non ⁊ loth ⁊ ſubſtantiā eius: filiū fratris abram qui habitabat i ſodomiſ. Et ecce vnus qui euaſerat
† In hebreo tranſitori.
nunciauit abram † hebreo qui ha
† propriū nomen.
bitabat in cōualle † manbre āmorrei fratris eſchol ⁊ fratris aner. hi eñi pepigerāt fedus cū abram

Quod cu3 audiſſet abram captū videlicet loth fratrem ſuum: nu-
† non uxoratos. de quibus dicitur in ſequētibus. exceptis his, que comederunt iuuenes.
merauit † expeditos vernaculos ſuos trecentos decem ⁊ octo. et
† vbi vnus de fontibus iordanis oritur. qui nunc dicitur dan. Hiero. opidū phenicis. qđ nunc paneas dicitur. † Socij abre. i. fidei. ſunt charitas ⁊ ſpes. que ſuis vicibus quaſi ſe
pſecutus eſt eos vſqꝫ † dan. ⁊ † di-
paratim occulta inſpiratōe viciosas infundūt mentes. fides cum ſpe ⁊ charitate. vicia per ſequitur.
uiſis ſocijs irruit ſuper eos nocte

Percuſſitqꝫ eos ⁊ perſecutus eſt
† i. vſqꝫ ad aduerſitatem effundendi ſanguinis. damaſcus eñi potus ſanguinis interpretat᷑.
eos vſqꝫ † ſoba ⁊ phenicem q̄ eſt
† A captiuitate vicioꝝ liberat fides rationē ⁊ intellectū. quaſi fratrem ⁊ ſubſtantia3 fratris cū virtutibus purgati animi.
ad leuam damaſci. † Reduxitqꝫ omnem ſubſtantiā: ⁊ loth fratre3
† virtutes politicas.
ſuum cū ſubſtantia illius: † mulie
† omniū virtutū ſpecies. † victis vicijs alias inſidias moliuntur. maxime luxuria que
res quoq3 ⁊ † populū. † Egreſſus
ſodomitis dominatur.
eſt autem rex ſodomorum in occurſum eius poſtqꝫ reuerſus eſt a cede chodorlaomor ⁊ regum qui cu3 eo erant in valle ſabe: que eſt vallis regis. At vero melchiſe-
† hec ſacramenta noſtrorum ſacramentorum figura fuerunt.
dech rex ſalem proferens † pane3
† ſummū ſacerdotem ſignificans. † vel altiſſimi. † Sicut maior minorem. † Quaſi hec victoria deo excelſo eſt aſſignāda. ⁊ ei gratiarum actio pro beneficijs exhibenda.
⁊ vinū. erat eñi † ſacerdos dei † ſūmi. † bn̄dixit ei ⁊ ait: † Benedictuſ abram deo excelſo qui creauit celum ⁊ terram. ⁊ benedictus deuſ excelſus. quo protegente hoſtes
vel ſuis.
in manibus tuis ſunt. Et dedit ei
Mora. decime dātur cū bono opi: perſeuerātia additur. In quo leui tanqꝫ minor decimatus eſt.
decimas ex omnibus. Dixit aūt

tutum ⁊ vicioꝝ. Pater ergo fidei ⁊ prima via credendi, ꝓ fratre ſuo loth dimicauit ⁊ vicit. nō in multitudine exercitus: ſed in trecētis decem ⁊ octo expeditis vernaculis. Sic quiſqꝫ ꝓ anima ſua ꝯtra ſpūales nequitias bellum gerat cum trecētis decem ⁊ octo vernaculis. i. cū auxilio ſancte crucis. Thau eñi littera. q̄ habet figura3 crucis ccc. exprimit.

Dan. Aūt vnus eſt de fontib᷒ iordanis. Alter eñi ior vocat᷑. qđ interꝑtatur riuus duob᷒ ergo fontibuſ q̄ nō ꝓcul a ſe diſtāt in vnū riuulū federatis. iordanis appellat᷑.

At uero mel. ⁊c. Hier. Hūc aūt hebrei eſſe ſem filiū noe ⁊ computatōe annoru3 oſtendūt eū vſqꝫ ad yſaac uixiſſe. ⁊ omnes primogenitos a noe vſqꝫ ad aarō pōtifices fuiſſe. Salem vero poſtea dicta eſt hirlm. Aplus memorans melchiſedech. ſine patre ⁊ matre refert ad xp̄m. ⁊ ꝑ eum ad ecceliā gentiū: qꝛ gloria capitis ad mēbra refert. Nā bene dixit abrae circūciſo ⁊ ī eo leui. ſic ⁊ aaron de quo poſtea ſacerdotiu3. Ex quo vult colligere ſacerdotiu3 ecceſie habentis ꝑputium benedixiſſe circūciſo ſacerdotio ſinagoge. De autē ait. Tu es ſacerdos ineternū ſecundum ordinem mel. miniſteriu3 noſtrū verbo ordīs ſignat᷑. nō ꝑ aaron irrationalib᷒ victimis immolandis. ſed oblato pane ⁊ vino. i. corꝑe domini. ⁊ ſanguine conſecrari.

Stra. Melchiſedech. Qui interꝑtat᷑ rex iuſticie ⁊ dicit᷑ rex pacis xp̄m ſignificat ꝑ quē reconciliati ſumus. ⁊ qui in fine ſeculi iuſte iudicaturuſ eſt.

Dedit ei decias. Iſi. Sciens ergo patriarcha: melius ſacerdotium fuiſſe in populo gentiū qꝫ leuiticum qđ de ipſo erat naſcituꝝ. ⁊ a meliore benedicendum: decimas

ſubſtantie poſt benedictionē, reddit melchiſedech. ſicut ſacerdotibꝫ benedicentibꝫ ſibi populus ſecundum leges decimas dabat. Melchiſedech interpretatur rex pacis vel iuſticie. Per xp̄m eīn reconciliamur deo. qui venturus eſt diſcernere bonos a malis. Ipſe eſt ſacerdos. qui pro omnibꝫ deo patri ſe ipſum obtulit. ⁊ verus rex. qui in preſenti ſuos regit. ⁊ in futuro iuſte iudicabit.

A filo ſub te. ⁊c. Vir iuſtꝰ manus ſuas excutit ab om̄i munere. in quo oſtendit̄. qꝛ bella a fidelibus non cupiditate ſed charitate cō-mittenda ſunt. Stipendia militantiū excipit. ⁊ partes eorum qui pariter cū eo pugnauerāt. partim iuſticiam ſuam demonſtrans. partim ſtipendia legittime pugnātibus debita nō abnegans.

Qui venerūt m. e. ⁊c. Vtitur enim aliqn̄ fides teſtiōnijs infideliū. Vn̄ aplus Male beſtie pigri ventris. ſed ad vtilitatē fidelium. C. XV.

Nis itaqʒ ⁊c. Noli timere. Miſtice. Triūphata multitudine viciorū: confortatur ſpes cuiuſqʒ fidelis a dn̄o ne titubet ſ; mercedē expectꝫ

Dixitqʒ abram. Miſtice. Murmurationem ſignificat antiquorum. qui longa expectatione ſuſpenſi iam quaſi de aduentu eius heſitabant. q̇ tanq̄ dominus eternam hereditatem accepturus. multiplicato ſemine credentiuꝫ ſterilem legem tanq̄ vernaculi diſpenſationem erat excluſurus. Quoꝝ heſitatio prophetico ſpiritu remouetur. ⁊ fides confirmata iuſticiam p̄meretur. Vn̄ credidit ab. d. ⁊ re. ē. il. ad iu.

Suſpice ce. ⁊c. Supius dixit: Erit ſemen tuū ſicut arena mariſ. qꝛ in illa plebe quidā carnales ⁊ terreni. qui arene cōparantur. quia aridi ⁊ a bonis opibus infecūdi. alij quaſi ſtelle fulgentes.

Ra. Duplex ſignificatio p̄miſſi ſeminis datur. Oſtēſis ſtellis dicitur ei. ſic faciam ſemen tuum. i. gentē chriſtianam: cuiꝰ tu pater futurꝰ es in fide: ſcilicet reſurrectōis lumine choruſcare. Oſtenſa vo arena dicit̄. ſic erit ſemen tuum ⁊c. i. copioſa erit gens iudeoꝝ: ſ; arida ⁊ infecunda.

Sume inquit vac. ⁊c. Iſi. Vacca triennis. plebs poſita ſub iugo legis. capra eadem futura peccatrix. aries regnaturam ſignificat: hec trima dicunt̄. quia p articulos temporum ab adam vſqʒ ad noe. ⁊ inde; vſqʒ ad abram. ⁊ inde vſqʒ ad dauid. tanq̄ trimā etatē: gens adoleuit: Per turturem ⁊ columbā ſpirituales populi figurant̄. filij promiſſionis ⁊ heredes regni futuri. quoꝝ etas tacet̄. qui eterna meditantes: temporalia trāſgrediuntur. Animalia trima contra ſe partibꝫ conſtitutis diuidunt̄. qꝛ carnales et in veteri populo. ⁊ nūc ab inuicem ſeparantur. Aues nō diuidūtur. qꝛ ſpirituales. nec ſciſmate. nec hereſi ſeducunt̄. ſed pace fruuntur. Siue ſolitarij vt turtur. ſiue cū alijs vt colūba ꝯuerſātur. Volucres deſcendentes ſup corpa diuiſa: ſignificāt demoneſ: paſtū ſibi d carnaliū diuiſione q̄rētes. abrā aues abigēs. ſignificat multos carnales merito ſanctoꝝ in fine mundi liberandoſ Circa ſolis occaſum pauor irruit in abraꝫ ⁊ horror magnꝰ ⁊ tenebroſus inuaſit eū. qꝛ circa finem ſeculi magna ꝑturbatō ab antixp̄o inuadet ſanctos. Vn̄ erit tribulatio qualis non fuit ab initio. Cū ergo occubuiſſet ſol ⁊c. ſignificat poſt fineꝫ ſeculi futurā diē iudicij. qn̄ p ignē ſeparabuntur boni a malis.

Vaccā trien. ca. t. et a. an. t. Quia ab adaꝫ vſqʒ ad noe ⁊ inde vſqʒ ad abraꝫ deinde vſqʒ ad dauid pp̄ls adoleuit.

Deſcenderūtqʒ uo. ⁊c. Greg. Tropologice In ip̄o orationis ſacrificio ingerunt ſe importune cogitatōes rape vel violare cupiētes. ſ; manu ſancte diſcretōis debemꝰ cuſtodire qd̄ foris offerimꝰ: ne maligni ſpiritus: ⁊ puerſe cogitatōes rapiāt.

Pauor irruit. ⁊c. Aug. Tractāda eſt iſta queſtio ꝓpter eos qui contendunt iſtas perturbatōes n̄ cadere in animū ſapientis. Vtrū tale ſit. quale memorat agellius quendā. ſ. philoſophū in magna maris tempeſtate turbatum. ⁊ animaduerſū a quodam luxurioſo adoleſcente. q̇ cum ei poſt piculū inſultarꝫ ꝙ philoſophꝰ cito ꝑturbatꝰ eſſet. Rn̄dit Ideo illum non perturbatuꝫ. qꝛ nequiſſime aīe ſue nihil timere deberet. ꝙ nec digna eēt p qua aliq̇d timeret. Ceteris aūt ꝓtulit librꝫ. in quo legebat̄ n̄ placuiſſe ſtoicis: nullā talē ꝑturbationē cadere in aīm ſapiētis: q̄ſi nichil tale in eoꝝ appareret affectibꝫ: ſ; ꝑturbationē ab eis diffiniri: cū ratio talibꝫ motibꝫ cederet. Cū autem non cederet: non dicendam perturbationem.

Scito prenoſcens ⁊c. Iſi. Populus iſrael in egipto ſeruiturus

† ſ vicia ſolas animas querūt.
rex ſodomoꝝ ad abrā: † Da mihi
† ſ Spolia. ſ Per cupiditatē fallere molitur.
animas. † cetera tolle tibi. Qui re-
ſpondit ei: Leuo manum meā ad
dominū deum excelſum poſſeſſo-
† ſ Quaſi nec minimū. Excutit manus ſuas ab om̄i munere.
rem celi ⁊ terre. ꝙ a filo † ſubteg-
minis vſqʒ ad corrigiā caligē nō
accipiam ex om̄ibus que tua ſūt.
Ne dicas. ego ditaui abram: ex-
ceptis his que comederunt iuue-
† ſ Iuſte cuiqʒ tribuit qd̄ ſuū eſt.
nes. ⁊ † partibꝰ viroꝝ qui venerūt
mecum. aner. eſchol. et manbre.
Iſti accipient partes ſuas.

C. XV.

His itaqʒ trāſ-
actis. factus eſt ſermo domini ad
† ſ Per occultā inſpirationē.
abram per † viſionē dicens: Noli
timere abram. ego protector tuuſ
ſum: ⁊ merces tua magna nimis.
Dixitqʒ abram: domine deus.
† ſ Qui vicia vicit: boni opis fructū quaſi multiplicati ſeminis fecunditatem querit.
Quid dabis michi? † Ego vadaꝫ
† ſ qui oīa diſpēſat ⁊ diſtribuit familie cibaria
abſqʒ liberis. ⁊ filius † procurato-
† ſ Ab hoc aiunt damaſcū nominatā. ⁊ cōditā ⁊ ipſum ibi regnaſſe.
ris domus mee: iſte † damaſcus
ſ deus meus adiutor.
eliezer. Addiditqʒ abraꝫ. Michi
aūt nō dediſti ſemē. ⁊ ecce verna-
culus meꝰ heres meus erit. Sta-
timqʒ ſermo domini factus eſt ad
eum dicens: Non erī hic erit he-
res tuus: ſed qui egredietur de vte-
ro tuo ipſum habebis heredem.
Eduxitqʒ eū foras. ⁊ ait illi: Su-
ſpice celuꝫ ⁊ numera ſtellas ſi po-
† ſ celeſte. ſ. ſ chriſtianus populus choruſcās lumine reſurrectionis.
tes. Et dixit ei: Sic erit † ſemē tuū
Credidit abram deo: ⁊ reputatū
† ſ qꝛ iuſtus ex fide viuit.
eſt ei ad † iuſticiam. Dixitqʒ ad eū
† ſ igne. Miſtice. ignis chaldeorum incentiua viciorum.
Ego dominꝰ qui eduxi te de † vr
chaldeoꝝ: vt darem tibi terram
iſtam ⁊ poſſideres eam. At ille ait
ſ Signū querit non tentando: ſed ſperando. et modū querendo. hinc mos inoleuit iudeis vt ſigna petant.
domine deus. vnde ſcire poſſum
ꝙ poſſeſſurus ſum eam? Et reſpō-
† ſ Plebem iudaicam iugo legis preſſam.
dit dominus: Sume inquit † vac-
† ſ Eandē peccatricē futuram.
cam triennem. ⁊ † capram trimam
† ſ Regnaturā. ¦ ſ Simplices innocētes vtraqʒ enī auis ſimplicitatē habet ⁊ innocentiam.
⁊ † arietem annoꝝ triū ¦ turturem
quoqʒ ⁊ columbam. Qui tollens
† ſ qꝛ carnales ab inuicē diuiduntur ¦ ſ aīalia
vniuerſa hec † diuiſit ¦ ea p mediū:
⁊ vtraſqʒ partes contra ſe altrin-
† ſ Quia ſpirituales ſeruant vnitatem ſpiritꝰ in vinculo pacis.
ſecus poſuit. † aues aūt nō diuiſit
† ſ demones. importune cogitationes.
Deſcenderūtqʒ † volucres ſup ca-
† ſ qꝛ multi carnales merito ſanctorum in fine liberabuntur. ¦ ſ Illius merito de anguſtijs liberatus eſt iſrael.
dauera: ⁊ † abigebat eas ¦ abram.
† ſ qꝛ circa finem mundi ꝑturbatio magna ab antichriſto inferetur ſanctis. ſ vel ſopor.
Cumqʒ ſol occumberet † pauor ir-
ruit ſuper abraꝫ. ⁊ horror magnꝰ
⁊ tenebroſus inuaſit eū. Dictūqʒ
ſte ad eum: Scito prenoſcens ꝙ

ꝯpletatur. nō ꝙ egiptijs annis quadringentis ſeruierit: ſ; qꝛ hic numer⁹ in illa afflictione complet⁹ eſt qꝛ ab illo tempore cōputatur: q̄ iſta abrahe promittuntur.

¶ Aug. Scito prenoſcens ⁊c. Non ſic accipiendū eſt tanq̄ in illa duriſſima ſeruitute quadringentos annos populus dei fuerit. S; qꝛ dictum eſt in yſaac vocabit' tibi ſemen. Ab initio natiuitatis yſaac vſq; ad annum egreſſionis iſrl' ex egipto computant' anni cccc. v. Cum ergo de cccc. xxx. detraxeris xxv. qui ſunt a ꝓmiſſione vſq; ad natū yſaac. nō mirum eſt. ſi quadringētos quīq; annos ſumma ſolida voluit appellare ſcriptura. q̄ ſolet ita numerare tempora. vt qđ ſūma numeri paululū excreſcit aut infra eſt: nō cōputet'. Nō ergo ꝙ ait i ſeruitutē redigent eos ⁊ affligent. ad cccc. annos referendū eſt: tāq̄ ꝑ tot annos in ſeruitutē habuerint eos S; referēdi ſunt anni cccc. ad id qđ dictum eſt: peregrinum futuꝝ eſt ſemē tuū in terra non ſua. Siue eñ in terra chanaan ſiue in egipto ꝑegrinū erat anteq̄ hereditatē haberet ex promiſſione dei. qđ fcm eſt poſtq̄ ab egipto liberati ſunt. Ut per hyperbaton ſit ordo verboꝝ. Sciēdo ſcias. qꝛ peregrinū erit ſemē tuū in terra nō ſua quadringētis annis. Illud aūt ſit interpoſitū. ⁊ ſubijciēt eos ſeruituti: ⁊ affligent. ita vt ad quadringentos annos h̄ interpoſitio nō ꝑtineat. In extrema enim parte ſūme hui⁹. id ē poſt mortē ioſeph popul⁹ dei in egipto dura ſeruitute afflictus eſt.

ſ Populus iſrael.
peregrinum futuꝝ ſit † ſemen tuū in terra non ſua: ⁊ ſubijcient eos
† ſ Extranei. ⁘ ſ Id eſt in afflictione cccc. anni complebuntur ſ vltima pte hui⁹ temporis.
ſeruituti ⁊ † affligent ⁘ quadringentis annis. Uerūtamen gentē cui ſeruituri ſūt ego iudicabo: ⁊ poſt
ſ Alias magna.
hec egredientur cū multa ſubſtā-
† ſ Moriendo. ⁘ ſ Sanctos predeceſſores.
tia. Tu aūt † ibis ad ⁘ patres tuos in pace ſepultus i ſenectute bona
† ſ A chaat filio leui vſq; ad eleazar generationes quattuor. ⁊ ab abrā vſq; ad finees ⁘ ſ filii abrae.
† Generatione aūt quarta ⁘ reuer
† ſ vt iam debeant amittere terrā ſuam.
tentur huc. necdū em̄ † implete ſūt iniquitates amorreoꝝ vſq; in preſens tempus. Cum ergo occubu
† ſ Tribulationē ⁊ anguſtiā futurā ſignificat.
iſſet ſol. facta eſt † caligo tenebro-
† ſ Judicium ꝑ ignem ſignificat. quo ſeparādi ſunt mali a bonis.
ſa. ⁊ apparuit † clibanus fumans
† ſ Ignis iudicii ſeparabit bonos a malis.
et lampas † ignis tranſiens inter diuiſiones illas. In die illo pepigit dominus fedus cū abram dicens: Semini tuo dabo † terram
† ſ Rinocorula. qui diuidit paleſtinam ⁊ egiptum.
hanc a † fluuio egipti: vſq; ad fluuium magnum eufraten: Cineos ⁊ cenezeos. ⁊ cethinneos. ⁊ etheos. ⁊ phereзeos. raphaim quoq; ⁊ amorreos: eueos ⁊ chananeos ⁊ gergeſeos. ⁊ gebuſeos.

C. XVI.

ſ gratia.
Igitur ſarai
† ſ Qui libere ſeruirent deo.
vxor abram nō genuerat † liberos ſed habens ancillam egiptiacam nomie agar. dixit marito ſuo: Ecce concluſit me dominus ne pare
ſ datur locus carnali obſeruantie: quia nōdū venerat gratie tempus.
rem. Ingredere ad ancillam meā
† ſ Michi adoptando.
ſi forte ſaltem ex illa † ſuſcipiam filios. Cumq; ille acquieſceret deprecanti. tulit agar egiptiam ancillā ſuam. poſt annos decem q̄ habitare ceperant in terra chanaan. ⁊ dedit eam viro ſuo vxorem: qui
† ſ videns multiplicatū iſrael ſecundū carnē.
ingreſſus eſt ad eā. † At illa conce
† ſ gratiā liberos parituram.
piſſe ſe videns: deſpexit † dominā ſuam. Dixitq; ſarai ad abram: inique agis contra me. Ego dedi an
† ſ Quaſi de herede preſumens.
cillam meam in ſinum tuū. † que videns ꝙ conceperit: deſpectui me habet. Judicet domin⁹ inter me et te. Cui reſpondit abram: Ecce ait. ancilla tua in manu tua eſt:
† ſ quaſi ceſſet vmbra. dominetur veritas.
⁘ ſ deſtruente gratia regnum ⁊ ſacerdotiū. nō vult ſubijci ſuperbia iudeorum
† vtere ea ut libet. ⁘ Affligente igit' eam ſarai: fugam iniit. Cumq; in-
† ſ Sermo diuinus.
uenisset illam † angelus domini
† ſ Littere legis innitentem ⁘ ſ cerimonijs ſuis priuatam.
† iuxta fontem aque in ⁘ ſolitudine
† ſ Conſequenter egiptia in via ſur que per heremum ducit ad egiptū. feſtinabat ire egiptum.
⁘ ſ In anguſtia.
que eſt i † via ſur in ⁘ deſerto. dixit ad eam: Agar ancilla ſarai vnde venis: et quo vadis: Que reſpō
† ſ quaſi nolo ſubijci gratie.
dit a facie † ſarai domine mee ego fugio. Dixitq; ei angel⁹ domini: Reuertere ad dominam tuam. ⁊ humiliare ſub manu ipſius. Et
† ſ Ex perſona dei loquitur angelus.
rurſū: † Multiplicās inquit multiplicabo ſemen tuum: ⁊ non numerabitur pre multitudine. ac deinceps. Ecce ait concepiſti ⁊ paries filium: ⁊ vocabis nomen eius
ſ Exauditio dei.
hiſmael: eo ꝙ audierit dominus

generationes q̄ttuor Quidā tñ ab amrā icipiūt. ⁊ ad phinees ꝑueniunt. Quīta vero generatione egreſſi ſūt. qꝛ iudas genuit phares. phares genuit eſrom. eſrom genuit aram. aram genuit aminadab. aminadab genuit naaſō qui genuit ſalmon. Phares cū iuda patre ſuo ingreſſus eſt egiptū. Naaſon prīceps trib⁹ iude in deſerto ſubſcribit'. cui⁹ filius ſalmon in terram ꝓmiſſionis intrauit. A phares vſq; naaſon generatōnes quinq;. Quidam tñ ab eſrom incipiūt: et ad ſalmon ꝑueniūt.

¶ C. XVI.

¶ Igitur ſarai u. ⁊c. Rab. Nō ē adulter abram. ſi viuente vxore ancille iungit'. qꝛ nondū promulgata erat lex euangelij vni⁹ vxoris. ⁊ genus ſuum multiplicandū audierat: ſed ꝑ quā mulierē neſciebat. qꝛ ſaram ſterilem nouerat. nec fuit in coitu libidinoſa voluptas ſ; prolis habēde pia charitas. vxor quoq; hoc voluit ⁊ coegit q̄ filios habere nō poterat. Ideo ex alia ſuſcipere cupiebat: quē in locū ꝓprij adoptaret.

Ingredere ad ā ⁊c. Hiero. Nota diligenter. ꝙ ꝓcuratio filioꝝ in hebreo edificatio dicta eſt. Legitur em̄ ibi Ingredere ad ancillā meā. ſi quomodo edificer ex ea. forte hoc eſt qđ in exodo dicit': Benedixitq; deus obſtetricibus ⁊ edificauerunt ſibi domos.

¶ Miſtice. Agar terrenā hieruſalem ſignificat. in qua vet⁹ lex carnaliter ⁊ ſeruiliter exercebat'. Sara vero gratiam no. t. q̄ ciues ſuperne hierl'm liberos parit S; gratia noui teſtamenti diu in manifeſto non fuit. ⁊ veteri teſtamēto quaſi ancille generandi licentiam dedit. ſeruos ſcilicet timore nō amore ſeruiētes: tanq̄ de ſemine abrahe filios generans. quos ad vnius dei culturā aſtringeret. ⁊ ab ydolis quibus gentes ſimilia ſacrificia impendebāt reuocaret. Sed cum populus ille de operib; carnis inflatus veniente chriſto gratiā refutaret. ⁊ in ſeruitute incredulus ꝑduraret. preualente gratia ſic afflict⁹

Generatione aūt quarta. ⁊c. Hiero. Moyſes vero alibi dicit quīta progenie aſcenderunt filij iſrael de terra egipti. ſed quarta generatōne egreſſi ſunt. Leui em̄ genuit chaath. chaath genuit amram. ille aaron. aaron eleazar. ⁊ ille genuit phinees. chaath cū patre ſuo leui ingreſſus eſt in egiptum. Eleazar vero cū aaron egreſſus eſt. A chaath vſq; ad eleazar.

⁊ attritus eſt: vt regnum ⁊ ſacerdotiũ perderet. Unde in ſolitudinem redactus ſedulo ſcrutando ⁊ meditando fontem legis ſitiens nichil inuenit niſi vt monente lege ꝑ moyſen tanq̃ per angelũ lata ad gratiam redeat. ⁊ ſe ſubijciat.

¶ Ra. Miſtice. He due mulieres ſunt duo teſtamenta. Agar vetus. qđ in ſinagoga iudaicũ populũ ſeruituti nutriebat obnoxiũ. Sara nouũ qđ populũ chriſtianũ in libertatē fidei generauit. Multiplicati ſunt ancille filij. vt nõ numerarentur pre multitudine: q̃ ſupra arene cõparantur. Ipſe ergo ꝑplus ferocitate ſua emulus ⁊ oib⁹ bonis cõtrariuſ. maxime cũ chriſtianuz populuz toto orbe inuidia ſtimulãte ꝑſequit̃: ⁊ lõge lateq̃z diſperſus. vagando ⁊ negociãdo oib⁹ eſt oneroſus

¶ Hic erit ferus homo. Uel ruſtic⁹ ſecundũ alios. Hier. in hebreo habet̃ phara. qđ interpretatur onager. ſignificat ſemen eius habitaturũ i deſerto. i. ſaracenos vagos incertis ſedibus. qui oẽs gentes quib⁹ deſertũ ex latere iungit̃ incurſantes impugnant̃ ab oib⁹.

¶ Uocauit aũt a. Recte nomē eius ita vocauit: q: gratuit⁹ conſulit miſeris. ⁊ humiles conſolat̃. Uñ tu laborez ⁊ dolorem conſideras. ⁊ tibi derelictus eſt pauꝑ ⁊c. Profecto h̃ vidi poſteriora videntis me Tale eſt illud. videbis poſteriora mea. nã facies nõ apparebit tibi. Nõ eñ videbit homo faciē meaz ⁊ viuet. Illã eñ manifeſtationē ſapiētie dei nemo poteſt videre. ⁊ viuere. Ipſa eſt ſpecies ad quã ſuſpirat qui deũ diligit toto corde. tota anima tota mēte. ad quã cõtemplandã etiaz ꝓximum diligendo ſicut ſe ipſuz. quãtũ poteſt edificat. Poſteriora vero ei⁹. i. incarnationem eius quã aſſumpſit poſtremis temporibus nũc ꝑ fidē ⁊ dilectionem deſiderando contemplamur: in futuro eterna contemplatione fruemur.

† ſ feraliter viuentes prefigurans. ſ Agreſtis ruſticus.
afflictionem tuam. Hic erit † ferus
† ſ Impugnans domeſticos fidei.
homo. † manus eius cõtra oẽs
† ſ Reſiſtendo infidelitati.
⁊ † manus omniũ contra eum. ⁊ e
† ſ Qui de ſemine abrae.
regione vniuerſoꝝ † fratrũ ſuoruz
ſ militabit.
figet tabernacula. Uocauit autē
agar nomen domini qui loque-
† ſ Propicius iuiſti.
batur ad eam. Tu deus q̃ † vidiſti
† ſ In figura prophetie.
me. † Dixit eniz profecto hic vidi
ſ Incarnationē chriſti poſt venturã.
poſteriora videntis me. Propte
† ſ Puteus ſignificans profunditatē dominice incarnationis in eternũ manentis. † ſ altitudinem conſilij conſeruantis.
rea appellauit † puteũ illũ † viuētiſ
† ſ Nouum ⁊ vetus teſtamentũ.
⁊ videntis. Ipſe eſt inter † cades
† ſ q: ⁊ filij carnis reputantur in ſemen.
et barad. † Peperitq̃z agar abre
filium: qui vocauit nomē ei⁹ hyſ
† ſ q: nõdum peruenerat ad numerũ celeſtium ciuiũ recipit carnalem filium.
mael. † octoginta ⁊ ſex annoꝝ erat
abrã qñ peperit agar hiſmaelem.

C. XVII.
ſ i. poſtq̃ celeſtiũ ciuium ceperat deſiderare ſocietatem.

P Oſtquã uero nonaginta ⁊ nouem annorum
eſſe ceperat. apparuit ei deus. di
† ſ Qui poſſum humiliare ⁊ exaltare.
xitq̃z ad eũ: Ego dñs † omipotens
† ſ Secundũ placitũ meũ. † ſ vt nõ timore ſed amore ſeruias.
ambula † corã me: ⁊ eſto † ꝑfectus
† ſ Promiſſionem.
Ponamq̃z † fedus meũ inter me
† ſ In imitatoribus fidei tue.
⁊ te: ⁊ † multiplicabo te vehemēter
† ſ humilis.
nimis. Cecidit abram † pronus in

¶ Propterea appellauit puteũ ⁊c. Uſq̃z hodie puteus agar demonſtratur in deſerto arabie inter cades ⁊ barad. qui ſignificat veteris legis ⁊ noue ſcripturam. quã conditor noſter vita viuentium ſpes morientium intuitu pie miſerationis mortalibus dedit: vt edocti ⁊ a vicijs correcti dei viſione perpetuo digni eſſe mereantur. C. XVII.

Fedus. In hebreo berith qđ nõ teſtamentum ſed fedus ſiue pactũ ſigt̃.

Nec ultra uoca. n. t. a. Hier. Dicunt hebrei q̃ deus ex nomine ſuo. qđ apud illos tetragrãmaton eſt. e. litteraz abrae ⁊ ſare addiderit. dicebatur autē abram qđ eſt pater excelſus. poſtea dictus eſt abraam. qđ eſt pater multarum. nam gentiuz in nomine non habetur: ſed ſubauditur. Nec mirãduz. q̃ cũ apud grecos ⁊ nos. a. littera videatur addita. e littera addita dicatur. Idioma eñ hebree lingue. e. conſueuit ſcribere ⁊ a legere. ſic econtrario. e. pronunciare ⁊ a ſcribere.

¶ Chanaan. Interpretatur motus eorũ. cuius terra a fidelibus in poſſeſſionem accipitur: cum mens prius diuerſis circumacta motib⁹ in melius mutata. poſtmodum irreflexis oculis in anteriora extenditur.

† ſ In anteriora ſe extēdēs. † ſ imutabiliter
† faciem. Dixitq̃z ei deus: Ego † ſũ
⁊ ponam pactum meum tecum:
† ſ i. prima via credendi.
eriſq̃z † pater multarum gentium.
nec vltra vocabitur nomen tuum
† ſ pater excelſus. † ſ pater multarũ gentiũ q: oẽs gentes in ſemine ei⁹ crediture ſ Quia
† abram. ſed appellaberis † abraã
in ſemine tuo. i. in chriſto oẽs gētes crediture.
ſ Mutato affectu. mutatur nomen.
q: patrem multaꝝ gentiũ ꝯſtitui
† ſ In ſucceſſoribus.
te. Faciamq̃z te † creſcere vehemē
† ſ Benedicentur in te oẽs gentes.
tiſſime. ⁊ † ponam te in gentibus
ſ dauid. ezechias. ⁊ alij bene ſe ⁊ ſubditos regentes.
regeſq̃z ex te egredientur. ⁊ ſtatuã
ſ Circũciſionis.
pactum meum inter me ⁊ te. ⁊ in-
ter ſemen tuum poſt te in genera-
† ſ quia aliquid ſempiternũ ſignificabat.
tionibus ſuis federe † ſempiterno
† ſ voluntate qui ſum poteſtate.
vt ſim † deus tuus ⁊ ſeminis tui
† ſ imitatoribus fidei tue.
poſt te. Daboq̃z tibi ⁊ † ſemini tuo
poſt te terram † peregrinatõis tue
omnem terram chanaan in poſſeſ
† ſ q: aliquid eternũ ꝑ eã figuratur. vel eterna. i. in hoc ſeculo habenda.
ſionem † eternam: eroq̃z † deus eoꝝ
Dixit iteruz deus ad abraam: Et
† ſ Circumciſionis.
tu ergo cuſtodies † pactum meuz
† ſ Sequaces.
et † ſemen tuum poſt te in genera-
† ſ Exponit quid pactũ.
tionibus ſuis. Hoc eſt † pactum
† ſ Condictum.
meum qđ obſeruabitis inter † me
† ſ Circũciſio vetuſtatis eſt depoſitio.
⁊ vos ⁊ ſemen tuũ poſt te. † Circũ
cidet̃ ex vobis oẽ maſculinũ.
† ſ quia in hac parte eſt ꝓpagatio corruptõis
⁊ circũcidetis carnē † preputij vr̃i

¶ In poſſeſſionē eterna. Aug. Scriptura vocat eternuz cuius finis nõ conſtituitur. aut qđ nõ ita fit: vt deinceps non ſit faciendum q̃ztum pertinet ad curaz vel poteſtatem facientis. Unde ſeruiet eternũ qui paruo neſciet vti

Circũcidetur ex uobis o. m. Strabus. Tribus de cauſis h̃ ꝑcipitur abrae. Primo vt ꝑ obediē tiam mandati placeat. per cuius ꝑuaricationem adam diſplicuerat. Secundo vt hoc ſigno a ceteriſ nationib⁹ diſcerneretur Tercio vt in eo membro circũciſus quo libido ſolet dominari caſtitatem ſibi ſeruãdam. ⁊ impudiciciaz recidendã ꝯgnoſcerẽ

Carnē preputij. Rab. Stra. Circũciſio facta in vno mēbro ſignificat circumciſionem ſpiritualem que in corde ⁊ in omnibus ſenſibus exhibēda eſt. Circũcidendũ eſt cor. ne noxia cogitemus. Oculi ne vanitatem videamus. Aures circumcidende ſunt. i. obturande ne audiant ſanguinē Et ſic in oĩb⁹ ſenſibus celebrãda eſt circumciſio.

¶ Alc. Ideo autez abrae circũciſio commendata eſt: vt ſub lege eſſet. Sicut adã ne de ligno manducaret. vt probaretur ſi hoc compleret̃ an ñ. Credidit eñ abraaz filium ſe habiturũ in quo benedicerent̃ oẽs gentes. ⁊ in cui⁹ nepotib⁹ caſtitatis ⁊ ſobrietatis exemplar maneret. Unde ibi ſignũ fidei accepit: vñ yſaac filius dei nõ carnis naſciturus erat. non truncata corporis parte deformior: ſed fidei ſigno glorioſior. igitur pro deo aliquid perdere lucrum eſt: non damnum. Si adam pactũ dei cuſtodiſſet: abraam hoc pactũ non ſuſcepiſſet. Sed q: ille in hoc mēbro: culpam inobedientie prius cognouit decuit vt iſte in hoc mēbro ſignũ obediētie ſecundo acciperet. vt ita oſtēderetur obedientes quãdoq̃z generare filios ad vitam: vnde olim ꝑuaricatores generarunt ad mortem.

¶ All. Jam tũc ꝓpter futurã peregrinationē ne miſceret̃ ſemē ei⁹ gentib⁹

circuncíſionis pactũ datur in ſignũ: q2 ſignificat naturã renouatam ꝑ baptiſmum poſt ſpoliationẽ veteris hominis per xp̄m qui reſurrexit poſt ſabbatum. ſeruos vero vernaculos empticios etiã circũcidi precepit: vt doceret ad oĩes pertinere redemptionis gratiam. Ibi 7 parentũ mutantur nomina· mutant᷑ vt oĩa reſonent nouitatẽ. abram pater excelſus· abraam pater multarum gentium.

Maſculus cuius preputii caro· Iſi· Queritur quomodo pueri incircũciſi qui pactũ dei irritũ nõ faciunt· ſed qui eos circũcidere neglexerunt: perire debeant. Sed pactũ dei nõ ſecundũ opus ſed ſecundũ originez in primo homine irritum fecerũt: in q̊ oẽs peccauerũt. Naſcuntur eñ oñs nõ ꝓprie ſed originaliter peccatores. Ideo pereunt oñs qui ꝑ regeneratione nõ liberant᷑.

Sarai uxorẽ· t· Iſi· Dedarat᷑ pmiſſio de vocatione gentium in yſaac filio pmiſſionis· i· gratię nõ naturę. q2 de ſene patre 7 ſterili matre. et q2 hoc nõ ꝑ generationem ſicut hiſmael· ſed ꝑ regeneratione futuꝝ erat· imperata eſt circũciſio· qñ ſarę filius promittit᷑ in typo eccleſię: nõ quãdo hiſmael· qui typus iudeorum.

Hiero· Iſi· Errãt qui putant primũ ſaram ꝑ vnũ r· ſcriptã fuiſſe· 7 poſtea additum eſſe alteꝝ r· 7 q2 r· apud grecos· c· ſignificat: multas ſup hoc nomine ſuſpicantur ineptias. cũ 7 vtcunq̃ velint vocabulum cõmutatum: nõ grecã ſed hebraicam debet habere rationẽ hebreũ eñ eſt. Nemo eñ altera ligua quẽlibet vocans ethimologiam vocabuli ſumit ex altera. Sarai ergo primũ vocata ẽ ꝑ ſin· res· ioth· Sublata ergo ioth· addita eſt e· littera ꝙ per a legit᷑: 7 vocata eſt ſara. Antea eñ dicebatur princeps mea· q̃ſi vni᷒ familię mater. poſtea abſolute princeps· oĩm· ſ· gentium pͥceps futura. Quidã peſſime ſuſpicant᷑ eã prius leprã fuiſſe vocatã· 7 poſtea principem. cum lepra ſarat dicitur· qđ in noſtra lingua videtur habere aliquã ſimilitudinẽ: ſed in hebreo penitus eſt diuerſa. Scribitur eñ ꝑ ſade 7 ayn 7 res 7 tau· quod a tribus ſuperioribus· i· ſin· res· 7 e· quibus ſcribitur ſara manifeſte diſtat.

Cecidit abraam in f· ſ· 7c. Hiero· Poſt paululũ ſequit᷑: Et vocabiſ nomẽ ei᷒ yſaac qui riſus interꝑtatur. de riſu abrahę· nõ de riſu ſarę. Poſt q̃ eñ ex riſu abrahę vocatus eſt filius ei᷒ yſaac: legit᷑ ſarã riſiſſe.

Nomen eius yſaac. Hiero· Sciendũ ꝙ quattuoꝛ in veteri teſtamẽto nominibus ſuis aperte anteq̃ naſcerentur vocati ſunt· hiſmael· yſaac· ſamſon· 7 ioſias· lege ſcripturas.

† ſIn teſtimoniuz· ſ· ꝙ ego veſter deus· 7 vos populus meus a gentibus diuiſus.
vt ſit in †ſignum federis inter me
† ſquia in octaua etate· i· in eternitate ſeptenarie volubilitati ſuccedente exuimur carnali coꝛruptione.
7 vos. Infans † octo dierum circuncidetur in vobis. Omne maſculinũ in generationibus veſtriſ
† ſdomo nat᷒. ‡ ſq2 ibi neq̃ ſeru᷒ neq̃ liber
tam †vernaculus q̃ ‡emptici᷒ circuncidetur: 7 † quicũq̃ nõ fuerit
† ſq2 neq̃ ibi barbarus neq̃ ſcita.
de ſtirpe vr̃a. Eritq̃ pactũ meuz
† ſIn depoſitõe carnalium. ‡ ſquoniam ad eternitatem ducit.
†in carne veſtra ‡ in fedus eternũ
ſQui carnalia non depoſuerit.
Maſculus cui᷒ preputij caro circunciſa nõ fuerit· †delebit᷑ anima
‡ ſNon computabitur inter ſanctos.
† ſde cetu ſanctorum· vnde Tu autem ibis ad populũ tuũ ‡ ſAde in paradiſo datum i quo omnes peccauerunt. ſ· i· nõ ſeruauit· qđ in baptiſmo promiſit.
illa de † populo ſuo: q2 ‡pactũ meum irritum fecit. Dixitq̃ deuſ ad abraam· Sarai vxorem tuã non
† ſ· i· principem meã. ‡ ſAbſolute. ‡ ſExaltando principem. quia eccleſia in omni gente principatur.
vocabis †ſarai· ſed ‡ſaram. Et †benedicam ei: 7 ex †illa dabo tibi filium †cui benedicturus ſum. ‡Erit
† ſNon ex agar.
† ſIn cui᷒ ſemine benedicentur oñs gentes.
‡ ſq2 chriſtus dominabitur in gentibus.
† ſdauid 7 alii· vel mor᷒ ſuos bene regentes.
q̃ in nationes: 7 †reges populoꝝ orientur ex eo. Cecidit abraam in †faciem ſuam· 7 ‡riſit in corde ſuo
† ſNõ retro vt reprobi ‡ ſgauiſus eſt. vnde filius eius yſaac riſus vocatur.
† ſApplaudendo nõ diſceptando· vnde paul᷒ nec cõſiderauit corpus ſuũ emortuũ· cũ iã eſſet
dicẽs: †Putas ne centenario naſcetur filius: 7 ſara nonagenaria pariet? Dixitq̃ ad dñm: †Utinaz hiſmael viuat coram te. Et ait deus ad abraaz: Sara vxoꝛ tua pariet tibi filium: vocabiſq̃ nomen
centũ annoꝝ 7 emortuã vuluã ſare.
† ſoptabat eñ vt filii carnis reputarẽt᷑ i ſemiẽ
† ſRiſus propter gaudium parentis. ‡ ſIn yſaac vocabitur tibi ſemen· nõ filio carnis· quia filii promiſſionis· filii dei vocabuntur.
eius †yſaac. Et ꝯſtituam ‡pactum meum illi in fedus ſempiternum et ſemini eius poſt eũ. Sup †hiſmael quoq̃ † exaudiui te: ecce ‡benedicam ei· 7 augebo 7 multiplicabo eum valde. †Duodecim duces generabit: 7 faciam illum creſcere in gentem magnã. †Pactuz vero meuz ſtatuã ad †yſaac· ‡quẽ pariet tibi ſara †tẽpore iſto: in ‡anno altero. Cunq̃ †finitus eſſet ſermo loquentis cũ eo: † aſcendit deus †ad abraam. ‡Tulit aũt abraã hiſmael filium ſuum· 7 oĩes vernaculos domus ſuę· vniuerſoſq̃ quos emerat· 7 cũctos mares ex omnibus viris domus ſuę· 7 circuncidit carnem preputij eorum ſtatim in ipo die: ſicut ꝓceperat ei deus. Abraam † nonaginta 7 nouez erat annoꝝ quãdo circũcidit
† ſfilium carnis.
† ſqđammodo. ‡ ſin temporalibus: nõ eternã promiſſione.
† ſduodecim tribus carnaliũ iudeorũ. ſApoſtolos duodeciz qui de iudaica plebe fuerũt· vel duodecim tribus populi.
† ſEterne promiſſionis.
† ſChriſtianũ populũ. ‡ ſad eos· i· quos fide generabat.
† ſgratia noui teſtamẽti. ‡ ſpreſenti vita. ſvetuſtate immutata.
† ſin aſſumpta forma viſibili.
† ſinuiſibilem ſe prebuit.
† ſvel ab. ‡ ſPrefigurans q2 ad omnẽ profeſſionem ſpiritualis pertinet circunciſio. q2 circumcidendi ſunt omnes ſenſus.
ſq2 obedientia eſt complenda ſine mora.
† ſinnouatus hoc numero inſinuatur pertingere ad ſocietatem ciuium ſupernorum.

Conſtituã pactum· m· i· 7c. Pactum vero dñi cum yſaac populo ſcilicet fideli· quem mater eccleſia per fidem 7 baptiſmum generauit· 7 fedus ſempiternum: quia eternę vitę poſſeſſio ei ſoli promittitur: qui cum capite ſuo chriſto regnum celi ſemper poſſidebit.

Super hiſmael quoq̃ exau· t· 7c. Hiſmael populũ iudeorum ſignificat· qui multiplicatus eſt valde. duodecim duces generauit· cũ multitudo carnalium iudeorum et duodecim patriarchiſ genita in duodecim tribus eſt diuiſa.

In anno altero. Annus alter quo ſara genuit yſaac· tpa ſunt regenerationis: quibus fuſus eſt ſanguis chriſti· 7 genus humanum ad vitaz reſtauratum.

Tulit aũt abraã 7c. Non intendebat deus· ut tantũ preputium carnis abrahę et ſobolis eius circũcideretur: ſed ei quẽ a cũctis elegerat eterni teſtamenti munera cõferebat. Vñ paulus Nos eñ ſumus circunciſio· qui ſpiritu deo ſeruimus. Et alibi· Non enim qui in manifeſto iudeus eſt neq̃ quę in manifeſto in carne eſt circũciſio. Circuncidamus ergo dei verbo aures labia· coꝛ· preputiuz 7 oñia membra carnis. De circũciſione auriũ dicit᷑: Qui habet aures audiẽdi audiat. In circũciſiſ auribus verba ſapiẽtię 7 veritatis nõ poſſumus audire. Circũcidamus labia: ne aliquid turpe vel malũ vel ocioſum loq̄mur. Circuncidit carnem preputij· qui ſola cauſa poſteritatis certis 7 legittimis temporibus coniugio vtitur qui aliter agit: nõ circuncidit. Eccleſia vero gratia xp̄i pro ſe crucifixi roborata· nõ ſolũ ſe ab illicitis tẽperat: ſed etiã a ꝯceſſis· 7 tanq̃ virgo ſpõſa xp̄i pudicis virginibus floret in quibus vera circunciſio preputij ſeruatur in carne. Qui autem non obſcenis deſiderijs vel ſenſibus hereticis 7 blaſphemis aſſertionibus mechatur· ſed fidei puritatem in conſcientia cuſtodit: corde circunciſus eſt. et de eo dici poteſt: Beati mundo corde 7c. Circuncidantur manus· ne mala faciant. Pedes· ne in malum currant. Viſus· ne illicita concupiſcat. Guſtus· vt ad gloriam dei manducet 7 bibat. Odoratus· vt chriſti odorem capiat· 7 operib᷒ miſericordię odorẽ ſuauitatis ſpargat. Singula quoq̃ membra· ſi in officijs deo ſeruiant: circũciſa ſũt. Si vltra ꝓſcriptaz legem luxuriant: incircunciſa.

¶ Hic. Stra. Queri ſolet quomodo femine ſaluabant' q̃ nõ circũcide bant. Fide .ſ. ⁊ hoſtiaꝝ oblatõe: ſicut ante circũciſionem viri ſancti mũda bantur. Vnde fide purificans corda eorum. C. XVIII.

Apparuit aũt ei .d. Iſi. Abraam triplicem figurã gerit'. Primam ſal uatoris. qui relicta cognatione: venit in mundũ. Alterã patris: q: filium vnicũ immolauit. Terciã (q̃ in hoc loco apparet) ſanctoꝝ: qui aduentum xp̃i cũ gaudio ſuſceperũt. Tabernaculũ abrae: hiſlin ſignificat. vbi ꝑ tem pore ꝓphete ⁊ apoſto li habitauerũt. ⁊ xp̃s adueniens. a creden tib' except': ab incre dulis in ligno ſuſpen ſus eſt.

¶ Tres uiri. Al. Tres viri xp̃i ꝓnun ciant aduentũ. quem duo angeli comitan tur. Moyſes ſecũdũ quoſdã ⁊ helias. vn' legiſlator. qui in lege aduentũ dñi indica uit. Alter qui in fine ventur' eſt ſecundũ aduentũ chriſti nun ciaturus. ⁊ euãgeliũ ei' p̃dicaturus. Vñ traſfigurato domino in monte cũ eo viden tur.

¶ Tres vidit ⁊ vnũ adorauit. ſaluatorẽ ſcilicet oſtendens: cu ius aduentum p̄ſto labat'. Vñ abraã vi dit diẽ meum. ⁊ gaui ſus eſt. Preuidit eñ myſteriũ futuri ſacra menti. Vnde pedes eoꝝ lauit: vt in fine mundi. purificatõem lauacri futurã mon ſtraret. Pedes enim nouiſſima ſignificãt.

¶ Quos cũ uidiſ. Greg. Mor. Abra am tribus angelis oc currit. quia vir ⁊ dñs dom' .ſ. ſpiritualis in tellectuſ. debet in co gnitõe trinitatiſ clau ſtra carnis excedere: ⁊ quaſi habitatõnis infime ianuam exire. Cura carnis quã ſa ra ſigat. foris ad ia ctantiã nõ appareat ſed poſt tergũ viri. i. ſub diſcretione ſpũs ſolis neceſſarijs intẽ ta. neſciat procaciter detegi: ſed verecũde moderari.

carnem p̄putij ſui. ⁊ hiſmael fili
† ſ nõ pertingens. ſ. ad expletionẽ legis ⁊ euã gelij. que quaternarij numero figuratur.
us eius † tredecim annos imple uerat tempore circũciſionis ſue. Eadem die circũciſus eſt abraam ⁊ hiſmael filius eius. ⁊ om̃s viri domus illius. tã vernaculi ꝙ em pticij. ⁊ alienigene pariter circun ciſi ſunt.

C. XVIII.

Apparuit aũt
† ſ apparet deus humilibus.
ei dominus in † conualle mambre
† ſ fide ꝑ quã intratur in eccleſiã. que eſt taber naculũ: q: in ea deo militatur.
ſedenti in † oſtio tabernaculi ſui in
ſ affectu boni deſiderij.
ipſo feruore diei. Cunq; eleuaſſet
† ſ q: ita affectis. manifeſtatur fides trinitatis.
oculos. † apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum. Quos cum
† ſ Studio hoſpitalitatis hoc in exemplũ relin quens nobis.
vidiſſet. † cucurrit in occurſũ eoꝝ
† ſ Initio fidei. ⁝ ſ vnũ. qui tres viderat.
de † oſtio tabernaculi ſui ⁊ ⁝ adora
ſ deũ in angelis ſentiens. mauult dño loqui ꝙ angelis.
uit in terra. ⁊ dixit: † Domine ſi in
† ſ in beneplacito. ⁝ ſ Ne tranſitorie fruar
ueni gratiã † in oculiſ tuiſ. ⁝ ne traſ
viſione tua.
eas ſeruum tuũ: ſed afferam pau xillum aque. ⁊ lauẽtur pedes ve ſtri. ⁊ requieſcite ſub arbore. Po namq; buccellã panis: ⁊ confor tetur cor veſtrum: poſtea tráſibi

Grego. Abraam nõ potuiſſet angelos videre. hoſpitio ſuſcipere. ⁊ ciboſ adhibere: niſi corpus ex aere aſſumpſiſſent. Nõ eñ apparerent. non cibos ſumerent. niſi ſolidũ corpus ex celeſti elemento haberent. nec mirũ q̃d mo do angeli. modo dñs vocantur. q: angeli vocãtur qui exterius miniſtrãt: ⁊ dominus oſtenditur. qui interius imperat.

Sꝫ afferã. Ad hoſpitalitatis officia reuertit' q̃ etiã angelis exhiberi poſ ſunt. cũ ex elementis corporeã formã aſſumũt q̃d abraã intelligẽs. deitatẽ in vnitate adorabat. ⁊ diſpenſatõi angelice in forma viſibili miniſtrabat.

Tria ſata. Hec in typum eccleſie dicunt' q̃ de trib' mundi partibus in vnitatẽ fidei ꝯgregata ẽ. ⁊ quaſi panis ſine fermẽto igne ſpũs decocta eſt.

¶ Sata. Stra. Satum gen' eſt menſure. tria ſata. tres filios noe ſigni ficãt. ex quib' omne genus diſſeminatũ eſt. Significatur ergo eccleſia vel euangelica doctrina. per totum mundum diſſeminanda. ⁊ in trib' mundi partibus. aſia. africa. ⁊ europa. multiplicanda.

Tria ſata. De quibus ſara ſubcinericeos panes facit: tres filios ſignifi cant noe. ex quib' om̃e genus hominũ natum eſt: qui diuine trinitati cre dentes aqua baptiſmatis. ꝑ ſarã. i. eccleſiã conſperſi ſunt. ⁊ in vnũ panem corporis xp̃i redacti. Hec ſunt tria ſata farine. q̃ mulier in euãgelio fermẽ tauit. Azimi ſunt panes: q: ſine fermẽto malicie ⁊ languore nequitie. ⁊ fer uore ꝑuerſe doctrine oportet eſſe credentiũ vnitatem.

Subcinericeos. Subcinericij ſunt ut ꝑ penitentiã delicto rum ſpũſſancti vapo re ꝯcocti. eſca deo ac ceptabilis efficiant'.

¶ Vitulũ tenerri mum. Vitulus te ner ⁊ ſaginatus xp̃i corp' eſt. q̃d ꝓ ſalute mundi ad arborẽ cru cis immolatum eſt. Hic eſt vitulus qui ꝓdigo filio occidit'.

Butirũ et lac ⁊c. Cũ carne vituli ap poſuit: q: lac veterem legem ſignat. Vnde Lac potũ dedi vobiſ nõ eſcã ⁊c. Tradide rat eñ illis legis mã datum. quaſi lac de uberib' duaꝝ tabula rum exp̃ſſum. hoc eſt teſtamentum fidei. q: nondũ poterãt euan gelice doctrine ſoli dam eſcã ſumere.

¶ Butirũ vberrimũ ⁊ pinguiſſimũ euãge licũ eſt teſtimoniũ q̃d velut oleũ fidelibus in ſignũ datur. Vi tulũ cum lacte ⁊ buti ro appoſuit: quia nec corpus dñi ſine lacte legis. nec h' ſine euan gelio eſſe poteſt.

¶ Sub arbore autẽ ſederunt in dominice paſſionis ſignũ. cui' p̃dicatores ſunt.

Ecce in taberna culo ⁊c. Strabus. Abraam foris cũ an gelis. Sara in taber naculo eſt. q: fortiũ ⁊ doctoꝝ eſt aperte p̃ dicare. exemplis iſtru ere. Infirmoꝝ ⁊ inſi pientiũ diſcere: ⁊ ſubditos eſſe.

ſ vt hec officia vobis exhiberem.
tis. Idcirco enim declinaſtis ad
† ſ Ne charitatis vitare viderentur officia.
ſeruũ veſtꝝ † Qui dixerũt: Fac vt
† ſ Ne ſenex miniſtrare videretur tepide.
locut' es. † Feſtinauit abraam in
† ſ vt mulier infidelis. ꝑ virũ fidelẽ ſaluetur.
tabernaculũ ad † ſarã. Dixitq; ei:
† ſ quaſi dicatur eccleſie congregare de omibuſ partibus. ⁝ ſ amphoras Idem miſteriũ hic ⁊ in euangelio vbi mulier tria ſata fermentat.
Accelera. ⁊ † tria ⁝ ſata ſimile cõmi
† ſ q: ſancti ſpiritus igne decocti ſunt deo cib' acceptabilis. ⁝ ſ In pane vnitas credentium ſignificatur. q: panis ex multis granis ꝯficitur.
ſce. ⁊ fac † ſubcinericeos ⁝ panes.
ſ vt eccleſia ex gentibus congregaretur. recurrẽ dum erat ad antiquos patres.
Ipſe vero ad armentum cucurrit
† ſ chriſtum de patriarchis natum. vñ placebit deo ſuper vitulum nouellũ ⁊c.
⁊ tulit inde † vitulum tenerrimum
† ſ Excellentem in genere humano ⁝ ſ Cõmi ſit ordini prophetarũ annunciandũ.
⁊ † optimũ. ⁝ deditq; puero. Qui
† ſ Studioſe predixit paſſione cõſummandũ.
feſtinauit ⁊ † coxit illum. Tulitq;
† ſ Euãgelicã pinguedinẽ vel doctrinã ⁝ ſ po tum paruulorũ. veterẽ .ſ. legem ⁝ ſ xp̃m paſſuꝫ
† butirum. ⁊ ⁝ lac. ⁊ ⁝ vitulum quẽ
† ſ hiſ ſacramentis aluntur miniſtri chriſti.
coxerat. ⁊ † poſuit coram eis. Ipſe
† ſ q: ſacramentũ crucis intuebat' ⁝ ſ Cruce.
vero † ſtabat iuxta eos ſub ⁝ arbo re. Cũq; comediſſent. dixerũt ad eum: Vbi eſt ſara vxor tua? Ille
† ſ q: in eccleſia mulieri non ꝑmittitur docere latet ſara. ſ Quaſi nõ eſt mulieris in publicũ prodire.
reſpondit: † Ecce in tabernaculo
† ſ Prius refecti vt homines in vnitate deita tis. cuius beneficio erant implẽda ventura pre dicunt.
eſt. Cui dixit: † Reuertens veniã ad te tempore iſto vita comite. et
† ſ hic ſara ſinagogã ſignificat. que in vmbra ſacramentorum ſe abſcondens chriſtum veniſſe non credit. † ſ q: nondũ fidem adhibuit.
habebit filiũ ſara vxor tua † Quo audito: ſara † riſit poſt oſtiũ taber

Habebit ſara .f. Promittit deus ſare ſterili filiũ dicens. Circa h' tem pus veniam. nõ tempus ſed qualitatẽ ſui aduentus ſignificans: qñ ꝑ fili um repromiſſũ fidelis populus erat naſciturus. Vnde. letare ſterilis que nõ parturis ⁊c.

Quo audito ⁊c. Aug. Arguit' ſara q: riſit. ⁊ non abraam: cũ ſimiliter riſerit. q: illius riſus admirationis fuit: hui' dubitationis. q̃d diiudicare potuit qui corda nouit. Negat ſara ſe riſiſſe: cum deũ nõ poſſit latere. ſed forte homines putabat. abraã vero deũ intelligebat. ſed humanitatis offi cia prebendo. que tantum infirme carni neceſſaria ſunt. mirum niſi homi nes prius arbitratus eſt. ſed in quibus deum loqui intelligeret. quibuſdã ſignis diuine maieſtatis apparentibus. ſicut in hominibus deum apparu iſſe ſepe ſcriptura teſtatur. ſed poſtea angelos fuiſſe cognouerũt.

Erant aũt am ⁊c. Senioꝝ etas minoꝛ eſt ꝙ ſenũ. ⁊ ſi ſenes appellent ſeniores. Unde ſi ſecundũ medicos ſenioꝛ vir de muliere ſenioꝛe filios facere non poteſt: etiã ſi adhuc muliebꝛia fluant. ſecundum h abꝛaam miratꝰ dei potentiã de ꝓmiſſione filij. ⁊ hoc miraculũ poſuiſſe apl'm accipe poſſumus. Emortuũ em̃ corpus nõ om̃ino ad generationẽ erat: ſi mulier iuuenilis etatis fuiſſet. Sꝫ de ꝓuecta etate generare nõ poterat. de cethura em̃ poſtea generauit: qꝛ iuuencula fuit. Tradunt enĩ medici. qꝛ ſenex de femina ꝓuectioris etatis (⁊ ſi muliebꝛia contingãt ei) generare non poſſit: de iuuencula aũt poſſit. Rurſus mulier ꝓuecte etatis ⁊ ſi adhuc muliebꝛia cõtingant ei. de ſenioꝛe parere nõ poteſt: de iuuene poteſt. Miraculum ergo fuit. qꝛ vterqꝫ ſenex ⁊ ꝓuecte etatis. ⁊ deſierãt muliebꝛia ſare.

Uoluptati o. d. Greg. morali. Cure carnis, cũ ſepe dicitꝰ vt de ſe minime ꝑſumat: ⁊ totam ſe in diuine ſpei fiduciã trãſferat. deſpicit. ⁊ ceſſãte ſtudio adeſſe ſibi vite ſubſidia diffidit. Unñ ſara promiſſiones dei audiẽs ridet ſed ridens coꝛripitꝛ: ⁊ coꝛrepta ꝓtinus fecũdatur. ⁊ q̃ iuuentute vigens fecundari nõ potuit: annis fracta ſenilibꝫ cõcepit. quia cũ cura carnis ſuã cõfidentiã habere deſiſtit: cõtra ſpem ex diuina ꝓmiſſione accipit qđ habiturã ſe ex humana ratione dubitauit. Unñ bene. q̃ generatꝰ riſus dicitur qꝛ dũ ſupne ſpei fiduciaꝫ ꝯcipit: q̇d mens noſtra aliud ꝙ gaudium parit.

Num celare po. Bene dñs abrae ſecreta ſua committit. quẽ voluntatis ſue ⁊ ſecretoꝝ fidelẽ executorem cognouit. de q̊ ĩ carne naſciturꝰ erat in quo om̃s theſauri ſapientie ⁊ ſciẽtie abſconditi. Promittit quoqꝫ abrae nõ ſolũ p̃mia. ſed obedientie filioꝝ eius iuſticiã ⁊ circa eos promiſſa compleri. Ruſumqꝫ promittitur yſaac in gentem magnam futurus. ⁊ ꝙ in eo benedicentur om̃s gentes terre. Quibꝫ verbis duo illi promittuntur Gens iudeoꝝ ſecundũ carnem. ⁊ om̃s gentes ꝑ fidem.

Clamor ſodomorũ ⁊c. Aug. Si hec verba nõ dubitantis. ſed iraſcentis ⁊ minantis accipiamꝰ: nulla eſt queſtio. Humano em̃ moꝛe ad homines loquitꝛ deus. ⁊ ira eius ſine perturbatione eſt: quia inmutabilis eſt Sepe aũt ſic minando dicimus. Uideamus ſi nõ tibi facio. ⁊ ſi nõ potero tibi facere. vel ſciam. i. experiar vtrũ nõ poſſiꝫ. Sed perturbatio nõ cadit in deum. Mos aũt humane locutionis eſt. cui deus ſe coaptat: vt humane infirmitati conueniat.

Grego. Moꝝ. Peccatũ vero cũ voce. culpa eſt in actione. Peccatũ vero cũ clamoꝛe. culpa cũ libertate. Deſcendaꝫ ⁊ videbo ⁊c. Mala hoĩm nõ ante credamꝰ. ꝙ probemus. Et ecce ꝑ angelos ad cognoſcẽda mala deſcendit. ⁊ tanto crimine inuolutos inueniens. quaſi patientiã ꝑtermiſit. ⁊ eos igne iudicij ante iudicij dieꝫ ꝯſumit. q̇ cũ tranquillitate iudicat. vt maioꝛa crimina tarde credantꝰ. ⁊ veraciter agnita citius puniantur.

Si fuerint. l. ⁊c. Iſi. Quinquagenarius numerus a quo vſqꝫ ad. x. deſcendit penitentiã ſignificat. Unñ ⁊ quinquageſimus pſal. penitentialis eſt. Si ergo ꝯuerterent ſaluarentꝰ. Sꝫ cũ deus aſpicit delinquentes nolle ad penitentiam cõuerti. ilico ardoꝛẽ immoderate luxurie igne gehenne cõpeſcit. vſqꝫ ad x. iuſtos nõ perire ſodomam dixit: qꝛ ſi in quolibet per. x. preceptoꝛũ cuſtodiã chriſti nomẽ inueniatur: non peribit. Denarij em̃ numeri figura et crucẽ xp̃i ſignificat.

Loquar ad d. ⁊c. Greg. moꝛa. Sancti quãto magis diuinitatis interna proſpiciunt: tanto magis ſe nichil eſſe perſpiciũt. Nuſqꝫ legitꝰ abꝛaam ſe cinerẽ ⁊ puluerem profeſſum eſſe: niſi cũ meruit dei locutionẽ habere. ⁊ ait: Loq̃r ad d. m. cum ſim pulnis ⁊c. Foꝛtaſſe eniꝫ aliq̇d ſe eſſe crederet ſi verã eſſentiã q̃ ſupꝛ ipm̃ eſt non ſenſiſſet. Unde ⁊ dauid exclamat. Memento dñe qm̃ puluis ſumꝰ ⁊c.

Gre. moꝛa. Quoſdam ꝑ tumoꝛem cenſus nõ eleuat: ſed per miſericoꝛdie opera. Quidam dum ſe terrenis abundare conſpiciunt. veras diuitias nõ requirunt. ⁊ eternum regnum nõ amant: qꝛ tempoꝛalia ſufficere putant. Nõ eſt ergo cenſus in crimine. ſed affectus. cuncta em̃ que deus ꝯdidit bona ſunt Sed qui bonis male vtitur: hic agit vt ꝑ edacitatis ingluuiem eo quo viuere debuit pane: moꝛiatꝰ. Paupꝛ ad requiem lazarus venerat: ſuperbuꝫ diuitem cruciabant toꝛmenta. Diues abꝛaam fuerat: qui lazarum ĩ ſinu

naculi. Erant autem ambo ſenes
† quibus deficientibus mulier parere deſinit. vt cõmendetur miraculũ ſi ſterilis pariat.
ꝓuecteqꝫ etatis. ⁊ † deſierãt ſare
† Menſtrua. ꝉ diſceptando de oꝛaculo.
fieri † muliebꝛia. Que ꝉ riſit occulte dicens: † Poſtqꝫ cõſenui. ⁊ do
† Naturalem conſequitur rationem.
minus meꝰ vetulus eſt. voluptati operam dabo: Dixit autẽ dñs
† diſceptando.
ad abꝛaaꝫ: Quare † riſit ſara vxoꝛ
† Quaſi quare plus acquieuit naturę ꝙ diuine potentie.
tua: dicens: † Nunquid paritura ſũ anus: Nunq̇d deo eſt quicqꝫ
† Quaſi ſicut dixi fiet.
difficile: † Iuxta condictũ reuertar ad te hoc eodẽ † tempoꝛe ꝉ vita comite. ⁊ habebit ſara filiuꝫ.
Anni futuri. qꝛ preterito tp̃e vmbꝛe ſuccedet qui ſignabatur in vmbꝛa. ꝉ antropoſpatos. ſicut cetera.
Negauit ſara dicens: Nõ riſi † timoꝛe perterrita.
† qꝛ. i. timuit.
† Adhuc femineã incredulitatẽ increpat.
Dominus aũt non eſt inquit ita: ſed riſiſti. Cuꝫ ergo ſurrexiſſent viri inde. † direxerũt oculos contra ſodomã. † ⁊ abꝛaam ſimul gradiebatur deducens eos
† qꝛ cũ abꝛaam tractauerant de futura miſericoꝛdia. iam cõtra ſodomã iudiciũ intentatur.
† Euentũ futuroꝛũ ignoꝛãs. ſed dñs ſicut vult pios ſcire premia iuſtoꝛũ. ſic nõ ignoꝛare ſupplicia impioꝛum.
Dixitqꝫ dominꝰ: Num celare potero abꝛaam que geſturus ſum: cum futurus ſit in gentẽ magnaꝫ ac robuſtiſſimam. ⁊ benedicende ſint in illo om̃es nationes terre.
Quaſi ideo notifico ei iudicia mea. vt ſequacibus ſuis nota faciat.
Scio em̃ ꝙ precepturus ſit filijs ſuiſ ⁊ domui ſue poſt ſe. vt † cuſtodiant † viaꝫ domini. ⁊ faciãt ꝉ iuſticiam ⁊ iudicium. vt adducat dominus propter abꝛaam omnia q̃ locutuſ eſt ad eũ.
Nõ ſolum premia. ſed etiã obedientiã iuſticie filioꝛũ eius ꝓmiſit deus abꝛae. vt circa eos etiã ꝓmiſſa compleantur. † Eo fine. † precepta. ꝉ Recedant a malo.
Dixit itaqꝫ dñs
Euidentia publicati flagitii que accuſatoꝛe non eget.
Clamoꝛ ſodomoꝝ ⁊ gomoꝛreoꝛũ multiplicatus eſt. ⁊ peccatũ eoꝛũ † aggrauatũ eſt nimiſ. ꝉ Deſcendã ⁊ videbo: vtrum clamoꝛẽ qui venit ad me opere compleuerint. an non eſt ita: vt ſciaꝫ. † Cõuerterũtqꝫ ſe angeli inde. ⁊ abierunt ſodomam.
† Conſuetudine. quaſi ſuperpoſito lapide.
ꝉ vt a precipitatione iudicii cõpeſceret mala ſodome. prius voluit ꝓbare ꝙ iudicare.
† qꝛ dñs in angelis loquitur. nũc in eiꝰ ꝑſona nunc in angeloꝛũ ſtilus alternatur.
Abꝛaaꝫ vero adhuc ſtabat coꝛam domino. ⁊ appꝛopinquãſ ait: Nunquid perdes iuſtũ cum impio: Si fuerint quiquaginta iuſti in ciuitate peribunt ſimul. et non parces loco illi propter quinquaginta iuſtos. ſi fuerint in eo:
Per iuſticiã paucoꝛũ vult impetrare miſericoꝛdiam multoꝛũ. Aliqui remiſſione digni. qꝛ quinquageſimus remiſſionis annus eſt.
Abſit a te vt rem hãc facias. ⁊ occidas iuſtum cum impio. fiatqꝫ iuſtus ſicut impius. Non eſt hoc tuum qui † iudicas omnẽ terram nequaqꝫ facies iudicium hoc.
vt innocẽs pereat.
† Iuſte diſponis.
Orando hec dicit. nõ inuehendo.
Dixitqꝫ dominus ad eum: Si inuenero ſodomis quinquaginta iuſtos in medio ciuitatis. dimittaꝫ omni loco propter eos. Reſpondit abꝛaam dicens: Quia ſemel cepi: loquar ad dominum meum

tenebat. Ait tamen: Loquar ad d. m. cum ſim puluis ⁊ c. Quid diuitias ſuas eſtimabat: qui ſe ipſum puluerē cineremq́ꝫ putabat. Aperte cernimus in quo loco ſe poſuerat, qui ſe puluerē ⁊ cinerem etiā cum deo loqueretur eſtimabat. Qua ergo pena feriendi ſūt, qui ad ſumma nō ꝓficiunt: ⁊ de minimis ſe extollunt.

Quinqꝫ fuerint. Quinqꝫ ciuitates igneis imbribꝰ combuſte. omnes enim qui quinqꝫ corporis ſenſus libidinoſe tractauerunt: futuro incendio ſunt cremandi.

Si inuenti fuerint ⁊c. Alc. Nō neceſſe eſt hoc de omni loco accipere. de ſodomis autem potuit dici: quia ſciebat deus nec decem eſſe ibi et ideo ſic reſpondebatur abrahe ad exaggerationem iniquitatis ſodomorū.

Decem. Denarius crucē chriſti deſignat quia x. littera qua denarius exprimitur in figura crucis formatur.

Dixit. Sciebat enī nec vnum ibi eſſe preter loth ad exaggerandam iniquitatem h̄ dicitur. ſicut apud hieremiā. Videte ſi inueniatis hominem facientem iuſticiam. quaſi. Inuenite vel vnum ⁊ parco eis.

C. XIX.

Venerūtqꝫ duo angeli ⁊c. Notandū ꝙ tres angeli numero ipari abrahe apparent. quia numero impare deus gaudet Sodomam venerūt pari numero .i. duo. qui numerus primus ab vnitate recedit. et princeps eſt alteritatis. quaſi femineam figurans molliciem. Venerunt in veſpere: quia iam ſodomis occubuerat ſol iuſticie.

Qui cū vidiſſet. ⁊c. Dū occurrit loth ⁊ adorat angelos videtur intelligere Dū ad refectionem corporis inuitat: homines videtur putare. Sꝫ de his ⁊ de illis qui abrahe apparuerūt idē intelligendum eſt. Ex h̄ aūt loco ſcripture ⁊ multis alijs cōmendatur virtus hoſpitalitatis. Vñ paulus. hoſpitalitatē nolite obliuiſci. ꝑ hanc enī placuerūt quidam angelis hoſpitio receptis.

Sublimitatē promiſſionis temperat ſubiectione humilitatis.

cum ſim puluis ⁊ cinis. Quid ſi

Quinqꝫ ſenſibꝰ dediti ⁊ remiſſione indigni

minꝰ quinquaginta iuſtis quinqꝫ

i. ꝓpter eos qui corpus quadragenaria abſtinentia domant. ⁊ ſenſibus quinqꝫ ordinate vtuntur: nō parces omnibus.

fuerint: delebis ꝓpter quadragintaquinqꝫ vniuerſam vrbem?

Parcam.

Et ait: Nō delebo. ſi inuenero ibi quadragintaquinqꝫ. Rurſumqꝫ

Legis ⁊ euangelii precepta ſeruātes. quater enim x. xl. fiunt.

locutꝰ eſt ad eū: Si aūt quadraginta inuēti fuerint. quid facies?

Ait: Non percutiā ꝓpter quadraginta.

qꝛ videbatur dn̄m interrogās artare reſpōſo. tempat prefatione qꝺ querit.

Ne queſo inquit indigneris domine ſi loquar. Quid ſi inuenti fuerint ibi triginta? Reſpōdit non faciam: ſi inuenero ibi triginta.

Legē cū fide trinitatis ſeruantes. ter enī x. xxx fiūt.

Quia ſemel ait cepi loqꝛ ad dominum meū: Quid ſi inuēti fuerint ibi viginti? Dixit: Non interficiā ꝓpter viginti.

Seruantes mandata cū dilectione dei ⁊ pximi ꝓpter denariū ⁊ binarium.

Obſecro inquit ne iraſcaris domine. ſi loquar adhuc ſemel. Quid ſi inuēti fuerint ibi decem? Dixit: Non delebo ꝓpter decem. Abijt dn̄s poſtqꝫ ceſſauit loqui ad abraam. ⁊ ille reuerſus eſt in locū ſuū.

decalogi mandata ſeruantes.

C. XIX.

Veneruntqꝫ duo angeli ſodomam veſpere ſedente loth in foribus ciuitatis.

Expectante cuiuſlibet hoſpitis aduentum.

ut appareret ꝙ hoſpitalis eſſet.

Qui cū vidiſſet eos ſurrexit obuiam eis: adorauitqꝫ pronus in terram. ⁊ dixit: Obſecro domini. declinate in domum pueri veſtri

Lauate. Quod hoſpitibꝰ ſolet fieri. vt affectꝰ terreno puluere ſordidati. ⁊ accidia ⁊ puſillanimitate tanqꝫ puluerulētis ſqualoribꝰ emūdent. Vñ in monaſterijs ꝑuenientibꝰ de uia oratio celebratur

⁊ manete ibi. Lauate pedes veſtros: ⁊ mane proficiſcemini viā veſtram.

futurū exterminiū ſignificant: dū ſe immunes ⁊ abhorrere flagicia ſodomorū monſtrāt.

Qui dixerūt: Minime ſed in platea manebimus. Cōpulit illos opido vt diuerterent ad eum.

qꝛ humana forma indutos vel veſtitos videbat.

Ingreſſiſqꝫ domū eiꝰ fecit conuiuiū: Coxit azima. ⁊ comede

qꝛ immunis a fermento nequitie ſodomorum.

runt.

Quia tranquillitatem caſtitatis ſemp inquietare molitur circūſtrepens ſartago libidinum.

Prius aūt ꝙ irent cubitū. viri ciuitatis vallauerunt domū

filii noctis. operibus noctis obtenebrare volunt filios lucis.

a puero vſqꝫ ad ſenem. oīs populus ſimul. Vocauerūtqꝫ loth ⁊ dixerunt ei: Vbi ſunt viri qui introierunt ad te nocte? Educ illos huc vt cognoſcamus eos. Egreſſus ad eos loth poſt tergū accludens oſtiū ait: Nolite queſo fratres mei. nolite malū hoc facere

perturbatus flagitiū flagitio vult cōmutare

habeo duas filias. que necdum cognouerunt virū. Educā eas ad vos. ⁊ abutimini eis ſic placuerit vobis. dummodo viris iſtis nichil faciatis mali: qꝛ ingreſſi ſunt ſub vmbra culminis mei.

Mos fideliū eſt ab oīi iniuria hoſpites defenſare.

Homines tantū putabat.

At illi dixerūt: Recede illuc. Et rurſus.

quaſi peregrina iudicia nō recipimus.

Ingreſſus es inquiūt vt aduena nunqd vt iudices? Te ergo ipſū magis ꝙ hos affligemꝰ. Vimqꝫ faciebant loth vehementiſſime.

quos temptatōe libido ſupare nō poteſt. grauiribꝰ ſtimulis vrget.

qꝛ cū caſtitas pene vſqꝫ ad lapſum impetitur ſepe bonorū adiutorio intra cōſcientie clauſtra inuiolata ſeruatur.

Iamqꝫ ꝓpe erat vt effringerēt fores. ⁊ ecce miſerūt manū viri ⁊ introduxerūt ad ſe loth. clauſerūtqꝫ oſtiū. ⁊ eos q̄ erāt foris ꝑcuſſerūt

qꝛ aditꝰ cordis ꝯtra prauos motꝰ rōe munit̄

Compulit illos. Alc. Angeli quaſi coacti domum loth ingrediuntur: vt charitas ipſius tentata ⁊ probata remuneret. et vt oſtenderetur quātum eſſet hoſpitalitatis bonum. hoſpitalem domum ingreſſi ſunt: ⁊ hoſpitem liberauerunt. clauſas hoſpitibus domos ignis ingreſſus. peccatores perdidit.

Habeo duas f. Aug. Vtrū admittenda ſit compenſatio flagitiorum. vel quorumlibet peccatorum: ut faciamus mala ne fiant grauiora? an ꝑturbationi loth non conſilio tribuendum: merito queritur? Et nimirum periculoſiſſime hec compenſatio admittitur. Si autē perturbatio mētis fuerit: nullo modo imitanda.

Et introduxerūt. Greg. mora. Malis aduerſantibus intra domum loth reducitur. ⁊ munitur. quia quiſqꝫ iuſtus prauorum inſidias ſuſtinēs ad mentē reuertitur ⁊ manē interiꝰ. Sodomite ī domo loth. oſtiū inuenire nequeunt: quia corruptores mentium contra vitam iuſti nullū reprehenſionis aditum inueniunt. ꝑcuſſi cecitate quaſi domū circuneunt. quia inuidentes facta ⁊ dicta perſcrutantur. Sed quia de vita iuſti fortis ⁊ laudabilis actio vbiqꝫ obuiat: errantes parietem palpāt.

Percuſſerūt cecitate. Aug. Grece acriſia. i. auidētia. ſi poſſit dici. que faciat nō videri. nō omnia ſed qꝺ non eſt opus Quomodo enī deficerent querendo oſtium: ſi cecitate percuſſi eſſent vt nichil viderent. Sua enī calamitate turbati: nichil vlterius requirerent. Hac acriſia percuſſi erant; qui heliſeum querebant. ⁊ qui chriſtum poſt reſurrectionem cum ipſo ambulantes non cognoſcebant.

Egreſſus itaqꝫ ꝛc. Hiero. In ſequē tibus filie loth virgi nes fuiſſe leguntur. ꝛ ipſe ad ſodomitas di xit Ecce due filie mee q̄ nō cognouerūt vi rum ꝛc. Nūc aūt di citur habuiſſe gene ros. Sꝫ quidā arbi trantur eas q̄ viros habuerunt in ſodo mis periſſe: ꝛ q̄ virgi nes erāt cū patre exiſ ſe. Sed hebraica ve ritas habet. Egreſſus eſt loth ꝛ locutus eſt ad ſponſos qui acce pturi erāt filias eius Virgines ergo filie necdū fuerant matri monio copulate.

Cumqꝫ eſſet ma. ꝛc. Iſi. Loth frater abraam. iuſtus ꝛ ho ſpitalis in ſodomis. ſignificat corpus chri ſti. qđ in omnibus ſā ctis inter impios ge mit: quorū factis nō conſentit. ꝛ a quorū permixtione liberabi tur in fine ſeculi. illis dānatis ſupplicio ig nis eterni.

In monte. ſ. t. f. Strab. Mons alti tudinem virtutum ſi gnificat. ad quā an gelus hortatur. ſcđm illud. Si vis pfectus eſſe. vade ꝛ vēde oīa que habes ꝛ ꝛc. Qui vero viderit ſe nō poſ ſe conſcendere: meli⁹ eſt vt i ſegor. i. in par uula remaneat. con tentus laicali ꝛ cōmu ni vita. q̄ꝫ montē vir tutis arripiat: ꝛ ad ſe cularia redeat. Vir ginitas alt⁹ mons eſt ad quā angel⁹ horta tur. Si quis videt ſe nō poſſe cōſcendere: maneat in ſegor. i. in legittimo cōiugio. qꝛ meli⁹ eſt mediocri bo no vti. q̄ꝫ ꝑ abrupta libidinis precipitari. Vñ ꝓpter fornicati onē vnuſquiſqꝫ vxorem habeat.

ſ Auidentia.
† cecitate a minimo vſqꝫ ad maxi
† ſ ita vt i iuſto nichil reprehenſibile viderent
mum: † ita vt oſtium inuenire nō
ſ cetera videbant.
poſſent. Dixerunt autem ad loth

Habes tuorum quempiā gene
† ſ familiares loth. merito eius poſſent ſaluari
rum aut filios aut filias: † Omñs
ſi voluiſſent cū eo a malis longe fieri.
qui tui ſunt educ de vrbe hac. de
† ſ quaſi plus valuit apud eos malū inolitum q̄ꝫ bonum inſolitum.
lebimus em̄ locum iſtum: † eo ꝙ

increuerit clamor eorū coram do

mino. qui miſit nos vt perdam⁹

illos. Egreſſus eſt itaqꝫ loth. ꝛ lo

cutus eſt ad generos ſuos. qui ac

cepturi erant filias eius. ꝛ dixit:

Surgite ꝛ egredimini đ loco iſto

quia delebit dominus ciuitatem
† ſ Quos praue conſuetudinis amor ligauerat
hāc. Et viſus eſt † eis quaſi ludēs
† ſ qꝛ opus lucis eſt a malis recedere.
loqui. Cūqꝫ eſſet † mane. cogebāt

eum dicentes: Surge tolle vxo

rem tuam ꝛ duas filias quas ha

bes. ne ꝛ tu pariter pereas in ſce
† ſ Qui aliquo affectu carnali malorū conſorti um exire diſſimulant. crebra bonorū admonitio ne cogendi ſunt. ne bonos mores corrumpāt ex
lere ciuitatis. † Diſſimulante illo
empla malorum.
apprehenderunt manum eius. ꝛ

manum vxoris. ac duarum filia

rum eius. eo ꝙ parceret domin⁹

illi. eduxeruntqꝫ eum. ꝛ poſuerūt

extra ciuitatem. Ibi locuti ſūt ad
ſ Ne redeas ad ſodomam.
eum dicentes: Salua animā tuā
† ſ qꝛ nemo mittens manū in aratrum ꝛ reſpi ciens retro. apt⁹ eſt regno dei. † ſ Sicut ſodo
† Noli reſpicere poſt tergū. † nec
mitica cetera fuge vicia.
ſtes in omni circa regione: † ſed in
ſ Culmine virtutū.
monte ſaluū te fac. ne ꝛ tu ſimul

pereas. Dixitqꝫ loth ad eos: Que

ſo domine mi: quia inuenit ſeru⁹

tuus gratiam coram te. ꝛ magni

ficaſti gloriam ꝛ miſericordiā tu

am quā feciſti mecū. vt ſaluares
† ſ Necdū ſe pfectōi virtutū ydoneū ſentiebat.
animam meā. † nec poſſum in mō
† ſ Si cepero. ſ. que ferre non poſſum
te ſaluari. † ne forte apprehendat
† ſ ſegor q̄ ſic vocata ē. ex quo loth dixit eſt. c. p
me malum: ꝛ moriar. Eſt † ciuitas

hic iuxta ad quam poſſum fugere
† ſ hoc eſt.
parua. ꝛ ſaluabor in ea. † Nūqđ
nō ſufficit inbecillitati mee ad vitā
nō modica eſt. ꝛ viuet anima mea
† ſ quaſi. Qui poteſt capere capiat.
Dixitqꝫ ad eum: † Ecce etiā in hoc
ſ. i. acquieſco precibus tuis.
ſuſcepi preces tuas. vt non ſub

uertam vrbem pro qua locut⁹ es

Feſtina ꝛ ſaluare ibi: quia nō po

tero facere quicq̄ꝫ. donec ingredi

aris illuc. Idcirco vocatū eſt no
† ſ. i. parua. † ſ qꝛ corrupta ciuitas ſub luce damnata eſt.
men vrbis illi⁹ † ſegor. † Sol egreſ
† ſ fugiens incendia ſodome.
ſus eſt ſuper terrā. ꝛ loth † ingreſ

ſus eſt ſegor. Igitꝰ domin⁹ pluit
† ſ putorem.
ſuper ſodomam ꝛ gomorram † ſul
† ſ vt terra in eternū areſceret non ſicut poſt di luuium vireſceret † ſ diuino iudicio. qꝛ puto re ꝛ ardore luxurie cōputruerunt † qꝛ clamor
phur ꝛ † ignē a † domino de † celo
peccati eorum aſcenderat in celum.
ꝛ ſubuertit ciuitates has. ꝛ om̄es
ſ que ſimilia faciebat.
circa regionem: vniuerſos habi
† ſ quibus delectati fuerant.
tatores vrbiū. ꝛ cuncta † terre vi

rentia. Reſpicienſqꝫ vxor ei⁹ poſt
† ſ quaſi mente reuerſa. vt fatuos hoc exemplo condiret. † ſ Ad condimentū fidelium. pena
ſe † verſa eſt i ſtatuā † ſalis. Abraā
impii. eruditio iuſti.
aūt conſurgēs mane vbi ſteterat

prius cum domino: intuitus eſt

ſodomā ꝛ gomorrā. ꝛ vniuerſam

do montiū mūdi con tempt⁹. Vel in mōte ſūt q̄ carnali copule inherēt. ſꝫ niſi cura ſu ſcipiende ꝓlis. nulla ſoluuntur voluptate carnis. Sꝫ qꝛ multi carnis ſcelera deſerūt nec tm̄ in ꝯiugio car nis poſiti. vſus ſolū modo debiti iura cō ſeruāt. Exiit loth de ſodomis. ſed nō mox ad montana ꝑuenit: qꝛ damnabilis vita relinquit. ſed adhuc celſitudo ꝯiugalis cō tinētie ſubtilit nō te net. Eſt in medio ſe gor q̄ fugientē infir mū ſaluet: qꝛ cū ꝑ in cōtinētiā miſcēt ꝯiu ges. lapſus ſcelerꝫ fu giunt: ꝛ cū venia ſal uant. ꝛ q̄ſi paruā ci uitatē inueniūt: in q̄ ab ignib⁹ defendunt qꝛ ꝯiugalis vita non virtutib⁹ mira eſt: ſꝫ tm̄ a ſupplicijs ſecura Vñ. eſt ciuitas h ꝛc. Vitā ſuā ꝯiuges. q̄ in ꝑua ciuitate cuſto diūt: qñ ꝓ ſe aſſiduis oratōib⁹ intercedūt. Vñ ad loth dicitur Ecce in h ſuſcepi p̄. t qꝛ cū deo oratio fun dit: talis vita ꝯiugij nō damnat. Vnde Nolite fraudare in uicem ꝛc.

Igitur d. p. ſ. ꝛc. Greg. Sulphur. fe tor carnis. Ignis ar dor carnalis deſide rij. cū dñs carnis ſce lera punire decreuiſ ſet. qualitate vltiōis innotuit macula cri minis. Sulphur em̄ fetet. ignis ardet. qui ergo ad ꝑuerſa deſi deria carnis fetore ar ſerant: iure ſulphure ꝛ igne perierūt. vt ex iuſta pena diſcerent: qđ iniuſto deſiderio feciſſent.

Stra. Notandū qꝛ primos peccatores aqua diluuij exterminauit. q̄ ſimiliter offenderāt deū. ꝯcupiſcentia carnis Sodomite vero grauiori ſupplicio ignis. ſ. ꝛ ſulphuris. diluuio perierunt Licet em̄ illi menſuram excederent: quaſi naturaliter peccabant Iſti vero contra naturam Ideo grauiſſimi ſupplicij exemplo damnati ſunt.

Nec poſſum i monte. ſ. Perturbatus nō credebat dño. quē in an gelis agnoſcebat. ſicut ꝑturbatus filias proſtituebat.

Eſt ciuitas hic ꝛc. Iſi. Sodoma interpretatur cecitas: ꝛ exprimit mū dana deſideria. Altitudo montiū ſpeculatio pfectorꝫ. Sꝫ qꝛ multi mundi illecebras fugiunt: tm̄ in actione poſiti. cōtemplationis apicē ſubire neque unt. Exiuit loth a ſodomis: ſꝫ ad montana non ꝑuenit. Vñ loth ait: Eſt ciuitas h iux ꝛc Iuxta dicit: ꝛ tm̄ ad ſalutē tuta. qꝛ actiua uita nec a mūdi curis ex toto diſcreta: nec a gaudio eterne ſalutis eſt aliena.

Ad quā poſſum fugere. Qui ad contemplatiuā aſcendere nō ſuffi ciunt. ad actiuā vitam confugiūt in qua ſaluentur.

Gre. Mora. Arentē ſodomā fugere eſt incēdia carnis declinare. Altitu

Uniuerſos habitatores. Alc. Infantes cū parentib⁹ in ſodomis cremati ſūt: vt poſſet aduerti impiiſſimū facinus ſodomitarꝫ. ne de origine eorꝫ aliqđ remaneret veſtigiū. Et prouiſū eſt illis. ne diu viuētes ſequant exempla patrꝫ: ꝛ leui⁹ punirent. Parentes quoqꝫ tam pro ſe q̄ꝫ ꝓ eis rei ſunt. Mors em̄ filiorꝫ. crimē eſt parentū. Ideo futuri ſūt accuſatores eorꝫ Eſt etiā qualecūqꝫ beneficiū non reum eſſe. qui glorioſus non eſt. prodeſt em̄ pauperem non eſſe: qui rex eſſe non poteſt.

Reſpiciens uxor eius. Iſi. Uxor eorꝫ genus figurat qui gratia

vocati·retro aſpiciunt·⁊ ad ea q̃ reliquerant·redire contendunt. De quibus dicitur: Nemo ponẽs manũ in aratro ⁊ reſpiciẽs retro·apt⁹ eſt regno dei. Ideo prohibet illis retro aſpicere. In quo oſtendit nõ eſſe redeundũ ad veterem vitã·his qui p gratiã regenerati·vltimũ cupiũt euadere incẽdium. Vxor retroſpiciẽs in ſalem verſa eſt·exemplũ facta·ſ·⁊ ꝯdimentũ vnde alij ſalliantur. Vñ xp̃s ait: Memẽtote vxoris loth. vt nos·ſ·tanq̃ ſale condiret·ne negligentes eſſemus: ſed prudenter caueremus.

Cũ eim ſubuer. Innuit ſcriptura magis meritis abrahe deum liberaſſe loth: vt intelligamus iuſtũ eſſe dictum quodã modo. Maxime: q2 colebat vnũ veruq̃ deũ. ⁊ compatione ſodomorũ·inter quos viuens ad ſimile ſcelus flecti nõ potuit.

Recordatus·ꝗ. Patz meritiſ abrahe loth fuiſſe liberatum quem ſcriptura appellat iuſtũ. Et ſciendũ q2 iuſtus erat·nõ ſic abraam·ſed comparatione ſodomitarum.

Aſcenditq̃ ⁊c. Sic cõiugati de humilitate actiuę.aliq̃n aſcendũt ad altitudinem ꝯtemplatiuę.

Aſcenditq̃ loth de ſegor ⁊c. Hier. Querit cur primum montis fuge ſegor p̃tulerit. ⁊ eam in qua habitaret liberari voluerit. Ruſus de ſegor ad montem tranſierit. Reſpõdebim⁹ verã eſſe hebreoꝝ de ſegor coniecturã·ꝙ frequenter terremotu obruta·primũ bale ⁊ poſt ſaliſa dicta ſit. timueritq̃ loth dicẽs: Si ceteris ſtantibus iſta ſepe ſubuerſa eſt q̃to magis in cõmuni ruina nõ poterit liberari: ⁊ hanc occaſionẽ infidelitatis cauſã inceſt⁹ fuiſſe. Qui enim ceteras viderat ſubrui·⁊ hanc ſtare·ſeq̃ dei auxilio erutũ de eo qđ ſibi ꝯceſſũ audierat ambigere nõ debuit.

† ſ per reliquias combuſtionis imprimitur nobis memoria ſubuerſionis·ad exemplum correctionis.

terram regionis illius. † Viditq̃ aſcendentem fauillam de terra q̃ſi fornacis fumũ. Cum em̃ ſubuerteret dominus ciuitates regioniſ illi⁹·recordatuſ eſt abrahe: ⁊ liberauit loth de ſubuerſione vrbiũ in quibus habitauerat. Aſcenditq̃

† In quẽ prius monente dño aſcẽdere noluit.

loth de ſegor·⁊ mãſit in † monte: duę quoq̃ filię eius cũ eo. Timuerat em̃ manere in ſegor. Et manſit in ſpelũca ipſe ⁊ duę filię ei⁹ cũ eo. Dixitq̃ maior ad minorẽ: Pater noſter ſenex eſt·⁊ nullus virorum remanſit in terra·qui poſſit ad nos ingredi iuxta morem vniuerſę terrę·veni inebriemus eũ vino: dormiamuſq̃ cũ eo: vt ſeruare poſſimus ex patre noſtro ſe-

† ſ quẽ ſodoma nõ vicit: vina vicerunt.

men. Dederũt itaq̃ † patri ſuo bi-

† ſ Sicut loth in ſodomis iuſtus·in monte peccauit. ſic quidã ſeculares inter malos ·ſtatũ rectitudinis tenẽt·cũ vero ad altitudinẽ vite aſcẽdunt: negligentiores facti grauiter peccant.

bere vinũ nocte illa. † ⁊ ingreſſa ẽ maior·dormiuitq̃ cũ eo. At ille nõ ſenſit·nec quando accubuit filia nec quãdo ſurrexit. Altera quoq̃ die dixit maior ad minorẽ: Ecce dormiui heri cum patre meo·demus ei bibere vinum etiã hac no-

Dixitq̃ maior ad minorem ⁊c. Hiero. Qđ p excuſatione dicit filiarũ q2 genus humanũ defeciſſe putauerunt. ideoq̃ cũ patre accubuerũt. Nõ aũt excuſat patrẽ qđ ſequit: ⁊ neſciuit ꝙ dormiſſent cũ eo. ⁊ cũ ſurrexiſſent ab eo. appungũt deſup hebrei obelo· quaſi ſupfluũ·quaſi incredibile ſit: q2 rer natura nõ capiat coire quẽpiam neſcientem.

Strabus. Loth inexcuſabilis eſt·primo q2 angelo nõ credidit·deinde q2 inebriatus eſt: ⁊ fuit peccatũ cauſa peccati.

Hie· Sic praua ſuggeſtio ⁊ delectatio·vt inceſtę mulieres inſidiant cõtinentib⁹·vt accepta occaſione torpentes vino fallacię imbuant·⁊ a ſtatu rectitudinis quaſi ignorantes deijciant.

Veni inebriemus ⁊c. Alc. Didicerant duę filię loth conſummationem mundi futurã p ignẽ. Sed tanq̃ puellę nõ pfectę·neq̃ ſciebãt ꝙ ſodomitis igne vaſtatis·multũ ſpaciũ integrũ remaneret. ⁊ ſuſpicatę ſunt tale aliquid factum·quale in temporib⁹ noe audierãt. ⁊ ad reparandũ gen⁹ humanum ſupſtites ſe eſſe cum patre. Et q̃uis grande crimen cõcubitus patris·grauior videbat impietas: ſi ſeruata caſtitate ſpem poſteritatis delerent. Ideo cõſiliũ ineunt·⁊ patris meſticiam vel rigorẽ vino molliũt: et ſingulis ſingulę noctibus ſuſcipiunt ab ignorãte conceptum nec repetunt.

Dederũt itaq̃ ⁊c. Iſi. Loth in hoc loco legem ſignificat quã quidã ex illa ꝓcreati ⁊ ſub illa poſiti male ĩtelligẽdo quodammodo inebriant eaq̃ nõ legittima vtẽdo·infidelitatis opa pariũt. Bona eſt em̃ lex·ſi quis ea legitime vtatur.

Cõceperũt ergo due f·l·⁊c. Hiero. Moab interp̃tatur·ex patre. ⁊ totũ nomẽ ethimologiam habet Ammon vero cuius quaſi cauſa nominis reddit·filius generis mei·ſiue vt meli⁹ eſt in hebreo·filius populi mei·ſic deriuat·vt ex parte ſenſus nõis ex parte ipſe ſit ſermo Ammon eniz a quo ammonitę·vocat populus meus.

cte·⁊ dormies cũ eo·vt ſaluemuſ ſemẽ de patre noſtro. Dederũtq̃ etiã ⁊ illa nocte patri ſuo bibere vinũ. Ingreſſaq̃ minor filia dormiuit cũ eo. ⁊ nec tunc quidẽ ſenſit quãdo concubuerit·vel quando illa ſurrexit. Conceperũt ergo

† ſ tales fructus parit deſidioſum ocium.

duę filię loth de pr̃e ſuo. † Peperitq̃ maior filium: ⁊ vocauit nomẽ

ſ q2 interpretatur ex patre·⁊ ſignificat abutẽtes lege·quibus dicitur: vos ex patre dyabolo eſtis.

eius moab. ipſe eſt pater moabitarum vſq̃ in preſentem diẽ. Minor quoq̃ peperit filium·⁊ vocauit

† ſ qui interpretatur filius populi mei·⁊ ſignificat hereticos·de quibus dicitur: a nobis exierunt·ſed nõ erant ex nobis.

uit nomen eius † ammon·i·filius populi mei. ipſe eſt pater ammonitarum vſq̃ hodie.

C. XX.

C. ·XX·

Profectuſ in

ſ q̃ feruorẽ tribulatõis ſignificat.

de abraam in terram auſtralẽ·ha

† ſ vbi moiſes ꝓduxit de petra aquã ꝯtradictõiſ ſ cades fons iudicij. ·¦· ſ Sur anguſtia.

bitauit inter † cades ⁊ ·¦· ſur·⁊ pere

† ſ Terra paleſtinorũ. ·¦· ſ dum habet homo quid faciat·nõ debet tentare deũ.

grinatus eſt in † geraris. ·¦· Dixitq̃ de ſara vxore ſua: ſoror mea eſt.

ſ Ex priori pharaonis correctione certus erat quia violari non poterat.

Miſit ergo abimelech rex gerare

ſ q̃uis abraam humana ratione vſus·tñ totũ ſe deo cõmiſit.

⁊ tulit eã. Venit aũt de⁹ ad abimelech per ſomnium nocte ⁊ ait illi:

Cades. Fons iudicij·ſur anguſtia·quibus figurat patiẽtia

Dixitq̃ de ſara. ⁊c. Aug. Queri ſolet·quomõ in illa etate abraam ꝓ ſarę pulcritudine piclitari timuerit. Sz formę illius vis miranda eſt quę adhuc amari poterat.

Iſido. Dixitq̃ de ſara ⁊c. Tacuit vxorem·dixit ſororẽ·ne ipſe occideret·⁊ illa captiua ab alienigenis poſſideret: certus ꝙ a deo inuiolata ſeruaret·ſicut apđ pharaonem. Vñ abimelech ſomno cõmonitus intactam reddidit. Abraam chriſtũ·ſara ſignificat eccleſiã·quę in hac peregrinatõe inter alienigenas·ſine macula viuit ⁊ ruga. in gloriã chriſti viri ſui·cui⁹ pulcritudo honor chriſti·cui⁹ pulcritudini regeſ offerũt munera·ſicut abimelech ſarę. Plus in ea admirãs formę decus qđ amare potuit non violare. Eſt em̃ eccleſia xp̃i vxor in occulto·abſcondito quippe ſecreto inheret anima dei verbo in carne vna. Hoc magni coniugij ſacramentũ in xp̃o ⁊ in eccleſia apoſtolus cõmendat. Regnũ vero terrenũ qđ reges ſignificãt qui nõ permittunt violare ſaram: nõ expertũ eſt eccleſiã eſſe coniugẽ xp̃i·niſi cum violare tentauit. Diuino em̃ teſtimonio ꝓ fidẽ martirũ ceſſit·correptũq̃

in poſteriorib⁹ munere honorauit: quā in priorib⁹ corrūpe nō valuit. Nō eñ in vno rege prius ⁊ poſterius figuratū eſt: hoc in iſto regno vno prioribus ⁊ poſterioribus regibus impletū eſt

¶ Cuius vxor ſit ecclesia occultat alienigenis: nō cuius ſoror: q2 intellectu difficile eſt quomodo anima hūana verbo dei copulet. Cū ille ſit de⁹. hec creatura: ſecūdū h̄ eñ ſponſus ⁊ ſponſa. vł vir ⁊ uxor. Nō vero cognatōne frēs ſint chriſtus ⁊ oēs ſancti gratia diuina non conſanguinitate terrena. hoc eſt de patre nō de matre. ⁊ affabilius dicit. ⁊ capacius audit. Inter ſe eñ ſancti oēs ꝑ eandem gratiam fratres Sponſus aūt ceterorum ſocietate nullus illoꝝ eſt.

¶ Dicit ecclesia ſoror xpi de patre non de matre. nec terrena generatio q̄ euacuat̄ ſꝫ gratie celeſtis que eterna ē cognatio cōmendat. qua accepta mortales nō erimus ſꝫ filij dei. Neqꝫ enim hanc gratiā de ſinagoga matre xpi ſecūdum carnē: ſꝫ de deo patre percipim⁹. Vñ Nolite vocare pr̄e ȝ ſuper terram. Vnus eſt eñ pater veſter q̄ in celis eſt.

Dixitqꝫ ad eum ⁊c. Aug. Nō dicit abimelech ꝑ ſara. Et peperci tibi ne peccares in me. aduertēdū eſt deū feciſſe. qñ admonuit vxorem eſſe abrae: quā putabat ſororē. Et notandum ꝙ in deū peccat̄ eum talia cōmittunt̄ q̄ putant hoīes. vel nō eſſe peccata. vel lenia haberi. tanqꝫ ī carne peccata.

Alias aūt uere ſ. Hier. Nā ī hebreo habet̄ ꝑterea vere ſoror mea eſt. filia pr̄is mei ſꝫ ñ filia mr̄iſ mee ⁊ ſonat magis ꝙ ſoror abrae fuerit. In excuſationē eius dicimus. nondū tales nuptias lege ꝓhibitas.

ſ Admonendo dicit: vt caueat: nō affirmādo.
En morieris ꝓpter mulierem quā
tuliſti. Habet eñ virum. Abime
lech vero nō tetigerat eam. Et ait
ſ Nō putat ſe adulteriū cōmittere. volens ſororem abrae in coniugiū ducere.
domine. num gentē ignorantem
⁊ iuſtam interficies? Nōne ipe di
xit michi: Soror mea eſt. ⁊ ipſa
† ſ Putans verū eſſe qđ dicebatur.
ait: Frater me⁹ eſt? † In ſimplici
† ſ Coniugi fidem conſeruare volens. nō concubinam querens.
tate cordis mei. ⁊ † mundicia ma
nuum meaꝝ feci hoc. Dixitqꝫ ad
eum deus: Et ego ſcio ꝙ ſimplici
corde feceris. ⁊ ideo cuſtodiui te
ſ Peccantes in ꝓximū in deū peccamus.
ne peccares in me. ⁊ non dimiſi
† ſ vt pueníres ad flagitium. † ſ Soluitur cōmiſſum. cū reſtituitur amiſſum.
† vt tangeres eā. † Nūc igit̄ redde
† ſ vt dimittatur tibi illicita iniuria.
vxorem viro ſuo. ⁊ † orabit pro te
ſ futurorū preſagus.
q2 propheta eſt: ⁊ viues. Si aūt
† ſ q2 peccatū incorrectū. nō remanebit inultū
nolueris reddere: † ſcito ꝙ morte
morieris tu ⁊ oīa que tua ſunt.
ſ viſione perterritus.
Statimqꝫ de nocte conſurgens
abimelech. vocauit oēs ſeruos
ſ Ne temere videretur repudiare coniugium.
ſuos: ⁊ locutus eſt vniuerſa ver
ba hec in auribus eorum. Timu
eruntqꝫ omnes viri valde. Voca
uit autē abimelech etiā abraam.
et dixit ei: Quid feciſti nobis?
ſ Quidquid hoc facto cōmiſit. in eum reflectit: qui veritatē ſuppreſſit. parū eñ diſtat. vtrū facinus cōmittas: an admittas.
quid peccauimus in te? q2 induxi
ſti ſuper me ⁊ ſuper regnum meū
peccatum grande. Que nō debu
iſti facere feciſti nobis. Rurſuſqꝫ
ſ vel explorans.
expoſtulans ait: Quid vidiſti vt
hoc faceres? Reſpondit abraam

¶ Filia patris. Alia trāſlatio apertius a patre ⁊ nō ex matre. erat eñ filia aran fratris abrae. ſoror loth.

¶ Tulit igitur. All'. Abraam ſignificat chriſtū. Sara eccleſiā. Abraā honorat̄ ꝓpter ſare pulcritudinē. ⁊ chriſtus propter eccleſiam. Vnde mirabilis deus in ſanctis ſuis. Habebat ſara virum. ſed latebat. Habet ecclesia chriſtum. qui in ſeculo nō videt̄: in celo receptus

Poſtqꝫ autem ⁊c. Poſtqꝫ ſermo dei repulſus eſt a iudea. oēs fideles ſoror chriſti ⁊ fratres. Vnde. Quicūqꝫ fecerit voluntatem patris mei qui in celis eſt ipe frater me⁹. ⁊ ſoror ⁊ mater.

ſ Quaſi nolui tentare deum.
Cogitaui mecum dicens: Forſitā
† ſ Sic iudei
non eſt timor dei ī loco iſto. † ⁊ in
chriſtū occiderūt propter eccleſiā. que eſt ſoror chriſti. de patre celeſti. nō de matre terreſtri.
terficient me propter vxorē meā.
alias aūt vere ſoror mea eſt: filia
patris mei. ⁊ non filia matriſ mee
⁊ duxi eam in vxorē. Poſtqꝫ aūt
eduxit me deus de domo patris
mei. dixi ad eam: Hanc miſericor
diam facies mecū. In omni loco
ad quē ingrediemur. dices ꝙ fra
† ſ q2 principes terre pulcritudinem eccleſie dilexerunt: omnia que habebant in obſequiū chriſti dederunt.
ter tuus ſim. † Tulit igitur abime
ſ alias ⁊ ancillas.
lech oues ⁊ boues ⁊ ſeruos ⁊ de
dit abraam. Reddiditqꝫ illi ſaram
vxorem ſuam. ⁊ ait: Terra coram
vobiſ eſt: Vbicūqꝫ tibi placuerit
habita. Sare aūt dixit: Ecce mil
le argēteos dedi fratri tuo. Hoc
erit tibi in velamen oculorum. ad
omnes qui tecum ſunt. ⁊ quocū
qꝫ perrexeris: memento te depre
henſam. Orante aūt abraam ſa
nauit deus abimelech. ⁊ vxorem
ancillaſqꝫ eius. ⁊ pepererunt. Con
cluſerat enim deus omnē vuluā
domus abimelech. propter ſaram
vxorem abrae.

¶ Vbicūqꝫ tibi placuerit ⁊c. Qui aliqñ terrore principum credere diſtulerant. eiſdem iubentib⁹ ad eccleſiā q̄ xpi ſoror ⁊ vxor eſt ſeſe cōtulerūt. ⁊ ꝑ oēs mundi partes gloriā xpi ⁊ eccleſie dilatauerūt

Mille argēteos ⁊c. Quaſi iocādo loquitur. quia illa dixit fratrem ſuum eſſe qui marit⁹ erat. ⁊ hortatur vt in poſterum hoc meminerit: ne deinceps ſimile improperium deprehenſa incurrat.

¶ Mille argētei dantur chriſto. cum eloquio doctores mūdi de gentili conuerſatione ad fidem xpi tenendam. ⁊ predicandam aſſumunt̄. Millenarius eñ ex denario quadratus. ſtabilem ⁊ ſolidā dſignat euangelice ꝑdicationis doctrinam.

¶ Orante aūt a. Orante filio patrem ſanatur infecunditaſ mundanoꝝ principū ⁊ ſubditorum populorum.

C. XXI.

V C. XXI.
Iſitauit au
† ſ Eccleſiā que longo tempore ſterilis fuerat.
tem dominus † ſaram ſicut ꝓmiſe
ſ per prophetas.
rat: et impleuit que locutus eſt.

Viſitauit aūt d. Circūciſionis figura multiformis eſt. Signaculū eñ eſt ſcđm apoſtolum iuſticie fidei abrae ⁊ ſemini ei⁹ Et indicium caſtigādi eos qui ad hoc ſemen ⁊ fidem pertinerent. Et ꝓphetia naſcituri de hoc ſemine ſaluatoris. ꝙ nos in preſenti ꝑ baptiſmū ab oīm peccato mundaret: ⁊ ī futuro poſt reſurrectionē ab omni mortis corruptione liberaret. Octonarius autem reſurrectionis glorie conuenit Dominus eñ octauo die. id eſt. poſt ſeptimam ſabbati reſurrexit. ⁊ nos poſt ſex etates huius ſeculi. ⁊ ſeptimam ſabbati. id eſt. quietem animarum. que interim in alia vita geritur: quaſi octauo tempore reſurgemus ab omnibus carnalis concupiſcentie. corruptionibus ⁊ vicijs (in quib⁹ luxuria maxime regnat) expoliati,

Circuncidit eū ⁊c. Strab. Circūciſio cū ob multas cauſas ꝓcepta ſit ſpecialiter figurā chriſti ꝓtendit·qui nos ꝑ baptiſmū veteri homine exuit· ⁊ in futuro poſt reſurrectionē circūcidet omnē mortalitatē ⁊ corruptionē. Qꝫ aūt octaua die circūciſus eſt yſaac: deſignatꝰ octaua ſeculi etas·quādo generalis reſurrectio ſanctorum celebrabitur.

Creuit igitur ⁊c. Creſcit qui aſcenſiones in corde diſponēs·ad ſolidū doctrine cibū peruenit. Vnde·creſce: ⁊ manducabis me.

Aug. Creuit igitꝰ ⁊c. Nec die natiuitatis nec circūciſionis filij ſui·ſꝫ in die ablactationiſ conuiuiū fecit: qꝛ debet magnū eſſe gaudiū ſpiritualꝰ etatis·quādo talis factꝰ eſt homo·qui paſcatꝰ ſolido cibo·nec eis ſimilis quibꝰ dicitur: Lac vobis potū dedi nō eſcam.

Cūqꝫ uidiſſet ſa. Hier. Dupliciter hꝯ exponitꝰ. vel qꝛ Idolis ludos fecerit. Iuxꝰ illud·Sedit populꝰ manducare ⁊ bibere· ⁊·ſ·l· Vel qꝛ aduerſum yſaac·quaſi maioris etatis ioco ſibi primogenita vendicauerit: qꝺ ſara audiens nō tulit.

Eiice ancillā ⁊c. Querit cur ante ſara voluit de ancilla filiū ſuſcipe: aut cur cū matre nūc iubet expelli: Qꝺ nō facit zelo accenſa·ſed ꝓphetie myſterio cōpulſa. Agar eñ ſcꝺm apl'm ī ſeruitute genuit carnalē populū. Sara vero ſpiritualē ⁊ liberū·qua libertate xp̄s nos liberauit. Significabatꝰ ergo hoc myſterio priorē populū in ſeruitute generatū nō manere in domo ſare·i·eccl'ie ineternū nec eſſe heredē vel cōſortem chriſtianorū, nec cum filio nobili·i·populo fideli·regnū glorie poſſidere.

ſ nouiſſimis temporibꝰ natꝰ eſt de virgine xp̄s

Cōcepitqꝫ ⁊ pepit filiū ī ſenectute ſua: tempore quo ꝑdixerat ei deꝰ

Vocauit aūt abraam nomen filij

† ſ gaudiū. qꝛ in natiuitate chriſti·gauiſi ſunt paſtores ⁊ angeli.

ſui quē genuit ei ſara †yſaac· ⁊ cir

† ſ qꝛ poſt ſeptimā ſabbati oīs corruptionis ⁊ mortalitatis propago tolletur.

cuncidit eū †octauo die·ſicut ꝑcerat ei deus: cum centum eſſet annoꝝ. Hac quippe etate patris natus eſt yſaac. Dixitqꝫ ſara· Riſum fecit michi deus· ⁊ quicunqꝫ

ſ Congaudebit.

audierit·corridebit michi Rurſū

ſ verba exultantis de collato ſibi beneficio. ſ vel auditorū.

qꝫ ait: Quis auditurus crederet

† ſ q·ſ·de corporibus ſenū·iā exhauſtis infās naſceretur· ⁊ contra naturā lactaret anus. ⁊ eſt commendatio gratie.

abraam·qꝛ †ſara lactaret filiū quē peperit ei iam ſeni? Creuit igitur puer: ⁊ ablactatꝰ ē. Fecitqꝫ abraā

† ſ Nō natiuitatis. qꝛ qꝺ ortum eſt occidit. Nec circunciſionis·hoc nō eſt huiꝰ temporis. Sꝫ ab lactationis·vbi intelligitur ꝑfectus mentis.

grande conuiuiū †in die ablactationis eius. Cumqꝫ vidiſſet ſara

† ſ Lubricū ⁊ laſciuum eſſe docebat: ſicut ipſe erat. ſ Sic iudei tenebrarū filii illudūt chriſtianis deridentes mortē chriſti·qꝺ ſara·i·eccleſia grauiter accipit· ⁊ legis litterā cū carnali populo littere dedito in ſortē ſuā nō recipit.

filium agar egiptie †ludentem cū yſaac filio ſuo·dixit ad abraam.

Dure accepit ⁊c. Aug. Queritꝰ quare contriſtatus ſit abraam·cum hꝯ ꝓphetia fuerit·quā ipſe magis qꝫ ſara noſſe debuit. Sꝫ ex reuelatōe hꝯ dixit ſara qꝺ ſibi prius fuerat reuelatū. Ille vero paterno affectu cōmotus eſt: cui dominus poſtea reuelauit. Vel forte ambo prius neſcierūt quid eſſet: ⁊ ꝑ ſaram neſcientē ꝓphetizatū eſt·cū muliebri animo mota eſt·proptꝰ ancille ſuperbiam.

Quia ſemen t. Aug. Notandū qꝛ ⁊ hiſmael a deo ſemen abrae dictꝰ eſt·qꝺ apl's ait·nō filij carnis·ſed filij promiſſionis eſtimabuntꝰ in ſemine Sed hoc ꝓprie ad yſaac pertinet·qui nō filius carnis ſed promiſſionis. et ſemen ſpirituale ex promiſſione eſt nō ex carne.

Tollens panem ⁊c. Cum ergo abraam eijceret agar tollens panem in humeris impoſuit ⁊·v·a·⁊c. Exiens agar·infantem humeris impoſuit qꝛ peccator populꝰ inſipiēs ceruicē matris ſynagoge grauauit dicēs: Sāguis eius ſuper nos ⁊ ſ·f·n· Panes aūt ſignificant qꝛ vetus ſacerdotium panes ꝓpoſitionis portaret ſecū ⁊ veſceretꝰ. Vter vero aque que deficit·iudaica purificatio defectura·vel doctrina carnalis in pelle mortua clauſa ·i·in carne veteris hominis ꝑuaricatōis ſententia damnata·que nec refrigerat nec ſanat: ſed eſtu tepida·vomitū facit. Errat agar in ſolitudine cū filio· ⁊ ſynagoga ꝑ orbem cū populo·expulſa a terra ſua ſine ſacerdotio et ſacrificio· ⁊ viam q̄ eſt xp̄s ignorat. Filius ſiti perit·ſ·populus·nullā ſpiritualem habens purificationē. Filium ſiti morientem ſub arbore proijcit· ⁊ monſtrante angelo fontem aſpicit·qꝛ quidā de populo ſub vmbra ligni crucis refugium petituri ſunt.

Augu. Sumpſit panē ⁊ v·a·⁊c. Queritꝰ quomodo impoſuit in humeris puerū tam grandē. Nā qui fuerat anteqꝫ eſſet natꝰ yſaac tredecim annorum, circūciſus cū eſſet abraam nonagintanouem. ⁊ natus ſit yſaac centenario patre. Ludebat aūt hiſmael cum yſaac·qñ ſara cōmota eſt. vtiqꝫ cū grādiuſculo·qui iā fuerat ablactatus, profecto pluſqꝫ·xvi·annorum fuit·qñ cum matre expulſus eſt: Sꝫ vt hꝯ qꝛ cū paruulo luſit·ꝑ recapitulationem dictum accipiamꝰ·anteqꝫ ablactetꝰ yſaac. etiā ſic amplius qꝫ tredecī annoꝝ puer humeris matris non potuit imponi·hꝯ ſubaudiendū eſt. dedit pueꝝ ſuū ⁊c.

Eiice ancillam hanc ⁊ filium eiꝰ: nō eñ heres erit filius ancille cū

ſ qꝛ neſciebat hoc ſare fuiſſe reuelatū.

filio meo yſaac. Dure accepit hoc abraā ꝓ filio ſuo. Cui dixit deꝰ:

ſ ſicui de minoribꝰ reuelatū quid fuerit: prior taceat

Non tibi videatur aſperū ſuper puero· ⁊ ſuꝑ ancilla tua. Omia q̄ dixerit tibi ſara·audi vocem eius

† ſ Spirituale.

qꝛ in yſaac vocabitur tibi †ſemen

ſ qꝛ populus iudaicus ante aduentū chriſti ⁊ numeroſitate ⁊ temporali felicitate diu floruit.

Sed ⁊ filium ancille faciā in gen

ſ Carnale.

tem magnam: qꝛ ſemen tuum eſt.

Surrexit itaqꝫ abraā mane ⁊ tol

† ſ Panes ꝓpoſitionū carnalia ſacramenta iudeorū †ſ Inſipidā intelligentiā littere clauſam mortua pelle. his oneratur ſinagoga ſeruilia implens mandata.

lens †panem ⁊ †vtrem aque·im

† ſ Et hoc facto. ſ matri cōmendauit.

poſuit ſcapule eius· †tradiditqꝫ

ſ Seruus nō manet in domo in eternū.

puerum: ⁊ dimiſit eam. Que cum

† ſ Errant qui viā que eſt chriſtus ignorant.

† ſ Per anticipationē.

abijſſet: †errabat ī ſolitudine †ber

† ſ Carnalis obſeruantia.

ſabee. Cūqꝫ ꝯſumpta eſſet †aqua

† ſ quādo ſinagoga clamauit ſanguis eius ſuꝑ nos ⁊·ſ·f·n· ſ Ab animo ⁊ a cura ſua.

in vtre· †abiecit puerum·ſubter vnam arborem q̄ erat ibi: ⁊ abijt

ſ Adhuc procul ſedet·dū ſentētias acuit·quas procul a veritate fidei iacit.

Seditqꝫ e regione ꝓcul quantū

Impoſuit ſcapule eius. Hiero. Quādo yſaac natuſ eſt·xiij·annorū erat hiſmael: ⁊ poſt ablactationē eiꝰ cū matre expellitꝰ. apud hebreos varia opinio eſt: alijs aſſerentibꝰ quinto anno ablactatōis tempus ſtatutū: alijs duodecimo Nos igitur vt breuiorē eligamus etatem·poſt·x· ⁊·vij·annos ſuppu tamuſ hiſmael ciectū eſſe cū matre·nec conuenire iā adoleſcētē matris ſediſſe ceruicibus. Veꝝ eſt aūt illud hebree ligue ydioma: qꝛ omnis filius ad comparationē parentū infans vocetur ⁊ paruulus. Rome quoqꝫ uſqꝫ hodie omnes filij infantes vocantur.

Abiecit puerum ⁊c. Hiero. Qꝺ ſequitꝰ· ⁊ ꝓiecit puerū ſubter vnam abietem· ⁊ abiens ſedit contra longe quaſi iactus ſagitte·dixit eñ nō videbo mortē paruuli mei. ⁊ ſedit contra eū. ⁊ ſtatim iungitur: exclamauitqꝫ puer ⁊ fleuit. ⁊ audiuit dominus vocē pueri de celo vbi erat. ⁊ dixit angelus ad agar·nullū moueat. In hebreo eñ prius hoc ſcriptum eſt·non videbo mortem pueri mei ⁊c. Ita conſequenter legitur·qꝛ agar ſederit cōtra puerum· ⁊ leuauerit vocem ⁊ fleuerit: ⁊ exaudiuit deus vocē paruuli. Flēte eñ matre· ⁊ mortem filij preſtolante·deus exaudiuit pueꝝ·quē pollicitꝰ erat futuꝝ in gentē magnā. Mater eñ nō ſuā mortē: ſed filij deplorat.

Augu. Queritur quomodo mater pueꝝ annoꝝ amplius·xv·ſub arbore ꝓiecerit: Videtꝰ eñ dici qꝛ eū portauerit. ſed intelligendū eſt ab animo ꝓiectum eſſe·tanqꝫ morituꝝ. ſecundū illud. Proiectus ſum a facie oculorū tuoꝝ. Viſualiter quoqꝫ aliquis proijci dicitur ab eo cū quo erat·ne ab illo videatꝰ·aut cū illo maneat. Subaudiendū eſt aūt matrē a filio diſceſſiſſe·puero quo abierit ignorante. ⁊ ne filium deficientem videret: in ſilua latuiſſe. Quid aūt mirū pueꝝ in illa etate· ⁊ diu nō viſa· ⁊ tanqꝫ perdita matre in tali loco fleuiſſe? Poſtea dicitꝰ accipe pueꝝ·nō vt eum quaſi iacentem de terra tolleret·ſed vt ei ſe comitem iungeret· ⁊ manu teneret: ſicut ſepe faciunt cuiuſlibet etatis ambulantes.

¶ **Exaudiuit aũt** Puer exclamat plorans. ⁊ deus exaudiuit: ⁊ monſtrante angelo .i. lã fontem aſpicit. pro illis dicit: qui ad xp̃m conuertunt. ⁊ deleſtes p̃cta exaudiuntur. apertis oculis cordis vident fontem aque .i. xp̃m qui ait: Qui ſitit veniat ad me ⁊ bibat. Angelus heliam ſignificat per quẽ populus creditur⁹ eſt. Vñ. Ecce ego mittã vobis heliam. qui ↄuertat corda patrũ in filios.

Angelus domi. Iſi. Nec cũ qui loquit ad agar. prius angelum. poſtea dominuz ſcriptura pronunciat filiũ dei fuiſſe credendum eſt: qui per legẽ ⁊ ꝓphetas locutus eſt qui ꝑ obedientiã paterne voluntatis angelus vocatur. ſecundum naturã deus.

Eodem tempo. Aug. Queri poteſt quando cum abimelech pactũ fecit abraam. ⁊ dictus eſt puteus quẽ fodit. puteus iuratõnis. quomõ cõgruat veritati: Agar enim de domo abrae cũ filio expulſa. iuxta puteũ iurationis (ſic dictum eſt) errabat. q̃ longe poſt dr̃ fact⁹ ab abraam. Ibi eñ abimelech ⁊ abraam iurauerũt. Agar cũ filio pri⁹ expulſa. Forte iam factuz fuiſſe intelligendũ eſt. ſed per recapitulationem memoratũ qđ egit abraam cũ abimelech. niſi forte qui librum poſtea ſcripſit. ex puteo iurationis regionem appellauerit. in qua errabat. q̃ſi errabat ĩ illa regione in qua factus eſt puteus iuramenti. q̃uiſ poſtea factus ſit. Longe tamẽ ante etatez ſcriptoriſ ſic dicebat̃ pute⁹. cuz liber ſcriberet̃ nomen tenens antiquum qđ impoſuerat abraam. Nec mouere debet ꝙ puteum quẽ foderat abraam. neſciebat agar. ſi ante eſt foſſus q̃ȝ illa expulſa: Fieri eñ potuit. vt pecorũ ſuorum cauſa longe a domo puteum foderet. quẽ illa neſciret.

Iura ⁊c. Sepe qui foris ſunt fidelium conuerſatione inducti eiſdem deſiderant ſociari. ⁊ eorum exemplis ad melius informari: vt ⁊ ſibi conſulãt. ⁊ proximorum ſaluti.

Idcirco uocatus eſt ⁊c. Duplex cauſa eſt. cur appellat⁹ ſit in hebreo

poteſt arcus iacere. Dixit eñ: Nõ
† ſ mori crederẽ quos vere fidei ſubiici videra ‡ ſ Studioſe.
†videbo morientẽ pueruȝ. Et ‡ ſe
ſ idem.
dens contra. leuauit vocem ſuaȝ
† ſ dolet amiſſo regno ⁊ ſacerdotio. ‡ ſ vt nõ penitus occidantur. vnde ne occidas eos. ne q̃ñ obliuiſcanẽ populi mei. ſ flente matre ꝓ puero
⁊ †fleuit. ‡ Exaudiuit aũt deus vo
† ſ Sermo ꝓphetic⁹.
cem pueri. Vocauitq; †angel⁹ do
ſ Scriptura.
mini agar de celo dicens: Quid
† ſ vt nõ occidatur.
agis agar: Noli timere. † Exau
† ſ Iudaici populi in infidelitate manentis.
diuit eñ deus voceȝ † pueri de lo
† ſ Patet nõ onus fuiſſe matri. ſed comitem. ꝙ aũt manu parẽtis tenetur. ſolicitus monſtratur affect⁹ ‡ ſ ſuſtenta ambulando cum eo.
co in quo eſt. † Surge ‡ tolle pue
† ſ Manus tenetur dũ opera carnis exercere permittitur.
rum. ⁊ †tene manũ illius: quia in
† ſ vt etiam ex ſuis reges habeat ‡ ſ In reli
†gentẽ magnã faciã eũ. ‡ Aperuit
quiis tuis preparabis vultũ eorũ † ſ Intelligẽſ ſacramentorũ profunditatẽ credidit.
q; oculoſ eius deus. q̃ †vidẽs pu
ſ ſ Cor mortale.
teum aque. abijt ⁊ impleuit † vtrẽ
† ſ Intellectis ſcripturis. omis iſrl̃ ſalu⁹ fiet.
‡ ſ Concordia legis ⁊ euangelii.
†deditq; puero bibere: ‡ ⁊ fuit cũ
† ſ Ad piorẽ ſtatum allegoria reuocanda eſt. ſ In multitudine nõ in merito ‡ ſ In infide
eo. † Qui creuit ⁊ morat⁹ eſt ‡ in ſo
litate. † ſ Acuens ſententias ad impugnandam fidem.
litudine: ⁊ fact⁹ eſt iuuenis † ſagittarius. Habitauitq; in deſerto
† ſ Peruerſi ſimiliũ ſocietate gaudent.
pharan. Et † accepit illi mater ſua vxorez de terra egipti. Eodẽ tempore dixit abimelech. et phicol princeps exercitus eius ad abraam: Deus tecum eſt in vniuerſis que agis. Iura ergo ꝑ dominum ne noceas michi ⁊ poſteris meis ſtirpiq; mee: ſȝ iuxta miſericordiã
† ſ Paleſtine. que nũc dicitur ſalutaris. hec eſt gerara.
quã feci tibi facies michi. ⁊ †terre in qua verſatuſ es aduena. Dixit
† ſ abraam. q2 inter fideles. ⁊ eos qui foris ſũt
q; abraaȝ: Ego iurabo. † Et incre
de profũditate ſacramentorũ ſolet eſſe ↄtentio
pauit abimelech propter puteuȝ aque. quẽ vi abſtulerant ſerui illi

ſ Nul
us. Reſponditq; abimelech: Ne
lius crimen maculat neſcientem.
ſciui quis fecerit hanc rem: Sed ⁊ tu non indicaſti michi: ⁊ ego nõ
† ſ Reddite omĩbus debitũ. cui tributũ. tributũ. Et alibi. Reddite ergo q̃ ſunt ceſaris ceſari.
audiui preter hodie. † Tulit itaq; abraã oues ⁊ boues ⁊ dedit abimelech. Percuſſerũtq; ambo fedus. Et ſtatuit abraã ſeptẽ agnaſ gregis ſeorſum. Cui dixit abimelech: Quid ſibi volũt ſeptẽ agne iſte. quas ſtare feciſti ſeorſum: At
ſ hec ſunt ſeptẽ mulieres apud eſaiam .i. ſeptez dona ſpiritusſancti. que ꝑ manus impoſitionez epiſcoporũ accipiũt in eccleſia neophiti.
ille: ſeptem inquit agnas accipieſ
† ſ doctoribus qui hec ſacramẽta in ſcripturis ſcrutati ſunt.
de manu mea: vt ſint in †teſtimonium michi quoniã ego fodi puteum iſtum. Idcirco vocatus eſt
† ſ puteus ſeptimus ꝓpter ſeptẽ agnas ibi datas. vel puteus iuramenti.
locus ille † berſabee: q2 ibi vterq;
ſ hoc ineunt fideles. ſupra fontẽ baptiſmi.
iurauit. ⁊ inierũt fedus ꝓ puteo iuramenti. Surrexit aũt abime
ſ Militie.
lech ⁊ phicol princeps exercitus eius: ⁊ reuerſi ſunt in terrã paleſtinorum.
† ſ hec eſt agricultura. que diuini fontis imbribus irrigatur. ſ Circa locũ empti putei.
norum. Abraaȝ aũt † plantauit nemus in berſabee. ⁊ inuocauit ibi
† ſ Saluatoris quẽ expectabat. ‡ ſ Ciuis patrie celeſtis. inquilinus eſt mundi.
nomen † dei eterni: ⁊ fuit ‡ colonuſ
ſ vel paleſtinorũ.
terre philiſtinoꝝ dieb⁹ multis.

C. XXII.

Que poſtquã
† ſ vt notificaret ei ei⁹ perfectionem quã ipſe ignorabat. ſ vt probaret q̃ȝ promptus eſſet ad obedientiam.
geſta ſunt † tentauit deus abraaȝ. ⁊ dixit ad eum: Abraam abraam Ille reſpondit: Aſſum. Ait illi:
† ſ Sic deus dilexit mundũ. vt filiũ ſuum vnigenitum daret.
Tolle filiũ tuũ † quẽ diligis yſaac

berſabee. Vel q2 ſeptem agnas accepit abimelech de manu abrae. ſeptem eñ dicuntur ſabee. Vel q2 ibi iurauerunt. ſabee eñ ſignificat iuramẽtuȝ. Si ante hãc cauſam ſupra h̃ nomẽ legimus: ꝑ prolepſim dictuȝ eſt. ſicut bethel ⁊ galgala. q̃ anteq̃ȝ haberẽt hec vocabula: aliter vocabantur. Notandũ ex prioribus ⁊ p̃ſenti loco. ꝙ yſaac nõ ſit nat⁹ ad quercũ mambre. vel in aulone mãbre (aulon hebraice. latiẽ q̃r cus) vt in hebreo habetur. ſed in geraris. vbi berſabee vſq; hodie oppidũ eſt. q̃ prouincia ante nõ grande tempus. ex diuiſione preſidũ paleſtine ſalutaris dicta ẽ. vñ habitauit abraam in terra paleſtinorũ diebus multis.

¶ **Abraam aũt .p. ⁊c.** Aug. Abraam ſicut ſtephanus dicit. nõ acceperat hereditatem ibi. nec ſpaciũ pedis. Sed intelligẽda eſt hereditas q̃m deus gratis daturus erat. nõ precio empta. Intelligit̃ aũt ſpacium circa puteũ ad illud emptionis pactũ pertinere: in quo fuerant ſeptem agne date. quãdo abimelech ⁊ abraam ſibi iurauerunt.

¶ **Que poſtq̃ȝ ⁊c** Aug. Iacobuſ dicit ꝙ neminẽ tentat de⁹ ſed vſualiter tentare ꝓ eo qđ eſt ꝓbare dicimus. Iacob⁹ autẽ dicit de ea tentatione qua quiſq; peccato implicat̃. Vñ. Ne forte tentauerit vos is qui tentat. Alibi eñ ſcriptum eſt: Tentat vos de⁹ veſter. vt ſciat ſi diligatis eum id eſt. vos ſcire faciat. Vires eñ dilectõis ſue hõ ignorat: niſi expimẽto cognoſcat.

Tolle filiũ .t. ⁊c. Alc. Nõ ſtatim iuſſus eſt abraã filiũ occidere: ſȝ triduo ad immolandũ ducere: vt longitudine tp̃is tentatio augeret̃. ꝑ triduũ eñ creſcentib⁹ curis paterna viſcera crucianẽ. ⁊ ꝓlixo ſpacio. pater filiũ intuet̃ cibũ cũ eo ſumit. tot noctib⁹ pendet puer in amplexu patris. cubat in gremio. ⁊ ꝑ ſingula momẽta in paterno affectu dolor occidẽdi filij ĩcumulat̃.

Quẽ diligis ⁊c. Ex charitatis admonitõe ⁊ nominis recordatõe. tentatio ↄcumulat̃ ⁊ patern⁹ affectus mouetur. ⁊ ex memoria promiſſionis: q2

dictũ eſt in yſaac vocabitur tibi ſemen·tanq̃ ſi ille occideretur:tota ſpes promiſſionis fruſtraretur.

Vade i terram ꝛc. Hiero· Aiũt hebrei hũc montem eſſe·in quo poſtea templũ edificatũ eſt in area orne iebuſei. Vñ in paralipomenõ· Ceperunt edificare templũ menſe ſecũdo·ſecũda die menſis·in monte moria·qui idcirco illuminans interpretatur·ꝛ lucens:quia ibi eſt dabir·hoc eſt oraculuꝫ dei·ꝛ lex·ꝛ ſpũs·qui homines docet veritatem·ꝛ ꝓphetias inſpirat

Aſinum ſuũ ꝛc. Aſinus· inſenſatam ſtulticiã iudeorum ſignificat· q̃ portabat om̃ia ſacramẽta ꝛ neſciebat.

Die aũt t· Hiero· Notandũ q꞉ de geraris vſq꞉ ad montẽ moria·i·ſedeꝫ templi iter triũ dierum ſit·ꝛ abraam illuc die tercio perueniſſe dicitur Male ergo putant· abraam illo tempore habitaſſe apud quercuꝫ mambre·cũ inde ad montẽ moria vix vnius diei plenũ iter ſit.

Triduuꝫ quo venerũt ad locũ ſacrificij·tres etates ſignificat ante legẽ ab abraam vſq꞉ ad moyſen. Sb lege a moyſe vſq꞉ ad iohanneꝫ. Inde vſq꞉ ad dominuꝫ ꝛ quidquid reſtat·tercius dies eſt gratie·in qua tercia etate ſacrificiũ completũ eſt xp̄i

Expectate hic ꝛc. Cecitas ex parte contigit in iſrael·hoc eſt.cũ aſino.vt plenitudo gentiũ intraret hoc eſt· poſtq̃ adorauerimus. Vbi ſacrificiũ crucis per gentes fuerit ꝑdicatuꝫ·h̃ eſt vbi plenitudo gentium intrauerit reuertemur ad vos·hoc eſt. ꝛ ſic oĩs iſrael ſaluus fiet.

Duo ſerui dimiſſi nec ꝑducti ad locum ſacrificij·iudei ſunt q̃ ſeruiliter viuentes·ꝛ carnaliter ſapiẽtes·nõ intellexerũt humilitatẽ ꝛ paſſionem xp̄i. Duo quidẽ·q꞉ in duas ꝑtes diuidendi.qđ factũ eſt peccante ſalomone·qñ diuiſus eſt populuſ loco regni nõ errore impietatis·quibꝫ dicitur aduerſatrix iſrael·ꝛ preuaricatrix iuda.

† ſ vbi tibi reuelabitur quid hac immolatione
ꝛ vade† in terrã viſionis· atq꞉ ibi
portendatur. ſ Signũ holocauſti veri.
offeres eum in holocauſtum ſuꝑ
ſ Eminẽtiam fidei·quã reuelabo tibi.
vnum montiũ quẽ monſtrauero

tibi. Igitur abraam de nocte cõ-
ſ preparauit neceſſaria holocauſti.
ſurgens ſtrauit aſinum ſuum·du
ſ q꞉ duo populi in morte chriſti conſenſerunt· ꝛ pater proprio filio nõ pepercit.
cens ſecũ duos iuuenes ꝛ yſaac
† ſ q꞉ duobus lignis cõpacta eſt crux chriſti.
filiũ ſuũ. Cumq꞉ conciſiſſet† ligna

in holocauſtũ:abijt ad locũ queꝫ
† ſ feria quarta de proditione cũ iuda pactum eſt·quinta comprehẽſus eſt·tercia die·i·paraſceue crucifixus eſt.
ꝑceperat ei deus.† Die aũt tercio
ſ longe exiſtẽs a malicia iudeorũ.
eleuatis oculiſ· vidit locum ꝓcul

Dixitq꞉ ad pueros ſuoſ:Expecta
† ſ q꞉ iudei a ſumma tarditate nõ intelligunt myſterium crucis.
te hic cuꝫ† aſino: ego ꝛ puer illuc
† ſ vel poſtq̃ † ſ hoc erit in fine mundi·cuꝫ plenitudo gentiũ intrauerit.
vſq꞉ properãtes·† cum† adorauerimus reuertemur ad voſ.
† ſ q꞉ chriſtꝰ angariatꝰ eſt portare crucẽ· vnde
rimus reuertemur ad voſ.† Tulit
factꝰ eſt principatus ſuꝑ humerũ eius.
quoq꞉ ligna holocauſti·ꝛ impoſu

it ſuper yſaac filium ſuum. Ipſe
† ſ ogibꝰ. † ſ bonũ zelũ·q꞉ ſeparat patrẽ ꝛ·f·
vero portabat† in manibuſ† ignẽ

ꝛ gladium. Cumq꞉ pergerent duo

ſimul·dixit yſaac patri ſuo. Pa-

ter mi· At ille reſpõdit: Quid vis
† ſ q̃ſitum ad inocẽtiã ſuã ignorare/videtur chri
fili? Ecce inq̃t ignis ꝛ ligna·† vbi

Ego et puer ꝛc. Alc· Indubitanti animo mactare filium volebat· Laudandus in conſtantia offerendi·ꝛ in fide ſuſcitandi. Sciebat em̃ certiſſime deum fallere non poſſe·ꝛ licet puer occideretur:promiſſionẽ tamen dei ſaluam permanere. Vnde apl̄us· Fide abraam nõ heſitauit·cum vnicum offerret·in quo acceperat repromiſſionẽ·credens:quia ꝛ a mortuis potens eſt ſuſcitare deus.

Dixit autẽ abraam. Iſi. Abraam vnicũ filium ducens ad immolandum· deum patrem ſignificat. Abraam ſenex filium ſuſcepit· deus aũt non ſeneſcit·ſed promiſſio de chriſto quodammodo ſenuerat·quando natus eſt. Inchoauit ab adam quando dictũ eſt. Erunt duo in carne vna:ꝛ cõpleta eſt ſexta etate ſeculi. Senectus ſare in plebe dei.hoc eſt in multitudine ꝓphetarum·hoc idem ſignificat:quia in fine temporum ex plebe ſanctarum animarum natus eſt chriſtus. Sterilitas eius ſignificat·q꞉ in hoc ſeculo ſpe ſalui facti ſumus·ꝛ in chriſto tanq̃ in yſaac oẽs nati ſumus·quẽ partũ eccleſia in fine temporum·non natura·ſed gratia procreauit. Sicut em̃ abraam vnicũ ꝛ dilectum filium· victimam deo obtulit·ſic deus pater vnigenitum filium pro nobis tradidit.ꝛ ſicut yſaac ligna portabat·quibꝫ imponendus erat:ſic chriſtus crucem·in qua figendus erat.

Cumq꞉ alligaſſet ꝛc. Yſaac ligatis pedibus altari ſuperponitur.ꝛ xp̄s cruci affigitur.ſed qđ figuratũ eſt ꝑ yſaac·tranſlatuꝫ eſt ad arietem:quia chriſtꝰ ouis. Ipſe em̃ filius quia natꝰ:aries q꞉ immolatus In vepribꝫ heret aries:crux cornua habet. Si em̃ duo ligna cõpingantur:crucis ſpecies redditur. Vñ cornua in manibꝫ eius. Cornibus ergo herens aries·chriſtus crucifixuſ eſt. Vepres autẽ ſpine. Spine iniqui·q̃ dominũ ſuſpenderũt Inter ſpinas em̃ peccatoꝝ ſuſpenſus eſt. Vñ hieremiaſ. Spinis peccatorum ſuoꝝ circundedit me populus hic. Alij hunc arietem in vepribꝫ ligatum·chriſtuꝫ ante immolationeꝫ ſpinis coronatum intelligunt

Non pepercerſ Aug· Nunquid nõ pepercit abraam filio ſuo ꝓpter angelum. Sed in angelo figuratus eſt dominus·q̃ deus eſt·ꝛ magni cõſilij angelus.erat em̃ in angelo deus·ꝛ ex eius ꝑſona loquebatur.hoc magis in ſequentibꝰ apparet cũ dicitur:ꝛ vocauit angelus domini abraã ſecũdo de celo dicẽs Per memet ipſum iuraui dicit dominuſ Non enim facile inuenitur· chriſtum patrem dominum dicere·tanq̃ ſuum dominum· preſertim ante incarnationem. Nã ſecundum carnem h̃ congrue dicitur·ſecũdum quã in pſalmo dicitur·dominꝰ dixit ad me ꝛc· Qđ autem dictuꝫ eſt dixit dominus domino meo·ad prophetã hoc refertur·qui loquitur·ſicut illud·pluit dominus a domino·id eſt·dominus noſter·ſcilicet filius a domino noſtro patre ſcilicet.

ſtus·cur patiatur. vnde Congregata ſunt ſuper
eſt victima holocauſti? Dixit aũt
me flagella·ꝛ ignoraui.
abraam: Deus prouidebit ſibi vi
† ſ q꞉ obediuit patri filius vſq꞉ ad mortem.
ctimã holocauſti fili mi.† Perge

bant ergo pariter·veneruntq꞉ ad

locum quẽ oſtenderat ei deꝰ. In
† ſ hoc eſt figura altaris·in quo cõſecratur corpus ꝛ ſanguis chriſti.
quo edificauit† altare·ꝛ deſuꝑ li-
† ſ q꞉ vinctis manibꝰ ante preſidẽ ductus.
gna compoſuit. Cumq꞉† alligaſſet

yſaac filiũ ſuũ:poſuit eũ in altare

ſuper ſtruem lignoꝝ. Extenditq꞉
† ſ quo ſeparauerat omnẽ carnis affectũ.
manum·ꝛ arripuit† gladiũ·vt im
† ſ prophetia prenuncians cuncta q̃ de chriſto ventura.
molaret filiũ. Et ecce† angelꝰ dñi
de celo clamauit dicens: Abraaꝫ

abraam. Qui reſpondit: Aſſum.
ſ q꞉ caro potuit crucifigi:diuinitas nõ potuit tangi.
Dixitq꞉ ei: Non extendas manũ

tuam ſuper puerũ·neq꞉ facies il-
† ſ Cognoſcere feci te.ſimiliter in ſequentibus dicitur·vocauit nomẽ loci illius dominus videt id eſt videri fecit·ſignificans ꝑ efficientẽ id qđ efficitur:vt frigus pigrũ·qđ pigros facit.
li quicq̃. Nunc† cognoui q꞉ time
ſ vel pepercisti.
as dominũ·ꝛ nõ peperceris filio
ſ·i·obedientiã meã.
tuo vnigenito propter† me. Leua

uit abraam oculos ſuos:viditq꞉
† ſ q꞉ longe poſt veritas huiꝰ vmbre declarãda
† ſ tanq̃ ouis ad occiſionẽ ductꝰ eſt. † ſ inter duo brachia crucis ſuſpenſus eſt.
† poſt tergum† arietẽ† inter vepreſ

Arietem. Alc· Aries qui pro yſaac immolatus eſt·non putatiuus:ſꝫ verus eſt. Ideo magis putatur angelum eum aliunde attuliſſe:q̃ ibi de terra poſt ſex dierum opera procreaſſe.

Arietem inter uepres h· ꝛc. Hiero· Aquila veprem vel ſpinetum poſuit·ꝛ vt verbi interpretatio eſt condenſa ꝛ inter ſe complexa virgulta Vnde ſimachus eadem opinione ductus ait:ꝛ apparuit aries· poſt hec retentus in rete) cornibus. Sed·lxx·ꝛ theodocio· videntur melius interpretari:qui ipſum nomen ſabeth poſuerunt. In virgultis ſabeth cornibꝫ ſuis. Etenim ſichon ſiue rete qđ aquila poſuit·ꝛ ſimachus per ſin litteram ſcribitur.hic vero ſamech littera poſita eſt. Vnde patet non interpretationem ſtirpium condenſarum ꝛ in modum retis inter ſe virgulta contexta verbum ſabeth. Sed nomen ſonare virgulti· quod ita hebraice dicitur.

¶ Appellauitq̃ nomen ⁊c. Hier.
Pro eo q̃d hic habe
tur videt: in hebreo
videbit̃ ſcriptũ eſt. Et
apud hebreos exiuit
in pūerbiũ. vt in an-
guſtijs ꝯſtituti ⁊ dei
optantes auxilio ſub
leuari. dicant in mon
te dñs videbitur. i. ſi
cut abrae miſert⁹ eſt:
miſerebit̃ noſtri. Vñ
⁊ in ſignũ dati arie-
tis: ſolent cornu cla n
gere.
¶ Peracto ſacrifi-
cio dicit̃ abrae. In
ſemine tuo benedicē-
tur oms gentes. Qd
factũ eſt. cũ aries di
xit. Foderũt manus
meas ⁊ pedes meos
⁊c. Peracto eñ ſa-
crificio dicit̃. Conuer
tent̃ ad dñm vniuer
ſi fines terre. ⁊ adora
bunt in cõſpectu tuo
⁊c. Immolato ergo
ariete. vocauit abra-
am nomen loci illius
dñs vidit. i. videri fe
cit. ꝑ incarnationē. ſ.
Melcha. Hiero.
De melcha uxore na
chor filia aram. nat⁹
eſt hus. de cuius ſtir-
pe iob deſcēdit. ſicut
ſcriptũ eſt. Vir erat
in terra hus nomine
iob. Male igitur eſti
mant quidã iob de
genere eſau eſſe. q̃d
eñ in fine eius libri
habet̃. ꝙ de ſyro ſer-
mone tranſlatus ſit.
⁊ quartus ab eſau. ⁊
reliqua que cõtinent̃
ibi. in hebreo nõ ha-
bentur. Secund⁹ na
tus ē de melcha buz
ex cu⁹ genere balaã
diuinus. ſicut hebrei
tradũt. qui in iob di
citur heliu. primũ vir
ſanct⁹ ⁊ ꝓphetes dei.
poſtea ꝑ inobedienti
am ⁊ deſideriũ mune
rũ. dñ iſraeli maledi
cere cupit: diuini vo
cabulo nuncupatur.
Vñ irat⁹ eſt heliu fi
lius barathel buzites
⁊c. Chamuel pro pa
ter eſt damaſci. Ipſa
eñ vocat̃ aran. que
hic pro ſyria ſcripta
eſt. ⁊ ipſo nomine le-
gitur in Eſaia.

herentem cornibus. Quem aſſu
mens obtulit holocauſtũ ꝓ filio
Appellauitq̃ nomen loci illius
¶ Vbiq̃ dñs videt. ſed vidit dixit pro apparuit. i. videre fecit. vt illud. nunc cognoui ꝙ timeas dñm. i. cognoſci feci. ꝑ efficientē eñ ſignificatur
dominus videt. vnde vſq̃ hodie
id q̃d efficitur. ſicut pigrũ frigus dicimus: eo ꝙ pigros facit.
dicitur in monte dominus vide
† ¶ Replicat ꝓphetia vētura de chriſto. ‡ ¶ magni conſilii. vel ipſe angelus in pſona dei loquebatur. ¶ Chriſtus.
bit. † Vocauit autē ‡ angelus dñi
ſecundo abraam de celo dicens:
† ¶ q2 maiorē nõ habuit. ‡ ¶ q2 immutabiliter a deo ſtatutum eſt.
† Per memet ipſum ‡ iuraui dicit
¶ Quia pater filiũ tradidit. dedit ei nomen q̃d eſt ſup omne nomen. vt in eius no
dominus: q2 feciſti rem hanc. et
mine omne genu flectatur.
non pepercisti vnigenito filio tuo
propter me: benedicã tibi. ⁊ mul
† ¶ Spũales. pauciores. fulgentes. ¶ iſrael dei
tiplicabo ſemen tuũ ſicut † ſtellas
† ¶ Iſrael ſecundũ carnē. q2 erant ⁊ degeneres futuri. ⁊ de bona oliua in oleaſtrũ tranſituri. ¶ plures carnales ſteriles.
celi. ⁊ velut † arenam q̃ eſt in litto
¶ q2 deſcendit chriſtus infernũ ſpoliaturus. ‡
re maris. Poſſidebit ſemen tuũ
† ¶ catezizabuntur. i. baptizabuntur.
portas inimicoꝝ ſuoꝝ. ⁊ † benedi
† ¶ chriſto. ‡ ¶ Predeſtinati de oĩbus gentib⁹
centur in † ſemine tuo ‡ oēs gentes
¶ In fi
terre: quia obediſti voci mee. Re
ne mundi fides de gentib⁹ ad iudeos reuertetur
uerſus eſt abraã ad pueros ſuos.
¶ Tunc concorditer viuent in eccleſia.
Abierũtq̃ berſabee ſimul. ⁊ habi
tauit ibi. His itaq̃ geſtis nunci-
† ¶ Que ſoror ſare. ſaram duxit abraã. melchã vero nachor.
atum eſt abraam. ꝙ † melcha quo
q̃ genuiſſet filios nachor fratri
† ¶ vl' hus de cuius ſtirpe iob. vnde vir erat in terra hus. nomine iob. ¶ de quo dicitur terra hus. ſecũdũ illud vir erat in terra hus ⁊. ‡ ¶ A quo buzites dicitur. quē hebrei putant balaam fuiſſe.
ſuo. † hus primogenitum. ⁊ ‡ buz
† ¶ hoc nõ eſt referendũ ad eũ qui nunciabat. ſed qui longe poſt hoc ſcripſit
fratrem eius. ⁊ chamuel † patrem
† ¶ A quo caſdim. i. chaldei poſtea vocati.
ſyrorũ. ⁊ † caſeth ⁊ azau. pheldas
quoq̃ ⁊ iedlaf. ⁊ batuhel de quo
† ¶ Pro qua rememorata eſt genealogia. quam ducturus erat yſaac. nec mirũ ſi non hec omnia miſticos ſenſus gerunt. q2 nec oẽs rami arboris fructum ferunt.
nata eſt † rebecca. Octo iſtos ge-
nuit melcha nachor fratri abraã.
Concubina vero illius nomine
roma. pepit tabee. ⁊ gaon. ⁊ thaas
⁊ maacha.

Vixit autem
¶ Centenarius. ⁊ viginti ſeptē ſolidi ſunt. ⁊ quadrati. quib⁹ ſignat̃ integritas vite ſanctorũ. ante hui⁹ vite exitum.
ſara centumuigintiſeptem annis
⁊ mortua eſt i ciuitate arbee. que
eſt hebron in terra chanaan. Ve
nitq̃ abraam vt plangeret eam.
Cumq̃ ſurrexiſſet ab officio fune-
¶ a quo ethei.
ris. locut⁹ eſt ad filios heth dicēs
Aduena ſum ⁊ peregrinus apud
vos. Date michi ius ſepulcri vo
biſcum: vt ſepeliam mortuũ me
um. Reſponderũtq̃ filij heth di-
centes: Audi nos domine. prin-
ceps dei es apud nos. in electis
ſepulcris noſtris ſepeli mortuũ
tuum. nulluſq̃ te prohibere pote
rit: quin in monumēto eius ſepe-
lias mortuũ tuũ. Surrexit abraã
¶ Supplicando honorauit.
⁊ adorauit populum terre. filios
videlicet heth. dixitq̃ ad eos: Si
placet anime veſtre vt ſepeliam
mortuum meum. Audite me. ⁊ in
tercedite pro me apud ephron fi-
lium ſeor: vt det michi ſpeluncã
duplicem. quã habet in extrema
parte agri ſui. Pecunia digna tra
dat michi eam corã vobis in poſ
ſeſſionē ſepulcri. Habitabat aũt
ephron in medio filiorum heth.
Reſponditq̃ ephron ad abraã
cunctis audientibus qui ingredi
ebantur portam ciuitatis illi⁹ di
cens: Nequaq̃ ita fiet domine mi
ſed magis auſculta quod loquor:
Agrum trado tibi. ⁊ ſpeluncam q̃
in eo eſt preſentibus filijs populi
mei. ſepeli mortuum tuũ. Adora
uit abraam coram populo terre.
⁊ locut⁹ eſt ad ephron circũſtante

¶ C. XXIII.
¶ Et mortua eſt
in c. g. Hiero. Que
eſt in valle. hoc in au
tenticis libris nõ ha-
betur. Arboch pau-
latim a legentib⁹ ac
ſcribentibꝫ corruptũ
eſt. Neq̃ putandum
eſt. lxx. nomen ciuita
tis hebraice barbare
atq̃ corrupte. aliter
q̃ in ſuo dicit̃ trãſtu
liſſe. Arboch enim ni
chil om̃ino ſignificat
ſed dicit̃ arbee. id eſt
quattuor. q2 ibi abra
am yſaac ⁊ iacob. cõ
ditus eſt ⁊ adam pri
mus. ſicut i libro ihu
aperte demonſtrat̃.

Surrexit abraã
⁊c. Aug. Queritur
quomõ abraam ado
rauit populum terre.
cũ ſcriptũ ſit dominũ
deũ tuũ adorabis. et
illi ſoli ſeruies? Sed
nõ eſt in precepto di
ctum dñm deũ tuum
adorabis ſolũ: ſicut
dictũ eſt: ⁊ illi ſoli ſer
uies. Talis eñ ſerui
tus ſoli deo debetur.
que grece latreoſis di
citur. Vnde damnã
tur ydolatre hãc ſer-
uitutem. ſ. ydolis ex-
hibentes. Nec moue
at ꝙ alibi prohibet
angelus hominem ſe
adorare: ⁊ admonet
vt deus potius ado-
retur. Talis eñ appa
ruerat: qui pro deo
adorari poterat: ⁊ iõ
adorator corrigend⁹
erat.

Q̃uo d cũ audiſ. Hiero. in hebreo ſi/
cut poſuim⁹ h̃ primũ
nomẽ ſcribit᷑ ephron
Secũdm ephran .poſt
q̃ẽ eñ precio vict⁹ eſt
v. ſepulcr̃ venderet.
ꝛ accipet argẽtũ: licet
cogente abraã . vau
littera q̃ apud illos
p o. legit᷑ ablata eſt
de nomine ei⁹. ꝛ pro
ephron dict⁹ ẽ ephrã
In quo ſignificatur
nõ fuiſſe pfecte virtu
tis: qui potuit vende
re memorias mortuo
rum. Sciant igit᷑ q̃
ſepulcroꝝ preciũ non
a cogentib⁹ ſed a no
lentib⁹ accipiũt: mu/
tari nomẽ ſuũ. ꝛ pire
aliquid de merito eo
rum. cum etiã repben
datur. qui inuitus ac
ceperit.

Confirmatuſq̃ eſt ꝛc. Greg. mora.
Innuit ſepulcrũ du/
plex q̃ pfect⁹ p̃dica/
tor extinctã a deſide
rijs carnis animã ab
ſcõdit ſub bone opa
tionis ꝛ ꝯtemplatõiſ
tegmine. vt a carnali
ꝯcupiſcẽtia q̃ſi inſen
ſibilis lateat. quã pri
us ſentiens mortalit᷑
viuebat. Vñ mortui
eñ eſtiſ. ꝛ uita veſtra
abſcõdita eſt cũ xp̃o
in deo. Actiua eñ vi
ta a prauis operibus
mortuos ſepelit. Cõ/
templatia pfecti⁹ q̃ a
cunctis actõib⁹ funditus
diuidit. Qui er/
go iã in ſe cõtumeliaſ
carnis edomuit. ſup
eſt. ut mentẽ p ſtudia
ſancte opatõis exer/
ceat. ꝛ qui iã mentem
p ſancta opa dilatat
ſupeſt. vt eã vſq̃ ad
ſecreta intime cõtem
plationis extendat.
Non eſt eñ pfectus
p̃dicator. q̃ pp̃ter cõ/
templationis ſtudiũ
opanda negligit. vel
pp̃ter opationis in/
ſtantiã ꝯtemplanda
poſtponit.

Speluñca du. ꝛc. Et circa eã ager ar/
boroſus ad ſepeliẽdã
ſaraz quadringentis
ſiclis argenti p patri
archam a dñis terre
emit᷑. Quia ad vacãdum ſapientie. ꝛ ſtudendum actioni ſub folijs myſti
coꝝ verboꝝ tãq̃ ſub fructuoſis arborib⁹. nõ aliter p̃dicatorib⁹ quiet⁹ loc⁹
acquirit᷑: niſi p euãgelicã doctrinã argẽti nitore fulgentẽ terrenis poteſta
tib⁹ ab ipſis eterna beatitudo ſuadeat᷑. Que bñ centenario quaterducto

plebe: Queſo vt audias me. Da
bo pecuniam pro agro. ſuſcipe
eam: ꝛ ſic ſepeliam mortuum me
um in agro. Reſpõditq̃ ephron
domine mi audi me: Terram quã
(vel quadringentis.) (vel Siclis)
poſtulas quadringentos ſiclos
argenti valet. Iſtud eſt precium
inter me ꝛ te. Sꝫ q̃ꝫtum eſt hoc?
ſepeli mortuum tuum. Qð cum
audiſſet abraam. appendit pecu/
niaz quam ephran poſtulauerat
audientibus filijs heth quadrin
gentos argenti ſiclos. ꝛ probate
monete publice. Confirmatuſq̃
(Primũ dict⁹ eſt ephron. i. cõfirmatus ꝛ perfectus. poſt venditã ſepulturam ephran. i. infirmus ꝛ imperfectus.)
eſt ager quondam ephronis. in
quo erat ſpelunca duplex reſpici
ens mambre. tam ipſe q̃ ſpelun/
ca ꝛ omnes arbores eius in cun
ctis terminis eius per circuitũ
abrae in poſſeſſionem videntib⁹
filijs heth: ꝛ cunctiſ qui intrabãt
portã ciuitatis illi⁹. atq̃ ita ſepe
(Animam mundo mortuã. deo viuam.)
liuit abraam vxorem ſuaz ſaram
(Requie actiue ꝛ ꝯtẽplatiue vite.) (vel qui)
in ſpelunca agri duplici que re/
ſpiciebat mambre: hoc eſt hebrõ
in terra chanaan. Et confirmatuſ
eſt ager ꝛ antrũ qð erat i eo abrae
in poſſeſſionem monumenti a fi/
(A quo ethei.)
lijs heth.

C. XXIIII.

Erat abraaz
ſenex dierumq̃ multorum. ꝛ do/
minus in cunctis benedixerat ei
(Sermonem propheticũ. qui ante apoſtolos ad uocandã de gentibus eccleſiã directus.)
Dixitq̃ ad ſeruum ſeniorem do/
mus ſue qui preerat omnibus q̃
(Nõ ſuper. q̃ caro chriſti inde deſcenſur a)
habebat. Pone manũ tuaz ſubẽ
(que ſuper omnes eſt.)
femur meum. vt adiurem te per
(Quaſi. q̃ indignos vos exhibuiſtis ꝛ repuliſtis verbum dei: ecce ꝯuertimur ad gentes.)
deum celi ꝛ terre. vt non accipi/
as vxorem filio meo de filiabus
chananeorum inter quos habito
(dabo tibi gentes hereditatẽ tuã.)
ſed ad terram cognationẽq̃ meã
(i. eccleſiã.)
pficiſcariſ: ꝛ inde accipiaſ vxorẽ
filio meo yſaac. Reſpondit ſeru⁹.
(Et credere. quaſi ſi prepatũ noluerit ſociari circũciſioni: predicabitur ibi tantũ verbũ dei)
Si noluerit mulier venire mecũ
in terram hanc: nunquid reduce
re debeo filium tuum ad locũ de
quo tu egreſſus es? Dixit abraã:
Caue nequãdo reducas illuc fili/
um meum. Dominus celi ꝛ terre
qui tulit me de domo patris mei
ꝛ de terra natiuitatis mee qui lo/
cutus eſt michi. ꝛ iurauit michi
(iudeam cui poſt predicandũ.)
dicens: Semini tuo dabo terraz
(Magni conſilii.) (ducem vite tue.)
hanc. ipſe mittet angelum ſuũ co
(Eccleſiam.) (chriſto.)
rã te. ꝛ accipies inde vxorẽ filio
(Quaſi ſi te annunciãte iniquitatẽ ſuã acquieſcere noluerit: animã tuã liberaſti.)
meo. Sin aũt noluerit mulier ſe/
qui te: non teneberis iuramẽto.
(hoc eſt verbũ meum nõ predices tantum in gentilitate.)
filium tantum meũ ne reducas il
luc. Poſuit ergo ſeruus manum
(honorans chriſtum naſciturum inde.)
ſub femore abraam domini ſui: ꝛ
iurauit illi ſup ſermone hoc. Tu/
litq̃ decem camelos de grege do
(Non tñ obedientiã ꝛ patientiã: ſed ꝛ ceteras virtutes debet habere ſeruus dei.)
mini ſui ꝛ abijt. ex omnib⁹ bonis
eius portans ſecum: profectuſq̃
(talibus comitatus.) (gentes.)
prexit in meſopotamiã ad vrbẽ
nachor. Cũq̃ camelos feciſſet ac
(Imitatores chriſti cũ chriſto morantur extra caſtra. q̃ delicijs tabernaculi nõ ſeruiunt.)
(profunditatẽ ſcripture.)
cũbere extra oppidũ iuxta puteũ

figurat᷑: qui a leua in
dextra trãſfertur.

C. XXIIII.

Pone manũ t. ꝛc. Greg. All. Ma/
nuz ſub femore iubet
ponere. ꝛ per deũ celi
iurare. q̃ illi⁹ caro p
illud membꝛ deſcen
ſura erat: qui filius
abrae eſſet ex hũani/
tate ꝛ diuin⁹ ex diui
nitate. q̃ſi tange filiũ
meũ ꝛ iura p deũ me
um. Unde nõ ſup fe
mur: h̃ ſb femore ma/
nũ ponere iubet. q̃ in
de deſcenſurus erat.
q̃ homo. h̃ ſup hoies
eſſet. vñ dignũ ñ fuit
vt manuz ſup femur
poneret: q̃ nulla ca/
ro ſup illã eſt.

Ut nõ accipias Greg. All. Yſaac d̃
filiab⁹ chananeoꝝ
vxor duci p̃hibet᷑: q̃
xp̃o nulle reprobꝝ aīe
ꝯiungunt᷑. De ꝯgna
tione vxor duci pre/
cipit᷑: q̃ ſola electoꝝ
eccl̃ia xp̃o copulãda
erat quã ipe vnigeni
t⁹ ex p̃deſtinatõe ꝛ p̃
ſciẽtia iã extraneã ñ
habebat. Puer qui
ad vxorẽ deducẽdaz
mittit᷑: pp̃hetarum ꝛ
aploꝝ oimq̃ doctoꝝ
ordo eſt: qui dũ ver/
bum p̃dicationis fa/
ciunt: cuiuſq̃ anime
quaſi ꝯiungẽde vni
genito filio prouiſo/
res fiunt.

Poſuit ergo ſ. Hiero. Tradunt he/
brei: q̃ in ſanctificati
one ei⁹. i. in circũciſio
ne iurauit. Nos aũt
dicim⁹ eũ iuraſſe ĩ ſe
mine abrae. i. in xp̃o.
qui ex illo naſcituruſ
iuxta illud liber gene
rationis hieſu chriſti
fili dauid. fi. abraaz.

Decẽ camelos Tales ſecũ debet ha
bere ſermo diuinus.
qui p̃ceptiſ dei obedi
ant: qð ſignificat᷑ per
denariũ. ꝛ pond⁹ tri/
bulatõis fortit᷑ gerãt
qð cameli ſignificãt.

Ex oibus boniſ Gregor. All. Quia
his que de domino
loquũtur. in ſemet ip
ſis virtutũ diuitias
oſtendũt: vt tanto citius ad ſequendũ deum inuitent. q̃to ſuis auditori/
bus: in ſe ipſis monſtrãt que narrant.

Iuxta puteum ꝛc. Greg. Iuxta fontẽ ſtetit. ꝛ ex prefixa ſententia. q̃
eſſet eligenda ꝓpoſuit. q̃ ſancti p̃dicatores verbi fluenta conſiderãt. Vñ

colligũt que vel qui
bus verba cõmittãt:
ꝛ q̃ quibꝫ auditoribꝫ
fiduciã certitudinis
aſſumant.
¶ Igitur pu. c. d.
ꝛc. Aug. Querẽdũ
eſt quid differat illici
te augurationes a pe
titione hac: qua petit
ſeruus vt ſibi oſtẽde
ret deꝰ ipam futurã
vxorẽ yſaac: a q̃ pe
tenti bibere diceretur
bibe. quin ꝛ camelis
tuis tri. Sꝫ aliud eſt
petere q̃ ipſo mira
culo ſignũ ſit. Aliud
obſeruare q̃ ita fiunt
vt mira nõ ſint: ſed a
coniectoribꝫ ſupſtici
oſa vanitate interp̃
tentur. Sꝫ ꝛ hoc ipꝫ
ꝙ mirꝫ aliq̃d poſtulet
quo ſignificet q̃ q̃ſ
qꝫ vult noſſe. vtꝝ au
diendũ ſit. nõ parua
queſtio eſt? Eo nãqꝫ
ptinet quo dicuntur
qui h̃ nõ recte faciũt
tentare deũ. Vñ nõ
t. d. d. t. Suggereba
tur eñ xp̃o tanq̃ ho
mini. ut aliquo ſigno
exploraret: q̃tũ apꝰ
deũ poſſet. q̃ vicio
ſe fit. Ab h̃ aũt diſcer
nit q̃ gedeon fecit
imminẽte pugnę peri
culo. Cõſultatio eñ
illa magis q̃ tentatõ
dei fuit. Vñ achaz
timet ſignũ petere. ne
videat deũ tentare:
cũ h̃ dñs p̃ p̃phetam
moneret. forte eſti
mãs ꝙ a p̃pha explo
raret. vtꝝ p̃cepti me
mor eẽt: quo tentare
deũ prohibetur.
¶ Inclina. Humi
lia ſeculare facundiã
ad hauriendũ p̃phe
ticũ ſermonẽ. vt vo
luntatẽ tuã pſuaſiõi
meę inclinem.
¶ Haurillũ. a. m.
Greg. All. Dis p̃di
cator aiã auditoris
ſitit. ideo ſeruuſ petit
rebecca potũ tribuit.
q: electoꝝ eccl̃ia deſi
derio p̃dicatorum ex
virtute ſuę fidei ſatiſ
facit. Que eñ deum
quẽ audit ꝯfitet: pre
dicatori aquã refecti
onis ꝛ r̃frigerij offert
Et notandum ꝙ hy
driã ab humero ĩcli
nanſ poſuit: q: illa cõ
feſſio placida eſt. q̃ a
bono ope p̃cedit. Vt
aquã p̃buit: q: in eo

† Sexta etate. †† Oportunitate qua videãt animos flexibiliores ad diſciplinã accipiendã.
aquę † veſpere †† eo tẽpore quo ſo
lent mulieres egredi ad haurien
† Prius debet orare predicator. vt ſermo dei currat ꝛ fructificet in auditoribus.
dam aquam † orauit dominum di
cens: Domine deus domini mei
abraã occurre obſecro michi ho
die: ꝛ fac miſericordiam cum dño
meo abraam. Ecce ego ſto prope
fontem aquę. ꝛ filię habitatorũ
huiꝰ ciuitatis egrediẽtur ad hau
riendam aquã. Igitur puella cui
dixero inclina hydriam tuã vt bi
Faciã q̃ hortaris tu et collegę tui.
bam. ꝛ illa reſpõderit bibe. quin
ꝛ camelis tuis potum tribuam.
Talis anima futura eſt ſponſa chriſti.
ipſa eſt quã preparaſti ſeruo tuo
yſaac: ꝛ per hoc intelligam ꝙ fece
ris miſericordiã cũ domino meo
abraam. Necdum intra ſe verba
Patiẽtia verbũ dei humiliter ſuſce
compleuerat. ꝛ ecce rebecca egre
ptura. ꝛ ideo inter chriſti ꝯtribules cõputanda
diebatur filia batuel filij melchę
vxoris nachor fratris abraam.
† Seculare ſcientiã. †† In exercitio opm.
habens † hydriam in †† ſcapula ſua
De qua dicitur. Concupiuit rex ſpe. t. ꝛ aſtitit regi. a dextris. t
Nulli
puella decora nimis: virgoqꝫ pul
hereſi ꝯſentiẽs. † Deſpondi eñ vos vni viro vir. ca. exhibere chriſto. †† Humiliauerat ſe
cerrima ꝛ † incognita viro. †† Deſcẽ
ad hauriendã fontẽ vite.
Diuinus ſñis.
derat aũt ad fontẽ. ꝛ impleuerat
Verba humane facundie.
hydriam aqua: ac reuertebatur.
† Q: tempus doctrine ꝛ tempus vocationis.
†† Sermo diuinus
† Occurritqꝫ ei †† ſeruꝰ ꝛ ait: Pau
† Anime de ſalute ſua meditanti. †† Vel bibendum.
xillũ aquę † michi ad †† ſorbendũ
Quaſi ſpolia egip. fac vaſa in domo dñi ac cõmodando diuinas ſententias humane ſapiẽtie verbis.
prebe de hydria tua. Que reſpõ
Quaſi ſenſum meũ tibi accõmodo.
dit: bibe domine mi. Celeriterqꝫ
Humiliauit facundiam ſuam ad credendum ꝛ operandum q̃ dicitur.
depoſuit hydriam ſuper vlnã ſuã
ꝛ dedit ei potum. Cumqꝫ ille bibiſ
Cõpatientibus labori tuo.
ſet. adiecit: quin ꝛ camelis tuis
Deſiderio eorũ ſatiſfaciã.
hauriam aquã: donec cuncti bi
Exponens intellectũ capacibus.
bant. Effundenſqꝫ hydriam in ca
Profunditatẽ ſcripture.
nalibuſ recurrit ad puteũ vt hau

Q: bonã voluntatẽ cordis ꝑferẽtes doctores ſpe refrigerant.
riret aquã: ꝛ hauſtã omibꝰ came
lis dedit. Ille aũt contemplaba
† Signũ anime reuiuiſcentis. ꝛ ad coniugiũ ſe preparantis.
tur eam tacitus: † ſcire volẽs vtꝝ
proſperũ feciſſet iter ſuum domi
nus an non? Poſtq̃ aũt biberũt
Hoc fit cũ exorciſte cathecuminis dñt: effeta q̃ eſt adaperire. cũ informantur duobus prece
cameli. protulit vir inaures aure
ptis charitatis. vt q̃ audiunt in verbo habeãt in opibus. expletionẽ. ſ. decẽ preceptorũ.
as appendentes ſiclos duos: et
armillas totidem pondo ſiclorũ
decem. Dixitqꝫ ad eam: Cuius es
filia? indica michi. Eſt ĩ domo pa
tris tui locuſ ad manendũ? Que
reſpõdit: filia batueliſ filij nachor
quem peperit ei melcha. Et addi
Q: predicatores auditoribus im
dit dicens: palearum quoqꝫ ꝛ fę
pendũt ſpiritalia. a quibus accipiũt carnalia.
ni plurimum eſt apud nos: ꝛ locꝰ
† Deuotionis affectꝰ. †† Nichil ſibi tribuẽs
† ſpacioſus ad manendũ. †† Incli
ſed gratie dei.
nauit ſe homo. ꝛ adorauit domi
num dicens: Benedictus domi
nus deus domini mei abraam. q̃
non abſtulit miſericordiam ꝛ ve
ritatem ſuam a domino meo: ꝛ re
cto itinere me perduxit in domũ
† Sic mulier ſamaritana verba domini que
fratris domini mei. † Cucurrit ita
ad fontẽ audierat in ciuitate annũciauit.
qꝫ puella. ꝛ nunciabat in domo
matris ſuę omnia quę audierat.
Habebat aũt rebecca fratrẽ no
mine laban: qui feſtinãs egreſſuſ
eſt ad hominem vbi erat fons.
Cumqꝫ vidiſſet inaures ꝛ armil
las in manibus ſororis ſuę. ꝛ au
diſſet cuncta verba referẽtis. hęc
locutuſ eſt michi homo. venit ad
virum qui ſtabat iuxta camelos
ꝛ prope fontem aquę. dixitqꝫ ad
eum: Ingredere benedicte domi
ni. cur foris ſtas? preparaui do
mum ꝛ locum camelis tuis. In
troduxitqꝫ eum in hoſpitium. ac

ꝙ credidit: vacua nõ
remãſit. Mox eñ p̃
dicauit q̃ audiuit: ꝛ
docẽdo multos ex ſe
p̃dicatores protulit.
Aqua eñ in hydria
ſciẽtia p̃dicatõnis in
mẽſura. Studet eñ
nõ plꝰ ſapere q̃ opor
tet ſape. Hydria ĩ vl
na. mẽſura p̃dicatio
nis in ope. Nec ſolũ
oĩbꝫ comitibꝫ eiꝰ. h̃ ꝛ
camelis potũ p̃bet: q:
verbũ vitę nõ ſolum
prudẽtibꝫ. h̃ etiã ſtul
tiſ p̃dicat. Vñ ſapiẽ
tibꝫ ꝛ inſipientibꝫ de
bitor ſuꝫ. vel aq̃ etiã
iumẽtis dat. cũ cura
carnis quomõ ſit ha
benda diſponit. ut ex
voluptate ñ impẽda
tur: ꝛ ex neceſſitate ñ
negetꝰ. Vñ carnis cu
ram ne feceritis in de
ſiderijs. Et alibi Ne
mo carnem ſuã odio
habuit.
Protulit uir ꝛc.
Hier. Hache q̃ h̃
p̃ didragmate ponitꝰ
ſemiuncia ẽ. Sechel
vero. q̃ latine h̃ corru
ptę ſiclus. dr̃ vncia.
¶ Greg. All. Quia
p̃dicator auditum ec
cleſię p̃ obedientiã. et
manꝰ p̃ opatõẽ ex
ornat. Inaures du
orũ ſicloꝝ ſunt. Sũt
armillę decẽ: q: p̃ma
virtꝰ obediẽtię. ĩ cha
ritate ẽ. q̃ dilectõ dei
ꝛ p̃ximi eſt. ꝛ bonum
opꝰ decalogi cõpleti
one ꝑficitꝰ: vt cũ bõa
agi ceperint: mala nꝰ
la agantur.
Paleaꝝ quoqꝫ
Greg. Quia eccl̃ia
recipiẽs ſpũalia: red
dit p̃dicatoribꝫ terre
na ſtipendia. Vñ ſi
vobis ſpũalia ſemiã
uimꝰ: m. ſi. car. v. me.
¶ Locus ſpacio.
ꝛc. Greg. All. A pri
ore p̃plo naturę legeꝫ
ſe eccl̃ia nouiſſe mon
ſtrauit: ꝛ p̃dicatõem
amplo charitatis gre
mio ſuſcepit. doctori
eñ ſpacioſa manſio
eſt ĩ corde auditoris
latitudo charitatis.
Vñ. nõ anguſtiamĩ
in nobiſ: h̃ ĩ viſceribꝫ
vr̃iſ. qi ſuſcipiẽdę do
ctrinę ſꝑcũ mentis di
latate ad cogitanda
carnalia coartate.
¶ Habeba. a. r. f.
Gregor. All. Quia

carnales fidelib⁹ con
iuncti· dōa ſpūalia do
na conſpiciūt: admi
ratōne ſuſpenſi· ſi nō
vſqꝫ ad opa· tñ vſqꝫ
ad fidē ſuſcipiendā
ꝓdicationē admittūt
dū eñ bonos miracu
lis fulgere cōſiderāt·
que de eternitate au
diunt· non recuſant:
qꝫuis eccleſiā morib⁹
nō ſequentes· in car
nali opatione rema
neant.

Habebat aūt re
becca fratrem ⁊c.
Quia ſunt carnales
fidelib⁹ cōiuncti· quo
rum familiaritate ali
quādo ad audiendū
verbū prodeūt: ⁊ vi
dentes dona dei col
lata fidelib⁹ mirātur
⁊ verbū corde percipi
unt· qđ bonis morib⁹
implere nō ſatagunt

Nō comedā ⁊c.
Greg· Quia ſūt qui
doctores et tempora
lib⁹ ſtipendijs retine
re parati ſunt. Sꝫ il
li: niſi pri⁹ obtineant
eterna: recipe nolunt
Si eñ in animabus
fructū nō inueniunt:
ſumere ſtipendia cor
porib⁹ ɔtemnūt. pedeſ
nō lauāt: q: laboris
deſideriū nulla cōſo
latione releuant.

Et adiurauit ⁊c.
Aug· Sentētia ē ea
dem· verba nō oīa
vel ipſa· vel ita dicta
ſunt qđ ꝓpter eos di
cendū· qui euangeli
ſtis calumniant· ꝙ ī
aliquib⁹ verbis non
omnino conueniunt
cū res ⁊ ſententie ee
dem· hunc eñ librū
vnus ſcripſit· qui ea
ꝗ ſupradixit cū man
daret abraam· vel re
liqua ponere potuit·
ſi ad rem pertinere iu
dicaret. cum veritas
narrationiſ nō exigit
niſi vt rex ſententia
rumqꝫ veritaſ ſit: qui
bus voluntas (ꝓpter
quā intimandā ver
ba fiunt) ſatis appa
reat.

Ueni ergo ad f.
Hier· In hebreo ſcri
ptū eſt: Ecce ego ſtās
ſup fontem aq̄· ⁊ erit
adoleſcentula ꝗ egre
dietur ad hauriēdū
⁊c. Pro adoleſcētu
la· in hebreo legitur

ſ Uerbā ſer
deſtrauit camelos· deditqꝫ pale
uituti hoīm. ſ Officiū implet hoſpitalitatis
ne non recepto verbo· excutiatur puluis in teſti
as ⁊ fenū ⁊ aquam ad lauandos
monium caſſati laboris.
pedes camelorum: ⁊ virorum ꝗ
cum eo venerāt. Et appoſitus eſt
in conſpectu eius panis. Qui ait
ſ Non querit que ſua ſunt· nō vult metere car
Non comedā· donec loquar ſer
nalia· niſi primitus ſeminauerit ſpiritalia.
mones meos. Reſpondit ei: lo
ſ Cōmendatio pſone: ſicut
illud· Paul⁹ ſeru⁹ ihesu chriſti.
quere. At ille: Seru⁹ inquit abra
ſ Cōmendatio mittentis· vt ꝓpter mittentem
miſſus audiatur.
am ſum· ⁊ domin⁹ benedixit do
ſ fidei eius ſubiecit cuiuſqꝫ generis homines.
mino meo valde. Magnificatuſ
ſ Simplices. ſ Prudentes.
qꝫ eſt· ⁊ dedit ei oues ⁊ boues·
ſ Eloquētes. ſ Sapiētes. ſ Seruiliter
pro temporalibus ſeruientes.
argentum ⁊ aurum· ſeruos et
ſ In tribulatione patiētes.
ancillas· camelos ⁊ aſinos. Et
ſ gratia· q: filius bone voluntatis· qui factus
eſt ei ex ſemine abrae.
peperit ſara vxor domini mei fili
ſ In vltima etate mundi.
um domino meo in ſenectute ſua
ſ vnde· pater oīa ꝗ tua ſunt dediſti michi.
Deditqꝫ ei omnia que habuerat.

Et adiurauit me dominus meus
ſ hec ſuperius expoſita ſunt.
dicens: Non accipies filio meo
vxorem de filiabus chananeorū
in quorum terra habito: ſed per
ges ad domum patris mei· ⁊ de
cognatōe mea accipies filio meo
vxorem. Ego vero reſpondi dño
meo: Quid ſi noluerit venire me
cum mulier: dominus ait in cu
ius conſpectu ambulo· mittet an
gelum ſuum tecum· ⁊ diriget viā
tuam· accipieſqꝫ vxorē filio meo
de cognatione mea ⁊ de domo pa
tris mei. Innocens eris a male
dictione mea· cum veneris ad ꝓ
pinquos meos: ⁊ non dederint ti
bi. Ueni ergo hodie ad fontem
aque· ⁊ dixi: Domine deus domi
ni mei abraam ſi direxiſti viā me
am in qua nunc ambulo· ecce ſto
iuxta fontē aque· ⁊ virgo ꝗ egre

dietur ad hauriendam aquā au
dierit a me· Da michi paululum
aque ad bibendū ex hydria tua
⁊ dixerit michi· ⁊ tu bibe· ⁊ came
lis tuis hauriam: ipſa eſt mulier
quā preparauit dominuſ filio do
ſ Miraculū narrat· vt qui nō credunt verbo·
miraculo credant.
mini mei. Cū hec tacitus mecum
voluerem: apparuit rebecca veni
ens cū hydria quā portabat in
ſcapula: Deſcenditqꝫ ad fontem ⁊
hauſit aquam. Et aio ad eā: Da
michi paululum bibere. Que fe
ſ Eleuatā ſeculi facundiā· ad ꝓpheticū ſermo
nem ſe inclinans quē ſeru⁹ ſignificat.
ſtinans depoſuit hydriam de hu
mero· ⁊ dixit michi: Et tu bibe: et
camelis tuis potū tribuā. Bibi:
⁊ adaquauit cameloſ. Interroga
uiqꝫ eam· ⁊ dixi: cuius es filia:
Que reſpondit: filia batuelis ſum
filij nachor: quem peperit illi mel
cha. Suſpendi itaqꝫ inaures ad
ornandam faciem eius: ⁊ armil
las poſui in manibus eius. Pro
nuſqꝫ adoraui dominum benedi
cens domino deo dñi mei abraā
qui perduxit me recto itinere: vt
ſumerem filiam fratris dñi mei fi
lio eius. Quamobrem ſi facitis
ſ hec duo ſepe iunguntur miſericordia ⁊ veri
tas· maxime in pſalmis.
miſericordiam ⁊ veritatem cum
domio meo indicate michi: Sin
autem aliud placet· hoc dicite mi
chi: vt vadam ad dextrā ſiue ad
ſiniſtram. Reſponderunt laban ⁊
ſ Cognita dei diſpoſitione: eccleſia de gentib⁹
ad fidem chriſti venire permittitur· ita vt qui
nō valt imitari: nō preſumat aduerſari.
batuel: a domino egreſſus eſt ſer
mo. Nō poſſumus extra placitū
eius quicqꝫ aliud loqui tecum.
En rebecca coram te eſt· tolle eā
⁊ ꝓficiſcere: ⁊ ſit vxor filij domini

alma· ſicut in eſaia.
vbi in noſtris codi
cibus ſcriptū eſt: Ec
ce virgo concipiet ⁊c
In hebreo legitur·
Ecce alma concipiet
Notandū ergo ꝙ al
ma: ſemp virginē ſi
gnificat: ⁊ habet ethi
mologiā apocripha
·i· abſcondita. Nam
in iob vbi ſcriptū eſt
de ſapiētia· et abſcō
detur ab oculis omiſ
viuentis. In hebreo
dicit: naalma. Ergo
alma: qđ interꝓtatur
abſcōdita· i· virgo ni
mia diligentia cuſto
dita: maioris laudis
videtur eſſe qꝫ virgo
Nā virgo poteſt eſſe
corpore: ⁊ nō ſpiritu
ſiue mente· ꝗ vero ab
ſcōdita eſt: epithetū
virginitatis habet.
vt ⁊ virgo ⁊ abſcōdi
ta ſit· ⁊ ꝗ abſcondita
eſt: iuxta ydioma he
bree lingue cōſequen
ter ⁊ virgo eſt. Que
aūt virgo· nō ſtatim
abſcōdita. Hoc idē
verbum in exodo de
maria ſorore moyſi
adhuc virgine legi
mus· Oſtendant igit
iudei alicubi poſitū
alma: vbi adoleſcen
tulā ⁊ non virginem
ſonet.

Reſponderūt la
ban ⁊c. Aug· Aut
abraam ꝓphetam no
uerant· ⁊ prophetice
a dño dictum· qđ ꝑ
illum dictum fuerat
agnoſcebant. aut ſi
gnū vt qđ ſeru⁹ nar
rauit: locutionē dñi
appellauerunt. Hoc eñ
magis de rebecca di
ctum eſt. abraam eñ
nō de rebecca· ſed de
aliqua ex tribu vł co
gnatōne ſua dixerat
⁊ hoc ad vtrunqꝫ vt
immunis eſſet ſeruus
a iuramento: ſi nō im
petraſſet. qđ nō dicit
cum aliquid prophe
tatur: certam eñ eſſe
decet prophetiam.

Prolatiſq3 uaſis ar. zc. Greg. All. Poſtq3 coniugij cauſam puer obtinuit. Hec omia rebecce dedit: q2 doctores eccleſie tot ornamēta tribu unt: quot virtutū bona docuerunt. Que em̄ prius inaures 7 armillas ac ceperat: iam vaſa aurea 7 argentea 7 veſtes accepit. q2 eccleſia q̄ ante per fidem obedientiā 7 opatione percepit excreſcens ad ſpiritualia cōualeſcit vt cplexe ſpiritu 7 virtutū gratia repleta ampliatis muneribus creſcat. Matri 7 fratri dona offerunt: q2 gentilitas ex quo eccleſia ad fidez venit in gloria tēporali conualuit. Vbiq3 enim xpiani afflictionē ſentiunt. gentiles in terrena virtute glorian tur. Fratres ei9 dona percipiūt. qui em̄ i eccleſia fidē verbo ten9 tenent: ſ3 tn̄ pfeſſionē ſuā moribꝰ nō ſequū tur a fidelibꝰ honorā tur: quia fideles vocātur. Mater ergo 7 fratres dona pcipiūt ſed ab hereditate alieni ſunt. q2 infideles vel carnales ad hereditatem eternā non perueniūt: ſed ſupne largitatis gloriā temporaliter pſequūtur.

Dedit ea rebec. Rebecca nō ornatur auro batuelis: q2 nō ſunt digna ornamenta barbari 7 imperiti de domo abrae accipit ornamēta: q2 patientia de domo ſapientie ornat. a puero abrae ſuſcipit inaures. i. aurea in auribꝰ verba. 7 brachilia. i. aurea in manibꝰ opa 7 alia ornamēta. quibus figurant diuerſa virtutum genera.

Et nutricē illius. Honeſtū erat. vt ad nuptias abſq3 parentibus virgo pficiſcēs nutricis ſolatio foueretur.

Igitur rebecca zc. Greg. All. Quia eccleſia habet ſecum minoris meriti aīas. que ipſam moribꝰ ſequuntur. Sed ad cōtemplationis thorū3 nō prouehunt. puer quoq3 quoſdā habuit in comitatu: q2 cū3 prophetis fuerunt qui bene viuerent: ſed prophetie ſpiritum non haberēt. 7 cum apoſtolis 7 doctoribus qui vitam eorum tenerent: 7 tn̄ nō p̄dicarēt

tui. ſicut locut9 eſt dominus. Quod cū audiſſet puer abraam: procidens adorauit in terra dominū.

ſ Senſibus ſcripture cū eloquentia ſ Morum honeſtate.

Prolatiſq3 vaſis argenteis 7 aureis ac veſtibus. dedit ea rebecce

ſ q2 gentilitas temporalia percipit.

pro munere. Fratribuſ quoq3 ei9 7 matri dona obtulit. Initoq3 cōuiuio veſcentes pariter 7 bibētes

ſ Studioſus predicator: nō vult diu inter carnales manere. q2 aīas a gentilitate cōuerſas ad ſocietatē ſpūalium nitit. velociſſime pducere.

manſerūt ibi. Surgens aūt mane

ſ Propheticus ſermo.

locutuſ eſt puer: Dimittite me vt vadam ad dominū meum. Reſponderunt frater eius 7 mater: Maneat puella ſaltem decē dieſ apud noſ. 7 poſtea pficiſcet. No

ſ vel retinere.

lite ait me tenere. q2 domin9 direxit viam meā. Dimitte me vt pergam ad dominū meum. Et dixe

ſ Quia fides eſt voluntatis. nō neceſſitatis. 7 ſcdm leges ſponſalia conſenſu contrahentium fieri oportet.

runt: Vocemus puellam. 7 queramus eius voluntatem. Cunq3 vocata veniſſet. ſciſcitati ſūt. viſne cum homine iſto ire? Que ait

ſ Patiētiam.

vadam. Dimiſerunt ergo eam. et

ſ Sapientiā que dicit. melior eſt patiens viro forti. he comitatur. pphetieā 7 aplicū ſermonē.

nutricem illius ſeruumq3 abraā

Qui feſtinus zc. Feſtinus puer ad dominum redit: quia predicatores cum auditoꝝ vitam obtinent. deo de cuius munere hoc habent nō ſibi prebent.

Eodem aūt tempore zc. Greg. All. Viuens 7 videns dominuſ eſt: de quo ſcriptum eſt. Viuo ego ineternū dicit dominus. Et alibi. oīa nuda 7 aperta oculis eius. Puteus ſancte ſcripture profunditas. que irrigat mentes noſtras. Via. paſſionis chriſti humilitas: per quā nobis aperta ſunt ſcripture fluenta. Niſi em̄ chriſtus incarnatus. tentatus. apprehenſus. colaphizatus. conſputus. crucifixuſq3. ac mortuus fuiſſet: ſcripture profunditas nō pateret. facta eſt ergo humilitas paſſionis. clauis apertionis vt aquam ſcientie de profundo bibamus. Hec em̄ prius audita: iam intelligimus facta: que pri9 legebant. 7 nō intelligebant. Vnde. vicit leo de tribu iuda aperire librum 7 ſoluere ſignacula ei9. Notandū vero ꝙ nō dicit ambulabat: ſed deambulabat. Deambulat em̄: qui viā eundo vel redeundo conculcat. In humilitate paſſionis xps deambulauit: q2 modo verboꝝ cōtumelias. modo falſum teſtimoniū. modo alapas. modo ſputa. modo ſpinea3 coronam. modo crucem ſuſtinuit.

Habitabat enim in ter. Greg. mor. Yſaac rebecca veniente habitabat in terra auſtrali: q2 xps veniēte ad ſe eccleſia: in illorum mentibꝰ manſit. quoſ nō torporis frigus: ſ3 feruor charitatis tenuit. qualis erat āna ſymeon. 7 alij de populo iudeoꝝ.

Et egreſſus f. zc. Hiero. Per terram auſtralē gerarā ſignificat vnde ad immolandū adductus fuerat. Egreſſus ē vt exerceret in campo. In hebreo legit. Egreſſus eſt yſaac vt loq̄ret in agrū inclinata iā veſpera: vbi ſignificat ꝙ dn̄s ſol9 orabat in monte. 7 yſaac qui typ9 dn̄i fuit ad orationē q̄ſi virū iuſtum domo egreſſum nona hora. vel an̄ ſolis occaſū ſpūales victimas deo obtuliſſe

Grego. Ager mūdus eſt. In quo xps egreſſus eſt: q2 viſibilis apparere dignat9 eſt. Vn̄ egreſſus es i ſalutē ppl̄i tui. Yſaac ad meditādū i agro exijt: q2 xps formam humilitatis p̄bens exercitiū longanimitatis paſſionis. 7 patiētie exēpla mōſtrauit. ſic ſolēt iuuenes exercitati armoꝝ vſu meditari. Armoꝝ meditatio eſt paſſionis frequentatio. Qui em̄ verbera. ſputa. lanceā. crucemq3 pertulit: paſſionem vſq3 ad mortem in ſe frequētari permiſit. Paſſiones arma dicimus: q2 per ipſas ab aduerſario liberamur. Vnde in patiētia veſtra poſſidebitis animas veſtras.

ſ. i. valde precantes.

7 comites eius. imprecantes proſpera ſorori ſue atq3 dicētes. So

ſ Nō pphete fuerāt. aut ex vanitate tam magna optarūt: ſed eos qd̄ pmiſerat deus abrae latere non potuit.

ror noſtra es. creſcas i mille mi

ſ Hoc iſtis carnaliter orantibus ſpūaliter impletu eſt. chriſto dominante ſup omnes gentes

lia: 7 poſſideat ſemen tuū portas inimicorū ſuorū. Igitur rebecca

ſ ſubiectis ibi innatis vicus.

7 puelle illius aſcenſis camelis ſe

† ſ Sermonē pphetieū. ⁝ ſ Quaſi habem9 theſaurum in vaſis fictilib9 vt ſit virtus dei 7 non ex vobis.

cute ſunt † virum: ⁝ qui feſtinus re

ſ Chriſtum.

uertebatur ad dominū ſuum. Eo

ſ Chriſtus.

aūt tempore deambulabat yſaac

† ſ Humilitatē. ⁝ ſ paſſionē chriſti ſ Profūditatem ſcripture p qua intelligitur ſemp viuēs 7 omnia videns.

† p viā que ducit ⁝ ad puteū. cuiuſ

† ſ Cui omnia aperta. ſ Quia in paſſione chriſti reuelate ſunt ſcripture ⁝ ſ viuo ego dicit dominus.

nomē eſt † videntis 7 ⁝ viuentis.

† ſ Nimia charitate qua dilexit nos deus incarnatus. ⁝ ſ gerara. vnde ad immolandū duct9 fuerat.

† Habitabat em̄ in ⁝ terra auſtrali

† ſ In mundū venerat ad exercitiū paſſionis. ſ vel exercitandū.

7 egreſſus fuerat ad meditandu3

† ſ Mundo. ⁝ ſ iuxta finē mundi. ⁝ ſ Intēdens in ſalutē mundi.

in † agro ⁝ inclinato iā die. ⁝ Cunq3

ſ gentiles tortis moribus de longe ad fidem venientes.

eleuaſſet oculos: vidit camelos

ſ Eccleſia de gentilitate.

venientes procul. Rebecca quo

† ſ Eccleſia vidit videntē ſe. 7 depoſuit deformitatem vicioꝝ. qd̄ quotidie facim9 dū ſcripturas de incarnatōe chriſti requirim9 ⁝ ſ chriſto

q3 † conſpecto ⁝ yſaac deſcendit

† ſ de elatione. ſ vicioſa a cōuerſatione veteris vite.

† de camelo. et ait ad puerum:

Inclinato iam die zc. Quia paſſionū exercitia iuxta finem ſuſcepit. Vnde eleuatio manuū meaꝝ ſacrifi. veſperti.

Deſcendit de camelo zc. Greg. Rebecca ad yſaac in camelo deducitur: quia eccleſiam rebecca. camelus gentilem populū tortum moribus 7 onuſtum ydoloꝝum cultibꝰ ſignificat. Qui em̄ ſibi ex ſe inuenerunt deos quos colerent: ab ipſis onus in dorſo increuit qd̄ portarent. Ad xpm ergo ex gentilitate eccleſia properans in tortis vite veteris conuerſationibꝰ inuenitur. Viſo yſaac de camelo deſcendit: q2 redemptorem ſuū3 ſubtilius agnoſcens. carnalis vite ſtudia humilius deſerit. 7 tortitudini ſue ipā cōtradicit: 7 ab elatione celſitudinis humilitatem petit. In camelo ſedens pſpexit yſaac: q2 adhuc vicijs innixa necdum ſpiritualibꝰ ſed animalibꝰ motibus inherens aſcendit. Nec mouere debet ꝙ puer cum camelis venit:

ferens diuitias domini ſui. qꝛ cū ꝑdicatores ad ſupiora intelligēda ⁊ pro ferenda ſcientia ⁊ vita emineant: adhuc contradictionem carnis tolerant Videntes aliā legem in membris ſuis repugnantē legi mentis ſue. Diuitias in camelis portant: qꝛ ne magnitudo reuelationū extollat: datus eſt ſtimulus carnis. celeſtia ergo loquentes. ⁊ contradictōem carnis de vicio ſentientes. ſup tortuoſa camelorꝫ dorſa diuitias portant.

Quis eſt ille ⁊c. Rebecca viſo yſaac quis ſit requiſito puero cognoſcit. qꝛ eccl'ia ꝑ ꝓphetarum ⁊ apłoꝝ dicta quid de xpo credere debeat itelligit. Que ſe mox pallio cooperuit: qꝛ q̄to xp̄i myſteria penetrat: tanto de anteacta vita ꝯfū dit'. Vn̄ infirmitatē ſuā pallio opire nititur: ⁊ q̄ pri' in camelo libere geſtat': deſcē dens verecūdia tegit'. Cui quaſi verecūdāti dicit'. Quē eīn fructum habuiſti tūc: in quibꝫ nūc erubeſcis.

At illa t. ⁊c. Hier. Alia editio teriſtruꝫ qđ etiā nunc gen' eſt arabici veſtimēti. quo mulieres ꝓuincie illi' velantur.

Introduxit eā ⁊c. Greg. Hanc yſaac ī tabernaculo matris ſue introduxit. ⁊ vxorē accepit: qꝛ ī loco ſinagoge de qua nat' eſt xp̄s. eccleſiā diligit: vt q̄ cognatione .i. ꝑdeſtinatione ꝓxima fuerat: amore ꝯiuncta uxor fiat.

Et intantū d. ⁊c. Greg. Quia ex lucro eccleſie xp̄s triſticiā ex perditōne ſinagoge terſit. qꝛ dn̄i eccleſia ex gentilitate veniens vſqꝫ ad thorum cōtemplationis ꝑducit': iudea pro nichilo habet'. Yſaac quoqꝫ riſus. Rebecca vero patiētia dicitur. Riſus vero ex letícia: patientia ex tribulatōe. Et q̄uis eccleſia iam ſit celeſtis gaudij ꝯtemplatōne ſuſpenſa: habet tn̄ in ſe ꝙ de carnis ponderem doleat.

Quis eſt ille homo qui venit per
† Reſpōdet chriſtū eſſe dn̄m. † Scriptura
agrum in † occurſum nobis? † Di
inquiſita reſpondet chriſtū eſſe dn̄m ſuū.
xitqꝫ ei: ipſe eſt dominus meus.
Cū eccleſia chriſtū cognoſcit: feditatem ſuam erubeſcit.
At illa tollens cito pallium ſuum
Qꝛ predicator quidquid boni agit deo tribuit
operuit ſe. Seruus aūt cuncta q̄
geſſerat narrauit domino ſuo yſa
† Habuit eā pro ſinagoga. de qua nat' eſt chriſtus ſecundū carnē.
ac. Qui † introduxit eā in taber
Patriarcharū cōiugia chriſtū ⁊ eccleſiā iungi ſignificant. aut cōiunctionē anime cū verbo dei ꝺ qua dicitur. Qui adheret deo vnus ſpūs cū deo eſt.
naculum ſare matris ſue. ⁊ accepit eam vxorem. ⁊ intantum dile
Gentilitas aſſumpta dolorē qui ſibi de ſinagoga venire potuit: mitigauit.
xit eam: vt dolorem qui ex morte
matris acciderat temperaret.

C. XXV.

Braā uero
Nō ſolū ꝓ multiplicāda ſobole. ſꝫ miſtica ſignificatōe.
aliam duxit vxorem
Qꝛ iuuencula de ſene concipere poteſt.
nomine cethuram: que peperit ei
zamram. ⁊ ieſſan. ⁊ madan. ⁊ ma
dian. ⁊ ieſboch. ⁊ ſue. Ieſſā quo
qꝫ genuit ſaba ⁊ dadan. Filij da
† Negociatores. † Es vel metalla cudētes
dan fuerunt † aſſurim ⁊ † lathuſim
Phylarchos .i. principes tribuū.
⁊ laomim. At vero ex madian or
Alias epher.
tus eſt epha ⁊ opher. ⁊ enoch. et
abida. ⁊ heldaa. omnes iſti filij
Hi populi hereticos figurātes in ſortē yſaac nō ſunt collecti. qꝛ heretici ⁊ ſciſmatici nō poſſidebunt regnū dei.
cethure. Deditqꝫ abraam cuncta

dere doleat. Yſaac vero ⁊ rebecca iungunt' .i. riſus ⁊ patiētia. Secundum illud: Spe gaudētes in tribulatōe patiētes vt ꝓſpera letificēt de contemplatione. aduerſa de tribulatione perturbent. C. XXV.

Abraam uero ⁊c. Iſi. All'. Mortua ſara duxit abraam cethurā. Nō ꝓpter incontinentiā. qꝛ iā grandeu': nec ꝓpter filioꝝ ꝓcreatōeꝫ. qꝛ illi ſemen quaſi ſtelle celi ex yſaac promiſſum erat: Sed ſicut agar. ⁊ hiſmael figurauerunt carnales veteris t. Sic cethura ⁊ filij eius hereticos qui ſe ad teſtamentū nouū exiſtimant ꝑtinere. Sed vtraqꝫ ꝯcubina. ſola ſara vxor Vnde vna eſt columba mea ⁊c.

Alle. Poſt aſſumptōeꝫ eccleſie adheſerūt xp̄o multe aīe heretica prauitate decepte. q̄ nō catholicos. ſꝫ ſciſmaticos genuerūt: qui vnitatē eccleſie diuiſerūt: quos ſignificāt filij cethure qui inferius numerantur.

Aliā duxit uxorē ⁊c. Hier. Cethura hebraice copulata aut ꝯiuncta. Vnde hebrei ſuſpicant' mutato nomine eandē eſſe agar. que ſara mortua de cōcubina trāſierit in vxorē. Et videt' abrae excuſari etas: ne ſenex nouis nuptijs laſciuiſſe arguat'. De cethura aūt nati filij abraā iuxta hyſtoricos hebreoꝝ occupauerūt trogoditen ⁊ arabiam vſqꝫ ad maris rubri terminū. Dicit' aūt afer ex poſteris abrae exercitū aduerſus libiam duxiſſe: ⁊ ibi victor conſediſſe. a quo africam poſteri ei' nuncupauerūt.

Mora. Cethura thimiama interꝑtatur. qđ eſt incenſum vel bon' odor Hanc ſortit' abraam in ꝯiugiū. qui dicere poterat chriſti bonus odor ſum'. peccatum res fetida eſt. Si qs ergo eſt. in quo nō ſit odor peccati: ſꝫ iuſticie ſuauitatis ⁊ miſericordie. ⁊ qui dicat: Dirigat' oratio mea ſicut. inc. in. c. t. ⁊c. ſꝫ cethurā duxit vxorē Ad tales nuptias talemqꝫ ſobolē aptiores ſunt ſenes. q̄to enim quis eſt carne feſſus: tāto ſpū robuſt': ⁊ ſapiētie ꝯplexibꝫ apt'.

† Iudeis. hereticis.
que poſſederat yſaac. † filijs autē
concubinarum largitus eſt mu
Hereticū hominē poſt primā ⁊ ſecundā correctionē deuita.
nera. ⁊ ſeparauit eos ab yſaac fi
lio. dum adhuc ipſe viueret: ad
Qua aduerſantur ei. de quo dicitur: oriens nomen eius.
plagā orientalem. Fuerūt aūt di
es vite abrae centūſeptuagitaqui
qꝫ anni. ⁊ deficiens mortuus eſt
Cani ſunt ſenſus hominis.
in ſenectute bona prouecteqꝫ eta
Luce ⁊ diei opera. Spe immortalitatis.
tis ⁊ plenus dieꝝ. congregatuſqꝫ
† Angelos quorū cōetuis erat. † Amorem eius in corde ſuo abſconderunt.
eſt ad † populū ſuū. Et † ſepelierūt
† Populi de circūciſione ⁊ preputio credētes
eum † yſaac et hiſmael filij ſui in
Tam in actione qꝫ in ꝯtemplatōne quibus vacare non potuerūt doctores eccleſie. niſi illa
ſpelunca duplici q̄ ſita eſt in agro
vacatio empta fuiſſet ꝓmiſſione eternitatis ⁊
ephron filij ſeor ethei e regione
predicatōe veritatis a principibus terrenis.
mambre quā emerat a filijs heth
† Memorie cōmendat'. † Chriſt'. † Eccleſia primitiua.
† Ibi ſepult' eſt † ipſe ⁊ † ſara vxor
† Paſſionē chriſti. † Multiplicauit chriſti
ſua. ⁊ poſt † obituꝫ illius † bn̄dixit
ānum populū. † Morabatur in
deus yſaac filio eius. q̄ † habita
diſcutiendis profunditatibus ſcripturarum.
bat iuxta puteum nomine viuen
tis ⁊ videntis. He ſunt generati
ones hiſmael filij abrae quē pe
perit ei agar egiptia famula ſare.
Et hec nomina filiorū eius in uo
cabulis ⁊ generationibus ſuis.

Filii dadan ⁊c. Hier. Aſſurim in negociatores transferri putant. Lathuſiꝫ in eris ferriqꝫ metalla cudentes. Laomim philarchos .i. pncipes mł taꝝ tribuū ⁊ populorū Alij ab ſꝫ aſſurim ſyros dici putāt. et a pleriſqꝫ filijs abrae ex cethura occupatas indie regiones.

Deditqꝫ abraā. ⁊c. Iſi. Quia dant' munera filijs cōcubinarū .i. carnaliū. ſꝫ n̄ ꝑuenīūt ad regnū ꝓmiſſuꝫ. heretici vel iudei. qꝛ carnalia lucra ſequunt'. ſolus yſaac eſt heres. quia nō filij carnis extimant' in ſemine: ſꝫ ꝓmiſſionis.

Et deficiēs m. e. Hiero. Male in lxx. additū eſt. Deficiēs mortu' eſt abraā: qꝛ nō cōuenit abrae deficere vel minui. Illud quoqꝫ qđ poſuimus in ſenectute bona ſenex ⁊ plenus. in grecis codicibus ponit' plen' dieꝝ. qđ cū ſenſum videat' exponere. eo ꝙ luce ⁊ diei opibus plenus occubuerit: magis tamē ad anagogen facit. ſi ſimpliciter ponatur plenus.

He ſunt generatōes ⁊c. Hi populi ante filios yſaac cōputant'. q̄ cū ſint de ſemine abrae. nō tn̄ cōputantur in ſemine: qꝛ prius eſt qđ animale eſt. deinde qđ ſpiritale. Vn̄ poſt computationē carnaliū ponitur genealogia yſaac. de quo facta eſt ꝓmiſſio. ⁊ electoꝝ propaganda ſucceſſio.

Et hec nomina f. ⁊c. Hiero. Duodecim filij naſcuntur hiſmaeli. primogenitus nabaioth. a quo om̄is regio ab eufrate vſqꝫ ad mare rubrum nabathea dicitur. q̄ pars arabie eſt. Naꝫ familie ipſoꝝ opida pagi ⁊ tribus horum appellatione celebrātur. Ab vno ex his cedar in deſerto. ⁊ duma alia regio. ⁊ thema ad auſtrum. ⁊ cedma alias cedema ad oriētalem plagam dicitur. Qđ in extremo capituli iuxta. lxx. legimus contra faciem omniū fratrū ſuoꝝ habitabat. Veri' eſt qđ poſuim' corā omnibꝫ fratribꝫ

ſuis occubuit·i·in manib⁹ filiorum ſuorum mortu⁹ eſt:ſuperſtitib⁹ adhuc liberis. Fratres eñ filij appellantur. Unde iacob ponat coram fratribus meis ⁊ fratribus tuis·⁊ diiudicent inter nos. Non eñ credendum eſt ꝙ iacob exceptis liberis ſuis aliquos fratres ſecũ habuerit.

Duodecim principes. Duodenarius·ſicut ſacratus eſt in apoſtoliſ ⁊ in apoſtolicis viris:ſic execrabilis eſt in reprobis contra fidem trinitatis ⁊ euangeliũ ꝑ quattuor mundi partes dilatatis.

¶ Ab euila uſqꝫ ſur. Regio quã circuit phiſon ab euila nepote noe ſic vocata eſt, ⁊ ẽ ſolitudo cõtra faciẽ egipti. Sur quoqꝫ eſt ſolitudo inter cades ⁊ barad·extendenſ deſertũ vſqꝫ ad mare rubꝝ ⁊ egipti cõfinia.

¶ De meſopota. ⁊c. Regio ſterilis· q̃ ſic grece vocat·quia media inter duo flumina tygrim ⁊ eufraten. Nã meſos medius potamos fluuius dicitur·hinc ypothamus·i·fluuialis equ⁹.

Deprecatuſqꝫ ẽ ⁊c. Hiero· Pro motione vel colliſione. Lxx· poſuerũt ludebant vel recalcitrabant. Aquila cõfligebant filij in vtero ei⁹. Simachus in ſimilitudine nauis in ſuperficie ferebantur.

Grego. Que ſancti orando efficiunt·ita p̃deſtinata ſunt·vt p̃cibus obtineantur. Nã ipſa quoqꝫ celeſtis regni p̃deſtinatio ita eſt diſpenſata·vt ad hanc electi ex labore pueniãt:vt poſtulando mereant accipe·qd eis de⁹ ante ſecula diſpoſuerat dare. Abrae nanqꝫ dñs ait In yſaac vocabit tibi ſemẽ, cui etiam dixerat:patrẽ mltarũ gentiũ ꝯſtitui te Et rurſum·benedicã tibi ⁊ mltiplicabo ſemen tuũ ſicut ſtel·ce· ⁊c. Vñ ꝯſtat·ꝙ de⁹ ſemẽ abrae per yſaac multiplicare predeſtinauerat:⁊ tñ ſcriptũ eſt: Depcatus eſt dominum yſaac pro vxore ſua ⁊c. Si vero multiplicatio generis abrae per yſaac p̃deſtinata fuit:cur ſterilẽ acceperit? Sed p̃deſtinatio p̃cibus impletur. Is eñ in quo deus multiplicare ſemen abrae p̃deſtinauerat·oratione obtinuit vt filios haberet.

Perrexitqꝫ rebecca ⁊c. Aug· Querit quo ierit·cũ nondũ eſſent ꝓphete vel ſacerdotes tabernaculi aut templi dñi:forſitan ad locũ vbi arã conſtituit abraam. Sed quomodo ibi reſpõſa darent tacet ſcriptura:an ꝑ aliquẽ ſacerdotem·quẽ mirꝫ eſt ſi erat nõ fuiſſe nominatũ:⁊ nullã ſacerdotum factam mentionẽ eſſe. forſitan ibi cũ orando allegaſſent deſideria ſua dormiebant:vt ꝑ ſomnũ monerẽtur. vel adhuc viuebat melchiſedech. cui⁹ tanta fuit excellentia·vt dubitaret vtrũ homo an angelus fuerit. Vel forte etiã illo tpe erant hoĩes dei·in quib⁹ deus poſſet interrogari. Quidquid horum vel forte aliud fuerit:rebecca tñ ſecundũ ſcripturã dominum interrogauit:⁊ reſponſum eius meruit.

Due gentes ⁊c. Hiſtorica ꝓprietate reſponſum inuenitur completum·cum ꝓpter iſrael·i·iacob minor filius ſupauit ydumeos·i·gentẽ quã ꝓpagauit eſau·eoſqꝫ ꝑ dauid tributarios fecit ꝙ diu fuerunt·vſqꝫ ad regem ſub quo ydumei rebellauerũt·⁊ iugum de ceruice excuſſerũt. ſicut ꝓphetauit yſaac:qñ minorẽ ꝓ maiore bndixit. et h̃ idẽ dixit maiori·cũ ipſũ poſtea benedixit

---

¶ A quo regio a mari rubro vſqꝫ ad eufratẽ nabathea dicitur.

primogenitus hiſmaelis nabaioth·deinde cedar·⁊ abdehel· et mabſan·maſma quoqꝫ ⁊ duma ⁊ maſſa adad et thema ⁊ iachur et naphis ⁊ chedma. Iſti ſunt filij hiſmael·⁊ hec nomina ꝑ caſtella ⁊ opida eorũ:duodecim principes tribuum ſuarum. Et facti ſũt anni vite hiſmael centũ triginta ſeptem deficiẽſqꝫ mortu⁹ eſt·et appoſitus eſt ad populũ ſuũ. Habi-

¶ India vel ethiopia.

tauit aũt ab euila vſqꝫ ſur:q̃ reſpicit egiptũ introeuntibus aſſirios

¶ Adhuc viuentibus filiis.

Coram cunctis fratrib⁹ ſuis obijt.

He quoqꝫ ſunt generationes yſa-

¶ hoc repetit·vt ſequẽtia cõmodi⁹ annectatur

ac filij abrae·abraã genuit yſaac. Qui cũ quadraginta eſſet annorum duxit vxorem rebeccam filiã batuel ſiri de meſopotamia ſoro-

¶ Pater·pro eis rogo quos dediſti michi.

¶ Quãuis in yſaac ꝓmiſſa erat ſucceſſio tñ implenda erat precib⁹ dei prefinitio.

rem laban. Depcatuſqꝫ eſt yſaac

¶ qꝛ diu filios nõ fecit eccleſia.

dñm pro vxore ſua·eo ꝙ ſterilis eſſet. Qui exaudiuit eum·⁊ dedit

¶ Collidebantur·lxx·ludebant ⁊ recalcitrabant.

¶ Quia inter parie-

conceptũ rebecce:ſed collideban-

tes eccleſie diuerſa ſentiũt electi ⁊ reprobi

tur in vtero ei⁹ paruuli. Que ait

¶ quaſi quid faciẽt nati·ſi ſic luctant innati.

Si ſic michi futurũ erat:quid ne-

¶ Forſitan ad aram quã erexit abraam·vel ad ſecretũ locum in quo quietius oraret.

ceſſe fuit concipere? Perrexitqꝫ rebecca vt conſuleret dominum.

¶ ydumei ⁊ iudei.

Qui reſpondens ait: Due gẽtes in vtero tuo ſũt·⁊ duo populi ex

¶ Iſrael vel chriſtianus populus.

ventre tuo diuidentur· populus

¶ ydumeos vel iudaicum.

¶ Maior natu populus iudaic⁹·minor chriſtian⁹·vel qꝛ nõ

quoqꝫ populũ ſuperabit:⁊ maior

oẽs ex gentibus crediderũt neqꝫ ex iudeis oẽs in vnitate fidei cõueniũt.

¶ vt eccleſia ꝑ

ſeruiet minori. Iã temp⁹ pariẽdi

euangeliũ dilataretur.

¶ Nõ vn⁹ intellectus in velamine littere legis repertus eſt·ſed carnalis ⁊ ſpiritalis.

aduenerat:⁊ ecce gemini in vtero

¶ Literã ſequẽs

eius reperti ſunt. qui prim⁹ egreſ-

¶ vir ſanguinum.

ſus eſt rufus erat·⁊ totus in mo-

¶ ſolis exteriorib⁹ aſſuet⁹

¶ In hebreo ſeyr·vñ eſau ſeir·i·piloſus dicitur.

rem pellis hiſpid⁹: Uocatũqꝫ eſt nomẽ eius eſau. Protinus alter

¶ qꝛ ſupplantatur⁹ erat fratris primatũ.

egrediens·plantam fratris tenebat manu:⁊ idcirco appellauit eũ

¶ Supplantator.

iacob. Sexagenarius erat yſaac quãdo nati ſunt paruuli. Quib⁹

¶ exteriorẽ actionẽ exercẽdi.

adultis factus eſt eſau vir gnar⁹

¶ Iura ciuilia·i·eccleſiaſtica ignorans.

venãdi·⁊ homo agricola. Iacob

† ¶ Sine macula ⁊ ruga.

¶ qui ſine dolo fecit dolũ·alia editio·ſine dolo.

⁑ ¶ ſtudebat in ſpiritualib⁹.

aũt vir † ſimplex ⁑ habitabat in tabernaculis.

† ¶ deus pater.

⁑ ¶ iudaicũ populũ.

† Yſaac amabat ⁑ eſau

¶ preſenti iuſticia carnaliũ obſeruationũ quã vni deo exhibebat.

eo ꝙ de venationibus illius veſceret·⁊

† ¶ gratia.

⁑ ¶ Ex preſciẽtia.

⁑ ¶ Minorem populum.

† rbecca ⁑ diligebat ⁑ iacob

¶ Iã tempus pa. ⁊c. Hiero· Ubi noſ piloſum poſuimuſ in hebreo habet ſeir. vñ eſau·ſicut alibi legimus·ſeir·i·piloſus dictus eſt.

Protinus alter ⁊c. Iſid· Hoc figuraliter factũ etiã iudeis nõ credentibus notũ eſt:qualiter populus eccleſie populũ ſinagoge ſupauit ⁊ plebs iudeorꝫ tempore maior ſeruiuit minori populo xp̃ianorum. Moral· In ſingulis quoqꝫ h̃ dici poteſt. Due gẽtes ⁊ duo ꝑpli intra nos ſunt·ſ·viciorꝫ ⁊ virtutũ. iſte minor·ille maior. plures eñ ſũt mali q̃ꝫ boni·⁊ vicia plura virtutib⁹. Sed tñ populus populũ ſuperat·⁊ maior ſeruiet minori. caro·ſ·ſpiritui·⁊ vicia virtutib⁹ precedit eſau rufus ⁊ totus vt pellis hiſpidus. Deinde exit iacob tenẽs plantã fratris·prior eñ popul⁹ ꝓphetarum ⁊ xp̃i ſanguine pollutus·peccati ⁊ nequitie ſqualore circũdatus· cui⁹ minor plantã tenuit quia maiorẽ populũ minor ſupauit.

Factus eſt eſau uir gnarus ue· ⁊c Greg· eorꝫ vitam ſignificat·qui exteriori bus voluptatib⁹ fuſi carnẽ ſequunt. Agricola quoqꝫ dicit:qꝛ amatores ſeculi tãto colunt exteriora:q̃ꝫto interiora ſua inculta relinquunt.

Uir ſimplex ⁊c. Qd grece dicit aplaſtos·hoc latini ſimplicẽ interp̃tati ſunt. Proprie aũt aplaſtos non fictus. Vñ quidã ſine dolo interp̃tati ſunt dicentes· Erat iacob ſine dolo habitans in domo, vt magna ſit queſtio·quomõ per dolum acceperit benedictionẽ·qui erat ſine dolo:ſed ad figurandũ aliquid magnũ hec ſcriptura ꝑmiſit. hinc eñ maxime cogimur intelligere ibi ſp̃ualia:qꝛ ſine dolo erat·qui dolum fecit.

¶ Simplex· Greg· Quia q̇ curis exteriorib⁹ ſpargi refugiũt:ſimplices in cogitatione ⁊ conſciẽtie habitatõe conſiſtunt. habitat eñ in tabernaculis·qui ſe intra mentis ſecreta conſtringit nec dum ad multa foris inhyat a ſe ipſo cogitatione alienatus recedit.

Coxit aũt iacob ⁊c. Hier. Rubeũ vl' fulſum. hebraice edom dicit. ab eo aũt ꝙ rubeo cibo eſau pmogenita vẽdidit: fului .i. edom nomẽ accepit.
Cui dixit iacob ⁊c. Iſi. Nã eſau primogenita ꝓpter eſcam fratri mino ri vendidit. ⁊ poſtea paterna benedictione ſibi promiſſa priuatus eſt: iuda icum populũ ſignificat. qui in exodo primogenitus dei filius appellatur. et ꝓpter ſeculi lucra non ſolum primatus ſui honorem amiſit: ſed ⁊ celeſtis regni premium preparatum adipiſci non meruit. Unde per exprobratio nem dicitur auferet̃ a v. reg. dei. ⁊ da. gen. fa. f. ei⁹. primogenita aũt veſtis erat ſacer dotalis. qua induti maiores natu cũ be nedictione patris vi ctimas deo velut pon tifices offerebãt. hoc dono terreni amoris deſiderio caruerũt iu dei: cuz gloria futuri regni.
Jurauit ergo e. ⁊c. Greg. Sciendũ aũt ꝙ nos quiq̃z mo dis gule viciũ tentat. Aliqñ eñi indigentie tempora ꝑuenit. Ali quãdo temp⁹ nõ pre uenit: ſed cibos lauti ores querit. Aliqñ q̃ ſumenda ſunt parari accuratius appetit. Aliqñ qualitati cibo rum ⁊ tempori ꝯgruit ſed in quantitate ſu mendi menſurã exce dit. Aliquando vero abiectum eſt qđ deſi derat: ⁊ tamẽ ipſo de ſiderij eſtu deteri⁹ pec cat. Jonathas mor tis ſententiã meruit: quia in guſtu mellis conſtitutũ edendi tẽ pus anteceſſit. Po pulus ex egipto du ctus in heremo occu buit: q: deſpecto mã na carnes petiuit. q̃s lautiores putauit. Fi liorum heli prima cul pa eſt. ꝙ ex voto eoꝝ ſacerdotis puer non de more vellet coctas carnes đ ſacrificio ac cipere: ſed coquẽdas querebat. quas accu ratius exhiberet. Et cũ dicitur. hec fuit in iquitas ſodome: ſup bia ⁊ ſaturitas panis ⁊ abundãtia. oſtẽdi tur inde periſſe: q: cũ vicio ſupbie menſurã refectõis exceſſit. hinc eſau pri mogenita amiſit: q: magno eſtu deſpicabilẽ cibũ .i. lenticulaz ꝯcupiuit. ne q̃z cibꝰ ſꝫ appetit⁹ ĩ vicio ẽ. Unde lautiores cibos plerũq̃z ſine culpa ſumim⁹ ⁊ abiectiores cum reatu concupiſcentie deguſtamus. Eſau eñi primatum pro lenticula perdidit. helias in heremo virtutem carnes edendo ſeruauit. hinc dyabolus quia non cibum ſed concupiſcentiam cauſam eſſe damna tionis intelligit: primum ſibi hominem non carne ſed pomo ſubdidit. ⁊ ſe cundum pane tentauit. hinc eſt ꝙ plerũq̃z culpa ade committitur: etiam cum vilia ſumuntur. Neq̃z enim adam ſolus vt a pomo abſtineret: probi bitionem accepit. Cum enim alimenta ſaluti noſtre contraria deus indi cat: ab his etiã quaſi p ſententiam vetat. ⁊ cum cupientes noxia tangim⁹ vetita guſtamus. Ea vero ſumenda ſunt. que nature neceſſitas querit. ⁊ non que edendi libido ſuggerit.

Simplicitas nõ querit ollas carniũ.
Coxit autem iacob pulmentũ. ad quem cũ veniſſet eſau de agro laſ
Stult⁹ ardeſcit deſiderio gule. ꝓpter vilẽ cibũ
ſus. ait: Da michi đ coctione hac
Lenticula eſca eſt brutorũ animalium. ſignifi cans animalẽ legis intellectũ: quo populus iu daicus illectus maluit primatu carere. quã ab eo recedere. qđ etiã nunc ſtudet a populo mino re imperrare. temporalib⁹ dedit⁹ poſt mortẽ ni chil ſperet boni.
rufa: q: opido laſſus ſum. Qua3 ob cauſam vocatũ ẽ nomen eius
Rufus vel rubeus a quo ydumei.
edom. Cui dixit iacob. vende mi
Primogenita ſunt que vuluã aperiũt. ⁊ ſpeci aliter primogenitis filiis debentur.
chi primogenita tua. Ille reſpon dit: En morior: q̃d michi ꝓderũt primogenita? Ait iacob: Jura er
Adhuc iudeus in ſtulticia perdurat. pro tem poralibus eterna nõ curat.
go michi. Jurauit ergo ei eſau: et vendidit primogenita. Et ſic acce pto pane ⁊ lentis edulio. comedit ⁊ bibit ⁊ abijt: paruipendens ꝙ primogenita vendidiſſet.

C. XXVI.

Refutante iudea verbũ euan gelii. panẽ verbi dei. ſicut an te prophetica oracula.
ORta autem fame ſuper terram poſt eam ſte rilitatem que acciderat in diebus
Chriſtus ad gentes que p naturalẽ rationem credebant verũ cõditorẽ. quem ſignificat abime
abraa3: abijt yſaac ad abimelech
lech. qui interpretatur pater meus rex.
Que interpretatur paries vel maceria: vt de ſtrueret parietẽ inimiciciarũ.
regem paleſtinoꝝ in gerara. Ap
ve qui
paruitq̃z ei dominus ⁊ ait: Ne de
deſcendũt in egiptũ ꝓpter auxilium.
ſcendas in egiptũ. ſed quieſce in
Quaſi in loco iſto peregrin⁹ eſto. quẽ in ſuc
terra quã dixero tibi. ⁊ pegrina
ceſſoribus poſſeſſurus es vt dominus.
re ibi. Eroq̃z tecum ⁊ benedicam
qđ completũ eſt in gentilitate ſpũaliter poſt
tibi. Tibi eñi ⁊ ſemini tuo dabo
aſcenſionem chriſti.
vniuerſas regiones has. cõplens iuramentũ qđ ſpopondi abraam patri tuo. ⁊ multiplicabo ſemen tuũ ſicut ſtellas celi. Daboq̃z po ſteris tuis vniuerſas regiões has
vno qđ eſt chriſtus. aliqui de omnib⁹
⁊ benedicent in ſemine tuo oẽs
gentibus.
gentes terre. eo ꝙ obedierit abra am voci mee: ⁊ cuſtodierit prece pta mea ⁊ mandata. ⁊ cerimonias
adhuc deſtruit chriſtus parietem inimicitia
legeſq̃z ſeruauerit. Manſit itaq̃z
rum per predicatores.
yſaac in geraris. Qui cum inter rogaretur a viris loci illius ſup
vñ heredes quidẽ dei. coheredes aũt chriſti
vxore ſua. Reſpõdit: Soror mea
Sic multi diſcipuli occulti in primitiua ec
eſt. timuerat eñi cõfiteri ꝙ ſibi ſo
cleſia propter metũ iudeorum.
ciata eſſet coniugio. reputans ne
Ne delerent nomẽ chriſtianũ propter infide litatem.
forte interficerẽt eum propter ei⁹ pulcritudinem. Cumq̃z ꝑtranſiſ ſent dies plurimi. ⁊ ibidem mora retur. proſpiciens abimelech rex paleſtinoꝝ p feneſtrã. vidit eum iocantem cũ rebecca vxore ſua. ⁊

C. XXVI.

Orta autem fame. Aug. Queritur quando hoc factum fuerit ꝙ yſaac abijt in gerara. vtrũ poſtea q̃z eſau primogenita vendidit: hec enim continue narrantur. an vt fieri ſolet. per recapitulationem narrator reuer ſus ſit ad ea cum progreſſus de filijs eius ad eum locum ꝑueniſſet. qui de lenticula memoratus eſt? Inuenitur quippe abimelech. qui etiam ſaram concupiuerat. Ipſius eñi paranimphus ⁊ princeps militie: qui ibi memo rati ſunt etiã hic me morãtur. Mouet au tem vtrum viuere po tuerint: quãdo enim fact⁹ fuit amic⁹ abrae nondum nat⁹ eſt yſa ac: ſed ꝓmiſſus. Po namus aũt anteq̃z na ſceret yſaac illud fu iſſe factũ. deinde yſa ac ſuſcepit filios cum eſſet annorũ .lx. Illi autem iuuenes erant quando eſau vendi dit primogenita. po namus etiã circa .xx. annos fuiſſe. ⁊ fiant anni yſaac vſq̃z ad illud factum filioruz eius circa .lxxx. adole ſcentem quoq̃z accipi amus fuiſſe abime lech. quando matrẽ ei⁹ ꝯcupiuit. ⁊ abrae amicus factus eſt. po tuit ergo eſſe quaſi cẽ tenarius. ſi poſt illud factum filiorum pre xit in gerara. Ex hoc ergo non cogit neceſ ſitas. putare p recapi tulationem narrataz eſſe yſaac ꝓfectionez. Sed q: ibi ſcribitur diu fuiſſe. puteos fo diſſe. ⁊ de his conten diſſe. ditatũ eſſe pecu nia. nimiꝝ ſi recapitu lando dictum eſt. qđ ideo fuerat ꝑtermiſſũ vt primũ de filijs vſ q̃z ad lenticulam nar ratio ꝑueniret. Ideo qđ ſcriptũ eſt de yſa ac. benedixit eum de⁹ ⁊ exaltatus eſt homo ⁊c. ſecundũ terrenaz felicitatez dictuz eſſe ſequẽtia docẽt. quan q̃z ergo aliquid ſpiri tuale iſta ſignificent ſecundũ id tamẽ ſm qđ contigerũt ꝑmiſ ſum eſt benedixit euz de⁹: vt itelligam⁹ tꝑalia. nec dari poſſe. nec ꝓſpari debere niſi ab vno deo.
Cumq̃z pertranſiſſent ⁊c. Iſi. A tempore xp̃i vſq̃z ad conſtantini tempora nõ in conuentu populoꝝ. ſed tanq̃z p latebras ꝑdicabatur fides. In ſecreto congregabant̃ xp̃iani. tandem videntes principes ſeculi p mi racula xp̃i maieſtatẽ cõtemperatam humane infirmitati. vt poſſint ſocia ri. ⁊ eſſe duo in carne vna: iam in manifeſto xp̃i ⁊ eccleſie ſacramentum ꝑ dicari permiſerunt. ⁊ diu fuiſſe abſconditum doluerunt.
Vidit eũ iocantẽ ⁊c. Aug. Quid ſibi velit in ſacramento xp̃i ⁊ eccle ſie. ꝙ tantus patriarcha cũ coniuge luſerit: vnde coniugiũ ſit cognitũ. vi deat profecto quiſq̃z ne aliquid in eccleſia narrando peccet: ſi ſecretũ viri eius in ſcripturis intueatur. ⁊ inueniet eum maieſtatem qua equalis eſt pa tri. pauliſper abſcõdiſſe in forma ſerui: vt eius capax eſſe poſſet humana

infirmitas, eoq3 modo ſe coniugi congruu3 aptaret. quid em̄ abſurdum imo quid pronunciationi futurorum incongruum: ſi ꝓplexta carnale aliquid luſit· vt eum caperet affectus vxoris: cum verbum dei caro factū ſit· vt habitaret ī nobis.

Seminauit aūt yſaac in terra ꝛc. Hiero· Licet in aliena terra ſeminauerit yſaac· nō puto ꝙ tanta ei ordei fertilitas fuerit. Unde melius arbitror qđ habetur in hebreo. ꝛ qđ aquila trāſtulit. Inuenit in illo anno centuplū eſtimatum. tacēs autem ſcriptura genus frugum· qđ centuplicauerit: videt̄ cunctarum in illo oſtendiſſe virtutum multiplicationem.

Ob hoc inuidetes ꝛc. Iſid. Yſaac chriſtus· qui primum vult fodere puteos· quos foderant pueri patris ſui. Moyſes enim puteū legis fodit· dauid ſalomon ꝛ prophete libros ſcripſerunt veteris teſtamenti. quos terrena ꝛ ſordida impleuerat iudeorum intelligētia. quoꝝ os cū vellet purgare: vt oſtenderet quecunq3 lex ꝛ ꝓphete dixerūt de ſe dicta eſſe: rixati ſunt paleſtini· i· iudei a regno dei alieni· ꝛ diſceſſit ab eis. nō enim poteſt eſſe cū eis· q̄ in puteis nolunt habere aquā ſed terrā. Et dicit eis: Ecce relinq̄tur vobis d· u· d· fodit ergo yſaac· īmo pueri eius puteū nouum· ſ· apoſtoli ꝛ euāgeliſte· qui fodientes puteū nouū teſtamē tum inuenerūt aquā ſalientē in vitā eternam. pro his quoq3 certāt qui terrena ſapiunt: nec patiuntur noua condi: nec vetera purgari. Dicit̄ ergo ad eos quoniam indignos vos exhibuiſtis grē dei: ex h̄ iam ad gentes ibim⁹

¶ **Puteos ꝛc. obſtruxerut ꝛc.** Gregorius moral. Sepe cū verbis diuinis intendimus demonum inſidias grauius toleramus: qui menti noſtre terrenaꝝ cogitationū puluerem aſpergūt· vt intentionis oculos a luce intime viſionis obſcurēt. Nos em̄ puteos fodimus cū ſcripture alta penetram⁹ quos occulte allophili replent· q2 terrenas cogitationes ingerunt· ꝛ diuine ſcientie aquam tollunt

accerſito eo ait: Perſpicuū eſt ꝙ
ſ hec inuectio eſt quaſi predicādi facta ꝑmiſſio
vxor tua ſit· Cur mentitus es ſororem tuam eſſe? Reſpondit: Timui ne morerer propter eā. Dixit
ſ Tam periculoſum onus. ſ· i· decepiſti· vnde
ꝙ abimelech· Quare impoſuiſti
impoſitores. ſ Aliqua violentia ſimplicitatem fidei corrumpere.
nobis? potuit coire quiſpiam de populo cū vxore tua: ꝛ induxeras
† ſ data pace eccleſie decretum eſt a principib⁹
ſup nos grande peccatū. † Precepitq3
vt nullus integritatē fidei violaret.
omi populo dicens: Qui tetigerit hominis hui⁹ mulierem·
ſ vel ſeuit. ſ publice predicauit per ſuos.
morte morietur. Seminauit aūt
† ſ chriſtus. † ſ In gentilitate.
† yſaac † in terra illa: ꝛ inuenit in
† ſ tpe impetrate pacis. † ſ Magnum celeſtis patrie lucrum.
† ipſo anno † centuplū. Benedixit
ſ Multiplicat⁹ eſt numer⁹ credentiū·
ꝙ ei dn̄s· ꝛ locupletat⁹ eſt homo ꝛ ibat proficienſq3 atq3 ſuccreſcēſ
† ſ Multiplicatio ordei non magnificat. ſ In omnē terrā exiuit ſo· e·
donec vehementer † magnus effectus eſt. Habuit quoq3 poſſeſſio
† ſ multos ſibi familiariter obſequētes.
nes ouiū· ꝛ armentoꝝ· ꝛ † familie plurimum. Ob hoc inuidētes ei
† ſ filii alieni. † ſ Omes ſcripturas quas ſcrutati erant· moyſes· dauid· ſalomon· ꝛ alii.
† paleſtini· † omes puteos quos
† ſ dei quē ſignificauit abraam.
foderant ſerui patris illi⁹ † abraa3
† ſ tollentes ſpiritualem intellectum carnalez
illo tempore obſtruxerūt † implen
ſuadentes. † ſ hoc factū eſt aliqn̄ refrigeſcēte
tes humo· in tantū vt ipſe † abime
charitate.
lech diceret ad yſaac: Recede a nobis· quonia3 potentior nobis
† ſ Si vos perſecuti fuerint in v· ci· fu· in aliam
factus es valde. ꝛ ille † diſcedens
ſ per curſum humane mortalitatis
vt veniret ad torrentem gerare:
ſ Nouū te
habitauitq3 ibi. Rurſū fodit alioſ
ſtamentū qđ in patriarchis ꝛ prophetis prefiguratum erat.
puteos quos foderant ſerui prīs
ſ Nō teſtamentū poſt paſſio
ſui abraam: ꝛ quos illo mortuo

nem chriſti occultauerūt alophili· i· iudei. ſ Cū
olim obſtruxerāt phyliſtijm. Ap
nouū teſtamentū in veteri oſtenditur· ꝛ teſtimonium moyſi ꝛ ꝓphetarum ꝯfirmatur· nec pro
pellauitq3 eos eiſdem nominib⁹
rum auctorū nōia mutātur ſ Apoſtoli.
quib⁹ ante pater vocauerat. † Fo
† ſ ſalii in valle· ſed in valle nō inuenitur pute⁹ aque viue. ſ abundantia ſcripturarum.
deruntq3 in † torrēte· ꝛ repperērūt
† ſ· i· euangelicā doctrinā. † ſ· i· ſalientez in vitam eternā. † ſ q2 iudei euangelice doctrine reſiſtunt· nec noua condi permittunt· nec vetera
† aquam † viua3. Sed ꝛ ibi † iurgi
purgari volunt.
um fuit paſtoꝝ gerare aduerſus paſtores yſaac dicētium: Noſtra eſt aqua. Quāobrem nomen putei ex eo qđ acciderat vocauit ca
ſ Secundū.
lumniam. Foderunt aūt ꝛ alium
ꝛ ꝓ illo quoq3 rixati ſunt: appel
† ſ quia poſtq3 fides trinitatis ꝑ mundū cepit
lauitq3 eum inimicitias. † Profe
predicari patiētia ſanctorū victi ſūt aduerſarii eorum. ſ tercium.
ctus inde fodit alium puteū: pro quo nō contenderunt. Itaq3 vo
† ſ q2 yſaac· i· chriſtus dilatatus eſt.
cauit nomē illius † latitudo dicēſ: Nunc dilatauit nos dominus ꝛ fecit creſcere ſuper terram. Aſcendit aūt yſaac ex illo loco in berſabee· vbi apparuit ei dominus in ipſa nocte dicens: Ego ſum deus abraam patris tui· Noli timere: quia ego tecum ſum. Benedicam tibi· ꝛ multiplicabo ſemen tuu3: propter ſeruum meum abraam. Itaq3 edificauit ibi altare domino· ꝛ inuocato nomie domini· extendit tabernaculum· precepitq3 ſeruis ſuis: vt foderent puteos. Ad quem locum cū veniſſent de

Unde· declinate a me ma· ꝛ ſcru· m· d· m·

Et ille diſcedenſ. ꝛc. Hier· Et abijt inde yſaac· ꝛ venit in gerarā vallem· ꝛ habitauit ibi. pro valle torrentē habent in hebreo. Nunq3 em̄ yſaac poſtq3 magnus fact⁹ eſt habitare potuit in valle· ſed in torrente de quo ſcriptū eſt: de torr· in via bi· de quo helias in tempore famis bibit. ſed q2 non erat perfectus vt xp̄s torrens ei aruit. Xp̄s vero etiā in torrente traditus eſt: dedicās regenerationē noſtrā ꝛ baptiſmi ſacramentum.

Fodit alios puteos ꝛc. Mor. Iſi. Yſaac apud alienigenam gentē puteos fodit. in q̄ monemur vt in hac ꝑegrinatione cogitationū profūda penetrem⁹: ꝛ quouſq3 vere intelligētie aqua redeat· inquiſitionis manus ad exhaurienda cordis terrena nō torpeſcat. Allophili inſidiātes puteos replēt: q2 immūdi ſpiritus cū nos ſtudioſe fodere conſpiciunt: moleſtias temptationum cogitationibus ingerunt.

Aduerſus paſtores. Hier· Aquila ꝛ ſimachus aduerſū ꝛ contrariū tranſtulerunt. Sed in hebreo habet̄ ſathana. Unde patet ſathanam contrariū interꝑtari.

Latitudo. In hebreo roboOth. Un̄ ꝓbatur illud qđ ſupra dictū eſt· Ipſe edificauit niniuen ꝛ roboOth· i· plateas eius.

¶ **Nūc dilatauit. ꝛc.** Dilatatus eſt yſaac· ꝛ repleuit omnem terrā ſcientia trinitatis· ꝛ in toto orbe latitudinem eccleſie collocauit. pri⁹ tn̄ in iudea notus· ꝛ in iſrael nominatus· poſtea in omnē terrā exi· ſo· e· id eſt· apoſtoloꝝ. qui ꝑ vniuerſum orbē foderūt puteoſ· ꝛ aquā oībus oſtenderunt baptizantes oēs gētes· in nomine p· ꝛ· f· ꝛ· ſ· ſ· Puteos abraam quos aperuit: ſic vocauit ſicut pater eius. Moyſes em̄ ꝛ ꝓphete apud nos ſuis nominibus appellantur: nec horum mutant̄ vocabula puteoꝝ.

Ad quē locum ꝛc. Hiero· Abimelech nō ſemꝑ pacem habet cū yſaac aliqn̄ diſſidet· aliqn̄ pacem requirit. Et ſignificat ſtudioſos ꝛ ſapientes

ſeculi· qui ꝑ eruditionē philoſophie: multa de veritate comprehenderunt
Hic cū yſaac (qui verbū dei ſignificat) nec ſemper in diſſenſione eſt: nec in pace. philoſophia eñ diuine legi nec in oībus contraria eſt: nec in oībꝫ cōſonat. Multi eñ philoſophoꝝ vnum deū qui cuncta creauit ſcribunt. Aliqui vero etiā addiderūt· ꝙ ꝑ verbū ſuū cuncta fecerit ⁊ regat: ⁊ verbū dei ſit quo cūcta mouerent: in quo ⁊ euāgelio ꝯſonāt. Moralis ũo ⁊ phiſica philoſophia pene oīa que noſtra ſunt ſentit. diſſidet vero cū dicit materiā eſſe coeternā deo. ⁊ negat deū curare mortalia· dicens ꝓuidentiā eius ſupra lunaris globi ſpacia cohiberi, et ꝙ vitas naſcentiū ſtellaꝝ curſibꝫ pandat. ⁊ cū dicit mundū perpetuū ⁊ nullo fine claudendum. Et alia plura ſunt in quibꝫ nobiſcū philoſophi diſſident vel concordant.

Hiero· Pro ochozat, ꝑnubo: in hebreo habet collegium amicoꝝ eius· ut tā hoīem ſignificet ꝙ amicorū turbā que cū rege venerat· in quibꝫ fuit phicol princeps exercitus illius.

Abimelech et ochozat et phicol. Iſi· Duo cū abimelech venerūt· ochozat gener eius· ⁊ phicol dux exercitus. Ochozat tenens· phicol interꝑtatur os omniū. Abimelech pater meus rex. hi tres imaginem philoſophie totius tenent: que in tres parteſ diuidit logicā phiſicam· ethicam· i· rationalē· naturalē ⁊ moralem. Rationalis eſt que deū patrem omniū cōfitet: vt eſt abimelech. Naturalis que fixa eſt ⁊ tenet omnia velut nature ipſius viribus nitens. quā profitetur ochozat: qui dicitur tenens. Moralis que in ore eſt omnium ad omnes ꝑtinet ⁊ pro cōmuniū ſimilitudine ꝓceptoꝝ verſat in ore oīm quā ſignificat phicol: qui interꝑtatur os oīm. hi ergo oēs his eruditōibꝫ inſtructi veniūt ad legē dei dicentes: Vidimus deū eſſe tecū ⁊c. Benedictionem poſtulant: nō retributionē. Vn̄ ſequit· Fecit ergo eis conuiuium qui eñ verbū miniſtrat: ſapientibus ⁊ inſipientibꝫ debitor eſt.

Ecce aūt in ipſo die ⁊c. Hier· Neſcio quomodo in· lxx· habet· ⁊ venerunt pueri yſaac· nunciantes ei de puteo quē foderūt· ⁊ dixerūt ei· nō inuenimus aquā. ⁊ vocauit nomē eius iuramentū. Que eñ ethimologia eſt ꝓpterea vocari iuramentū: q2 nō inuenerūt aquā? Et ecōtrario in hebreo cui interꝑtationi aquila conſentit ⁊ ſymachus. hoc ſignificat ꝙ inuenerūt aquā: ⁊ propterea appellatus ſit puteꝰ ipſe ſatietas· ⁊ ciuitas berſabee· i· puteus ſatietatis. licet eñ ſupra ex verbo iurationis· vel ex ſeptenario ouium numero qd ſabe dicit: aſſeruimꝰ berſabee appellatam. tñ nūc ex eo ꝙ aqua inuenta eſt· yſaac ad nomen ciuitatis alludens· declinauit paululū litterā ⁊ pro ſtridulo hebreoꝝ ſin· a quo ſabee incipit: grecū ſima· i· hebreorum ſamech poſuit. Iuxta allegoriā quoqꝫ poſt tantos puteos ī fine virtutū· non cōgruit vt yſaac aquam non inueniret.

In hebreo ſermone amicorum eius collegū.
gerarꝭ abimelech ⁊ ochozat amicus illius· ⁊ phicol dux militum locutus eſt eis yſaac: Quid veniſtis ad me hominem quē odiſtis ⁊ expuliſtis a vobis? Qui reſpōderunt: Vidimus tecum eſſe dominum· ⁊ idcirco nos diximus: Sit iuramentū inter nos· ⁊ ineamus fedus: vt non facias nobis quicqꝫ mali· ſicut ⁊ nos nichil tuorum attigimus· nec fecimus qd te lederet: ſed cum pace dimiſimꝰ auctū benedictione dñi· Fecit ergo conuiuium eis: ⁊ poſt cibū et potum ſurgētes mane iurauerūt ſibi mutuo: dimiſitqꝫ eos yſaac pacifice in locum ſuū. Ecce aūt in ipſo die venerunt ſerui yſaac: annunciantes ei de puteo quē foderant atqꝫ dicentes: Inuenimus aquā. Unde appellauit eū abundantiam. ⁊ nomen vrbi impoſitū eſt berſabee vſqꝫ in preſentē diē.

C. XXVII.

Senuit aūt yſa· Ypolitꝰ martir. Yſaac portat imaginem dei patris. Rebecca ſpūſſancti. Eſau ꝑpli ꝑoris ⁊ zabuli. Iacob eccleſie ⁊ xpi. Senectꝰ yſaac cōſummatōem mūdi. Oculi caligantes ꝑiſſe fidem de mundo ⁊ religionis lumen neglectū eſſe ſignificāt. Q2 filius maior vocatur· acceptio eſt legis iudeoꝝ. Q2 eſcas eiꝰ ⁊ capturā dilexit pater hoīes ſunt ab errore ſaluati· quos per doctrinā iuſtꝰ quiſqꝫ venat· ſermo dei repmiſſionis benedictio· ⁊ ſpes regni futuri in quo cū xpo ſūt regnaturi ⁊ veꝝ ſabbatum celebraturi. Rebecca plena ſpiritusſancto ſciēs ꝙ audiſſet anteqꝫ pareret· q2 maior ſeruiet minori. hec formā gerit ſpiritusſancti· que qd futurū eſſe nouerat in xpo: ante meditabat in iacob. loquitur ad filiū minorem Vade ad gregē ⁊ affer michi duos hedos optimos· ꝑfigurans carneū ſaluatoris aduentū· in quo eos liberaret: qui peccatis tenebantur obnoxij. Hedi eñ vbiqꝫ peccatores ſignificant. Duo afferri iubent: ut duoꝝ ꝑploꝝ aſſūptio ſignificetur. Teneri· ſ· et boni. docibiles· ſ· ⁊ innocētis aīe. Stola eſau eſt fides id eſt· ſcripture hebreorū que illis ꝑmo date ſūt: qbꝫ populꝰ gentilium poſtea indutꝰ. pelles circūdate brachijs eiꝰ· peccata vtriuſqꝫ ꝑpli· que xps in extēſione manuū cruci ſecū affixit. Ipſe eñ in corpore ſuo non ſua· ſed aliena peccata portabat.

Vocauitqꝫ eſau Iſi· Eſau venator ⁊ agricola. Iacob vero ſimplex habitabat ī tabernacul. Eſau populum hebraicū· iacob gentilem ꝑplm ſignificat· Yſaac vero deū qui vtrūqꝫ ꝑplm illū ꝑ legē· iſtū ꝑ fidē ſibi filios fecit. Eſau agricola erat: q2 iudeꝰ ꝓ terrenis deo ſeruiebat. cui nō eſt dictū vt eſſet paup ſpū· mitis· pacificꝰ· miſericors· pſecutōem patiēs· vt copioſā mercedē haberet in celis Sꝫ ſi cuſtodieritis mādata mea· dabo vobis pluuias tpibꝫ ſuis: ⁊ cetera que ꝑtinēt ad carnis delicias. Fuit etiā venator· q2 ꝑ effuſionē ſanguīs arietū ⁊ vituloꝝ ⁊ hircoꝝ deū placabāt. Iacob ſimplex habitabat in tabernaculis: q2 electi de gentibꝫ fide ⁊ volūtate deo placere ſtuduerūt. Per tabernacula diuerſas per orbem eccleſias· vel diuerſos ordines intelligimus.

Sume arma ⁊c. Yſaac diligebat eſau: q2 de venatōe eiꝰ veſcebat. Rebecca diligebat iacob. Yſaac deū· Rebecca aūt ꝓſcientiam dei figurat: q2 diligebat deꝰ ꝑplm iudeoꝝ· eo ꝙ aſſidue eoꝝ oblatōibꝫ placabat. Sꝫ ꝓſciēs ꝑplm gentiū mlto meliorē futuꝝ ꝑ ꝓſciētie ſue grāꝫ ampliꝰ diligebat Eſau ī venatōe morāte· ut de agreſtibꝫ aīalibꝫ cibos pr̄i exhiberꝫ ⁊ bn̄diceret. mater iacob ad bn̄dictōem ꝑcipiendā pr̄i applicuit: q2 adhuc iudei ī legalibꝫ morāt· ⁊ ad fidē xpi tarde occurrūt. mater grā gētiles fidē auide ſuſcipiētes ad ꝑcipiendā bn̄dictionē iudeis debitā obtulit Qualit aūt bn̄dictōis donū ꝓmeruerint: teſtāt opa iacob· que ꝓ bn̄ditōe ſuſcipiēda geſſit.

Dixit filio ſuo ⁊c. Per duos hedos confeſſionem peccatoꝝ gētilis

Eſau vero quadragenarius duxit vxores duas· Iudith filiā beeri ethei. ⁊ baſemath filiā elon eiuſdē loci: que ambe offenderāt animū yſaac ⁊ rebecce.

C. XXVII.

Conſūmationē orbis oſtendit
Senuit autem
deus pater. fides de mundo periit· ⁊ lumen religionis.
yſaac ⁊ caligauerunt oculi eius
Ad accipiendā legem
⁊ videre non poterat. Vocauitqꝫ
populum priorem.
eſau filiū ſuum maiorem ⁊ dixit ei: Fili mi. Qui reſpondit: Aſſum. Cui pater· Vides inquit ꝙ ſenuerim: ⁊ ignorem diem mortis mee. Sume arma tua pharetram et arcum· ⁊ egredere foras· Cumqꝫ
homines ab errore ſoluendos iuſtꝰ venator docendo.
venatu aliquid apprehenderis· fac michi inde pulmentum ſicut velle me noſti: ⁊ affer vt comedā· ⁊ bn̄dicat tibi anima mea anteqꝫ
Preſcientia. Patiētia. Spiritusſanctꝰ.
moriar. Qd cū audiſſet rebecca ⁊ ille abijſſet in agrū vt iuſſionē
q2 audierat anteqꝫ pareret· maior ſeruiet minori.
patris expleret· dixit filio ſuo iacob: Audiui patrē tuū loquētem

populi·ꝛ penitentiā poſſumus accipere. Hedi optimi·qꝛ confeſſio peccatorum ꝛ penitentia valde eſt deo acceptabilis. Unde·Gaudiū erit in celo ſuper vno peccatore p·a·ꝛc. Per vnū peccatorē·populū gentiū.per nonaginta nouē iuſtos iudeos intelligit·qui ſibi videbant iuſti in obſeruantia legis. Vn̄·vt q̇d iuſtificatis vos corā hominib ꝛc.qui in impfecto numero ponūtur:qꝛ nullū ad perfectum adduxit lex.

Et ueſtibus eſau. Hier. Et in hoc loco tradūt hebrei·primogenitos functos officio ſacerdotum·ꝛ habuiſſe veſtimentū ſacerdotale·quo induti victimas offerebāt anteq̄ aaron ī ſacerdotium eligeret.

Parauit illa cibos. Iſi. Per delectabiles eſcas q̄ de hedis pparant yſaac·intelligim̄ penitentie opa de quib dicit:facite fruct̄ dignos penitētie. veſtes valde bone quas eſau·i·iudei domi reliquerat·optima legis precepta (verbi gratia) Diliges dn̄z deū tuū ꝛc.ꝛ alia ſine quib nemo poteſt eſſe iuſt̄. Has iudei domi·i·in veteri teſtamento reliquerāt:qꝛ ſeruare nolebāt. His gentilis ornatus·ad deū patrē cū cibis bonorum opeꝝ prexit·cum cibis aūt panes obtulit.p panes ſepe verbū dei itelligimus. Bene aūt ad deū cū cibis bonoꝝ opeꝝ pergit:qui alios quoſcūq̄ pōt ad bona opa monere non deſinit. Mater hedinis pellibus manus iacob et colli nuda ptexit. pellis em̄ cum ab hedo ſubtrahitur·remanet caro. vnde cib dele ctabilis conficit̄.ꝛ cū a peccatore vicia detrahuntur:bonū nature cū ratione apparet.que ſi fide coquātur·delectabiles cibi ex bono nature deo pparantur. Per collum in quo ſuperbia apparet·mentis elatio ſignatur. Per manus opera. Collū hedinis pellib circundat·qui ad elationem deponendā ꝛ humilitatis cuſtodiā habendā·peccata preterita ante oculos mentis ſepe producit.

cum eſau fratre tuo·ꝛ dicentem ei: Affer michi de venatione tua·ꝛ fac cibos vt comedā:ꝛ bn̄dicaꝫ tibi anteq̄ moriar. Nūc ergo fili mi acquieſce ꝯſilijs meiſ:ꝛ pgens

† peccatores de duobus populis.

ad gregē affer michi † duos hedos

docibiles.

optimos·vt faciam ex eis eſcas patri tuo quibus libenter veſcit̄. Quas cū intuleris ꝛ comederit: benedicat tibi priuſq̄ moriatur. Cui ille reſpondit: Noſti q̄ eſau

† In hebreo ſeyr·vn̄ poſtea montes ſeyr dicti ſunt·ꝛ regio in qua verſabatur.

frater meus † homo piloſus ſit et ego lenis? Si attrectauerit me pat̄ mē ꝛ ſēſerit·timeo ne putet me ſibi voluiſſe illudere:ꝛ īducat ſup me maledictōeꝫ p bn̄dictōe. Ad queꝫ mater: In me ſit ait iſta maledictio fili mi·tantū audi vocem meam·ꝛ pergens affer q̄ dixi Abijt ꝛ attulit·deditq̄ matri Parauit illa cibos ſicut nouerat vel

fide ꝛ ſcripturis hebreorū.

le patrem illius·ꝛ veſtibus eſau valde bonis quas apud ſe habe

peccata vtriuſq̄ populi·que chriſtus extenſis manibus ſecū affixit cruci.

bat domi·induit eū: pelliculaſq̄ hedorum circūdedit manibus·ꝛ colli nuda protexit. Deditq̄ pulmentum:et panes quos coxerat tradidit. Quibus illatis dixit: Pater mi? At ille reſpondit:audio. Quis es tu fili mi? Dixitq̄ iacob: Ego ſum eſau primogenit̄ tuus:feci ſicut precepiſti michi. Surge ſede ꝛ comede d̄ venatione mea:vt bn̄dicat michi anima tua. Rurſum yſaac ad filium ſuū

velocem fidem credentiū miratur.

Quomodo inquit tam cito inuenire potuiſti fili mi? Qui reſpon

Etiā mundi conuerſionem deſignat·

dit: Voluntas dei fuit·vt cito michi occurreret q̄d volebaꝫ. Dixitq̄ yſaac: Accede huc vt tangam te fili mi·ꝛ probem vtrū tu ſis filius meus eſau·an non. Acceſſit ille ad patrem·ꝛ palpato eo dixit yſaac: Vox quideꝫ vox iacob eſt ſed manus ſunt eſau. Et non cognouit eum:quia piloſe manus ſimilitudinē maioris expreſſerāt. Benedicens ergo illi ait:tu es filius mē eſau? Reſpondit: Ego ſuꝫ

cibus deo placitus·eſt peccatorū ſalus.

At ille: Offer inquit michi cibos de venatione tua fili mi:vt benedicat tibi anima mea. Quos cuꝫ oblatos comediſſet·obtulit etiaꝫ vinum. Quo hauſto·dixit ad eū

Reconciliationē mundi ſignificabat·quā deſiderabat eccleſia dicens: Oſculetur me oſculo oris ſui.

Accede ad me·ꝛ † da michi oſculū fili mi. Acceſſit:ꝛ oſculatus eſt eū

virtutum.

Statimq̄ vt ſenſit veſtimentorū illī fragrantiā·benedicēs illi ait:

Quomodo inquit tam cito ꝛc. Ypolit̄. Querit yſaac a iacob·cur tam cito venerit·admirat̄·ſ·velocē credentium fidem. Cibi delectabiles offerunt̄:qꝛ hoſtia deo placēs·ſalus peccatoꝝ. Et poſt eſum ſequitur bn̄dictio·ꝛ eī odore pfruit̄·virtutē reſurrectionis ꝛ regni aperte pnunciat. Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni·hec eſt benedictio. Odore nominis xp̄i ſicut ager mundus implet̄. Benedictio eſt d̄ rore celi·i·pluuia diuini verbi·ꝛ de pinguedine terre·congregatōe populoꝝ·multitudine frumenti ꝛ vini·hec eſt multitudo quā colligit de ſacramēto corporis ꝛ ſanguinis ſui. Illi ſeruiūt pp̄li·i·gentiles ꝯuerſi. Ip̄m adorant trib pp̄li p circūciſionē credentes. Ipſe eſt dn̄s fratrū ſuoꝝ·i·iudeorum Ipſū adorāt filij matris eī·qꝛ ſecundum carnem nat̄ eſt ex ea Ipſum q̇ maledixerit maledicet̄·ꝛ q̇ benedixerit benedicetur Xp̄s ex ore populi patrem ignorantis benedicitur·i·veraciter dicitur·ſ a iudeis aliuſ benedici putatur qui ab errantib expectat̄

Quos cū oblatos ꝛc. Poſtq̄ yſaac cibum ſumpſit·iacob obtulit ei vinuꝫ Si p cibū actiue vite opa deſignantur·p vinum q̄d mentes alienat·contemplatiua accipitur·que ab amore ſeculi mentes electoꝝ alienas facit Poſt cibū ꝛ potū iacob benedicitur:qꝛ illi benedictionem celeſtem a deo pcipiunt·qui eū vſq̄ in finem bonis opib placare ſtudent.

Benedicens illi ait. Greg. Alter ad venandū mittitur vt benedicatur:alter per ſuppoſitioneꝫ matris a patre benedicitur. Quis paruuloꝝ ī facto iuſtoꝝ·non iuxta ſacre lectionis hyſtoriam paſcitur? Viderī aūt poteſt·qꝛ iacob primogeniti benedictionē nō p fraudem ſurripuit:ſed debitā accepit quā a fratre comparauit. Allegorice vero yſaac maioris filij venatōe veſci cupit:qꝛ om̄ipotens deus iudeoruꝫ bona operatione paſci voluit·ſed illo tardante minorē rebecca ſuppoſuit:qꝛ dū iudaicus populus bona opera foris querit·gentileꝫ mater gratia introduxit:vt om̄ipotenti patri cibum boni operis offerret·ꝛ benedictionē maioris acciperet. Cibum ex domeſticis animalib p̄buit:qꝛ gentilis populus de exteriorib ſacrificijs placere non querens·dicit· In me ſunt deus vota tua·que reddā laudationes tibi. Iacob manus brachia ꝛ collum hedinis pellib texit:quia hedus ſolet pro peccato offerri.ꝛ gentilis populus dum ſe peccatorē confiteri non erubeſcit:carnis in ſe peccata mactauit. Veſtimentis maioris induitur:qꝛ q̇ ſacre ſcripture p̄ceptis (q̄ maiori pp̄lo data ſunt) in bona opatione veſtitur:ꝛ eis minor in domo vtit̄.q̄ maior foras exiēs reliquit int̄.

Grego. Alr. Yſaac caligantibꝫ oculis iacob filiũ neſciens benedixit. q̃ ventura erant ꝓuidit: ⁊ qui p̃ſens aſſiſteret: neſciuit. Conſtat em̃ qꝛ iudei qui plene legem didicerũt: aduentũ xp̄i cognouerũt. Vñ herodes a principibꝫ ſacerdotũ inquirit. vbi xp̄s naſceret: cui protinus reſponderũt: In bethleem. Priꝰ ergo nouerant. quẽ paſſionis tp̄e cũ deſpiceret ignorabãt. quoꝝ noticia prioꝛ: ⁊ ignorantia poſterioꝛ yſaac caligante ſignat. q̃ duꝫ iacob benedicerꝫ. q̄d in futuro ei eueniret ꝓuidebat. ſed q̄ preſens aſſiſteret neſciebat. Sic iudeoꝝ populus ꝓphetie myſteria accepit: ſed cecos oculos in ꝯtemplatione tenuit: qꝛ p̃ſentẽ nõ vidit. de quo multa in futuro ꝓuidit. Ante ſe em̃ poſitũ cernere nõ valuit: cuius aduentꝰ potentiã longe ante nunciauit.

Grego. Yſaac filium neſcit. quẽ bñdixit. ſcd̃m illud. populus quẽ nõ cognoui. ſeruiuit michi ⁊c. preſentẽ nõ vidit: ⁊ ventura ei ꝓuidit: qꝛ omnipotens deꝰ cũ p ꝓphetas ꝓdiceret gentilitati ꝓrogandã gratiam. in p̃ſenti p gratiam nõ vidit. quã tũc in erroꝛe reliquit. ⁊ tñ qꝛ hanc p gratiã bñdictionis collecturus erat ꝓuidit. Vñ. Ecce odoꝛ filij mei ſicut odoꝛ agri pleni: cui benedixit dñs. Ager em̃ mundꝰ eſt. Et qꝛ electoꝝ populuſ in toto mũdo virtutibꝫ redolet: odoꝛ filij odoꝛ eſt agri pleni. Aliter em̃ olet flos vuę. qꝛ magna eſt virtus et opinio pꝛedicatoꝝ: qui debriant mentes audiẽtiũ. Aliter flos oliuę. quia ſuaue eſt opꝰ miſericoꝛdię q̄d refouet ⁊ lucet. Aliter flos roſę: qꝛ mira eſt fragrantia quę rutilat ⁊ redolet ex cruoꝛe martirũ. Alit̃ flos lylij: qꝛ cãdida vita carnis de incoꝛruptõe virginitatis. Aliter flos violę: quia magna eſt virtus humilium. qui vltima loca tenentes per humilitatem ſe a terra in altum non ſubleuant. ⁊ celeſtis regni purpuram in mente ſeruant. Aliter redolet ſpica. cum ad maturitatem perducitur: quia bonorum operum perfectio ad ſatietatem eoꝝ qui iuſticiam eſuriũt pꝛeparat̃. Quia vero gentilis populus in electis per munduꝫ ſparſus virtutibꝫ ſuis omnes qui intelligunt replet odoꝛe bone opinionis. recte dicit̃: odoꝛ filij mei ſicut odoꝛ agri pleni: cui ⁊c. Sꝫ qꝛ virtutes ex ſe nõ habet. recte additur: Cui benedixit dñs. Et qꝛ p quoſdã in contemplatõꝫ ſurgit: p quoſdã in actiuę vitę opa pingueſcit: ſequit̃. Det tibi deꝰ de roꝛe cęli ⁊c. Ros deſup ⁊ ſubtiliter cadit: ⁊ totiens d̕ roꝛe cęli accipimꝰ: quotiens p infuſionẽ ꝯtemplationis intimę de ſupnis aliq̄d tenuiter videmꝰ.

Cũ vero bona opa p coꝛpus agimꝰ: de terrę pinguedine ditamur.

Abũdantiã fru. ⁊c. Iſi. Hęc eſt multitudo quã colligit de ſacramento coꝛpoꝛis ⁊ ſanguinis ſui.

† Jodoꝛe nominis chꝛiſti mundus impletur. ⁑ J Sanctoꝝ virtutibus mundus impletur.
†Ecce odoꝛ filij mei ⁑ ſic odoꝛ agri pleni: cui benedixit dominꝰ. Det
† J Pluuia diuini verbi J Contemplatione. ⁑ J Congregatione populoꝝ. J bonis opibus
tibi deus de † roꝛe cęli. ⁊ de ⁑ pinguedine terrę abũdantiã † frumẽti
† J charitatis. † J ſeruoꝛis in noua ꝯuerſatione ⁑ J miſericoꝛdie ⁑ J gentiles conuerſi.
† vini. ⁊ ⁑ olei. ⁊ ſeruiãt tibi ⁑ populi: ⁊ adoꝛent te tribus. Eſto domi
J Iudei. † J Iudeoꝝ vel hereticoꝝ. de quibus dicitur. filii matris mee pugnauerũt cõtra me. ⁑ J Adoꝛando.
nus † fratrum tuoꝝ: ⁊ ⁑ incuruent
† J plebis iudaice. ⁑ J hoc fecerunt qui dixerunt. demoniũ habet.
ante te filij † matris tuę. ⁑ Qui maledixerit tibi. ſit ille maledictus.
J Eterna hereditate priuatus. † J Qui coꝛde ⁊ oꝛe dixerit. Benedictus qui venit in noĩe dñi. ⁑ J pꝛeſentibꝰ ⁊ futuris.
† ⁊ qui benedixerit tibi: ⁑ benedictionibus repleatur. Vix yſaac ſermonem impleuerat. ⁊ egreſſo iacob foꝛas. venit eſau. coctoſq̃ de venatione cibos intulit patri. dicens: Surge pater mi. ⁊ comede de venatione filij tui: vt benedicat michi anima tua. Dixitq̃ illi yſaac:
† J Manifeſtato em̃ ⁊ ꝯfirmato nouo teſtamento. iã ignoꝛatur veteris vmbꝛe cultoꝛ.
† Quis enim es tu? Qui reſpondit: Ego ſum filiꝰ tuus pꝛimogenitus eſau. Expauit yſaac ſtupoꝛe vehementi. ⁊ vltra q̃ credi poteſt admirans ait: Quis igitur ille eſt qui dudum captaꝫ venationem attulit michi: † ⁊ comedi ex om̃ibꝰ priuſq̃ tu venires?
J Quãtus q̃ pꝛudẽs qui in nullo laboꝛe ſuo de meritis gloꝛiatꝰ eſt. † J gratanter accepi oĩa bona q̃ michi retulit.
† J Reuelato ſibi ſacramento. benedictionem ꝯfirmat. ⁑ J Benedicenti me. ⁑ J ĩmobiliter
† Benedixiq̃ ⁑ ei. ⁊ erit ⁑ benedictꝰ. Auditis eſau ſermonibus patris irrugijt clamoꝛe magno. ⁊ cõſternatus ait: Benedic etiaꝫ ⁊ michi pater mi. Qui ait: Venit germanus tuus fraudulenter: ⁊ accepit benedictionem tuam. At ille ſubiunxit: Iuſte vocatum eſt nomẽ eius iacob: ſupplantauit em̃ me en altera vice Pꝛimogenita mea ante tulit: ⁊ nũc ſecundo ſurripuit benedictionem meaꝫ. Rurſumq̃ ad patrem: Nunquid nõ reſeruaſti ait ⁊ michi benedictionẽ? Reſpondit yſaac: Dominum tuum illum conſtitui: ⁊ omnes fratres tuos ſeruituti illius ſubiugaui. frumento ⁊ vino ſtabiliui eum: et tibi fili mi poſt hęc vltra quid faciam? Cui eſau: Num vnã inquit tantũ benedictionem habes pater? michi quoq̃ obſecro vt benedicas. Cumq̃ eiulatu magno fleret. motus yſaac dixit ad eũ: In † pinguedine terrę. ⁊ in ⁑ roꝛe cęli
J Adhuc dolet pꝛioꝛ populꝰ pꝛimatũ ſibi eſſe pꝛereptum. J Et ſi nõ eterna. vel pꝛeſenti benedictione. J In figura ⁊ ſacramento. J Pꝛimogenita noſtra ſũt. fides. ſpes. charitas in quibus dolet iudaicus populꝰ chꝛiſtianũ populũ ſibi eſſe pꝛelatũ. ⁊ q̄ ei pꝛeminet in altitudine tempoꝛalium. † J Rerũ omniũ copia. ⁑ J Scripturarũ ſciẽtia. qua cõpluitur adhuc ille populus.

Venit eſau ⁊c. Sero eſau ad patrem reuertit̃. quia pꝛioꝛ populus in fine cõuertet̃. Vñ ꝯuertent̃ ad veſperã et. f. p. u. c. Et alibi. Apuerũt oꝛa ſua. ſic comedẽs ĩ abſcõdito.

Expauit yſaac. Bñdictionẽ repmiſſam repetẽte maioꝛe filio expauit yſaac. et aliũ p alio ſe bñdixiſſe cognouit. nec indignat̃ cognito ſacm̃ẽto. dicẽs: ⁊ bñdixi eũ ⁊ benedictꝰ eſt. Hęc eſt pꝛima benedictio yſaac. minoꝛi populo xp̄ianoꝝ data. Sed nec maioꝛ filius oĩno deſpectus: qꝛ cũ intrauerit plenitudo gentium: tũc oĩs iſrael ſaluus erit. Cuiꝰ ſcd̃ę benedictõis ꝓphia eſt. In pinguedine terrę ⁊ in roꝛe cęli deſup. e. b. t. In pinguedine terrę. i. in fęcunditate reꝝ ⁊ potẽtia regni. q̃ in illo ꝓplo fuit. ⁊ ĩ roꝛe cęli eloquijs dei. Ipꝛis eloquia dei credita ſũt ⁊ legis teſtamẽta. Viues gladio qꝛ ſanguini ꝓpl̃s ille deditꝰ necẽ in xp̄o et ꝓphetis exercuit. Et ſeruies fratri tuo minoꝛi. i. ꝓplo xp̄iano. tempuſq̃ veniet cum excuties ⁊ ſolues iugum eiꝰ de. c. t. cũ ſcꝫ p cognitionẽ fidei et gratiã xp̄i conuerſus depoſueris onꝰ legis q̃ñ iã tunc nõ ſerues minoꝛi. ſ p fidem frater vocaberis.

Expauit yſaac. Vt quedã mẽtis alienatio ſequeret̃. q̃ extaſis d̕r. q̃ in magnarum reꝝ reuelatõibꝫ fieri ſolet. Vñ intelligenduꝫ eſt. ſp̄ũaliter admonitũ eſſe yſaac: ut cõfirmaret benedictionẽ ĩ iacob. cui potius iraſcendũ fuit. qꝛ patrẽ fefellit. In adã quoq̃ ⁊ extaſis p̃ceſſit anteq̃ diceret: Erũt duo ĩ carne vna. q̄d eſt magnũ ſacramẽtũ in xp̄o ⁊ in eccl̃ia.

Benedixiq̃ ei ⁊c. Alc. Si iuſti viri volũtas bona eſt. q̄d eſt q̄ yſaac nõ eſau quẽ voluit: ſ iacob quẽ noluit bñdixit. Iuſti hoĩs q̃tũ ad ꝯſcientiã volũtas bona eſt. deꝰ vero ſolꝰ de futuris iudicat. Yſaac humano moꝛe filiũ maioꝛẽ bñdicendũ putauit: ſ deꝰ q̃ occultoꝝ eſt cognitoꝛ. minoꝛeꝫ dignũ bñdictõe oſtẽdit. vt nõ hoĩs oſtẽderet eſſe bñdictionẽ ſ dei. Ideo in numeris ad moyſen ⁊ aaron ſacdotes d̕r. Ponite nomẽ meũ ſup filios iſrael: ego dominus benedicam eos. Sacerdotis eſt benedicere: dei effectũ tribuere. Vt aũt intellexit yſaac p ſpiritũ pꝛophetię benedictionẽ minoꝛi deſtinatã ait: Benedixi. ⁊ erit benedictus.

Iuſte vocatũ eſt ⁊c. Hiero. Iacob ſupplantatoꝛ interp̃tatur. Ab eo

igit᷑ ꝙ fratrē arte de-
ceperit · alluſit ad no
men · qui ideo ante ia
cob vocat᷑ eſt · ꝙ ī oꝛ
tu plantā fratris ap-
prehendit.
Et fratri tuo ꝛc.
Quia ydumei tribu
tarij fuerūt iſrael · qui
iacob vocatur.
Tempuſq́ʒ ue.
Hoc impletū eſt · qñ
rebellauerūt ydumei
ne eſſent ſub iuda.
Tempuſq́ʒ veniet
ꝛc. Quaſi iudaicus
popul᷒ a ſeruitute pec
cati in fine liberabit᷑ ·
vt cū plenitudo gen
tium intrauerit: omīſ
iſrael ſaluus fiet.
Dixitq́ʒ in corde
Cum ſcriptura dicat
eſau in corde ſuo de
morte fratris tractaſ-
ſe · quomō vel a quo
ſunt hec nunciata re
becce. Sʒ dat᷑ intelli
gi · ꝙ ei diuinitus oīa
reuelabantur.
Propter inſanabi
le odiū iudeoꝝ ꝑ ſpi
ritum conſilij ꝑceptū
ē apoſtolis vt relicta
iudea · tranſirent ad
gentes.
C. XXVIII.
Uocauitq́ʒ ꝛc.
Aug. Nō habēt la
tini codices vade in
meſopotamiā in do-
mū bathuel ⁊ cetera.
greci habēt · Fuge in
meſopotamiā ꝛc. vt
intelligat᷑ etiā yſaac
intellexiſſe · ꝙ eſau de
morte frīs cogitauit.
Profectus ue.
Iſi. Jacob fugiens
dolos fratris · relicta
domo patria · ⁊ parē
tibus vadit in regio
nem longinquam · vt
accipiat vxorem. Si
militer xp̄s ꝛlictis pa
rentibꝫ ſecundū car-
neʒ · i · iudeiſ · ⁊ patria
· i · hieroſolima · ⁊ om
nibus iudee regioni-
bus · abijt in gētes vt
acciperet ſibi eccleſiā
ſecundū illud: Uo-
cabo nō plebem meā.
plebem meam ꝛc.
Igitur egreſſus
ꝛc. Greg. mor. In
itinere dormire eſt · in
ꝑſentis vite tranſitu a reꝝ temporaliū amore quieſcere · ⁊ in dieꝝ labentiū
curſu ab appetitu viſibiliū mentis oculos claudere · quos primis parenti-
bus ſeductor aperuit. Culpa eñ oculos concupiſcentie aperuit: quos inno
centia clauſos tenebat. Angelos deſcendētes ⁊ aſcendentes cernere · eſt ci-
ues ſuperne patrie contemplari: quanto amore auctori ſuo inhereant · vel
quāta compaſſione charitatis · noſtris infirmitatibꝫ condeſcendant. No-

† ſ Crudeliter ꝓphetas ⁊ apl̄os ꝑſequendo.
deſuꝑ erit benedictio tua. † Uiues
† ſ Chriſtiano populo.
in gladio · et † fratri tuo ſeruies:
tempuſq́ʒ veniet cum excutias et
† ſ Per agnitionē fidei. ‡ ſ Legis.
† ſoluas ‡ iugū eius de ceruicibuſ
† ſ Interim ‡ ſ iudaicus populus.
tuis. † Oderat ergo ſemper ‡ eſau
ſ Chriſtum ⁊ ſuos.
iacob pro benedictione · qua be-
ſ deo qui oīa videt.
nedixerat ei pater. Dixitq́ʒ in coꝛ-
ſ vel veniant.
de ſuo: Ueniēt dies luctus pr̄is
† ſ vt. ‡ ſ chriſtū quē crucifixit ⁊ diſcipulos eius.
mei: † ⁊ occidam ‡ iacob fratrē me
ſ diuinitus · ꝗuis in cogitatōe dicta · vñ ad magnum ꝑtinet myſteriū ꝙ minorē pro maioꝛe benedici voluit.
um. Nunciata ſunt hec rebecce.
Que mittens ⁊ vocans iacob fili
um ſuum · dixit ad euʒ: Ecce eſau
frater tuus minatur vt occidat te
Nunc ergo fili mi audi vocē meā
⁊ conſurgens fuge ad laban frēʒ
† ſ Siriam. ‡ ſ Propter predicationeʒ euangelii in gentibus.
meuʒ in † aran · habitabiſq́ʒ ‡ cū co
dies paucos · donec requieſcat fu-
roꝛ fratris tui: ⁊ ceſſet indignatio
eius: obliuiſcaturq́ʒ eoꝛū que fe-
ciſti in eum. Poſtea mittam ⁊ ad
ducā te inde huc. Cur vtroq́ʒ oꝛ-
baboꝛ filio vna die? Dixit quoq́ʒ
rebecca ad yſaac: Tedet me vite
mee propter filias heth. Si ac-
ceperit iacob vxorē ꝺ ſtirpe hui᷒
terre · nolo viuere.

C. XXVIII.

Uocauit ita
qʒ yſaac iacob · ⁊ bñ
dixit eum · ꝑcepitq́ʒ ei dicenſ: No
li accipere vxorem de genere cha
naan: ſed vade ⁊ proficiſcere ī me
ſopotamiam ſyrie · ad domuʒ ba
thuel patrem matris tue · ⁊ accipe
inde tibi vxorē de filiabus laban
auunculi tui. Deus autem omni
potens benedicat tibi · ⁊ creſcere
te faciat atq́ʒ multiplicet · vt ſis in
turbas populoꝛum · ⁊ det tibi be
nedictiones abꝛaaʒ · ⁊ ſemini tuo
poſt te: vt poſſideas terram pere-
grinationis tue · quā pollicit᷒ eſt
auo tuo. Cūq́ʒ dimiſiſſet eū yſaac
profectus venit in meſopotamiā
ſyrie ad laban filium bathuel ſyri
fratrē rebecce matris ſue. Uidēs
ſ deus.
autem eſau ꝙ benedixiſſet pater
† ſ chriſtū. ‡ ſ in apoſtolis. ‡ ſ gentes pri᷒ ſuꝑbe · ac ſublimes.
ſuus † iacob · ⁊ ‡ miſiſſet eū in ‡ me-
ſ Eccleſiam
ſopotamiam ſyrie · vt inde vxorē
duceret · ⁊ ꝙ poſt benedictionem
precepiſſet ei dicens: non accipi-
es coniugem de filiabus chana-
an · q̄ꝺq́ʒ obediens iacob paren-
tibus iſſet in ſyriam: probās quo
q́ʒ ꝙ non libenter aſpiceret filias
chanaan pater ſuus · iuit ad hiſ-
maelem · ⁊ duxit vxorē abſq́ʒ his
quas prius habebat · melech fili
am hiſmael filij abꝛaam ſoroꝛem
nabaioth. Igitur egreſſus iacob
de berſabee pergebat aran. Cūqʒ
veniſſet ad quendam locuʒ · ⁊ vel
let in eo requieſcere poſt ſolis oc
cubitum: tulit de lapidibus qui
ſ Caput chriſti deus.
iacebant: ⁊ ſupponens capiti ſuo
ſ Sic chriſtus in cruce moꝛtuus.
doꝛmiuit in eodeʒ loco. Uiditqʒ
† ſ Chriſtū qui eſt vita. ‡ ſ Terrenitatem.
in ſomnis † ſcalaʒ ſtantē ſuꝑ ‡ terrā

tandū aūt ꝙ ille doꝛ-
miens angelos cōſpi
cit · qui ī lapide caput
ponit. In lapide eñ
ab exterioribꝫ ceſſās ·
interna penetrat: qui
intenta mente imita-
tionem redemptoris
obſeruat · qꝛ caput po
nit in lapide: qui xp̄o
inheret mente. Qui
eñ a ꝑſentis vite acti
one remoti ſunt · ⁊ ad
ſuꝑna nō intendunt
doꝛmire poſſunt · ſed
videre angelos ne-
queunt: qꝛ caput ī la
pide tenere ꝯtemnūt.
⁊ corpore non ſtudio
doꝛmiūt: qꝛ caput nō
in lapide · ſed in terra
poſuerūt. Qui plerū
q́ʒ quāto ſecurius ab
externis ceſſant: tāto
latius immunde ſibi
cogitationis ſtrepitū
cumulant. Uñ vide
runt eā hoſtes · ⁊ deri
ſerunt ſabbata eius.
Precepto eñ legis
ab exterioꝛi opere in
ſabbato ceſſat᷑. Ho-
ſtes ergo irridēt: cum
ipſas vacationes ad
illicita ꝑtrahūt. Sā
cti ꝗ laborioſi᷒ doꝛmi
unt: qñ vigilāt: quia
in eo ꝙ actōes ſeculi
deſerentes ſuperant ·
quotidie cōtra ſemet
ip̄os pugnāt · ne mēs
per negligentiā toꝛpe
at · ne ſbacta ocio ad
ſupna deſideria fri-
geſcat · ne ipſis plus
iuſto deſeruiat · ne ſb
diſcretionis ſpecie ſi-
bi parcendo a ꝑfecti
one langueſcat · ⁊ cū
ab hui᷒ mundi inq̄ſi
tione ſe penit᷒ ſubtra
hit: ꝑ quietis ſtudiū
virtutibꝫ intenta vi-
gilans doꝛmit. Uñ
Nemo poteſt duobꝫ
dñis ſeruire Et alibi
Nemo militās deo ·
implicat ſe negocijs
ſecularibꝫ Et vacate
⁊ videte quoniā ſua
uis eſt dominus.
Tulit de l. ꝛc. Iſ.
Doꝛmitio iacob ī iti
nere · mors xp̄i in cru
ce. Lapis capiti ſup
poſitus · chriſtus eſt
ſecundum humanita
tem · quē iacob vnxit: ut chriſtus ſignificaret᷑. Chriſtus enim grece vnctus
latine. Caput aūt xp̄i de᷒. Lapis ergo capiti iacob ſuppoſitus · ſignificat
humanitatē xp̄i coniunctā deo aſſumēti · caput eñ viri xp̄s · caput xp̄i de᷒
Uiditq́ʒ in ſomnis ꝛc. Greg. Al᷑. Jacob ꝑdicatores ſignificat · qui
non ſolum caput eccleſie · i · xp̄m ꝯtemplando appetunt: ſed ad mēbra illi᷒
miſerando deſcendūt: q̄ꝺ angeli aſcendentes deſcendenteſq́ʒ demonſtrāt

Hinc moyſes crebro tabernaculū intrat ⁊ exit: ⁊ qui int⁹ ad cōtemplationē rapitur: foris infirmantiū negocijs vrget᷑. Intus arcana cōſiderat: foris onera carnalium portat. Qui de dubiis ſemꝑ ad tabernaculū recurrit: corā teſtamēti arca dominū cōſulit. exemplū doctoribꝫ ꝓbens: vt cū foris ambigūt q̄d diſponant: ad mentem quaſi ad tabernaculum redeant. ⁊ velut corā teſtamenti arca dñm conſulāt de quibus dubitāt. apud ſe intus ſacri eloquij paginas requirentes.

Mora. In itinere dormire ē. in via huius ſeculi ab impedimento actionū ſecularium quieſcere. Iacob dormiens. angelos vidit: q꜡ illi diuina cōſpiciūt q̄ ab appetitu temporaliū rerum oculos claudūt. quos bn̄ clauſos diabolus apuit dicens: In quacūqꝫ die comederitis. aperientur oculi veſtri ⁊c.

¶ Iſi. Vidit ī ſomnis ⁊c. Angeli ꝑ ſcalam aſcendētes ⁊ deſcendentes. euangeliſte ſunt ⁊ ꝓdicatores xp̄i. aſcendētes ad intelligendā diuinitatem. omnē creaturā excedentes: vt inueniant in principio verbū apud deū. ꝑ quē omia facta ſunt. Deſcendentes vt inueniant eū factū ex muliere. factū ſub lege ⁊c. In illa enim ſcala a terra vſqꝫ ad celum. a carne vſqꝫ ad ſpiritum. q꜡ in illa carnales ꝓficiendo. quaſi aſcendendo ſp̄uales fiunt. Ad quos lacte nutriēdos ſp̄uales deſcendūt: q꜡ nō poſſūt eis loqui quaſi ſp̄ualibꝫ. ſꝫ quaſi carnalibus. Ipſe eſt ſurſum in capite. Ipſe deorſum in corpore ſuo. i. eccleſia. Ipſe ſcala. q̄ ait: Ego ſum via. Ad ipſum aſcenditur: vt in excelſis intelligatur. ⁊ deſcēditur. vt in membris paruulis nutriatur. per illum ſe erigunt: vt ſublimē expectent. ⁊ humiliant. vt eū ſublimiter ⁊ tēꝑanter annuncient.

Ego ſum d. d. a. p. t. Miſtice deſignat mandatū diuinitatis ad humanitatem chriſti directum. cui terra. i. eccleſia promittitur. ⁊ ſemini illius

ipſe eſt ſurſum in capite ſuo. qui deorſum in corpore ſuo.

⁊ cacumen eius tangens celum

† Euangeliſtas. predicatores. † vltra omnem creaturam apud deū ꝑ quē oīa facta ſunt. vt inueniant eū cui oīa tribuunt.

† angelos quoqꝫ dei † aſcendētes

vt inueniant eū factū ex muliere.

⁊ deſcendentes ꝑ eam: ⁊ dominū innixum ſcale dicentem ſibi: Ego ſum dominus deus abraam pa

Eccleſiam.

tris tui. ⁊ deus yſaac. Terram in

† homini. † chriſtiano populo.

qua dormis † tibi dabo ⁊ † ſemini

Innumerabile.

tuo. Eritqꝫ ſemē tuum q̄ſi puluis

Lucem fidei. vel totius boni opis.

terre. Dilataberis ad orientem ⁊

† occaſum viciorum † Contractionē voluptatis ⁊ mortificationē deſiderii. † claritatem ſapientie. ⁊ feruorē dilectionis.

† occidentē. † ſeptentrionē ⁊ † meri

† chriſto. † imitatoribus.

diē: ⁊ benedicent in † te ⁊ in † ſemi

Aliqui de oībus.

ne tuo cuncte tribus terre. Et ero

† dn̄s cuſtodiat introitū ⁊. e. t. † in predicatoribꝰ.

† cuſtos tuus quocūqꝫ † prexeris.

† Circa finē mundi. † iudeā crediturā.

⁊ † reducam te in † terrā hanc: nec dimittam niſi cōpleuero vniuerſa que dixi. Cūqꝫ euigilaſſet iacob de ſomno ait: Vere dominꝰ eſt in loco iſto. ⁊ ego neſciebam. Pauenſqꝫ. q̄ꝫ terribiliſ eſt inquit

q꜡ ibi futurū erat tabernaculum.

locus iſte: non eſt hic aliud niſi

† templū ⁊ cultū dei futurū ſignificat q꜡ ibi natus eſt chriſtus in bethleem q̄ᵭ ſpiritu preuidebat † q꜡ ibi in terrā deſcendit. ibi in celum aſcendit. q꜡ inde aditus credentibus ad capiendum regnū celorum.

† domus dei ⁊ † porta celi. Surgens ergo iacob mane. tulit lapidem quē ſuppoſuerat capiti ſuo

† Chriſti reſurrectōē ſignificat † Secūdū illud. vnxit te deus. d. t. o. l.

⁊ † erexit in titulū. † fundenſqꝫ oleum deſuper. Appellauitqꝫ nomē

† domū dei. † Nux vel amigdalum. Alii zulam erat nomē ciuitatis prius.

vrbis † bethel: que priuſ † luza vocabatur. Vouit etiā votū dicēs: Si fuerit dominus mecum. ⁊ cuſtodierit me in via ꝑ quā ambulo ⁊ dederit michi panem ad veſcen

vel veſtimentū.

dum. ⁊ veſtem ad induendum. reuerſuſqꝫ fuero ꝓſpere ad domū patris mei: erit michi dominuſ in deum. ⁊ lapis iſte quē erexi in ti

non deus.

tulum. vocabitur domꝰ dei: cunctorumqꝫ que dederis michi decimas offeram tibi.

C. XXIX.

PRofectuſ ergo iacob venit ad ter

† Baptiſmū Scientiā ſcripturarū. gratiam ſpiritusſancti ꝑ predicationē chriſti venturam ad eccleſiā de gentibus. que tecta erat. nondum aduenientē. ⁊ incarnato dei verbo.

ram orientalem: ⁊ vidit † puteum

† mundi. † Propter fidem trinitatis. † Simpliciū Statuet oues a dextris ⁊c.

in † agro. † treſ quoqꝫ greges † oui

† gratiā baptiſmi petētes humiliter. † q꜡ ſcripture myſteriis ſatiari deſiderant.

um † accubantes † iuxta eum. Nā

Simplices.

ex illo adaquabantur pecora: et

tegumento littere.

os eius grandi lapide claudebat᷑ Moriſqꝫ erat. vt cunctis ouibuſ congregatis deuoluerent lapidē ⁊ refectis gregibus rurſum ſuper os putei ponerent. Dixitqꝫ ad

prophetas.

paſtores: Fratres vnde eſtis? q̄ reſponderunt de aran. Quos interrogans nunquid ait noſtis laban filium nachor? Dixerūt: Nouimus. Sanꝰ ne eſt inquit? Valet inquiunt. ⁊ ecce rachel filia eiꝰ venit cū grege ſuo. Dixitqꝫ iacob Adhuc multum diei ſupereſt. nec eſt tempꝰ vt reducant᷑ ad caulas greges. Date ante potū ouibus ⁊ ſic ad paſtū eas reducite. Qui reſponderunt: Non poſſumus. donec omnia pecora ꝯgregentur

id eſt. chriſtiano populo. Vnde poſtula a me. ⁊ dabo tibi gentes hereditatē tuam ⁊ p. t. t. terre.

Cūqꝫ euigilaſſet ⁊c. Quiſqꝫ poſt torporem inertie euigilauerit: ⁊ ꝑ exercitium boni opis vere exſurrexerit: in eccleſia ſupereminentē gratiā dei ⁊ introitū regni celeſtis intelliget.

Surgens ergo. Aug. Q꜡ erexit iacob lapidem quem capiti ſuppoſuerat in titulū ⁊ ſupfudit oleū. nihil fecit ydolatrie ſimile q꜡ non vel tūc vel poſtea frequentauit lapidem adorādo. aut ei ſacrificando. ſed ſignum fuit ⁊ ꝓphetia ꝑtinens ad vnctōem vnde xp̄s dicit᷑.

¶ Appellauitqꝫ nomē ⁊c. Hiero. Ab eo q̄ᵭ dictū eſt. q̄ꝫ terribilis eſt locus iſte ⁊c. loco nomē imponit bethel. i. domū dei. q̄ ante luza vocabat᷑. i. nux vel amigdalū. Vn̄. ridicule quidā verbū hebraicum vlam nomen vrbis eſſe putāt. cū vlā interpŕtet᷑ priꝰ. Ordo ergo iſte eſt lectionis vocauit nomē loci illiꝰ bethel. ⁊ priꝰ luza. vocabulū ciuitatis. Antiq̄ vero ſcripture verbo vlā. vel elā plene ſūt. q̄ᵭ nichil ſignicat. niſi priꝰ vel ante vl᷑ veſtibulū. vl᷑ ſupliminare vel poſtes ⁊c.

Vocabitur do. Prophetia ē domꝰ dei ibi future. Ibi et ipſe rediens deo ſacrificauit. C. XXIX.

Vidit puteum. Aqua putei ſcientia veteris teſtamēti. quā lapis claudebat: q꜡ littera legis ſp̄ualem ſenſū in eo celabat. ſꝫ veniēte xp̄o lapis remotus eſt: cū ꝑ ꝓdicationē noui teſtamēti vmbra legis excluſa: ⁊ veritas euāgelij patefacta eſt.

Alle. Per puteum baptiſmus. ꝑ agrū mundꝰ exprimit᷑. ꝑ tres greges iuxta puteū accubātes ſignant᷑ illi qui ad fidem trinitatis capiendam ꝑtinent. in humilitate expetentes baptiſmi gratiam.

Lapide claudebatur. Duricia infidelitatis. qua abiecta ꝑcipitur baptiſmus vite. Paſtores autē ſunt eccleſie. qui amoto lapide. per iacob

adaquare greges cupiunt· q꞉ xp̄o auferente infidelitatem ab eoꝝ cordibꝰ quos predeſtinauit ad ſacramentū baptiſmi: abluunt̃ vnda purificatōis.
Oſculatus eſt eā. Augu. Conſuetudinis fuit maxime in illa ſimplicitate antiquoꝝ· vt ꝓpinqui ꝓpinquas oſcularent̃: ⁊ hodie fit in multis locis. Sed queri poteſt quomodo illa ab ignoto oſculū acceperit: ſi poſtea indicauit iacob ꝓpinquitatem: ergo intelligendū eſt· aut illū qui ꝓpinquitatē nouerat: fidenter in oſculū irruiſſe· aut poſtea ſcripturā narraſſe ꝑ recapitulationē: cū primuꝫ iacob indicauerit q̇s eſſet.

Nomē maioris lya· minor ap· r· Victorinus martir. Rachel ⁊ lyam in ſimilitudineꝫ eccleſie ⁊ ſynagoge interp̄tat̃ eſt. Lyam maiorem natu ſynagogā ſignificare exiſtimat: quia prior populū dei genuit. que oculis lippa dicit̃· q꞉ lex ꝑ moyſē data· cooꝑata eſt ⁊ ſignata. Rachel minor· ⁊ pulcra p̄riꝰ ſterilis: poſt fecunda· eccleſiam ſignificat: q̄ tempore poſterior ⁊ lāta corpore ⁊ ſpiritu. Oculi eius decori: q꞉ euangeliū videre meruerūt. Sꝫ diu ſterilis dum ſinagoga populum generauit. Pro rachel iacob ſeruiuit: ⁊ ſupponit̃ ei lya· q꞉ xp̄s vt eccleſiā ſibi aſſumeret: prius ſibi ſynagogā coniunxit.

Septem annis Seruitꝰ iacob ſeptē annoꝝ ꝓ duabꝰ vxoribus ꝑſentis vite tēpus ſignificat· qḋ ſeptem diebꝰ voluit. in quo dominus formā ſerui accepit· obediens patri vſq꞉ ad mortem. Iacob ſeruiuit: q꞉ filiꝰ hominis nō venit miniſtrari: ſed miniſtrare. Ille oues pauit: ⁊ xp̄s dixit: Ego ſum paſtor bonus. Ille ꝓ mercede variū pecus ſibi abſtulit· chriſtus diuerſaꝝ gentiū varietatē ſibi congregauit. Ille tres virgas amputatis corticibus in alueis aquaꝝ poſuit: vt eaꝝ contemplatione multiplicarent̃ oues. ⁊ dominꝰ noſter in aqua baptiſmatis triū ꝑſonaꝝ nomina· patris· ⁊ filij· ⁊ ſpūſſancti· populo fideli ꝓpoſuit: vt qui h̄ pleno corde proſpexerit: efficiatur ouis dei.

Videbantur illi pauci dies. ⁊c. Quomodo h̄ dictū ſit· querendū eſt: cum ⁊ breue tempꝰ longū videat̃ amātibꝰ? Dictū eſt ergo ꝓpter laborē ſeruitutis· quē facilem faciebat amor.

Augu. Pro ingenti crimine obijciunt̃ iacob quattuor vxores. Sꝫ qn̄ tunc mos erat: crimen nō erat: nūc aūt crimen eſt: q꞉ mos non eſt. Alia ſūt peccata contra naturā. alia contra mores. alia contra p̄cepta. Sed iacob nō contra naturā h̄ fecit: qui nō laſciuiendi· ſed gignendi cauſa illis mulieribꝰ vtebat̃· nec ꝯtra morē: q꞉ illo tempore in illis terris h̄ factitabat̃. Nec cōtra p̄ceptū: q꞉ nulla lege ꝓhibebat̃. Nūc vero legibꝰ ⁊ moribꝰ h̄ nō licet. Que duo ſi quis contempſerit· etiā ſi tantūmodo cauſa generādi vtatur pluribꝰ feminis: peccat tn̄· ⁊ humanā violat ſocietatē: cui neceſſaria eſt propagatio filioꝝ. Sꝫ q꞉ hoīes aliter ſe habentibꝰ moribꝰ· nō poſſunt delectari vxorū multitudine· niſi libidinis magnitudine· errantes nō putant haberi potuiſſe vxores multas: niſi concupiſcentie carnalis flagrantia.

Iſi. Due ſunt ergo vxores iacob libere. ambe eñ filie remiſſionis peccatoꝝ. i. dealbatōis· qḋ eſt laban· vna amatur· altera tolerat̃. Sꝫ q̄ toleratur prius ⁊ vberius fecundat̃· vt ſi nō ꝓpter ſe· ꝓpter filios diligat. Labor eñ iuſtoꝝ maximū fructum in eis habet quos deo generauit inter multas tribulationes p̄dicando· ꝓpter quos ſunt in laboribꝰ· ⁊ in plagis· ⁊ in mortibꝰ frequēter· ꝓpter quos habent foris pugnas· intus· timores· ipos gaudium ⁊ coronam ſuā vocant. Naſcunt̃ aūt faciliꝰ ⁊ copioſius ſermone fi/

et amoueamus lapidem de ore putei· vt adaquemus greges. Adhuc loquebātur· ⁊ ecce rachel veniebat cū ouibus patris ſui: Nā gregem ipſa paſcebat. Quā cum ¶ hec a paſtoribus didicerat. vidiſſet iacob· ⁊ ſciret ꝯſobrinam ſuam· ouesq꞉ laban auunculi ſui· amouit lapidem quo puteꝰ claudebatur: ⁊ adaquato grege oſculatus eſt eaꝫ. Fleuitq꞉ eleuata voce· ⁊ indicauit ei ꝙ frater eſſet patris ſui· ⁊ filius rebecce. At illa feſtinans nunciauit patri ſuo. Qui cū audiſſet veniſſe iacob filiū ſororis ſue· occurrit ei obuiaꝫ· complexusq꞉ eum· ⁊ in oſcula ruens: duxit in domum ſuam. Auditis

aūt cauſis itineris· reſpōdit: Os meū es ⁊ caro mea. Et poſtq̄ impleti ſunt dies menſis vniꝰ dixit ei: Num q꞉ frater meꝰ es· gratis ſeruies michi? Dic quid mercedis accipies? Habebat vero duas filias· Nomen maioris lya: minor appellabatur rachel. Sꝫ lya lippis erat oculis· rachel decora facie ⁊ venuſto aſpectu. Quā diligens iacob ait: Seruiā tibi pro rachel filia tua minore ſepteꝫ annis. Reſpondit laban: Meliꝰ eſt vt tibi eā dem q̄ꝫ alteri viro. Mane apud me. Seruiuit igit̃ iacob pro rachel ſeptem annis· ⁊ vide¶ Laborem leuiabat amor. bantur illi pauci dies pre amoris

dei quo predicant xp̄m crucifixū· ⁊ quidquid humana cogitatione citius percipit̃· ⁊ infirmos lye oculos nō ꝑturbat. Rachel autē clara facie mente excedit deo· ⁊ vidit in principio verbū apud deū· ⁊ vult parere· ⁊ nō pōt q꞉ generationem eius quis enarrabit.

Iſi. Due libere vxores iacob: q꞉ due vite nobis in corpe ih̄u xp̄i p̄dicātur. Vna tp̄alis· in qua laboramus: altera eterna· in qua delectationem dei cōtemplabimur. Iſtā dn̄s paſſione· illā reſurrectione declarauit. Vn̄ lya interp̄tatur laborans. Rachel viſum principiū· vel verbū ex quo videt̃ principium. Actio humane vite in qua viuimus ex fide· multū laborioſa eſt in operibus ⁊ incerta quo exitu ꝑueniat ad vtilitatem eoꝝ quibꝰ conſulere volumus. Hec ē lya prior vxor iacob· et lippa occulis. Cogitationes eñ mortalium timide· ⁊ incerte ꝓuidentie ſūt. Spes vero eterne ꝯtemplationis certam habēs intelligentiā veritatis· ipſa eſt rachel bona facie ⁊ pulcra ſpecie. hanc amat oīs pie ſtudioſus: ⁊ propter hanc ſeruit gratie dei· in qua peccata noſtra ſi fuerint ſicut feniciū alias coccinū· quaſi nix dealbabunt̃. Laban dealbatō cui ſeruiuit iacob pro rachel. Neq꞉ eñ quiſq꞉ cōuertitur ſub gratia remiſſiōis peccatoꝝ ſeruire iuſticie: niſi vt quiete viuat in verbo· ex quo videtur principium· qḋ eſt deus. Ergo propter rachel· non propter lyam ſeruitur. Nemo eñ amat in opibꝰ iuſticie laborem actionis vel paſſionis nec eam vitam propter ipſam expetit: ſicut nec iacob lyam· h̄ tn̄ nocte ſuppoſitam in vſum generandi amplexus fecunditatē eiꝰ expꝑtus eſt. ⁊ q꞉ ꝑ ſe nō poterat diligi dn̄s vt ad rachel ꝑueniret̃: fecit eā tolerari. deinde ꝑ filios cōmendauit. Ita quiſq꞉ dei ſeruus ſub dealbationis peccatoꝝ gratia eſt conſtitutus· hoc ſolum amans in ſua meditatur conuerſatione· vt doctrinam ſapientie ꝑcipiat quā plerique ſe cito ꝑcepturos putant· cum ſe in ſeptem p̄ceptis exercuerint· que ſunt de dilectione ꝓximi· ne cuiq꞉ noceatur· i. patrē tuū honora ⁊ matrem. nō mechaberis· nō occides· nō furaberis· nō falſum teſtimoniū dices· nō cōcupiſces vxorē ꝓximi tui: nec rem ꝓximi tui. quibꝰ ꝓ poſſe obſeruatis· cū homini ꝓ concupita ⁊ ſperata pulcerrima delectatione doctrine· ꝑ tentationes varias quaſi ꝑ huiꝰ ſeculi noctē· tolerantia laboris adheſerit· velut ꝓ rachel lya inopinata coniungit̃. ⁊ hāc ſuſtinet· vt ad illā ꝑueniat· ſi ꝑſeueranter amat· acceptis alijs ſeptem p̄ceptis. ac ſi dicatur ei: Serui alios ſeptem annos ꝓ rachel· vt ſis pauꝑ ſpiritu· mitis· lugens· eſuriens· ⁊ ſitiens iuſticiā· miſericors· mundi cordis· pacificus. Vellet eñ ſi poſſet ſine vlla tolerantia laboris· q̄ in agendo patiendoq꞉ amplectenda eſt ad pulcre contemplationis delicias ꝑuenire. Sed h̄ non poteſt in terra morientiū: qḋ his verbis ſignificatur. Non eſt in loco noſtro conſuetudinis ⁊c: Maior appellatur· que tempore prior eſt. Prior eſt eñ in hominis eruditione labor operandi que iuſta ſunt. Vn̄ Concupiſti ſapientiā· ſerua mandata· que ad iuſticiā ꝑtinēt. Iuſticia aūt q̄ ex fide eſt· q̄ inter tentationū ꝑicula eſt· vt pie credendo qḋ nōdum intelligitur· etiā intelligentie meritū ꝯſequat̃. Vn̄ niſi credideritis: nō intelligetis. Iuſticia eñ ad fidem· ad ſapientiā intelligentia ꝑtinere monſtrat̃. Non eſt tn̄ improbandū deſideriū ꝑſpiciende veritatis: h̄ ad ordinē reuocandū· vt a fide incipiat: ⁊ bonis operibus nitatur ꝑuenire quo tendit. In quo eñ verſatur virtꝰ laborioſa eſt· in eo qḋ appetit luminoſa ſapientia.

Quid opus eſt inq̄t
credere qđ michi nō
oſtendit᷑. Manifeſta
aliqđ verbū·quo vi-
deam omniū principi
um. Id em̄ eſt ad qđ
maxime ⁊ primit⁹ in-
ardeſcit. Cui reſpon-
detur: Pulcrum eſt
qđ deſideras ⁊ ama-
ri dignū: ſed pri⁹ nu-
bit lya ꝙ̃ rachel. Ar-
dor iſte ad h̄ valeat·
vt ordo nō recuſetur
ſed toleret᷑: ſine quo
nō poteſt ad id pue-
niri qđ diligit᷑. Cum
aūt ꝑuentū fuerit·ſi
mul habebit᷑ in h̄ ſe-
culo·ſpecioſa intelli-
gentia ⁊ laborioſa iu
ſticia. Quāuis enim
acute ⁊ ſinceriter cer-
natur incōmutabile
bonum: adhuc corp⁹
qđ corrumpit᷑ aggra
uat animam: ⁊ depri
mit ſenſum multa co
gitantē. Ad vnū er-
go tendēdū: h̄ ꝓpter
h̄ multa ferenda.

Idem. Pro inde
vita q̄ ſtudio cōtem-
plationis cōpetit·vt
ea q̄ carni ſunt inuiſi
bilia·nō infirmiſ ocu
lis mentis ꝑ ea q̄ fa-
cta ſunt intellecta cō
ſpiciat·⁊ ſempiternā
dei virtutē ac diuini
tatē ineffabiliter cer-
nat. vacare vult ab
om̄i negocio· ⁊ ideo
ſterilis. Affectādo eī
ocium quo ſtudia cō
templatōis igneſcūt·
nō compatit᷑ infirmi-
tati hoīm: qui in preſ
ſuris ſibi deſiderant
ſubueniri. Sꝫ qꝛ ipa
procreandi charitate
inardeſcat: vult doce
re qđ nouit. Videt
ſororem labore actio
nis filijs abundantē
⁊ dolet potiuſ currere
homines ad virtutē
qua eoꝝ neceſſitatib⁹
conſulit᷑·ꝙ̃ ad illam
vnde diuinū incōmu
tabile aliq̄d diſcitur·
Vn̄ zelabat rachel
ſororem ſuā.

Idem. Pro inde
qꝛ pur⁹ intellect⁹ de
illa diuina ſubſtātia
q̄ corp⁹ nō eſt·⁊ ideo
ad carnis ſenſum nō
ꝑtinet·verbis carne
editis exprimi nō po
teſt·eligit doctrinam
ſapientie: ꝑ quaſlibet
corporeas imagines·

magnitudine. Dixitq; ad laban:
Da michi vxorem meam·quia iā
tempus eſt impletum vt ingredi
ar ad eam. Qui vocatis multis
amicorum turbis ad conuiuium
† Actiuā vitam que filios parit ꝑ predicatio
nem ⁊ exemplum bonorum operum.
fecit nuptias·⁊ veſpere †lyam fili
am ſuam introduxit ad eū: dans
ancillam filie zelpham nomine.
Ad quā cum ex more iacob fuiſ-
ſet ingreſſuſ·facto mane vidit lyā
⁊ dixit ad ſocerum ſuum: Quid
eſt qđ facere voluiſti? nonne pro
Quis·vel viſum principiū. cōtemplatiua.
rachel ſeruiui tibi? quare impoſu
iſti michi? Reſpondit laban: Nō
eſt in loco noſtro conſuetudinis
vt minoreſ ante tradamus ad nu
i·celebra nuptias has de more ſeptē diebus
Iniquū em̄ fuit vt deceptum ſeptē alios annos
differret.
ptias. Imple hebdomadam die
rum huiuſ copule·⁊ hanc quoq;
dabo tibi pro opere quo ſeruitu-
rus es michi ſeptem annis alijs.
† Septem dierū nuptiarū lye·quibus imple
tis ſeruiuit ſeptem annis.
Acq̄euit placito·⁊ †hebdomada
tranſacta rachel duxit vxorem.
Inueterata.
Cui pater ſeruam balam tradide
rat. Tandēq; potitus optatis nu
ptijs amorem ſequentis priori p̄
tulit ſeruiens apud eum ſeptem
annis alijs. Videns autē domi
nus ꝙ deſpiceret lyam· aperuit
vuluam eiuſ: ſorore ſterili perma
nente. Que conceptum genuit fi-
viſionis fili⁹.
lium·vocauitq; nomē eiuſ ruben
dicens: Vidit dominus humili-
tatem meam· Nunc amabit me
vir meuſ. Rurſumq; cōcepit·⁊ pe
perit filium·⁊ ait: Quoniā vidit
me dominus haberi contemptui
dedit etiam iſtum michi. Voca-
Auditio.
uitq; nomen illi⁹ ſymeon. Conce
pitq; tercio·⁊ genuit aliū filiū·di
xitq;: Nunc quoq; copulabitur
michi maritus meus·eo ꝙ pepe
rim illi tres filioſ. ⁊ idcirco appel
amplificatio vel additio.
lauit nomen illius leui. Quarto
cōcepit ⁊ peperit filiū·⁊ ait: Mo-
do confitebor domino·⁊ ob hoc
† Confeſſionē·i·gratiarū actionē·ſicut ibi·Cō
fitebor tibi pater celi ⁊ terre·i·gratias agā tibi.
vocauit eum †iudam. Ceſſau itq;
parere.

C. XXX.

Cernens aūt
rachel ꝙ infecunda eſſet: inuidit
ſorori ⁊ ait marito ſuo: Da michi
liberos alioq̄n moriar. Cui irat⁹
rn̄dit iacob: Num ꝓ deo ego ſū
qui priuauit te fructu ventris tui
At illa· Habeo inquit famulam
balam·ingredere ad illam·vt pa
riat ſuper genua mea: ⁊ habeam
ex illa filios. Deditq; illi balā in
Alc·forte om̄is concubina vxor dicitur·ſcōm
morē ſcripture·nō econuerſo.
coniugium. Que ingreſſo ad ſe
viro: concepit ⁊ peperit filiū. Di
i·iudiciū michi fecit·equans me ſorori.
xitq; rachel: Iudicauit me dn̄s·⁊
exaudiuit vocem meam: dans mi
chi filium. Et idcirco appellauit
Iudicium.
nomen illius dan. Rurſumq; ba
la concipiens peperit alterum ꝓ
quo ait rachel: Cōparauit me do-
minus cū ſorore mea·⁊ inualui
† a conuerſatione vel comparatione·nep·em̄
vtrunq; ſonat.
vocauitq; eum †neptalim. Senti
ens lya qđ parere deſiſſet·zelphā
ancillam ſuam marito tradidit.
Qua poſt conceptum edente fili-
um·dixit: feliciter. Et idcirco vo-
† in procinctu·vel felicitas
cauit nomen eius †gad. Peperit
quoq; zelpha alterū· Dixitq; lya
Hoc ꝓ beatitudine mea· Beatā
quippe me dicent om̄s mulieres

vtrunq; cogitādo in
ſinuare diuina: ꝙ̃
ab officio talia docē
di ceſſare. ſicut eligit
rachel ex viro ſuo et
ancilla ſuſcipe filios
ꝙ̃ ſine liberis eē. Ba
la em̄ interp̄tat᷑ inue
terata·q̄ ē ancilla ra-
chel. De veteri em̄ vi
ta carnis ſenſib⁹ dedi
ta corporee cogitant᷑
imagīes. etiā cū de in
cōmutabili ſubſtātia
diuinitatis aliq̄d au
dit᷑: Suſcepit ⁊ lya
de ancilla ſua filios
numeroſe plis amo-
re ſuccenſa·cui⁹ ancil
la zelpha interpretat᷑
os hyans·q̄ illos ſi-
gnificat: quoꝝ ad p̄-
dicationē ſuſcipiēdā
os hyat·⁊ cor n̄ hyat
Vn̄ ꝓplus hic labijs
me honorat·cor autē
eorū longe eſt a me.
Et alibi· Qui predi
cas nō furandū fura
ris. Sꝫ ut etiā ꝑ hāc
condicionalē libera
vxor iacob laborans
filios regni ſuſcipiat
ait dn̄s: q̄ dicunt fa-
cite ⁊c. Vn̄ apoſtol⁹
Siue occaſione ſiue
veritate xp̄s annun-
cietur ⁊ in h̄ gaudeo
ſed ⁊ gaudebo tanq̄
⁊ ancilla pariēte·de
plis numeroſitate le
tatur· Ex vtero qui-
dem lye facta: ſed ex
beneficio rachel edita
Cū virū ſuū debita
nocte ꝯcubitoꝝ acce
ptis a filio lye man-
dragoricis malis cū
ſorore cubare ꝑmiſit

Egreſſus aūt ruben ꝛc. Aug. Quare rem geſtam ſcriptura non tacuit: que talia deſideria muliercularum pro magno inſinuare non conſueuit: niſi in eis aliquid magnū querere monuerit. nichil amplius conijcere valeo: ꝗꝫ qḋ ex illo ſenſu ſuggeritur. vt illo pomo intelligam figurari bonam famam. nō quā pferunt pauci iuſti ꝛ ſapientes: ſed popularem. qua maioꝛ ꝛ clarioꝛ noticia comparatur. nō ipſa ꝑ ſe expectanda: ſed intentioni bonoꝛum. qua generi humano conſulitur neceſſaria. Vñ. Oportet eñ teſtimoniū habere bonum ab his qui foris ſunt: qui licet paꝝ ſapiant. reddunt plerunqꝫ labori eoꝝ per quos ſibi conſulitur ſplendoꝛem laudis ꝛ odoꝛem bone opinionis. nec ad hanc gloriam primi ꝑueniunt eoꝛum qui ſunt in eccleſia: niſi qui in actione ꝛ laboꝛe verſant. Ideo lye filiꝰ hec mala inuenit. exiens in agrum. i. honeſte ambulans ad eos qui foris ſūt. Doctrina vero ſapiētie. que a vulgi ſtrepitu remota in contemplatione veritatis figitur: hanc popularem gloriā non aſſequeretur: niſi per eos qui in turbis agēdo ac ſuadendo preſunt. nō vt ꝓſint: ſed vt proſint. qꝛ cuꝫ iſti actuoſi ꝑ quos multimoda adminiſtratur vtilitas. ꝛ quoꝝ auctoritas ꝑplis chara eſt teſtimoniū perhibent contemplatiue vite. qḋāmodo mala māndragorica ꝑ lyam veniūt ad rachel. ad lyam vero per filiū primogenitū. i. per filiū fecunditatis eius. in quo eſt omnis fructꝰ laborioſe ꝛ inter certamina periclitantis actionis. Quā pleriqꝫ bono ingenio preditiſtudioqꝫ flagrantes: quāuis regendis populis ydonei ſint: euitant ꝓpter turbulentas occupatōnes. ꝛ in doctrine ocium tanqꝫ ſpecioſe rachel ardeſcunt amplexuꝫ. Sed qꝛ bonuꝫ eſt. vt in hac vita latius innoteſcens popularē gloriam mereatur: iniuſtum eſt autem. vt eam cōſequatur. ſi amatoꝛem ſuum eccleſiaſticis curis adminiſtrandiſ aptū in ocio detinet. nec gubernationi cōmunis vtilitatis impartitur. ꝓpterea lya ſoꝛori ſue dicit: Parū ne tibi videtur ꝙ virum meū accepiſti. inſuper ꝛ mandragoras filij mei vis accipere: per vnum ſignificans omnes. qui cum ſint digni quibus regimen eccleſie cōmittatur. accenſi ſtudio contemplande ſapientie. ab omnibus actionum moleſtijs remoueri. ꝛ in ocio diſcendi conſidere volunt. Unde parum tibi eſt. qḋ accepiſti virum meum ꝛc. Quaſi dicat actiua ad contemplatiuam. parum eſt ꝙ homines ad laboꝛem neceſſarios in ocio detinet vita ſtudioſoꝝ. Inſuꝑ ꝛ popularem gloriam querit. Ut ergo omnia iuſte comparet: impartitur rachel virum ſoꝛori nocte illa

† ſ. Beatū alibi ſecundū ambiguitatē verbi poſſunt diuitie ſic vocari.

propterea appellauit eum † aſer.

Egreſſus aūt ruben tempoꝛe meſ

† ſ. poma pulcra. odoꝛa. ꝛ inſipida.

ſis triticee in agruꝫ. reppit † mandragoꝛas quas matri lye detulit

Dixitqꝫ rachel: Da michi partem de mandragoꝛis filij tui. Illa reſpondit: Parum ne tibi videtur ꝙ preripueris maritum michi: niſi etiā mandragoꝛas filij mei tuleris? At illa: Doꝛmiat tecuꝫ hac nocte pro mandragoꝛis filij tui. Redeuntiqꝫ ad veſperam iacob de agro. egreſſa eſt in occurſū eiꝰ lya. ꝛ ait: Ad me inquit intrabis. qꝛ mercede conduxi te ꝓ mandragoꝛis filij mei. Doꝛmiuit cum ea nocte illa. ꝛ exaudiuit deus preces eius: Concepitqꝫ ꝛ peperit filiuꝫ quintū. ꝛ ait: Dedit deus mercedem michi. qꝛ dedi ancillam meaꝫ viro meo. Appellauitqꝫ nomē

† ſ. Eſt merces. Is eñ vir dicitur achar merces. qꝛ introitū viri rachel debitū mandragoꝛis filij emerat.

eius † yſachar. Rurſum lya concipiens peperit ſextum filiuꝫ. ꝛ ait: Dotauit me deꝰ dote bona. Etiā hac vice mecū erit maritus meuſ

eo ꝙ genueriꝫ ei ſex filios. ꝛ idcirco appellauit nomē eiꝰ † zabulon

† ſ. Habitaculū. In libro hebreoꝝ nominū. violenter fluxus noctis interpꝛetatur.

Poſt quē peperit filiam nomine

ſ. Cauſam. quia in ſichimis iurgij cauſa extitit

dinam. Recoꝛdatus quoqꝫ dñs

ſ. Que interpꝛetatur ouis.

rachelis: exaudiuit eam. ꝛ aperuit vuluam eius. Que concepit ꝛ peperit filium dicens: Abſtulit deus obpꝛobꝛium meum. ꝛ vocauit nomē illius ioſeph. dicens:

ſ. augmentum.

Addat michi dominus filiū alteruꝫ. Nato aūt ioſeph. dixit iacob ſocero ſuo: Dimitte me. vt reuertar in patriam meam ꝛ ad terram meaꝫ. Da michi vxoꝛes ꝛ liberos meos pro quibus ſeruiui tibi. vt abeam.

ſ. quaſi iā debetis eſſe magiſtri ꝓpter tempus.

Tu vero noſti ſeruituteꝫ qua ſeruiui tibi. Ait ei laban: Inueniam gratiam in cōſpectu tuo. experimento didici: qꝛ benedixerit michi deꝰ propter te. Cōſtitue mercedem tuaꝫ quā dem tibi. At ille reſpōdit: Tu noſti quomodo ſeruierim tibi. ꝛ quāta in manibꝰ meis fuerit † poſſeſſio tua. † Modicum habuiſti anteqꝫ venirem ad te. ꝛ nunc diues effectus es:

ſ. operibus.

† ſ. Charismatū diſtributio. † ſ. Tantū qꝫtuꝫ natura contulerat.

ſ. In eo ꝙ gratia contulit.

ut qui virtute laborioſa regimini populoꝛum accommodi ſunt: ꝛ ſi ſciētie vacare delegerant: ſuſcipiant experientiam tentationum pro vtilitate communi. ne doctrina ſapientie cui vacare ſtudebant blaſphemetur. neqꝫ adipiſcantur ab impitis exiſtimationem bonam qḋ poma ſignificant. ꝛ qḋ neceſſarium eſt ad exhoꝛtationem diſcentium. Sed vt hanc curam ſuſcipiant. inuiti coguntur. Satis hoc ſignificatū eſt. ꝙ cuꝫ veniret de agro iacob. occurrit ei lya. eumqꝫ detinens ait: Ad me intrabis ꝛc. Quaſi doctrine quam diligis. vis cōferri bonā opinionē: noli fugere officioſū laboꝛem. Hec in eccleſia geri quiſqꝫ aduertit ꝛ cernit: qꝛ de toto oꝛbe terraꝝ veniunt homines ab operibus ſeculi. vt tranſeant in ociū cognoſcende veritatis: tanqꝫ in amplexū rachel ſed accipiunt de trāſuerſo eccleſiaſtica neceſſitate. ꝛ oꝛdināntur in laboꝛe. Ac ſi dicat lya: Ad me intrabis Quibꝰ caſte myſterium diſpenſantibꝰ. vt in nocte ſeculi generent fidei filios. laudatur a populis etiā illa vita: cuiꝰ amoꝛe cōuerſi ſpem ſeculi reliquerunt. ꝛ ex cuius profeſſione ad miſericoꝛdiam regende plebis aſſumpti ſūt. Id eñ omnibus laboꝛibus agunt. vt profeſſio ex qua ſe cōuerterūt. qꝛ tales rectoꝛes dedit: latius gloꝛificetur. tanqꝫ iacob non recuſante noctem lye vt rachel pomis ſuaue olentibus ꝛ nitentibus potiatur. q̄ etiā preſtante dei miſericoꝛdia vix tandē parit. perrarum eniꝫ eſt vt quod in principio erat verbū. ꝛ verbuꝫ erat apud deū. ꝛ deꝰ erat verbū. ꝛ quidqḋ de hac re pie ꝛ ſapiēter dicitꝰ: ſine fantaſmate carnalis cogitationis ſalubriter vel ex parte capiatur.

Augu. Egreſſuſ autē ruben ꝛc. De h autem genere opinari quoſdaꝫ ſcio. [illegible] ceptum in eſcam [illegible]libus feminis fecunditatem pariat: ꝛ ideo inſtitiſſe rachel vt hoc acciperet. qḋ ego non arbitroꝛ. nec ſi tunc concepiſſet. Nunc vero cum poſt duos lye alios ab illa nocte partus dominus eam pꝛole donauerit: nichil eſt ꝙ de mandragoꝛa tale aliquid ſuſpicemur. quale in nulla femina experti ſumus. Cum enim mala hec ipſe vidiſſem: ꝛ propter ſacre lectionis hunc locum michi obtigiſſe gratularer. Rara enim eſt res. naturam eoꝛum qꝫtuꝫ potui perſcrutatus ſum. non aliqua a cōmuni ſenſu remotioꝛe ſcientia. que docet virtutes radicum ꝛ poteſtates herbarum: ſed quantū renunciat viſus. olfactus. ꝛ guſtus. rem comperi pulcram. ſuauem olentem. ſapoꝛe aūt inſipido. Cur ergo eam mulier tantopere cupierit. neſcio: niſi foꝛte ꝓpter pomi raritatem. ꝛ odoꝛis iocunditatem.

Benedixitq̃ tibi deꝰ ad introitū meū. Juſtum eſt igitur vt aliqñ
ſ Iudee.
prouideam domui meę. Dixitq̃ laban: Quid dabo tibi? At ille
† ſ de tuo munere. ‡ ſ i. ſi permiſeris oues meas vocem meā audire.
ait: †Nichil volo. ‡Sȝ ſi feceris
† ſ lacte alam. ‡ ſ ab incurſu luporum.
q̄d poſtulo: iterū †paſcā ⁊ ‡cuſtodiam pecora tua. Gira om̄s greges tuos. ⁊ ſepara cunctas oues varias ⁊ ſparſo vellere. ⁊ q̄dcunq̃ ful
ſ aſtitit regina a dextris tuis. circūdata va-
fum ⁊ maculoſum variūq̃ fuerit tam in ouibus q̃ȝ in capris. erit merces mea. Reſpondebitq̃ mi
ſ in futuro.
chi cras iuſticia mea. quādo placiti tempus aduenerit coram te.
ſ Qui imitari noluerint. ſed in vicus innatis ſibi pdurauerint: nō erunt ouilis mei.
⁊ om̄ia quę non fuerint varia et maculoſa. ⁊ fulſa tam in ouibus q̃ȝ in capris furti me argues. Dixit laban: Gratum habeo q̄d petis. Et ſeparauit in die illo capras ⁊ oues hircos ⁊ arietes varios atq̃ maculoſos. Cunctum autē gregem vnicolorē. i. albi ⁊ nigri velleris tradidit in manu filiorū ſuorum. ⁊ poſuit ſpacium itineris dierum triū inter ſe ⁊ generū qui paſcebat reliquos greges eius. Tol
† ſ In vno genere potuit fieri varietas: ſed p myſterio tria genera lignorū ſunt poſita.
lens ergo iacob virgas †populeas virides ⁊ amigdalinas ⁊ ex platanis. ex parte decorticauit eas. detractiſq̃ corticibus. in his q̃ ſpoliata fuerāt. candor apparuit. Illa vero quę integra fuerant. viridia permanſerūt. atq̃ in hūc modum color effectus eſt variꝰ. Poſuitq̃ eas in canalibus vbi effundebatur aqua. vt cum veniſſent greges ad bibenduȝ ante oculos haberent virgas: ⁊ in aſpectu earum conciperent. Factūq̃ eſt vt in ipſo calore coitus. oues intuerentur virgas. ⁊ parerent maculoſa ⁊ varia ⁊ diuerſo colore reſperſa. Diuiſitq̃ gregem iacob. ⁊ poſuit virgas ante oculos arietum. Erant autem alba queq̃ ⁊ nigra laban. cętera vero iacob: ſeparatis inter ſe gregibꝰ. Igitur quādo primo tempore aſcēdebant oues ponebat iacob virgas ī canalibꝰ aquarum ante oculos arietum ⁊ ouium: vt in earum cōtemplatōe

Gira omnes greges ⁊c. Hiero. Multum apud. lxx. confuſus eſt ſenſus. ⁊ vſq̃ hodie nullum potui inuenire noſtrorum. qui hunc locū plane exponeret. Vis inquit iacob me ſeruire tibi alios ſeptem annos. fac q̄d poſtulo. Separa omnes diſcolores ⁊ varias tam oues q̃ȝ capras: ⁊ trade in manu filiorum tuorum. ⁊ ex vtroq̃ grege alba ⁊ nigra pecora. i. vnius coloris da michi. Si quid igitur ex albis ⁊ nigris quę vnius coloris ſunt varium natum fuerit: meum erit. Si quid vnius coloris: tuum. Quaſi rē difficilem non poſtulo. tecū facit natura pecorum: vt alba ex albis: ⁊ nigra naſcantur ex nigris. Mecū iuſticia mea. dū deus humilitatem meā reſpicit ⁊ laborem. Optionē laban datam libenter arripuit: ⁊ ita vt iacob poſtulabat faciens: triū dierum iter inter iacob ⁊ filios ſuos ſeparauit. ne quis dolus ex vicinitate pecoris naſceretur. Ita iacob nouā ſtrophā cōmentatꝰ eſt. Et contra naturam albi ⁊ nigri coloris. naturali arte pugnauit. tres enim virgas populeas ⁊ amigdalinas. et maligranati (q̃ȝq̃ȝ. lxx. ſtiraceas ⁊ nuceas ⁊ plataninas habeant) ex parte decorticans. variū virgarum fecit colorem vt vbicūq̃ in virga corticē reliquiſſet. antiquus remaneret color. Vbi tuliſſet corticem. candidus panderetur. Obſeruabat ergo iacob tempus. quo pecora aſcendebantur. ⁊ cum poſt calorem diei ad potandū auida pergebāt diſcolores virgas ponebat in cānalibꝰ. et admiſſis arietibus ⁊ hircis in ipſa potādi auiditate oues ⁊ capras faciebat aſcēdi vt ex duplici deſiderio. dū ⁊ auide bibūt ⁊ aſcenduntur a maribus tales fetus conciperent: quales vmbras arietū ⁊ hircorū deſuper aſcendentiū in aquarum ſpeculo contemplabantur. Ex virgis eñ in cānalibus poſitis: varius erat imaginum color. nec mirū hāc in conceptu feminarum eſſe naturam. vt qualem conſpexerint ſiue mente conceperint. in extremo voluptatis eſtu quo concipiunt: ſobolem talem procreent. Cum hoc ipſum in equarum gregibus etiā apud hiſpanos dicatur. Et quintilianus in controuerſia qua accuſatur matrona q̄ ethiopem peperit. pro defenſione illius argumentatur hanc conceptuum eſſe naturam quā ſupradiximus. Et ſcriptū repperitur in libris ypocratis. q̄ quędā ſuſpitione adulterij fuerat punienda. cū pulcerrimū peperiſſet vtriq̃ parēti generiq̃ diſſimilem: niſi memoratus medicus ſoluiſſet queſtioneȝ: monēs querere ne forte talis pictura eſſet in cubiculo: qua inuenta. mulier a ſuſpitione liberata eſt. Jacob callidus. iuſticiā etiaȝ in noua arte ſeruabat. Si enim omnes agni ⁊ hedi varij fuiſſent. erat ſuſpitio doli. ⁊ aperte laban inuidus contraiſſet. Sic ergo temperauit vt laboris fructum acciperet: ⁊ labā non penitꝰ expoliaretur. Sed qñ oues ⁊ capre primo tempore aſcendebātur (quia melior eſt vernus fetus) anteponebat virgas: vt varia naſcerentur. Quecunq̃ vero oues ⁊ capre ſero querebant marem. non anteponebat: vt vnius coloris naſcerentur pecora. ⁊ quidquid prius naſcebatur ſuuȝ erat: quia varium. quidquid poſtea; laban. quia vniꝰ coloris. Quod autē ſcriptum eſt vt in virgis conciperent: vim hebrei verbi. niſi circuitu exprimere nō poſſum laameba eñ proprie dicitur extremus ī coitu calor. quo corpus omne cōcutitur: ⁊ patranti voluptati vicinus eſt finis.

Tollēs ergo ⁊c. Alit. Greg. Intellectus ſacri eloquij inter textum ⁊ myſterium tanta libratione penſandus eſt. vt neq̃ nimię diſcuſſionis pondꝰ deprimat: nec torpor incurię vacuum relinquat. Multę eñ ſententię tanta allegoriarum conceptione grauidę ſunt: vt quiſquis eas ad ſolam hyſtoriam tenere nititur: earū noticia p incuriā priuetur. Quędam ita exterioribꝰ preceptis inſeruiunt: vt ſi quis ſubtilius penetrare deſideret. nichil intus inueniat: ſed ſibi etiā q̄d foris eſt abſcondat. Unde bene narratione hyſtorica p ſignificationē dicitur. Tollens iacob v. p. v. ⁊c. Virgas populeas virides ⁊ amigdalinas ⁊ ex platanis añ oculos gregum ponere. eſt per ſcripturę ſeriē antiquorum patrum vitas atq̃ ſentētias in exemplum populis prębere. quę q̄r iuxta rationis examen recta ſunt: virgę vocātur. quibꝰ ex parte corticē ſubtrahit. vt candor intimus appareat: ⁊ ex parte ſeruat. vt ſicut fuerat exterius viror permaneat. Sicq̃ virgarum color varius efficitur. q̄r ante cōſiderationis noſtrę oculos pręcedentium patrum ſententię quaſi virgę varię ponuntur: in quibꝰ dum plerunq̃ intellectum littere fugimus. quaſi corticem ſubtrahimꝰ. ſed dum ſequimur: ſeruamꝰ. dumq̃ ab ipſis cortex littere ſubducitur: allegorię candor aperitur. dum relinquitur. exterioris intelligentię virentia exēpla monſtrantur. Quas iacob in aquę cānalibus poſuit: quia chriſtus in libris ſacrę ſcientię quibus imbuimur eas fixit. Has aſpicientes arietes cū ouibꝰ coeunt: q̄r cū rationales noſtri ſpiritꝰ in intentione earū defixi ſunt. ſingulis actionibꝰ pmiſcentur. vt tales fetus operū generent: qualia exempla pcedentiū in vocibꝰ pceptorū vident. ⁊ diuerſum colorem proles boni operis habeat: quia ſubtracto cortice littere. acute interna conſiderant: et

ſepe conſeruato. bene ſe in exterioribus formant.
Alc. Cur iacob fraude in hoc loco nō arguitur. h̄ ſine dubio vt propheta fecit. nec credendū eſt eū feciſſe ſine ſpirituali reuelatione.

C. XXXI.

Mutauit mercedem. Hiero. Pro eo ꝙ poſuimus mutauit mercedem meā decem vicib⁹. Lxx. poſuerunt decē annis. cū verbū hebraicū moin numerꝫ magis q̄ annos ſonet: ꝛ ex ſequētib⁹ is ſenſus probat' ꝙ per ſingulos fetus laban condicōe3 mutauerit. Si videbat variū naſci pecus. dicebat: Volo vt ī futuro naſcātur michi varia. tūc iacob virgas in cānalib⁹ non ponebat. ut fet⁹ vnicolor naſceretur. quo facto. laban ea pecora ſuę parti fieri debere dicebat. Sic vſq; ad decem vices mutata eſt condicio. ꝛ quocūq; ꝓpoſuerat laban vt ſibi naſceretur: ī cōtrariū colorē vertebat'. Nūc autē in ſex annis decē pariendi vices incredibiles viderent': ſed lege virgilium in quo dicitur. Bis grauidę pecudes. Natura autem ytalicarꝫ ouium ꝛ meſopotamię eadē eſſe dicitur.

conciperent. Quando vero ſerotina admiſſura erat: ꝛ conceptus extremus: non ponebat eas. Factaq; ſunt ea que erāt ſerotina laban: ꝛ que primi temporis iacob Ditatuſq; homo vltra modum. ꝛ habuit greges multos: ancillas ꝛ ſeruos camelos ꝛ aſinos.

C. XXXI.

Poſtquā aūt audiuit verba filiorum laban dicentium: tulit iacob omnia q̄ fuerunt patris noſtri. ꝛ de illius facultate ditatus factus eſt inclit⁹: animaduertit quoq; facie3 laban ꝙ non eſſet circa [vel erga.] ſe ſicut heri ꝛ nudiuſtercius. maxime dicente ſibi domino: Reuertere in terram patrum tuorum ꝛ ad generationem tuam. eroq; tecū. miſit ꝛ vocauit rachel ꝛ lyam in agrum. vbi paſcebat greges. dixitq; eis: Video faciem patris veſtri ꝙ non ſit erga me ſicut heri ꝛ nudiuſtercius. Deus autem patris mei fuit mecum. ꝛ ipſę noſtis: ꝙ totis virib⁹ meis ſeruierim patri veſtro. Sꝫ ꝛ pater veſter circumuenit me. et mutauit mercedem meam decem vicibus. ꝛ tamen nō dimiſit eum deus vt noceret mihi. Siquādo dixit: varię erunt mercedes tuę. pariebant omnes oues varios fetus. Quando vero econtrario ait: alba quęq; accipies pro mercede: omnes greges alba pepererunt. Tulitq; deus ſubſtantiam patris veſtri ꝛ dedit michi. Poſt q̄ enim conceptus ouium temp⁹ aduenerat: leuaui oculos meos ꝛ vidi in ſomnis aſcendentes mares ſuper feminas varios ꝛ maculoſos ꝛ diuerſorum colorum. Dixitq; angelus dei [vel domini.] ad me i ſomnis: Jacob. Et ego reſpondi: Aſſum. Qui ait: Leua oculos tuos ꝛ vide vniuerſos maſculos aſcendentes ſup feminas. varios. maculoſos. atq; reſperſos. Vidi enī omnia que fecit tibi laban. Ego ſum deus bethel. vbi vnxiſti lapide3. ꝛ votū vouiſti michi. Nūc ergo ſurge ꝛ egredere ð terra hac reuertens in terrā natiuitatis tuę. Reſpōderuntq3 rachel ꝛ lya: Nūquid habemus reſidui quicq; in facultatibus ꝛ hereditate domus patris noſtri? Nonne quaſi alienas reputauit nos. ꝛ vendidit comeditq3 precium noſtrum? Sed deus tulit opes patris noſtri. et nobis eas tradidit ac filijs noſtris Unde oīa que precepit tibi dominus fac. Surrexit aute3 iacob ꝛ impoſitis liberis ac coniugibus ſuis ſuper camelos abijt: tulitq3 omnem ſubſtantiam ſuam ꝛ greges. ꝛ quidquid in meſopotamia acquiſierat pergens ad yſaac patrem ſuum in terrā chanaan. Eo tempore ierat laban ad tondendas oues: ꝛ rachel furata eſt ydola patris ſui. Noluitq3 iacob confiteri ſocero quod fugeret. Cumq3 abijſſet tam ipſe q̄ omnia que ſui iuris erant: ꝛ amne trāſmiſſo pergeret [per anticipationem] cōtra montem galaad: nunciatū eſt labā die tercio ꝙ fugeret

Vidi enim oīa. ꝛc. Ex h̄ diſcimus. ꝙ iacob nullo malo dolo fecit: ſed diuina diſpoſitione. vel q: omnia in figura gerebātur. Vn̄ angelica viſione meruit ꝯfortari
Nūc ergo ſurge. Greg. Poſt longā ſeruitutē ꝑcepit dn̄s iacob. vt reuerteret' in patriā. tūc ignorāte ſocero cū vxoribus ꝛ comitatu ꝓperabat Laban aūt cōſecut⁹ eſt eū in monte galaad. cum furore ydola requirēs. nec reperit Laban aūt in hoc loco dyaboli typum gerit. Interp̄tatur eni3 dealbatio. Dyabol⁹ vero cum tenebroſus ſit transfigurat ſe in angelū lucis.

Furata eſt ydola patris ꝛc. Hier. Ubi nos ydola legimus. in hebreo therafin ſcriptū eſt. qd̄ aq̄la figuras vel imagines interp̄tatur. Hoc aūt ideo dico. vt ſciamus quid in iudicū libro therafin ſonet.
Contra montē ꝛc. Nō ꝙ eo tempore mons galaad diceretur. ſed ꝑ anticipationē illo nomine vocatur quo poſtea nūcupatus eſt.

Qui aſſumptis. ⁊c. Poteſt ꝑ laban mundus exprimi· qui cū furore iacob ſequitur: q᷑ electos q̃ ſunt membra chriſti oppri mere conat᷑. Filiam mūdi vel dyaboli iacob abſtulit: cuȝ ſibi xp̄s eccleſiā ex gentibus coniūxit, cui per ꝯplexum dicit᷑· Obliuiſcere populum tuū ⁊ d· p· t· In ydolis auaricia ſignat᷑: q̃ eſt ydoloꝝ ſeruitus. Laban veniens apud iacob ydolū nō reppit q᷑ oſtenſis mundi diuitijs redemptori noſtro dyabol⁹ veſtigia concupiſcētię nō reperit. Sed q̃ iacob ñ habuit: rachel ſedendo operuit. quę interpretatur ouis· ⁊ eccleſiam ſignificat. Sedere aūt eſt· humilitatem penitentię appetere. Vñ· ſurgite poſtq̃ ſederitis. Rachel ergo ydola ſedendo operit: q᷑ eccleſia chriſtum ſequēs viciū terrenę cōcupiſcētię per humilitatem penitentię cooperuit. Unde Beati quoꝝ remiſſę ſunt ini· ⁊· q· t· ſūt· p· Nos igitur rachel ſignificat: qui ydola ſedendo premimus: ſi culpas auaricię penitendo damnamus· q̃ auaricię immundicia nō viriliter currētes impedit: ꝫ effeminate gradientes ꝑ blandimēta ſeculi reſoluūt᷑ qđ his verbis ſignificat᷑. Juxta ꝯſuetudinē fēiaꝝ accidit mihi Quaſi em̄ muliebria pati ſe innotuit.

Ut oſcularer ⁊c. More ſcripturę filios ac filias ſuas iacob appellat: q̃ filios vel fratres cognatos appellat. Unde in ſequentibus· dixitq̧ iacob fratrib⁹ ſuis: Afferte lapides. In euāgelio quoq̧ filij marię matertere domini fratres ei⁹ vocantur.

Timui ne violēter ⁊c. Quaſi ideo me nō tibi manifeſtaui: ne acerbitate pſecutionis ſupares animas infirmas nouit᷑ tibi ereptas.

iacob. Qui aſſumptis fratribus
ſuis· perſecutus eſt eum diebus
ſeptem: ⁊ comprehendit eum in
monte galaad. Uiditq̧ in ſomniſ
† ſNō eſt timendus qui nichil pōt niſi pmiſſus
dicenteȝ ſibi dominuȝ: †Caue ne
quicq̃ mali loquaris cōtra iacob
† ſdilatauerat. ‡ ſEminentia preceptorum
Iamq̧ iacob †extenderat ‡ in mō
† ſtranſitorum habitaculū. ‡ ſdyabol⁹ pſe
te †tabernaculū. Cumq̧ ille ‡ cōſe-
quitur chriſtū· qui ait: ponā ſedem meā in monte teſtamenti ⁊c.
cutus fuiſſet eum cum fratribus
ſuis: in eodeȝ monte galaad fixit
ſquaſi · quid
tentoriū. Et dixit ad iacob: Qua
tibi ⁊ nobis hieſu fili dei viui ⁊c.
re ita egiſti· vt clam me abigeres
† ſAnimas de ſeruitute ereptas. ‡ ſCaptiuam duxit captiuitatē. ‡ ſverbi dei.
†filias meaſ ‡ qi captiuas ‡ gladio
ſQuaſi cur tuū aduentum me celaſti· ſi te cognouiſſem nō crucifixiſſem· ſed cū inſignibus re
Cur ignorāte me fugere voluiſti
nec indicare michi: vt proſeque-
galis triumphi gloriā tuā celebraſſem.
rer te cuȝ gaudio· ⁊ canticis ⁊ tim
panis ⁊ cytharis? Nō es paſſus
† ſNō veni mittere pacem: ſed gladium.
†vt oſcularer filios meos ac filiaſ
ſdū cōſputus· colaphizat⁹· ⁊ ideo ignotus.
Stulte operat⁹ es· Et nūc quidē
† ſQuaſi poſſum pſequi membra tua.
†valet manus mea reddere tibi
ſhoc eſt· nō poſſum· niſi q̄tum permiſſus ſum
malum· Sed deus patris tui he
ri dixit michi: Caue ne loquaris
ſConcedatur
contra iacob quicq̃ duriuſ· Eſto
† ſredire in iudeam.
Ad tuos †ire cupiebas: ⁊ deſide-
rio erat tibi domus patris tui·
ſSicut gentilis loquitur· ⁊ notandū q᷑ hic primo inuenimus deos gentium· In ſuperioribus em̄ ſcriptura deū nominauit. ſCur apud te latet auaricia· que eſt ydolorū ſeruitus.
Cur furatus es deos meos? Re-
ſpondit iacob: Qđ inſcio te, pfe-
ctus ſum· timui ne violenter au-
ſAuaricie.
ferres filias tuas. Qđ autē furti
me arguis: apud quencunq̧ in-
† ſydolatriam. ‡ ſcōmuni iudicio de noſtra ſocietate proſcribatur.
ueneris †deos tuos: ‡ necet᷑ corā
† ſQue em̄ ſocietaſ chriſti
fratrib⁹ noſtris. Scrutare †quid
ad belial· que cōmunicatio templi cū ydolis.
quid tuorum apud me inueneris
† ſNon amabat vendentes ⁊ ementes in templo· vnde eiiciebat
⁊ aufer. Hęc dicēs †ignorabat q᷑
ſTanq̧ leo
rachel furata eſſet ydola. Ingreſ
rugiens circuīt· q· q· d· † ſMundi.
ſus itaq̧ laban †tabernaculum ia
cob ⁊ lyę ⁊ vtriuſq̧ famulę· non
† ſvnde· venit em̄ princeps mundi hui⁹ ⁊ i· m· n· h· q· ‡ ſQđ nō inuenit apud maiores· inuenire molitur apud minores· Sed rachel· i· eccleſia· que laban reputat· lucra contemnit: vt ſtultorum onera.
†inuenit. ‡ Cumq̧ intraſſet tentori
† ſAuariciā humi
um rachelis· illa feſtinans †abſcō
litate penitentie tegens.
dit ydola ſubter ſtramenta came
† ſIntentanti oīmodos laqueos tentationū
li· ⁊ ſedit deſuper. †Scrutantiq̧
† ſid eſt· non preualenti.
omne tentorium· †⁊ nichil inueni
ſNaturalis cōſuetudo eſt aſſurgere maioribus ꝫ tibi ñ aſſurgo· q᷑ ſectatorē auaricie ñ honoro
enti ait: Ne iraſcatur domin⁹ me⁹
q᷑ coram te aſſurgere nequeo: q᷑
ſqui immundiciā auaricie ſequitur: quaſi muliebria patitur.
iuxta conſuetudinem fęminaruȝ
ſfruſtrata.
nunc accidit michi. Sic deluſa
ſtentantis.
ſolicitudo quęrentis eſt. Tumēſ
ſCallidus exactor
q̧ iacob cum iurgio ait: Quā ob
arguitur: qui omni genere tentationū aduerſus chriſtum ſe erexit· ſed qđ in eo reprehēderet nō inuenit.
culpam ⁊ ob qđ peccatum meuȝ
ſic exarſiſti poſt me: ⁊ ſcrutat⁹ es
omnem ſuppellectilē meā? Quid
inueniſti de cuncta ſubſtantia do
ſfiliis.
mus tuę? Pone hoc corā frībus
† ſper gratiam ‡ ſper naturā. ‡ Iudicabunt ſancti nationes.
†meis ⁊ fratribus ‡ tuiſ: ⁊ ‡ iudicēt
† ſIn obſeruātia decē mandatorū cum gemina
inter me ⁊ te. Idcirco viginti an-
charitate † ſInnocentes ‡ ſpenitentes.
nis fui tecum· †oues tuę ⁊ ‡ caprę
† ſvacui bono opere. ‡ ſfortes.
†ſteriles nō fuerunt· ‡ arietes gre-
† ſConfregi. ‡ ſquaſi Ab incurſibus inuiſibilū luporū greges michi cōmiſſos defendi.
ges tui nō †comedi: ‡ nec captuȝ a
† ſOues perditas reſtituebam.
beſtia oſtendi tibi. Ego †damnuȝ
ſquidquid ꝑ ignorantiā
omne reddebam: quidquid furto
delinquebatur· michi imputabaſ qđ nō fit paſtorib⁹ eccl'ie. † ſInſtātia quotidiana afficiebar
perierat a me exigebas. †Die no-
† ſſcandalis fratrū. ‡ ſvel vrgebar. ‡ ſnō
ctuq̧ †ęſtu ‡ vrebar ⁊ gelu: ‡ fugie
dormitat qui cuſtodit iſrael.
batq̧ ſomnus ab oculis meis.
Sic per viginti annos in domo
† ſObſeruaui ſeptē precepta de dilectione, proximi· ⁊ ſeptē euangelica· de dilectione dei.
tua ſeruiui tibi. †Quattuordeciȝ
† ſOpa admirāda. ‡ ſpplis in fide tuendis.
pro filiabus· ⁊ † ſex pro ‡ gregibuſ
ſIngratus beneficiis contraria decem precetis
tuis. Immutaſti quoq̧ mercedē
ptis meo labori obieciſti.
meam decem vicibus· Niſi deuſ
† ſdeus qui omnibus timendus.
patris mei abraaȝ· ⁊ †timor yſaac
† ſSubueniſſet. ‡ ſNullo michi adherente.
†affuiſſet michi: forſitā mō ‡ nudū
ſquā paſſus ſum in mundo.
me dimiſiſſes. Afflictionem meā
† ſcoopatorum. ‡ ſqui nō reliquit me ſolū.
⁊ laborē † manuū meaꝝ ‡ reſpexit

Urebar. Unus effectus eſt caloris et frigoris.

Afferte lapides.
ꝛc. Hiero. Aceruus
lingua hebꝛea gal di
citur. Aad vero teſti
oniū. Lingua ſyria
aceruꝰ ygar. teſtimo
nij ſedutba. Jacob
ergo aceruū teſtimo-
nij .i. galaad hebꝛai-
ce vocauit. Laban
aceruum teſtimonij.
ygar ſedutba gentis
ſuę ſermone. Erat eī
ſyrus. ⁊ parentū lin-
guam prouincię in q̄
habitabat ſermone
mutauerat.
Iſi. Myſtice inter fi
deles tam iudeos q̄z
gentiles. teſtis eſt la
pis eminens in ſimili
tudinē xp̄i. ⁊ aceruū ſ
lapidū. q̄ eſt multitu
do credentium.

Repreſſit. anteq̄z nocere poſſes.
deus: ⁊ arguit te heri. Reſpondit
Sq̄ nō fecit dei timore cōpreſſus. dicit ſe dimi
ſiſſe cauſa carnalis affectus.
ei laban: Filię ⁊ filij ⁊ greges tui
⁊ oīa q̄ cernis mea ſunt. Quid
poſſum facere filijs ⁊ nepotibus
Hic laban gentilis populi ad fidem venientis
typum gerit. Jacob vero iudaici fidelis.
meis? Ueni ergo ⁊ ineamus fedꝰ
vt ſit teſtimonium inter me ⁊ te
† Nō vt pro deo coleret. ſed vt in eo aliquid ſi
gnificaret. ⁝ Sangularē qui fecit vtraq̄z vnū.
†Tulit itaq̄z iacob lapidem. ⁊ ⁝ere
Cognatis.
xit illum in titulū. Dixitq̄z fratri
† Congregatio
bus ſuis: Afferte lapides. †Qui
lapidum conuctus fidelium.
congregantes fecerunt tumulū.
Significantes cōmunionē ſacramētoꝛum.
comederuntq̄z ſup eum. Quē vo
Sygar ſedutba.
cauit laban tumulum teſtis. ⁊ ia
† gal. ⁝ aad.
cob †aceruum ⁝ teſtimonij: vterq̄z
iuxta pꝛopꝛietatē lingue ſuę. Di-
Conuentus fideliū teſtis eſt inter gentilē cre
dentem. ⁊ iudeum.
xitq̄z laban: Tumulus iſte teſtis
erit inter me ⁊ te hodie: ⁊ idcirco
appellatum eſt nomen eius gala
ad. id eſt. tumulus teſtis. Et a die
cit laban: Intueatur ⁊ iudicet do
Si initū pactū violauerimꝰ. etiā abſētes coꝛpe
minus inter nos. quādo receſſeri
Deos alienos ſuadendo.
mus a nobis: Si afflixeris filias
Sectas hereticas.
meas: ⁊ ſi introduxeris vxoꝛes
Extraneoꝛū. aut propter teſtificationē dei quā
ita habere debent. tanq̄z nemo cū eis eſſet. qui
teſtis eſſet.
alias ſuper eas. Nullꝰ ſermonis
† quaſi. Ipſe erit iudex qui conſcius.
noſtri teſtis eſt abſq̄z †deo q̄ p̄ſens
reſpicit. Dixitq̄z rurſus ad iacob
Repetendo confirmat.
En tumulus hic ⁊ lapis quē ere-
xi inter me ⁊ te teſtis erit. Tumu-
lus inquā iſte ⁊ lapis ſint in teſti
monium. Si aūt ego tranſiero il
lum pergens ad te: aut tu p̄terie-
ris malum michi cogitans: Deus
Non recens.
abꝛaam ⁊ deus nachoꝛ iudicet in
ter nos. deus patris eoꝝ. Jura-
domini.
uit iacob per timoꝛem patris ſui
Cōmunicatis ſacramentis.
yſaac: †immolatiſq̄z victimis in
Auditus ſpiritualis intelligentie.
monte. vocauit fratres ſuos vt

Jurauit iacob
ꝛc. Per timoꝛem .ſ.
quo timebat deū quē
cōmendauit ſupra di
cens: ⁊ timoꝛ patris
mei ꝛc.

Comeſtio panis. ſignificatio vnitatis eſt.
ederent panem. Qui cum come-
† qui ſupꝛa credētes nunc apoſtatas ſignificat
diſſent manſerūt ibi. †Laban ve-
ro de nocte conſurgens oſculatꝰ
eſt filios ⁊ filias ſuas. ⁊ bn̄dixit
alias reuerſuſq̄z eſt.
illis. reuertens in locum ſuum.

C. XXXII.

Iacob autē
Nō aſpiciens retro.
abijt itinere quo cę-
perat. Fueruntq̄z ei obuiam an-
geli dei. Quos cum vidiſſet ait:
Multitudo angeloꝛū. que militia celi nomina
tur: quibus confoꝛtatus. nō metueret fratrem ſe
curus eoꝛū auxilio.
Caſtra dei ſūt hęc. Et appellauit
nomen loci illius manaim. id eſt
Superatis pꝛeteritis tentationibus tanq̄z ho
ſtibus ⁊ tergo ſequētibus. imminēt future tanq̄z
caſtra. Miſit aūt ⁊ nuncios ante
hoſtes obuiā veniētes: quos opoꝛtet preuenire
oꝛando ⁊ bene opando ad q̄d perficiendū pro
ſe ad eſau fratrem ſuum in terrā
ſunt aliquando perſuaſibilia humane ſapiētie
verba.
ſeyr in regionē edom. pꝛęcepitq̄z
eis dicens: Sic loquimini domi
Cōſoꝛs nature. nō gratie.
no meo eſau: Hęc dicit frater tuꝰ
Omīs qui patrie celeſtis ciuis eſt. pegrinus eſt
iacob: Apud laban pegrinatꝰ ſū
mundi toto tempoꝛe vite preſentis.
⁊ fui vſq̄z in p̄ſentem diē. Habeo
† Sapiētes. ⁝ fatuos. ⁝ Simplices † quo
rum imbecillitati pꝛouidendum. ne inducantur
in tentationē.
†boues ⁊ ⁝aſinos ⁊ ⁝oues ⁊ †ancil
Qui timoꝛe ſeruiūt. nō amoꝛe.
las ⁊ ſeruos. mittoq̄z nūc legatio
nem ad dominum meū. vt inueni
am gratiam in conſpectu tuo. Re
uerſi ſunt nūcij ad iacob dicētes:
Uenimus ad eſau fratrem tuū:
⁊ ecce properat in occurſum tibi.
cum. cccc. viris. Timuit iacob val
Imminente piculo q̄d humana ratio habet fa
ciamus. ne totum deo cōmittentes. tentare vide
amur.
de. ⁊ perterritus diuiſit populū
qui ſecum erat. Greges quoq̄z et
oues ⁊ boues ⁊ camelos in duas
turmas dicens: Si venerit eſau
ad vnam turmam ⁊ pcuſſerit eā
alia turma q̄ reliqua eſt ſaluabit.
Ne iterum totū humano cōſilio tribuat. adiū
git oꝛationē: q̄ꝛ predeſtinatio dei precibus adiu
uatur.
Dixitq̄z iacob: Deus patris mei

Laban uero de
ꝛc. Qꝛ laban ⁊ iacob
trans fluuiū perrexe-
runt: ſignificare pōt
duos populos p ba-
ptiſmū ad eccleſiā ve
nientes. Sed iacob
vltra pgrediente: la-
ban reuerſus eſt. q̄ꝛ fi
lijs lucis in profectu
virtutum poſt baptiſ
mū meantibꝰ. repro
bi de pcepta dignita
te poſt ſathanam in
apoſtaſiā redeunt.
C. XXXII.
Caſtra dei ſunt.
ꝛc. Ubi caſtra poſita
ſunt. in hebꝛeo habetʳ
manaim. vt ſciamꝰ ſi
q̄n interp̄tatū in alio
loco ponitʳ: quē locū
ſignificet. Et pulcre
ad fratrē inimicū itu
rus angeloꝝ comitā-
tiū eſ choꝛis excipitur

Timuit iacob.
ꝛc. Aug. Queri po
teſt: quomodo fidem
habuit promiſſis dei
q̄ h̄ dixit. Sed fieri
potuit. ut euerteret ca
ſtra eius eſau. ⁊ tunc
poſt illā afflictionem
adeſſet. ⁊ q̄ promiſit
īpleret. Et admone-
mur hoc exemplo: vt
q̄uis credamus ī de
um. faciamus tn̄ quę
facienda ſunt in ſalu
tis preſidiū. Uerba
quoq̄z iacob conſide
randa ſunt dicentis:
deus patris mei abꝛa
am ꝛc. q̄ꝛ in his ver-
bis ⁊ humana infir-
mitas ⁊ fides pietatis
apparet.

Tranſiui iordanem. Per baptiſmum coniunctus eſt paries de gentibuſ ei qui ex iudeis·primitiue tñ eccleſie nõ deeſt timor iudeoꝝ quos ſignificat eſau.

Erue me de manu ꝛc. Sic orat·vt ſpem timore moderet͛ ꝛ timorẽ ſpe conſolet͛ ſignificãs vt vite noſtre ꝛ domeſticoꝝ ratione conſulam⁹: ꝛ tñ dei auxiliũ inuocem⁹

Placabo illum ꝛc. Hec interpoſita ſunt a ſcriptore. Nõ eſt em̃ prudentis artẽ ſuã detegere·ꝛ ſic eis cum quib⁹ agit͛ ſuſpectum ſe facere.

¶ **Et ecce vir ꝛc. Greg.** Miſtice. Jacob cuꝫ ad parentes proprios redit·in uia angelũ inuenit: cum quo magnũ certamẽ in luctamine habuit Qui auteꝫ luctat͛ aliquando ſe ſupiorem aliqñ inferiorẽ inuenit. Significat ergo angelus deũ·ꝛ iacob qui cuꝫ eo contendit ꝯtemplatiui viri animam exprimit·q̃ cuꝫ deũ contemplari nititur·velut in certamīe modo quaſi ſuperat q: intelligendo ꝛ ſentiendo de incircũſpecto lumīe aliquid guſtat: modo vero ſuccumbit·q: deguſtando iteꝝ deficit. Quaſi ergo vincitur angelus: quãdo intellectu intimo apprehẽditur deus. Sꝫ notanduꝫ ꝙ idẽ victus neruuꝫ tetigit· et marceſcere fecit: ꝛ ex tunc iacob vno pede claudicauit. q: om̄ipotens deus cũ ꝑ intellectum ꝛ deſideriũ cognoſcit͛: voluptatẽ carnis arefacit. ꝛ qui pri⁹ quaſi duob⁹ pedib⁹ nitẽtes eũ videbamur querere·ꝛ ſeculum tenere: poſt agnitionẽ ſuauitatis dei vnus in nobis pes ſanus permanet: alter claudicat. q: debilitato amore ſeculi·ſolus amor dei conualeſcit. Si ergo tenemus angelũ·vno claudicamus pede: q: dum creſcit fortitudo in nobis amoris intimi·infirmat͛ fortitudo carnis. Qui em̃ claudicat. tantũ ſano pedi innititur. cui em̃ deſiderium terrenum arefactum eſt: in ſolo pede amoris dei tota virtute ſe ſuſtinet ꝛ in ipſo ſtat: q: pedem amoris ſeculi quẽ in terra ponebat·iam ſuſpenſum

abraam. ꝛ deus patris mei yſaac Domine qui dixiſti michi: reuertere in terram tuam ꝛ in locũ nati
Indignus.
uitatis tue·ꝛ bñfaciã tibi·minor
Michi impenſis.
ſum cunctis miſerationibus tuiſ: ꝛ veritate tua quã expleſti ſeruo
Anteq̃ diceretur·baptizate om̄s gentes·lege verberante nõ miſerante·nitebatur popul⁹ dei.
tuo. In baculo meo trãſiui iordanem iſtum: ꝛ nunc cum duabus turmis regredior. Erue me ꝺ manu fratris mei eſau· quia valde eum timeo: ne forte veniens ꝑcutiat matres cum filijs. Tu locut⁹
vel ꝙ.
es vt benefaceres michi·ꝛ dilatares ſemen meum ſicut arenam maris: que pre multitudine numerari non poteſt. Cumq̃ dormiſ
† Parat eum placare muneribus cui diſplicebat in moribus.
ſet ibi nocte illa·†ſeparauit ꝺ his que habebat munera eſau fratri
† Binarius princeps alteritatis placet eſau.
† Placet ei viceſim⁹·ꝓpter dualitatẽ denarij
ſuo·capraſ †ducentas: hircos †viginti·oues ducentaſ·ꝛ arietes viginti·camelos fetas cum pullis ſuis triginta·vaccas quadraginta·ꝛ thauros viginti·aſinos viginti·ꝛ pullos earum decem·ꝛ miſit
† vt placerent munera·multitudine ſicut magnitudine.
ꝑ manus ſeruoꝝ ſuoꝝ †ſingulos ſeorſum greges. Dixitq̃ pueris ſuis: Antecedite me: ꝛ ſit ſpacium inter gregem ꝛ gregẽ. Et precepit priori dicens: Si obuiam habueris eſau fratrem meum: ꝛ interrogauerit te cuius es: aut quo vadis: ꝛ cuius ſunt iſta que ſequeris: Reſpondebis: Serui tui ia
vt ante eſſet muneribus reconciliatus·q̃ͣ a fratre viſus.
cob. Munera miſit domino ſuo

eſau. Ipſe quoq̃ poſt nos venit Similiter dedit mandata ſecũdo ac tercio ꝛ cunctis qui ſequebantur greges dicens: Iiſdẽ verbiſ loquimini ad eſau: cum inueneritis eum·ꝛ addetis: Ipſe quoq̃ ſeruus tuus iacob iter noſtrum
Hec interpoſita ſunt a ſcriptore· Ordo verbo rum iacob·Placabo eũ·ꝛ poſt hoc videbo facieꝫ eius.
inſequitur. Dixit em̃: Placabo illum muneribus que precedunt: ꝛ poſtea videbo illum· Forſitan
Hoc prudenter fecit.
propiciabitur mihi. Preceſſerũt
vt ꝑ nuncios voluntatẽ fratris agnoſceret.
itaq̃ munera ante eum: ipſe vero manſit nocte illa in caſtris. Cumq̃ mane ſurrexiſſet·tulit duas vxores ꝛ totidem famulas cum vndecim filijs. ꝛ tranſiuit vadum ia
Poſt aquã ſalutis eccleſie·vt deũ cõtemplari valeat: aptus eſt locus ſolitudinis.
boch. Traductiſq̃ omnibuſ que ad ſe pertinebant remanſit ſolus
q: in contemplatõne quaſi in luctamine·modo dei ſuauitaſ vtcũq̃ cõplectitur: modo ſupat ut non ſentiatur.
Et ecce vir luctabatur cum eo vſq̃ mane. Qui cum videret ꝙ eũ ſuperare non poſſet·tetigit neruũ
† q: in contemplatiuis propagande mortalitatis vſus aboletur.
femoris eius: ꝛ ſtatim †emarcuit.
Quaſi temp⁹ eſt vt ab inuiſibilib⁹ ad temporalia tractanda deſcẽdas.
Dixitq̃ ad eum: Dimitte me· Iã enim aſcendit aurora· Reſpondit
q: anima que internam dulcedinem deguſtat in ea ſemper morari deſiderat·
Non dimittam te niſi benedixeris michi.
quaſi priorẽ ſtatũ ignoret.
Ait ergo· Quod nomen
Luctator.
eſt tibi: Reſpondit iacob· At ille
Quaſi non luctator·ſed victor vocaberis: q: pulſans perſeueraſti.
Nequaq̃ inquit iacob appellabitur nomen tuũ: ſed iſrael. quoniã
mutatio nominis·benedictio eſt.
Perſeuerãs in pulſando.
ſi contra deum fortis fuiſti: q̃ͣto
Cõtra eſau quẽ times.
magis cõtra homines ꝓualebis Interrogauit eum iacob: Dic michi quo appellaris noĩe: Rñdit:

portat. Nos ergo ſi ad ſpirituales patres redimus·angelum in via teneamus: ut ſuauitate intima deũ apprehendamus.

Iſi. Et ecce vir ꝛc. In hoc principaliter ſacramẽti dñici imago figurata eſt. Vir enim iſte xp̃m ſignificat: cui volenti ꝓualuit iacob· vt myſterium ſignificaret paſſionis: in qua viſus eſt in corporis ſui ſobole ꝓualuiſſe deo· ꝛ quali cum infirmo· ita cũ carne eius luctamen inire ꝛ inualeſcere cũ diceret: crucifige·crucifige. Et tñ iacob ab angelo quẽ vicerat: benedictionẽ impetrauit. Nominis em̃ impoſitio benedictio fuit. Interp̃tatur autẽ iſrael videns deũ: qḋ erit in fine premium om̄ ſanctoꝝ. tetigit angelus latitudinem femoris ei⁹: ꝛ claudũ fecit. Sicq̃ erat benedictus ꝛ claudus· in fidelib⁹ benedict⁹: etiam in fidelib⁹ claud⁹ Femoris em̃ neruus vel latitudo· generis multitudo eſt. Plures quippe a fide patrum degenerantes· ꝛ a preceptis ſui auctoris deuiãtes: in erroris ſui ſemitis claudicant. Vñ· Et claudicauerunt a ſemitis ſuis. Qui tñ popul⁹ tactis virib⁹ nõ ſolũ claudicat: ſꝫ torpeſcit Ne vltra iam generare poſſit.

Nequaq̃ iquit. ꝛc. Hiero. Joſephuſ in libro primo antiq̃tatũ iſrael ideo dictũ putat· ꝙ aduſus angelum ſteterit. Ego aũt hoc in hebreo inuenire nõ potui: ſꝫ ethimologiã nominis angelus poſuit dicens: qm̃ ſi contra deũ fortis fuiſti ꝛc. Saruch em̃ qḋ ab iſrael vocabulo deriuat͛: principẽ ſonat. Quaſi Nõ vocabit͛ nomẽ tuum ſupplantator·i·iacob ſed princeps cũ deo·i·iſrael Quomodo em̃ ego princeps ſum ſic ꝛ tu qui mecũ luctari potuiſti princeps vocaberis· Si aũt mecũ qui deus ſum vel angeluſ·q: pleriq̃ varie interp̃tantur·pugnare potuiſti: q̃ͣto magis cũ hominib⁹·i·cũ eſau·quẽ formidare nõ debeſ: Nos autem in libro hebreoꝝ nominũ interp̃tatur iſrael vir vidẽs deũ·vel mens videns deũ·nõ tam vere

q̃z violēter interp̃ta
tū videt̃. Hic eñ iſrl̃
ꝑ has litteras ſcribit̃
Ioth·ſin·res·aleph
lamech· qđ interp̃ta
tur princeps de⁹· vel
direct⁹ de⁹. Vir vo
videns deū his litte/
ris ſcribit̃· vt vir tri/
bus litteris ſcribatur
Aleph ioth ſin· ꝛ di/
catur his. Vidēs ex
trib⁹ Res aleph he· ꝛ
dicat̃ rab. El vo ex
duabus· Aleph ꝛ la
mech· ꝛ interp̃tat̃ de
us vel fortis. Quis
igit̃ grandis autori/
tatis ſint· ꝛ eloquētię
ipſoꝝ vmbra nos op
primat· qui iſrl̃ vi⁊·
vel mentē videntem
deū trāſtulerūt: nos
magis ſcripturę ꝛ an
geli· vel dei qui iſrael
ipm̃ vocauit autori/
tate ducimur· q̃z cu/
iuſlibet eloquentię ſę
cularis.

Vocauitq̃z ia
cob ⁊c. Illud quo/
q̃z qđ ſequit̃· ꝛ bene/
dixit eū ibi Vocauit
q̃z iacob nomē loci il
lius facieſ dei ⁊c. In
hebręo dicit̃ phanu/
el: vt ſciam⁹ ipſū eſſe
locū· qui ī cęteris ſcri
pturę voluminib⁹ ſe/
cundū hebręos pha/
nuel legit̃.

Grego· Queritur
cū veritas dicat· ne/
mo videbit faciē me/
am. Et deū nemo vi
dit vnq̃z. quomō te/
ſtat̃ iacob· Vidi de/
um facie ad faciē: hu
mane eñ mentes ocu
lo interiori purgato·
cū vicioꝝ erugo tri/
bulatōis igne fuerit
cremata· leticiā pa/
trię cęleſtis aſpiciunt
vt purgem⁹ lugendo
pri⁹ q̃ fecimus· ꝛ poſt
contemplemur gau/
dia q̃ querim⁹. Pri
us eñ excurente triſti
cia caligo detergitur
ꝛ ſic reſplendente ra/
ptim in circunſcripto
lumine· menſ illuſtra
tur. Quo in gaudio
cuiuſdam ſecuritatis
abſorbetur: ꝛ q̃ſi poſt
defectū p̄ſentis vitę
vltra ſe rapta in qua
dam nouitate recrea
tur. Ibi mens ex im/
menſo fonte viſionis ſupno rore aſpergit̃: Ibi ñ ſe ſufficere ad id ad qđ
rapta eſt cōtemplatur· ꝛ veritatē ſentiēdo videt. quia q̃ta eſt veritas ipſa
nō videt· ꝛ cui tanto ſe longe eſtimat: quanto appropinquat. quia niſi il/

Quaſi incōprehenſibilis eſt deus.
Cur queris nomen meum qđ eſt
Priorē benedictionē cōfirmauit.
mirabile: ꝛ benedixit ei in eodem
loco. Vocauitq̃z iacob nomē loci
Facies dei. Nō ꝙ deus videri poſſit· ſꝫ
formā vidit in qua deus locutus eſt. Quem ſu
illius phanuel dicēs: Vidi dñz
pra dixit virum· q2 de⁹ homo erat futurus.
facie ad faciem: ꝛ ſalua facta eſt
Reuerſus eſt ſcilicet ad lucem· corporeis ocu
lis viſibilem.
anima mea. Ortuſq̃z eſt ei ſtatim
i· tranſiit lux inuiſibilis.
ſol· poſtq̃z tranſgreſſus eſt phanu
debilitatus affectu ſuperni amoris.
el. Ipſe vero claudicabat pede.
Quā ob cauſam non comedunt
filij iſrael neruuz· qui emarcuit in
fęmore iacob vſq̃z in pręſentē di/
em: eo ꝙ tetigerit neruū fęmoris
eius ꝛ obſtupuerit.

C. XXXIII.

Eleuans aūt
iacob oculoſ· vidit venientē eſau
ꝛ cum eo quadringentos viros.
duas fecit turmas· nō tres· vt pleriq̃z eſtimāt
Diuiſitq̃z filios lyę ꝛ rachel am/
Naturalem virtutū ordinē ſequitur: quia iu
barumq̃z famularum· ꝛ poſuit
ſtus a minoribuſ incipit· ꝛ gradatim ad maiora
progreditur.
vtranq̃z ancillam ꝛ liberos caruz
q2 prius timor ſeruilis· deinde amicalis· quē
ſignificat lya libera· Inde ſequitur amor purga
in principio· Lyam vero in ſecun
ti animi· quem ſignificat rachel· que interpreta
tur videns principium.
do loco ꝛ filios eius· Rachel aūt
ꝛ ioſeph nouiſſimos. Et ipſe pro
flectens genua.
grediens adorauit pronus in ter
ram ſeptieſ: donec appropinqua
ret frater eiuſ. Currens itaq̃z eſau
obuiam fratri ſuo· amplexat⁹ eſt
eum· ſtringenſq̃z collum eius· et
oſculans fleuit. Leuatiſq̃z oculis
vidit mulieres ꝛ paruulos caruz
ꝛ ait: Quid ſibi volunt iſti· ꝛ ſi ad
te pertineant: Reſpondit: Par/
uuli ſunt quos donauit michi de
us ſeruo tuo. Et appropinquātes
ancillę ꝛ filij earum· incuruati ſūt
Acceſſit quoq3 lya cū pueris ſuiſ
ꝛ cū ſimiliter adoraſſent: extremi
ioſeph ꝛ rachel adorauerunt. Di
xitq3 eſau: Quę nam ſunt iſtę tur
mę· quas obuiam habui: Reſpō
dit: Vt inuenirem gratiam coraz
domino meo. Et ille ait: Habeo
plurima frater mi: ſint tua tibi. Di
xit iacob: Noli ita obſecro: Sed
ſi inueni gratiam in oculis tuis:
accipe munuſculuz de manibus
Timore perturbatus hic loquitur. Hic lo
quitur vt iacob· nō vt iſrael· nō tñ fratrē deo cō
meis. Sic eñ vidi faciem tuam:
parat· ſed humano more hyꝑbolicis verbis· be
quaſi viderim vultum dei. Eſto
niuolentiam captat.
michi propicius: ꝛ ſuſcipe benedi
ctionem quā attuli tibi· ꝛ quā do
nauit michi deus tribuens om̄ia
Vix fratre compellente· ſuſcipiēs
ait: Gradiamur ſimul· eroq3 ſoci
us itineris tui. Dixit iacob: No/
ſti domine mi ꝙ paruulos habe
am teneros· ꝛ oues ac boues fę/
tas mecum: Quas ſi plus in am
bulando fecero laborare· morien
tur vna die cuncti greges. Pręe/
cedat dominus meus ante ſeruū
forte ad horam ſecutus eſt.
ſuum· ꝛ ego ſequar paulatim ve/
ſtigia eius· ſicut video paruulos
meos poſſe· donec veniaz ad do
minum meum in ſeyr. Reſpōdit
eſau· Obſecro· vt de populo qui
mecum eſt ſaltem ſocij remaneāt
vię tuę· Non eſt inquit neceſſe:
Hoc vno tantum indigeo· vt in/
ueniam gratiaz in conſpectu dñi
mei. Reuerſus eſt itaq3 illo die

lam vtcūq̃z ꝯſpiceret
non eam ꝯſpicere ſe
poſſe ſentiret. Viſus
ergo aīę dñ intendit̃
immēſitatis choruſca
tione reuerberat̃. Ip
ſa eñ cūcta implens
cuncta circūſtat: ꝛ id
circo mens non ſe ad
compꝛhendendā incir
cumſcriptā ſbam di/
latat· quā inopia ſuę
circūſcriptōnis angu
ſtat. Vñ ad ſe citius
relabit̃: ꝛ ꝓſpectiſ qui
buſdā varietatis ve
ſtigijs· ad ſua intima
reuocat̃. Hęc ipſa cū
ꝑ ꝯtemplatōez facta
nō ſolida ꝛ ꝑmanēs
viſio· ſ quaſi quędā
viſionis imitatio dei
facies dr̃. Quia ei ꝑ
faciē quēlibet agno/
ſcim⁹: cognitionē dei
faciē vocam⁹. Iacob
ergo poſtq̃z cū ange/
lo luctat⁹ eſt· ait: Vi
di dñm facie ad faciē
Quaſi· Cognoui de
um· q2 ipſe me cogno
ſcere dignus eſt. Hęc
cognitio ī fine pleniſ
ſime fiet. Vñ· Tunc
cognoſcā· ſicut ꝛ co/
gnitus ſum.

C. XXXIII.
Diuiſitq̃z. Aquila
dimidiauit vt vnuz
cuneū faceret ancilla
rum cū paruulis ſuis
ꝛ alteꝝ liberarū cum fi
lijs ſuis. Primaſq̃z
mitteret ancillas· ſe/
cundas liberas· Ipſe
ante om̄s fratrē ado
ratur⁹ occurreret.

Sic enim vidi
⁊c. Aug· Vtꝝ pauē
tis ꝛ ꝑturbati animi
verba uſq̃z ī hāc adu
lationē ꝓruperūt· an
ſine peccato potuerūt
dici: fortaſſis eñ q2
dicti ſunt ꝛ gentium
dij· q̄ ſunt demonia
nō ꝑiudicatur ex his
verbiſ homini dei· q2
ꝛ ſi benigno aīo ſunt
dicta h̄ verba frna.
q2 poſt bonā ſuſcepti
onē mei⁹ tranſierat.
potuit ſic dici· quēad
modū moyſes phara
oni de⁹ dict⁹ eſt· ſm
illud apli: ꝛ ſi ſūt qui
dicūtur dij ſiue in cę
lo ſiue in terra ⁊c. ma
xime q2 ſine articulo
dictū eſt ī gręco: qua
euidētiſſime ſolet veri dei ſignificatio fieri. Nō eñ dixit ꝑ ſephon tutheu
ſ ꝑ ſephontheu qđ facile intelligūt q̄ grecū audire ꝛ intelligere ſolent.
Et ego ſequar ⁊c. Aug· Queritur ſi mendaciū fratri ꝓmiſerit. Hoc

enĩ ſic ſcriptura nar
rat·nõ fecit: ſ₃ eo pre/
xit itinere qđ dirige/
bat ad ſuos. An for/
te veraci animo ꝓmi/
ſit: ſ₃ aliud poſtea co/
gitando delegit.
Sochot. Hiero.
Ubi nos tabernacu
la habem⁹·in hebreo
legitur ſochot·eſt au
tem vſq₃ hodie ciui/
tas trãs iordanem h̃
vocabulo in parte ſy
thopoleos: de qua in
libro locoꝝ ſcripſim⁹.
Tranſiuitq₃ i ſa
lem ⁊c. Hie. Error
oboꝛit·quomodo ſa/
lem ſichem ciuitas ap
pelletur·cũ hieruſalẽ
in qua regnauit mel/
chiſedech·ſalez ante
dicta ſit. aut igit̃ vni
us vtraq₃ vrbs nõis
eſt·qđ de pluribꝫ iu/
deę locis inuenimus
vt idem vrbis ⁊ loci
nomen in alia ⁊ alia
tribu ſit. aut iſta ſalẽ
q̃ ꝑ ſychem nunc no/
minat̃ dicemus inter
pretari ꝯſummatam
atq₃ ꝑfectam·⁊ illam
q̃ poſtea hieruſalem
dicta eſt pacificam.
Utrũq₃ accẽtu pau/
lulũ declinato h̃ vo/
cabulum ſonat. Tra
dunt hebręi ꝙ femur
claudicãtis iacob ibi
ſanatũ ſit. Ideoq₃ ci
uitatem curati atq₃ ꝑ
fecti vocabulum con
ſecutam.

Egreſſa eſt autẽ
Greg. Dina vt mu
lieres extraneę regio/
nis videat·egredit̃:
cum mens ſua ſtudia
negligẽs·actiones ali
enas curans·extra oꝛ
dinem ꝓpriũ euaga
tur. quã ſichem prin/
ceps terrę opprimit:
q₂ inuentam in curis
exterioribꝫ dyabolus
corrumpit. ⁊ cõgluti/
nata eſt anima ei⁹ cũ
ea: q₂ vnitã ſibi ꝑ ini
quitatez reſpicit. ⁊ q₂
mens a culpa reſipi/
ſcens afficit̃: ⁊ admiſ
ſum flere conat̃: cor/
ruptoꝛ ſpem ac ſecuri
tatem vacuam ante
oculos vocat: quati/
nus vtilitatem triſti/
cię ſubtrahat. Unde
addit̃. Triſtẽq₃ blan
diciſ delini. Nõ enĩ

eſau itinere quo venerat in ſeyr. ⁊
iacob venit in ſochot: Ubi ędifi/
cata domo. ⁊ fixis tentoꝛiis appel
lauit nomen loci illius ſochot·i.
tabernacula. Tranſiuitq₃ in ſalez
vrbem ſichimoꝛum·quę eſt in ter
ra chanaan· poſtq̃ regreſſus eſt
de meſopotamia ſyrię: Et habita
uit iuxta oppidũ·emitq₃ partem
agri: in qua fixerat tabernacula a
filiis emoꝛ patris ſichem centum
agnis. Et erecto ibi altari: inuoca
uit ſuper illud foꝛtiſſimum deum
iſrael.

C XXXIIII.

Egreſſa eſt au
Infirma anima que poſtpoſi
tis propriis·aliena negocia curat.
tem dina filia lyę vt videret mu/
Negligenter ſe habentem
lieres regionis illius. Quã cũ vi
Dyabolus vel hereticus.
diſſet ſychem fili⁹ emoꝛ euei prin
Seducere.
ceps terrę illius· adamauit eam
Ui tentationis ⁊ praue ꝑſuaſionis ad ſtudia
ſua·ſecundũ illud·corrumput mores bonos col
loquia mala.
et rapuit·⁊ doꝛmiuit cum illa vi
Conſuetudine.
opprimens virginẽ·⁊ cõglutina
factus eſt vnus in prauitate conſenſus.
ta eſt anima eius cum ea: triſtem
Impunitatẽ promittendo.
q₃ deliniuit blandiciis: ⁊ pergens
ad emoꝛ patrem ſuum·accipe mi
chi inquit puellam hanc coniugẽ.
Qđ cũ audiſſet iacob abſentibuſ
filiis·⁊ in paſtu pecoꝛum occupa
tis: ſiluit donec redirent. Egreſſo
autem emoꝛ patre ſychem·vt lo/
Immunes germane
queretur ad iacob: ecce filii eius
corruptionis.
veniebant de agro. Auditoq₃ qđ
acciderat·irati ſunt valde·eo ꝙ fę
dam rem operatus eſſet in iſrael:
⁊ violata filia iacob rem illicitam
Sic maligni ſpiritus vel praui dogmatis au
ctoꝛes per vnius anime corruptionem multas
ꝑpetraſſet. Locut⁹ eſt itaq₃ emoꝛ
corrumpere moliuntur.
ad eos: Sichem filii mei adheſit

anima filię veſtrę: date eã illi vxo
rem: ⁊ iungamus viciſſim cõnu/
Mutua filiarũ cũ diſcolis copulatio ſeducta
bia. Filias veſtras tradite nobis
rum ⁊ ſeducentiũ animarũ·ad diuerſa ſcuſmata
proſtitutio eſt.
⁊ filias noſtras accipite·⁊ habita
te nobiſcũ. Terra in poteſtate ve
ſtra ẽ: exercete·negociamini ⁊ poſ
ſidete eam. Sed ⁊ ſichem ad pa/
trem ⁊ fratres eius ait: Inueniã
gratiam coꝛam vobis·⁊ quęcũq₃
Carnalibus comercus
ſtatueritis dabo. Augete dotem
carnalia munera ꝓmittuntur: quibus delectata
corrupta anima partius correptioni inſtat.
⁊ munera poſtulate· Libens tri/
buam qđ petieritis: tantum date
michi puellam hanc vxoꝛem. Re
ſponderũt filii iacob ſichem ⁊ pa
tri eius in dolo·ſeuientes ob ſtu/
Quaſi·que ſocietas chriſti ad belial·quis cõ
prum ſoroꝛis: Non poſſum⁹ fa/
ſenſus templo dei cum ydolis.
cere qđ petitis·nec dare ſoroꝛem
noſtram homini incircũciſo: ꝙ il/
licitum ⁊ nephariuz eſt apud noſ
Non aliter alienigene in ſocietate eccleſie ad
mittuntur·niſi dyabolo renuncient·⁊ ſacramen
Sed in hoc valebimus fęderari
tis eccleſie cõmunicent.
ſi eſſe volueritis noſtri ſimiles·et
circumcidatur in vobis omĩſ ma
ſculini ſexus·tunc dabimus ⁊ ac/
cipiemus mutuo filias noſtras
ac veſtras: ⁊ habitabimus vobi/
ſcum·erimuſq₃ vnus populus.
Si autem circumcidi nolueritiſ:
tollemus filiam noſtram ⁊ recede
Miniſtri ſathane ſicut princeps eorũ tranſfi
gurant ſe in miniſtros iuſticie·vt decipiant ani
mas ſuperſtitione ſua.
mus. Placuit oblatio eoꝝ emoꝛ
et ſichem filio eius: nec diſtulit
adoleſcẽs quin ſtatim qđ peteba
tur expleret. Amabat enĩ puellaz
valde: ⁊ ipſe erat inclitus in omĩ
domo patris ſui. Ingreſſiq₃ poꝛ/
vel ad populum.
tam vrbiſ·locuti ſunt populo· Ui
In hebreo ſalamim·vnde patet verum qđ ſu
ri iſti pacifici ſunt: ⁊ volunt habi/
pra de ſalem diximus.
tare nobiſcũ. Negocietur in terra

alioꝝ facta grauioꝛa.
modo nichil eſſe qđ
factũ eſt·modo miſe/
ricoꝛdem deũ loquit̃:
⁊ temp⁹ ad penitenti
am pollicet̃: vt dũ ꝑ
hec decepta mens du
citur·penitentia diffe
ratur. vt tũc bona nl/
la ꝑcipiat: quã nunc
mala nulla ꝯtriſtant
⁊ tũc pleni⁹ abſoꝛbea
tur ſuppliciis: q̃ nunc
gaudet in deliciis.
Dina. Quę interꝑ
tatur iudiciũ iſtud. h̃
eſt enĩ iudiciuz. vt q₂
ſponte negligens·va
gatur mox a dyabo/
lo corrumpatur.
Doꝛmiuit cũ ea
Aug. Et intẽdit ani
mę dinę filię iacob ⁊
adamauit virginem
⁊ locutus eſt ſecundũ
ſenſũ virginis. Quo
modo virgo dicitur
ſi iam doꝛmiuit cũ ea
niſi foꝛte virgo nomẽ
ętatis eſt ſecundũ he/
breum eloquium. an
potius ꝑ recapitulati
onem poſt cõmemo/
ratur qđ ante factuz
eſt. prius enim potuit
intendere animę ipſi
us·⁊ amare virginez
⁊ loqui ſecundũ ſen/
ſum virginis: deinde
doꝛmire cũ illa.

Pacifici. vbi·lxx·
interpretati ſunt pacifi
cos: aquila tranſtulit
conſummatos atq₃ ꝑ
fectos·pro quo in he
breo legit̃ ſalamim.
Ex quo apparet illđ
eſſe veꝝ·qđ ſupra de
ſalem diximus.

Aſſenſi ſunt oēs ⁊c. Aug. Paulo ante iacob loquēs cum eſau filios ſuos infantes eſſe ſignificat. Queri ergo pt· quomodo potuerunt tantā ſtragem facere: q̄uis illis in circūciſionis dolore ꝯſtitutis? Sed intelligendū eſt diu hic habitaſſe iacob· donec filia eius grandior fieret: ⁊ filij iuuenes. Scriptū eſt eīm: ⁊ habitauit iuxta populū emitq̄ꝫ partē agri in quā fixerat tabernacula· a filijs emor patris ſichē centū agnis ⁊ erecto ibi altari inuocauit ſup illud fortiſſimū deum iſrael. Egreſſa eſt aūt dina filia lye ut viderē m· regionis iſti⁹ ⁊c. Apparet ergo his verbis non tranſeuntem ibi māſiſſe iacob· ſꝫ agrū emiſſe· tabernaculum ⁊ aram conſtituiſſe: ⁊ ſic diutius habitaſſe Filiā vero ei⁹ cū iam amicas habere poſſet condiſcere voluiſſe filias ciuiū loci· ⁊ ita factam eſſe pro illa cedem ⁊ depredationē Multitudo eīm non parua erat cū iacob plurimū ditato: ſed filij eius in hoc facto nominant̄: quaſi pri cipes ⁊ auctores.

Arreptis duo ⁊c. Stra. Sic paſtores eccleſie peccatū carnis vel anime vlciſci debent gladio ſpiritus qui eſt verbū dei· parati vlciſci omnē inobedientiam.

Nos enim pauci ⁊c. Aug. Hoc dicit· q: plurimū bella poterant ſurgere: nō ꝙ multominus haberet ꝗ̄ꝫ poſſent expugnationi ciuitatis ſufficere.

Nūquid ut ſcorto ⁊c. Aug. Zelus filioꝝ iacob in vltionem ſororis moraliter cōmonet paſtores fideliū curam habere animaꝝ ſibi cōmiſſarum· ne violent̄ corporali delicto· aut fornicatione ſpirituali. Paratiq̄ꝫ ſint vlciſci omnē inobedienti

⁊ exerceant eam: que ſpacioſa et lata indiget cultoribus. Filias eorum accipiem⁹ vxores: ⁊ nr̄as illis dabim⁹. Vnū eſt quo differt̄ tantum bonum: ſi circūcidamus maſculos noſtros ritum gentis imitantes· ⁊ ſubſtantia eorum et pecora ⁊ cuncta que poſſidēt· noſtra erunt. Tantū in hoc acquieſcamus: vt habitātes ſimul vnū

Tales fuerūt

efficiamus populum. Aſſenſi ſūt

quidā in primitiua eccleſia· qui circūciſionem ⁊ ritus iudaicos· religioni chriſtiane neceſſarios eſſe dicerent. quibus dicitur· Si circūcidamini:

omēs circumciſis cunctis mari

chriſtus vobis nō proderit. hos paulus celebrato conuentu quaſi in dolore circumciſionis occi

bus. Et ecce die tercio · quando

dit: cum eos gladio ſpiritus a ſocietate fideliū ſequeſtrauit.

grauiſſimus vulnerum dolor eſt arreptis duo filij iacob ſymeon ⁊ leui fratres dine gladijs· ingreſſi ſunt vrbem confidenter: interfectiſq̄ꝫ omībus maſculis· emor et

Auferen

ſychem pariter necauerūt: tollen

tes ā iam heretica prauitate deceptaſ de ſocietate dyaboli. factum tamē hoc ꝑ ſe facinus eſt· qḋ etiā iacob diſplicuit: ſꝫ in eccl̄ia ꝓphetia fuit.

tes dinam de domo ſychem ſororem ſuam. Quibus egreſſis irruerunt ſuper occiſos ceteri filij iacob· ⁊ depopulati ſunt vrbem in vltionē ſtupri. oues eorum ⁊ armenta ⁊ aſinos cunctaq̄ꝫ vaſtantes· que in domib⁹ ⁊ in agris erāt Paruulos quoq̄ꝫ ⁊ vxores eorū duxerunt captiuas. Quibus perpetratis audacter· iacob dixit ad ſymeō ⁊ leui: Turbaſtis me· ⁊ odioſum feciſtis chananeis ⁊ phereзeis habitatoribus terre huius. Nos pauci ſumus· illi congregati· percutient me: ⁊ delebor ego ⁊ domus mea· Reſponderūt: Nūquid vt ſcorto abuti debuere ſorore noſtra?

C. XXXV.

INterea locu

deleta domo dya

tus eſt deus ad iacob: Surge et

boli· redeundū eſt ad domum dei.

aſcende bethel ⁊ habita ibi: Fac

Non dicit michi qui apparuit tibi· quia forte ibi fili⁹ apparuit· ⁊ pater hoc dicit· aut ī aliquo genere locutionis numerādum eſt.

q̄ꝫ altare deo q̄ apparuit tibi· quādo fugiebas eſau fratrem tuum.

Iacob vero conuocata omni do

In domo dei· ydola eſſe nō debent.

mo ſua ait: Abijcite deos alienos

Intus.

qui in medio veſtri ſūt· ⁊ munda

foris.

mini: ac mutate veſtimēta veſtra

Edificamini in domos ſpirituales.

Surgite ⁊ aſcendamus in bethel

Cor noſtrum.

vt faciamus ibi altare domino· q̄ exaudiuit me in die tribulatōis mee: ⁊ fuit ſocius itineris mei. Dederunt ergo ei omnes deos alie

philacteria ydolorum.

nos quos habebant et inaures que erant in auribus eorum. At

q: auaricia que eſt ydolorū ſeruitus· latet in cordibus terrenorum.

ille infodit eos ſub terebinthum· que eſt poſt vrbem ſychem. Cun

Miſſus a deo· qui

q̄ꝫ profecti eſſent· terror dei inua

ꝓmiſſa ſua in iacob· ⁊ filiis eius tuebatur.

ſit omnes ꝑ circūitum ciuitates· ⁊ non ſunt auſi perſequi recedentes Venit igitur iacob luzam que eſt in terra chanaan· cognomēto bethel: ipſe ⁊ omnis populus cū eo. Edificauitq̄ꝫ ibi altare· ⁊ appellauit nomē loci illi⁹· dom⁹ dei Ibi enim apparuit ei deus· cum fugeret fratrem ſuum· Eodē tempore mortua eſt delbora nutrix rebecce· ⁊ ſepulta ad radices bethel ſubter quercum. Vocatūq̄ꝫ eſt nomē loci illi⁹· querc⁹ fletus. Apparuit autem iterum deus iacob quando reuerſus eſt de meſopotamia ſyrie· ⁊ venit in bethel. Bn̄dixitq̄ꝫ ei dicēs: Nō vltra vo

In enigmate luctans. Hoc tandē erit cū videbimus eum ſicuti eſt.

caberis iacob: ſed iſrl̄ erit nomē

am· ⁊ excōmunicationis gladio feriāt ſtupratorē: ne impunit⁹ euadat.

C. XXXV.

Et inaures que ⁊c. Aug. Queritur quare iaures? que ſi ornamenta erant ad ydolatriā non ꝑtinebant· ſed intelligēdū eſt philacteria fuiſſe deoꝝ alienoꝝ.

Venit igitur iacob ⁊c. Aug. notandum tria nomina huius ciuitatis eſſe commemorata· vlāhaus qḋ pri⁹ vocatū eſt cū illuc veniſſet iacob ꝑgens in meſopotamiam. ⁊ bethel· qḋ ipſe iacob īpoſuit· ⁊ luzā· nec mirꝫ multis eīm ciuitatib⁹ ⁊ fluminibus ſicut ⁊ ipſis hominib⁹ multis de cauſis adduntur nomina· vel mutantur.

Hiero. Venit igit̄ ⁊c. Ecce manifeſtiſſime cōprobat̄ bethel· nō vlam vt ſupradictum eſt· ſed luzā· i· amigdalū antea eſſe vocatam.

Non vocaberis ⁊c. Aug. Querit̄ cū ſemel dictū ſit· nō vocaberis vltra ia· ⁊c. Cur legat̄ poſtea iacob vocatus? Sed ꝭ nomē ad illā pertinet ꝓmiſſionē· in qua videtur de⁹ quomodo nō eſt ante a patrib⁹ viſus· vbi nō erit nomen vetus: q: nichil remanebit vel in ipo corpore veſtutatis: et viſio dei ſummū premium erit.

Hiero. Nō vocaberis vl· ⁊c. Nōdum eīm ab angelo nomē ei imponitur· ſed imponendum a deo predicit̄. Qḋ igit̄ illuc futurꝫ ꝓmittitur: hic expletum docetur.

Creſcere et mul.
Hec ꝑmiſſio ad ſpi/
rituale ſemē iacob ꝑ
tinet·ſicut iā ante de
abraam dictum eſt.
Oms em̄ qui ſupplā/
tāt vicia·ꝛ veterē ho
minē cū actib9 ſuiſ de
ponunt·ꝛ mentis ocu
los ad deū intendūt
recte ad iacob ꝑtinēt
cui9 fidez ꝛ actus imi
tantur. Regeſq3 de
lumbis ei9 egrediunt
·i·ſancti qui ſecundū
voluntatē dei ſe ꝛ ſb
ditos vere regunt de
cui9 ſemine ſpiritu ali
·i·imitatione fidei in
bonis operib9 ſecun/
dantur.

Ille uero erexit
ꝛc. Aug. Factum eſt
iteruz hoc in loco qđ
antea factum fuerat·
vel memoratū hic qđ
ante fuerat factū Sz
qđlibet hoꝝ ſit·ſuper
lapidē libauit iacob
nō lapidi. Nō ergo
ſicut ydolatre ſolent
aras ante lapidē con
ſtituere:ꝛ tanq3 deo
lapidi libare.

Effratam. Hier.
Effrata et bethleem
vnius vrbis vocabu
lum eſt ſub interꝑta
tione cōſimili. Inter
pretat' em̄ frugifera·
ꝛ dom9 panis· ꝑpter
panez qui de celo de
ſcendit.

Egrediente aūt
ꝛc. Iſid. Quid ſibi
vult ꝙ eundem ben
noni rachel cuz pare
ret vocauit filiuz do
loris mei:niſi futurū
ex ea tribu paulū qui
affligeret filios eccle/
ſie tempore pſecutōis
ſue? Aliter per benia
min terreſtriſ hieruſa
lem figurat' q̄ eſt in
tribu beniamin·cuiuſ
popul9 graui dolore
matrem afficit fundē
do ſanguinē ꝓphetar
rum·ꝛ in necē chriſti
clamādo·ſanguiſ ei9
ſuꝑ nos ꝛ ſuꝑ f·n·

Hiero. Et factum
cū dimitteret animā
Siquidez moriebat'
vocauit nomen ei9 fi
li9 doloris mei. Pa
ter vero eius vocauit nomen eius beniamin. In hebreo ſimilitudo nomi
nis reſonat·fili9 em̄ doloris mei:qđ nomen moriens mater impoſuit dicit'
benoni. Fili9 vero dextre·i·virtutis·qđ iacob mutauit beniamin. Unde
errāt qui putant beniamin filium dierū interpretari. Dextera enim dicit'
iamin ꝛ finitur in n· Dies quidem appellatur iamin·ꝛ terminatur in m·

Egreſſus inde fixit ꝛc. Hier. Hūc locū volūt eſſe hebrei vbi poſtea

tuū. Et appellauit eū iſrael. Dixit
† Succeſſione tua vſq3 ad excellentiā regni.
q3 ei: Ego deus omnipotēs. †Cre
† Numero † ſcđm carnē·populi ſcđm fidē
ſcere ꝛ†multiplicare:† gētes ꝛ po
† Sancti ſe ꝛ ſubdi
puli nationū ex te erunt. †Reges
tos bene regentes.
de lumbis tuis egredientur: ter/
ramq3 quā dedi abraam ꝛ yſaac
† In ſpe. † In re.
†dabo tibi ꝛ† ſemini tuo poſt te.
Et receſſit ab eo. Ille vero erexit
In typum figure eccleſie. Memoratum eſt
hic qđ ante fuerat factū.
titulū lapideū in loco quo locut9
† Nō illi ſicut ydolatre.
fuerat ei deuſ·†libans ſuꝑ eū liba
future eccleſie ſacramēta preſignans.
mina: ꝛ effundens oleū vocāſq3
nomen loci illi bethel. Egreſſus
quo fact9 ē mund9·ꝛ nouitatē vite ſignificās
aūt inde venit verno tempore ad
† Que interpretatur frugifera· q2 ibi panis vi
te natus eſt·hec eſt bethleem.
terrā que ducit† effratam: in qua
cuz parturiret rachel: ob difficul
tatez partus piclitari cepit. Dixit
q3 ei obſtetrix: Noli timere· q2 et
hunc habebis filiuz. Egrediente
aūt anima pre dolore ꝛ imminēte
iam morte: vocauit nomē filij ſui
Significās paulū de tribu ei9 naſciturū· qui
ſe dicit abortiuū·i·violenter in eccleſia natum.
bennoni·id ē·filius doloris mei.
Quia de ſiniſtra in dexterā erat trāſferend9
Pater vero appellauit eū †benia
id eſt·de pſecutore futurus apoſtolus.
min·i·filius dextre. Mortua eſt
ergo rachel: ꝛ ſepulta eſt in via q̄
domus panis.
ducit effratham·hoc eſt bethleez
Erexitq3 iacob titulū ſuꝑ ſepulcꝝ
eius. Hic eſt titulus monumenti
rachel vſq3 in preſentem diem.
† Preſentē eccleſiā ſignificans· vbi angeli na
to domino cecinerūt· gloria in excelſis deo.
Egreſſus inde† fixit tabernaculū
id eſt·ader.
trans turrem gregis. Cumq3 ha/
In hoc iudaici populi malicia
bitaret in illa regione abijt ruben
ſignatur·qui legē que i ſeruitutē generabat qua
ꝛ dormiuit cū bala cōcubina pa/
ſi ꝯcubinā adulterauit carnaliter abutendo.
tris ſui. Qđ illum minime latuit.

Apoſtolicū ſignificātes numerum
Erant aūt filij iacob duodecim·fi
lij lye primogenitus ruben·ꝛ ſy/
meon·ꝛ leui·ꝛ iudas·ꝛ yſachar·
ꝛ zabulon. Filij rachel: ioſeph·et
beniamin. Filij bale ācille rache
lis·dan·ꝛ neptalim. Filij zelphe
ancille lye·gad ꝛ aſer. Hi filij ia/
cob qui nati ſunt ei in meſopota/
mia ſyrie. Uenit etiā ad yſaac pa/
trem ſuū in mambre ciuitatem ar
bee. Hec eſt hebron in qua pere/
grinatus eſt abraam ꝛ yſaac. Et
completi ſunt dies yſaac centum
·i·pfectus etate.
octuaginta annoꝝ· cōſumptuſq3
etate mortuus eſt·ꝛ appoſituſ eſt
Angelorū vel ſanctarū animarū.
populo ſuo ſenex ꝛ plen9 dieꝝ: ꝛ
ſepelierūt eū eſau ꝛ iacob filij ſui.

C XXXVI.

H E autē ſunt
generationes eſau: ipſe eſt edom.
recapitulatio·ān mortē em̄ yſaac factū ē hoc.
Eſau accepit vxores de filiabus
chanaan. Ada filiam elom ethei
ꝛ oolibama filiā ane filij ſebeon
euei· Baſemath quoq3 filiā hyſ/
mael ſororez nabaioth. Peperit
† Cui9 ſcriptura in iob recordatur.
aūt ada†eliphaz· Baſemath ge/
nuit rahuel. Oolibama genuit ie
huſ ꝛ ihelon ꝛ chore. Hi filij eſau
qui nati ſunt ei in terra chanaan
Tulit aūt eſau vxores ſuas ꝛ fili/
os ꝛ filias ꝛ omnē animā domuſ
ſue ꝛ ſubſtantiā ꝛ pecora ꝛ cūcta
q̄ habere poterat in terra chanaā
ꝛ abijt in alterā regionē: receſſitq3

templū edificatū eſt.
ꝛ turrim ader turrim
gregis ſignificari·i·
congregationis ꝛ ce/
tus. Unde micheas.
Et tu turris gregis
nebuloſa ſyon ꝛc. Il
lo quoq3 tempore ia
cob trans locum vbi
poſtea templum edifi
catū eſt·habuiſſe ten
toria dicit'. Sed ſi ſe
quimur ordinem vie
paſtoꝝ iuxta bethleē
locus eſt·vbi vel an
geloꝝ grex in ortu do
mini cecinit· vł iacob
pecora ſua pauit· lo
co nomen imponens
vel qđ veri9 eſt quo
dam vaticinio futuꝝ
iam tunc myſterium
monſtrabatur.

Abijt ruben ꝛc
Iſi. Hoc crimen nō
ſcriberet' niſi futura
populi peruerſitas ꝑ
nunciaret'. cuius in il
lo eēt flagitiū· in ſcri
pturis eſt ꝓphetia fu
turorum· q2 ꝑ ruben
primogenitus popu
luſ iſrael figurat'· qui
thorum cōcubine pol
luit·i·legē veteris te
ſtamenti ꝑuaricādo
maculauit. Q2 aūt cō
cubina vet9 teſtamē
tū ſignificauerit· pau
lus oſtendit dicens:
abraam duos filios
habuit·vnū de ancil
la·ꝛ alteꝝ đ libera ꝛc

Erant autem ꝛc.
Aug. Querit' quo/
modo h' veꝝ ſit·cū be
niamin lōge poſt na
tus ſit cū iā tranſiſſet
bethel· et appinqua
rent bethleē. Sed iđ
intelligit' dictū cōme
moratis duodecim fi
lijs. Hi ſūt filij iacob
q̄ facti ſūt ei in meſo
potamia ſyrie: q2 int'
multos vn9 tm̄ erat
nō ibi natus: qui tm̄
inde cauſaz naſcendi
habuit: q2 ibi copula
ta eſt mater ei9 patri
nulla etenim facilior
eſt ſolutio hui9 q̄ſtio
nis: q3 ut per ſynodo
chen accipiatur.

Ciuitatē arbee
Hier. Pro arbee in
lxx· campū habet' cū
hebron ī mōte ſit. Eadē āt ciuitas antiquit9 mābre ab amico abrae dcā ē.

Ciuitatē arbee ꝛc·populo ſuo. Hiero. Angeloꝝ vel ſanctaꝝ ani/
marum quib9 appoſitus nulla remanente ſollicitudine tentationuz·vel pe
riculo peccatorum.

C. XXXVI.

Abijt in alterā regionē. Strab. Queri poteſt cur eſau poſt mortez
patris dicatur abijſſe in ſeyr ꝛ receſſiſſe a fratre·cū iam quādo venit iacob

in ſeyr dicat̃ habitaſ ſe. Sz fieri potuit vt iacob fugiente in meſopotamiã: eſau dolore pręrepte benedictionis a parente receſſerit ⁊ habitauerit in ſeyr. xx. annis quib⁹ iacob aufuit. Cui reuerſo recõciliat⁹ rurſus de ſeyr: reuerſus cũ fratre ſuo: donec pater viueret: q̃ mortuo a fratre rceſſit. q: diuites erant ⁊ ſimul habitare nõ poterãt

Iſti filii ſeyr ⁊c. Hiero. Poſtq̃ enumerauit filios eſau. altius repetit qui ante eſau in terra edom principes extiterũt ex genere horreorũ. qui liberi interp̃tant̃. In deutronomio manifeſtius ſcribit̃ quomõ venerũt filij eſau ⁊ interfectis horreis terrã eorũ hereditauerunt.

Stra. Filij ſeyr ⁊c. Id eſt liberi q̃ ſicut ĩ paralipomenon legit̃ primo habitauerunt in monte ſeyr. quib⁹ expulſis ydumei habitauerũt pro illis.

Erat aũt ſoror. Hier. Hec eſt thãna de qua ſupradictum eſt. ⁊ thamna erat cõcubina eliphaz primogeniti eſau ⁊c. Iõ horreorũ recordat̃. q: primogenitus filiorũ eſau ex filiabus eorũ accepit cõcubinã. De aũt dicit̃ theman ⁊ cenez ⁊ amalech ⁊ reliqua. Sciam⁹ poſtea regionib⁹ ⁊ gentibus ydumeorũ ex his vocabula impoſita.

Iſte eſt ana ⁊c. Str. Quidã ſimplicit̃ aq̃s calidas hũc ĩ deſerto repiſſe dicũt. q̃s vocam⁹ thermas.

Hiero. Iſte ẽ ana Qui inuenit ianum in deſerto cũ paſceret aſinos ſebeon patris ſui. Varia apud hebreos de hoc capitulo diſputãt̃. Apud grecos eñ ⁊ noſtros ſilẽtiũ eſt. Alij putant iãnuz maria appellata Huſdẽ eñ ſcribũtur litteris. ⁊ volũt illum paſcentẽ aſinos aq̃rũ cõgregatões repperiſſe. q̃ iuxta ydioma hebree lingue maria dicunt̃. q: ſtagnũ reppit qd ĩ heremo difficile inuenit̃. Nõ nulli putãt aq̃s calidas lingua punica q̃ hebree cõtermina ẽ hoc noĩe ſignificari. Sũt q̃ arbitrãt̃ onagros hũc aſinab⁹ admiſiſſe: ⁊ hmõi repperiſſe cõcubitũ vt velociſſimi naſcerẽt̃ aſini q̃ vocãt̃ iamin. Alij dicunt ꝙ equarũ greges ab aſinis prim⁹ fecit aſcẽdi. vt muli cõtra naturã naſcerẽt̃.

Iſti duces. De p̃cedentib⁹ ait. qui de ſeyr. nõ de his quos hic incipit numerare q̃ de eſau ſunt.

Reges aũt Sciẽdũ ꝙ non oẽs reges cõmemorat q̃ fuerũt anteq̃ haberẽt reges filij iſrl̃. quorũ primus ſaul. ſed hos oẽs tñ: q̃ regnauerũt añq̃ moreretur moyſes.

Reges a. Scd̃m temp⁹ q̃ viuebat ſcriptor cõmemorat. cũ aũt ſeyr q̃ iſtos genuit ibi habitaret nõdũ veniẽte eſau in terrã illã. ab eo vocabatur terra edom.

Augu. Nõ mirũ ꝙ numerãtib⁹ ab abraam per eſau p̃rẽm gentis edom. ad quẽ per rabuel filiũ eſau. ⁊ zara filiũ rabuel: ⁊ iobab filiũ zara cui ſucceſſit balach. q̃ prim⁹ fuit rex in terra edom vſq̃ ad vltimũ regẽ quẽ nominare potuit moyſes. plẽs generationes inueniunt̃ q̃ numerant̃ ab abraã. per iacob uſq̃ ad moyſen. Illic eñ inueniũtur fere. xij. Hic autẽ vſq̃ ad moyſẽ ferme vij. Fieri eniz potuit vt ideo plẽs ibi noĩarent̃: q: citi⁹ moriẽdo plẽs alt̃ alteri ſucceſſerũt. ſic cõtigit vt aliũ ordinẽ ſeq̃ns mathe⁹ ab abraã vſq̃ ad ioſeph. xl. duas generationes numeret. Lucas alio ordĩe. nõ per ſalomonẽ ſic ille: ſed per nathan. lxxvi. In illo eñ ordĩe vbi plures numerant̃ citius mortui ſũt q̃ hic ubi pauciores.

Huſan. Hiero. Quẽ quidã ſuſpicãt̃

a fratre ſuo iacob. Diuites enim erant valde: ⁊ ſimul habitare nõ poterant: nec ſuſtinebat eos terra peregrinationis eorum pre multitudĩe gregũ. Habitauitq̃ eſau in monte ſeyr. ipſe eſt edom. He aũt ſũt generationes eſau patris edom in monte ſeyr: ⁊ hec nomina filiorũ eius. *(Themanites.)* Eliphaz filius ada vxoris eſau. Rabuel quoq̃ fili⁹ baſemath vxoris ei⁹. Fuerũtq̃ filij *(themanites.)* eliphaz theman omar ſephua et gathan ⁊ cenez ⁊ chore. Erat aũt thamna cõcubina eliphaz filij eſau. que peperit ei amalech. Hi ſunt filij ada vxoris eſau. Filij autem rabuel. naath ⁊ zara. ſemma ⁊ meza. Hi filij baſamath vxoris eſau. Iſti quoq̃ erãt filii oolibama filie ane filii ſebeon vxoris eſau quos genuit ei: iebus ⁊ ibelon ⁊ chore. Hi duces filiorũ eſau filii eliphaz primogeniti eſau: Dux theman. dux omar. dux ſephua. dux cenez. dux chore. dux gathan. dux amalech. Hi ſunt filii eliphaz in terra edom. ⁊ hi filii ada. Hi quoq̃ filii rabuel filii eſau. dux naath. dux zara. dux ſemma. dux meza. Hi aũt duces rabuel in terra edom. Iſti filii baſemath vxoris eſau. Hi aũt filii oolibama vxoris eſau. Dux iebus. dux ibelon. dux chore. Hi duces oolibama filie ane vxoris eſau. Iſti ſunt filii eſau ⁊ hi duces eorum: *(Qui ⁊ eſau ⁊ ſeyr.)* ipſe eſt edom. Iſti filii ſeyr *(i. liberi quos expulerunt ydumei ⁊ habitauerunt pro illis.)* horrei habitatoris terre. Lothan ⁊ ſobal ⁊ ſebeon ⁊ anan. diſon ⁊ eſer ⁊ diſan. Hi duces horrei filii ſeyr in terra edom. Facti ſũt autem filii lothan horrei ⁊ eman. Erat autez ſoror lothan thamna Et iſti filii ſobal. aluban ⁊ maneeth ⁊ ebal ſephi ⁊ onan. Et hi filii ſebeon achia ⁊ anan. Iſte eſt anã qui inuenit aquas calidas in ſolitudine cum paſceret aſinas ſebeon patris ſui. Habuitq̃ filiuz diſan ⁊ filiam oolibama. Et iſti filii diſan: abdaz ⁊ ieſban ⁊ iethram ⁊ charan. Hi quoq̃ filii eſer balaannan ⁊ zeuan ⁊ achan. Habuit autem filios diſan hus ⁊ aran. Hi duces horreorũ: dux lothan dux ſobal. dux ſebeon. dux ana. dux diſon. dux eſer. dux diſan. Iſti duces horreorum qui imperauerunt in terra ſeyr. Reges autẽ qui regnauerunt in terra edom anteq̃ haberent regem filii iſrael *(Nõ qui in libro numerorũ legitur conduxiſſe balaam ariolũ. ipſe eñ rex moab: ⁊ filius ſephor iſte rex in ſeyr ⁊ filius beor.)* fuerunt hi. Balach filius beor: nomẽq̃ vrbis ei⁹ denaba. Mortuus eſt autez balach ⁊ regnauit pro eo iobab filius zare de boſra Cunq̃ mortuus eſſet iobab regnauit pro eo huſan de terra themanorum. Hoc quoq̃ mortuo: regnauit pro eo adad: filius badadi. qui percuſſit madian in regione moab. ⁊ nomẽ vrbis ei⁹ auith *(vel cophin.)* Cunq̃ mortu⁹ eſſet adad. regnauit pro eo ſemla de maſerecha. Hoc quoq̃ mortuo regnauit pro eo ſaul de fluuio roboth. Cũq̃ ⁊ hic obiiſſet. ſucceſſit in regnum balaannan filius achobor. Iſto quoq̃ mortuo. regnauit pro eo

eſſe iob· vt in fine voluminis ipſius additū eſt. Sed hebrei aſſerunt eū de ſtirpe nachor generatū vt iam ſupradictum eſt. C C. XXXVII.

Joſeph cū ſedecī ⁊c. Aug· Quomodo potuerit mors yſaac decē ⁊ ſeptem annoꝝ ioſeph inuenire· ſicut ſcriptura videt ex ordine narrare: inuenire difficile eſt. Si eñ poſt mortem aui ſui yſaac decē ⁊ ſeptē annoꝝ fuit· qñ eū fratres in egipto vendiderunt. pater eius iacob· xvij· anno filij ſui ioſeph· c· xx· annoꝝ fuit. Genuit eñ eum yſaac cū eſſet annoꝝ· lx· ſicut ſcriptū eſt. Vixit ergo yſaac poſtea· c· xx· annos, q: centeſimo octogeſimo ãno mortuus eſt. Idcirco dimiſit filios· c· xx· annos habētes· ⁊ ioſeph x· ⁊· vij· Joſeph autē xxx· annoꝝ fuit quãdo apparuit in cōſpectu pharaonis. Secuti ſūt aūt· vij· anni vbertatis· ⁊ duo famis donec ad eū pater cū fratrib⁊ venit. Triginta ergo nouē annos habebat ioſeph· quãdo iacob introiuit in egiptū qui tunc: ſicut pharaoni dixit centeſimū triceſimū annum agebat etatis. Centū aūt· xx· annoꝝ erat iacob: qñ erat ioſeph· x· et· vij· qd' verū eſſe nō poteſt. Si eñ decimoſeptimo anno ioſeph: iacob· c· xx· agebat: triceſimo nono anno ioſeph nō· c· xxx· ſed· c· xl· duos agebat ãnos. Si autē die mortis yſaac nōdum erat ioſeph· x· ⁊· vij· annoꝝ· ſ; aliquãto poſt mortem aui· ad ſeptimū decimū ꝑuenit annū. Quo anno teſtante ſcriptura vendit⁹ eſt in egiptū· pluſq̃; c· xl duoꝝ annoꝝ debuit eſſe pater eius· quando filiū in egiptū ſecutus eſt. Scriptura enim poſtq̃; narrauit vltimum annū vite yſaac cēteſimū ⁊ octogeſimum· ⁊ eius mortem ⁊ ſepulturã· deinde memorauit quomodo digreſſus eſt eſau a fratre ſuo de terra chanaan in mōtem ſeyr· ⁊ contexuit memorationem regum ⁊ principum gentis illius in qua ſe conſtituit· vel qua ꝓpagauit eſau. poſtea de ioſeph ſic intulit· habitabat iacob in terra chanaan· hec autē procurãte iacob: Joſeph decē ⁊ ſeptem annorum erat paſcens cum fratrib⁊ oues. Deinde narrantur cauſe ſomnioꝝ quomodo odioſus factus ſit fratribus ⁊ venditus. Aut ergo eodē decimo ⁊ ſeptimo anno· aut aliquãto maior venit in egiptum: ⁊ quolibet modo manet queſtio. Si enim· x· ⁊· vij· annorum fuerit poſt mortem aui· quando pater ei⁹ centū viginti annorum fuit· profecto anno eius· xxx· nono· quando iacob venit in egiptum· c· xlij· annū idem iacob debuit agere. Fuit autē centum triginta. Si ergo decē ⁊ ſeptem annoꝝ ioſeph venditus eſt· ante duodecim annos q̃; moreretur auus eius venditus inuenitur. Decem eñ ⁊ ſeptē annorum eſſe non potuit niſi ante duodecim annos mortis yſaac. Centeſimo ⁊ octauo anno vite patris ſui iacob· his eñ cū adiacerimus vigintiduos annos quib⁊ vſq; ad aduentum patris ſui fuit in egipto fient anni ioſeph triginta ⁊ nouem· ⁊ iacob centū triginta· ⁊ nulla erit queſtio. S; q: ſcriptura poſt mortē yſaac hec narrauit: putat' ioſeph poſt mortem ei⁹ decem ⁊ ſeptem annoꝝ fuiſſe. Intelligamus ergo de vita yſaac tanq̃; multū decrepiti tacuiſſe ſcripturã: cū d' iacob ⁊ ei⁹ filijs loq̄ret' viuo tñ yſaac· x· ⁊ vij· annoꝝ cepit eſſe ioſeph.

adad: nomenq; vrbis eius phou Et appellabatur vxor illi⁹ meezabel filia mathreth filie mizaab Hec ergo nomina ducū eſau in cognatōib⁹ ⁊ locis ⁊ vocabuliſ ſuis: Dux thãna: dux aluba· dux iectheth· dux oolibama dux ela dux phynon· dux cenez· dux theman dux mabſar· dux mabdibel· dux hiran. Hi duces edom habitantes in terra imperij ſui: ipſe eſt eſau pater ydumeoꝝ. Habitauit aūt iacob in terra chanaan in qua pater ſuus peregrinat⁹ eſt: ⁊ he ſunt generationes eius.

C XXXVII.

ſ Chriſtus.

IOſeph cum *ſ qd' eſſe cepit ante mortē yſaac. ſ perfecte· ſ· vite ⁊ doctrine ſ Euãgelico pane.* ſedecim eſſet annorū paſcebat *ſ Oues ſibi a patre cōmiſſas. ſ apoſtolis* gregem cum fratribus ſuis adhuc puer. Et erat cū filijs bale et zelphe vxorum patris ſui: accuſauitq; fratres ſuos apud patrem *ſ Qd' eſt fraternū odiū· vel, ꝙ cū pecorib⁹ miſcebantur· vel ſolū ruben accuſauit ꝓ cōcubina patris vt ꝑ ſynodochen partē a toto accipiam⁹ nō eñ oms accuſauit. ſ deus pater.* crimine peſſimo· Iſrael aūt diligebat *ſ Chriſtū. ſ In humano genere.* ioſeph ſup omes filios ſuos· eo ꝙ in ſenectute genuiſſet eū *ſ· ſ· mundi incarnari feciſſet. ſ Alle· tunicã polimitã· i· varietatē populorū ex omibus gentib⁹ ꝯgregatã in chriſti corpe. ſ Adherentē ſibi eccleſiã ex omnibus gentib⁹. ſ Per gratiam virtutū.* Feceitq; ei tunicam polimitã. Videntes aūt *ſ Iudei ſecundū carnem. ſ deo.* fratres ei⁹ ꝙ a patre plus cunctis filijs amaretur· oderant eum: nec poterant ei quicq; *ſ Non eſt hic homo a deo qui ſabbatum non cuſtodit.* pacifice loqui. Accidit quoq; vt viſum ſomnium referret fratrib⁹: que cauſa maioris odij ſeminarium fuit. *ſ Alias dixit ioſeph fratribus ſuis.* Dixitq; ad eos: Audite ſomnium meum qd' vidi· Putabam colligare nos manipuloſ in agro· ⁊ quaſi conſurgere manipulum meū ⁊ ſtare· veſtroſq; circum *ſ In reſurrectione. ſ Chriſto flectitur ome ge· ce· ter· ⁊ infernorū.* ſtantes adorare manipulū meū. Reſponderunt fratres eius: Nū *ſ quaſi dicant iudei nō habem⁹ regem niſi ceſarem.* quid rex noſter eris aut ſubijciemur dicioni tue? Hec ergo cauſa *ſ q: ſibi ꝓphetias aptabat dicēs moyſes de me ſcripſit· ⁊ prophete.* ſomnioꝝ atq; ſermonū inuidie ⁊ odij fomitem miniſtrauit. Aliud *ſ Repetiti eſt ꝑ alias imagines futurorū cōfirmatio.* quoq; vidit ſomnium qd' narrãs fratribus ait: Vidi quaſi ſolem ⁊ *ſ Sanctorū excellentiã. ſ eccl'ie claritatē. ſ populorū multitudinē* lunã ⁊ ſtellas vndecim adorare me. Qd' cū patri ſuo ⁊ fratribus *ſ hec increpatio duriciã ſignificat iudeorū qui chriſtum ꝯtemnunt· q: ex ſe natū cognoſcunt.* retuliſſet· increpauit eum pater

Et erat cum f. Joſeph vn⁹ ex duodecim filijs iacob pre ceteris patri dilectus xp̄m ſignificauit· quē de⁹ pater ſecundum carnē natū ceteriſ fratrib⁊ ex abrae ſtirpe ꝓgenitis ꝑtulit. Vñ amabat eū iacob· eo ꝙ in ſenectute genuiſſet eū. Seneſcēte eñ mundo filius dei de virgine natus fuit tã q̃; fili⁹ ſenectutis.

Et erat cū ⁊c. In primitiua eccleſia nec abijciebat ſibi adherentes ꝑ ꝑdicationē pſeudo apoſtolorum quos ſignificãt ancille iacob· quos ⁊ noluit ꝓhiberi cū in noīe ei⁹ miracula facerēt.

Feceitq; ei tuni. Hiero· Pro tunica varia aquila interp̄tatus eſt aſtrologon ·i· talarē. Simach⁹ manicatã· ſiue ꝙ ad talos vſq; deſcenderet· ⁊ manib⁊ artificis mira eēt varietate diſtincta· ſiue ꝙ haberet manicaſ. Antiqui eñ magis colobijs· i· veſtib⁊ ſine manicis vtebantur.

Grego· Quia ioſeph inter fratres vſq; ad finē vite iuſtus pſeueraſſe deſcribitur: ſolus talarē tunicam habuiſſe ꝓhibetur. Quid eſt talaris tunica niſi actio cōſūmata? Quaſi ei ꝓtenſa tunica talum corpis operit: cum bona actio ante oculos dei vſq; ad terminoſ vite nos ꝑgit. Unde moyſes caudã hoſtie offerri ꝑcepit· vt opus bonum qd' incipim⁹ pſeueranti fine compleamus.

Videntes aūt f· ⁊c. Fratres xp̄i ſecundū carnē iudei· de quoꝝ cognatione carnem ſuſcepit. S; q: videbant ꝙ gratia virtutū in eo fiebat: qd' teſtabat' patriſ precipuã dilectionē· inuidebant nec poterant ei quicq; pacifice loqui: ⁊ ſepius inſidias tendebãt· ⁊ patremfamilias in beelzebub principe demonioꝝ demonia eijcere blaſphemabant.

Putabam colligare ⁊c. Iſi· Hoc ſpiritualiter in xp̄o impletum. Vñ adorabūt eū oms reges· o· g· ſer· ei· ꝑ fidem· ſ· honoꝝ opum manipulos offerentes. Ipe eſt quē ſol luna ⁊ ſtelle adorãt· ſecundū illud Laudate eū ſol ⁊ lu· lau· e· o· ſ· ⁊ lu· Ipm eñ adorat ſanctoꝝ excellētia· tãq; ſol: ⁊ eccl'ie claritas tãq; luna, ⁊ oīm ꝑploꝝ numeroſitas in ſtellaꝝ figura.

¶ Num ego ⁊c. Queri poteſt ſecūdū litterā quando a patre adorat⁹ ſit qui ꝑ ſolem ⁊ a matre q̄ ꝑ lunā deſignat. Neqꝫ eñ iacob qñ deſcendit in egiptū legitur adoraſſe eū. Mater vero iā defūcta erat. Sed ad allegoriam recurramus q̄ in xp̄o impletur.

¶ Lūqꝫ fratres illius ⁊c. vſqꝫ renunciamichi ⁊c. Iſi. Iacob mittit filiū vt de fratrib⁹ curā gereret: ⁊ de⁹ pater filiū vnigenitum: vt gen⁹ humanum peccatis languidū viſitaret. Vñ miſit deus filiū ſuum in ſimilitudinez carnis pec. Miſſus ē ioſeph ut videret ſi cuncta ꝓſpera eſſent erga oues. Et xp̄s ait: Nō veni niſi ad oues q̄ perierūt domus iſrael.

¶ In dothaim. Defectionē. In grādi eñ defectione erāt qui de fratricidio cogitabant.

¶ Ruben. Preuidens ħ ſermo ꝓpheticus quem ruben ſignificat (q̄ interp̄tatur viſio filij) ꝓpheticis comminationib⁹ deterrebat vt innocētes ſe ſeruarent a ſanguine xp̄i fratris ſui ſecundū carnem.

ſuus ⁊ dixit. Quid ſibi vult hoc
† ſvel nunquid. ⁑ ſQuaſi ſol.
ſomnium qđ vidiſti: †Num ⁑ego
† ſQuaſi luna. ⁑ ſquaſi ſtelle.
⁊ †mater tua ⁊ ⁑fratres tui adora-
bimus te ſuper terram: Inuide-
ſPhariſei.
bant igitur ei fratres ſui: Pater
vero rem tacitus conſiderabat.
ſPhariſei.
Cumqꝫ fratres illius in paſcēdis
ſSubditis ſibi populis.
gregibus patris morarentur in
† ſque interpretatur humer⁹: qꝫ preſſi onere legis. ⁑ ſdeus pater. ⁑ ſad quos viſitandos
†ſychem ⁊ dixit ad eū ⁑iſrael. ⁑Fra
miſit pater filiū qui curā eorū gereret. † ſpreſſi onere legis.
tres tui paſcunt oues in †ſichimis
† ſIncarnatū. ⁑ ſviſitandos.
veni mittam †te ad ⁑eos. Quo re
† ſobediens ſine mora. ⁑ ſvt videatur ſi eſt
ſpondente †ꝑſto ſum. Ait: ⁑Vade
intelligens aut re. d.
⁊ vide ſi cuncta ſint proſpa erga
† ſPhariſeos. ⁑ ſSubditos.
†fratres tuos ⁊ ⁑pecora ⁊ renun-
cia michi quid agatur. Miſſus đ
valle hebron venit in ſychez. In
† ſPropheticus ſermo. ⁑ ſquerentez quis ſe agnoſceret ⁊ nō inuenientem.
uenitqꝫ eum †vir ⁑errantem i agro
⁊ interrogauit quid quereret. At
ille reſpōdit: fratres meos quero
indica michi vbi paſcant greges
ſNō inuenienti iudeos quos querebat · Rndit ſermo propheticus.
Dixitqꝫ ei vir: Receſſerūt de loco
ſOmnes declinauerunt ſimul inutiles ⁊c.
iſto. Audiui aūt eos dicentes: ea
ſdefectionem.
mus in dothaim: Perrexit ergo
ſSequens fugitiuos.
ioſeph poſt fratres ſuos ⁊ inue-
nit eos in dothaim. Qui cū vidiſ
ſqꝫ credere nolebant.
ſent eum procul anteqꝫ accederet
ſSic iudei cogitauerunt chriſtum occidere ⁊ conſiliū ſtatuerūt dicentes cru. cru. e. qđ ⁊ alijs
ad eos cogitauerunt eum occide
verbis dicitur. Mittamus l. in p. e.
re ⁊ mutuo loquebantur: Ecce
† ſIudei verba chriſti ſomnia reputāt. ⁑ ſde
†ſomniator venit. Venite ⁑occi-
leamus nomē eius. ſIn infernuz.
damus euz ⁊ mittamus in ciſter
ſIudaica ſeui
nam veterē dicemuſqꝫ: Fera peſ
cia. vñ: Ecce ego mitto vos ſicut o. in medio l.
ſima deuorauit eum ⁊ tunc appa
ſvaniloquia ſua.
rebit quid illi proſint ſomnia ſua
Audiens hoc ruben nitebatur li-
berare eum de manibus eorum.
† ſque cū carne moritur. ſveritatē
⁊ dicebat: Nō interficiam⁹ †aīam
ſqꝫ damnabilius eſt veritatē negare qꝫ tacendo celare.
eius nec effundamus ſanguinē:
ſtaciturnitatis.
ſed proijcite eum in ciſternā vete
rem que eſt in ſolitudine: manuſ-
qꝫ veſtras ſeruate innoxias. Hoc
autem dicebat volens eripere eū
de manibus eorum ⁊ reddere pa
ſChriſtus.
tri ſuo. Confeſtiz igitur vt ꝑuenit
ſIudeos.
ad fratres ſuos nudauerunt euz
ſCarne aſſumpta que omī virtute perfecta.
tunica talari ⁊ polimita miſerūt-
ſIn infernum.
qꝫ in ciſternam veterem que non
ſRefrigeriū.
habebat aquā. Et ſedentes vt co
ſMundi
mederent panē viderunt hyſma
cōtemptores qui de gentibus ad fidē venientes teſtimonijs legis ⁊ ꝓphetarū odorifera ⁊ ſalutifera mundo languenti ſuppoſuerūt malagmata
elitas viatores venire de galaad
⁊ camelos eorum portantes aro
† ſgutta eſt mirre arboris ⁊ ipſa mirra vocāt
mata ⁊ reſinā ⁊ †ſtacten in egiptū
ſqui credentes iudeos ſignificat qui nec morti chriſti vult cōſentire nec tacendo ſupponere ſed gentib⁹ cōmunionē fidei patenter exponere
Dixit ergo iudas fratribus ſuis:
Quid nobis prodeſt ſi occideri-
mus fratrem noſtrum ⁊ celaueri
mus ſanguinem ipſius: Melius
eſt vt vendatur hyſmaelitis: ⁊ ma
nus noſtre non polluātur. frater
ſqꝫ iudei chriſtum gentib⁹ reliquerūt ⁊ a ſe repulerunt.
eñ ⁊ caro noſtra eſt. Acquieuerūt
fratres ſermonibus eius: ⁊ ꝑtere
† ſ felix negociator vbi ſalus emitur ⁊ vita a morte redimitur.
untibus madianitis †negociatori
bus extrahentes eum de ciſterna
ſtanqꝫ vile mancipiū.
vendiderunt eum hyſmaelitis tri
ſqꝫ doctores fidei predicauerunt eum in mundo.
ginta argenteis. Qui duxerūt eū
ſEt nos cū reuertimur ad propheticū ſermonē videmus: quia ſic oportebat chriſtū pati ⁊ reſurgere.
in egiptuz. Reuerſuſqꝫ ruben ad
ciſternam non inuenit puerum:
ſapertis ſacramentis legis dicitur iudeis qꝫ chriſtus ſurrexit.
⁊ ſciſſis veſtibus pergens ad fra
ſquaſi qꝫ indignos vos feciſtis vel exhibuiſtis verbo dei tranſibo ad gentes.
tres ait: Puer non cōparet ⁊ ego
quo ibi: Tulerunt autem tunicā
ſIn ſuſpitionē peccati vitā ei⁹ blaſphemātes qꝫtum in ſe erat duxerunt.
eius ⁊ in ſanguinem hedi quem
ſqꝫ apud homines eū infamabant apud patrem quoqꝫ infamare volebant dicentes nō eſſe filiū dei.
occiderāt tinxerūt: mittentes qui
ferrent ad patrem ⁊ dicerent hāc
inuenimus vide vtrū tunica filij
ſteſtimoniū ꝑhibet filio pater: hic eſt f. m. d.
tui ſit an nō: Quā cū agnouiſſet

¶ Nudauerūt eū ⁊c. Iſi. Et iudei chriſtum ꝑ morte expoliauerunt tunica corporali ⁊ polimita i. decorata omniū virtutum diuerſitate. Reſperſerūt aūt tunicā ſanguīe hedi qꝫ falſis teſtimonijs eū accuſātes in inuidiā peccati deduxerunt. Ioſeph mittit in ciſternā i. in lacū ⁊ chriſtus expoliatus carne humana deſcēdit ad infernū.

¶ Viderūt hyſmaelitas. Aug. Queritur quare hyſmaelitas ſcriptura quibus venditus eſt ioſeph etiā madianitas vocat cū hiſmael ſit de agar filius abrae de cethura vero madianite. An qꝫ ſcriptura dixerat de abraā qđ munera ſ. dederat filijs concubinarū ſuarum. Agar ſ. ⁊ cethure diuiſitqꝫ eos ab yſaac filio ſuo in terram orientis ⁊ ideo vnā gentem feciſſe intelligēdi ſunt: An vera eſt opinio hebreorum qui dicūt agar ⁊ cethuram vnā fuiſſe

¶ Extrahētes e. Iſi. Ioſeph đ ciſterna leuatus hiſmaelitis vendit ⁊ xp̄s ab inferno regreſſus ab omībus gentib⁹ fidei cōmertio cōparatur. Ille ꝑ iude cōſilium triginta argēteis diſtrahitur: ⁊ hic ꝑ conſiliū iude ſcarioth numero eodē venūdat.

¶ Et uendiderūt ⁊c. Hier. Hebraica veritas habet argenteis neqꝫ eniz viliori metallo domin⁹ vendi debuit qꝫ ioſeph.

Sciſſiſqȝ veſtibus ⁊c. Iſi. Iacob poſteritatis ſue plorās diſpendia quaſi pater filium lugebat amiſſum ⁊ quaſi ꝓpheta interitū iudeorū. Sci dit veſtimentū qḋ in paſſione dn̄i fecit princeps ſacerdotū. Sed ⁊ velum templi ſciſſum eſt. vt ꝓpheta ⁊ nudatū ꝑplm ſuū ⁊ diuiſū oſtenderet regnū. Deſcē. lu. in īfernū ⁊c. Queritur quomodo hoc intelligatur. vtrum mali tantum. an etiā boni in infernū deſcendant? Si tantū mali. quomodo iſte ad filium ſuum dicit ſe lugentem deſcendere velle? Non enim in penis inferni credibile eſt eū eſſe. An pturbati ⁊ dolentis verba ſūt mala ſua etiā h̄ exaggerantis. an credibile eſt apud infernum quedā loca ſecreta ⁊ minus penalia ante paſſionē dn̄i fuiſſe. ad que etiā ſancti deſcendebant. qꝛ nullus paradiſum ingredi poterat. donec chriſtus romphea ignea amoueret.

Hic. Madianei aūt vendiderunt ioſeph in egipto phutiphari eunucho pharaonis archimachiro. Plerunqȝ archimachiros. i. cocorum principes. ꝓ magiſtris exercitus ſcriptura ponit. Machires quippe grece interpretatur occidere. Venditus eſt igitur ioſeph principi exercitus ⁊ bellatorum nō petefre. vt in latino ſcriptū eſt. ſed phutiphari eunucho. Ubi queritur quomodo poſtea vxorē habere dicatur. Tradūt hebrei emptum ab h̄ ioſeph ob nimiā pulcritudinem in turpe miniſterium. ⁊ a dn̄o virilibus eius arefactis. poſtea ereptū eſſe iuxta morem gerophantarum. i. ſacra loquētium in pontificatū eliopoleos. ⁊ huius filiā eſſe aſenez quā poſtea ioſeph accepit vxorem.

innocentia. / ſeuicia iudaica

pater ait: Tunica filij mei eſt. Fe

Iuxta illud: zelus domus tue comedit me. / Be

ra peſſima comedit eum. Beſtia

ſtialis populus. / Apertis ſacramentis.

deuorauit ioſeph. Sciſſiſqȝ ve

† Singulis annis ex paterna traditione recordatur eccleſia triſticiā apoſtolorū de morte chriſti. † Planctus iacob ꝓpheticus de morte chriſti filii. plus luget iudeorum perditionē qȝ filii

ſtibus † indutus eſt cilicio. † lugēs

ſui paſſionem.

filiū ſuum multo tempore. Cōgre

gatis aūt cunctis liberis eius. vt

lenirent dolorē patris. noluit cō

Quia poteſtas

ſolationem recipe. ſed ait: Deſcen

paterna ꝑ filiū debellauit infernū. † de cecitate iudeorum.

dam ad filiū meū lugēs † in infer

Indurata ꝑfidia iudeorum.

num. Et illo pſeuerante in fletu.

doctores ex gentibus accepto fidei precio chriſtum in vniuerſo mundo predicauerūt.

madianei vendiderunt ioſeph in

qꝛ emit eū in diſciplinis eccleſiaſticis caſtus populus qui ſub malis principibus chriſtianam

egipto phutiphari eunucho pha

nouit exercere militiā.

raonis magiſtro militū.

C XXXVIII.

Anteqȝ ioſeph eſſet venditus.

E O tempore

deſcendens iudas a fratribus ſuis

diuertit ad virum odollamitem

nomine hiram: Viditqȝ ibi filiā

hominis chananei vocabulo ſue

Et vxore accepta ingreſſus eſt ad

eam. Que cōcepit ⁊ peperit filiū:

Principes qui nocēt. / pelliceus.

vocauitqȝ nomē eius her. Rurſū

concepto fetu. natum filiū nomi

Principes inutiles. / Meror eorum.

nauit onā. Terciū quoqȝ peperit

† dimiſſio eius. qꝛ regnū iudeorū poſtqȝ nocuit aut nō profuit. iudea reges habere deſiit.

quē appellauit † ſela. Quo nato:

parere vltra ceſſauit. Dedit autē

iudas vxorem primogenito ſuo

her nomine thamar. Fuit quoqȝ

qꝛ peior eſt in nequicia nocens qȝ nō proficiens

her primogenitus iude nequam

† quia taliū poteſtas deſtructa.

in ↄſpectu dn̄i: ⁊ iō † ab eo occiſus

eſt. Dixit ergo iudas ad onan filium ſuum: Ingredere ad vxorē

fratris tui. ⁊ ſociare illi: vt ſuſcites

Per hunc ſignificantur qui prodeſſe noluut.

ſemen fratri tuo. Ille ſciens non

ſibi naſci filios: introiens ad vxo

Sic iudei terreno intelle

rem fratris ſui. ſemē fundebat in

C. XXXVIII.

Eo tempore ⁊c. Aug. Queritur quomō iſta fieri potuerūt. Si enim poſtea qȝ ioſeph venit in egiptum. quomō intra. xx. ⁊ duos annos. Nam poſt tantū temporis colligitur in egiptū ad ioſeph eos veniſſe cum patre ſuo fieri potuit. vt filij iude eius etatis poſſent oēs ducere vxores? Nā thamar nurū ſuā mortuo primogenito alteri filio dedit: quo etiā mortuo. expectauit vt creſceret tercius. ⁊ cū creuiſſet. nec illi dedit: timēs ne ⁊ ipſe moreretur. Vn̄ factū eſt vt eidē ſocero ſe ſupponeret. Quomō h̄ oīa infra tā paucos annos fieri potuerūt. merito queritur: niſi forte vt ſolet ſcriptura ꝑ recapitulationē aliquot annos ante venditum ioſeph h̄ fieri cepiſſe intelligi velit. Quia ſic poſitū eſt vt diceretur: Factū ē aūt in illo tpe. Ubi tn̄ queritur. Si ſedecim annorum erat ioſeph qn̄ venditus eſt: quot annorum potuerit eſſe iudas quartus filius iacob. qn̄ ipſe primogenitus ruben vt plurimū fratrē ſuū ioſeph v. aut. vi. annis potuit ꝓcedere. Euidenter aūt ſcriptura dicit. xxx. annorum fuiſſe ioſeph qn̄ innotuit pharaoni. Cū ergo ipſe ānō ſeptimodecimo venditus credatur. xiij. annos in egipto pegerat ignotus pharaoni. Ad hos aūt xiij. acceſſerunt. vij. anni vbertatis. ⁊ facti ſunt. xx. His addūtur duo anni famis. qꝛ ſecūdo anno famis intrauit iacob in egiptū. cū filijs ſuis decē. et ſunt vigintiduo quibus abfuit Ioſeph a patre ⁊ fratribus ſuis. Quo medio tempore quomō fieri potuerūt de vxore ⁊ filijs ⁊ nuru iude oīa q̄ narrantur inueniri difficile eſt. niſi forte credamus mox vt adoleſcere cepit iudas: incidiſſe eū in amorē eius quā duxit vxorē: nōdum vendito ioſeph.

Iudas a fratribus ⁊c. Hic ſicut ceteri patriarche xp̄m ſignificat qui deſcēdit ad baptiſmū iohānis. Hyras em̄ interpretatur vidēs deū. Odollamites teſtimoniū in aqua. qꝛ iohānes vidēs xp̄m venientē ad baptiſmū ait: Ecce agnus dei. Ad h̄ teſtimoniū adheſit xp̄o ſynagoga. quā ſignificat ſue filia chananei. qꝛ ei danda erat terra humilis ꝓfeſſionis. qḋ interpretatur chanaā. Hec ergo ſynagoga p̄rio adheſit xp̄o. qn̄ petrus ⁊ andreas ⁊ ceteri iohannis diſcipuli facti ſunt diſcipuli xp̄i. quo ordine completa ſunt: ſeqn̄s ſignificat hyſtoria. narrans quomodo iudas intrauit ad thamar. q̄ idē ſignificat qḋ ſue.

Que cōcepit ⁊c. Genuit ſynagoga principes. q ei tanqȝ mariti ꝓfuerūt. quorum alij fuerūt nocentes. quos ſignificat her: q interpretatur pelliceus. Pellis em̄ mortē ſignificat. qꝛ primi parentes pellibus induti addicti ſunt morti. Alij inutiles. quos ſignificat onā: q interpretatur meror eorum. q̇bus. ſ. nō proſunt.

Terciū quoqȝ Iſi. Tercius filius qui thamar nō iungitur: ſignificat tempus ex q reges de tribu iude illi ꝑplō defecerūt. Erat quidē filius iude. h̄ eū thamar non accepit: qꝛ erat tribus iuda: h̄ ď ea nemo regnabat. Vn̄ ſela interpretatur dimiſſio eius. Nō ꝑtinēt ad hāc ſignificatōē viri ſancti. q licet illo tpe fuerunt. ad nouū ꝑtinēt teſtamentum: q ꝓphando vtiles fuerūt. ſic dauid. Eo ſane tpe q iudea cepat ex iuda reges nō habere. nō ē ↄparād̄ maior herodes ī regibus eius. tāqȝ maritus thamar. q alienigena. Hec ei ſacramēto illo myſtice vnctōis. tāqȝ ↄiugali federe coherebat. Sȝ extraneus poteſtatē a romanis accepat. ſicut filij eius tetrarche: quorum vnus herodes. q cū pilato in paſſione dn̄i ↄcordauit. Hi ergo alienigene a deo nō deputabantur ī regno myſtico iudeorum: vt ipſi iudei publice clamarēt. nō habemus regē niſi ceſarē. Cū em̄ ď tribu iuda regnū defecerat: venturum erat regnū xp̄i qui nō obeſſet: ⁊ multū ꝓdeſſet. Vn̄ nō deficiet princeps ex iuda: donec veniet q mittendus eſt. Illo em̄ tpe oīe magiſteriū iudeorum ⁊ myſtica vnctio vn̄ xp̄i vocabantur defecerat: qn̄ ſcḋm ꝓphiam danielis venit cui repoſitū eſt. Et vnctus eſt ſanctuſſanctorum oleo exultatōis ꝑ ꝑticipibus ſuis. Natus em̄ herodis maioris tpe. paſſus in tpe herodis tetrarche. Huius venientis ad oues q̄ perierāt domus iſrl̄ figurā geſſit iudas. cū iret ad tondēdas oues in thamnas. qḋ interpretabatur deficiēs. Iā em̄ defecerat princeps ex iuda. ⁊ oīe magiſteriū ⁊ vnctio iudeorum. Venit aūt cū hyra odollamite. Odollamites interpretatur teſtimoniū in aqua. Cū h̄ teſtimonio dn̄s venit habēs teſtimoniū quidē maius iohāne. Sȝ ꝓpter infirmas oues h̄ teſtimonio vſus eſt ī aqua. Hyras em̄ interpretatur fratris mei viſio. vidit frēm ſuū iohānes. cognate ei erāt maria ⁊ elizabeth. Vidit quoqȝ dn̄m ⁊ deū ſuū: qꝛ ſicut ait. ex plenitudine eius accepit. Vn̄: Inter natos mulierum nō ſurrexit. m. i. b. qꝛ ex oībus ꝓnunciantibus chriſtū ipſe vidit: qꝛ multi iuſti ⁊ ꝓphete voluerūt videre ⁊ non viderunt. Salutauit ex vtero. agnouit perfectius in columba: ⁊ ideo tanqȝ odollamites ꝑhibuit teſtimonium in aqua.

Iudas u. p. ⁊c. De iuda regia tribus ꝓceſſit. q̄ diu ꝓfuit iudaice plebi quā ſignificat thamar. q̄ interpretatur amaritudo: qꝛ amaram ſe in paſſione exhibuit chriſto.

Thamar. Iſi. Plebs iudaica cui de tribu

iuda reges tanq̄ ma
riti dabant: q̄ amari
tudo interp̄tatur. q̄
dño fellis poculū de
dit. Duo genera p̄n
cipū nō recte opanti
um i plebe. Vnū qđ
obeſt. alterū qđ nō p̄
deſt: ſignificant in fi
lijs iude. quor̄ vnus
malignus ante dñm.
alter fundebat ſemē
in terra. ne fecūdaret
thamar. Nec ſūt am
plius q̄ duo genera
hominū inutilia. No
centes. ſ. 7 pdeſſe no
lentes. 7 ſi quid boni
habent in hac vita.
pdunt tanq̄ in terra
fundentes. 7 q̄ i ma
lo peior eſt qui nocet
q̄ qui nō pdeſt: ideo
maior dicit malign⁹
ñ minor q̄ ſemē fūde
bat. Her quoq̄ int
pretat pelliceus. qua
lib⁹ tunicis īduti ſūt
primi homines. in pe
na damnatōis. Onā
meror quib⁹. ſ. nō p
deſt. cū habeat vnde
pſit. Mai⁹ vero ma
lum eſt ablate vite
quā ſignificat pellis.
q̄ non adiute qđ ſi
gnificat meror eorū
deus tñ vtroſq̄ occi
dit: q̄ regnū a talib⁹
tollit.

Cōſolatōe ſuſce. Hier. Et cōſolat⁹ iu
da aſcēdit ad eos: q̄
tondebāt oues. ipſe
7 hyras paſtor eius
odollamites. Pro
paſtore i hebreo ami
cus legit. ſed verbū
ambiguū: q̄ iiſdē lit
teris vtrūq̄ ſcribit. ſ
amicus rem. paſtor
room legitur.

Ad tonſores o. Strab. Venit dñs
ad oues tondēdas. i.
peccatis exonerādas
de quib⁹ dicitur: den
tes tui ſicut grex ton
ſar. thamar habitū
mutat. Nā 7 cōmu
tans interp̄tat. Mu
tat habitū 7 nomē. 7
fit de ſynagoga eccle
ſia. Sz nomē amari
tudinis manet. nō in
qua fel dño miniſtra
uit: ſed in qua petrus
amare fleuit. Nam 7 iudas ꝯfeſſio dicit. Confeſſioni ergo amaritudo mi
ſceatur: vt vera penitētia p̄ſignet. Hac penitentia fecundet in om̄ib⁹ gē
tib⁹ eccleſia cōſtituta. Oportebat em̄ pati chriſtū 7 reſurgere: 7 p̄dicari in
nomine ei⁹ penitentiā 7 remiſſionem peccator̄ p omnes gentes. Habitus
quoq̄ meretricis. cōfeſſio peccatorum eſt. Thamar quippe eccleſiā de gē
tib⁹ vocatā ſignificat. ſedēs cū h̄ habitu ad portā enam. qđ interpretatur

ctu verba legis adulterantur. ne auditores eorū chriſtiani fiant.

terram: ne liberi fratris nomine
naſcerentur. Et idcirco pcuſſit eū
dominus: eo q̄ rem deteſtabilē
faceret. Quāobrem dixit iudas
thamar nurui ſue. Eſto vidua in
domo patris tui: donec creſcat ſe
la filius meus: Timebat em̄ ne 7
ipſe moreretur ſicut fratres eius.
Que abijt. 7 habitauit in domo
patris ſui. Euolutis autē multis
diebus mortua eſt ſue vxor iude
Qui poſt luctum conſolatōe ſu
ſcepta: aſcēdebat ad tonſores oui

† Chriſtus. ‡ Fratris mei viſio. i. iohānes baptiſta. Teſtimoniū in aqua.

um ſuarum. † ipſe 7 ‡ hyras opilio
gregis odollamita in thamnas.
Nunciatūq̄ eſt thamar. q̄ ſocer
illius aſcenderet in thamnas ad
tondendas oues. Que depoſitiſ

† Velamē eſt quo vtebātur paleſtine mulieres. De ſynagoga fit eccleſia.

viduitatis veſtib⁹. aſſumpſit † teri
ſtrum. 7 mutato habitu ſedit i bi
uio itineris qđ ducit thamnā: eo
q̄ creuiſſet ſela. 7 non eū accepiſ
ſet maritū. Quā cū vidiſſet iudaſ
ſuſpicat⁹ eſt eſſe meretricē. Ope
ruerat em̄ vultū ſuū ne agnoſce
retur. Ingrediensq̄ ad eam ait:
Dimitte me vt coeam tecum. Ne

Iam em̄ pp̄ter preuaricationes poſt dorſum poſue rat ſynagogam.

ſciebat enim qđ nurus ſua eſſet.
Qua reſpondente: Quid dabis
michi. vt fruaris cōcubitu meo?

Exprobrationē peccati. que penitenti anime obijcitur dū dicitur. Quē fructū habuiſtis tunc in quibus nunc erubeſcitis.

Dixit: Mittā tibi hedū de gregi
bus. Rurſumq̄ illa dicente: Pa
tiar qđ vis. ſi dederis michi arra
bonem. donec mittas qđ pollice
ris. Ait iudas: Quid vis tibi p

Signaculū ſecretorū. † Fidei ſponſionē. ‡ Iuſticiā fidei.

arrabone dari? Reſpondit: Anu
lum tuum 7 † armillam 7 ‡ baculū

Que ſub antiquis infecūda manſerat. nūc chriſto ſociata filios diuerſi generat meriti.

quē manu tenes. Ad vnū igit coi
tum concepit mulier: 7 ſurgens

Q̄ tempore primitiue eccleſie multi ex iudeis ad iudaicas reuerſi ſunt obſeruātias.

abijt. Depoſitoq̄ habitu quē aſ
ſumpſerat: induta eſt viduitatis

† Vt plebs iudaica veteri vite renūciaret. ‡ Chriſtus. ‖ Exprobrationē peccati.

veſtibus: † Miſit aūt ‡ iudas ‖ he

† Dicentē. genimina vipe. ⁊c.

dum p paſtorem ſuum † odollami

Vt ſacramenta cōmiſſa nō perderet.

tem: vt reciperet pignus qđ dede

Q̄ iudea poſtq̄ firmiter adheſit chriſto. nō ſe dit in biuio. nec fit mentio preteritorū delictorū

rat mulieri. Qui cū nō vidiſſet eā
interrogauit homines loci illius
Ubi eſt mulier que ſedebat in bi
uio? Reſpondentibus cunctis.
non fuit in loco iſto meretrix. Re
uerſus eſt ad iudā. 7 dixit ei: Nō
inueni eam. Sed 7 homineſ loci
illius dixerunt michi: Nunq̄ ibi
ſediſſe ſcortū. Ait iudas: Habe

Quaſi habeat pignora que accepit. quā cōfeſſio peccati immunem fecit ab exprobratione delicti.

at ſibi: Certe mendacij nos argu
ere non poterit. Ego miſi hedum
quē promiſeram: 7 tu nō inueni
ſti eam. Ecce aūt poſt tres meſes

Poſt cōfeſſionem trinitatis accuſantur iudei cōuerſi a non cōuerſis: tanq̄ poſt deos alienos abierint. 7 ſemē abrae ſe nō fuiſſe mōſtrauerint

nunciauerunt iude dicenteſ: For
nicata eſt thamar nurus tua. 7 vi
detur vterus eius intumeſcere.

Qui hic iudaicū populū ſignificat. iniuſte condemnantem chriſtianorū fidē.

Dixit iudas: Producite eam vt
comburatur. Que cum educeret
ad penam. miſit ad ſocerum ſuū

Accuſata a iudeis eccleſia. oſtendit in ſe eſſe cōpleta legis 7 pphetarū ſacramēta. quibus cōprobatis liberatur ab infamia.

dicēs: De viro cui⁹ hec ſūt ꝯcepi
Cognoſce cuius ſit anulus 7 ar
milla et baculus. Qui agnitis

fons: q̄ currebat ve
lut ceruus ad fontes
aquar̄. puenire ad ſe
men abrae. Illo nō
cognoſcēte fecundat
ſecundū illud. Po
pulus quē nō cogno
ui ſeruiuit michi. Ac
cepit in occulto anu
lum. monile. 7 virgā
q̄ vocatione ſignat.
iuſtificatōe decorat.
glorificatōe exaltat.
Quos em̄ p̄deſtina
uit. vocauit. iuſtifica
uit. glorificauit: ſ in
occulto vbi cōceptio
ſancte vbertatis fit.

Que depoſitis. ⁊c. Notandū etiā in
tpib⁹ patriarcharū
certa 7 ſua fuiſſe veſti
menta viduarū: nec
qualia coniugatar̄.

Sedit in biuio. Hie. Et ſedit ad por
tam enam. q̄ eſt i trā
ſitu thāna. Sermo
hebraicus enā trāſfer
tur in oculoſ. Nō eſt
igit nomen loci. 7 eſt
ſenſus. Sedit in bi
uio. ſiue in compito.
vbi diligenti⁹ debet
viator aſpicere: quo
gradiatur.

Miſit aūt iudaſ Mittitur pmiſſus he
dus. tanq̄ meretrici
. i. exp̄bratio peccati.
p odollamitē. tanq̄
increpātem. Genimi
na viperar̄ ⁊c. Sed
eā nō inuenit peccati
exp̄bratio. quā muta
uit ꝯfeſſionis amari
tudo.

In hoc facto iude
nō iuſticie cernit ſin
ceritas: ſ pmiſſionis
fidelitas. Si em̄ ſer
uaret iuſticiā. ſeruan
do caſtitatē: nō intro
iſſet vt opinabat ad
meretricē. Sz qđ p
miſit fideliter per pa
ſtorem tranſmiſit.

Que cū educe. Iſi. Poſtea xp̄o pu
blicaſ ſigniſ anuli mo
nilis 7 virge. vicit te
mere iudicātes iude
os: quos iam iudas
ſignificabat. qui ho
die quoq̄ dicūt non
hūc eſſe populū chri
ſti: nec abrae ſemē. ſ
pbatis documentis noſtre vocationis. iuſtificatōis. 7 glorificatōis cōfun
dunt. 7 nos magis q̄ ſe iuſtificatos eſſe ꝯfitent. Pignora em̄ ſe habere re
fert eccleſia. q̄ accuſatur a iudeis quaſi adultera legiſ. ſ oñdit virgā ſignū
paſſionis. 7 monile legittima legis. 7 anulū pign⁹ immortalitatis.

Qui agnitis ⁊c. Hiero. Cognouit aūt iudas ⁊c. In hebreo habe
tur. Iuſtificata eſt ex me: non q̄ iuſta fuerit: ſed q̄ comparatione illius.

minus male fecerit ñ
vaga turpitudine: ſ
requirendo filios.

¶ Inſtante aūt ⁊c.
Nō primꝰ q̄ dicitur
zara manū emiſit: ⁊
obſtetrix coccinū liga
uit ⁊ ipſo manum re
trahente: poſterior q̄
vocat̄ phares manū
porrexit: ⁊ naſcendo
ꝓceſſit: ſignificauit ꝙ
iſrael ī ope legis ma
num extenderet ⁊ ꝓ
phetaꝝ ⁊ ipſiꝰ chriſti
cruore pollutā cōtra
heret. Populꝰ vero
gentiū poſtea ꝓrum
peret: vt eſſent primi
nouiſſimi ⁊ nouiſſi
mi primi.

¶ Quare diuiſa. ⁊c. Hiero. Pro ma
ceria aq̄la ⁊ ſimachꝰ
diuiſionē trāſtulerūt
qđ hebraice đr phares.
Ab eo igit̄ qđ di
uiſerit mēbranulā ſe
cundinaꝝ diuiſionis
nomen accepit. Vñ
⁊ phariſei q̄ ſe q̄ſi iu
ſtos a ꝑplo ſeparauerāt
i. diuiſi dicebantur.
Zara interpretatur
oriens: qꝛ primꝰ appa
ruit. Vel qꝛ plurimi
iuſti ex eo nati ſunt. ſi
cut dicit̄ in paralipo
menon.

¶ C. XXXIX.
¶ Igitur ioſeph. ⁊c. Aug. Ad ordinē
tendit ſcriptura vnđ
receſſerat eorum que
ſupra geſta ſunt.

¶ Fuit dominus ⁊c. Greg. Multi hu
mana ſapiētia inflati
dū deſiderijs ſuis di
uina iudicia cōtraire
aſpiciūt aſtute relu
ctari conantur: ut ad
votū ſuū ſuperne di
ſpoſitionis vim intor
queant: ſ inde volū
tatē dei ꝑagunt. vñ
mutare cōtendunt. ⁊
cōſilio dei reſiſtentes
obſequūtur: qꝛ h eiꝰ
diſpoſitioni militat.
qđ ꝑ humanū ſtudi
um reſultat. Vñ qui
cōprehendit ſapientes in aſtutia eoꝝ. Joſeph ſomniū viderat ꝙ manipu
li fratrū manipulū ſuū adoraret: ⁊ ſe ipſum ſol ⁊ luna cū ceteris ſtellis. Cū
q̧ fratres ſubijci eiꝰ dominio metuerent: in puteū deponūt ⁊ hiſmaelitis
vendunt. Qui in egiptū ductꝰ ſeruituti ſubditus luxurie accuſatōe dam
natus caſtitatis merito adiutus ꝓphetie indicio ereptꝰ omni egipto prela
tus eſt. Per ſupnam vero ſapientiā ꝓuidus frumēta cōgeſſit: ⁊ futuro pe
riculo neceſſitatis obuiauit. Cumq̧ in orbe fames inhorruit iacob filios in
egiptum miſit: qui frumentoꝝ diſpēſationi ioſeph ꝓpoſitum inueniūt: quē
vt alimēta mererent̄ cōpulſi ſunt adorare. Joſeph ab eis venditus fuerat
ne adoraret̄: ⁊ adoratꝰ eſt, qꝛ venditꝰ. ⁊ coacti ſunt dei volūtatem ꝑagere
qꝛ moliti ſunt cōmutare. Juſtus quoq̧ ⁊ miſericors deꝰ mortalium facta

[Laudatur fides eccleſie: cognoſcitur eni regnum iudeorum defeciſſe.]
muneribꝰ ait: Juſtior me eſt: qꝛ
nō tradidi eā ſela filio meo. At tñ
[i. carnales nō approbauit obſeruātias.]
vltra nō cognouit illā. Inſtante
[figura duorū populorū.]
autem partu: apparuerūt gemini
in vtero. Atq̧ in ipſa effuſione in
[Iudaicꝰ qui manū in exterioribus exercuit: pollutā ſanguine ſanctorū ⁊ ipſius chriſti.]
fantum: vnus protulit manū: in
[figurā ſanguinis effundēdi.]
qua obſtetrix ligauit coccinum di
cens: Iſte egredietur prior. Illo
[qꝛ carnalia chriſto veniēte exercere nō potuerunt ſacrificia.]
vero retrahente manū egreſſus
[qui gentilem populū ſignificat.]
eſt alter. Dixitq̧ mulier: Quare
[Secūdinarū mēbranula quā rupit cū manū emiſit vt alter naſceretur: miratur ergo mater de hac contentione ꝙ primus fit nouiſſimus ⁊ nouiſſimus primus.]
diuiſa eſt propter te maceria? Et
ob hanc cauſam vocauit nomen
[diuiſio.]
eius phares. Poſtea egreſſus eſt
frater eius in cuiꝰ manu erat coc
[i. orientem.]
cinum: quē appellauit zaram.

I C XXXIX.
[Redit ad ordinē ſuperiorū.]
Gitur ductꝰ
[i. xp̄s predicatꝰ ꝑ mundū.] [preciō fidei]
eſt ioſeph in egiptū: emitq̧ eū
[Caſtus in fide populꝰ qui aliquādo cogitur mundanis ſeruire principibus.]
phutiphar eunuchus pharaonis
princeps exercitus vir egiptius
[qꝛ gentes gentibus chriſtū annunciauerūt.]
de manu hyſmaelitarū: a quibꝰ
[pater.]
perductus erat. Fuitq̧ dominus
[filio.] [factis ⁊ dictis.]
cum eo: ⁊ erat vir in cunctis pro
[Eccleſia]
ſpere agēs. Habitauitq̧ ī domo
[dei cuiꝰ chriſtus ſeruus ſecundū carnē.]
domini ſui: qui optime nouerat
eſſe dominū cum eo: ⁊ omnia que
[quecūq̧ faciet proſperabuntur.]
gereret ab eo dirigi in manu illiꝰ.
Inuenitq̧ ioſeph gratiā coram
domino ſuo: ⁊ miniſtrabat ei. A
quo prepoſitus omnibus guber
nabat creditam ſibi domū ⁊ vni
uerſa que ei tradita vel credita fu
erant. Benedixitq̧ dominus do
mui egiptij ꝓpter ioſeph: ⁊ multi
plicauit tam in edibus q̧ in agris
cunctam eius ſubſtantiam. Nec
quicq̄ aliud nouerat: niſi panē
[chriſtꝰ ſpecioſus forma pre filijs hoīm: in cuiꝰ manu oīa dirigūt]
quo veſcebatur. Erat aūt ioſeph
pulcra facie ⁊ decorus aſpectu.
Poſt multos itaq̧ dies iniecit
[ſynagoga.] [Luxuria que pudiciciā infeſtare tentat: ſed vir caſtus bona ſibi collata ad memoriā reducit ⁊ tentationem qua pulſatur euincit.]
domina ſua oculos in ioſeph ⁊
ait: Dormi mecū. Qui nequaq̄
acquieſcens nephario operi dixit
ad eam: Ecce dominus meꝰ omni
bus michi traditis ignorat quid
habeat in domo ſua: nec quicq̄
eſt qđ in mea non ſit poteſtate: vl̄
non tradiderit michi ꝑter te: q̄
vxor eiꝰ es. Quomodo ergo poſ
ſum malum hoc facere: ⁊ peccare
[Sic incētiua libidinum frequēter impetunt caſtitatem.]
in dominū meū? Huiuſcemodi
verbis per ſingulos dies loque
bātur ⁊ mulier moleſta erat ado
leſcenti: ⁊ ille recuſabat ſtuprum.
Accidit autem quadam die: vt in
traret ioſeph domū ⁊ opis quip
piam abſq̧ arbitris faceret: ⁊ illa
[qꝛ ſolitudo ſceleri oportuna videbatur.]
apprehenſa lacinia veſtimēti eiꝰ
diceret dormi mecū. Qui relicto
ī manu eiꝰ pallio fugit: ⁊ egreſſus

diſponēs: alia ꝓcedit
ꝓpitius: alia ꝑmittit
iratꝰ: ⁊ q̄ ꝑmittit ira
tus: ſic tolerat vt ī cō
ſilij vſū vertat. Vñ
fit vt qđ ſine volūta
te dei agit̄: volūtati
dei ꝯtrariū nō ſit. qꝛ
dū in bonū vſū mala
facta vertunt̄: eiꝰ con
ſilio militāt: etiā que
repugnāt. Vñ: Ma
gna opa dñi exq̄ſita
in o. v. e. Sic ei opa
magna ſūt: vt ꝑ omne
qđ agit̄ ab hominibꝰ
eiꝰ volūtas exq̄ratur
Nā ſepe inde ꝑficit̄:
vnde repelli putatur
Vñ: Omnia quecūq̧
voluit deꝰ f. in c. ⁊ in
t. Hinc ſalomon ait
Nō eſt ſapiētia: non
eſt prudētia: nō ē cō
ſilium ꝯtra dñm. In
cūctis ergo q̄ agimꝰ
vim ſupne volūtatis
inq̄ramꝰ: cui cognite
debemus famulari ⁊
q̄ſi ducē itineris ſeq
ue etiā nolētes ſeruia
mus ei. Vitari enim
vis ſupni ꝯſilij nō pt̄
ſ magna uirtute hāc
temperat: q̄ ſe ſub eiꝰ
nutibꝰ īfrenat. eiuſq̧
pondera leuiat: q̄ vo
lens portat.

¶ Poſt multos itaq̧ ⁊c. Gre. Qui
mundi ſucceſſibꝰ ele
uatꝰ luxuria ſe tenta
ri ſēſit: ioſeph ad me
moriā reuocet: ⁊ ſe in
arce caſtitatis ſeruet
q̄ ait: Ecce dñs meꝰ
oībꝰ michi traditis i.
q. h. i. d. ſ. ⁊c. Vbi
patet: qꝛ oīa q̄ aſſecu
tus fuerat repēte ad
memoriā ꝯtulit: ⁊ ma
lū qđ pulſabat euicit
Cū eñ voluptas ten
tat in ꝓſpis: ipſa ſūt
opponēda tentationi
ut eo erubeſcamꝰ ꝑua
cōmittere: quo a
deo meminimꝰ gra
tuita bona pcepiſſe.
qꝛ eñ voluptas ex ꝓ
ſpitate naſcit̄: eiuſdē
ꝯſideratōe feriat̄.

¶ Iniecit domina ſua. Iſi. Alle. Hec figura eſt ſynagoge: que ſepe
mechata eſt poſt deos alienos: ⁊ volebat xp̄m in adulterij ſui ſcelere deti
nere: vt negaret ſe deū eſſe ⁊ phariſeoꝝ magis ⁊ ſcribaꝝ q̧ legis ꝑcepta
ſeruaret, q̄ illi velut maritꝰ erāt. Sꝫ nō acquieſcens illicite doctrine ſyna
goge: manū veſte corpis apphenſus: carne ſe exuit: ⁊ lib in celū aſcendit.
Calumniata eſt meretrix: vbi tenere nō potuit dicēs: ꝙ templum dei blaſ
phemaret ⁊ legis tranſgreſſor eſſet. Illū aūt carcer nō terruit: nō inferna
tenuerunt. Vbi eñ veluti puniendꝰ deſcēderat: inde alios liberauit.
¶ Qui relicto in manu ⁊c. Sic nos tentāt carnis illecebre ⁊ ſuccuti
unt veſtem carneā. Sed vir caſtus mauult omnia vincula dirumpere: q̄
ſe turpitudini ſubiugare.

Grego· Aſſ· Qui relicto in manu·e·⁊c. Quia dñ ſynagoga xp̄m purũ hominem credẽs: adulterino cõplexu cõſtringere voluit: ipſe tegimẽ litteræ oculis ei⁹ obiecit·⁊ ad cognoſcendã diuinitatis potentiã cõſpicuũ ſe gentib⁹ prębuit. Vñ· Vſqꝫ hodie dũ legit' moyſes velamẽ eſt ſuper oculos cordis eoꝝ: q; ſcilicet adultera palliũ retinuit: ⁊ quẽ male tenebat: nudũ amiſit

eſt foras. Cumqꝫ vidiſſet mulier
ſ velamen littere.
veſtem in manibus eius·⁊ ſe eſſe
contemptam; vocauit homines
domus ſuę·⁊ ait ad eos: En introduxit virum hebręũ vt illuderet
nobis. Ingreſſus ẽ ad me·vt coiret mecum. Cumqꝫ ego ſucclamaſſem·⁊ audiſſet vocem meam: reliquit pallium qđ tenebam ⁊ fugit
ſ Quẽ nõ potuit contaminare veriſimilib⁹ cõiecturis nititur infamare.
ſ ad gentes.
foras. In argumentũ ergo fidei retentum palliũ oſtendit marito reuertenti domũ ⁊ ait: Ingreſſus eſt ad me ſeruus hebręus quem adduxiſti: vt illuderet michi. Cũqꝫ vidiſſet me clamare: reliqt pallium·⁊ fugit foras. His auditis
ſ vel nimium.
dominus·⁊ multũ credulus verbis coniugis· iratus eſt valde·
ſ deſcendit chriſt⁹ in infernũ. ſ Innocentem ad penam nocentiũ.
tradiditqꝫ ioſeph in carcerẽ·vbi vincti regis cuſtodiebãtur: ⁊ erat ibi clauſus. Fuit aũt domin⁹ cũ
† ſ q; chriſt⁹ inter mortuos liber.
ioſeph·⁊ † miſertus illius: dedit ei gratiã in cõſpectu principis carceris.
ſ Qui·ſine cui⁹ nutu nec puniuntur mali·nec coronantur boni.
ſ q; tradita eſt chriſto poteſtas ſupernorum ⁊ infernorum.
Qui tradidit in manu ipſius vniuerſos vinctos q̃ in cuſtodia tenebãtur·⁊ quidquid fiebat ſub ipo erat: nec nouerat aliquid cunctis ei creditis. Dominus eñ erat cum illo: ⁊ omnia opera eius dirigebat.

C. XL. Duo eunuchi Iſi· Inuenit ioſeph duos eunuchos ĩ carcere·i·duos populos fideliũ ⁊ infideliũ·q̃ ſub peccato adę trãſgreſſioni obnoxij tenebant'. Eunuchi dicti: q; caſtã accepant regulã diſciplinę·eloquia dñi· eloquia caſta. Sꝫ poſt trinã lucem dño ab inferis reſurgente·⁊ legis obſcura tanqꝫ ioſeph ſõnia reuelante: ſolut⁹ eſt a peccatis ⁊ carcere inferni credentiũ populus·⁊ miniſterio diuinę legis reddit⁹. Incredulus autem, iudeoꝝ popul⁹: q; in cõuerſione ligno nõ credidit: trãſgreſſiõis ligno ſuſpenditur·

Pincerna regis Hiero· Vbi nos poſuimus principem vinarioꝝ·in hebręo habet' meſeth· illud verbum qđ in nõie ſerui abrahę dudũ legimus qđ nos poſuim⁹ more vulgi vocare pincernam·⁊ vſqꝫ hodie apud barbaros maxime dignitatis eſt regi poculũ porrexiſſe.

C. XL.

His ita geſtis

ſ q; peccauerũt duo populi originaliter ⁊ actualiter·⁊ ideo in infernũ· quaſi in carcerem retruſi.
accidit vt peccarẽt duo eunuchi pincerna regis ęgipti·⁊ piſtor domino ſuo. Iratuſqꝫ ꝯtra eos pharao·nam alter pincernis pręerat alter piſtoribus: Miſit eos ĩ carcerem principis militum·in quo vinct⁹ erat ⁊ † ioſeph. At ꝉ cuſtos carceris tradidit † eos ꝉ ioſeph qui ⁊ miniſtrabat eis. Aliquãtum tempoꝛis fluxerat: ⁊ illi in cuſtodia tenebantur. Viderũtqꝫ ambo † ſomnium nocte vna·iuxta interp̄tationem congruã ſibi.
ſ gẽtilis·qui muſtũ dilectõis ꝓpinauit dilecto
ſ Iude⁹·qui apud hieremiã lignũ mittit in panem vite.
† ſ Innocẽs cũ nocentibus ꝉ ſ cui⁹ nutu omnia fiunt.
† ſ Erudiendos. ꝉ ſ Chriſto.
ſ verba ſalutis.
ſ Iudei ſub lege·gentiles ſub tutoribus ⁊ actorib⁹ vſqꝫ ad pꝛefinitũ tempus a patre. † ſ Non pro meritis ſuis videtur ſomnium·ſed vt ioſeph qui latebat manifeſtaretur ⁊ magnificaretur.
Ad quos cũ introiſſet ioſeph mane·⁊ vidiſſet eos triſtes·ſciſcitatus eſt dicẽs: Cur triſtioꝛ eſt ſolito hodie facies veſtra? Qui reſponderũt: Somnium vidimus·⁊ nõ eſt qui interpꝛetetur nobis. Dixitqꝫ ad eos
ſ q; clauſa fuit ꝓphetia·donec venit chriſtus qui apuit librũ ⁊ ſoluit ſignacula eius.
ioſeph· Nunquid nõ dei eſt interpꝛetatio? Referte michi quid vidiſtis· Narrauit prioꝛ p̄poſitus pincernarum ſomnium ſuũ· Vidębam coꝛam me † vitem in qua erant tres † propagines· creſcere paulatim in gemmas: ⁊ poſt flores vuas matureſcere· calicemqꝫ pharaonis in manu mea. Tuli ergo vuas·⁊ expꝛeſſi in calice quẽ tenebam: ⁊ tradidi poculum pharaoni. Reſpõdit ioſeph: † Hęc eſt interpꝛetatio ſomnij· Tres ꝓpagines tres adhuc dies ſunt·poſt quos recoꝛdabitur pharao miniſterij tui·⁊ reſtituet te in gradum priſtinum: dabiſqꝫ ei calicẽ iuxta officium tuũ ſicut ante facere cõſueueras. Tantũ memento mei cũ bene tibi fuerit: ⁊ facias mecũ miſericoꝛdiam vt ſuggeras pharaoni vt educat me ꝺ iſto carcere quia furto ſublatus ſum de terra
ſ q; paucis de iuda ſaluatis·popul⁹ gentiũ ad ſalutem precucurrit.
† ſ que dicit·ego vitis vera·in qua radicata eſt eccleſia·de qua dicitur·⁊ vos palmites.
† ſ Coniugati·continẽtes·rectores.
ſ Eccleſia ꝑducit paulatim germen fidei·floꝛida in neophitis·matura in ꝑfectis·de qua etiã vinũ expꝛimitur cũ pꝛelo paſſionis calcatur qđ pharaoni·i·mundi poteſtatibus ꝓpinatur·cum chriſti paſſio eis imitãda aut credẽda predicãt.
† ſ Quãuis ad chriſtiana tempoꝛa ꝑtinet ꝓphetia·interpꝛetatur tñ ſecundũ euentũ rerũ mox futuroꝛum.

Videbã corã ⁊c. Hiero· Et ecce vitis in cõſpectu meo: ⁊ in vitę tres fundi· ⁊ ipſa germinans tres undos, tria flagella tres ramos ſiue ꝓpagines hebręͦ ſermo ſignificat: q̃ ab illis vocant' ſyriachim.

¶ Tria caniſtra Aug. Ubi in latinis codicib9 tria caniſtra farine ſcriptū eſt· greci habent codrithon· qđ interp̄tat' panes cibarios. Sed illud monet quomodo panem cibariū potuerit pharao habere ī eſcā Dicit em̄ ſupiore caniſtro oīa opa fuiſſe piſtoria· e quibus pharao edebat. Sꝫ intelligendū eſt etiaꝫ p̄mū caniſtꝝ habuiſſe panes cibarios: qꝛ dictum erat tria caniſtra codrithon· ⁊ deſuper fuiſſe illa· ⁊ ex omni genere piſtorij opis· in eodē. ſ. caniſtro ſupiore.

Natalicius pharaonis. Pharao ⁊ herodes diē natiuitatis celebrauerūt: qꝛ ex hora natiuitatis ſe reges fuiſſe putauerunt.

C. XLI.

¶ Putabat ſe ⁊c. Aug. Sicut ſeruus abrae dixit Ecce ego ſto ſup fontē aque ħ locutō ſi intelligatur in pſalmo ubi ſcriptū eſt: Qui fūdauit terram ſup aquas: non cogunt' homines putare ſicut nauē natare terraꝫ ſup aquas. Intelligit' em̄ ꝙ altius ſit terra ꝙ̄ꝫ aqua. Altius quippe aquis ſuſtollit': vbi habitāt terrena animalia·

¶ De quo aſcen. Hier. Ecce de fluuio aſcendebant ſeptē boues ſpecioſe ad vidēdū· ⁊ electe cornib9· ⁊ paſcebātur in inachi chiſ. ⁊ ī geneſi ſcriptū ē inachy· ⁊ nec grec9 ſermo ē· nec latinus. Hebre9 quoqꝫ corrupt9 ē. Dicit' eī ī achy ·i· in palude. Sed qꝛ u· littera apud hebreos· ⁊ y· ſimiles ſunt· ⁊ tm̄ magnitudīe differūt, p hahu habi· lxx tranſtulerūt ⁊ ſecūdū ꝯſuetudinē ſuā ad exprimendā duplicem aſpirationē heth· hebraice littere· chi grecam copulauerunt.

hebreorū: ⁊ hic innocens in lacū
miſſus ſum. Uidens piſtorū ma
giſter ꝙ prudenter ſomniū diſſol
uiſſet· ait: Et ego vidi ſomniuꝫ· ꝙ
† ſ Hiero· Pro tribus caniſtris codrithon· tres cophinos farine habetur in hebreo.
haberem † tria caniſtra farine ſup
caput meuꝫ· ⁊ in vno caniſtro qđ
erat excelſius· portare me omnes
cibos qui fiunt arte piſtoria: aues
qꝫ comedere ex eo. Reſpondit ioſeph:
Hec eſt interpretatio ſomnij. Tria caniſtra tres adhuc dies
ſunt: poſt quos auferet pharao ca
put tuum· ac ſuſpēdet te in cruce:
⁊ lacerabunt volucres carnes tu
as. Exinde dies tercius natalici9
pharaonis erat: Qui faciēs gran
de conuiuiū pueris ſuis· recorda
tus eſt inter epulas magiſtri pin
ſ Qui calicem domini accepit liberari meruit.
cernarum ⁊ piſtoꝝ principis. Re
ſtituitqꝫ alteꝝ in locum ſuum: vt
ſ Etiā p vaſa ire miniſtratur poculum vite vaſis miſericordie. ſ qui in panē do
porrigeret regi poculū. Alteꝝ ſu
mini lignū miſit· p lignū periit.
ſpendit in patibulo: vt cōiectoris
ſ Proſperitas ſtul
veritas probaretur. Et tn̄ † ſucce
torū perdet illos.
dentibus proſperis: prepoſitus
pincernarum oblit9 eſt interpre
tris ſui.

C XLI.

Poſt duos an
nos vidit pharao ſomniū. Puta
† ſ qui ſignificat curſū labiliū ſup quē ſtat qui amorē temporaliū calcat.
bat ſe ſtare ſup † fluuium· de quo
† ſ gratie ſpirituales que, pceſſerūt ad nutrien
aſcendebant ſeptem † boues pul
dam infantiā primitiue eccleſie.
cre ⁊ craſſe nimis: ⁊ paſcebantur
† ſ humilibus. vnde· Sup quē· r· ſ· m· n· ſ· h· ⁊· q· ⁊· t· u· m·
in locis † paluſtribus. Alie quoqꝫ
ſ Spirituales nequitie.
ſeptem emergebāt de flumine fe
ſ nulli nutrimento apte.
de· confecteqꝫ macie· ⁊ paſceban
tur in ipſa amnis ripa in locis
† ſ Tenellis mentibus. † ſ Cōſumpſerūt omnem decoreꝫ virtutū in animab9 que ſpecieten9
† virentib9: † deuorauerūtqꝫ eas·
habebant cultum virtutum.
quaruꝫ mira ſpecies ⁊ habitudo

corporum erat. Expergefact9 pha
† ſ geminatio ſomnii· cōfirmatio eſt preſagii.
rao rurſū dormiuit: ⁊ † vidit aliud
ſomnium. Septem ſpice pullula
bant in culmo vno plene atqꝫ for
† ſ Spicarū macie· verbi dei famen· cum refrigeſcēte charitate· in fine ſeculi abūdabit iniquitas
moſe. Alie quoqꝫ totidē: † ſpice te
nues ⁊ pcuſſe vredine oriebātur:
deuorantes omneꝫ prioꝝ pulcri
tudinem. Euigilans poſt quieteꝫ
⁊ facto mane pauore pterrit9 mi
ſit ad oēs ꝯiectores egipti· cūctos
qꝫ ſapientes· ⁊ accerſitis narrauit
ſomnium: nec erat qui interp̄tare
ſ qꝛ myſteriū qđ abſconditū in deo a ſeculis in deo apparēte mediatore ⁊ predicāte· maīfeſtū ē.
tur. Tunc demū reminiſcens pin
cernarum magiſter ait: Cōfiteor
peccatum meū. Iratus rex ſeruis
ſuis me ⁊ magiſtrum piſtoruꝫ re
trudi iuſſit in carcerem principis
militū: Ubi vna nocte vterqꝫ vi
dimus ſomnium preſagium futu
rorum. Erat ibi hebreus eiuſdeꝫ
ducis militum famulus· cui nar
rantes ſomnia: audiuim9 quid
quid poſtea rei probauit euent9.
Ego em̄ redditus ſuꝫ officio meo
⁊ ille ſuſpenſus eſt in cruce. Pro
ſ Chriſtus reſurgēs a morte tondetur· qꝛ paſſibilitate ⁊ mortalitate· quaſi capillorum ſupfluitate exuitur· ⁊ veſte immortalitatis induitur.
tinus ad regis imperiū eductum
de carcere ioſeph totonderūt: ac
veſte mutata obtulerunt ei. Cui
ille ait: Uidi ſomnia· nec eſt qui
ſ vel ſapientiſſime
ediſſerat ꝗ vidi: ⁊ audiui te prudē
tiſſime cōijcere. Reſpōdit ioſeph
Abſqꝫ me deus reſpondebit pro
ſpera pharaoni. Narrauit ergo
ſ Alias pharao.
ille que viderat. Putabā me ſta
re ſuper ripam fluminis· ⁊ ſepteꝫ
boues de amne ꝯſcēdere pulcras
ſ Rotundis ⁊ plenis pinguedine.
nimis ⁊ obeſis carnibus: que in
paſtu paludis virecta carpebant
Et ecce has ſequebant' alie ſeptē

Tunc demum. Quia gentilis pplus tandē p exhibitionē p̄teritoꝝ: ſe intulit in ſpem futuroꝝ.

¶ Putabaꝫ me ſtare ſuper ripa Septem anni qui ſepteꝫ ſpicis plenis· vł ſeptē vaccis pinguibus oſtendūtur· ſpiritualia dona ſignificant: quib9 vbertas fidei larga pietate redundat Septē vero ſteriles ⁊ ieiuni· veritatis ⁊ iuſticie fameꝫ in nouiſſimo tēpore.

Nunc ergo ꝛc.
Hoc tempore gratię
videmus impletũ. qꝛ
abundante doctrina
apoſtolica ſeptiformi
ſpiritu miniſtrata· di
uina diſpoſitione per
ſingulas vrbes epi ꝛ
doctores ordinati ſũt
qui abundantia do
ctrinę diuinitus ſibi
collatę libros ſactos
ſcripſerũt. quib⁹ abũ
dante fame verbi· et
deficientib⁹ doctori
bus indigẽtiã veſtrã
reficeremus.

Et quintã partẽ
Notandũ ꝙ egiptij
quintã partẽ frugũ
in horrea regis cõgre
gant: qꝛ filij tenebra
rum quinq ſenſibus
dediti celeſtia nõ cu
rant· ſed veri iſraelitę
decimas dant· qꝛ ce
leſtem patriã cui⁹ de
cima pars corruit· re
formare laborant.

Iſi· Cõgregauit
ioſeph ꝑ ſeptẽ annos
omnẽ frugũ abundã
tiam· i· frumẽta fidei
ſanctoꝝ horreis con
dens per ſeptẽ charis
mata· quaſi ſeptẽ an
nos· ut cũ· vij· ãni ino
pię ceperint· i· cũ iniq
tas occurrerit ſeptem
capitaliũ criminũ ſꝫ
antixp̃o· qñ fames fi
dei fuit ꝛ ſalutis· tũc
ſancti habeãt copio
ſam iuſticię frugẽ· ne
fides eoꝝ inopia ſer
monis deficiat.

Qui ſpiritu ꝛc.
Aug· Tercio niſi fal
lor inſinuat nobis in
ħ libro ſpiritusſanct⁹
Primo vbi dictum
eſt· Spirit⁹ dei fere
bat ſuꝑ aquas. Se
cundo vbi dixit deus
Nõ ꝑmanebit ſpiri
tus me⁹ in homib⁹
iſtis ꝛc· Tercio cum
dicit pharao in io
ſeph eſſe ſpirituz dei
Nondũ tñ legimus
ſpiritũſanctum.

Dixitq. Iſi· Io
ſeph qui typũ xp̃i ge
rebat· currum meruit
ꝛ preco ꝓconauit an
te eũ· ꝛ cõſtituit eum
pharao ſuꝑ vniuer
ſam terrã egipti: ꝛ do
minus noſter poſtq̃
diſtractus eſt a iuda
ſicut ioſeph a fratri
bus: ꝛ de inferni car
cere ſurrexit: aſcendit

boues intantũ deformes ꝛ ma
cilentę· vt nunq̃ tales i terra egi
pti viderim. Quę deuoratis ꝛ cõ
ſumptis prioribus· nullum ſatu
ritatis dedere veſtigiũ· ſed ſimili
macie ꝛ ſqualore torpebant. Eui
gilans rurſum ſopore depreſſus
vidi ſomniũ: Septem ſpicę pul
lulabant in culmo vno plenę at
q pulcerrimę. Alię quoq ſeptem
tenues ꝛ percuſſę vredine oriebã
tur e ſtipula· quę priorum pulcri
tudinẽ deuorauerunt. Narraui
coniectoribus ſomnium: ꝛ nemo
eſt qui ediſſerat. Reſpõdit ioſeph
Somnium regis vnuz eſt: Quę
facturus eſt deus oſtendit phara
oni. Septem boues pulcrę ꝛ ſe
ptem ſpicę plenę ſeptẽ anni vber
tatis ſunt: eandemq vim ſomnij
† Sic ſomniũ interpretatur· vt temporuz euen
comp̄hendũt. † Septẽ quoq bo
tui ꝛ miſtico intellectui ſeruiat.
ues tenues atq macilentę q̃ aſcẽ
derunt poſt eas· ꝛ ſeptem ſpicę te
nues ꝛ vento vrente percuſſę ſe
ptem anni ſunt venturę famis: qui
hoc ordine complebuntur. Ecce
ſeptem anni venient fertilitatis
magnę in vniuerſa terra egipti:
quos ſequentur ſeptem anni alij
tantę ſterilitatis: vt obliuioni tra
datur cuncta retro abundantia.
Cõſumptura eſt enĩ fames omnẽ
terram: ꝛ vbertatis magnitudinẽ
perditura eſt inopię magnitudo.
Qđ autẽ vidiſti ſecundo· ad eã
dem rem pertinens ſomnium fir
mitatis indicium eſt: eo ꝙ fiat ſer
mo dei· ꝛ velocius impleatur. Nũc
ergo prouideat rex virũ ſapientẽ

ꝛ induſtrium· ꝛ preficiat eũ terrę
egipti· qui conſtituat prepoſitos
vel cunctas.
per ſingulas regiones: ꝛ quintaz
partem fructuum per ſeptem an
nos fertilitatis· qui iam nunc fu
turi ſunt congreget in horrea: et
omne frumentum ſub pharaonis
poteſtate condatur: ſeruetur q in
vrbib⁹· ꝛ ꝑparetur futurę ſeptez
annorum fami· quę preſſura eſt
egiptum: ꝛ non conſumetur terra
inopia. Placuit pharaoni conſili
um: ꝛ cunctis miniſtris eius. Lo
cutuſq eſt ad eos: Num inueni
re poterimus talem viruz qui ſpi
ritu dei plenus ſit? Dixit ergo ad
ioſeph: Quia oſtendit tibi deus
omnia quę locutus es: nunquid
ſapientiorem ꝛ conſimilem tui in
uenire potero? Tu eris ſuper do
mum meam: ꝛ ad tui oris im peri
um cunctus populus obediet.
Uno tantum regni ſolio te prece
dam. Dixitq rurſum pharao ad
ioſeph: Ecce cõſtitui te ſuper vni
Id eſt pontificatum
uerſam terram egipti. Tulit anu
fidei ſignificat qđ eſt in poteſtate chriſti.
lum de manu ſua· ꝛ dedit in ma
† Hic ſignificat carnẽ chriſti· de terra virgĩe
aſſumptam· ꝛ ad decorẽ immortalitatis diuerſis
paſſionibus ductam.
nu eius· veſtiuitq eum ſtola † biſ
Celeſtem ſapientiã· quę ſicut circulus· nec ini
tio nec fine clauditur.
ſina: ꝛ collo torquem auream cir
Sic chriſt⁹ munerib⁹ decorat⁹ diuinis celos
aſcendit.
cũpoſuit. Fecitqz eũ aſcẽdere ſu
qꝛ tranſcẽdit omnẽ volubilitatẽ tꝑaliũ rerũ.
per currum ſuum ſecundum cla
Iohãne baptiſta· qui ait· Parate viam domi
no· vel tuba angelica quę venientẽ ad iudicium
mante precone: vt omnes corã
preueniet.
eo genu flecterent· ꝛ prepoſitum
eſſe ſcirent vniuerſę terrę egipti.
Dixit quoqz rex egipti ad ioſeph
Ego ſum pharao: abſq tuo impe
rio non mouebit quiſq manum

currũ celeſtis regni.
de quo dicit: currus
dei decẽ milib⁹ multi
plex. ꝛ accepit poteſta
tem ꝑdicandi ꝛ iudi
candi a patre. Und
Dedit ei nomen· qđ
eſt ſuꝑ omẽ nomẽ ꝛc
Accepit quoq anu
lum· i· pontificatũ fi
dei: quo credentium
animę ſalutis ſigno
ſignant. frontibuſq
ꝛ cordib⁹ noſtris ꝑ ſi
gnum crucis figura
ęterni regis imprimit
Induit ſtola biſſina
· i· carne ſancta byſſo
ſplendidiore· ꝛ ſtola
immortalitatis. Acce
pit quoq torquẽ au
ream· i· intellectũ bo
num. Preco antece
dit eum· i· iohs bapti
ſta· qui ait: Parate
viã domino. Habe
bit ꝛ aliũ preconem:
qꝛ veniet in tuba an
geli.

Ecce cõſtitui te
ꝛc. Ioſeph de carce
re eductus: ſuper egi
ptum cõſtituit. ꝛ xp̃s
reſurgens accepit no
men qđ eſt ſuꝑ omẽ
nomẽ. vt in nomine
iheſu omne genu fle
ctatur.

Clamãte preco
ne ꝛc. Et clamauit
ante eum preco: ꝛ cõ
ſtituit eũ ſuꝑ omnez
terrã egipti· pro quo
aquila tranſtulit. Et
clamauit in cõſpectu
eius adgeniculatio
nem Simach⁹ ipſuz
hebreũ poſuit· Et cla
mauit ante eũ abreth
Unũ michi videt nõ
tam preco vel adge
niculatio· q̃ in ſalutã
do vel adorando io
ſeph accipi poteſt in
telligenda· q qđ he
brei tradunt dicẽtes
patrez teneꝝ ex ħ ſer
mone trãſferri· ab q ꝑ
ꝑe dicitur pater· reth
delicatus vel teneri
mus. ſignificante ſcri
ptura: ꝙ iuxta prudẽ
tiam omniũ pater fu
it: ſed iuxta ętatẽ te
nerrimus adoleſcens
ꝛ puer.

¶ Et uocauit ꝛc.
Hiero. Et vocauit
pharao nom̄ ioſeph
phaſnecphane. ꝛ de-
dit ei aſſenez. f. p. ſ. e.
Licet h̄ nomē hebrai
ce abſcōditoꝝ repto
rem ſonet: tñ quia ab
egiptio ponit̄ ipſius
lingue debet habere
rationē. Interp̄tat̄
ergo phaſnecphane.
ſiue vt. lxx. transferre
voluerūt ſpontūpha-
nec ſaluator mundi.
eo ꝙ orbem terre a fa
me liberauit. Notan
dū aūt ꝙ dñi quon-
dam ꝛ emptoris ſui
filiā vxorē acceperit:
qui ad id locoꝝ pon
tifex eliopoleos erat.
Neqꝫ ph as erat abſ
qꝫ eunuchis ydoli il-
lius eſſe antiſtites: vt
vera illa hebreoꝝ ſu-
per eo quā ante dixi-
mus ſuſpitio compro
betur.

¶ Et dedit illi ux. ꝛc. Aug. Queri ſolz
cui⁹ phutipharis aſs
petefre vt pleriqꝫ ha
bent ꝛ corrupte vt ſu
pra dictū eſt. vtrum
illi⁹ cui⁹ ſeru⁹ fuit. an
alteri⁹? Sꝫ credibili
us alterius. Nā de il
lo quomodo credat̄
multa ſunt q̄ moue-
ant. Primum qꝛ ſcri
ptura nō memorauit
cū videat̄ hoc nō poſ
ſe p̄terire qđ ad io-
ſeph gloriā ptinebat
vt ei⁹ filiam duceret
cui⁹ ſeruus fuit. De-
inde quomodo ſpa-
do filiā habere potuit
Sed reſpondet̄ quo
modo vxorem? Po
ſtea eñ credit̄ abſci-
ſus vel caſu vel ſpon
te. Et ꝙ honor ei⁹ q̄
ſolet nō memoratur
.i. ꝙ archimachir⁹ fu
it: quē principē coco-
rum latini interp̄tati
ſunt. principem mili-
tie quidā intelligunt
Sꝫ etiā hic reſpōde
tur. duos illum hono
res habuiſſe: ſacerdo
tium ſolis. ꝛ militie
principatū. Cōgrue
autē alibi ille honor
memorat̄: qui talib⁹
congruit actib⁹. Hic
vero poſtq̄ʒ in ioſeph
apparuit non parua
diuinitas: honor ſoce
ri ei⁹ debuit nomina
ri. qui ptinet ad diui
nitatē nō paruā ſecū
dum opinionē egipti
oruz in ſacerdotio. ſ.
ſolis. Sꝫ in omībus
his qui p̄poſitus fuit
cuſtodiarū carceris:
incredibile eſt eſſe p̄-
poſitū in officio ſacer
dotum. Deinde non
ſimpliciter dictū ē. ꝙ
ſacerdos ſolis eſſet: ſꝫ
ciuitatis ſolis q̄ vo-
cat̄ eliopolis. Abeſſe
autē dicit̄ pluſqꝫ. xx.
milib⁹ a ciuitate mē-
phi vbi pharaones
.i. reges maxime cō-
manebant. Quomō
deſerto officio ſacer-
dotij potuit ſtrenue
regis ſeruire militie
principatui? Accedit
etiā ꝙ egiptij ſacer-
dotes phibent̄ nō ſer
uire niſi templis deo
rum. nec aliud officij
gerere. Sꝫ forte tūc
aliter fuit. Credat q̄ſ
qꝫ qđ placet. nō ē mi
chi queſtio cui⁹ erit⁹
ſit clauſus. ſiue vnus
fuit petefreſ. ſiue duo
q̄ dlibet eñ hoꝝ q̄ſqꝫ
exiſtimet. nō eſt fidei
piculoſum: nec cōtra
rium veritati ſcriptu
rarum.

aut pedem in omni terra egipti.
† ſ vt recti⁹ gereret chriſti ſimilitudinē: qui ſal
Vertitqꝫ nomē illi⁹: ꝛ † vocauit eū
uator nō modo egipti: ſed totius mundi.
lingua egiptia ca ſaluatorē mun
ſ Ioſeph ſublimat⁹ ducit vxorē. ꝛ chriſt⁹ aſcē
dit ad celos ſubleuat⁹. ſociat ſibi eccleſiā de gē
tibus. quā bene ſignificat filia ſacerdotis elio
di. Deditqꝫ illi vxorē aſſenez filiā
poleos: qui ſacerdos erat gentiū. Eliopolis quo
qꝫ interpretatur ciuitas ſolis: de qua ſociat ſibi
ſponſā. qui in ſole poſuit tabernaculū ſuum.
phutipharis ſacerdotis eliopole
os. Egreſſus eſt itaqꝫ ioſeph ad
† ſ Hac etate chriſt⁹ predicare cepit euāgeliuꝫ
añ quā nemo debet aſſumi ad ſacerdotiū vl̄ pre
dicationis officiū.
terram egipti. † Triginta aūt erat
† ſ In mundo ſe preſentādo per predicationē
annoꝝ quando † ſtetit in cōſpectu
ꝛ miracula.
regis pharaonis: ꝛ circuiuit oēs
regiones egipti. Venitqꝫ fertili-
tas ſeptem annorum. ꝛ in mani-
pulos redacte ſegetes congrega-
te ſunt in horrea egipti. Omnis
etem̄ frugum abundantia in ſin-
gulis vrbibus condita eſt. tanta
ſ Innumerabilis. ſ. ſicut arena.
qꝫ fuit mltitudo tritici. vt arene
ſ vbertatem.
maris coequaretur: ꝛ copia † men
ſuram excederet. Nati ſunt autē
† ſ Chriſto. † ſ diſceſſio a fide quā faciet an
† ioſeph filij duo añqꝫ veniret † fa
tichriſtus.
mes: quos ei peperit aſſenez filia
phutipharis ſacerdotis eliopole
os. Vocauitqꝫ nomen primoge-
ſ Obliuio. hic eſt iudaic⁹ popul⁹ dei ſui oblit⁹
niti manaſſes dicens: Obliuiſc
me fecit deus omniū laborū meo
rum: ꝛ dom⁹ patris mei. Nomē
† ſ fructificatio. qđ ſignificat eccleſiā d̄ gentib⁹
quoqꝫ ſecundi appellauit † ephra
per totū mundū dilatatam.
im dicens: Creſcere me fecit deuſ
in terra paupertatis mee. Igitur
ſ Tempore pacis eccleſiaſtice finito.
trāſactis ſeptem annis vbertatis
qui fuerant in egipto: ceperūt ve
nire ſeptē anni inopie quos pre
dixerat ioſeph: ꝛ ī vniuerſo orbe
† ſ verbi dei. † ſ qꝛ nō erat qui faceret bonū.
† fames † p̄ualuit. In cuncta au-
ſ alias fames erat.
tem terra egipti non erat panis.
Qua eſuriente. clamauit popul⁹
ad pharaonem alimenta petens
ſ In anguſtia ſpiritualis famis. cōſiliū vnicuꝫ
eſt vt recurram⁹ ad horrea ioſeph. i. ſanctas ſcri
Quibus ille reſpōdit: † Ite ad io
pturas a ſanctis patrib⁹ nobis ad cōſolationē
inopie reſeruatas.
ſeph. ꝛ quidquid vobiſ dixerit fa
cite. Creſcebat autē fames quoti-
ſ alias omni.
die in vniuerſa terra. Aperuitqꝫ
† ſ venduntur frumēta verbi dei egiptiis. cū ſe
ioſeph vniuerſa horrea: ꝛ † vende
mancipant diuinis obſequiis.
bat egiptijs. Nam ꝛ illos oppreſ
ſ verbi dei.
ſerat fames: omneſqꝫ prouintie
veniebant in egiptum vt emerēt
eſcas. ꝛ malū inopie tēparent.

C XLII.

Audiēs aūt
† ſ Iudaic⁹ popul⁹ † ſ euā
† iacob ꝙ † alimenta
gelica doctrina predicaretur in mundo.
venderentur in egipto. dixit filijs
ſuis: Quare negligitis? Audiui
ꝙ triticum venundetur in egipto
Deſcēdite ꝛ emite nobis neceſſa-
ria. vt poſſimus viuere: ꝛ nō con
ſ Iā de famelica litte
ſumamur inopia. Deſcendentes
ra minime gloriātur iudei ſub decalago ꝯſtituti
igit̄ fratres ioſeph decem vt eme
ſ pa ulo adhuc
rent frumta in egipto. Beniamin
paternis traditionib⁹ occupato.
domi retento a iacob. qui dixe-
rat fratribus eius: ne forte in iti-
† ſ Humiliauerūt ſe ad intellectū eoruꝫ de qui
nere quicqꝫ patiat̄ mali. † Ingreſ-
bus dictū eſt. vt qui nō vident videant.
ſi ſunt terram egipti cuꝫ alijs qui
pergebant ad emēdum. Erat aūt
† ſ Panis in terra vel intelligentie. † ſ Iu
dea. † ſ Chriſtus.
† fames in terra † chanaan. ꝛ † io-
† ſ Mundi. † ſ Alii ſermo ſcientie alii ſermo
ſeph princepſ † egipti: atqꝫ ad † illi
ſapientie alii interpretatio ſermonū.
us nutum frumenta populis ven
† ſ Chriſtū adorat omnis cetus ſanctorum.
debantur. Cumqꝫ † adoraſſent eū
fratres ſui ꝛ agnouiſſet eos. qua-
ſi ad alienos durius loquebatur
interrogans eos: Unde veniſtis
Qui reſponderunt: De terra cha
naan. vt emam⁹ victui neceſſaria
ſ Cognoſcebantur iudei a chriſto. Ipſi aūt nō
cognoſcebant eum.
Et tñ fratres ipſe cognoſcēs: non
eſt agnitus ab eiſ. Recordatuſqꝫ
ſ quib⁹ vidit ꝙ ſol ꝛ luna ꝛ ſtelle adorarēt eū.
ſomniorū que aliquādo viderat
ait ad eoſ: Exploratores eſtis. vt
videatis infirmiora terre veniſtiſ

¶ Nati aūt ſunt ꝛc. Hiero. Obſerua
p̄pter queſtionē que
poſt de filijs ioſeph
p̄ponenda eſt. ꝙ an
te famis tempus quo
iacob intrauit ī egip
tum. duos tm̄ filios
habuit manaſſen et
ephraim.

¶ Aperuitqꝫ io-
ſeph ꝛc. Ioſeph a
penuria frumenti ſal
uat egiptum. ꝛ xp̄s a
fame verbi liberat mū
dū. Apuit horrea ſua
xp̄s in orbē terraruꝫ
ꝛ erogatione frumēti
ſui om̄ia ſubiugauit
Niſi fratres ioſeph
vendidiſſent: defece-
rat egiptuſ. niſi iudei
chriſtū crucifixiſſent:
perierat mund⁹. Io
ſeph interp̄tatur au
gmentatio. Sꝫ ī illo
ioſeph ampliationē
non habuit. niſi ſola
egipt⁹. in noſtro vni
uerſus mundus. Ille
erogauit triticum. no
ſter dei verbum. In
omnē eñ terrā exiuit
ſon⁹. e. C. XLII.

¶ Dixit iacob ꝛc.
Iſi. Eſt frumentū in

egipto. Dicit ⁊ deus pater· ex egipto voca ui filiũ meũ. Deſcen/ dunt decẽ ꝑuectores ·i· iudei ſb decalago ꝯſtituti· quos ipſe co gnoſcẽs: nõ eſt agni/ tus ab eiſ. Cognoſcũ tur hebꝛei a xp̃o: ⁊ ip ſi nõ agnoſcũt eum. Dederũt illi pecuniã ſed ioſeph ·i· xp̃s triti cũ dedit· ⁊ argentum reddidit: q2 nõ pecu/ nia emit̃ xp̃s: ſ3 grã.

Per ſalutẽ pha. Aug· Quid eſt ꝙ io ſeph vir ſapiens· nec ſolũ inter homines· ſ3 etiã ſcptura teſte lau datus· iurauit ꝑ ſalu tem pharaonis ñ exi turos de egipto frẽs ſuos: niſi frater iuni/ oꝛ veniret? An etiam bono ⁊ fideli vilis fu erat ſal9 pharaonis? Quãto eñ magis ip ſi q̃ eũ in tanto ho no re locauerat: fidẽ ſer/ uabat· ſi illi q̃ eũ huiũ empticiũ poſſidebat. Qd̃ ſi non curabat pharaonis ſalutẽ: nũ quid ꝑiuriũ ꝑ cuiuſli bet hoĩs ſalute vitare nõ debuit. An nõ eſt ꝑiurium? Tenuit eñ vnũ eoꝝ donec veni ret beniamin: ⁊ veru3 fcm̃ eſt qd̃ dixit nõ ex ibitiſ donec veniat fr̃ veſter. Ad oĩs eĩ po tuit ꝑtinere qd̃ dictũ eſt. Nam quomõ ille ventur9 eſſet: niſi ad eũ deducendũ aliqui rediſſent? S3 qd̃ ſeq̃ tur· magis vrget q̃ſti one· vbi iteꝝ iurauit dicẽs: Mittite ex vo bis vnu3· ⁊ adducite frẽm veſtrũ ⁊ cetera· vſq3 ꝑ ſalutẽ phara/ onis exploratores e/ ſtis. Huic ſñie interpo ſuit iuratõe3: q2 ſi ve ra nõ dixiſſent· explo ratoreſ eſſent· i· explo ratoꝝ pena digni eſ ſent· quos tñ vera di cere ſciebat· neq3 ꝑiu rus eſt q̃lq3 ſi ei que3 caſtiſſimũ nouit di/ cat. Si ſ3 adulteriu3 de q̃ argueris cõmiſi ſti: damnat te de9· et his verbis adhibeat iurationẽ. Veꝝ omi no iurat: ibi eñ cõdi cio eſt· qua dicit. Si feciſti: quẽ tñ nõ feciſ ſe certũ habet. S3 di

Qui dixerũt: Nõ eſt ita domine ſed ſerui tui venerunt vt emerent cibos. Omnes filij vnius viri ſu m9. Pacifice venim9: nec quicq3 famuli tui machinant̃ mali. Qui bus ille reſpondit: Aliter eſt. Im minuta terre huius cõſiderare ve niſtis. Et illi: Duodecim inquiũt fratres ſerui tui ſumus filij vniuſ viri in terra chanaan. Minimuſ cũ patre noſtro eſt· alius nõ eſt ſu per. Hoc eſt ait qd̃ locutus ſum: Exploratores eſtis. Iam nũc ex/ perimentũ veſtri capiã. Per ſalu

ſ Subaudi oĩs.

tem pharaonis non egrediemini

† ſ De anguſtia littere. ‡ ſ Credat paul9 apo ſtoloꝝ minimus tanq̃ abortiuus.

hinc‡ donec veniat frater veſter

ſ Hoc cõpletũ eſt quãdo miſſus eſt ananias ad baptizandum eum.

minim9. Mittite ex vobis vnum

ſ Multa erat in verbis ſeueritas· multa in corde tranquillitas· vt hinc doceatur quãta his beniuolentia debeat̃· quos forte pl9 equo corripim9.

vt adducat eum: Vos aũt eritis in vinculis donec ꝓbentur que dixiſtis vtrum falſa an vera ſint.

ſ ·i· exploratoꝝ pena digni

Alioquin ꝑ ſalutẽ pharaonis ex/ ploratores eſtis. Tradidit ergo eos cuſtodie tribus diebus. Die aũt tercio eductis e carcere ait: Facite que dixi· ⁊ viuetis. Deu3 eñ timeo· Si pacifici eſtiſ· frater veſter vnus liget̃ in carcere: Voſ aũt abite· ⁊ ferte frumenta q̃ emi/ ſtis in domos veſtras· ⁊ fratrem veſtrum minimum ad me adduci te: vt poſſim veſtros probare ſer/ mones· ⁊ non moriamini. Fece/ runt vt dixerat· ⁊ locuti ſunt inui

ſ Hoc eſt quorundã iudeorum cõfeſſio· amiſſo loco ⁊ gente· ⁊ apertis ſacramentis que prius clauſa erant in velamine littere.

cem. Merito hec patimur· q2 pec cauimus in fratrem noſtrũ· vidẽ tes anguſtiam anime illius dum depꝛecaretur nos· ⁊ non audiui/ mus: idcirco venit ſuper nos tri

† ſ Hic ſignificat nicodemũ ⁊ ioſeph qui nõ cõ ſenſerunt ꝯſilio ⁊ actib9 iudeoꝝ i morte ihesu.

bulatio iſta. E quib9 vn9† ruben ait: Nunquid non dixi vobis: no lite peccare in pueꝝ: ⁊ nõ audiſtiſ

ſ ·i· vindicta fuſi ſanguinis ſumitur.

me? En ſanguis eius exquiritur. Neſciebãt autẽ ꝙ intelligeret io/

ſ Quaſi nõ intelligens linguã eoꝝ.

ſeph· eo ꝙ ꝑ interpꝛete3 loq̃retur ad eos. Auertitq3 ſe parumper et fleuit: ⁊ reuerſus eſt ad eos. Tol/ lenſq3 ſymeon: ⁊ ligans eum illis pꝛeſentibus· iuſſitq3 miniſtris vt implerent ſaccos eoꝝ tritico· ⁊ reponerent pecunias ſingulo3 in ſaccis ſuiſ: datis ſupꝛa cibarijſ in via. Qui fecerũt ita· At illi poꝛ tantes frumenta in aſinis ſuis ꝓ fecti ſunt. Apertoq3 vnus ſacco vt daret iumento pabulum in di uerſoꝛio· contemplatus pecuniã in oꝛe ſacculi dixit fratribus ſuis Reddita eſt michi pecunia· en ha betur i ſacco. Et obſtupefacti tur batiq3 mutuo dixerũt: Quidnã eſt hoc qd̃ fecit nobis deus? Ve neruntq3 ad iacob patrem ſuum in terra chanaan. ⁊ narrauer ũt ei omnia que accidiſſent ſibi dicen/ tes: Locutus eſt nobis dominuſ terre dure· ⁊ putauit noſ explora tores eſſe prouincie. Cui reſpon/ dimus pacifici ſumus nec vllas molimur inſidias· Duodecim fra tres vno patre geniti ſumuſ· Vn9 non eſt ſuper: minimus cum pa/ tre verſatur i terra chanaan. Qui ait nobis: Sic probabo ꝙ paci/ fici ſitis· Fratrem veſtrum vnum dimittite apud me: ⁊ cibaria do/ mibus veſtris neceſſaria ſumite ⁊ abite. Fratrẽq3 veſtrũ minimũ

cit aliq̃ſ· veꝝ eſt· q2 ſi fecit adulteriũ: dam/ nat illũ dñs. Hoc ãt veꝝ ñ eſt. Si ãt veꝝ nõ dicitis; explorato res eſtis, cum etiam ſi mentiant̃; nõ ſunt ex ploratoreſ. ſ3 ita dc̃m eſt: exploratores eſtis tanq̃ ſi dictũ eſſet ex ploratoꝝ pena digni eſtis. Hoc eſt explo/ ratores deputabimi/ ni merito mẽdacij ve ſtri. Eſtis aũt potuiſ ſe dici ꝑ habebimini ⁊ ꝯputabimini· inn u mere ſimiles locutõeſ docẽt. Vñ ⁊ illa lo/ cutio helye. Quicun q3 exaudierit in igne erit deus; nõ eñ erit· ſed habebit̃.

Neſciebãt aũt Aug· Quid eſt ꝙ cũ inter ſe penitẽtes loq̃ rent̃ de ioſeph· ꝙ cũ illo male egerant· ⁊ ſ3 eis diuino iudicio r̃d deret̃: ꝙ ſe periclitari videbãt· adiũgit ſcri ptura: Ipſi ignora/ bant ꝙ audiebat io/ ſeph. Interpꝛes eni3 inter illos erat· hoc ·l· intelligendũ eſt ideo putaſſe eos ꝙ ille nõ audiret: q2 videbant interpꝛetem q̃ inter il los erat; nichil ei dice re eoꝝ q̃ loquebant̃· quẽ adhibitũ puta/ bant: q2 eoꝝ neſciret liguã. Nec cura erat interꝑtis ea dicere il li a quo poſit9 fuerat q̃ non ad illũ· ſed int̃ ſe loquebantur.

Querit̃ cur ioſeph vir mitiſſim9 frẽs tali ter afficere voluit· in ꝓtelatione agnitõis ſue· cũ poſſet eis ſe in noteſcendo cito ſub/ uenire. Sed ſ3 nõ vl tionis cauſa fecit: vt vindicaret malũ qd̃ ſibi factũ fuerat: ſ3 vt cognoſceret vtrũ eo/ dem ſtimulo fratrem vterinũ ꝑimerent: ſi/ cut ipm̃ in exteras ꝓ uincias vendiderant

Apertoq3 u· ſ· Fratres ioſeph dãt argentũ· q2 iudei cõ/ uerſi dimittunt lr̃am occidentẽ· ⁊ accipiũt ſpũm viuificãtẽ· rep ꝑit̃ tñ argentũ in oꝛe ſaccoꝝ· q2 ꝓpt̃ fructũ ſpũalis itelligẽtie nõ ꝯſerit̃ nitoꝛ eloq̃ntie.

Singuli reppe-
rerunt. Fratres io
ſeph dederūt pecuni
am in emptione fru-
menti: ſed eā accepto
frumēto receperunt.
q; noſter ioſeph non
querit noſtra. ſed nos
Gratis eniȝ dat ſua
munera. ⁊ in noſtra
emptione nos ditio-
res facit.

adducite ad me: vt ſciam q̄ nō ſi-
tis exploratores. ⁊ iſtuȝ qui tene
tur in vinculis recipere poſſitis.
Ac deinceps que vultis emendi
habeatis licentiam. His dictis
cum frumenta effunderent: ſingu
li repperĕrunt in ore ſaccorum li
gatas pecunias. Exterritiſq; ſi-
mul omnibus dixit pater iacob:
Abſq; liberis me eſſe feciſtis. Jo
ſeph nō eſt ſuper. ſimeon tenetur
in vinculis: et beniamin auferetis.
tis. Jn me hec om̄ia mala recide
runt. Cui reſpondit ruben: Duos
filios meos interfice: ſi non redu
xero eum tibi. Trade eum in ma-
nu mea. ⁊ ego eum tibi reſtituaȝ.
At ille: Non deſcendet inquit fili
us meus vobiſcum. Frater eius
mortuus eſt: ipſe ſolus remanſit.
Si quid ei aduerſi acciderit i ter-
ra ad quā pergitis: deducetis ca
ſalias dolore.
nos meos cū merore ad inferos.

C XLIII.

Jnteriȝ fames
vehementer omnē terram preme
bat. Conſumptiſq; cibis quos ex
egipto detulerant. dixit iacob ad
filios ſuos: Reuertimini ⁊ emite
pauxillum eſcarum. Reſpōdit iu
das: Denunciauit nobis vir ille
ſub atteſtatione iuriſiurādi dicēs
Non videbitis faciem meaȝ: niſi
fratrem veſtruȝ minimū adduxe
ritis vobiſcum. Si ergo vis mit
tere eum nobiſcum. pergem⁹ pa-
riter. ⁊ emem⁹ neceſſaria tibi: Si
autem non vis: non ibimus. Uir
enim vt ſepe diximus. denuncia
uit nobis dicens: Non videbitis
faciem meam abſq; fratre veſtro
minimo. Dixit eis iſrael: Jn meā
hoc feciſtis miſeriam: vt indica-
retis ei ⁊ alium habere vos frēm
At illi reſponderunt: Jnterroga-
uit nos homo per ordinē noſtrā
progeniem. ſi pater uiueret: ſi ha
beremus fratrem. Et nos reſpon
dimus ei cōſequenter iuxta id q̄d
fuerat ſciſcitatus. Nunquid ſcire
poteramus q̄d dicturus eſſet: ad
ducite vobiſcum fratrem veſtrū.
Judas quoq; dixit prī ſuo: Mit
te puerum mecum vt proficiſca-
mur ⁊ poſſimus viuere: ne moria
mur nos ⁊ paruuli noſtri. Ego ſu
ſcipio puerum: de manu mea re-
quire illū. Niſi reduxero ⁊ reddi
dero eum tibi: ero peccati in te re
us omni tempore. Si non inter-
ceſſiſſet dilatio: iaȝ vice altera ve
niſſemus. Jgitur iſrael pater eo-
rum dixit ad eos: Si ſic neceſſe ē
facite q̄d vultis. Sumite de opti
ſvel cibus.
mis terre frugibus in vaſis vrīs
⁊ deferte viro munera: modicum
ſſpecies reſine.
reſine ⁊ mellis ⁊ ſtoracis ⁊ ſtactes
ſtherebinthus arbor eſt. cui⁹ reſina ſimiliter vo
catur.
⁊ therebinthi ⁊ amigdalarum. pe
cuniamq; duplicē ferte vobiſcū
⁊ illam quā inueniſtis in ſacculis
reportate. ne forte errore factum
ſit. Sed ⁊ fratrem veſtruȝ tollite
⁊ ite ad virum. Deus autē meus
om̄ipotens faciat eum vobis pla
cabilem. ⁊ remittat vobiſcum fra
trem veſtrum quē tenet in vincu
lis: ⁊ hunc beniamin. Ego auteȝ
quaſi orbatus abſq; liberis ero.

Cui reſpondit.
Strab. Ruben ait.
Duos filios meos in
terfice ſi nō r. e. t. ⁊c.
Nec tñ obtinuit. At
iudas dicēs. reus ero
peccati in patrē om̄i
tempore impetrauit.
q; ei cōmiſſus eſt be-
niamin. Plus eſt er
go reū eſſe peccati q̄ȝ
corporaliter occidi.

Deducetis ca
nos ⁊c. Aug. Que
ritur vtrū ideo ad in
fernū. q; cum triſticia
an etiā ſi abeſſet tāq̄ȝ
ad infernū moriendo
deſcenſurus h̄ loqua
tur. De inferno eniȝ
magna queſtio eſt. ⁊
q̄d inde ſcriptura ſen
tiat vbicūq; h̄ memo
ratū fuerit obſeruan
dum eſt.

Modicū reſine
Hiero. Aliq̄d reſine
⁊ mellis ⁊ thimiama ⁊
ſtactē ⁊ therebinthū
⁊ nuces. ſiue vt aq̄la
⁊ ſimachus tranſtule
runt amigdala. vbi ī
noſtris codicib⁹ ha-
bet' thimiama. in he-
breo eſt nechota. q̄d
aquila ſtoracē trāſtu
lit ex quo domus ne-
chotha q̄ in yſaia le-
gitur: manifeſte cella
thimiamatis ſiue ſto
racis intelligit'. eo q̄
in illa ſunt aromata
diuerſa credita.

Tulerunt ergo viri munera · ⁊ pecuniam duplicē: ⁊ beniamin. Deſcenderuntq; in egiptum: ⁊ ſteterunt coram ioſeph. Quos cū ille vidiſſet · ⁊ beniamin ſimul: p̄cepit diſpenſatori domus ſue dicens. Introduc viros domum · ⁊ occide victimas · ⁊ inſtrue cōuiuium: quoniā hodie mecum ſunt comeſturi meridie. Fecit ille ſicut fuerat impatum: ⁊ introduxerunt viros domum. Ibiq; exterriti dixerunt mutuo: Propter pecuniā quā retulim⁹ prius in ſaccis noſtris introducti ſumus: vt deuoluat in nos calumniam · ⁊ violenter ſubiiciat ſeruituti · ⁊ nos ⁊ aſinos noſtros. Quāobrem in ipis foribus accedentes ad diſpenſatorem locuti ſunt: Oramus dn̄e vt audias nos. Jam ante deſcendimus vt emeremus eſcas: quibus emptis cum veniſſemus ad diuerſoriū · apuimus ſacculoſ noſtros · ⁊ inuenimus pecuniam in ore ſaccorū: quā nunc eodē pondere reportamuſ. Sed ⁊ aliud attulimus argentū: vt emamus q̄ neceſſaria ſunt. Nō eſt in noſtra conſcientia · quis eā poſuerit in marſupijs noſtris. At ille reſpondit: Pax vobiſcum · nolite timere. Deus veſter · ⁊ deus patriſ veſtri: dedit vobis theſauros in ſac-

† ſ Nō mentitur ſapiens diſpenſator · q2 de pecunia verbi dei dicit.

culis veſtris. † Nā pecuniā quā dediſtis · probatam ego habeo. Eduxitq; ad eos ſymeō. Et introductis domum attulit aquā · ⁊ lauerunt pedes ſuoſ: deditq; pabula aſinis eorū. Illi vero parabāt munera: donec ingrederet̄ ioſeph meridie. Audierāt em̄ q̄ ibi eſſet comeſturi panem. Igitur ingreſſus eſt ioſeph domum ſuā: Obtuleruntq; ei munera · ⁊ tenentes in manibus adorauerunt proni in terra. At ille clementer reſalutatiſ eis · interrogauit eos dicēs: Saluus ne eſt pater veſter ſenex de quo dixeratis michi? Adhuc viuit? Qui reſponderunt: Soſpes eſt ſeruus tuus pater noſter · Adhuc viuit. Et incuruati adorauerunt eum. Attollens aūt oculos ioſeph vidit beniamin fratrē ſuū vterinum · ⁊ ait: Iſte eſt frater ve-

ſ Alias paruulus.

ſter minim⁹ de quo dixeratis michi? ⁊ rurſum: Deus inquit miſereatur tui fili mi. Feſtinauitq; in domum: q2 cōmota ſunt viſcera

ſ vel eius.

ſua ſuper fratre ſuo · ⁊ erumpebāt lacrime: ⁊ introiens cubiculū fleuit. Rurſumq; lota facie egreſſus continuit ſe ⁊ ait: Ponite panes. Quibus appoſitiſ · ſeorſū ioſeph

ſ Quaſi extraneis. ſ Quaſi indigenis.

⁊ ſeorſū fratribus · egiptijs quoq; qui veſcebantur ſeorſum. Illicitum enī eſt egiptijs comedere cū hebreis: ⁊ prophanū putant huiuſcemodi conuiuiū: Sederūt corā eo primogenitus iuxta primogenita ſua · ⁊ minimus iuxta etatem ſuā. Et mirabantur nimis ſumptis partibus quas ab eo ac-

ſ q2 paulus plus omnibus laborauit.

ceperāt. Maiorq; pars venit bēiamin: ita vt quinq; partibus ex-

ſ Satiati ſecundū ydioma hebraice lingue.

cederet. Bibzeruntq ⁊ inebriati ſunt cum eo.

Deus ueſter ⁊c. Aug. Mendaciū videtur · ſ aliquid ſignificare credendum eſt. Argentū eīn qd̄ dat̄ ⁊ nō minuit̄ · qd̄ ⁊ p̄batū appellatū eſt · illud forte eſt de quo dicit̄. Eloquia domini · eloquia caſta · a · i · e · p · t · p · ſeptuplū · i · p̄batū pfecte.

Uidit ioſeph ⁊c. Li. Paulū qn̄ lux circūfulſit eū qui paruulus · q̄ nōdum maturā fidei etatē gerebat. Vn̄ etiā adoleſcens legit̄ · dū lapidantiū ſtephanū veſtimēta ſuabat · fleuit ioſeph · cecitas pauli fletus eſt xp̄i · lauit faciem xp̄s · cū baptiſat̄ paul⁹ · p quē a plurimis vidend⁹ eſt xp̄s. ¶ Aug. Affect⁹ boni animi ſemp procliuus eſt ad pietatem. Vn̄ in ioſeph virtutum poſſumus cōſiderare copiam. Caſtus erat · cū ſprenit impudiciciā dn̄e. Sapiēs cū diligēti inueſtigatione fratrū animos explorabat · qualiter ſentirēt de fratre ſuo vterino. Iuſtus erat in adhibitōe diſcipline delinquētib;. Pius in cōuerſione penitentium.

Quibus appoſitis ⁊c. Seorſū appoſiti ſūt cibi ioſeph · quaſi aduene · ⁊ ſeorſum fratrib; quaſi exteris natōne · egiptijſ quoq; ſeorſum · quaſi indigenis · qui putabant pphanū eſſe cū peregrinis cōuiuium.

Biberūtq; et inebriati ⁊c. Au. Solent ebrioſi h̄ teſtimoniū adhibere ſibi in patrociniū pp̄ter ioſeph · qui valde ſapiens cōmendat̄. Sed h̄ verbū pro ſaturitate ponit̄ in ſcripturis. Vn̄ · viſitaſti terram ⁊ inebriaſti eā · q2 in laude benedictionis h̄ poſitum eſt · ⁊ donū dei cōmemorat̄ · apparet hanc ebrietatē ſaturitatē ſignificare. Nā ita inebriari vt inebriant̄ ebrioſi · nec ipſi terre utile eſt · qm̄ maiore hūore q̄ ſufficit · corrumpit̄ · ſicut vita ebrioſi qui non ſatietate ſe replet · ſed mergit dilunio.

¶ Cyphum quē ⁊c. Iſid. Quid ſibi vult ꝙ inuentus eſt cyphus ioſeph ī ſac-culo beniamin: niſi q: in corde pauli celeſtiſ doctrine iam ꝑfulge bat eloquiū. dū eſſet eruditus in lege. Sꝫ q: ſubiectus nō erat deo intra ſaccuꝫ erat cyphus. doctrina in-tra legem lucerna in-tra modiuꝫ. Miſſus tū ananias manū im poſuit. marſupiū ſol-uit. ⁊ argentū reſplen duit. ⁊ decidentibus ſquamis quaſi ſacci vinculiſ ſoluto ſacco .i. depoſito legis ve-lamine adeptꝰ eſt gra tie libertatē. ⁊ reuela ta facie ſermonis euā geliū ꝑdicat.

¶ An ignoratis ⁊c. Aug. Quid hoc ſibi velit queri ſolet: An q: nō ſerio ſed io co dictū eſt vt exitus docet. non eſt haben dum mendaciū. Mē dacia em̄ a mendaci bus ſerio agunť. non ioco. Cū autē ꝗ non ſunt tanꝗ̄ ioco dicū tur: nō putanť men-dacia. Sed magis mouet. quid ſibi ve-lit hec actio ioſeph. ꝗ frēs ſuos donec eis apiret quis eſſet toti ens ludificauit. ⁊ tan ta expectatione ſuſpē dit. qꝺ licet tanto ſit ſuauiꝰ cū legiť. quā-to fit illis inopinatiꝰ cū quibꝫ agiť. tū ſapi entie illius grauitate niſi magnuꝫ aliquid iſto quaſi ludo ſigni ficareť. nec ab illo fie ret. nec ſcriptura dice ret: in qua ſanctitas tanta. ⁊ ꝓbandoꝝ intētio futuroꝝ. Nō negligenter ergo con ſiderandū puto tan-tam miſeriā in ꝑtur-batione fratrū ſuoꝝ quā modo ioſeph ꝗ̄ diu voluit tenuit. ⁊ ꝗ̄ta voluit mora ꝓ-duxit. ⁊ tanto eos fa ciēs calamitoſos. ꝗ̄-to ipſoꝝ futurā letici am cogitabat. ⁊ qꝺ agebat ut eoꝝ gaudi um differeret. ad hoc agebat: vt dilatione cumulareť tanꝗ̄ nō eſſent cōdigne paſſio nes tantilli temporis ad futurā gloriā exul tationiſ future cogni to fratre quē a ſe per ditum extimabant.

C XLIIII.

Precepit aūt ioſeph diſpēſatori domus ſue di cens: Imple ſaccos eoꝝ frumen to quātū capere poſſunt: ⁊ pone pecuniam ſingulorū in ſummita-

ſplendorē diuini eloquii.

te ſacci. cyphum aūt meū argente um ⁊ preciū qꝺ dedit tritici pone

ſpauli qui minimus eſt apoſtolorum.

in ore ſacci iunioris. Factūꝗ̄ eſt ita. Et orto mane dimiſſi ſunt cuꝫ aſinis ſuis. Iamꝗ̄ vrbe exierant et proceſſerant paululum. Tunc ioſeph accerſito diſpenſatore do-mus ait: Surge inquit perſequere viros. et apprehenſis dicito: Quare reddidiſtis malū pro bo-

ſtotiens fratribus obiecta accuſatio. fraterne venditionis expiatio eſt.

no: Cyphum quē furati eſtis ipſe eſt in quo bibit dominus meꝰ. ⁊ in quo augurari ſolet: Peſſimaꝫ rem feciſtis. Fecit ille vt iuſſerat ⁊ apprehenſis per ordinem locu tus eſt. Qui reſpōderūt: Quare ſic loquitur dominus noſter: vt ſerui tui tantū flagitij cōmiſerint Pecuniam quā inuenimus in ſū mitate ſaccorum reportauimus ad te de terra chanaā. Et quomō conſequens eſt. vt furati ſimus ꝺ domo domini tui aurum vel ar-gentum: Apud quencūꝗ̄ fuerit inuentum ſeruoꝝ tuoruꝫ qꝺ quere ris moriatur: ⁊ nos ſerui erimus domini noſtri. Qui dixit: Fiat iuxta veſtram ſententiā. Apud quē cunꝗ̄ fuerit inuentum. ipſe ſit ſer uus meus: Vos aūt eritis inno-xij. Itaꝗ̄ feſtinato deponētes in terram ſaccos aperuerunt ſingu-li. Quos ſcrutatus incipiēs a ma iore vſꝗ̄ ad minimum inuenit cy phum in ſacco beniamin. At illi ſciſſis veſtibus oneratiſꝗ̄ rurſuꝫ aſiniſ reuerſi ſunt in oppidū. Pri muſꝗ̄ iudas cum fratribꝰ ingreſ ſus eſt ad ioſeph. Nec dum eniꝫ de loco abierat. Omneſꝗ̄ ante eū in terra pariter corruerunt. Qui-

ſverba pro verberibus irrogat fratribus. ne remaneat impunitū fraternum ſcelus.

bus ille ait: Cur ſic agere vol ui-ſtis: an ignoratis ꝙ non ſit ſimi-lis mei in augurandi ſciētia: Cui iudas: Quid reſpondebimus in quit domino meo: vel quid loꝗ-mur. aut iuſte poterimus obtēde re: Deus inuenit iniquitatem ſer uorum ſuorum. En omnes ſerui ſum us domini mei. ⁊ nos ⁊ apꝺ quē inuentus eſt cyphuſ. Reſpō dit ioſeph: Abſit a me vt ſic agaꝫ Qui furatus eſt cyphum ipſe ſit ſeruus meus: vos aūt abite libe ri ad patrem veſtrum. Accedens autem propius iudas cōfidenter ait: Oro domine audi me. loqua tur ſeruus tuus verbū in auribꝰ tuis: ⁊ ne iraſcaris famulo tuo. Tu es enim poſt pharoneꝫ domi nus meus. Interrogaſti priꝰ ſer uos tuos: habetis patreꝫ aut fra trem: ⁊ nos reſpōdimus tibi do mino meo: Eſt nobis pater ſenex ⁊ puer paruulus qui in ſenectute illius natuſ eſt. Cuiꝰ vterinus fra

ſquaſi hic ſolus eſt ſuperſtes de matre ſua. ſic enim opinabantur.

ter eſt mortuus. ⁊ ipſum† ſolū ha bet mater ſua: pater vero tenere diligit eum. Dixiſti quoꝗ̄ ſeruis tuis: Adducite eum ad me: ⁊ po nam oculos meos ſuꝑ illū. Sug geſſimꝰ tibi dn̄o meo: Nō poteſt

¶ Cui iudas ⁊c. Aug. Multa in nar ratione iude aliter di cta ſunt ꝗ̄ cū illiſ ege rat ioſeph. ꝗ̄uiſ apꝺ eū loquereť. vt omni no de inſimulatione exploratoꝝ nichil di cereť. qꝺ vtrū conſul to tacitū ſit: an id fe cerit ꝑturbatōis obli uio nō apparet. Nā ⁊ illud qꝺ dixerunt ſe a ioſeph interroga tos de patre ⁊ fratre ſuo. ſe aūt illi interro ganti indicaſſe mirū eſt. ſi vel ad ſententi-am poteſt ipſa pueni re narratio: vt eā cō-ſtet eē veracē. quāꝗ̄ ⁊ ſi aliqua falſa in ea ſunt. falli potius per obliuioneꝫ potuit. ꝗ̄ auderet mētiri. Apꝺ eū ꝓſertim cui nō ſic neſcienti. ſed ꝗ noue rat eū ſcire. vt eū fle-cterent ad miſericor-diam narrationi in-ſerebat.

puer relinquere patrem ſuū. Si
em̄ illum dimiſerit: morietur. Et
dixiſtis ſeruis tuis: Niſi venerit
frater veſter minimus vobiſcum
nō videbitis amplius faciē meā.
Cum ergo aſcendiſſem⁹ ad famu
lum tuū patrem noſtrum· narra-
uimus ei oīa que locutus eſt do
minus me⁹. Et dixit pater noſter
Reuertimini ⁊ emite vobis parū
tritici. Cui diximus: Ire nō poſſu
mus· Si frater noſter minimus
deſcēderit nobiſcū· proficiſcemur
ſimul: Alioquin illo abſente· nō
ſ Alias at.
audemus videre faciem viri. Ad
que ille reſpondit: Uos ſcitis q̄d
duos genuerit michi vxor mea·
Egreſſus eſt vnus· ⁊ dixiſtis: Be
ſtia deuorauit eū· ⁊ hucvſq̄ non
comparet. Si tuleritis ⁊ iſtum· ⁊
aliquid ei in via contigerit: dedu
cetis canos meos cū merore ad
inferos. Igiť ſi intrauero ad ſer-
uum tuum patrem noſtrū· ⁊ pu
er defuerit cū anima illius ex hu-
ius anima depēdeat· videritq̄ eū
non eſſe nobiſcū· morietur: ⁊ de
ducent famuli tui canos eius cū
dolore ad inferos. Ego proprie
ſeruus tuus ſim· qui in meā hūc
recepi fidem· ⁊ ſpopondi dicens:
Niſi reduxero eum· peccati reus
ero oīm tempore in patrem meū
Manebo itaq̄ ſeruus tuus pro
puero in miniſterio domini mei:
⁊ puer aſcendat cū fratribus ſuiſ
Nō em̄ poſſum redire ad patrem
abſente puero: ne calamitatis q̄
oppſſura ē prē meū teſtis aſſiſtā

C. XLV.

Non ſe pote
rat vltra cohibere ioſeph multis
corā aſtantib⁹· vn̄ p̄cepit vt egre
derētur cūcti foraſ· ⁊ null⁹ intereſ
ſet alienus agnitioni mutue: Ele
uauitq̄ vocem cum fletu· quā au
dierunt egiptij· ⁊ omnis domus
pharaonis· ⁊ dixit fratribus ſuiſ
ſ Sic iudeis diu chriſtū ignorantibus circa fi
nem mūdi innoteſcens exhibebit ſe eis placitū.
qui prius eū ſenſerāt iuſte iratum.
Ego ſum ioſeph. Adhuc pater me
us viuit? Nō poterant reſponde
re fratres: nimio terrore pterriti.
Ad quos ille clementer: Accedi-
te inquit ad me. Et cū acceſſiſſent
prope: Ego ſum ait ioſeph frater
veſter· quem vendidiſtis in egi-
ptum. Nolite pauere: nec durum
vobis eſſe videatur q̄ vendidi-
ſ Niſi em̄ a iudeis tra
ſtiſ me i his regionibus: Pro ſa
ditus fuiſſet chriſtus ſaluus nō eſſet mundus.
lute em̄ veſtra miſit me deus an-
te vos in egiptum: Bienniū eſt
em̄ q̄ fames cepit in terra eſſe: et
adhuc quinq̄ anni reſtāt: quibuſ
nec arari poterit nec meti. Pre-
miſitq̄ me de⁹· vt reſeruemini ſu-
per terram: ⁊ eſcas ad viuendum
habere poſſitis. Nō veſtro conſi
lio· ſed dei voluntate huc miſſus
ſum· qui fecit me quaſi patrē pha
raonis: ⁊ dominum vniuerſe do
mus eius ac principem in omni
terra egipti. Feſtinate ⁊ aſcendite
ad patrem meū· ⁊ dicetis ei· hec
mandat filius tuus ioſeph: De⁹
me fecit dominum vniuerſe terre
ſ Alias moreris.
egipti: Deſcende ad me ne moria
† ſ q̄d interpretatur propinquitas· vnde patet
q̄ ⁊ ſi in egipto habitet iſrl̄ nō tn̄ longe ē a deo
ſ Alii ieſſen arabie· ſed verius geſem dicitur.
ris: et habitabis in terra † ieſſen.

Miſit me deus
⁊c̄ Aug· Quid ē q̄
iuxta alia exēplaria
ita legiť: Miſit enim
me deus ante vos· re
manere reliquias ve
ſtras ſup terrā· ⁊ enu
trire ſemē reliquiarū
veſtrar̄ magnū: hoc
em̄ non vſquequaq̄
cōſonat· vt reliquias
iacob accipiam⁹ etiā
filios ei⁹: cū oīs ſint
incolumes. an forte il
lud ſignificat ſecreto
myſterio q̄d apl's ait
Reliquie p electōeſ
gratie ſalue facte ſūt
ad hoc em̄ occiſus eſt
xp̄s a iudeis· ⁊ tradi-
tus eſt gentib⁹· tanq̄
ioſeph egiptijs a fra
trib⁹. Vn̄ Rā ⁊ ego
iſraelita ſum· vt ⁊ ple
nitudo gentiū intra-
ret: ⁊ ſic omnis iſrael
ſaluus fieret.

Et habitabis i
terra ieſſen ara·
Additū eſt. Hiero·
In hebreo nō habeť
Unde error increuit
q̄d terra geſſen i ara-
bia ſit. Porro ſicut
in noſtris codicibus
eſt p extremū m· ſcri-
bitur ieſſem. q̄d mihi
nequaq̄ placet terrā
ſignificare cōplutam
ieſſen em̄ in ymbrem
vertitur. vbi ⁊ in ple
riſq̄ geſem reperiť.

Eriſqꝫ iuxta me tu ⁊ filij tui· ⁊ filij
filiorum tuorū: oues tue ⁊ armē
ta tua ⁊ vniuerſa q̃ poſſides: ibi-
qꝫ te paſcam. Adhuc em̄ quinqꝫ
anni reſidui ſunt famis: ne ⁊ tu
pereas ⁊ domus tua· ⁊ omnia q̃
poſſides. En oculi veſtri ⁊ oculi
fratris mei beniamin vidēt ꝙ os
meū loquatur ad vos. Nunciate
patri meo vniuerſam gloriā meā:
⁊ cuncta q̃ vidiſtis in egipto. Fe-
ſtinate ⁊ adducite eū ad me. Cum
qꝫ amplexatus recidiſſet in collū
beniamin fratris ſui· fleuit: Illo
qꝫ ſimiliter flente ſimul ſuper col-
lum eius. Oſculatus eſt ioſeph
om̄es fratres ſuos ⁊ plorauit ſu-
per ſingulos. Poſt que auſi ſunt
loqui ad eum. Auditūqꝫ eſt ⁊ ce-
lebri ſermone vulgatū in aula re-
gis· venerūt fratres ioſeph· Et ga
ſ qui typū gentilis populi gerit· qui gauiſurus eſt in fine de cōuerſione iudaici populi.
uiſus eſt pharao atqꝫ oīs familia
† ſ Chriſtus apoſtolis ſuis imperat.
eius. Dixitqꝫ ad ioſeph vt † impa
ret fratribus dicens: Onerantes
ſ Hec figura ſunt gentilis populi qui ignobiliſ poſtea onus chriſti ſponte ſubiit.
iumenta ite in terram chanaan· ⁊
ſ inuitate ad fidem iudeorū perfidiā.
tollite inde patrē veſtrū ⁊ cogna
tionem· ⁊ venite ad me: ⁊ ego da
ſ Copiā diuinarū ſcripturarū quibus gentes abundant.
bo vobis omnia bona egipti· vt
ſ Suauitatē ſpiritualis intelligentie.
comedatis medullam terre. Pre
cipe etiā vt tollant plauſtra ꝺ ter-
ra egipti ad ſubuectionē paruu-
lorum ſuorum ⁊ coniugū. Et di
cito: Tollite patrem veſtrū· ⁊ pro
perate quātotius venientes· nec
ſ veteri teſtamento.
dimittatis quicq̄ꝫ de ſuppellecti-
le veſtra: qꝛ omnes opes egipti
ſ fratres ioſeph ſ apoſtoli ſūt fratres chriſti.
veſtre erunt. Fecerūt filij iſrael vt
eis mandatū fuerat. Quibus de
dit ioſeph plauſtra ſecundū pha-
† ſ Quia chriſtus ordinauit his qui euāgeliū enunciant de euangelio viuere.
raonis imperiū· ⁊ † cibaria in itine
ſ apoſtolis.
re. Singulis quoqꝫ pferri iuſſit
ſ Scientiam diuinitatis chriſti· ⁊ humanitatis predicandā ⁊ dilectionē dei ⁊ proximi.
binas ſtolas. Beniamin vero de
† ſ Paulo ſciētiā trinitatis ⁊ crucis· que p thau litterā repreſentatur· ccc· ſignificantē. ¦ ſ· i· ſcientiam ⁊ moderationē quinqꝫ ſenſuū· que amplior in paulo.
dit † trecētos argēteos cū ¦ quinqꝫ
ſ Per apoſtolos mittitur in
ſtolis optimis· tantundem pecu-
deis theſaurus fidei ⁊ honeſtas morum.
nie ⁊ veſtium mittens patri ſuo:
† ſ doctores ex gentibus decalogi mādatis inſtructos.
addens ei † aſinos decem qui ſub
ſ Omni plenitudine ſcientie iudeos imbuerent.
veherent ex om̄ibus diuitijs egi
† ſ Que pſeudo apoſtolos ſignificare poſſunt de quibus dicit apoſtolꝰ· ſiue ex occaſione ſiue ex veritate annuncietur chriſtus.
pti: ⁊ totidem † aſinas triticum in
itinere paneſqꝫ portantes. Dimi
ſit ergo fratres ſuos· ⁊ proficiſcē
ſ Nolite cōtendere de temporalibus.
tibus ait: Ne iraſcamini in via.
ſ apoſtoli.
Qui aſcendentes ex egipto· vene
ſ Iudeam.
runt in terram chanaan ad patrē
ſuum iacob· ⁊ nunciauerūt ei di-
ſ Chriſtus incarnatus eſt.
centes: Ioſeph filius tuus viuit
ſ dominus eſt orbis terrarum.
⁊ ipſe dominatur in om̄i terra egi
† ſ aduentu chriſti. ¦ ſ Iudaicus populus.
pti. † Quo audito ¦ iacob: quaſi ꝺ
ſ torpore carnalis vite.
graui ſomno euigilans· tamē nō
ſ ad primā ſuaſionem.
credebat eiſ. Illi ecōtra referebāt
† ſ Agnouiſſet euāgelii plenitudinem· ⁊ chariſmatum diſtributionē.
omnem ordinē rei. Cumqꝫ † vidiſ-
ſet plauſtra ⁊ munera q̃ miſerat:
ſ qui per longā cecitatē quaſi mortuus fuerat
reuixit ſpiritus eius ⁊ ait. Suffi-
cit michi ſi adhuc ioſeph filiꝰ me-
us viuit: Uadam ⁊ videbo illum
anteq̄ꝫ moriar.

C XLVI.

PRofectuſqꝫ
iſrael cum om̄ibus que habebat
venit ad puteum iuramēti: ⁊ ma-
ſ Nō recenti.
ctatis ibi victimis deo patris ſui
ſ Merito in loco pacis ⁊ cōcordie videtur deꝰ qꝛ illic mandauit deus benedictionem.
yſaac· audiuit eum per viſionem
nocte vocantem ſe ⁊ dicentē ſibi:
Iacob iacob. Cui reſpōdit: Ecce
aſſū. Ait illi deꝰ: Ego ſū fortiſſimꝰ

Et gauiſus eſt. ⁊c. Hec verba pharaonis q̃ ad ioſeph de iacob ⁊ filijs eius locutꝰ eſt· ſignificant gaudia gentilis populi de cōuerſione iudeoꝝ. Magna enim deuotō eſt eccleſie gētium ꝙ iſraeliticꝰ populus ad fidē veniat quibꝰ ſi cōuertantur ⁊ fidei participes extiterint· promittit ſpirituales opes virtutū ⁊ gratiā ſpirituſ· quā qui accipit indigētia boni nō laborabit.

Beniamin vero dedit trecētoſ ⁊c. Hiero. Trecenti argentei dant' beniamin· quos a xp̄o accipit qui predicat trinitatem· vel xp̄i crucē. Vn̄ paulꝰ ait: Non iudicaui me aliquid ſcire īter vos niſi chriſtum iheſum ⁊ hunc crucifixum. Quinqꝫ ſtolas accepit· i· ſapientiā omniū ſenſuū. Precellit ergo paulus abundantia meritorū: ſed ⁊ fratres· i· alij predicatores habent gratiā ſuā· i· binas ſtolas: vt cōfiteantur xp̄m deū ⁊ hominē. Vn̄ om̄es domeſtici eiꝰ veſtiti duplicibus· i· myſtica et morali intelligentia. Mittunt' ⁊ patri munera· ⁊ xp̄s promiſſis muneribꝰ inuitat populū ſuū. Munera portāt aſini· i· gētiles inutiles ⁊ laborioſi; nunc autē vtiles portant in typo xp̄i munera· in euāgelio munerum largitorem.

Quo audito i· ⁊c. Ili· Expauit iacob· i· plebs incredula· ſꝫ poſtq̄ꝫ geſta xp̄i cognouit: reuixit ſpiritus eiꝰ. ⁊ qui mortuus videbatur: fide reſurrectionis xp̄i viuificat'. Vocat' ergo a filijs ſuiſ· id ē· a petro paulo ⁊ iohāne· ap̄ls iudeoꝝ ad gratiam. Occurrit illi iudas q̄ interpretat' cōfeſſio· qꝛ precedit confeſſio quos ante pfidia poſſidebat· ⁊ ſic ioſeph · i· xp̄s occurrit· qui ſenem iam etate ſuſcipiat vltimo tp̄e populum iudeoꝝ nō ſecundum merita: ſed ſecūdum electionē gratie ⁊ imponat manū ſup oculos eiꝰ: ⁊ cecitatē auferat· qꝺ diſtulit: vt poſtremus crederet· qui ante nō putauit eſſe credēdū. Vn̄ qꝛ cecitas ex parte in iſrael facta eſt: donec plenitudo gentiū ſubintraret. ⁊ ſic oīs iſrl' ſaluus fieret.

ſqui me habes adiutorē.
deus patris tui. Noli timere: et
† ſSecurꝰ cōtra ſpūales nequitias pugnaturꝰ
† ſimitatricem fidei tue.
†deſcēde in egiptum. qꝛ in †gentē
ſquaſi tecū erit gloria mea.
magnā faciā te ibi. Ego deſcendā
ſIn ptāte mea.
tecum illuc: ⁊ ego inde adducam
ſad terrā promiſſionis.
te reuertentē. Ioſeph quoq; po
net manus ſuas ſuper oculos tu
os. Surrexit iacob a puteo iura
menti: tuleruntq; eum filij cū par
uulis ⁊ vxoribꝰ ſuis in plauſtris
que miſerat pharao ad portandū
ſenem: ⁊ oīa que poſſederat ī ter-
ra chanaan. Venitq; in egiptum
cum omī ſemine ſuo: filij eiꝰ ⁊ ne-
† ſPluralis pro ſingulari. ſicut pro plurali ſin
gularis ſolet poni. vnā eīm tm̄ habebat filiā no
potes. †filie ⁊ cuncte ſimul ꝓgeni
mine dinā. vel neptes filias vocauit.
es. Hec ſunt aūt nomina filiorū
iſrael qui ingreſſi ſunt in egiptū.
ipſe cum liberis ſuis. Primoge-
nitus ruben. Filij ruben: enoch.
⁊ phallu ⁊ eſrom ⁊ charmi. Filij
ſymeon: iamuel ⁊ iamin ⁊ iami et
abod ⁊ iachin ⁊ ſaber ⁊ ſaul filiꝰ
cananitidis. Filij leui: gerſon et
chaath ⁊ merari. Filij iuda: her et
onan ⁊ ſela ⁊ phareſ ⁊ zara. Mor
tui autē ſunt her ⁊ onan in terra
chanaan. Natiq; ſunt filij phareſ
eſrō ⁊ amul. Filij yſachar thola ⁊
phua ⁊ iobab ⁊ ſemron. Filij za-
bulon: ſareth ⁊ chelon ⁊ iahelel.
† ſqꝛ patres eorū ibi geniti.
Hi filij lye quos genuit in †meſo
potamia ſyrie: cum dina filia ſua
Omnes anime filiorum eius ⁊ fi
liarū trigīta tres. Filij gad: ſephō
⁊ aggi ⁊ eſebon ⁊ ſuni ⁊ heri ⁊ aro
di ⁊ areli. Filij aſer iemna ⁊ ieſua
⁊ ieſui ⁊ beria. Sara quoq; ſoror
eoꝝ. Filij beria: heber ⁊ melchiel
Hi filij zelphe quā dedit laban
lye filie ſue. ⁊ hos genuit iacob ſe
decim animas. Filii rachel vxo-
riſ iacob: ioſeph ⁊ beniamin. Na
tiq; ſunt ioſeph filii ī terra egipti
quos genuit ei aſſenē filia phuti
pharis ſacerdotis eliopoleoſ: ma
naſſes ⁊ ephraim. Filii beniamin
Bela ⁊ bechor et aſbel et gera et
naaman et iechri et iethros ⁊ reſe
ſalias oſim.
mophin ⁊ ophim ⁊ ared. Hi filii
rachel quos genuit iacob: Omēs
anime quattuordecim. Filii dan
vſan. Filii neptalim: iaſiel ⁊ guni
⁊ ieſer et ſalem. Hi filii bale quā
dedit laban racheli filie ſue. ⁊ hoſ
genuit iacob: omnes anime ſeptē
Cuncteq; anime que ingreſſe ſūt
cum iacob in egiptū: ⁊ egreſſe ſūt
de femore illius abſq; vxoribus
filiorum eius ſexaginta ſex. Filii
aūt ioſeph qui nati ſunt ei in ter-
† ſpartē ponit pro toto.
ra egipti anime due. Omnes †aīe
domus iacob que ingreſſe ſunt ī
† ſCōfeſſio premittitur ad ioſeph. i. chriſtū qꝛ
egiptū fuere ſeptuaginta. †Miſit
ore fit cōfeſſio ad ſalutē.
aūt iacob iudā ante ſe ad ioſeph
in egiptum: vt nunciaret ei ⁊ ille
† ſNō in terrā rameſſes. † ſpoſt cōfeſſionē
ioſeph occurrit: qꝛ chriſti mīa ſubſequitur.
occurreret ī †ieſſen. †Quo cū per
ueniſſet iuncto ioſeph curro ſuo.
aſcendit obuiam patri ad eundē
locum: Videnſq; eum irruit ſup
collum eius: ⁊ inter amplexuſ fle
uit. Dixitq; pater ad ioſeph. Iā
letus moriar. quia vidi faciē tuā:
⁊ ſupſtitem te relinquo. At ille lo-
cutus eſt ad fratres ſuos ⁊ ad om
nem domum patris ſui. Aſcēdā
⁊ nunciabo pharaoni. dicāq; ei:
Fratres mei ⁊ domuſ patris mei
q̄ erant in terra chanaan venerūt

Cuncteq; aīe.
⁊c. Aug. Videndū
eſt quid reſpōdeatur
eis qui hoc teſtimōio
confirmāt a parenti-
bus aīas cū corpibꝰ
ꝓpagari: aīas eīm di
ctas pro hominibꝫ a
parte totū figurata
locutione nullꝰ ambi
git: Sꝫ quomō ipaꝫ
partē. i. animā cuius
nomine totus homo
ſignificatus eſt. alie-
namus ab eo qđ di-
ctum eſt: Exierūt de
femoribꝫ eius: vt car
nes ex illo tm̄ natas.
q̄uis ſole anime no-
minent. accipiamus
querendi ſunt modi
locutionū ī ſcripturiſ
Filii aūt ioſeph
⁊c. Hiero. Oīns aīe
domꝰ iacob. q̄ ingreſ
ſe ſunt in egiptū fue-
re. lxxv. qꝛ excepto io
ſeph ⁊ filiꝭ eiꝰ. Lxvi.
anime q̄ egreſſe ſunt
de femoribꝫ iacob in
troierunt in egiptū
nulla dubitatio eſt.
Ita eīm per ſingulos
ſupputatus numerus
approbauit: vt in he-
breis voluminibꝫ in
uenit. Nos aūt in. lxx.
legimꝰ filij ioſeph q̄
nati ſunt ī egipto ani
me nouē. Sciamꝰ ꝑ
nouem in hebreo eſſe
duas. Effraim q̄ppe
⁊ manaſſe anteq; ia-
cob intraret egiptū
⁊ famis tempꝰ ingru
eret nati ſunt in egi
pto. Illud quoq; qđ
ſupra legimuſ. Facti
ſūt filij manaſſe quoſ
genuit ei concubina
machir. Et machir
genuit ei galaad. Fi
lij aūt effraim fratris
manaſſe ⁊c. Quaſi
ꝑ anticipationē fcām
eſſe deſcribit. Neq;
enīꝫ q̄ñ ingreſſus eſt
iacob in egiptū eius
etatis erant. vt filios
generarēt. Vn̄ appa
ret oīns animas q̄ in
greſſe ſunt in egiptū
de femoribꝫ iacob fu
iſſe. lxx. qꝛ. lxvi. poſt
eū ingreſſe ſunt. ⁊ rep
pererūt in egipto tres
Ioſeph. ſ. cū duobꝫ
filijſ. Septuageſimꝰ
aūt fuit iacob ne vi-
deamur aduerſuꝫ au
toritatē ſcripture lo
qui. Etiā. lxx. interp̄
tres in deutronomio
tranſtulerūt q ingreſ
ſus eſt iſrael. in. lxx.
animabꝫ egiptū. Si
quis igit̄ noſtre ſcri-
pture refragat̄: ſcri-
pturā intra ſe cōtra
riam faciet. Ipſi eīm
lxx. interp̄tes q. lxxv.
animas ꝑ ꝓlepſim cū
iacob ⁊ poſteris eius
īgreſſas eſſe dixerūt.
In dutronomio. lxx.
tm̄ introiſſe memora
runt. Qꝛ ſi opponitur
quomō in actibꝫ apo
ſtoloꝝ dicatur. lxxv.
animaſ ingreſſas eſſe
in egiptum: facilis ex
cuſatio eſt. Nō enim
debuit lucas ipſius
ſcriptor hiſtorie ī gē
tes actuū apoſtoloꝝ
volumen emittēs cō
trariū ſcribere ei ſcri-
pture q̄ iā fuerat di-
uulgata in gentibus
⁊ maioris opinionis
illo tpe erat. lxx. au-
toritas: q̄ lucas: qui
ignotus ⁊ vilis. hoc
aūt generaliter obſer
uandū. q vbicunq;
apoſtoli aut apoſtoli
ci uiri loquunt̄ ad po
pulos: his teſtimoni
is abutunt̄. q̄ iā fue-
rant in gentibꝫ diuul
gata. licet pleriq; tra
dant lucā vt ꝓſelitū.
hebreas litteras igno
raſſe.
Miſit āt iacob
⁊c. Hiero. iudā vero
miſit āte ſe ad ioſeph
ut occurreret ei ad vr
bem herorum in terra
rameſſes. In hebreo
nec habet̄ vrbem he-
roum. nec terram ra-
meſſe. ſed tm̄ modo
ieſſen vel geſem. Nō
nulli iudeoꝝ aſſerūt
ieſſen nūc thebaiden
vocari. ⁊ qđ ſequit̄:
dedit ei ut poſſiderēt
in egipto terrā opti-
mam ī rameſſe: pagū
arſenoyten ſic olim
vocatū autumant.

¶ Et ſunt uiri. p.
Augi. Cōmendat in
patriarchis ꝙ pecoꝝ
nutritores erāt a pue
ricia ſua ⁊ a parētib⁹
ſuis. q: hec iuſta eſt
ſeruitus ⁊ iuſta domi
natio: cum pecora ho
mini ſeruiūt ⁊ ipſe pe
corib⁹ dominatur. Vñ
Faciam⁹ hominē ad
imaginē ⁊. ſ. n. ⁊ ha
bebit poteſtatē piſciū
maris ⁊ volatiliū ce
li ⁊ oīm pecoꝝ q̄ ſūt
ſup terrā. vbi inſinu
atur rationē debere
dominari irrationa
bili vite. Seruū aūt
hominem homini vel
iniquitas vel aduer
ſitas fecit. Iniquitas
ſicut dictū eſt. Male
dictus chanaan. ſer
uus erit fratrib⁹ ſuis.
Aduerſitas ſicut io
ſeph a fratrib⁹ vendi
tus alienigenę factus
eſt ſeru⁹. Primos er
go ſeruos quib⁹ h̄ no
mē lingua latina de
dit: bella fecerūt. Qui
eñ ſupatus iure belli
poſſet occidi: q: ſerua
tus eſt. ſeruus appel
latus eſt. Inde ⁊ mā
cipia: q: ⁊ mancipata
ſunt. Eſt etiam ordo
naturalis in homini
bus: ut ſeruiāt fęie vi
ris. filij parentib⁹. q:
⁊ illic hec iuſticia eſt:
vt infirmior ratione
ſerui at fortiori. Hec
igitur in dominatōib⁹
⁊ ſeruitutib⁹ clara iu
ſticia eſt: vt qui excel
lunt ratione. excellāt
dominatione. qđ cū
in h̄ ſeculo p iniqta
tem hominū pturba
tur. vel p naturarum
carnaliū diuerſitatē.
ferūt iuſti temporalē
aduerſitatem. in fine
habituri ordinatiſſi
mam ⁊ ſempiternam
fęlicitatem.

¶ C XLVII.
¶ Dies peregri.
⁊c. Augi. Quid ē ꝙ
dicit iacob pharaoni
dies annoꝝ uitę meę
quos incolo ⁊c. Sic
eñ habent greci: qđ
latini habent ago vl
habeo. Vtrum ergo
ideo dixit quos inco
lo: q: in terra nat⁹ eſt
quā nōdum populus
diuina pmiſſione he
reditatē acceperat. ⁊
ibi vitā ducēs. vtiq̃z

ad me: ⁊ ſunt viri paſtores ouiuz
curamq̃z habent alendoꝝ gregū
Pecora ſua ⁊ armenta ⁊ omīa q̄
habere potuerunt adduxerunt ſe
cum. Cumq̃z vocauerit vos ⁊ dixe
rit: qđ eſt opus veſtrum? reſpon
debitis: Viri paſtores ſumus ſer
ui tui ab infantia noſtra vſq̃z in p̄
ſens: ⁊ nos ⁊ patres noſtri. Hec
aūt dicetis. vt habitare poſſitis ī
terra ieſſen: q: deteſtātur egiptij
omēs paſtores ouium.

ſ Merito egiptij in quibus eſt figura hui⁹ ſecu li: in quo abundat iniquitas abominantur paſtores pecorum. abominatio eſt eñ iniquo vir iuſtus.

C. XLVII.

Ingreſſus er
go ioſeph nunciauit pharaoni di
cens: pater meus ⁊ fratres oues
eoꝝum ⁊ armenta ⁊ cuncta q̄ poſ
ſident venerūt de terra chanaan:
⁊ ecce conſiſtunt in terra ieſſen.
Extremos quoq̃z fratrum ſuoꝝuz
quinq̃z viros ſtatuit coram rege:
Quos ille interrogauit. quid ha
betis operis? Reſponderūt: Pa
ſtores ouiū ſumus ſerui tui: nos
⁊ patres noſtri. Ad peregrinādū
in terram tuam venimus: quoni
am non eſt herba gregibus ſeruo
rum tuoꝝum ingraueſcente fame
in regione chanaan. Petimuſq̃z
vt eſſe nos iubeas ſeruos tuos ī
terra ieſſen. Dixit itaq̃z rex ad io
ſeph: Pater tuus ⁊ fratres tui ve
nerunt ad te. Terra egipti in con
ſpectu tuo eſt. in optimo loco fac
eos habitare: trade eis terram ieſ
ſen. ꝙ ſi noſti in eis viros indu
ſtrios: conſtitue illos magiſtros
pecoꝝum meoꝝum. Poſt hec in
troduxit ioſeph patrem ſuum ad

regem: ⁊ ſtatuit eum coram eo.
Qui benedicens illi. ⁊ interroga
tus ab eo: Quot ſunt dies anno
rum vitę tuę? Reſpōdit: Dies pe
regrinationis vitę meę centumtri
ginta annoꝝum ſunt parui ⁊ mali
⁊ non peruenerunt vſq̃z ad dies
patrum meoꝝum quibus peregri
nati ſunt. Et benedicto rege egreſ
ſus eſt foras. Ioſeph vero patri
⁊ fratribus ſuis dedit poſſeſſionē
in ęgipto in optimo terrę ſolo ra
meſſes vt pręceperat pharao: et
alebat eos omnēq̃z domum pr̄is
ſui. prębens cibaria ſingulis. In
toto eñ oꝛbe panis deerat: ⁊ op
preſſerat fames terram maxime
ęgipti ⁊ chanaan. E quib⁹ omnē
pecuniam cōgregauit pro vendi
tione frumenti: ⁊ intulit eam in
ęrariū regis. Cumq̃z defeciſſet em
ptoribus precium: venit cuncta
ęgiptus ad ioſeph dicēs: Da no
bis panes: Quare moꝛimur corā
te deficiente pecunia? quibus ille
reſpondit: Adducite pecora vr̄a:
⁊ dabo vobis pro eis cibos ſi prę
cium non habetis. Quę cum ad
duxiſſent. dedit eis alimēta pro
equis ⁊ ouibus ⁊ bobus ⁊ aſinis
Suſtētauitq̃z eos illo anno pro
cōmutatione pecoꝝum. Venerūt
anno ſecundo ⁊ dixerūt ei: Non
celam⁹ dominum noſtruz ꝙ defi
ciente pecunia pecora ſimul defe
cerūt: nec clā3 te eſt ꝙ abſq̃z peco
ribus ⁊ terra nichil habeamus.
Cur ergo moꝛimur te vidente? et
nos ⁊ terra noſtra tui erim⁹. Eme

ſ Sancti adue ne ⁊ peregrini ſuper terram.
ſ vel loco.
ſ Pars eſt thebaidis.
ſ Pecora pro frumento da mus cū beſtiales motus a nobis amputam⁹. vt verbo veritatis vberius vaccmus.
ſ vel domino noſtro.
ſ alias corpoꝛibus.

in aliena terra erat.
nō ſolū qñ pegrina
batur ſicut in meſopo
tamia: ſed etiā qñ ibi
erat vbi nat⁹ eſt. An
potius ſecundū illud
apoſtoli accipiendū
eſt: q̄diu ſumus ī coꝛ
poꝛe peregrinamur a
dño. Et illud Inqli
nus ſum ego in terra
⁊ peregrin⁹ ſicut oēs
patres mei. Iteꝝ di
cit de omib⁹ diebus
vitę ſuę: nō puenerūt
in dies annoꝝ patrū
meoꝝ. quos dies in
coluerūt. Nō eñ ali
ud voluit intelligi q̄
qđ latini codices ha
bent vixerūt. At p h̄
ſignificauit. hāc vitā
eſſe incolatū. i. pegri
nationis habitatōez
Sz h̄ ſanctis puenit
quib⁹ ęterna patria
pmittitur. Videndū
eſt ergo quomodo d̄
impijs dictū eſt: inco
lent ⁊ abſcondēt. ipſi
calcaneū meū obſer
uabunt. De his eñ
cōuenientius accipit:
qui vt abſcondāt in
colunt. Nō manent
in domo in ęternū.

Ioſeph uero ⁊c.
Querendū eſt vtrū
terra rameſſes ipſa ſit
ieſſen: hanc eñ petie
rant. ⁊ pharao p̄cepe
rat dari.

¶ Iſi. Alle. Tradidit
ioſeph patri ⁊ fratri
bus optimā terrā ieſ
ſen. p̄bens eis cibaria
q: fames terrā oppſ
ſerat. ſic ⁊ dñs parēti
bus. i. patriarchis ⁊
pphetis ex quib⁹ eſt
ſecundū carnē. ſiue
omib⁹ ſanctis de qui
bus ī euāgelio dicit:
Hi ſunt fratres mei
q̄ faciūt volūtatē pa
tris mei. his dat ter
ram optimā de qua
dicitur. Credo videre
b. d. in t. v.

¶ Prebēs ciba
ria ſingulis. Ve
hebat tritici prī ſuo
ioſeph. nec tñ eū pr̄
qñ vidit. nec qñ triti
cū accepit adorauit
quomō ergo ſomniū
impletū putam⁹. niſi
maioꝛis rei cōtineat
pphetiam.

Adducite peco
ra ⁊c. Querit cū io
ſeph frumēta collige
ret vñ hoīes viuerēt:

pecora vnde viuebāt: cū tanta fames inualuiſſet· ꝛ fratres ioſeph pharaoni dixerūt: Nō ſunt paſcua pecorib⁹ puerorum tuoꝝ ꝛc. Si ergo ea fame paſcua defecerant in terra chanaan: cur in egipto nō defecerāt· cū eadem fames eſſet vbiq;? An ſicut ꝑhibetur ab eis qui loca ſciūt· in multis egipti paludib⁹ poterāt paſcua nō deeſſe: etiam cū fames eſſet frumē toꝝ: q̄ ſolent nili inundatione ꝑuenire· dicitur ille paludes ferac⁹ paſcua gignere qn̄ aqua nili min⁹ excreſcit.

Emit igitur ꝛc. Nō iniuſticie vel iniq̄tatis arguit ioſeph cū etiā fidelitas eius inde cōmendet. quia nulli⁹ ꝑſone gratiam ſuſcepit. Sed iuxta emptoris preciū equo libramine repenſauit. Miſtice aūt ſignificat oēs qui in ſpiritali egipto ſunt· ꝛ ei⁹ opes ambiūt ſeruos eſſe. Null⁹ eſt eī liber egipti⁹· qui carnalis eſt ꝛ venundat⁹ ſub peccato. pharao enim eos ſubiecit: Vn̄ fortaſſe dicit: Ego ſum dn̄s de⁹ tu⁹ q̄ eduxi te de ꝰ de domo ſeruitutis. Unde nō regnet peccatū in vr̄o mortali corꝑe ꝛc. Et alibi: Serui eſtis ei⁹ cui obediſtis· ſiue peccati in mortē: ſiue obeditionis ad iuſticiam. Egiptij aūt volēter in ſeruitutem redacti ſunt; hebrei vero violenter. Vendiderūt aūt egiptij ſemet ipſos: nec diſpenſatoris culpa eſt: vbi digna repenſant ꝑ meritis. Hoc ꝛ paul⁹ fecit· cū illū qui indignus numero ſanctoꝝ vel cōſortio fuit· ſathane tradidit. Nemo ergo dicat paulū duri⁹ egiſſe· qui hoīem d̄ eccleſia eiecit· vt expulſus diſceret non blaſphemare. hoīs eī voluntas eſt iniqua· cū amans terrena deſpicit celeſtia: ꝛ ꝑpter auariciam ſe ſubijcit dyabolo. Dei autem ꝑmiſſio eſt iuſta· cum eū qui ſpernens meliora elegit peiora: dimittit arbitrio ſuo vt cadat.

nos in ſeruitutem regiam· ꝛ ꝑbe ſemina: ne pereunte cultore terra redigatur in ſolitudinem. Emit ergo ioſeph omnem terram egipti vendentibus ſingulis poſſeſſiones ſuas pre magnitudine famis. Subiecitq; eam pharaoni· ꝛ cunctos populos eius a nouiſſimis terminis egipti vſq; ad extremos fines eius· preter terram ſacerdotum que a rege tradita fuerat eis: Quibus ꝛ ſtatuta cibaria ex horreis publicis prebebant: ꝛ idcirco non ſunt cōpulſi vendere poſſeſſiones ſuas. Dixit ergo ioſeph ad populos: En vt cernitis ꝛ vos ꝛ terram veſtram pharao poſſidet. Accipite ſemina ꝛ ſerite agros: vt fruges habere poſſitis. Quintā partē regi dabitis: quattuor reliquas permitto vobis in ſementē ꝛ in cibum familijs ꝛ liberis vr̄is. Qui reſponderūt: Salus noſtra in manu tua eſt. Reſpiciat nos tantum dominus noſter: ꝛ leti ſeruiemus regi. Ex eo tempore vſq; in preſentem diem in vniuerſa terra

[Interlinear glosses: ſ doctrina ſanguine. — ſ Chriſtus. — ſ Corpore. — ſ Hinc habemus exemplū q̄ poſſeſſiones eccleſie diſtrahi non debent cū a regibus deo ſint mancipate· ꝛ ideo in nullius bonis cōputande. — ſ Serui facti· i· plene deo ſubditi frumēta ad ſemen accipimus· q: verbū dei proximus predicare libere poſſumus. — ſ Quintā partē dam⁹ cū pro moderatōe quinq; ſenſuū deo famulamur. — ſ quattuor retinemus· cū in hac vita ſecundū cuiuſq; facultatē laudabiliter cōuerſamur. — ſ Salus mundi in poteſtate chriſti.]

Emit ergo io· ꝛc. Emptio ioſeph q̄ frugib⁹ emit terrā egipti ſignificat xp̄um doctrina ꝛ ſanguinis ꝑcio redimere mundū. Q̄d aūt dicit: accipite ſemina ꝛ ſerite agros: vt fruges habere poſſitis ꝛc. Semē eſt verbum dei· agri corꝑa· q̄ vomere euāgelico exarata· ꝛ ſemine ſpūali ſeminata fructum virtutū gerīnāt. Quinta pars q̄ regi dabat. quinq; ſenſuū cenſus qui xp̄o regi ſoluend⁹. Quattuor relique in ſementē ꝛ cibos poſſeſſoribus ꝑmittunt. q: actualis vite vſus vnicuiq; ꝯcedit· vt ſeminet virtutū oꝑa: ꝛ fruct⁹ iuſticie metat in vitā eternā· qui a xp̄o nobis tribuit. Vn̄ ioſeph dicit: Salus noſtra in manu tua eſt: q: ſalus mundi in poteſtate xp̄i.

Preter terrā ꝛc. Hoc ſignificat eccleſie terrā in qua veri ſunt ſacerdotes liberā eſſe a cenſu mundiali que verbo diuino indeſinenter paſcitur nec damnum panis ſpiritualis ſuſtinebit.

egipti regibus quinta pars ſoluitur: ꝛ factū eſt quaſi in legē· abſq; terra ſacerdotali: q̄ libera ab hac condicione fuit. Habitauit ergo iſrael in egipto .i. in terra ieſſen· et poſſedit eam: auctuſq; eſt ꝛ multiplicatus nimis: ꝛ vixit in ea decē ꝛ ſeptem annis. Factiq; ſunt omnes dies vite illius centū quadragintaſeptem annorum. Cūq; appropinquare cerneret diē mortis eius vocauit filiū ſuum ioſeph· ꝛ dixit ad eum: Si inueni gratiam in conſpectu tuo: pone manū tuā ſub femore meo· ꝛ facies mihi miſericordiam ꝛ veritatē· vt nō ſepelias me in egipto: ſed dormiā cum patribus meis· ꝛ auferas me de hac terra· cōdaſq; in ſepulcro maiorum meorum. Cui reſpondit ioſeph: ego faciā q̄d iuſſiſti. Et ille: Jura inquit ergo michi: Quo iurante: adorauit iſrael dominum conuerſus ad lectuli caput.

[Interlinear glosses: ſ Ad excitandā memoriā filiorum diligenter cōmendatur ſepultura patrū. — ſ In egipto ſepelietur qui in profandū malorum demergitur.]

C. XLVIII.

His itaq; tranſactis nūciatū ē ioſeph q̄ egrotaret

Cūq; appropinquare cerneret. Aug. Ea filiū iuratione cōſtringit· qua cōſtrinxit abraā ſeruum. Ille mandans vn̄ vxor ducat filio ſuo. Iſte cōmendās ſepulturā corꝑis ſui In vtraq; tn̄ cauſa nominata ſunt duo q̄ magnipenda ſunt in oīb⁹ ſcripturis· miſericordia ꝛ iuſticia. vel miſericordia ꝛ iudicium· vel miſericordia et veritas. q: ſcriptū eſt. Vniuerſe vie dn̄i miſericordia ꝛ veritas. Seru⁹ aūt abrae dixit: facite in dn̄m meū miſericordiā ꝛ iuſticiā. Et iſte vt facias in me miſericordiā ꝛ veritatem Quid aūt ſibi velit tam ſollicita corꝑis cōmendatio ut nō in egipto ſepeliat: ſed ī terra chanaan iuxta patres ſuos· mirū videtur: nec cōueniens tante excellētie ꝓphete ſi ex hominū cōſuetudine metiamur. Si aūt ſacramenta q̄ramus· maioris admirationis gaudium inueniemus. Cadaueribus eī mortuoꝝ peccata ſignificant: cum iubent homines poſt coꝝ contactum tanq̄ ab immundicia purificari. Vn̄ q̄ baptiſatur a mortuo· ꝛ iterū tangit illum: q̄d ꝓfuit lauatio ei⁹? Sepultura ergo mortuorū· remiſſionē peccatoꝝ ſignificat. Vn̄ beati quoꝝ remiſſe ſūt iniquitates ꝛc. Vbi ergo ſepelienda cadauera patriarcharum niſi in terra qua ille crucifixus eſt· cui⁹ ſāguine facta eſt remiſſio peccatoꝝ: mortibus eī coꝝ ſignificant peccata hominū. Dicit aūt a loco qui abraam iū vocat· vbi cōdita ſunt coꝝ corꝑa· abeſſe locū vbi crucifixus eſt dn̄s fere triginta milib⁹ paſſuū: vt ip̄o numero ſignificet iheſus xp̄s· qui in baptiſmo apparuit fere triginta annorum.

Quo iurante adorauit iſrael dominū. Aug. Q̄d habent latini codices adorauit ſuꝑ caput virge eius. Nonulli emendatius habent Adorauit ſuꝑ caput virge ſue· vel in capite virge ſue· vel in cacumīe· vl̄ ſuꝑ cacumen virge ſue. Fallit eī eos grecum verbū q̄d eiſdē ſcribit litteris ſiue eius ſiue ſue ſignificet. Sz accent⁹ diſpares ſunt: ꝛ ab eis qui iſta nouerint: in codicib⁹ non contemnunt. Valent eī ad magnā diſcretōem

q̄uis vnā plus habe
re poſſit lrām ſi eſſet
ſue: vt nō aitoi ꝯ cai
toi eſſet. Et iō meri-
to q̄rit q̄d ſit qđ dēm
eſt. Nā facile intelli
geret ſenē q̄ virgam
ferebat ſicut ſolet illa
etas: ad deū adoran
dū ſe inclinaſſe ſuper
caput virge ſue. Nō
ſic ferebat: vt ſup eā
caput inclinādo ado
raret deū. Quid ē er
go adorauit ſuper ca
put vel cacumē vge
ei⁹ .i. ioſeph? An for
te tulerat ab eo vgā
qñ ei iurabat: ⁊ dum
eam tenet poſt verba
iurantis nondū illa
reddita adorauit de
um? Non eñ pude-
bat eū ferre tantiſp
inſigne poteſtatis fi-
lii ſui: vbi figura rei
future ꝯſignabatur.

¶ Hie. Et adorauit
iſrael cōtra ſummita
tē virge ei⁹. In hoc etiā
in loco quidā fruſtra
ſimulant adoraſſe ia
cob ſūmitatē ſceptri
ioſeph: ꝙ .ſ. honorās
filiū: poteſtatē illius
adorauerit: cū in he-
breo multo aliter le-
gat. ⁊ adorauit iſrael
ad caput lectuli: quia
poſtq̄ꝫ iurauit ei fili⁹
ſecurus de petitione:
adorauit deum ꝯuer
ſus ad caput lectuli.
Sanctus eñ uir ⁊ deo
deditus: ſenectute op
preſſus ſic habebat le
ctulū poſitū: ut ipſe ia
centis habitus abſqꝫ
vlla difficultate ad
orōem eſſet paratus

¶ Qui aſſūptis
Hier. Et tulit duos
filios ſecū manaſſē et
ephraim. Ex hoc appa
ret qđ ſupra diximus
q: ioſeph ad id loco-
rum duos tm̄ filios
habuit ephraiꝫ ⁊ ma
naſſem. Si autē poſt
multos annos moriē
te iacob duos tm̄ di
xit ad benedictionem
illo vtiqꝫ tempore cū
filii ei⁹ generare neq̄
erant paruuli atqꝫ la
ctātes in ingreſſu pa
tris ⁊ fratrū nepotes
ex his habere non po
tuit.

Qui cōfortatus
ſedit. Hier. Et con
fortat⁹ iſrael ſedit ſu
per lectulū. Cur lxx.

pater ſuus. Qui aſſumptis duo-
bus filiis manaſſe et effraim ire
perrexit. Dictumqꝫ eſt ſeni: Ecce
filius tu⁹ ioſeph venit ad te. Qui
cōfortatus ſedit in lectulo. Et in-
greſſo ad ſe ait: Deus omīpotens
apparuit michi in luza: que eſt in
terra chanaan: benedixitqꝫ mihi
⁊ ait: Ego augebo te ⁊ multiplica
bo: ⁊ faciam in turbas populoꝝ.
Daboqꝫ tibi terram hanc ⁊ ſemi-
ni tuo poſt te in poſſeſſionem ſem
piternā. Duo ergo filii tui qui na
ti ſunt tibi ī terra egipti anteq̄ꝫ ve
nirem ad te mei erunt ephraim ⁊
manaſſes: ſicut ruben et ſimeon
ſ vocabuntur filii iſrael.
reputabuntur michi. Reliquos
aūt quos genueris poſt eos tui
erunt: ⁊ nomine fratrum ſuorum
vocabuntur in poſſeſſionib⁹ ſuis
Michi eñ quādo veniebam de
meſopotamia mortua eſt rachel
in terra chanaan in ipſo itinere.
Eratqꝫ vernum tempus. Et ingre
ſ vel effratam.
diebar ephratam: ⁊ ſepeliui eam
iuxta viam ephrate que alio no-
mine appellatur bethleem. Vi-
dens autem filios eius: dixit ad
eum: Qui ſunt iſti? Reſpōdit: Fi
lii mei ſunt: quos donauit michi
deus in hoc loco. Adduc eos in-
quit ad me: vt benedicam illis.
Oculi enim iſrael caligabant pre
nimia ſenectute: ⁊ clare videre nō
ſ Alias applicitos
poterat. Applicatoſqꝫ ad ſe deo-
ſculatus ⁊ circūplexus eos dixit
ad filium: Non ſum fraudatus a
cōſpectu tuo: inſup oſtēdit michi
de⁹ ſemen tuū. Cumqꝫ tuliſſet eos

ioſeph de gremio patris: adorauit
pronus in terrā. Et poſuit ephra
im ad dexteram ſuam: id eſt ad ſi
niſtram iſrael: manaſſen vero in ſi
niſtra ſua ad dextram .ſ. patris.
Applicuitqꝫ ambos ad eū. Qui
extendens manum dexteram po
ſuit ſuper caput effraim iunioris
fratris. Siniſtram autem ſup ca
put manaſſe: qui maior natu erat
cōmutans manus. Benedixitqꝫ
iacob filios ioſeph ⁊ ait: Deus in
cui⁹ conſpectu ambulauerunt pa
tres mei abraam ⁊ yſaac: de⁹ qui
paſcit me ab adoleſcentia mea vſ
qꝫ in preſentem diem: angel⁹ qui
eruit me de cunctis malis bene-
dicat pueris iſtis: ⁊ inuocetur ſu
per eos nomen meū: noīa quoqꝫ
patrum meoꝝ abraam ⁊ yſaac: et
creſcant in multitudine ſup terrā
Videns autem ioſeph ꝙ poſuiſſet
pater ſuus manū dextram ſuper
caput ephraim: grauiter accepit.
Et apprehenſam patris manum
leuare conat⁹ eſt de capite ephra
im: ⁊ transferre ſup caput manaſ-
ſe: Dixitqꝫ ad patrem: Non ita cō
uenit pater: quia hic primogenit⁹
Pone dexteram tuam ſup caput
eius. Qui renuens ait: Scio fili
mi ſcio. Et iſte quidem erit in po-
pulos ⁊ multiplicabitur. Sꝫ fra-
ter eius iunior maior illo erit: ⁊
ſemen illius creſcet in gentes. Be
nedixitqꝫ eis in tempore illo di-
cens: In te benedicetur iſrael at-
qꝫ dicetur: faciat tibi deus ſicut
ephraim et ſicut manaſſe. Cōſtitu
itqꝫ ephraim ante manaſſem. Et

idem verbū aliter at
qꝫ aliter ediderint ne
ſcio. ſed audacter di
co ꝙ idem verbū ma
cha: qđ hic in lectu-
lum tranſtulerūt: ſu-
pra vbi dixit adoraſ
ſe iacob virgā nomi
nauerunt.

¶ Duo ergo filii
tui qui nati ⁊c. Anteqꝫ
venirem ad t. in egi
pto mei ſunt. Hiero.
Patet ꝙ lxx. anime
ingreſſe ſunt in egi-
ptum. ⁊ ꝙ ioſeph eo
tpe nō nouē: ſ duos
tm̄ filios habuit: ſic
ipſe iacob teſtat. Q
aūt dicit ephraim et
manaſſem: ſicut rubē
⁊ ſymeon due tribus
erūt. ⁊ ex ſuis vocabu
lis appellabunt: ⁊ du
os populos procrea-
bunt: ⁊ terrā ꝓmiſſio
nis hereditabūt. Cū
aūt dicit reliquos fi-
lios quos poſt mortē
meā genueris: oſten-
dit. necdū eſſe, pcrea-
tos. Qđ vero addit
Et nomine fratrum
ſuoꝝ vocant in poſ-
ſeſſionib⁹ ſuis: ꝯ eſt ñ
accipiēt terrā ſeparatī
nec funiculos ꝓprios
ſed in trib⁹ ephraim
⁊ manaſſe quaſi ap-
pendices miſcebunt.

¶ Et ſepeliui eā
Ioſeph quaſi neſciē
ti indicat vbi ⁊ quā-
do matrē ſepelierit:
forte ꝓphetice cōme-
morans ibi ſepultaꝫ
eſſe matrem ei⁹: vbi
erat xp̄s naſciturus.
Cūqꝫ tuliſſet ⁊c.
Iſid. Sicut factum
eſt in eſau ⁊ iacob: di
cente dn̄o: maior ſer
uiet minori: ita ⁊ in fi
liis ioſeph: maior eiꝫ
manaſſes .i. obliuio:
populū ſignificat iu-
deorū. Minor vero
xp̄ianoꝝ. Hic ē effra
im qui fecunditatem
ſignificat: qđ ꝯuenit
populo iuniori q̄ eſt
corp⁹ xp̄i: qui fecun-
datus eſt in latitudi
ne mundi. Ioſeph q̄
dem ephraim ad ſini
ſtram: manaſſen ad
dextram ꝯſtituit. At
ille cancellatis mani
bus crucis myſteriū
ꝯfigurans: trāſlataꝫ
in minorē dextrā: in
maiorē ſiniſtrā figu-
raliter ſuppoſuit: vt

crucis ſimilitudo ſup capita eoꝝ notata·iudeis ſcandalū·chriſtianis futu ram gloriā pſignaret.⁊ ſeniorē p crucis myſteriū ſiniſtrū futuꝝ de dextro ⁊ iuniorem de ſiniſtro dextrum.

¶Do tibi partē unā. Hier·Ego dedi tibi ſichimā precipuā ſup fratres tuos·quā accepi d manib amorreoꝝ·in gladio meo ⁊ ſagitta. Sichima iuxta grecā ⁊ latinā conſuetudinē declinata eſt.hebraice em̄ ſichen dicitur·ioh̄s euangeliſta teſtat. Licet vicioſe ſichar legat. Quia igit ſichen trāſfertur in humerū pulchre alluſit ad nomē dicēs·Ego dedi tibi humer͞ vnū·pro precipuo em̄ vnū ſcribit in hebreo. Qd aūt ſe dicit in arcu ⁊ gladio poſſediſſe·arcū et gladiū iuſticiā uocat p quā meruit pegrinus ⁊ aduena interfecto ſichen ⁊ emor de periculo liberari. Timuit enim ne vicina opida ⁊ caſtella ob euerſionē federate vrbis aduerſū ſe cōſurgerent. Vel ſic dabo tibi ſichimā quā emi in fortitudine mea·i·pecunia quā multo labore acqſiui ſup frēs tuos·i·abſq ſorte de di ea͞z tribui ioſeph. Ibi em̄ ſepult eſt ioſeph ⁊ mauſoleū eius ibi vſq hodie cernit.

¶Aug. Q ſichima͞z dicit iacob pcipua͞m ſe dare filio ſuo ioſeph:⁊ addidit q poſſederit eā in gladio ⁊ arcu:querit quo mō ad litteram cōueniat. Emit ei centū agnis poſſeſſionē illā nō cepit iure belli. An qꝛ ſalem ciuitatem ſichimo͞z filij ei expugnauerāt·⁊ iure belli potuit ei fieri·vt iuſtū bellū cū eis videatur q priores fecerūt iniuriā cōtaminando ei filiā: Cur ergo nō dedit eā maiorib filijs ſuis;qui h fecerūt deinde:ſi modo de victoria glorians dat eā ioſeph:cur ei tūc diſplicuerūt filij q hoc cōmiſerūt: Cur deniq cū eos benediceret:id exprobrando memorauit: Latet ergo hic pphetic͞um ſacramentū:qꝛ ioſeph quadā pcipua ſignificatōe xp̄m ſignificauit·⁊ ei dat illa terra vbi obruit iacob deos alienos·vt xp̄s intelligat poſſeſſur gentes dijs patrū ſuo͞z renūciantes·⁊ in xp̄m credentes.

¶Alc· In benedictionib iacob hyſtoria tenenda·⁊ allegoria inueſtigāda.hyſtoria de diuiſione terre pmiſſionis. All· De xp̄o ⁊ eccleſia q in nouiſſimis temporib reuelanda·pri tm̄ hiſtorie fundamēta ſunt ponenda.

¶Ruben. Hiero· Ruben primogenit me·tu fortitudo mea ⁊ principium filio͞z meo͞z·durus ad ferendū·⁊ durus pcacitate ⁊ iniuria ſicut aqua nō ebullias·aſcendiſti em̄ ſup lectū patris tui·tūc violaſti ſtratum cū aſcēdiſti. In hebreo ita: Ruben primogenitus me·fortitudo mea·⁊ capitulū liberis meis. Maior ad portādu͞z·⁊ maior robore·effuſus es quaſi aqua·ne adijcias·aſcendiſti cubile patris tui·⁊ cōtaminaſti ſtratū in aſcenſu. Et eſt ſenſus: Tu es primogenit me in liberis maior·⁊ debebas iuxta ordinem natiuitatis tue·⁊ hereditatē q primogenitis debet·i·ſacerdotiū ⁊ regnum accipe. Hoc em̄ in portando onere ⁊ pualido robore demonſtrat. Sed qꝛ peccaſti:⁊ quaſi aqua q vaſculo non tenet·voluptate effuſus es

ait ad ioſeph filiū ſuū·En ego morior·⁊ erit deus vobiſcū·reducet q vos ad terrā patrū veſtrorum

Do tibi partē vnam extra fratres tuos·quā tuli de manu amorrei in gladio ⁊ arcu meo·

C. XLIX.

Vocauit aūt iacob filios ſuos·⁊ ait eis: Congregamini vt †annunciē q ventura ſunt vobis diebus nouiſſimis

† Prophetice ſe loqui inſinuat vel ſignificat Licet em̄ hoc ad diuiſionē terre chanaan ptineat·ſpiritaliter tamē ad chriſtū qui in fine ſeculi venit referenda ſunt.

Cōgregamini ⁊ audite filij iacob·audite iſrael patrē veſtrū. †Rubē †primogenitus me tu †fortitudo mea:⁊ †principium doloris mei. †Prior in donis· †maior in imperio. †Effuſus es ſic †aqua: Nō †creſcas: †qꝛ aſcēdiſti †cubile pa

† Iudaicus popul·cui dicitur·Iſrael primogenitus meus.

† Iudaico populo iure primogenite ſacerdotium ⁊ regnū debebatur. † qꝛ ex iudaico pplo fundamentū fidei·⁊ ipſe chriſtus.

† qꝛ deo patri ſemp iniuriā irrogauit·vertēs ad eū dorſum.⁊ nō faciem.

† qꝛ ei data eloquia dei legiſlatio ⁊ teſtamētū † Pro magnitudine uirū qꝛ copioſi ceteris regnauit. † peccādo in chriſtū Impetu voluptatis † Que vaſculo nō tenetur.

† Quia in orbe diſperſus·imminut ⁊ adbreuiatus † Cauſa qua hec meruit. † qn̄ corpus domini in quo quieſcebat plenitudo diuinitatis in cruce ſuſpendiſti.

impetu:pcipio vt vltra nō pecces·⁊ in fratrū numero penas peccati luas·quo primogeniti ordinem pdidiſti.

¶Symeon et leui ⁊c. Hier·lxx·Symeon ⁊ leui fratres conſūmauerūt iniquitatē adinuentōis ſue. In cōſiliū eo͞z nō veniat anima mea·⁊ in cōgregatione eo͞z ne emulet iecur meū·qꝛ in furore ſuo interfecerūt homines ⁊ in deſiderio ſubneruauerūt thau͞z. In hebreo autē ſic habet: Symeō ⁊ leui fratres·vaſa iniqtatis arma eo͞z·in archanū eo͞z ne intret anima mea ⁊ in cōuentu eo͞z ne deſolet gloria mea. qꝛ in furore ſuo interfecerūt vi͞z·⁊ in libidine ſua ſuffoderunt mu͞z. Significat aūt nō fuiſſe ſui cōſilij·q ſichem ⁊ emor federatos viros interfecerūt·⁊ contra ius pacis ⁊ amicicia͞z ſanguine͞z fuderūt innocentē:⁊ crudelitate quaſi furore rapti muros hoſpite vrbis euerterūt Vn: Maledict furor eo͞z·qꝛ ptinax ⁊ indignatio illo͞z qꝛ dura. Diuidā eos in iacob ⁊ d·e·in iſrael Leui hereditatē propriā nō accepit. S͞z in oīb ſceptris paucas vrbes ad habitādum habuit. Nec ſymeō·ſicut in libro ieſu ſcribit:ſ de tribu iuda quiddā accepit Quidā pphetice interfectos hoīes·apoſtolos.⁊ ſubneruatū thau͞z·a phariſeis chriſtum occiſum interpretantur.

¶Per hos ſcribe ⁊ ſacerdotes intelligūt d ſymeone em̄ ſcribe de leui ſacerdotes·q cōſilium fecerunt·vt iheſu͞z morti traderēt Vn̄ addit: In cōſilium eorum nō veniat anima mea.

¶Iuda te laudabunt ⁊c. Hier· Q iuda cōfeſſio vl laus interpretat Cōſequēter ſcribit. Iuda tibi confitebunt·vel te laudabūt fratres tui·⁊ adorabūt te filij tui patris. Catulus leonis iuda·ex germine fili mi aſcendiſti procumbēs vt leo ⁊ quaſi catul leonis. Quis ſuſcitabit eū: Licet de xp̄o grande myſteriū ſit:tm̄ ſm lrām ſignificat·q reges ex iuda p dauid ſtirpē generent.⁊ q adorēt eum om̄s trib. Nō em̄ ait: Filij matris tue:ſ filij pr̄is tui·⁊ qd ſequit ex germine·f·m·a· In hebreo aūt de captiuitate·f·m·a·vt oſtēderet eū captiuos populos eſſe auctu͞z·⁊ iuxta intelligentiā ſacratiorē aſcēdiſſe in altum captiuā duxiſſe captiuitatē. Siue q melius puto·captiuitas paſſionē. aſcēſus reſurrectionē ſignificat. Alligās ad vitē pullū ſuū·⁊ funiculo pullum aſine. In hebreo ita habet:alligās ad vitē pullū ſuū·⁊ in ſorech fili mi aſinā ſuā·q·ſ·pullū aſine·cui ſupſedit iheſus·gentiliū populū·vinee aplo͞z qui ex iudeis ſunt·copulauerit·⁊ ad ſorech·i·ad electā vitē alligauerit aſinam cui ſupſedit·i·eccleſiā ex gentib cōgregatā. Qd aūt dicit fili mi apoſtrophen facit ad ipm̄ iudā.q xp̄s ſit vniuerſa factur. Qd aūt legimus ad vitē pullū ſuū in hebreo poteſt legi vrbem ſuam. Iuxta eundē ſenſum alijs verbis eccleſia monſtratur·de qua dicitur: Nō poteſt ciuitas abſcōdi ſupra montem poſita.

¶Requieſcens accubuiſti ⁊c. Iſi· Vel catulus leonis in ſomno

tris tui·⁊ maculaſti ſtratum eius

Symeon ⁊ leui vaſa iniquitatis bellantia. In cōſilium eo͞z nō veniat anima mea:⁊ in cetu illoru͞z non ſit gloria mea:quia in furore ſuo occiderūt virū·⁊ in voluntate ſua †ſuffoderūt †murum. Maledictus †furor eo͞z·qꝛ pertinax: ⁊ indignatio illorum·quia dura. †Diuidā eos in iacob:⁊ †diſpergā eos in iſrael. †Iuda te laudabūt †fratres tui: †Man tua in ceruicibus inimicorum tuo͞z: †Adorabunt te filij patris tui. †Catulus leonis iuda: Ad predā fili mi aſcēdiſti: Requieſcens accubuiſti vt †leo·⁊ qi leena. †Quis ſuſcitabit

dicendo peccatorē ſamaritanū ⁊ demonium habere.

Mortis chriſti.

voluntas.

Chriſtū.

† Lancea. † corpus chriſti qd·xlvi·dieb edificatū eſt in vtero virginis. Propugnaculum qui cuſtodit iſrael.

† qꝛ furore accenſi ad tantū ſcelus pꝛoperunt vt pilato chriſtū offerrēt·dicentes·crucifige crucifige·⁊ indignatio·ſi hunc dimittis nō es amicus ceſaris.

vt barraban peterēt·⁊ chriſtū crucifigendum poſtularent.

† Diuiſi dicuntur·qꝛ ab alijs ſepati ad fidē venerunt. † Diſperſi·qui vrbe temploq ſubuerſo:per orbē increduli vagantur.

† Hic eſt chriſtus·verus cōfeſſor qui de tribu iude ſecundū carnē natus.

† apoſtoli ⁊ alij qui p adoptionē filij dei patris. † Trophea crucis ⁊ ſuos liberauit·⁊ aduerſarias poteſtates curuauit.

† qꝛ multi de filijs iacob adorauerūt chriſtu͞z ſalui p electionē grē. † Paruul nat ē nobis

vt captiuā duceres captiuitatē·in crucē aſcēdiſti In ſepulcro·vel quādo in paſſione inclinato capite tradidit ſpiritū·⁊ velut quodā ſomno torporis requieuit.

† vincēs acerbitatē mortis ⁊ impetū. † ni ſi ipſe qui ait·Soluite templū hoc ⁊c.

requieuit·q: nō neceſſitate ſed ꝑ poteſtate. Unde Poteſtatē habeo ponen di animā meā·⁊ nemo tollit eā a me·ſed ego pono eā. Nō vero addit·⁊ vt catulus leonis. Inde eñ mortuus vnde nat⁹. Aiunt phiſici·ꝙ catulꝰ leonis cū fuerit nat⁹: trib⁹ dieb⁹ dormit ⁊ trib⁹ noctib⁹. Deinde patris fremitu tremefact⁹ cubilis locus excitat dormientē. Xp̄s quoqꝫ in cubili ſepulcri trib⁹ dieb⁹ ⁊ trib⁹ noctib⁹ iacens·ſomniū mortis impleuit. Bene ergo xp̄s vt leo requieuit: qui nō ſolū mortis acerbitatē ſed ⁊ imperiū vicit·⁊ vt catul⁹ leonis; q: die tercia reſurrexit. Uñ addit. Quis ſuſcitabit eū: null⁹ ſubaudis niſi ipſe q̄ ait: Soluite templū hoc ⁊ in triduo reſuſcitabo illud.

¶ Nō auferetur. Tandiu ei ex ſemine iude reges apud iudeos fuerunt·donec xp̄s ex virgine naſceret. Prim⁹ eñ in gēte iudeoꝝ rex alienigena fuit herodeſ·qñ iā xp̄s nat⁹ ē. Qui ergo negat veniſſe chriſtum: oſtendat regē de tribu iuda in gente iudeoꝝ.

¶ Palliū ſuū ⁊c. Gentes quas ſibi ſb iunxit. Unđ: Uiuo ego dicit domi⁹·niſi hos oīs indnā ſicut veſtimentū. Nos eñ xp̄s in ſanguine vue mūdauit·qñ ſicut botrus ī ligno crucis pependit·⁊ ex latere ei⁹ aqua in ablutionē et ſanguis exiuit in redemptionem.

¶ Pulcriores ſūt ⁊c. Iſi· Quia doctrina eoꝝ auſteritatem veteris legis exupat. ⁊ euāgelica precepta clariora ſunt q̄ꝫ legis mandata.

ſ regnum.
eum: Non auferetur ſceptruꝫ de
ſ generationibus.
iuda·et dux de femore ei⁹·donec
† ſ chriſtus. ⁑ ſ a patre.
† veniat qui ⁑ mittendus eſt: ⁊ ipſe
† ſ Salus expectata. ⁑ ſ quas in ſanguine redemit ſ Nō tantū iudeorū. † ſ vinculo charitatis ⁊ diſcipline·vt de illius imitatione efficiatur heres dei·⁊ coheres chriſti.
erit † expectatō ⁑ gentiū † Ligās ad
† ſ gentilem populuꝫ·cui nō eſt onus legis impoſitū. ⁑ ſ qui dicit Ego ſū vitis vera.
vineā † pullū ſuuꝫ: ⁊ ad ⁑ vitē o fili
† ſ cui ſupſedit·eccleſiā de gentibus·ſ·cōgregatam. ſ ſinagogā tardigradā·ſ·⁊ legis pondere preſſam. ⁑ ſ ſanguine paſſionis qui ꝓ multis effundetur in remiſſionē peccatorum.
mi † aſinā ſuam· Lauabit in ⁑ vino
ſ carnē vel eccleſiam.
ſtolam ſuā: ⁊ in ſanguine vue pal
† ſ apoſtoli euāgeliſte qui ſciētie lumē preſtāt eccleſie.
lium ſuuꝫ. Pulcriores ſūt † oculi
† ſ auſteritate legis. ⁑ ſ predicatores qui ab errore precidunt homines quaſi comedendo in corpus chriſti conferentes.
eius † vino: ⁊ ⁑ dentes eius lacte
† ſ habitaculū fortitudinis·i·eccleſia ad tolerā dum fortiſſima. ſ ad literaꝫ zabulon maritima poſſedit.
candidiores. † zabulon in littore maris habitabit: ⁊ in ſtatione na
uium pertingens vſqꝫ ad ſydonē
† ſ populus gentiū quē domin⁹ ſanguine emit ſ merces. ſ brutus·luxurioſus·nulla ratione domitus·fortis: q: redempt⁹·⁊ redemptori ſubiectus. ⁑ Requieſcens in ſpe.
† Yſachar aſinus fortis ⁑ accubās
† Iuxta poſſeſſionem neptalim. ſ huius vite. ſ alias inter terminos. ⁑ Eterne vite.
in † terminiſ·vidit ⁑ requiē ꝙ eſſet

¶ Lacte·i·doctrina legis·q̄ carnalē populum velut paruulū lacte alebat: ſed candidiores eccleſie doctores qui fortem ⁊ validū verbi cibū mandant ⁊ diſtribuūt. Uñ pfectoꝝ eſt ſolidus cibus·q̄ bñ candidiores lacte dicunt: q: cādidi puri ⁊ ab omi macula liberi

¶ Zabulon in littore. Ut credentib⁹ refugiū·⁊ piclitantib⁹ demonſtret fidei portū. Cōtra oīs terminos ſeculi ſolidata expectat naufragiuꝫ iudeoꝝ·⁊ pcellas hereticoꝝ qui circūferunt omi vento doctrine. Inde etiam apoſtoli aliqui aſſumpti· Ibi ſepe dñs docuit. Pertingit aūt vſqꝫ ad ſydonē·i·vſqꝫ ad gentes ꝑuenit. Uñ terra zabulon·⁊ terra neptalim via maris tranſiordanē ⁊c. Sydon venatio·⁊ ex eis lociſ ſumpti ſunt venatores: de quib⁹ dicit· Mittā venatores multoſ: ⁊ venabunt vos ī omi mōte

¶ Yſachar. Hier· Domū deſiderauit requieſcens inter medios cleros·⁊ videns requiē q: bona·⁊ terrā q: pinguis: ſuppoſuit humeꝝ ſuū ad laborādum: ⁊ factus eſt vir agricola. In hebreo ita· Yſachar aſinus oſſeus·recūbens in terminos·⁊ videns requiē q: bona eſt·⁊ terrā q: pulcra: inclinauit humeꝝ ſuū ad portandū·⁊ factus eſt in tributū ſeruiēs. Quia de zabulō dixerat ꝙ maris magni littora poſſideret·ſydonēqꝫ ⁊ reliquias phenicie vrbes cōtingeret: ad mediterraneā ꝓuinciā redit·⁊ yſachar qui iuxta neptalim pulcerrimā in galilea regionē poſſeſſurus eſt·benedictione habitatorem facit· Aſinū oſſeū vocat·⁊ humeꝝ ad portandū deditū: q: in labore terre ⁊ vehendis mercib⁹ ad mare q̄ in ſuis finib⁹ naſcebant plurimū laboraret. Regib⁹ quoqꝫ tributa cōportans. Aiunt hebrei ꝑ metaphorā ſignificari ꝙ ſcripturas ſanctas die ac nocte meditans ſtudiū ſuum dederit ad laborandū·⁊ ideo ei oīs trib⁹ ſeruiāt: quaſi magiſtro dona portantes.

¶ Accu·in termi· Accubare eſt·expectato mundi fine quieſcere: nichil q̄ꝫ de mundanis querere: ſed vltima deſiderare. Fortis aſinus requiē vidit ⁊ terrā optimā·cū ſimplex gentilitas ad robur operis ſe erexit: q: ad vite patriam tendit.

Dan iudicabit·p·ſ· Iſi· Alij ꝑ hec verba putant ꝓdici antixp̄m de tribu dan futuꝝ. Alij de iuda ꝓditore h̄ ꝓnunciant. Equitē ⁊ equū dñm cū carne ſuſcepta intelligūt· Retrorſuꝫ aūt cadere: q: in terrā reuerſus vnde ſumptus. Sed q: die tcia ſurrexit ait: Salutare tuū expectabo dñe. Uñ alibi Nō derelinques animaꝫ meā in inferno: nec dabis ſanctū tuū videre corruptionē. Alij ad antixp̄m hec transferūt·quē de tribu dan venturū aſſerunt· q: dan ⁊ coluber ⁊ mordens dicit. Unde dan ad aquilonem caſtrametatuſ eſt·illū ſignificās qui ait: Sedebo in mōte teſtamēti in laterib⁹ aquilonis ⁊c. Et alibi: A dan audit⁹ eſt fremitus equoꝝ eius Qui nō ſolū coluber ſed ceraſtes vocatur Ceraſta eī grece cornua dicunt·⁊ hic ſerpens cornut⁹ eſſe ꝓhibetur·ꝑ quem digne aduent⁹ antixp̄i aſſeritur·qui ꝯtra ſāctos morſu peſtifere ꝓdicationis ⁊ cornu poteſtatis armabit. Semita aūt anguſtior ē q̄ꝫ via. Eſt ergo coluber in via·q: eos per latitudinem vite ambulare ꝓuocat·quib⁹ quaſi ꝑcendo blanditur·ſed ī via mordet: quia tales erroris ſui veneno cōſumit. Fit ceraſtes in ſemita: q: quos fideles reperit ⁊ ſe ad celeſtis itineris ꝓcepta cōſtringentes·nō ſolū callida ꝑſuaſione impetit: ſed etiā terrore poteſtatis premit·⁊ poſt beneficia ficte dulcedinis exercet cornua poteſtatis.

† viuentiū. ⁑ Qui ad promiſſam requiē ꝑuenire deſiderat·
bona·⁊ † terram ꝙ optima· ⁑ ⁊ ſup
nire deſiderat·mandatorū onera libēter portat.
poſuit humerum ad portandum
† Ideo. ⁑ Chriſto ſue fidei ⁊ operis munera offerens.
† Factuſqꝫ eſt ⁑ tributis ſeruiens.
Judas dolo ⁊ malicia ſerpens cornutus.
Dan iudicabit populuꝫ ſuū ſicut
† Antichriſtus.
et alia tribus in iſrael. Fiat † dan
† veneno cōſumens eos quos ad vite latitudinem prouocat ⁑ Cornibus poteſtatis armat⁹ † Eis·ſ·qui ꝑ anguſtā viā ad patriā tendūt.
† coluber in via· ⁑ ceraſteſ in † ſemi
† q: extrema mundi ſeducere nitetur. ⁑ ſ mūdi qui per elationē in curſu labentiū temporuꝫ ſpumat.
ta·mordens † vngulas ⁑ equi: vt
† Ignorans ad que ſupplicia repente ducatur ⁑ ſ In terra vnde ſumptus. ⁑ ſ Repente i voce electorū cōuertitur·quaſi nō vt infideles expectabo antichriſtū ſed veruꝫ chriſtū redemptorem mundi ſ q: tercia die reſurrexit a mortuis
† cadat aſcenſor eius ⁑ retro. † Sa
† ſ In aduentu.
lutare tuum † expectabo domine.
† Chriſtus qui primo aduētu ante antichriſtū preliaturus occurrit. ſ Latrunculus. ſ gladio verbi·vñ nō veni mittere pacē ſed gladiū. ⁑ populū iſrael.
† Gad accinct⁹ preliabit ⁑ ante eū
† ſ claritas ſecūdi aduentus ſignificatur·q: cuꝫ venerit antichriſtus·occurret retrorſum·i·poſt eū·vt interficiat gladio oris ſui·⁊ quaſi latrūculus d̄ impuiſo·q: dies dñi ſicut fur ⁊c. ⁑ Reuerſus ad liberos † Chriſtus cui⁹ eſt altitudo diuitiarū ſapiētie ⁊ ſciētie qui propter nos pauꝑ factus eſt cū diues eſſet.
† ⁊ ipſe accingetur ⁑ retrorſū. † Aſer
† ſ q: fertilis poſſeſſio ei⁹. ⁑ caro eſca ſcilicet ſanctorū·quā ſi quis manducauerit non morietur in eternum.
† pinguis ⁑ panis eius: ⁊ prebebit

¶ Hie· Dan iudicabit populū ſuū ſicut vnū de ſceptris iſrael. Fiat dan coluber in via·regul⁹ in ſemita·mordens vngulas equi·⁊ cadet aſcenſor ei⁹ retrorſū. Salutatorē tuū expectabo dñe. Sanſon iudex iſrael d̄ tribu dan fuit. Hoc ergo dicit ꝓuidens in ſpiritu oīa·comā nutrire ſanſonē nazareum ⁊ ceſis hoſtib⁹ triumphare·ꝙ in ſimilitudinē colubri reguliqꝫ obſidētis vias·nullū ꝑ terrā iſrael tranſire ꝑmittat. Si quis etiā temerarius virtute ſua quaſi equi velocitate cōfiſus eā voluerit quaſi predo populari: ef fugere nō valebit. Loquit aūt ꝑ metaphoram ſerpentis ⁊ equitis. Vidēs ergo ꝙ tam fortis nazareus ꝓpter meretricem mortuus eſt·⁊ morte mltos occidit inimicos· putauit ipſum eſſe xp̄m. Sed q: mortuus eſt·⁊ nō reſurrexit: ⁊ rurſus iſrael captiuus ductus eſt. Aliū mundi ſaluatorē ⁊ generis ſui ꝓſtolandū ītelligit: vt veniat cui repoſitū ē·⁊ ipſe erit expectatio gentiū

¶ Gad· Hiero· Latrunculus latrocinabit ante eū·⁊ ipſe latrocinabit. Iuxta hebreū interpretati ſumus·ſicut vbi nos latrunculū poſuimus ibi ſcriptum eſt gadud·vt ad gad nomē alluderet qđ ſignificanti⁹ accinctus vel expeditus exprimi poteſt. Totū illud eſt qui ante ruben ⁊ dimidiā tribum manaſſe ad filios quos trans iordanē in poſſeſſione dimiſerat·poſt quattuordecim annos reuertens: prelium aduerſus eos vicinarū gentiuꝫ reppit: ⁊ victis hoſtibus fortiter dimicauit.

¶ Iſi· Gad accinctus preliabitur ante eū. Chriſtus ante ⁊ retro ꝓliabit

contra antichriſtū·ante occulto aduētu humilitatis·poſt manifeſtata glo ria maieſtatis. Unde moyſes: Benedict⁹ in latitudine gad·quaſi leo re quieuit·cepitq̧ brachiū ⁊ verticē·⁊ vidit principatū ſuū. Chriſt⁹ eñ in ſe pulcro quieuit·virtutē ⁊ ſupbiam excelſoꝝ humiliauit. ⁊ ei datus eſt prin cipatus ⁊ honor ⁊ regnum.

¶ Neptalim. Hiero· Uirgultū diſſolutū dans ī natione pulcritudinē In hebreo ita ſcriptū eſt. Neptalim ager irriguus·ſignificans ꝙ aque im mortalitatis in eadē naſcant̄ tribu. Siue ꝙ ſup lacū geneſa ret·fluuio iordanis ir rigua ſit. Hebrei au tem volūt ꝓpter tybe riadim ꝗ legis videt̄ habere noticiā·agrū irriguū ⁊ eloq̄a pul critudinis ꝓphetari. Ubi aūt nos agruz irriguū·⁊·lxx·virgul tum reſolutū poſuerīt hebreū ceru⁹ emiſſ⁹ ꝑt interpretari: ꝓpter temporaneas fruges ⁊ velocitatē terre ube ris. Sed melius ſi ad doctrinā ſaluato ris cuncta referamus quia ibi maxime do cuit.

¶ Iſi· Neptaliz cer uus emiſſus ⁊c. Apo ſtoli eñ ⁊ ꝑdicatores velociter exilientes ſi cut cerui· trāſcendūt impedimēta ſeculi·et excelſa meditantes· dant eloquia pulcri tudinis·i·ꝑdicāt do ctrinā ſaluatoris.

¶ Filius accretus ⁊c. Hier· Fili⁹ auct⁹ ſup fontē filie gradu compoſito incedētes ſup muꝝ·⁊ exacerba uerunt eū·⁊ contēde runt ⁊ iraſcebant̄ ad uerſus eum habentes ſagittas. Sedit ī for ti arcus ei⁹·⁊ dirupta ſunt vincula manuū eius·a manib⁹ fortis iacob. Inde paſcet̄ lapis iſrael a deo pa tris tui. q: in pleriſq̧ lxx· diſſonant: ſicut ī hebreo habetur exp̄ſ ſius. Et eſt ſenſus·o ioſeph·q̄ ideo ſic vo caris: q: auxit te mi chi dñs. vel inter frēs tuos maior futur⁹ es et fortiſſimus. Tribus enim effraim fortiſſima fuit vt in libro regno rum legitur: o inquā fili ioſeph·qui tam pulcer es·ut tota de muris ⁊ tur ribus ac feneſtris puellarum egipti turba proſpectet. Inuiderūt tibi ⁊ ad iracundiam prouocauerunt fratres tui habentes liuoris ſagittas· ⁊ ze li iaculis vulnerati. Uerum tu arcum tuum·⁊ arma pugnandi poſui ſti in domino·qui fortis eſt pugnator. ⁊ vincula tua quibus te fratres liga uerunt·ab ipſo ſoluta ſunt: vt ex tuo ſemine naſcatur tribus effraim·for tis ⁊ ſtabilis ⁊ inſtar lapidis durioris inuicta, imperans quoq̧ decez tri bubus iſrael.

¶ Beniamin lupus rapax ⁊c. Hiero· Mane comedet adhuc: ⁊ ad veſperam diuidet eſcam. Quanquā de paulo manifeſta prophetia ſit·ꝙ in adoleſcentia perſecutus eccleſiam·in ſenectute predicator euangelij fue rit: tamen in hebreo ſic legitur. Beniamin lup⁹ rapax ſiue capiens·in ma tutino comedet predam·⁊ ad veſperam diuidet ſpolia. Qd̄ ita hebrei ex ponunt. Altare in quo immolabantur hoſtie·⁊ ſanguis ad baſim illi⁹ fū debatur: in parte tribus beniamin fuit. Hoc ergo inquiunt ſignificat·ꝙ ſa cerdotes mane immolabant hoſtias·⁊ ad veſperā diuidebāt ea que ſibi a populo ex lege col lata ſunt. lupum vo racem ſuper altaris interpretatione ponē tes· ⁊ ſpoliorum di uiſionem ſuper ſacer dotibus qui ſeruien tes altari· viuunt de altari.

¶ Iſi· Beniamin lup⁹ rapax ⁊c. Qui dā doctoꝝ h̄ ad hie ruſalem retulit. Be niamin inquit filius doloris interp̄tatur. Hic ſorte hereditā tis eū locū accepit: in quo eſt terrena hie ruſalem· q̄ ꝓpter in credulitatē eſt repul ſa. Hec in filijs ſuis ꝑ beniamin deſignāt̄ qui vltimus benedi ctionē conſequit̄. ⁊ il le populus vltimus ſaluandus: cū pleni tudo gentiū intraue rit. Dicit̄ eñ benia min lupus: q: ille po pulus ſanguinē pro phetarū ⁊ iuſtoruz fu dit. Rapax· q: ex mlͭ ta fame et auiditate ad verbū dei cucur rit·⁊ violēter diripu it regnū dei. Hic ma ne comedit predam· quando ſolus acce pit legem. Tunc eñ mundo prima lux ſci entie illuxit. Come dit autez mane·quia legem quā mane ac cepit comedit adhuc ⁊ meditatur. Sed ſe quens legem inſcitie in legem fidei non ꝑ uenit. Ad veſperum diuidet ſpolia· h̄ eſt tempus nouiſſimum quo cōuertetur. Tūc diuidet eſcam intelli gēs a ſpū litterā eſſe diuidendaz: quia lit tera occidit· ſpiritus autem viuificat.

¶ Omnes hi in tribubus iſrael ⁊c. Querit̄ cur iacob oēs q̄s de li beris ⁊ ancillis genuit: equli honore filios ⁊ heredes conſtituerit·quia ſicut xp̄s oīs qui ꝑ fidē corꝑi ei⁹ ꝯciliant̄·pari honore ⁊ gloria celeſtia premia largitur· Non eſt eñ ibi diſcretio·iude⁹ ſit an grecus· barbar⁹ an ſcitha ſeruus an liber·quia per omnia ⁊ in omnibus chriſtus· qui formam ſerui induit·⁊ pro libero ⁊ pro ſeruo ſeruiuit· vt omnibus equale donum largi atur. Quicunq̧ enim fidem domini promeretur nullis maculis carnalis natiuitatis obfuſcatur. Unde: Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem.

ſapientie. verbi· vel ſe ipſū· q: aſer delicie interpretantur. Qui bene regūt ſe· vicia com primunt· corpa conſtringunt. Dilatatio· Hi ſunt apoſtoli ⁊ predicatores quorū doctrina in latitudinē mundi diffuſa eſt· ex hac eñ tribu fu erūt apoſtoli· vnde principes zabulō· principes neptalim. Quia ibi fructus velocius matu reſcunt.

†delicias †regib⁹ † Neptalim †cer

Predicatione in chriſti

uus emiſſus: ⁊ dās †eloquia pul

virtute ⁊ dignitate ſeculi.

critudinis. Filius †accreſcens io

Specioſus forma pre filiis hominū.

ſeph: filius accreſcēs ⁊ †decorus

Eccleſie. Pulcritudine chriſti accenſe vt ſpō ſum accipiāt· ⁊ ei oſculo charitatis adhereant. Egiptiorū· deſiderātes videre pulcritudinē io ſeph. Hic cōucitur quāta fuerit pulcritudo eius quā femine quarū eſt ꝓprie pulcritudo admirā tur. Soliditatem fidei.

aſpectu †filie diſcurrerūt ſup † mu

falſis teſtimoniis. Nunquid rex noſter

rum· ſed †exaſpauerunt eū: ⁊ †iur

eris ⁊c. Propter ſōnia. Sauciati inidia

gati ſunt· †inuiderūtq̧ illi †habē

Inuidie. firmiter. Patre cui⁹ vir tute oīs nequicia occiditur. In chriſto. Spes

tes †iacula. † Sedit in † forti †arc⁹

pugnandi ⁊ vincendi. quibus vinctum

eius: ⁊ diſſoluta ſunt vincula bra

duxerunt ad pilatū· vel ſuſpenſū crucifixerunt. Potentiam.

chioꝝ ⁊ manuū illius per manus

dei patris in quē credidit iacob. Ex ꝓge nie iacob. A patre egreſſus.

†potentis iacob. † Inde paſtor

Natus. firmitas videntiū deū. lapis angularis. Pater.

†egreſſus eſt † lapis iſrael. † Deus

Iacob· cui dixit Iacob puer me⁹· ſuſcipiet eū anima mea.

patris tui erit adiutor tu⁹: ⁊ omi

in oīnibus. Subiiciens oīa celeſtia ⁊ terrena· vt angelis ⁊ hominibus dñeris.

potens †benedicet tibi †benedi

tēperie ⁊ ꝓuentu aeris. fertilitate terre

ctionibus †celi deſup· †benedicti

onibus abyſſi iacentis deorſum:

Multiplicatōe ſtirpis· maxime ꝓpter effraiz hoc dictū eſt· cuius magnitudo magna nimis. duorū teſtamentorū· q: in altero nunciatus in altero demonſtratus. vel vbera marie benedi cta· potū lactis domino miniſtrantia· vnde: Be atus venter qui te portauit· ⁊ vbera que ſuxiſti. virginalis que dominū edidit nobis· de qua dicitur· anteq̧ exires de vulua ſanctificaui te.

†benedictionib⁹ †vberꝝ ⁊ † vulue

Celeſtis.

Benedictiones patris tui confor

Omnib⁹ meritis patriarcharū ⁊ propheta rum vt nullus comparetur tibi.

tate ſunt benedictionibus patrū

Multi reges ⁊ ꝓphete voluerūt videre que videtis ⁊c.

eius: †donec veniret deſiderium

Sanctorū qui magno deſiderio incarnatio nem chriſti expectauerūt· qui colles dicti ſunt ꝓ excellentia ſanctitatis· ⁊ eterni qui vitam conſe quentur eternam. Omnes he benedictōes

†collium eternoꝝ. † Fiant in capi

Chriſti. Sicut vngentū in capite qd̄ de ſcendit in barbam barbā aar· q: ipſe eſt ca put omniū ſanctorū quos fratres vocat. quoni am nazareus vocabitur. alias vertice

te †ioſeph ⁊ in † ceruice † nazarei

Paul⁹ ſignificatur qui de beniamin· qui in primordio fideles ꝑſecutus veſpere diuiſit ſpo lia· q: fidelis factus ſacra eloquia diſpenſauit. Altare vbi hoſtie immolabantur.

inter fratres ſuos. †Beniamin lu

Ignis altaris hoſtiā deuorabat.

pus rapax· †mane comedet ꝑdā:

q: ſacerdotes partē ſuā diuidebāt veſpere.

⁊ veſpere diuidet ſpolia. Omnes hi ī tribub⁹ iſrael duodeciz. Hec locutus eſt eis pater ſuus. Bene dixitq̧ ſingulis benedictionibus proprijs. ⁊ precepit eis dicens: Ego congregor ad populum me um ſepelite me cum patribus me is in ſpelunca duplici que eſt in agro ephron ethei contra mābre in terra chanaan· quā emit abra am cum agro ab ephron etheo in poſſeſſionem ſepulcri. Ibi ſepeli erunt eum ⁊ ſaram vxorem eius. Ibi ſepultus eſt yſaac cū rebec ca coniuge ſua· Ibi ⁊ lya condita

Appoſituſq; eſt ⁊c. Strab. Queren
dum de quo populo
dicat̄. Nā de patri
bus nulla q̄ſtio eſt.
Notū eſt em ꝙ abra
am ⁊ yſaac appoſitꝰ
eſt· ſed populus mul
titudo eſt. Illi autez
tam pauci· non pote
rant populꝰ dici. In
telligendū ergo h̄ eti
am de āgelis dici ad
quoꝝ ſocietatē· d̄ mū
do tranſeūtes· appo
nuntur ſancti. Vnd̄
Acceſſiſtis ad mōtez
ſyon· ⁊ ad hieruſalez
celeſtem: ⁊ ad frequē
tiam angeloꝝ ⁊c. L.

Trāſierunt· xl. Strab. Qui nume
rus penitētie ⁊ humi
litati cōuenit. Vn̄ in
lege ⁊ in euangelio a
ꝓphetis ⁊ ab ipſo do
mino obſeruatuſ eſt.

Aug. Quadragi
ta dies ſepulture q̄s
memorat ſcript̄a· for
te penitentiaz ſignifi
cant qua ſepeliuntur
peccata. Nō em̄ fru
ſtra· xl· dies ieiunioꝝ
ſunt ꝯſtituti· quibuſ
moyſes ⁊ helias ⁊ ipſe
dn̄s ieiunauit· ⁊ eccle
ſia p̄cipuā obſeruati
onem ieiunioꝝ qua
dragesimam vocat.
Vn̄ ⁊ in hebreo d̄ ni
niuitis ſcriptū eſt· xl·
dies ⁊ niniue ſubuer
tetur· vt p tot dieſ ac
cōmodatos· ſ· humi
liationi penitentium
intelligant̄ in ieiunijſ
ſua fleuiſſe peccata· ⁊
impetraſſe miſericor
diam. Nec tm̄ luctui
penitētiū h̄ numerus
cōuenit. Xl· em̄ dies
poſt reſurrectionē fe
cit dn̄s cū diſcipulis
ſuis intrans ⁊ exiens
manducans ⁊ bibēs
qui dies leticie fuer̄t
Nec· lxx· interpretes
erraſſe credendi ſunt
qui dixerūt: Triduū
⁊ niniue ſubuertetur
Maiore em̄ autori
tate p̄diti q̄ȝ inter p̄tū
officiuz eſt· ꝓphetico
ſpiritu (quo etiā ore
vno in ſuis interp̄tationib; qd magnum miraculum fuit· conſonuiſſe fir
mantur) triduū poſuerunt q̄ȝuis nō ignorarent ꝙ· xl· dies in hebreo lege
rentur· vt in xp̄i clarificatione intelligerent̄ diſſolui ⁊ aboleri peccata, qui
traditus eſt ꝓpter delicta noſtra· ⁊ reſurrexit ꝓpter iuſtifi· noſtrā. Clarifi
catio aūt dn̄i in reſurrectione ⁊ aſcenſione cognoſcit̄. Vn̄ his q̄ȝuis vnuz
⁊ eundē ſpiritū dedit· Primo poſtq̄ȝ reſurrexit: Secūdo poſtq̄ȝ aſcendit.
Et q2 poſt triduū reſurrexit. Poſt· xl· aūt dies aſcendit: vnum hoꝝ qd po
ſterius factum eſt: p numeꝝ quadraginta dieꝝ hebrei ſignificant· alterum

iacet. Finitiſq; mandatis quibuſ
filios inſtruebat· collegit pedes
ſuos ſup lectulum ⁊ obijt: appoſi
ſ frequentiā angelorum.
tuſq; ad populum ſuum.

C. L.

QVod cernēs
ioſeph ruit ſup faciez patris· flēs
⁊ deoſculans eum: precepitq; ſer
uis ſuis medicis vt aromatibus
condirent eum. Quibus iuſſa ex
ſ qui numerus penitentie ⁊ humilitati cōuenit
plentibuſ tranſierūt quadraginta
dies. Iſte quippe mos erat cada
uerum conditorū· Fleuitq; eum
ſ decuplato ſeptenario· q2 luctuſ mortui ſeptē dies.
egiptus ſeptuaginta diebus: Ex
pletoq; planctus tempore· locu
tus eſt ioſeph ad pharaonis fa
miliam: Si inueni gratiam in cō
ſpectu veſtro· loquimini in auri
bus pharaonis· eo ꝙ pater meuſ
adiurauerit me dicens: En mori
or. In ſepulcro meo qd fodi mi
chi in terra chanaan ſepelies me.
Aſcendam igitur ⁊ ſepeliam pa
trem meum: ac reuertar. Dixitq;
ei pharao: Aſcēde ⁊ ſepeli patrez
tuū· ſicut adiuratus eſ. Quo aſcē
dente ierunt cum eo oēs ſenes
domus pharaonis· cunctiq; ma
iores natu terre egipti. Domꝰ io
ſeph cum fratribꝰ ſuis· abſq; par
uulis ⁊ gregibus atq; armentis
que dereliquerunt in terra ieſſen.
Habuitq; in comitatu currus et
equites: ⁊ facta eſt turba non mo

† ſ vbi murmurauit poſtea populus· ⁊ diuino igne ꝯſumptus eſt. †† ſ Alias achad.
dica. Veneruntq; † ad areā †† azad
que ſita eſt trans iordanem. Ubi
celebrātes exequias· planctu ma
gno atq; vehementi impleuerūt
ſeptem dies. Qd cū audiſſent ha
bitatores terre chanaan dixerūt
Planctus magnꝰ eſt iſte egiptijs
Et idcirco appellauerunt nomen
loci illius planctus egipti. Fece
runt ergo filij iacob ſicut p̄cepat
eis: ⁊ portantes eum in terrā cha
naan ſepelierunt in ſpelunca du
plici· quā emerat abraaz cū agro
in poſſeſſionē ſepulcri ab ephron
etheo contra faciez mambre. Re
uerſuſq; eſt ioſeph in egiptum cū
fratribus ſuis ⁊ oīm comitatu ſe
pulto patre. Quo mortuo tim en
tes fratres eiꝰ ⁊ mutuo colloquē
tes· ne forte memor ſit iiuriē quā
paſſus eſt· ⁊ reddat nobis maluz
qd fecimus· mandauerūt ei dicē
tes: Pater tuus precepit anteq;
moreretur· vt hec tibi verbis illi
us diceremus: Obſecro vt obli
uiſcaris ſceleris fratrum tuorum
⁊ peccati atq; malicie quā exercu
erunt in te. Nos quoq; oramus
vt ſeruo dei patri tuo dimittas
iniquitatem hanc. Quibꝰ auditiſ
fleuit ioſeph: Veneruntq; ad eum
fratres ſui· ⁊ proni adorantes in
terram dixerunt: Serui tui ſumꝰ

vero d̄ triduo qd ad
eandē rem ꝑtinet· lxx
memorant· nō interp̄
tationis ſeruitute· ſ;
ꝓphetie autoritate
Non ergo dicamus
vnū hoꝝ falſum eſſe:
⁊ ꝓ alijs interp̄tibus
cōtra alios litigemꝰ.
cū illi q̄ ex hebreo in
terp̄tantur ꝓbent ſcri
ptum eſſe qd interp̄
tantur· ⁊ lxx· autori
tas que tanto diuini
tꝰ facto miraculo cō
mendat̄: tanta in ec
cleſijs vetuſtate fir
metur.

Lxx· diebus ⁊c. Strab. Ethnici· ix·
diebus mortuos fle
bant. Vn̄ ⁊ nouen
dial· nona dies voca
bat̄· qn̄ ſepeliebātur
dei cultores. Septez
dieb; exequias cele
brabant. Vn̄ luctus
mortui ſeptē dies: lu
ctus aūt fatui oīm tē
pus vite eiuſ. Septe
narius em̄ requiez ſi
gnificat. Vnde ſepti
ma dieſ ſabbatū· i· re
quies dicit̄. Celebrāt
ergo ſeptimam diem
mortuorū· optantes
illos cum dn̄o requie
ſcere a laborib; p̄ſen
tis vite. Hinc ergo
dicitur fleuit eum egi
ptus· lxx· diebꝰ· q̄ eſt
decuplatus ſeptena
rius. Septies em̄ de
ni· lxx· ſunt.

Poteſt etiam dici
quia ſicut tercia dies
mortui agitur a fide
libus vt anima q̄ eſt
triplicis nature requi
eſcat· ita ſeptimus di
es celebratur· vt aīa
corpi reconcilietur q̄
carne illiciente pecca
uit. In ſeptenario ei
tria ſunt ⁊ quattuor
ternarius pertinet ad
animā q̄ iraſcibilis ⁊
ꝯcupiſcibilis· ⁊ ratio
nalis eſt. Quaterna
rius ad corpꝰ· q̄ quat
tuor ꝯſtat elementis

Expleto plāctu ⁊c. Aug. Q manda
uit ioſeph potentes
egipti ut diceret pha
raoni nomine eiꝰ· Pater meꝰ adiurauit me dicens: In monumento qd
ego feci michi in terra chanaan: ibi me ſepelies. Queritur quomō veꝝ ſit
cū hec verba patris eiꝰ cū de ſepultura mandaret: nō legantur. Sz ad ſē
tentiā verba ſūt referēda· ſicut ſupra alia ſimiliter iterata. Voluntati em̄
enunciāde ⁊ in noticiā ꝓferende oportet verba ſeruire. Fodiſſe aūt ſibi ia
cob ſepulcꝝ nunq̄ȝ ſupius legitur: ſ; forte niſi fodiſſet· nō modo diceretur

Veneruntq; ad areā ⁊c. Hic locus trans iordanē eſt· ⁊ diſtat ab he
bron ſeptuaginta milib;. Pretergreſſi ſunt ergo locum: in quo debebant

ſepelire eum. ⁊ poſtea traſito iordane: redierunt ad locū duplicis ſpelunce. Unde queri poteſt quare hoc fecerit. Si dicit aliqs: quia bella timebāt ſicut filij iſrael circūducti per deſertū. xl. annis. donec traſmiſſo iordane. venerūt ad terrā pmiſſionis. Sȝ maioris ſignificantie cauſa factū eſt hᷓ. In loco em̄ q̄ area azad dicit̄. poſtea multitudo filiorū iſrael murmurās cōtra dn̄m diuino igne cōſumpta eſt. Tāto ergo luctu non tam mors iacob q̄ ruina populi futura legebatur.

Uixitq̧ centū ⁊c. Augu. Cū hos filios filiorum. vel nepotes filiorū dicat ſcriptura ioſeph viuendo vidiſſe quomodo iūgit eos. lxxv. animabꝫ cum quibꝫ iacob egiptū dicit intraſſe. cum ioſeph ſeneſcendo peruenit vt eos natos videret? Cum aūt iacob ingreſſus eſt in egiptum: iuuenis erat ioſeph. ⁊ eum pater moriens quinquageſimū ſextū fere annum agentem reliquit. Unde conſtat myſterij cauſa illū numerū. i. lxxv. ſcripturam cōmendare. Secundum hiſtorie fidem iacob cū. lxxv animabus intrauit in egiptum. nō illo vno die quo venit: ſed q: in filijs ſuis plerūq̧ appellatur iacob. i. in poſteris ſuis. ⁊ p ioſeph conſtat eum intraſſe in egiptū. Introitus ei⁹ accipiendus eſt q̄diu vixit ioſeph. per quē factū eſt vt intraret. Toto em̄ illo tempore naſci ⁊ viuere potuerūt omnes qui cōmemorant̄: vt. lxxv. anime compleantur vſq̧ ad nepotes beniamin. Sicut em̄ dicit hi filij lye quos pepit ipſi iacob in meſopotamia ſyrie. loquens etiā de his qui nō erant nati. q: illic parētes eoꝝ ex quibꝫ nati ſunt

Quib⁹ ille rn̄dit: Nolite timere: Num dei poſſumus reſiſtere volūtati? Uos cogitaſtis de me malum. ⁊ deus vertit illud in bonū vt exaltaret me. ſicut in preſentiarum cernitis: ⁊ ſaluos faceret multos populos. Nolite timere. ego paſcam vos ⁊ paruulos veſtros. Conſolatuſq̧ eſt eos. ⁊ blande ac leniter eſt locutus: ⁊ habitauit in egipto cū omni domo patris ſui. Uixitq̧ centū decem annis: ⁊ vidit filios effraim vſq̧ ad terciam generationē. Filij quoq̧ machir

filij manaſſe nati ſunt in genibus ioſeph. Quibus tranſactis locutus eſt fratribus ſuis: Poſt mortem meam deus viſitabit vos. et

ſ valle lacrimarum.

aſcendere vos faciet de terra iſta

† ſ promiſſionis viuentium. ⁝ ſ fides.

ad † terram quā iurauit ⁝ abraam

ſ Spes. ſ Charitas.

yſaac ⁊ iacob. Cumq̧ adiuraſſet eos atq̧ dixiſſet: deus viſitabit vos: aſportate vobiſcū oſſa mea

ſ Egipto.

de loco iſto. mortuus eſt expletis centum decem vite ſue annis. et

ſ virtutum.

conditus aromatibus repoſitus

ſ In quo perhenni vite reſeruatur. ſ hui⁹ vite

eſt in loculo in egipto.

pepererat. ibi eos perhibens natos: q: cauſa qua naſcerent̄ ibi nata eſt. i. parētes eorum quos lya ibi peperit. Ita qm̄ cauſā intrandi in egiptū iacob in ioſeph habuit totū tempus quo in egipto vixit ioſeph. ingreſſio erat iacob ī egiptū p ſuā pgeniē q̄ illo viuo ppagabatur p quē factū eſt vt ingrederetur.

Aſportate oſſa ⁊c. Strabꝫ. Ioſeph ſicut pater ei⁹ terram pmiſſionis tota mente deſiderabat: ⁊ incolatū egipti deteſtabat̄. Nos quoq̧ moraliter inſtruit: vt q̄ diu ſumus in hᷓ mundo terram promiſſionis. i. viuentiū ſemp deſideremus. ⁊ ibi requieſcere optem⁹. qđ bene fit: ſi numerum annorum ioſeph moribꝫ imitemur. Centū em̄ ⁊ decem vite annis expletis mortuus eſt. Nos quoq̧ ſtudeam⁹ p decalogi obſeruantiā ad eternam beatitudinem quā centenarius ſignificat peruenire.

Conditus eſt aromatibus. Stra. Mor. Felix eſt anima que aromatibus virtutum condita in loculo corporis degens quotidie proficiendo perhenni vite reſeruatur. Si quidem in fide ſpe ⁊ charitate cuſtodita fuerit: per gratiam chriſti peruenire merebitur ad ſpeciem diuine contemplationis cuius adoptio perfecta eſt leticia. Unde adimplebis me leticia cum vultu tuo.